

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 (มิถุนายน 2562)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.6 No.4 (June 2019)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม

ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์

ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน

ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม

ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม

ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม

ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน

ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

*(เริ่มปรับเป็น 12 ฉบับ ตั้งแต่ เดือนเมษายน 2562)

◆ ทิปปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระราชปริยัติกวี, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสือ

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปริยัติมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.

◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิธรรมาภิรัต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

พระครูโฆสิตวัฒน์นุกุล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธาณี วรรณทร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

พระมหาอภินันท์ นนทภาณี

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี

พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

◆ ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

◆ พิมพ์ที่

บริษัท โรงพิมพ์ดีชัย จำกัด

1/7 ถนนพัฒนาการคูขวาง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-322-955, Email : dchai@hotmail.com

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : tak.puyada@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 4 ประจำปีพุทธศักราช 2562 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 6 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 1 (จนถึง 31 ธันวาคม 2562) และจะถูกคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล ASEAN Citation Index-ACI ต่อไป เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารมหาจุฬานาครทรรณ ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 ประกอบด้วย บทความวิชาการ 2 เรื่อง บทความวิจัย 28 เรื่อง ดังนี้

ขนบนิยมในภาษาไทย โดย พัทธพร สาลี “LIHECI” ข้อพึงระมัดระวัง สำหรับผู้เรียนและผู้สอนชาวไทย โดย วารวิ ว่องวโรปกรณ์ รูปแบบการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดย ศิริพร หมั่นหัสส์, วีรวรรณ จงจิตร ศิริจิรกาล และลดาวัลย์ แก้วสีนวล สภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย นานนารี ชนะผล, ประชุม รอดประเสริฐ และวัน เดชพิชัย แนวทางการประยุกต์หลักการครองเรือนของนางวิสาขาที่นำมาใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน โดย ธมนวรรณ ขอสวัสดิ์, พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, พระครูโกศลอรธกิจ และสวัสดิ์ อโณทัย แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง โดย พระสมุห์อมร อมโร (สีด้า), พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล และสวัสดิ์ อโณทัย ประสิทธิผล การป้องกันปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) โดย วสันต์ เกตุพันธุ์ และสมิหรา จิตตลดากร พระสงฆ์ไทยกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม : ศึกษากรณีเคลื่อนไหวให้บรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2559 โดย กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

และสมชัย แสนภูมิ การเปรียบเทียบลักษณะผู้ใช้บริการ คุณภาพบริการที่ได้รับ และประสิทธิภาพที่ได้รับ ที่ส่งผลต่อการใช้บริการซ้ำของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด โดย ณิชภาทร บัวแก้ว และกฤษฎา เขียววัฒนสุข แนวทางการธำรงพระพุทธศาสนาในท่ามกลางความขัดแย้งใน 3 จังหวัดภาคใต้มองผ่านพระธรรมสิทธิมงคล (ฉันท โขติโก) โดย จักรพงษ์ ธรรมธรรมาภรณ์, พระครูโกศลธรรมาภรณ์, พระครูโฆสิตพัฒนนานุกูล และสวัสดิ์ โอนทัย ศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดย พระสิริปัญญาคุณ, พระครูโฆสิตพัฒนนานุกูล, พระครูโกศลธรรมาภรณ์ และสวัสดิ์ โอนทัย การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน โดย พระครูธรรมคุณ ประสิทธิ์ (นิตย เตชสีโล), สิทธิโชค ปาณะศรี, พระครูวิจิตรศีลาจารย์, พระครูโสภณรัตน์บัณฑิต และสวัสดิ์ โอนทัย การพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา โดย สุทธิชัย ศรีรัตนวงศ์ การบริหารภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข โดย บุญเรือน ทองทิพย์ และศรดา สมพอง การศึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ โดย ณัฐณัช แก้วผลึก อัตลักษณ์ทางศาสนา: รูปแบบการสื่อความหมายเพื่อสร้างสันติภาพของประชาคมอาเซียน โดย พระครูโสภณพุทธิศาสตร์ และพระมหาสุทิตย์ อาภากร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคตรราชศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 โดย พระมหาวิชาญ กนต์สีโล, พระราชศักดิ์ จรรย์โสภณ, พระกนก กนต์สีโล, ไสว คำสุวรรณ และการันย์ พรหมแก้ว ศึกษาเปรียบเทียบการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย โดย พระครูสังฆรักษ์ทวี ปริบุญโน (น้อยมุสิก), สิทธิโชค ปาณะศรี, พระครูวิจิตรศีลาจารย์ และสวัสดิ์ โอนทัย รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดย พระมหาวิจัก กิตติวณฺโณ (ชนะพจน์), อินตา ศิริวรรณ, กฤษฎา นันทเพ็ชร และอำนาจ บัวศิริ แนวโน้มการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษาศักยภาพจิตในอนาคต โดย อาภรทิพย์ สมบัติบริบูรณ์ รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา โดย พิระศิลป์ บุญทอง, ประสิทธิ์ รักนุ้ย และวนิดา เหมือนจันทร์ ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองพระพุทธศาสนา โดย พระพิณพล สุวรรณรูป (รูปทอง), พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, วิโรจน์ อินทนนท์ และเทพประวิณ จันทร์แรง พลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการตนเองลุ่มแม่น้ำตาปี จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดย สุขอุษา นุ่นทอง, พระครูภาวนาจันทคุณ, พระครูศรีหิรัญธรรมาภรณ์ และสุริยะ แซ่มศรีรัตน์ ศึกษาสภาพปัญหาการบริหาร

โรงเรียนวิถิพุทธ โดย พระมหาสุภาวัฒน์ สุขคำ, นิรันดร์ จุลทรัพย์ และวันชัย ธรรมสังการ รูปแบบ การเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดย ทศนีย์ นิลผึ้ง, สมศักดิ์ บุญปุ, อุทัย สติมัน และอำนาจ บัวศิริ การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา สำหรับ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดย ยุทธนา ขวัญเมือง, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และอำนาจ บัวศิริ ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี โดย พระปลัดสัญญา สญญโต, พระครูปริยัติ อารงคุณ, พระปลัดนิคม ปญญาวิชโร, พระครูปลัดคำรณ กตปุญโญ และโสภณ บัวจันทร์ กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย โดย พระมหาอุทัย ปญญาปภาโส (ภูบั้งดาว), สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, กฤษฎา นันทเพ็ชร และ อำนาจ บัวศิริ รูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย โดย พระครู สิริปัญญานุโยค, พระสุธีรัตนบัณฑิต, วิวัฒน์ หามนตรี และชลวิทย์ เจียรจิตต์

ปิดท้ายเล่มนี้ด้วยบทความวิจัย เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย เจริญพุทธบูรณาการ โดย อัครินทร์ กำไญบุญ บทความนี้นำเสนอในประเด็น “การพัฒนาสมรรถนะ อนุศาสนาจารย์ทหารบก การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคและส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย เพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย”

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและ ท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทาง วิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กอง บรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (จ)

บทความวิชาการ : Academic Article

ขนบนิยมในภาษาไทย 1622

THAI LANGUAGE CONVENTION

พัชรพร สาลี

“LIHECI” ข้อพึงระมัดระวัง สำหรับผู้เรียนและผู้สอนชาวไทย 1645

POINT OF ATTENTION WHEN USING “LIHECI” - - TIPS FOR THE THAI LEARNERS
AND TEACHERS CHINESE

วาริ ว่องวโรปกรณ์

บทความวิจัย : Research Articles

รูปแบบการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของ 1670

ผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

SUSTAINABLE MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE BOTH THE QUALITY AND
VALUE OF NIPA PALM PRODUCTS BASED ON SUFFICIENCY ECONOMY
PHILOSOPHY

ศิริพร หมั่นทนต์, วีรวรรณ จงจิตร ศิริจิรกาล และลดาวัลย์ แก้วสินวล

สภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ 1688

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดน
ภาคใต้

STATES, PROBLEMS AND DEVELOPING GUIDELINES OF LEARNING ORGANIZATION
IN THE LARGE SECONDARY SCHOOLS IN THE SPECIAL DEVELOPMENT ZONE OF
THE SOUTHERN - BORDER PROVINCES

นาถนารี หนะผล, ประชุม รอดประเสริฐ และวัน เดชพิชัย

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการประยุกต์หลักการครองเรือนของนางวิสาขาที่นำมาใช้ในสังคมไทย 1710 ปัจจุบัน

THE GUIDELINES FOR THE APPLICATION OF VISAKHA'S PRINCIPLES OF THE
HOUSEHOLD LIFE INTO THE PRESENT THAI SOCIETY

ธมนวรรณ ขอสวัสดิ์, พระครูโฆสิตวัณณานุกุล, พระครูโกศลอรรรถกิจ และสวัสดิ์ โอนทัย

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้าน 1726 ช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

AN APPLICATION OF SĀRĀṆĪYADHAMMA IN THE PARTICIPATION OF BANCHONG
COMMUNITY, CHONG DISTRICT, NAYONG DISTRICT, TRANG PROVINCE

พระสมุห์อมร อมโร (สีด้า), พระครูโฆสิตวัณณานุกุล และสวัสดิ์ โอนทัย

ประสิทธิผล การป้องกันปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สินของสำนักงาน 1743 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

PREVENTION EFFECTIVENESS SUPPRESSION PROPERTY INSPECTION OF THE OFFICE
OF THE NATIONAL ANTI-CORRUPTION COMMISSION (NCC)

वलันต์ เกตุพันธุ์ และสมิทธา จิตตลดากร

พระสงฆ์ไทยกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม : ศึกษากรณีเคลื่อนไหวให้ 1761 บรรพบุรุษพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ในร่างรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2559

THAI SANGHA AND SOCIAL MOVEMENTS: A CASE STUDY OF STUDY OF
MOVEMENTS IN STSTING BUDDHIM AS THE NATIONAL RELIGION IN THE DRAFT
OF THAI CONSTITUTION B.E. 2559

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และสมชัย แสนภูมิ

การเปรียบเทียบลักษณะผู้ใช้บริการ คุณภาพบริการที่ได้รับ และประสิทธิภาพ 1782 ที่ได้รับ ที่ส่งผลต่อการใช้บริการซ้ำของบริษัทขนส่ง เคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

BEHAVIORS OF CONSUMERS PERCEPTION OF QUALITY PERCEPTION OF EFFICIENCY
AFFECTS SERVICE PURCHASE BETWEEN KERRY EXPRESS AND THAILAND POST

ณิชาภัทร บัวแก้ว และกฤษดา เขียววัฒนสุข

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการธำรงพระพุทธศาสนาในท่ามกลางความขัดแย้งใน 3 จังหวัด 1797
ภาคใต้มองผ่านพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก)

GUIDELINES TO STABILIZE BUDDHISM IN THE MIDST OF THE CONFLICT IN THE
 SOUTHERN THAILAND THROUGH PHRADHAMSIDDHIMONGKHOL (CHINT
 CHOTIKO)

จักรพงศ์ ธรรมธนาภรณ์, พระครูโกศลอรธกิจ, พระครูโฆสิตวัณณานุกูล และสวัสดิ์ อโณทัย

ศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 1813

AN ANALYTICAL STUDY OF GUIDELINES DEALING WITH DEATH IN SCRIPTURE OF
 THERAVADA BUDDHISM

พระสิริปัญญาคุณ, พระครูโฆสิตวัณณานุกูล, พระครูโกศลอรธกิจ และสวัสดิ์ อโณทัย

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของพระสงฆ์ 1827
ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน

AN APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLE FOR DIABETIC PATIENT'S HAPPY
 LIVING OF BUDDHIST MONKS

พระครูธรรมคุณประสิทธิ์ (นิตย์ เดชสีโล), สิทธิโชค ปาณะศรี, พระครูวิจิตรศีลาจาร,
 พระครูโสภณรัตน์บัณฑิต และสวัสดิ์ อโณทัย

การพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา 1837

DEVELOPMENT OF COACHING MODEL IN BUSINESS ORGANIZATION BASED ON
 BUDDHIST PSYCHOLOGY

สุทธิชัย ศรีรัตนวงศ์

การบริหารภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลน 1854
งบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข

GOVERNMENT ADMINISTRATION BY SOCIAL NETWORKS TO SOLVE THE
 SHORTAGE OF BUDGET OF THE MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

บุญเรือน ทองทิพย์ และศรดา สมพอง

สารบัญ (ต่อ)

การปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์	1872
BUDDHIST PSYCHOLOGICAL COUNSELING FOR SUFFERING REDUCTION IN ASTROLOGY	
ณัฐณัช แก้วผลึก	
อัตลักษณ์ทางศาสนา: รูปแบบการสื่อความหมายเพื่อสร้างสันติภาพของประชาคมอาเซียน	1887
RELIGIOUS IDENTITY: THE INTERPRETATION MODEL FOR PEACE IN ASEAN COMMUNITY	
พระครูโสภณพุทธิศาสตร์ และพระมหาสุทิตย์ อาภาภโร	
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกรราชศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561	1913
PARTICIPATION IN STUDENT ACTIVITIES OF UNDEGRADUATE STUDENTS MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY SRITHAMMASOKKARAJ CAMPUS COORDINATING CENTER, SONGKHLA PROVINCE, ACADEMIC YEAR 2018	
พระมหาวิชาญ กนฺตสีโล, พระราชศักดิ์ จรรย์โสภณ, พระกนก กนฺตสีโลช, ไสว คำสุวรรณ และการันย์ พรหมแก้ว	
ศึกษาเปรียบเทียบการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย	1933
A COMPARATIVE STUDY OF THERAPEUTIC METHODS OF JIVAKA KOMARABHACCA AND THAI TRADITIONAL MEDICINE	
พระครูสังฆรักษ์ทวี ปริบุญโณ (น้อยมุสิก), สิทธิโชค ปาณะศรี, พระครูวิจิตรศีลาจาร และ สวัสดิ์ อโนทัย	
รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	1947
THE SKILLS DEVELOPMENT MODEL BASED ON BUDDHA'S TEACHING METHODS FOR TEACHER MONKS IN SCHOOLS UNDER PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE	
พระมหาวิจัก กิตติวัฒน์ (ชนะพจน์), อินดา ศิริวรรณ, กฤษฎา นันทเพ็ชร และอำนาจ บัวศิริ	

สารบัญ (ต่อ)

- แนวโน้มการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษาศักยภาพจิตในอนาคต** 1964
TRENDS OF EDUCATION MANAGEMENT IN BUDDHIST PSYCHOLOGY:
A CASE STUDY OF MIND POTENTIAL FOR THE FUTURE
อาภากรทิพย์ สมบัติบริบูรณ์
- รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกร** 1983
ตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา
RUBBER PLANTATION MANAGEMENT STYLE RICE FIELDS AND OIL PALM
PLANTATION OF FARMERS ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLE IN NAKHON SI
THAMMARAT AND SONGKHLA PROVINCE
พีระศิลป์ บุญทอง, ประสิทธิ์ รักนุ้ย และวนิดา เหมือนจันทร์
- ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองพระพุทธศาสนา** 1999
THE BELIEFS OF YANTA IN LANNA THROUGH BUDDHIST PERSPECTIVE
พระพิษณุพล สุวณฺณรูป (รูปทอง), พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, วิโรจน์ อินทนนท์
และเทพประวิณ จันทร์แรง
- พลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการตนเองลุ่มแม่น้ำตาปี จังหวัดสุราษฎร์ธานี** 2023
THE CIVIL SOCIETY SELF – MANAGEMENT ENERGETIC IN THE TAPEE BASIN
COMMUNITY IN SURAT THANI PROVINCE
สุขอุษา นุ่นทอง, พระครูภาวนาจันทคุณ, พระครูศรีทริยธรรมาทร และสุริยะ ชำ่มศรีรัตน์
- ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ** 2040
ADMINISTRATIVE PROBLEMS STUDYING OF BUDDHIST WAY OF LIFE SCHOOL
พระมหาศุภวัฒน์ สุขคำ, นิรันดร์ จุลทรัพย์ และวันชัย ธรรมสัจการ
- รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหาร** 2062
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8
A MODEL OF BUDDHIST EMPOWERMENT FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER
THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 8
ทัศนีย์ นิลผึ้ง, สมศักดิ์ บุญบุ, อุทัย สติมัน และอำนาจ บัวศิริ

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนานวัตกรรมการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูป 2079 การศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

DEVELOPMENT OF INNOVATION FOR PROTOTYPE YOUTH ENHANCEMENT IN
ACCORDANCE WITH EDUCATIONAL REFORM POLICY FOR HIGH SCHOOL
STUDENTH

ยุทธนา ขวัญเมือง, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และอำนาจ บัวศิริ

ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี 2098

THE HISTORY OF THE TAPEE BASIN COMMUNITY SETTLEMENT

พระปลัดสัญญา สดายุโต, พระครูปริยัติธำรงคุณ, พระปลัดนิคม ปญญาวิโร,
พระครูปลัดคำรณ กตปุญโญ และโสภณ บัวจันทร์

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของ 2122 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

LEARNING MANAGEMENT PROCESS FOR CIVILIAN CONSCIOUSNESS CREATION OF
HIGHER SECONDARY STUDENTS

พระมหาอุทัย ปญญาภาโส (ภูบึงดาว), สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, กฤษฎา นันทเพ็ชร
และอำนาจ บัวศิริ

รูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย 2140

A MODEL OF SANGHA ADMINISTRATOR'S SOCIAL WELL-BEING PROMOTION IN
THAI SOCIETY

พระครูสิริปัญญานุโยค, พระสุธีรัตนบัณฑิต, วิวัฒน์ หามนตรี และชลวิทย์ เจียรจิตต์

การพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการ 2155

THE COMPETENCY DEVELOPMENT OF THE ROYAL THAI ARMY'S CHAPLAINS
BASED ON BUDDHIST INTEGRATION

อัชรินทร์ กำใจบุญ

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

ฅม-พ

ขนบนิยมในภาษาไทย*

THAI LANGUAGE CONVENTION

พัชรพร สาลี

Phatcharaphorn Salee

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

Walailak University, Thailand

E-mail: Phatcha.beer1992@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การใช้ภาษา ที่สะท้อนวัฒนธรรมตามแบบโครงสร้างของสังคมไทย เป็นศิลปะในการร้อยเรียงถ้อยคำเชิงวรรณศิลป์ ผ่านขนบนิยมในภาษา เพื่อสื่อความให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการสื่อสารของผู้คนในชีวิตประจำวัน รวมทั้งงานเขียนแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกัน จำเป็นต้องเรียนรู้และใช้ถ้อยคำอย่างถูกต้องเหมาะสม คำนึงถึงประโยค โอกาส และบริบท เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการสื่อสารกันในสังคม โดยมีเนื้อหาสาระ 8 ประเด็น ได้แก่ คำชนบ คำเลียง คำพวน คำเฉพาะ คำคู่คำเคียง จำแนกออกเป็นคำคู่คำเคียงโบราณและคำคู่คำเคียงปัจจุบัน คำภาพพจน์ คำสัญลักษณ์ และคำสำนวน การใช้ภาษาเป็นวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของแต่ละชนชาติ ก่อเกิดความภาคภูมิใจของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาเป็นของตนเอง โดยเฉพาะชาติไทยมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ควรค่าแก่การสืบทอดและอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมไทยสืบไป

คำสำคัญ: ขนบนิยม, อัตลักษณ์, ภาษาไทย

Abstract

This article aimed to analyze language usage that reflected the culture according to the structure of Thai society and the art of arrangement of literary words through popular language in order to create the mutual understanding of

* Received 4 June 2019; Revised 21 June 2019; Accepted 21 June 2019

the communication of people in daily life including each type of different writing that needed to be learnt and used correctly by taking into account the sentences, opportunities and contexts in order to maximize the effectiveness of communication in society which consisted of 8 contents as follows: convention, circumvent, spoonerism, terminology, pairs, which was divided into two as ancient pair and current pair, imagery, symbol, and idiom. The Thai nation was used culture and identity of both spoken and written which proud of their own languages to be deserved as a cultural heritage.

Keywords: Convention, Identity, Thai language

บทนำ

มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคม ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องมีการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สื่อสารกับผู้รับสาร ฉะนั้น ภาษาจึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนอยู่ตลอดเวลา

ภาษา เป็นสิ่งที่แสดงถึงภูมิปัญญาชั้นยอดของมนุษย์ โดยสามารถพัฒนาเสียงที่เปล่งออกมาให้กลายเป็นเครื่องมือใช้สื่อความคิด ความรู้สึก ความต้องการของตนให้ผู้อื่นได้รับรู้และสามารถสื่อสารกันได้ มนุษย์ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและทำความเข้าใจกันในหมู่ชนที่ใช้ภาษาเดียวกันได้ ซึ่งทำให้สามารถพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ ความรู้ ความสามารถในการหาเลี้ยงชีพและความสามารถอื่น ๆ อีกหลากหลาย รวมทั้งสามารถพัฒนาความรู้ ความคิด จิตใจ คุณธรรม ความเชื่อ ศิลปะ เป็นต้น จนแตกต่างจากสัตว์ทุกชนิดและเป็นผู้ครองโลกได้ก็ด้วยภาษาของมนุษย์นี้เอง ภาษาจึงเป็นส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของ ภาษา ไว้ว่า “น. ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน หรือเพื่อสื่อความเฉพาะวงการ เช่น ภาษาราชการ ภาษากฎหมาย ภาษาธรรม; เสียง ตัวหนังสือ หรือกิจการที่สื่อความได้ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง ภาษามือ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) กล่าวถึง “ภาษา คือ เสียงพูดหรือสัญลักษณ์ที่มนุษย์ใช้สื่อสารทำความเข้าใจกัน

ระหว่างมนุษย์กลุ่มเดียวกัน เผ่าเดียวกัน ทั้งเสียงพูดและสัญลักษณ์ (ตัวอักษรหรือท่าทาง) ต้องเข้าใจตรงกัน สื่อความหมายเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง” (ธวัช ปุณโณทก, 2553)

ภาษาเป็นวัฒนธรรม เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงที่กระทบวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ความคิด หรือวัฒนธรรมอื่นที่เข้ามากระทบ ภาษาย่อมเปลี่ยนแปลง ความเปลี่ยนแปลงนี้มีใช้ทำลายภาษา แต่เป็นความเปลี่ยนแปลงบนฐานภาษาเดิม และเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สื่อวัฒนธรรมที่รับใหม่ได้ หากเราพิจารณาความเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมทางภาษาตั้งแต่ต้น จะเห็นว่า คำของวัฒนธรรมเดิมและวัฒนธรรมใหม่ที่ปนกันอยู่ในจารึกสุโขทัยหลายเรื่อง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเดิมที่วิถีชีวิตและความเชื่อแสดงออกด้วยภาษาวัฒนธรรมเดียวกัน (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2560)

อาจกล่าวได้ว่า ภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการสื่อสาร ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกและถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง การใช้ภาษาจึงเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของสังคมด้วย ผู้ใช้ภาษาจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กัน การใช้ภาษานั้น ๆ จึงจะสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้บุญยงค์ เกศเทศ ได้กล่าวว่า มนุษย์สามารถแสดงออกทางภาษา โดยการใช้วจนภาษาและอวจนภาษา เพื่อการรับรู้ความหมายร่วมกัน ทั้งพูดและเขียน มีระเบียบวิธีคิดหลากหลายลักษณะ ซึ่งมักได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อ ค่านิยม สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์ต่าง ๆ ปัจจุบันมีสื่อทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทางอินเทอร์เน็ต ตลอดจนเครื่องมือสื่อสารหลากหลายชนิด ที่สะดวกสบายในการแสดงออกทางภาษา จำเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้แสดงออกทางภาษาจะต้องศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาภาษาให้สอดคล้องและต่อเนื่อง ทั้ง ฟัง พูด อ่าน และเขียน ให้สามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตได้ดี (บุญยงค์ เกศเทศ, 2557)

ดังนั้น มนุษย์ทุกชนชาติใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด อารมณ์ความรู้สึก หรือประสบการณ์ ซึ่งแต่ละสังคมมีภาษาที่แตกต่างกัน และได้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ธรรมชาติของภาษามีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย โดยเฉพาะยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและพัฒนาอย่างกว้างไกล

ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารต่าง ๆ พร้อมทั้งสื่อหลากหลายประเภทที่มีประสิทธิภาพสูง ทั้งนี้ เพื่อให้ก้าวทันกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยเสียง คำ การสร้างคำ ระดับภาษา ประเภทของประโยค มีลักษณะเฉพาะต่างจากภาษาอื่น ๆ รวมถึง สำนวน โวหาร ภาพพจน์ สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมผ่านความงามของภาษาที่ทรงคุณค่ายิ่ง ภาษาจึงเป็น หัวใจของวัฒนธรรม หากปราศจากภาษาแล้ว ก็ไม่สามารถสืบทอดวัฒนธรรมไทยได้ ภาษายัง ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีของผู้คนในชาติ กล่าวคือ ภาษาช่วยธำรงสังคม ในการอยู่ร่วมกัน ของมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ ต้องรู้จักใช้ภาษาแสดงไมตรีจิต ด้วยการทักทาย พุดคุยกัน ภาษา แสดงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นการแสดงลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล มีอุปนิสัย สติปัญญา ที่แตกต่างกัน ภาษาช่วยพัฒนามนุษย์ โดยการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ประสบการณ์ซึ่งกันและ กันเพื่อทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมพัฒนาขึ้น ภาษาช่วยกำหนดอนาคต เช่น การวางแผน หรือกำหนดการต่าง ๆ รวมถึงภาษาช่วยจรรโลงใจ มีความไพเราะ สนุกสนาน ทำให้มนุษย์ชื่น บาน การใช้ภาษาไทยจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องการใช้ถ้อยคำอย่างถูกต้อง เหมาะสมในการสื่อ ความทั่วไป หรือเพื่องานวิชาการ งานเขียนตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ มักมีข้อกำหนด หรือกรอบ เกณฑ์ไว้เฉพาะงานเขียนแต่ละประเภท หากใช้ถ้อยคำผิดแบบ ผิดคำ โดยไม่รู้กาลเทศะ อาจถูก ตำหนิได้ กล่าวได้ว่าในทุกงานเขียน ย่อมต้องมีขนบธรรมเนียมนิยมที่แตกต่างกัน อาจจำแนกได้ ดังนี้

คำชนบ

ชนบ เป็นคำนาม หมายถึง แบบอย่าง, แผน, ระเบียบ, กลีบ, รอยที่พับ (ของสมุดข่อย หรือผ้าจีบ หรือจีวร เป็นต้น) ส่วน ขนบธรรมเนียม หมายถึง แบบอย่างที่นิยมกันมา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

คำชนบเป็นลักษณะการใช้ภาษาอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งต้องเกิดสถานการณ์ใดสถานการณ์ หนึ่งขึ้นมาก่อน จึงจะกำหนดภาษาชนบขึ้นมาได้ อาทิ เมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้นมา ต้องใช้ ภาษารูปแบบนี้เท่านั้น หากไม่ใช้ภาษาตามแบบอย่างที่กำหนด อาจเป็นเรื่องแปลก และไม่เป็น ที่ยอมรับในสังคม เช่น ภาษาชนบชาติตะวันตกว่า “Thank You : You are welcome” ซึ่งจะ ใช้อย่างอื่นไม่ได้ ส่วนไทยมีภาษาชนบว่า “ขอบคุณครับ ไม่เป็นไร” (บุญยงค์ เกศเทศ, 2548)

ภาษาชนบ้นั้นเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน จึงสามารถพูดหรือใช้ภาษานั้นได้ตามที่ผู้คนในสังคมส่วนใหญ่ใช้สื่อสารกัน เช่น การเข้าเยี่ยมหรือแสดงความยินดีเมื่อคลอดบุตร ชาวตะวันตกมักจะเข้าเยี่ยมก่อนคลอด นิยมใช้ภาษาว่า “She is Sure cutie” หมายถึง น่ารักจัง ส่วนชาวไทยมักเยี่ยมเมื่อคลอดแล้ว และพูดเมื่อพบทารกแรกเกิดว่า “น่ารักเกลียดน่าซัง” เนื่องจากคนไทยมีความเชื่อที่ปลูกฝังมาแต่โบราณ ห้ามชมทารกแรกเกิดว่า “น่ารัก” เพราะภูติผีวิญญาณจะมาลักขโมยลูกไป ทำให้เด็กงอแง หรืออาจไม่สบายได้ จึงแก้เคล็ดด้วยการพูดว่า “น่ารักเกลียดน่าซัง” ทำให้ผีไม่มารบกวน สังเกตจากปู่ย่าตายายมักไม่ชมเด็กว่าน่ารัก หากแต่พูดว่า “น่ารักเกลียดน่าซัง” แทน ซึ่งความหมายของคนเฒ่าคนแก่ หมายถึง “น่ารักน่าเอ็นดู” ถือเป็นปฏิพจน์หรือคำที่มีความหมายตรงกันข้าม นอกจากนี้ ชนบทไทยนิยมใช้กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่า เก่งมาก, ยินดีด้วยนะ, ขอให้โชคดี, คุณพระคุ้มครอง, กินข้าว กินปลา หรือยัง, จะรีบไปไหน ตีมน้ำตีมน้ำท่าเสียก่อน เป็นต้น ส่วนชนบชาติตะวันตก เมื่อเห็นคนล้ม มักถามว่า Are you O.K. ? คนที่หกล้มต้องตอบว่า I’m fine ส่วนไทยมีชนบททางภาษาว่า “เป็นอะไรหรือเปล่า เจ็บไหม” หรือในบางครั้งอาจยิ้ม หัวเราะ ก่อนที่จะเข้าไปช่วยเหลือ

คำชนบลักษณะต่าง ๆ ของไทย ตัวอย่าง เช่น เมื่อสอบได้ ใช้ถ้อยคำว่า “ดีใจด้วยนะ เก่งจริง ๆ ” เมื่ออวยพรวันเกิด ใช้ถ้อยคำว่า “สุขสันต์วันเกิด” เมื่อได้รับอุบัติเหตุ ใช้ถ้อยคำว่า “หมดเคราะห์หมดกรรมแล้ว” หรือ เมื่อซื้อขนมหรือสิ่งของมาฝาก ใช้ถ้อยคำว่า “ไม่น่าลำบากเลย” เป็นต้น

จากตัวอย่างที่กล่าวมา เป็นชนบทภาษาที่แตกต่างกันของแต่ละชนชาติที่ผู้คนส่วนใหญ่ นิยมในสังคมนั้น ๆ และเป็นแนวปฏิบัติในทางเดียวกัน

คำเลียง

เลียง เป็นคำกริยา หมายถึง “ลักษณะอาการที่เบี่ยงออกไปจากทางหรือแนวเดิม เช่น คำนี้น่าไม่สุภาพเลียงไปใช้คำอื่น เจ้าหน้าที่ไม่ต้องการยิ่งให้ถูกผู้ประท้วงจึงยิ่งเลียงไปทางอื่น ขับรถเลียงลงข้างทางเพื่อไม่ให้ชนวัวที่ยืนขวางถนน, โดยปริยายหมายถึงลักษณะที่คล้ายคลึง เช่น เลียงงาน เลียงกฎหมาย เลียงภาษี เลียงบาลี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

การเลือกใช้คำในสังคมนั้น มีสิ่งที่ต้องคำนึงถึงหลายประการ ในตำราการใช้ภาษาโดยทั่วไป มักสอนว่า การใช้ภาษาที่ดีต้องคำนึงถึงวัยวุฒิ คุณวุฒิ ชาติวุฒิ เพศ ความสัมพันธ์

กาลเทศะ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ คนคนเดียวกัน หรือสิ่งของอันเดียวกัน อาจมีคำที่ใช้เรียกหลายอย่าง โดยที่ผู้ใช้ต้องรู้จักเลือกใช้คำที่เหมาะสม ในยุคสมัยหนึ่งคำบางคำอาจถือว่าไม่สุภาพ จึงต้องหาคำอื่นมาใช้แทน เช่น ผักบุ้ง ใช้แทนว่า ผักทอดยอด, ผักกระเฉด ใช้แทนว่า ผักรูนอน, ผักตบ ใช้แทนว่า ผักสามหาว, ปลาช่อน ใช้แทนว่า ปลาหาง, ตากแดด ใช้แทนว่า ผึ่งแดด (นิตยา กาญจนวรรณ, 2554)

นอกจากนี้ คำบางคำ ยังมีระดับการใช้อีกด้วย ในกรณีที่ต้องการใช้ภาษาอย่างเป็นทางการ เช่น แม่ ใช้แทนว่า มารดา, หมา ใช้แทนว่า สุนัข, หมู ใช้แทนว่า สุกร และวัว ใช้แทนว่า โค เป็นต้น

คำเลียงเป็นลักษณะการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามตัวอักษร หากมีความหมายโดยนัย อาจมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกว่าเป็นถ้อยคำที่มีความสุภาพ หรือเพื่อให้เกิดความสบายใจ ซึ่งนับเป็นวิธีการใช้ภาษาวิธีพิเศษในสังคมวัฒนธรรมไทย การใช้คำเลียงอาจใช้เพื่อลดความรุนแรงของคำนั้น ๆ ได้ เช่น ใช้คำว่า “เสีย” แทนคำว่า “ตาย” หรืออาจใช้เพื่อให้เกิดความสุภาพ เช่น ขอเข้าห้องน้ำหน่อยนะ (ปัสสาวะ, อุจจาระ) หรือใช้เนื่องจากความเกรงใจ เช่น การประกวดสาวประเภทสอง (กะเทย), เมียสวมเขาหรือผัวสวมเขา (มีซู้), โรคเนื้อร้าย (มะเร็ง) เป็นต้น

การใช้ภาษาคำตรงและภาษาคำเลียง เพื่อให้เกิดความสุภาพ และรักษาน้ำใจเพื่อนมนุษย์ตามแบบโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมไทย ตัวอย่างเช่น

ภาษาคำตรง “ไม่ได้พบกันหลายปีดูอ้วนขึ้นนะ” ส่วนภาษาคำเลียงนั้น ใช้ว่า “ไม่ได้พบกันตั้งนานเธอดูมีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ขึ้นนะ”

ภาษาคำตรง “บ้านเธอกวาดบ้างหรือเปล่า ทำไม่ฝุ่นเยอะมาก” ภาษาคำเลียงใช้ว่า “บ้านอยู่ใกล้ถนนนี้เหนื่อยนะกวาดเท่าไรฝุ่นก็ยังไม่หมด”

ภาษาคำตรง “รู้ว่าตัวเองเสียงไม่ดี ยังมีหน้าออกร้องเพลงหน้าชั้นอีก” ภาษาคำเลียง ใช้ว่า “เธอเป็นคนเก่ง กล้าแสดงออก สามารถออกไปร้องเพลงหน้าชั้นได้”

ภาษาคำตรง “ห้องนอนนี้รกรุงรังจังเลย ยังกับรังหนู” ส่วนภาษาคำเลียง ใช้ว่า “ห้องนอนของเรามีข้าวของเครื่องใช้เยอะแยะจนทำให้ห้องดูแคบไป”

ภาษาคำตรง “น้ำดื่มบ้านเธอจืด ๆ ยังไม่รู้ ตักน้ำคลองมาให้กินหรือเปล่า” ภาษาคำเลียง ใช้ว่า “บ้านเธอคงตม่น้ำกินใช้ไหม รู้สิกรสจะไม่เหมือนน้ำฝน”

ภาษาคำตรง “สามิตายไม่ถึงเดือน เธอหน้าระรื่นเหมือนไม้โคกเศร้า” ภาษาคำเลียง ใช้ว่า “เธอเป็นผู้หญิงที่เข้มแข็ง ทำใจได้เก่งมาก แม้จะเพิกสูญเสียสามปีก็ยังยิ้มได้”

ภาษาคำตรง “อ้วนยังกับตุ่ม ยังใส่กระโปรงทรงส้มอีก ดูไม่ได้เลยเธอ” ภาษาคำเลียง ใช้ว่า “กระโปรงทรงส้มใส่แล้วดูสบายดี แต่ถ้าใส่กระโปรงทรงตรงจะทำให้เธอดูสูงโปรงขึ้นเยอะ”

ภาษาคำตรง “เด็กชายแดง พ่อแม่เธอไม่สั่งสอนหรือไง พุดจากับผู้ใหญ่ไม่มีทางเสียงเลย” ภาษาคำเลียง ใช้ว่า “เวลาพุดจากับผู้ใหญ่ แดงต้องพุดจาให้มีทางเสียงจึงจะไพเราะน่าฟัง”

เห็นได้ว่า จากตัวอย่างข้างต้น ภาษาคำเลียงยังมีอีกหลายลักษณะ มักมีแนวคิดขึ้นก่อนแล้วจึงเกิดเป็นภาพตามภายหลัง เป็นการใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์อย่างมีปฏิภาณไหวพริบ โดยการพุดหรือเขียนในลักษณะที่ต้องการสื่อความหมายอย่างหนึ่ง แต่พุดหรือเขียนอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะสื่อความได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยขนบวัฒนธรรมของไทยเอื้อต่อการใช้คำเลียงมากกว่ากล่าวตรง ๆ จึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ภาษาให้ดูสุภาพ แต่ยังคงความหมายเดิมหรือข้อเท็จจริงเดิมอยู่

คำผวน

คำผวน เป็นคำนาม หมายถึง “คำที่พุดทวนกลับได้ เช่น ตกที่อิฐ ผวนเป็น ดิดที่อก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

คำผวน คือ การนำคำตั้งแต่สองพยางค์ขึ้นไปมาสลับเสียงสระกันระหว่างคำหน้ากับคำหลัง โดยที่คงเสียงพยัญชนะต้นและเสียงวรรณยุกต์ไว้ตำแหน่งเดิม เช่น ตายาย ผวนเป็น ตายยา, ฟีน้อง ผวนเป็น ฟ่องนี้, ดอกขี้เหล็ก ผวนเป็น เด็กขี้หลอก เป็นต้น

การเล่นคำผวนมีมาช้านาน จากหลักฐานที่ปรากฏครั้งแรก สมัยกรุงศรีอยุธยา ตอนกลาง ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ดังโคลงกระทู้ที่เชื่อกันว่าศรีปราชญ์เป็นผู้แต่ง ดังนี้

เปทะลู่ อยู่ถ้ำ	มีถม
แปะห่ม อยู่ตม	ไต่ไม้
มาแดง แกว่งหางม	หาคู่

นาปล้ำ น้ำจิ้มให้

รสลิ้มชิมลอง

(โคลงกระทู้ : ศรีปราษฎ์)

โคลงดังกล่าว มีลักษณะพิเศษอยู่กับการนำคำพวนมาวางไว้ที่ต้นบาทของโคลงทั้งสี่บาท ได้แก่ เปทะลู่ ผวนมาจาก ปูทะเล, แปะห่ม ผวนมาจาก ปูแสม, มาแดง ผวนมาจาก แมงดา และนาปล้ำ ผวนมาจาก น้ำปลา นอกจากนี้ สุนทรภู่ ได้ประพันธ์เป็นคำพวน โดยแต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ เพื่อให้โต้ตอบบุคคลที่ปรามาสว่าตนนั้นไม่มีความสามารถในการแต่งโคลงสี่สุภาพได้ดังตัวอย่าง

เจนนิงโอมาเว้งเว้า

วูกา

รูกักบาว เมิงแตैया

มูไ้

ปิดเซ็นจะมูซา

เคราหู่

อะแต่จะตอบให้

ซีพม้วยม้งรณอ

(โคลงสี่สุภาพ : สุนทรภู่)

จากโคลงข้างต้น หากผู้ที่ไม่มีความรู้ในการพวนคำ อาจไม่สามารถที่จะเข้าใจความหมายที่แฝงอยู่ในโคลงบทนี้ได้ คำพวนในโคลงดังกล่าว มีดังนี้

เจนนิงโ

ผวนมาจาก

โฉนเอ็ง

วูกา

ผวนมาจาก

ว่ากู

รูกักบาว

ผวนมาจาก

ราวักบูกู

เมิงแตैया

ผวนมาจาก

มาแต่เอ็ง (เอ็ง แปลว่า ป่า)

มูไ้

ผวนมาจาก

ไม่รู้

ปิดเซ็น

ผวนมาจาก

เป็นศิษย์

มูซา

ผวนมาจาก

มาสู่

เคราหู่

ผวนมาจาก

ครูเฒ่า

อะแต่จะตอบ

ผวนมาจาก

ชอบแต่จะเตะ

ม้งรณอ

ผวนมาจาก

มรณา

คำที่ผวนแล้ว อาจมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ได้ คำผวนบางคำที่มีความหมายทุกส่วน ตัวอย่างเช่น หมาตาย ผวนมาจาก หมาตา, น่องรัก ผวนมาจาก นักร้อง, ไกล้ม้วย ผวนมาจาก กลัวยมัย มักถูกนำไปเล่น หรือนำไปใช้ในภาษา เช่น ใช้เล่นปริศนาคำทาย หรือ “พะหมี่” ในท้องถิ่นภาคใต้ ตัวอย่างเช่น อะไรเอ่ย แจกขาย ไทยเขียน คำตอบคือ เทียนไข, แมวอะไรขี่เมา คำตอบคือ แมวเล่า (เมาแล้ว) ใช้ตั้งชื่อเพลง ตัวอย่างเช่น นักร้องน่องรัก น่องรักนักร้อง รวมถึง ใช้เป็นนามปากกา ตัวอย่างเช่น คิดลิก เป็นคำกล่าวของชาวบ้านเมื่อกล่าวถึงโครงการ ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า คำผวนเป็นคำพิเศษอีกลักษณะหนึ่ง มีในข้อความในวรรณคดีเรื่อง “ราชาธิราช” ตอนหนึ่งว่า “โลหิตสตรีนั้นกระเด็นขึ้นมา กลายเป็นอสรพิษสี่ตัวสองหน” โฉนจึงไม่ใช้ว่า “แปดตัว” หรือ “สี่คู่” นับเป็นสุนทรียลักษณ์ที่น่าสนใจยิ่ง ป้ายที่กรมทางหลวงเขียนไว้แห่งหนึ่งมีข้อความว่า “ห้ามรถบรรทุกทุกแปดตันผ่าน” ก็คงใช้ไม่ได้หากนำเกณฑ์ของ “คำผวน” มาพิจารณา แต่ก็มีสะพานบางแห่งเขียนว่า “ห้ามรถบรรทุกสี่ตันสองหนผ่าน” ก็ดูเก๋ไปอีกลักษณะหนึ่ง (บุญยงค์ เกศเทศ, 2548)

อนึ่ง มีเอกสารเก่าฉบับหนึ่ง นัยว่าต้นฉบับมาจากเมืองนครศรีธรรมราช มีชื่อว่า “สรรพลีหวน” มีเนื้อหาทำนองนิทาน ยกตัวอย่าง “นครั้งยังมีเท่าผีแท่น กว้างยาวแสนหนึ่งคืบ สืบยศลา” ผู้แต่ง คือ

ขุนพรหมโลก (นามแฝง) ซึ่งเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ล้วนแต่งเป็นคำผวนทั้งสิ้น หากแต่เป็นวรรณกรรมต้องห้าม เนื่องจากขัดต่อจารีตของสังคมไทย ที่ไม่นิยมให้กล่าวถึงเรื่องเพศอย่างเด่นชัดนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม คำผวนนั้นสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของชาวไทย เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ขบขัน หากแต่ผู้ใช้ต้องระมัดระวัง เพราะอาจกลายเป็นคำหยาบ และเกือบทุกคำสามารถผวนได้ เช่น พักรบ, ช่องห้าสี, ครูสำรวย, หอกสามสี เหล่านี้เป็นต้น สะท้อนวัฒนธรรมไทยประการหนึ่งว่า ชาวไทยนั้นไม่นิยมพูดเรื่องเพศหรือการพูดคำหยาบในที่สาธารณะ นับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางภาษาของไทยที่มีคุณค่ามิใช่น้อย

คำเฉพาะ

ถ้อยคำที่ชาวไทยใช้เรียกพฤติกรรมหรือบอกเรื่องราวต่าง ๆ และสามารถจำแนกรายละเอียดให้เห็นลักษณะหรือกรรมวิธีเด่นชัด เช่น ถ้อยคำที่เกี่ยวกับการปรุงอาหาร มีผัด เผา ปิ้ง จี่ ย่าง อบ ยำ ทอด ต้ม หลน ลาบ ลู๋ ฉู่ฉี่ เจียว หมก งบ อ่อม นึ่ง ซุบ พล่า ก้อย เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ที่เอื้อต่อการประกอบอาหารของชนชาติไทยในทุกภูมิภาค

อย่างไรก็ดี ประเทศไทยเป็นชาติที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ต้องอาศัยน้ำฝน และด้วยเหตุนี้จึงเรียกลักษณะของฝนที่ตกลงมาได้หลายลักษณะ เช่น ฝนโปรย ฝนพริ้ว ฝนไล่ช้าง ฝนชะช่อมะม่วง ฝนชะลาน ฝนตกหิมิ ๆ ฝนหลงฤดู ฝนสั่งฟ้า ฝนตกปรอย ๆ ฝนตกเปาะเปาะ เป็นต้น ถือเป็นคำงดงามแสดงให้เห็นภาพ อีกทั้งได้ยินเสียงด้วย

คำเฉพาะวิชา เป็นคำที่คิดขึ้นเพื่อใช้ในวิชาแขนงใดแขนงหนึ่ง โดยเฉพาะหน่วยงานหรือบุคคลใดในวงการอื่นมักไม่เข้าใจ เช่น งบดุล กระสวน ระเบียบ เป็นต้น

คำเฉพาะอาชีพ เป็นคำที่ใช้กันในอาชีพเฉพาะนั้น ๆ และมักเข้าใจกันในหมู่หรือกลุ่มนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น อาชีพเกี่ยวกับกฎหมาย เช่น สำนวนคดี ข้อหา คำพิพากษา เป็นต้น อาชีพเกี่ยวกับธุรกิจ เช่น การผูกขาด ค่าเสื่อมราคา ตลาดหุ้น เป็นต้น อาชีพเกี่ยวกับแพทย์ เช่น ซีซียู แอดมิท ไอซียู โออาร์ ซีทีสแกน เป็นต้น (นิตานาจ โสภากุล, 2560)

คำที่มีความหมายว่า “กิน” มีหลายลักษณะตามพฤติกรรมของผู้คนแต่ละคน ที่สะท้อนให้เห็นว่า ภาษาเป็นเครื่องแสดงระดับวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ เช่น กิน, ทาน, รับประทาน, ฉั่น, เสวย, หม่ำ, แดก, ฟาด, ยัด, กระตอก, สวาปาม, สะแตกหรือซี้แตก และสวบ (ภาษาถิ่นอีสาน), แดกเลือด (ภาษาถิ่นใต้) เห็นได้ว่า คำเหล่านี้ไม่ได้บอกเฉพาะความหมายเท่านั้น หากแต่ยังบอกถึงอารมณ์ ความรู้สึก พฤติกรรม และระดับวัฒนธรรมของผู้ใช้อีกด้วย

คำอื่น ๆ ที่มีความหมายทำนองเดียวกัน สามารถเลือกมาใช้ให้เหมาะสมกับรูปประโยค โอกาส และบริบท เช่น

คำที่มีลักษณะเคลื่อนไหว เช่น ขยับ กระถด เขยิบ เคลื่อน เขยื้อน ถอย กระเถิบ เขย่า

คำที่มีลักษณะปิดบัง เช่น แอบ แฝง บัง เร้น ลี้ลับ ซ่อน

คำที่มีลักษณะอาการทำร้ายของชาย เช่น ชก ต่อย ฟาด ถีบ ถอง อัด ตะ กระทุ้ง ทุบ

คำที่มีลักษณะอาการทำร้ายของหญิง เช่น ถีบ กระแทก กระทุบ ทูบ ตี หยิก ช่วน ทิ้ง กระชาก

คำที่มีลักษณะที่ไม่ตรง เช่น โค้ง งอ คด เลี้ยว หยิก หยอง หัก หยัก เบี้ยว บิด ค่อม โกง งอน ค่อม แอน คอด เว้า เป็นต้น

นอกจากนี้ คำเฉพาะของผลไม้ในประเทศไทย ก็ยังมีชื่อที่แสดงให้เห็นถึงความหมาย ลักษณะ ที่สื่อไปถึงวัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย เช่น ชื่อมะม่วง พันธุ์ต่าง ๆ มี อกร่อง, น้ำดอกไม้, พิมเสน, หมอนทอง, ลิ้นงูเห่า, แรด, หัวช้าง, เขียวเสวย, ทะวาย, สามฤดู, หนองแซง หรือชื่อทุเรียนพันธุ์ต่าง ๆ มี หมอนทอง ชะนี ก้านยาว เป็นต้น

ดังนั้น ผู้ใช้ควรเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับประโยคและบริบทด้วย

คำประกอบ

ในภาษาไทย มีวิธีประกอบรูปคำให้มีความหมายต่าง ๆ โดยตั้งคำเดิมและคำหลักไว้แล้ว นำคำอื่น ๆ มาเรียงต่อกันให้มีความหมายผิดแผกแตกต่างกัน ในปัจจุบันนี้ผู้คนเกือบจะลืมถ้อยคำเหล่านั้นกันแล้วจึงขอยกมาตัวอย่างคำ เพื่อให้เห็นว่าคำในภาษาไทยมีความหมายหลายประการ และสามารถเลือกคำเพื่อนำมาใช้ในงานเขียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น

1. คำประกอบเกี่ยวกับอริยาบถ เช่น เดิน, ยืน, นั่ง และนอน ดังนี้

1.1 เดิน

เดินตลาด หมายถึง วิ่งค้นหาผู้ซื้อขาย, เดินแต้ม หมายถึง ใช้วิธีอันแยบคาย ใช้วิธีอันได้เปรียบ, เดินโต๊ะ หมายถึง ยกอาหารมาให้ผู้นั่งโต๊ะรับประทาน, เดินทุ่ง หมายถึง ตะลุยกไป (ใช้ในการอ่าน แต่งหรือแปลหนังสือ), เดินธุระ หมายถึง ไปประกอบกิจการงานแทน, เดินสะพัด หมายถึง กระแสรวน (ใช้กับเงิน), เดินนา หมายถึง สำรวจนาเพื่อเรียกเก็บภาษีอากร, เดินป้าย หมายถึง ส่งหนังสือ, เดินหน หมายถึง ไปในอากาศ ชื่อเทวดาที่อยู่ระหว่างสวรรค์กับพื้นดิน, เดินเหิน หมายถึง วิ่งเดินเพื่อขอความช่วยเหลือ, เดินรถ หมายถึง ทำธุระเกี่ยวกับการขนส่ง เป็นต้น

1.2 ยืน

ยืนเครื่อง หมายถึง เรียกผู้แสดงละครเป็นตัวพระ, ยืนชิงช้า หมายถึง เรียกข้าราชการที่เป็นประธานในพิธีโล้ชิงช้าแทนพระมหากษัตริย์, ยืนต้น หมายถึง เรียกต้นไม้ใหญ่ที่

มีผลและอายุยืนนาน, ยืนพื้น หมายถึง คงที่อยู่เสมอ คงยึดหลัก หรือแบบอยู่เสมอ, ยืนยง หมายถึง คงอยู่นาน, ยืนยัน หมายถึง พุดคงคำใดแน่นแฟ้น รับรู้เห็นด้วยแน่นอน, ยืนยาม หมายถึง ยืนเฝ้ายาม, ยืนโรง หมายถึง เรียกผู้แสดงเป็นตัวละครตัวใดตัวหนึ่งประจำออกซ้ำ ๆ เป็นต้น

1.3 นั่ง

นั่งซัง หมายถึง เข้าอยู่ในที่ซึ่งไม่มีใครทำอันตรายได้แล้ว, นั่งทาง หมายถึง ดักคอย ทำร้ายกลางทาง นั่งคอยระวังเหตุ, นั่งปรก หมายถึง นั่งสมาธิ, นั่งเมือง หมายถึง ครองเมือง, นั่งร้าน หมายถึง ร้านที่สร้างขึ้นสำหรับการก่อสร้างพระเจดีย์ ตึก หรือ อาคาร, นั่งห้าง หมายถึง นั่งบนเรือนที่ผูกขึ้นบนต้นไม้คอยยิงสัตว์, นั่งโป่ง หมายถึง นั่งบนห้างคอนยิงสัตว์ที่มากินโป่ง เป็นต้น

1.4 นอน

นอนกัน หมายถึง อาการที่ผลหรือกากในของเหลวลงไปอยู่กันภาชนะ, นอนกิน หมายถึง ไม่ทำงานโดยมีผลประโยชน์ทางดอกเบี้ย, นอนตาไม่หลับ หมายถึง นอนหวาดต่อภัย หรือเป็นทุกข์, นอนนก หมายถึง นิ่งหลับ, นอนโรง หมายถึง นอนค้างคืนล่วงหน้าก่อนเวลา, นอนเวร หมายถึง ผลัดเปลี่ยนกันมานอนรักษาการณ์นอกเวลา, นอนหลับทับสิทธิ์ หมายถึง ไม่ใช้สิทธิ์ที่ตนมีอยู่เมื่อถึงคราวควรใช้, นอนวัน หมายถึง หมุนเร็วเพียงตรง (ใช้เรียกลูกช่างที่หมุน เรียบ)

2. คำประกอบเกี่ยวกับอวัยวะต่าง ๆ เช่น หน้า, ปาก, ตา และใจ ดังนี้

2.1 หน้า

หน้ากระดาน หมายถึง มีลักษณะเป็นแนวยาวเหมือนกระดาน, หน้าแง หมายถึง ส่วนของหน้าที่อยู่ระหว่างหัวคิ้ว, หน้าถ้ง หมายถึง หน้าร้านหรือโรงที่เปิดปิดด้วยกระดานเป็น แผ่น ๆ, หน้ามอด หมายถึง หน้าซึ่งมีรอยแผลเป็นปรุ ๆ เป็นต้น

2.2 ปาก

ปากกล้า หมายถึง พุดไม่เกรงกลัวใคร, ปากแข็ง หมายถึง เลียงเก้ง, ปากคม หมายถึง พุดจาเผ็ดร้อน, ปากคำ หมายถึง คำให้การ, ปากจัด หมายถึง พุดโต้เถียงไม่หยุด ปาก, ปากตลาด หมายถึง ถ้อยคำค่อยข้างหยาบคาย ที่ใช้ได้เถียงกันในที่ประชุมชน, ปากสว่าง หมายถึง มักพุดเปิดเผยความลับง่าย ๆ เป็นต้น

2.3 ตา

ตากบตาเขียด หมายถึง ใช้เปรียบข้าวที่หุงดิบ ๆ สุก ๆ, ตาขาว หมายถึง แสดงอาการกลัว, ตาเขียว หมายถึง แสดงอาการโกรธ, ตามด หมายถึง รูเล็ก ๆ ที่น้ำซึมออกมาได้, ตาเอกหมายถึง เรียกคนที่มีตาไม่สามัคคีกัน เป็นต้น

2.4 ใจ

ใจกลาง หมายถึง ศูนย์กลาง, ใจกว้าง หมายถึง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และชอบรู้จักคนมาก, ใจขุน หมายถึง ไม่สบาย, ใจแข็ง หมายถึง ไม่ยอมง่าย ๆ, ใจความ หมายถึง ส่วนสำคัญของเรื่อง, ใจคอ หมายถึง อหิยาศัย, ใจขึ้น หมายถึง รู้สึกอึดอัดแน่นในอกอยู่เสมอไม่เคลื่อนไหว, ใจปลาซิว หมายถึง ใจไม่อดทน, ใจเพชร หมายถึง ใจแข็ง, ใจไม่ไ้ระกำ หมายถึง ไม่เมตตาการุณาหรือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้ใด เป็นต้น

เห็นได้ว่า ภาษาไทยเป็นภาษาที่ร่ำรวยคำ สามารถนำคำมาต่อเนื่องกัน เกิดเป็นคำใหม่ มีความหมายที่ค่อนข้างละเอียดชัดเจนมากยิ่งขึ้น

คำคู่คำเคียง

คำคู่คำเคียงโบราณ

คำคู่คำเคียง เป็นถ้อยคำที่กล่าวในเชิงคล้องจองสัมผัสกัน มีจังหวะน้ำหนักคำได้เหมาะสมและมีความหมายในเชิงปรารถ ไม่เน้นหนักหรือจริงจัง (บุญยงค์ เกศเทศ, 2548)

ถ้อยคำที่มีความคล้องจองกันนั้น เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวไทย โดยการแสดงออกทางภาษาได้อย่างแยบยล สะท้อนถึงวิถีชีวิตของผู้คนในยุคสมัยโบราณ ส่วนใหญ่เป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน สังเกตได้จากการแต่งกลอนเกี้ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาวนั่นเอง คำคู่คำเคียงเกิดจากการสังเกตและประสบการณ์ของผู้คนสมัยโบราณและยังคงใช้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เช่น

ตืออก ชกหัว	ปึกกล้า ขาแข็ง
ข้าวยาก หมากแพง	ใส่ร้าย ป้ายสี
น้ำใส ใจคอ	ปู้ย่า ตายาย
บนบาน ศาลกล่าว	เลี้ยงดู ปูเสื่อ
ท่ามา คำขาย	ขันหมาก รากพลู

ดัดไต ไส้พุง	ถั่วโย โอชาม
ผลิตดอก ออกผล	หมูเห็ด เป็ดไก่
ผลหมาก รากไม้	โง่งง่า เต่าตุ่น
เข้านอก ออกใน	เหล้ายา ปลาปิ้ง
ข้าวปลา อาหาร	งูเงี้ยว เขี้ยวขอ
ท่ามา หากิน	เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่
บุญหนัก ศักดิ์ใหญ่	โกหก พกลม
พุกนอน หมอนอิง	นิยม ชมชอบ
ผ้าผ่อน ท่อนแพร	ดีگرام บ้านช่อง
สิ้นไร ไม้ศอก	รู้มาก ยากนาน
รู้น้อย พลอยรำคาญ	รู้น้อย พลอยยาก
งูพิษ มิตรกด	ตัดไม่ตาย ขายไม่ขาด
เห็นอก เห็นใจ	หมูไป ไก่มา

คำคู่คำเคียงปัจจุบัน

ปัจจุบันคำคู่คำเคียง มีการสร้างคำใหม่ จากการนำคำศัพท์เดิมที่มีอยู่แล้วมาใช้คู่กัน หรือเรียกว่า “คำสับคู่” โดยการนำคำใดคำหนึ่ง อาจเป็นคำต้นหรือคำท้ายของคำศัพท์เดิม จากนั้นนำมาสร้างคำใหม่ มีความหมายใหม่ การสร้างคำลักษณะดังกล่าวมีเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการสร้างสรรค์งานเขียน ซึ่งการเขียนในบางครั้งต้องใช้วงศัพท์เพื่อสร้างจินตนาการ เกิดจินตภาพ เกิดเสียงไพเราะ เกิดอารมณ์ เพื่อปลุกเร้าความคิด หรือเพื่อขยายความ ผูกศัพท์หรือสร้างคำใหม่ เรียกคำที่ผูกผสมขึ้นใหม่นี้ว่า “คำสับคู่” ซึ่งเกิดจากคำสองชุดที่มีมาแต่เดิมแล้ว นำมาสลับเปลี่ยนตำแหน่งคำ กลายเป็นคำใหม่ขึ้นมา

บุญยงค์ เกศเทศ ได้ยกตัวอย่าง “คำสับคู่” ซึ่งเกิดจากคำที่มีอยู่เดิมสองคำมาผสมกัน อาจตัดพยางค์หลังของคำแรกและตัดพยางค์หลังของคำที่สองออก หรืออาจตัดพยางค์แรกของคำที่หนึ่งและพยางค์แรกของคำที่สอง จากนั้นนำพยางค์ที่เหลือจากคำที่หนึ่งและคำที่สองมาผสมกัน จึงเกิดเป็นคำใหม่ขึ้นมาหรือเรียกว่า “คำสับคู่” (บุญยงค์ เกศเทศ, 2557) ตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

“ช่วงชิง

เกิดจากคำ ช่วงโชติ กับ ชิงชัง

ปอกป้อง	เกิดจากคำ ปกครอง กับ ป้องกัน
เลิศล้ำ	เกิดจากคำ เลิศเลอ กับ ล้ำค่า
เหนื๋อยอ่อน	เกิดจากคำ เหนื๋อยล้ำ กับ อ่อนแอ
ผ่อนคลาย	เกิดจากคำ พักผ่อน กับ คลี่คลาย
ชุ่นข้อง	เกิดจากคำ ชุ่นเคือง กับ คับข้อง
ขึ้นบาน	เกิดจากคำ ขึ้นฉ่ำ กับ เบิกบาน
อ่อนช้อย	เกิดจากคำ อ่อนโยน กับ ชดช้อย
ยากเย็น	เกิดจากคำ ยากเข็ญ กับ เยือกเย็น
แยกย้าย	เกิดจากคำ แดกแยก กับ โยกย้าย
เศร้าหมอง	เกิดจากคำ โศกเศร้า กับ หม่นหมอง
หักท้วง	เกิดจากคำ ทักทาย กับ ท้วงติง
ขับขาน	เกิดจากคำ ขับร้อง กับ ขานเสียง
คลายแคลง	เกิดจากคำ ผ่อนคลาย กับ เคลือบแคลง
หนักแน่น/หนักหนา	เกิดจากคำ หนักหน่วง กับ หนาแน่น
ย่อนหย่อน	เกิดจากคำ ย่นย่อ กับ หย่อนยาน เป็นต้น
โง่งม	เกิดจากคำ โง่เง่า กับ งมฉาย
เหยียดยืด	เกิดจากคำ เหยียดหยาม กับ ยืดยาว
ผ่องแผ้ว	เกิดจากคำ ผุดผ่อง กับ เผื่อแผ่
วับแวว,แวววับ	เกิดจากคำ วาววับ กับ แวววาว
หลอกลวง	เกิดจากคำ หลอกหลอน กับ ล่อลวง
แปลกแยก	เกิดจากคำ แปลกปลอม กับ แดกแยก
ดับดื่น	เกิดจากคำ ดับสูญ กับ ดื่นริน
ยั่วยั้ม,ยั้มยั่ว	เกิดจากคำ ยั้มแยม กับ ยั่วเย้า

ตัวอย่างประโยคคำคู่คำเคียง หรือคำสลับ

ยั้มหยัน เกิดจากคำ ยั้มแยม กับ เย้ยหยัน ตัวอย่างประโยค “ปีศาจชั่วยั้มหยัน”

ยั้มเย้ย เกิดจากคำ ยั้มแยม กับ เยาะเย้ย ตัวอย่างประโยค “มันยั้มเย้ยเราเริงทุกนาที”

คลอนคลาย เกิดจากคำ สั่นคลอน กับ คลี่คลาย ตัวอย่างประโยค “ฝั่งท่าความมั่นคงมีคลอนคลาย”

คั่นชิน เกิดจากคำ คั่นเคย กับ ชินชา ตัวอย่างประโยค “เดี๋ยวนี้มีความคั่นชินแล้ว”

ปรับเปลี่ยน เกิดจากคำ ปรับปรุง กับ เปลี่ยนแปลง ตัวอย่างประโยค “ไม่มีท่าที่จะปรับเปลี่ยนได้เลย”

คำสับคู้ นอกจากมาจากการคำเดิมผสมกับคำเดิม หรือสลับคำกลายเป็นคำใหม่ ลักษณะของคำสับคู้ ทำให้ภาษาไทยมีความหลากหลายของคำ และสามารถเลือกใช้คำได้อย่างเหมาะสม เกิดความไพเราะ ภาษาสละสลวยกับประโยคหรือบริบทต่าง ๆ อีกด้วย

คำภาพพจน์

ภาพพจน์ เป็นคำนาม หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นสำนวนโวหารทำให้นึกเห็นเป็นภาพ, ถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างมีชั้นเชิงเป็นโวหาร มีเจตนาให้มีประสิทธิภาพต่อความคิด ความเข้าใจ ให้จินตนาการและถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งกว่าการบอกเล่าที่ตรงไปตรงมา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) นอกจากนี้ กุหลาบ มลลิมาส กล่าวว่า ภาพพจน์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Figures of Speech คือ ถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างใช้โวหาร ไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้ โดยมีเจตนาให้มีประสิทธิผลต่อความเข้าใจ และต่อความรู้สึกลึกซึ้งขึ้นกว่าการใช้ถ้อยคำบอกเล่าตามธรรมดา (กุหลาบ มลลิมาส, 2557)

ดังนั้น ภาพพจน์ คือ คำพูดที่เป็นสำนวน โวหารที่ทำให้นึกเห็นเป็นภาพ เกิดจินตนาการ หรือบรรยายด้วยโวหารอย่างหนึ่ง โดยใช้กลวิธีหรือชั้นเชิงในการเรียบเรียงถ้อยคำให้มีพลังที่สามารถจะสัมผัสอารมณ์ของผู้อ่านจนเกิดความประทับใจ ความเข้าใจลึกซึ้ง และเกิดอารมณ์สะท้อนใจมากกว่าถ้อยคำที่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งทำให้คนอ่านมักมองเห็นภาพไปกับคำที่นักเขียนหรือกวีบรรยาย มักพบและใช้เฉพาะในวรรณคดีเท่านั้น เช่น

บันไดนาคนาคในบันไดนั้น

ดูผกผันดังจะเลื้อยออกโลดเล่น

ขย้าเขี้ยวขบปากเหมือนนาคเป็น

ตาเขม้นมองมุ่งสะอึกกาย

(นิราศพระบาท : สุนทรภู่)

หรือ

มีชะวากกว้างเว้งเป็นเชิงนั้น

ล้วนทองคำทำคั่นกันฝา

ฉลักรูปสิ่งสัตว์นานา

ดูเด่นออกมาเหมือนจริง

ทั้งเนื้อมัดเป็นเห็นประหลาด

พฤษชาติเหมือนจะไหวไวกิ่ง

อันรูปเสื่อสีห์หมึกะทิง

เหมือนจะยาวางวังเวียนวน

(สังคามาระตาแต่งถ้ำ ในบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศ
หล้านภาลัย)

ภาพรูปนาคที่ทำเป็นบันไดให้มองดูเหมือนนาคเป็น ๆ ที่กำลังเลื้อยออกมาเล่นได้หรือ
มองไปที่ปากก็ต้องสะดุ้ง เพราะดูกำลังขบเขี้ยวอยู่ และภาพแกะสลักในถ้ำ ไม่ว่าจะเป็นรูปสัตว์
ป่า ประเภท เนื้อ นก เสือ ราชสีห์ หมี หรือ กระต่าย ก็ดูเหมือนว่า มีชีวิตออกมาจากผนังถ้ำได้
ฉะนั้นลักษณะดังกล่าวถือได้ว่าเป็นภาพพจน์

อีกหนึ่งตัวอย่าง ความว่า

“...โน่นก็เขาใหญ่ ยอดเยี่ยมโผยอย่างพัพพะเมฆ มีพรรณเขียว ขาว ดำ แดง ดูดิเรก ดั่ง
รายรัตน์พมณีแนม นำใครชม ครั้นแสงพระสุริยะ ส่องระดม ก็ดูเด่นดังดวงดาววาวแววระวาว
ที่แว้งว้าง ที่แง้งก็ชะงุ้มชะงักงอนผา...” (ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์มหาพน : สมเด็จพระ
กรมพระปรมานุชิตชิโนรส)

“ภาพ” หรือ “รูป” (Image) มักจะมีความเข้าใจสับสนไปกับคำ “ภาพพจน์” อยู่เสมอ
ทั้ง ๆ ที่ “ภาพ” หรือ “รูป” นั้นหมายถึง รูปจำลอง, รูปบูชา เช่น พระพุทธรูป, เจา, ภาพใน
จอโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์, ภาพบนกระจก, ในฟิล์ม ตลอดจนภาพถ่ายหรือภาพในใจ เป็นต้น

“จินตนาการ, จินตภาพ, มโนภาพ หรือมโนคติ” (Imagination) หมายถึง การเอา,
ความเข้าใจหรือคิดนึกเห็นเอาเอง อาจหลับตาเห็น หรือนึกฝันก็ได้ เป็นภาพที่เกิดจากความนึก
คิด หรือคิดว่าควรจะเป็นเช่นนั้น โดยเกิดขึ้นเป็นภาพ นึกในใจ เช่น นึกถึงคำว่า “ตำรวจ” ต้อง
เกี่ยวข้องกับตำรวจ หรือพูดถึงพรรคการเมืองบางพรรค ก็นึกถึง “ปลาไหลใส่สเก็ต” เป็นต้น

ถ้อยคำภาษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้เสนอมานี้เป็นลำดับนั้น แสดงให้เห็นถึงความ
เกี่ยวเนื่องระหว่างมรดกทางวัฒนธรรม ที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจากบรรพชน กับถ้อยคำภาษาที่
เป็นเสมือนอุปกรณ์หลักที่สื่อความคิด ให้สืบสานต่อมาถึงชนรุ่นปัจจุบันอย่างมีประสิทธิภาพ
การจะเลือกคำใดมาใช้กับบริบทใด ผู้เขียนควรคำนึงถึง โดยพิจารณาอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ จึง
จะทำให้ข้อเขียนนั้นมีพลัง

คำสัญลักษณ์

สัญลักษณ์ คือ สิ่งที่กำหนดนิยามกันขึ้นมาเพื่อให้ใช้ความหมายแทนอีกอย่างหนึ่ง หรือ การเปรียบเทียบที่เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยใช้คำอื่นแทน เกิดจากการเปรียบเทียบและการตีความ สัญลักษณ์มีความเป็นอิสระในตัวเอง อาจใช้ในความหมายเดิมหรือความหมายใหม่หรือใช้แทน สิ่งอื่นในคุณสมบัติเด่นอย่างอื่นก็ได้ โดยไม่จำกัดอยู่เพียงความหมายนั้น ๆ เพียงอย่างเดียว ซึ่ง ใช้กันมานานจนเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไป เช่น สิ่งโต หมายถึง ผู้มีอำนาจ, ตราขู หมายถึง ความ ยุติธรรม, สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์, ดอกกุหลาบแดง หมายถึง ความรัก เป็นต้น

ตัวอย่าง สัญลักษณ์ในบทประพันธ์

“เมื่อแรกเชื่อว่าเนื้อทับทิมแท้	มาแปรเป็นพลอยหุงไปเสียได้
กาลลงว่าหงส์ให้ปลงใจ	ด้วยมิได้ดูหงอนแต่ก่อนมา
	(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)

ข้อความนี้มาจากเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง ขุนแผนเกิด โมโหโทสะ ไม่สามารถระงับความโกรธของตนเองได้ จึงตัดพ้อต่อว่านางวันทอง โดยมีความว่า เมื่อแรกรักนั้น ตนคิดว่านางวันทองเป็นหญิงที่ดี โดยใช้สัญลักษณ์ “ทับทิม” คือพลอยสีแดง อันมีค่า ราคาแพง ไม่นึกเลยว่าแท้จริงนั้นนางคือ “พลอยหุง” คือพลอยที่ผ่านกรรมวิธีต่าง ๆ จนมีสีแดงอย่างทับทิมแต่ไม่มีค่า เป็นสัญลักษณ์กล่าวแทนผู้หญิงมีตำหนิ และยังใช้สัญลักษณ์ “กา” กล่าวแทนหญิงไร้ค่า จิตใจต่ำ แต่กลับย้อนตนด้วยสีขาวดั่ง “หงส์” สัญลักษณ์แทนความ มีจิตใจสูง มีสง่า และสะอาดบริสุทธิ์

ภาษาสัญลักษณ์ เป็นการสื่อความหมายให้เกิดภาพ นิยมใช้รูปธรรมแทนนามธรรม สิ่ง ที่นำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ จะมีส่วนสัมพันธ์กับความหมายของสัญลักษณ์อย่างใกล้ชิด อาจจะมี ส่วนเหมือนหรือคล้ายกันในรูปแบบ หรือในคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ดอกไม้ เป็น สัญลักษณ์ของสตรี เนื่องจากดอกไม้มีสีสวยงาม สดชื่นและบอบบาง

นอกจากนี้ สัญลักษณ์มีความเป็นอิสระในตัวเอง แม้ว่าจะนำมาใช้ในความหมายอย่าง ใดอย่างหนึ่งแล้ว ก็ยังจำกัดอยู่เพียงนั้น กล่าวคือ อาจจะใช้ในความหมายดั้งเดิม เป็นสัญลักษณ์ ตามแบบแผน ใช้ในความหมายใหม่ หรือ ใช้แทนสิ่งอื่นในคุณสมบัติเด่นอย่างอื่นก็ได้

ถ้อยคำ สิ่งของ เครื่องหมาย และมโนภาพต่าง ๆ ที่นำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ จะมี ความหมายที่ต่างไปจากความหมายเดิม เช่น “ดวงอาทิตย์” ถ้ากล่าวถึงดวงอาทิตย์ใน

ความหมายของลูกไฟดวงใหญ่ที่ให้ความร้อนและแสงสว่างไม่ถือเป็นสัญลักษณ์ แต่ถ้ากล่าวถึง “พระอาทิตย์” ในลักษณะของเทพเจ้าจึงจะถือเป็นสัญลักษณ์ หรือกล่าวถึง “ดวงอาทิตย์” ในความหมายของจักรวรรดิหรือความจริงอันสูงสุดเช่นนี้ก็เป็นสัญลักษณ์ได้เช่นกัน

อย่างไรก็ดี การสร้างคำใหม่ อาจใช้คำเดิมรวมกัน ให้ความหมายใหม่ที่เป็นสัญลักษณ์ เช่น กินใจ เล่นตา ในสำนวนและคำพังเพยมักมีภาษาสัญลักษณ์อยู่เสมอ เช่น ตำนานน้ำพริกละลายแม่น้ำ ช้างจับตักแตน เป็นต้น แม้ว่าภาษาดังกล่าวเป็นภาษาสัญลักษณ์ แต่ก็มี ความหมายเด่นชัดอยู่ในตัว ซึ่งถ้านำมาใช้วรรณคดีในความหมายเดิม ไม่ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ แต่ถ้ากวีหรือนักเขียนใช้คำเก่าในความหมายใหม่ หรือประสมคำในลักษณะเดียวกันกับคำว่า กินใจ เล่นตา กิ่งฟ้า ก็ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ ตัวอย่างเช่น วายฟ้าปาสวรรค์ ในหนังสือ “กวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์” เป็นต้น

การใช้ภาษาในเชิงสัญลักษณ์นี้กล่าวได้ว่า เป็นขนบนิยมทางภาษาอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอาจจำแนกภาษาสัญลักษณ์ ได้ดังนี้

สัญลักษณ์ตามแบบแผนที่มีความหมายชัดเจนเพียงอย่างเดียว เช่น กระต่าย เป็นสัญลักษณ์แทน ผู้ที่ต่ำศักดิ์ คนไฝสูง, กำแพง แทน สิ่งกีดขวางความคิด กีดขวางความรัก, ไยบัว แทน ความห่วงใย ไม่ตรี, หนาม แทน สิ่งขัดแย้งในใจ, สะพาน แทน สิ่งเชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จ

สัญลักษณ์ตามแบบแผนที่มีความหมายหลายอย่าง แต่มีเพียงหนึ่งความหมาย ที่ผู้คนส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจ เช่น ควาย เป็นสัญลักษณ์แทน ความซื่อ ความโง่ ผู้ที่ควรเห็นใจ, โคนก แทน ชายสูงอายุที่เจ้าชู้, งู แทน ศัตรูที่ร้ายกาจ คนที่ไม่น่าไว้วางใจ, ฉัตร แทน ที่พึ่ง สิ่งที่มั่นคง, ดวงใจ แทน ความรัก ลูก คนรัก, ดอกหญ้า แทน หญิงสามัญหรือต่ำศักดิ์, นกยูง ความสง่างาม นางผู้สูงศักดิ์

สัญลักษณ์ที่เป็นพืชแทนความหมาย เช่น ดอกนางแย้ม เป็นสัญลักษณ์แทน ริมฝีปากที่ยิ้มแย้มของนาง, ดอกบัว แทน ถิ่น นม หญิงคนรัก, ดอกรักหรือต้นรัก แทน ความรัก, ดอกซ่อนกลิ่น แทน การซ่อนเร้น คนหลายใจ, ดอกพะยอมป่า แทน หญิงสามัญชน, ต้นสวาด แทน ความพิศवास ความรัก, ผลมะเดื่อ แทน ความชั่วร้ายที่ซ่อนอยู่ภายใน ความชั่วซึ่งมองภายนอกไม่รู้

สัญลักษณ์ที่ใช้ชื่อเทพเจ้าแทนชื่อมนุษย์ เช่น กามเทพ เป็นสัญลักษณ์แทน ผู้มีความงามเลิศ, เมขลา แทน เทพธิดาผู้รักษามหาสมุทร ผู้ช่วยเหลือนมนุษย์ในคราวเคราะห์, อัปสรแทน นางงาม ใบหน้างาม, กิณรี แทน นางงาม ร่างกายอรรชร, พระยม แทน ผู้ลงโทษคนผิด, พระพิฆเนศ แทน เทพแห่งช้าง ศิลปกรรม, ราหู แทน อำนาจที่เป็นพาล ดุร้าย, ปู่เจ้า แทน วิญญาณธรรมชาติ เป็นต้น

ปัจจุบันวัยรุ่นไทยได้คิดและเลือกใช้คำตามยุคสมัย เช่น คำว่า “ลำไย” เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายว่า “ไร้ค่า” หรือ คำว่า “นก” เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายว่า “ไม่สมหวัง, ออกหัก” หรือ คำว่า “สตรอเบอร์รี่” เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายว่า “มีความไม่จริงใจ (ต่อแหล)” เป็นต้น

คำสำนวน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของ สำนวน ไว้ว่า “น. ถ้อยคำที่เรียบเรียง, โวหาร, บางทีก็ใช้ว่า สำนวนโวหาร เช่น สารคดีเรื่องนี้สำนวนโวหารดี ความเรียงเรื่องนี้สำนวนโวหารลุ่ม ๆ ดอน ๆ : คติ เช่น ปิดสำนวน : ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ เช่น สอนจระเข้ให้ว่ายน้ำ ราไม่ตีโทษปีโทษกลอง, ถ้อยคำที่แสดงออกมาเป็นข้อความพิเศษเฉพาะภาษาหนึ่ง ๆ เช่น สำนวนฝรั่ง สำนวนบาลี, ชั้นเชิง หรือท่วงทำนองในการแต่งหนังสือหรือพูด เช่น สำนวนเจ้าพระยาคลัง (หน) สำนวนยาขอบ สำนวนไม้เมืองเดิม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

ดังนั้น สำนวน คือ ถ้อยคำภาษาที่สละสลวย ไม่ได้มีความหมายตรงไปตรงมาตามตัวอักษร โดยมีความหมายเป็นนัยที่ต้องตีความ มากกว่าความหมายตรงตามคำที่ปรากฏ รวมถึงสุภาพและคำพังเพย เช่น คางคกขึ้นวอ ไกลเกลือกินต่าง เป็นต้น ใช้สำหรับสื่อสารกันในหมู่ชน ตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมของการใช้ภาษานั้น ๆ

การใช้สำนวนไทย มีมูลเหตุมาจากบรรพบุรุษคนไทยสมัยก่อนสังเกตพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวและหยิบยกเหตุการณ์อันเกิดจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมากล่าวเปรียบเทียบกับสิ่งที่มีที่มาหลายประการ อาทิ สำนวนไทยมาจากธรรมชาติ พฤติกรรมหรืออวัยวะต่าง ๆ ของมนุษย์ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศาสนา นิทาน ตำนาน

วรรณคดี ประวัติศาสตร์ การละเล่น กีฬา และบางสำนวนมีที่มาจากต่างประเทศ ยกตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

1. สำนวนไทยที่มีที่มาจากธรรมชาติ เช่น กวนน้ำให้ชุ่ม, น้ำขึ้นให้รีบตัก, น้ำนิ่งไหลลึก, ฝนตกไม่ทั่วฟ้า, ฝนตกชุกหนาไหล, ฟ้าหลังฝน, ตัดไฟต้นลม, ไฟจุกตูด, ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น, ไม้อ่อนดัดง่าย, ไม้แก่ดัดยาก, ไม้ใกล้ฝั่ง, เล็กพริกชี้หู, จับปูใส่กระด้ง, หมาหยอกไก่, กาคาบพริก, หมาหัวเน่า และกบในกะลา
2. สำนวนไทยที่มีที่มาจากพฤติกรรมหรือกิริยาของมนุษย์ เช่น กลืนไม่เข้า คายไม่ออก, กัดฟัน, สั่นเป็นเจ้าเข้า, แกวงเท่าหาเสี้ยน, ปิดทองหลังพระ และก่อแล้วต้องสาน
3. สำนวนไทยที่มีที่มาจากอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น คอขาดบาดตาย, หัวล้านได้หวี, มือสะอาด, หัวแข็ง, หูเบา, คู้หู, คอเป็นเอ็น, ดินเท่าฝ่าหอย และมือขวา
4. สำนวนไทยที่มีที่มาจากเครื่องใช้ไม้สอยและอาหารการกินในชีวิตประจำวัน เช่น เกลือเป็นหนอน, เข็นครกขึ้นภูเขา, หอกข้างแคร่, ข้าวสารกรอกหม้อ และเผาพริกเผาเกลือแข่ง
5. สำนวนไทยที่มีที่มาจากแบบแผนประเพณีและวัฒนธรรม เช่น รักนวลสงวนตัว, เข้าตามตรอกออกตามประตู, ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่ และเดินตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด
6. สำนวนไทยที่มีที่มาจากศาสนา เช่น อมพระมาพูด, ขนทรายเข้าวัด, กรวดน้ำคว่ำขัน, กรรมตามทัน, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, ตักบาตรอย่าถามพระ, ชั่วช่างชี ดีช่างสงฆ์ และทำคุณบูชาโทษ
7. สำนวนไทยที่มีที่มาจากนิทาน ตำนาน วรรณคดีและประวัติศาสตร์ เช่น ทำวมาลุน ขุนมาใหม่ (จากจาร์กอิสาน), ว่าแต่เขาอิเหนาเป็นเอง (จากวรรณคดีเรื่องอิเหนา), ยักษ์ลักมาลิงพาไป (จากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์), กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี (จากประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา) และ ไกลปืนเที่ยง (ประวัติศาสตร์การบอกเวลาของไทย)
8. สำนวนไทยที่มีที่มาจากการละเล่น กีฬา เช่น ว้าวขาดลมลอย, ว้าวเหลิงลม, สู้จนเย็บตา และงงเป็นไก่ตาแตก ซึ่งมีที่มาจากการพนันชนไก่
9. สำนวนไทยที่มีที่มาจากสำนวนต่างประเทศ เช่น แกะดำ (A black sheep) และ จุดยืน (standpoint) เป็นต้น

จากตัวอย่างสำนวนไทยที่กล่าวมาข้างต้น แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของคนไทย การใช้ถ้อยคำที่ลึกซึ้ง คมคาย และฉายความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมที่เสนอผ่านสำนวนโวหาร สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี และวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน

เห็นได้ว่า สังคมไทยยึดหลักจริยธรรมและคุณธรรมคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา มีความกตัญญูรู้คุณ เป็นสังคมที่ยกย่องผู้มีอำนาจ ยศถาบรรดาศักดิ์ ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส ครูบาอาจารย์ นักปราชญ์ นิยมความสุภาพอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ยอมรับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ และให้ความสำคัญเรื่องเพศและการพูด ซึ่งเป็นค่านิยมที่ปรากฏในสำนวนไทยที่เป็นหลักปฏิบัติกันมาช้านาน

สรุป

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติของคนไทย ซึ่งเป็นภาษาที่คนไทยต้องเรียนรู้ เข้าใจ และให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะทักษะภาษาทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการสื่อสารกันในสังคม โดยธรรมชาติของภาษายังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกับวัฒนธรรมอย่างอื่นที่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน

ดังนั้น ภาษาจึงเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เกิดจากการเรียนรู้ สังเกตเลียนแบบ บันทึก และจดจำ มีการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าคนไทยรวบรวมถ้อยคำภาษา เนื่องจากมีการหลាក់คำ การประกอบคำ การสลับสับเปลี่ยนของคำต่าง ๆ จนเกิดเป็นถ้อยคำจำนวนมาก เห็นได้จากคำขบถ คำเลื่อง คำผวน คำเฉพาะ คำประกอบ คำคู่คำเคียง คำภาพพจน์ คำสัญลักษณ์ และคำสำนวนโวหาร ล้วนแต่สะท้อนถึงขนบนิยมทางด้านวัฒนธรรมไทยผ่านถ้อยคำภาษาได้อย่างแยบยล ลุ่มลึก นับว่าเป็นเอกลักษณ์อันทรงคุณค่าให้คนรุ่นหลังได้อนุรักษ์ไว้ซึ่งความเป็นไทยสืบไป สอดคล้องกับ บุญยงค์ เกศเทศ ได้กล่าวว่า ภาษาไทยมีถ้อยคำเป็นจำนวนมาก ที่ท้าทายให้ผู้เฝ้าศึกษาได้ลิ้มลอง สัมผัส แต่ละคำล้วนมีชีวิตโลดแล่นหลายลักษณะ ทั้งเร้าอารมณ์ ปลุกสำนึก สร้างจินตนาการ มีกลิ่น มีรส อาจรู้สึกซึมเศร้า วาบหวิว นุ่มละมุน เสียวสะท้าน หรือดูดดื่ม แข็งกร้าว ก็เป็นไปได้ แต่ภาษาถ้อยคำจะมีชีวิตจิตใจ ก็ต่อเมื่อได้ผู้รจนามีศิลปะ สามารถหยิบยกมาบรรจบริ้วยเรียงไว้ในบริบทที่เหมาะสม สร้างความสัมพันธ์ให้สอดคล้องกลมกลืน แลเห็นภาพเคลื่อนไหวอย่างปะติดปะต่อกัน เนื่องจากภาษาไทยเป็น

ภาษาคำโดด ผู้รจนาจึงมักมุ่งเน้นเพิ่มเติมส่วนขยายขึ้นมาในรูปแบบที่แตกต่างกันตามจุดประสงค์ ว่าต้องการให้อะไรเกิดขึ้นกับผู้อ่าน ใครเสนอตัวอย่างคำหลักขึ้นมา พร้อมทั้งชี้แนะกลุ่มคำขยาย ที่นักเขียนนิยมใช้กันทั่วไป แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะใช้ประกอบกับคำหลักด้วยว่า จะเหมาะสมเพียงใดกับบริยาอาการของสิ่งมีชีวิต หรือสิ่งของวัตถุที่ปราศจากชีวิต และต้องการสร้างให้มีชีวิตขึ้นมา (บุญยงค์ เกศเทศ, 2557)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- กุหลาบ มลลิมาส. (2557). วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธวัช ปุณโณทก. (2553). วิชาการภาษาไทยและอักษรไทย. กรุงเทพมหานคร: วี.พริ้นท์.
- นิตยา กาญจนวรรณ. (2554). ปัญหาการใช้ภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิตานาจ โสภภาพ. (2560). อรรถลักษณะการใช้ภาษาไทย. อุบลราชธานี: หจก. ทองพูนทรัพย์.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2548). วิธีคิด วิธีเขียน. กรุงเทพมหานคร: หลักพิมพ์.
- _____. (2557). เขียนอย่างมีศิลป์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: กากะเยี่ย.
- _____. (2557). คมคิด เขียนคำ. กรุงเทพมหานคร: กากะเยี่ย.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2560). ปรีชาวิทยธรศน์ มุมมองภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

“LIHECI”ข้อพึงระมัดระวัง สำหรับผู้เรียนและผู้สอนชาวไทย*

POINT OF ATTENTION WHEN USING “LIHECI” - - TIPS FOR THE THAI LEARNERS AND TEACHERS CHINESE

วาริ ว่องวโรปกรณ์

Wari Wongwaropakorn

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

Walailak University, Thailand

E-mail: 2536639833@qq.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างทางวากยสัมพันธ์ ระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน ที่ส่งผลกระทบให้ผู้เรียนที่มีภาษาไทยเป็นภาษาแม่ใช้ภาษาผิดพลาดเมื่อต้องใช้โครงสร้างคำประเภท “Liheci (หลีเหอฉือ)” ที่เป็นคำกริยาอันประกอบด้วยหน่วยย่อยหลายส่วน ได้แก่ คำกริยาและส่วนขยายที่อาจมีการวางชิดกันหรือวางแยกกันตามลักษณะโครงสร้างเฉพาะ เห็นได้ว่าอิทธิพลของภาษาไทยที่เป็นภาษาแม่ก่อให้เกิดข้อผิดพลาดในการใช้โครงสร้างดังกล่าว ได้แก่ ความแตกต่างเรื่องโครงสร้างไวยากรณ์ระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน ความแตกต่างเรื่องตำแหน่งของคำช่วยในภาษาไทยกับภาษาจีน ความแตกต่างเรื่องตำแหน่งของคำเสริมความหมายในภาษาจีนกับคำบอกสภาพในภาษาไทย และความแตกต่างของการซ้ำคำกริยาในภาษาจีนกับภาษาไทย ดังนั้น หากผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยต้องใช้คำ “Liheci (หลีเหอฉือ)” ควรทำความเข้าใจกระบวนการสร้างประโยคที่มีคำประเภทนี้ เพื่อให้ใช้ภาษาจีนได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

คำสำคัญ: หลีเหอฉือ , ข้อพึงระมัดระวัง , ผู้เรียนและผู้สอนชาวไทย

* Received 4 June 2019; Revised 21 June 2019; Accepted 21 June 2019

Abstract

This article aims to analyze and compare Thai and Chinese grammatical structures that may cause confusion to the students whose mother tongue is Thai. Particular focus is placed on errors when using separate words “Liheci”, the verb constructed from several constituents. Each constituent has its place based on specific grammatical structure. The influence of different grammar in Thai language plays a big role when handling the verb groups. To illustrate this, placement and positions of Chinese auxiliary verbs, adjuncts, and adverbs are apparently different from those in Thai. In addition, although reduplication of verbs, adjectives, and nouns exists in both languages, the formations are not completely identical. Therefore, Thai learners of Chinese should be aware of the differences so that they can correctly perform usage of verb groups “Liheci” instead of relying on the grammar in their Thai mother tongue.

Keywords: Liheci, point of attention, Thai learners and teachers Chinese

บทนำ

ภาษาจีน เป็นภาษาที่มีความสำคัญ 1 ใน 6 ของภาษาสหประชาชาติ ปัจจุบันภาษาจีนเป็นภาษาที่สามที่ทุกคนทั่วโลกให้ความสนใจและได้รับความนิยม สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายและวางแผนการศึกษาของประเทศ เล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าวจึงได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา อีกทั้งปัจจุบันประเทศไทยมีผู้นิยมเรียนภาษาจีนจำนวนเพิ่มมากขึ้น

หน่วยคำ morpheme (语素 yǔsù หรือ词素 císu) เป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของภาษาจีน (Xing, F., 2004) แต่หน่วยที่เล็กที่สุดของภาษาไทย คือ คำ นอกจากนี้แล้วสิ่งที่ต่างกันคือ คำประสมในภาษาจีนที่เป็นคำสองพยางค์สามารถอยู่คู่กัน หรืออยู่แยกกันได้ คำพิเศษเหล่านี้เรียกว่า “Liheci (หลี่เหอฉือ)” ซึ่งในภาษาไทยไม่มีคำประเภทนี้อยู่

“Liheci (离合词 หลี่เหอฉือ)” เป็นคำกริยาที่มีความพิเศษอันประกอบด้วยหน่วยย่อยหลายส่วน ได้แก่ คำกริยาและส่วนขยายที่อาจมีการวางชิดกันหรือวางแยกกันตามลักษณะ

โครงสร้างเฉพาะ (Wang, X., Gao, Y., 2009) ลักษณะดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องยากสำหรับผู้เรียนภาษาจีนชาวไทย เนื่องจากผู้เรียนเกิดความสับสน เมื่อไรที่ควรวางคำ “Liheci (离合词 หลีเหอฉือ)” ไว้ชิดกัน หรือเมื่อไรควรวางคำ “Liheci (离合词 หลีเหอฉือ)” แยกออกจากกัน เมื่อไรควรเติม “คำเสริม (补语 búyǔ)”

ภาษาจีนเป็นภาษาในตระกูลภาษาอื่น-ธิเบต ภาษาไทยอยู่ตระกูลไท-กะได ทั้งสองภาษานี้ต่างมีทั้งความเหมือนและความต่างดังต่อไปนี้

1. เป็นคำโดด (孤立语)

การสร้างคำศัพท์คือการนำคำโดดมาประสมกัน เช่น รถไฟ เป็นการประสมคำระหว่าง คำว่า รถ กับคำว่า ไฟ เป็น รถไฟ

ภาษาจีน นำคำว่า 火(ไฟ) ประสมกับ 车(รถ) เป็น 火车 แปลว่า รถไฟ หรือเช่นคำว่า 天(ฟ้า) ประสมกับคำว่า 气(อากาศ) เป็นคำว่า 天气 สภาพอากาศ

2. มีเสียงวรรณยุกต์ (有声调)

กา ก่า ก้า ก๊า ก๋า

bā bá bǎ bà

3. การเรียงลำดับคำมีผลกับความหมาย (靠语序)

เมื่อเรียงลำดับคำต่างกัน ความหมายก็เปลี่ยน เช่น

妈妈爱我。(แม่รักฉัน) 我爱妈妈。(ฉันรักแม่)

4. โครงสร้างประโยค (句式)

มีการเรียงลำดับคำแบบ ประธาน+กริยา+กรรม (SVO)

我 吃 饭。

wǒ chī fàn.

ฉัน กิน ข้าว

ลักษณะพิเศษเหล่านี้มีลักษณะร่วมกันทั้งในภาษาจีน และภาษาไทย เป็นต้น

การเรียงประโยค คำบอกสภาพ (状语) ของภาษาจีนและภาษาไทยวางหน้าภาคแสดงได้

ในภาษาจีนพูดว่า : “别进来!” (Bié jìnlái !)

ในภาษาไทยก็พูดว่า : “别进来!อย่าเข้ามา”

แต่คำบอกสภาพ (状语) ในภาษาไทยยังสามารถวางหลังภาคแสดง ซึ่งในภาษาจีนไม่มีลักษณะดังกล่าวเช่น

ในภาษาจีนพูดว่า : “我 在瓦莱岚大学 学习 汉语。

Wǒ zài wā lái lán dà xué xuéxí Hànyǔ.

(ประโยคถอดความตามหลักไวยากรณ์จีน ฉัน ที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เรียนภาษาจีน)

(ฉันเรียนภาษาจีนที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์)”

แต่มีบางครั้งที่สามารถพูดได้ว่า “我住在北京”, “在北京” สามารถวางด้านหลังกริยาได้ เป็นส่วนเสริม (补语 bú yǔ) ไม่ใช่คำบอกสภาพ (状语 zhuàngyǔ)

นอกจากคำบอกสภาพ (状语) ที่มีความแตกต่างกันแล้ว คำขยายคำนามก็วางต่างกัน ความแตกต่างในเรื่องตำแหน่งการวางคำ ทำให้ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยที่เรียนคำ “Liheci” ได้รับผลกระทบจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ได้

“Liheci” เป็นคำที่มีความพิเศษ อาจจะเป็นคำ หรือกลุ่มคำที่สามารถวางชิดกัน หรือวางแยกกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสน และเป็นเรื่องยากเรื่องหนึ่งในการเรียนภาษาจีน ใน (现代汉语离合词用法词典) (Yang, Q, 2006) รวบรวมคำ “Liheci” ไว้ 4,066 คำ แต่ที่ใช้บ่อยมี 17,938 คำ ใน (现代汉语词典) (Zhongguo Shehui Kexueyuan Yuyan Yanjiusuo, 2002) รวบรวมคำ “Liheci” ไว้ 3,624 คำ และในข้อสอบ HSK จะมีคำประเภท “Liheci” ปรากฏอยู่ โดยใน (边听边记 HSK 离合词) (Wang, X., Gao, Y., 2009) ได้รวบรวมคำ “Liheci” ที่ผู้ที่ศึกษาภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศจำเป็นต้องรู้คำ “Liheci” จาก (HSK 词汇大纲) ไว้ 188 คำ ดังนั้นผู้ที่ศึกษาภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศจึงมีความจำเป็นต้องเรียนและทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำ “Liheci” นี้

ตามพจนานุกรมจีน (现代汉语词典) (Zhongguo Shehui Kexueyuan Yuyan Yanjiusuo, 2002) แบ่งประเภทของ “Liheci” แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. “Liheci” ที่เป็นรูปกริยาที่ตามด้วยกรรม (动宾式)

“Liheci” ที่เป็นรูปกริยาที่ตามด้วยกรรม เช่น 变心 (biànxīn เปลี่ยนใจ) 加油 (jiā yóu สู้/เติมน้ำมัน) 见面 (jiànmiàn พบ/เจอ) 迷路 (mílù หลงทาง) 送礼 (sòng lǐ ให้ของขวัญ) 散步 (sànbù เดินเล่น) เป็นต้น

(1) การแข่งขันจบลงแล้ว ยังจะสู้อะไรอีก

✗ 比赛已经结束了，还加油什么呀？

(✗ Bǐsài yǐjīng jiéshùle, hái jiāyóu shénme ya?)

(✓ 比赛已经结束了，还加什么油呀？

การแข่งขันจบลงแล้ว ยังจะเติมอะไรน้ำมันอีก)

(✓ Bǐsài yǐjīng jiéshùle, hái jiā shénme yóu ya?)

“Liheci” ที่เป็นรูปกริยาที่ตามด้วยกรรม จากประโยคตัวอย่าง “加油(สู้)” ภาษาไทย เมื่อต้องการถามว่า “สู้อะไร” จะเป็น “กริยา+สรรพนามแสดงคำถาม” แต่คำ “Liheci” ใน ภาษาจีนจะเป็น “A+疑问代词 (สรรพนามแสดงคำถาม)+B” ดังนั้นข้อผิดพลาดของผู้เรียน ภาษาจีนชาวไทยได้รับผลกระทบจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ จะเป็น “AB+什么” เช่น “加油什么 (สู้อะไร)” เป็นต้น

2. “Liheci” ที่เป็นรูปกริยาที่ตามด้วยส่วนขยายที่วางไว้หลังกริยา (动补式)

“Liheci” ที่เป็นรูปกริยาที่ตามด้วยส่วนขยายที่วางไว้หลังกริยา เช่น 吃苦 (chīkǔ ทนทุกข์ทรมาน) 记过 (jìguò จดความผิด) 看透 (kàn tòu มองออก) 离开 (líkāi ห่าง/ออก ห่าง/จาก) 说服 (shuōfú เกลี่ยกล่อม) เป็นต้น

(2) ดูเหมือนว่าเค้าปิดมือถือไปแล้ว ฉันโทรอย่างไรก็ไม่ติด

✗ 他手机好像是关机了，我打怎么不通。

(✗ Tā shǒujī hǎoxiàng shì guānjīle, wǒ dǎ zěnmē bùtōng.)

(✓ 他手机好像是关机了，我怎么打都打不通。

ดูเหมือนว่าเค้าปิดมือถือไปแล้ว ฉันอย่างไรโทรก็โทรไม่ติด)

(✓ Tā shǒujī hǎoxiàng shì guānjīle, wǒ dǎ zěnmē bùtōng.)

“Liheci” ที่เป็นรูปกริยาที่ตามด้วยส่วนขยายที่วางไว้หลังกริยายังสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท ได้แก่

2.1 รูปกริยาที่ตามด้วยส่วนขยายที่เป็นคำคุณศัพท์ เช่น 吃苦 (chīkǔ ทนทุกข์ทรมาน) 分清 (fēnqīng แยกออกชัดเจน) 缩小 (suōxiǎo หดเล็กลง) 提高 (tígāo ทำให้ตำแหน่ง, ระดับคุณภาพสูงกว่าเดิม)

(3) นักเรียนไทยตอนเริ่มเรียนภาษาจีน ไม่สามารถแยกเสียง “ch” และ “sh” ได้ชัดเจน

✗ 泰国学生刚开始学习汉语时，“ch”和“sh”不是(不可以) 分清 的。

(✗ Tàiguó xuéshēng gāng kāishǐ xuéxì Hànyǔ shí, “ch” hé “sh” búshì (bù kěyǐ) fēnqīng de.)

(✓ 泰国学生刚开始学习汉语时，“ch”和“sh”是分不清的。)

(✓ Tàiguó xuéshēng gāng kāishǐ xuéxì Hànyǔ shí, “ch” hé “sh” shì fēn bù qīng de.)

2.2 รูปกริยาที่ตามด้วยส่วนขยายเป็นคำกริยา เช่น 干掉(gàndiào กำจัด) 看穿(kànchuān มองทะลุ) 推翻(tuīfān โค่นล้ม) 完成(wánchéng ทำสำเร็จ) 忘掉(wàngdiào ลืม)

(4) ฉันอยากจะลืม แต่ลืมไม่ได้

✗ 我想拼命忘，但不忘掉。(นักศึกษาไทยเขียนประโยคผิดเนื่องจาก “不 bù (ไม่)”ตามโครงสร้างไวยากรณ์ ต้องวางหน้ากริยา)

(✗ Wǒ xiǎng pīnmìng wàng, dàn bù wàngdiào.)

(✓ 我想拼命忘，但忘不掉。)

(✓ Wǒ xiǎng pīnmìng wàng, dàn wàng bù diào.)

2.3 รูปกริยาที่ตามด้วยส่วนขยายที่วางไว้หลังกริยา โดยที่ส่วนขยายเป็นคำบอกทิศทาง เช่น 看上(kàn shàng ถูกตา, ต้องใจ) 进去(jìnqù เข้าไป)

(5) ประตูล็อกอยู่ เข้าไปไม่ได้

✗ 门锁着，不能进去。(“不能进去 bùnéng jìnqù” หมายถึงไม่อนุญาตให้เข้า แต่ไม่ใช่ประตูถูกล็อก จึงเข้าไม่ได้)

(✗ Mén suǒzhe, bùnéng jìnqù.)

(✓ 门锁着，进不去。)

(✓ Mén suǒzhe, jìn bù qù.)

เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้เรียนภาษาจีนชาวไทย เมื่อปฏิเสธคำ“Liheci”จะใช้รูป“不、不是”วางหน้าคำกริยาทันที

ข้อที่ (2) การวางประโยคภาษาไทยจะเป็น “คำกริยา+คำสรรพนามแสดงคำถาม+ไม่+ส่วนขยาย (โทรอย่างไรก็ไม่ติด) แต่ตามจริงแล้วการวางประโยคที่ถูกต้องในภาษาจีนจะต้องเป็น “疑问代词 (สรรพนามแสดงคำถาม) + A + 副词 (คำวิเศษณ์) + A + 不 + B เป็น (怎么打都打不通)” เพราะผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยได้รับผลกระทบจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ จึงทำให้เกิดข้อผิดพลาดเป็น“打怎么不通 (โทรอย่างไรก็ไม่ติด)”

ข้อที่ (3) ประโยคภาษาไทย “ไม่+คำกริยา1+คำกริยา2+คำคุณศัพท์ (ไม่สามารถแยกได้ชัดเจน)” โครงสร้างประโยคภาษาจีนจะเป็น“是+A+不+B+的 เป็น (是分不清的)” แต่ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยได้รับผลกระทบจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ จึงทำให้เกิดข้อผิดพลาดเป็น“不是分清的 (ไม่สามารถแยกได้ชัดเจน)”

ข้อที่ (4) “ลืมไม่ได้” ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยมองว่า “忘掉”ที่แปลว่า ลืม เป็นกริยาธรรมชาติจึงเอาคำว่า“不”ไปวางไว้หน้า“忘掉”โดยไม่ได้แยกคำ“忘掉”เป็น“A+不+B เป็น (忘不掉)”

ข้อที่ (5) “เข้าไปไม่ได้” ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยตีความประโยคดังกล่าวเป็น “ไม่สามารถเข้าไปได้” ประโยคภาษาไทยคือ “ไม่สามารถ+กริยา (+คำนาม/คำคุณศัพท์)” เช่น “ไม่สามารถกินเผ็ด (不能吃辣)” ดังนั้นเมื่อแปล “ไม่สามารถเข้าไปได้” เนื่องจากผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยซึ่งได้รับผลกระทบจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ จึงแปลเป็น“~~×~~不能进去”ความหมายคือเป็นในเชิง“ไม่อนุญาตให้เข้า” ซึ่งที่ถูกต้องจะต้องเป็น“进不去”

3. “Liheci” ที่เป็นรูปภาคประธานตามด้วยภาคแสดง (主谓式)

“Liheci” ที่เป็นรูปภาคประธานตามด้วยภาคแสดง เช่น 心服 (xīnfú เลื่อมใสศรัทธา) 心浮 (xīnfú ใจร้อน, ฟุ้งซ่าน)

(6) ลีลี่ชนะแล้ว ฉันไม่เลื่อมใส

~~×~~ 丽丽赢了，我不心服。

(~~×~~ Lili yíng le, wǒ bù xīnfú.)

(✓ 丽丽赢了，我心不服。)

(✓ Lili yíng le, wǒ xīn bù fú.)

“Liheci” ที่เป็นรูปภาคประธานตามด้วยภาคแสดง เมื่อแปลเป็นภาษาไทย ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยจึงเข้าใจว่าเป็นกริยาธรรมดา เมื่อต้องการรูปปฏิเสธจึงเอาคำว่า “不” วางหน้ากริยาดังกล่าวทันที

สาเหตุที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการทำความเข้าใจเรื่อง “Liheci”

1. ความแตกต่างเรื่องโครงสร้างไวยากรณ์ระหว่างภาษาไทยและภาษาจีน (Pan, Y., 2011)

เนื่องจากภาษาไทยไม่มีคำประเภที่เรียกว่า “Liheci” ดังนั้นเมื่อต้องการแปลคำประเภที่เรียกว่า “Liheci” เป็นภาษาไทยแล้วก็มีทั้งที่เป็นคำโดด คำประสมและวลี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อแปลเป็นภาษาไทย ผู้เรียนก็จะอาศัยภาษาแม่เป็นหลักในการแปล ทำให้เกิดข้อผิดพลาดได้

“Liheci” เมื่อแปลเป็นภาษาไทยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภ คือ

1.1 คำ “Liheci” ในภาษาจีนที่แปลเป็นภาษาไทยแล้วแปลเป็นคำโดด ได้แก่

跑步	แปลว่า วิ่ง
打仗	แปลว่า รบ
倒霉	แปลว่า ซวย
加油	แปลว่า สู้
生气	แปลว่า โกรธ
忘掉	แปลว่า ลืม
做梦	แปลว่า ฝัน
发愁	แปลว่า กลุ้ม หรือกลัดกลุ้ม

เนื่องจากคำเหล่านี้แปลเป็นภาษาไทยแล้วแปลเป็นคำโดดจึงทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการใช้ดังนี้

(7) การแข่งขัน จบลงแล้ว ยังจะ สู้ อะไร อีก ?

✕ 比赛 都结束了, 还 加油 什么 呢?

(✕ Bǐsài dōu jiéshùle, hái jiāyóu shénme ne?)

(✓ 比赛都结束了, 还加什么油呢?)

(✓ Bǐrǎi dōu jiéshùle, hái jiǔshénmeyóu ne?)

(8) เรื่องผ่านไปแล้ว ยังจะโกรธอะไร

✗事情已经过去了，还在生气什么。

(✗ Shìqíng yǐjīng guòqule, hái zài shēngqì shénme.)

(✓事情已经过去了，还在生什么气。)

(✓ Shìqíng yǐjīng guòqule, hái zài shēngshénmegì.)

จากข้อ (7) “สู้อะไร” และ (8) “โกรธอะไร” จะเป็น “กริยา + สรรพนามแสดงการถาม” แต่คำ “Liheci” ในภาษาจีนจะเป็น “A + 疑问代词 (สรรพนามแสดงคำถาม) + B” ดังนั้นข้อผิดพลาดของผู้เรียนได้รับผลกระทบจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ จะเป็น “AB + 什么” เช่น “✗加油什么 (สู้อะไร)” “✗生气什么 (โกรธอะไร) แต่ที่ถูกต้องจะต้องเป็น “加什么油” “生什么气”

1.2 คำ “Liheci” ในภาษาจีนที่แปลเป็นภาษาไทยแล้วแปลเป็นคำผสม เช่น

吃饭	กินข้าว	懂事	รู้เรื่อง
放学	เลิกเรียน	帮忙	ช่วยเหลือ
跳舞	เต้นรำ	洗澡	อาบน้ำ
用心	ตั้งใจ	游泳	ว่ายน้ำ

ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นเมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้วแปลเป็นคำประสม เช่น

(9) กินข้าวเสร็จก่อน ค่อยทำการบ้าน

✗先吃饭完，再做作业。

(✗ Xiān chīfàn wán, zài zuò zuòyè.)

(✓先吃完饭，再做作业。)

(✓Xiān chīwán fàn, zài zuò zuòyè.)

(10) อาบน้ำเสร็จแล้ว ค่อยทานข้าวเย็น

✗洗澡完了，再吃晚饭。

(✗ xǐzǎo wánle, zài chī wǎnfàn.)

(✓ 洗完澡, 再吃晚饭。)

(✓ xǐwánzǎo, zài chī wǎnfàn.)

ตาราง 1 เปรียบเทียบการวางส่วนขยายในภาษาไทยและภาษาจีน

	โครงสร้างการวางส่วนขยายภาษาไทย	โครงสร้างการวางส่วนขยายภาษาจีน
(9)	กริยา+กรรม+ส่วนขยาย กิน ข้าว เสร็จ	A+คำเสริม (补语) +B 吃完饭
(10)	กริยา+กรรม+ส่วนขยาย อาบน้ำ เสร็จ	A+คำเสริม (补语) +B 洗完澡

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่า โครงสร้างการวางส่วนขยายในภาษาไทยมีอิทธิพล ส่งผลให้ผู้เรียนชาวไทยที่ศึกษาภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศวางประโยคแบบภาษาไทย

1.3 คำ “Liheci” ในภาษาจีนที่แปลเป็นภาษาไทยแล้วแปลเป็นวลี เช่น

毕业	จบการศึกษา	补课	เรียนชดเชย
登记	ลงทะเบียน	读书	อ่านหนังสือ
留学	ศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ	如意	สมความปรารถนา
随便	ตามสะดวก ตามใจ ถือโอกาส	叹气	ถอนหายใจ

ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นเมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้วแปลเป็นวลี เช่น

(11) ตามใจ เธอ ชอบ กิน ไม่ กิน

✗ 随便 你, 爱吃不吃。

(✗ Suíbiàn nǐ, ài chī bù chī.)

(✓ 随你便, 爱吃不吃。)

(✓ Suí nǐbiàn, ài chī bù chī.)

(12) ยังเป็นเด็กเป็นเล็ก ถอนใจอะไรนักหนา

✗ 还是小孩子, 叹气 什么。

(✗ Hái shì xiǎo háizi, tàngqì shénme.)

(✓ 还是小孩子，叹什么气。)

(✓ Háyishì xiǎo háizi, tàn shénmeqì.)

ความแตกต่างกันด้านโครงสร้างไวยากรณ์ของทั้ง 2 ภาษาทำให้ผู้เรียนชาวไทยมีปัญหาในการแปล “Liheci” เนื่องจาก “Liheci” ในภาษาจีน เมื่อแปลเป็นภาษาไทยจะเป็นคำกริยา (动词) ดังนั้นผู้เรียนจึงเข้าใจว่าเป็นคำกริยาเท่านั้น แต่คำ “Liheci” ไม่ได้มีเพียงเฉพาะรูปของคำกริยาที่ตามด้วยกรรมเท่านั้น

2. ปัญหาความแตกต่างเรื่องตำแหน่งของคำช่วยในภาษาจีนและภาษาไทย

คำว่า “了 (le)” ในภาษาจีนแสดงว่าเหตุการณ์เสร็จสิ้นแล้ว แปลว่า “แล้ว” ส่วนคำว่า “过 (guo)” แปลว่า “เคย” แสดงถึงการมีประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งมาก่อน (Lu, Q. , 2006)

2.1 สาเหตุที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดเมื่อใช้คำช่วยบอกกาลลักษณะ “了 (le)”

คำช่วย “了” ที่บอกกาลลักษณะ เมื่อต้องการใช้กับ “Liheci” จะต้องวางตรงกลางระหว่างคำ แต่ภาษาไทยจะวางไว้หลังคำกริยาแปลว่า “.....แล้ว”

คำแสดงการณลักษณะที่ใช้คำว่า “.....แล้ว” ในภาษาไทยแบ่งออกเป็น

2.1.1 บอกการณลักษณะที่กำลังจะเกิดขึ้น : ใกล้จะ จวนจะ เกือบจะ.....แล้ว

2.1.2 บอกการณลักษณะที่เกิดขึ้นเสร็จแล้ว : แล้ว

ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยใช้ “了 (le)” กับคำ “Liheci” ผิดพลาดมาก โดยผู้ที่ศึกษาภาษาจีนชาวไทยจะวางคำว่า “了 (le)” หลังคำ “Liheci” (AB+了) โดยไม่ได้แยกคำ แต่วางคำว่า “了(le)” ระหว่างคำ “Liheci” (A了B) ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเรียงลำดับประโยคในภาษาไทย

(13) ไว้รอเลิกเรียน แล้ว ฉันค่อยโทรหาเธอ ดีไหม ?

✗ 等放学 了 我再给你打电话 好吗?

(✗ Děng fàngxué le wǒ zài gěi nǐ dǎ diànhuà hǎo ma?)

(✓ 等放了学我再给你打电话，好吗?)

(✓ Děng fàng le xué wǒ zài gěi nǐ dǎ diànhuà hǎo ma?)

(14) ในงานเลี้ยงปีใหม่เมื่อคืน มีดารานักแสดงจำนวนหนึ่ง ต่างออกมาโชว์ตัวแล้ว

✗ 昨晚的年欢晚会 几个大明星 都露的面了。

(✗ Zuó wǎn de nián huān wǎnhuì jǐ gè dà míngxīng dōu lù de miànle.)

(✓ 昨晚的年欢晚会几个大明星都露了面。)

(✓ Zuó wǎn de nián huān wǎnhuì jǐ gè dà míngxīng dōu lùlemiàn.)

(15) ผ้าขนหนูผืนนี้ ซ้ำเชื้อ เรียบร้อยแล้ว ใช้ได้อย่าง (วางใจ) สบายใจ

✗ 这条毛巾 消毒 完了 , 请放心使用。

(✗ Zhè tiáo máojīn xiāodú wánle, qǐng fàngxīn shǐyòng.)

(✓ 这条毛巾消完了毒, 请放心使用。)

(✓ Zhè tiáo máojīn xiāo wánledú, qǐng fàngxīn shǐyòng.)

จากประโยคที่ (13) และ (14) ผู้ที่ศึกษาภาษาจีนชาวไทยใช้วิธีการเรียงประโยคแบบภาษาไทย “เลิกเรียนแล้ว (放学了)” และ “โชว์ตัวแล้ว (露面了)” (✗AB了) คือการเอาคำว่า “แล้ว” วางไว้หลังกริยา ส่วนประโยคที่ (15) มีคำว่า “完了” ซึ่งเป็นคำเสริมวางหลังกริยาที่บอกผล แปลว่า “หมดแล้ว” จะวางไว้หลังกริยา “ซ้ำเชื้อเรียบร้อยแล้ว (消毒完了)” (✗AB完了) ซึ่งเป็นข้อผิดพลาดที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่

2.2 สาเหตุที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดเมื่อใช้คำช่วยบอกสภาพ “过 (guo)”

คำช่วย “过 (guo)” บอกการณ์ลักษณะ และแสดงน้ำเสียงในภาษาจีน เมื่อต้องการใช้กับ “Liheci” ต้องวางตรงกลางระหว่างคำ แต่ภาษาไทยจะวางไว้หน้าคำกริยาแปลว่า “เคย.....”

คำแสดงกาลที่ใช้คำว่า “เคย.....” ในภาษาไทย แสดงถึงการมีประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งมาก่อน

ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยใช้ “过 (guo)” กับคำ “Liheci” โดยผู้เรียนจะวางคำว่า “过” หน้า-หลังคำ “Liheci” ในรูป (✗过+ AB) และรูป (✗AB+过) โดยไม่ได้แยกคำ “Liheci” ออกและวางคำว่า “过 (guo)” ระหว่าง “Liheci” ในรูป (A过B) ดังตัวอย่างข้อผิดพลาดต่อไปนี้

(16) แต่ไหนแต่ไรฉัน ไม่ เคย เล่นสกี ครั้งนี้เป็นการเล่นสกีครั้งแรก

✗ 我从来 没 过 滑雪 这是第一次滑雪。

(✗ Wǒ cónglái méi guò huáxuě zhè shì dì yī cì huáxuě.)

✕ 我从来 没 滑雪 过 这是第一次滑雪

(✕ Wǒ cónglái méi huáxuě guo zhè shì dì yī cì huáxuě.)

(✓ 我从来没滑过雪，这是第一次滑雪。)

(✓ Wǒ cónglái méi huá guo xuě, zhè shì dì yī cì huáxuě.)

(17) เสี่ยวหมิงมีสุขภาพแข็งแรง ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา ไม่เคยป่วย

✕ 小明身体非常强壮 从来 没有生病过。

(✕ Xiǎo míng shēntǐ fēicháng qiángzhuàng cónglái méiyǒu shēngbìng guo.)

(✓ 小明身体非常强壮，从来没有生过病。)

(✓ Xiǎo míng shēntǐ fēicháng qiángzhuàng cónglái méiyǒu shēng guo bìng.)

จากข้อผิดพลาดข้างบน พบว่าการวางคำว่า“过 (guo)”หน้าคำ “Liheci” ในรูป (✕ 过+ AB) เป็นข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเรียงลำดับประโยคแบบภาษาไทย “เคยเล่น สกี ✕ 过滑雪” และรูป (✕ AB + 过) “เคยป่วย ✕ 生病过” เป็นข้อผิดพลาดที่เกิดจากการเข้าใจภาษาเป้าหมายที่เกินไป ผู้ที่ศึกษาภาษาจีนชาวไทยมองว่าคำ “Liheci” เป็นกริยาธรรมดาไม่ได้เข้าใจวิธีการใช้ วิธีการขยาย โดยไม่ได้แยกคำ แต่วางคำว่า“过”ระหว่าง “Liheci” ในรูป (A过B) “滑过雪、生过病” จึงจะต้อง

2.3 สาเหตุที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดเมื่อใช้คำช่วยโครงสร้าง “的”

การใช้คำช่วย “的” กับคำ “Liheci” เป็นข้อผิดพลาดที่พบมากในผู้ที่ศึกษาภาษาจีนชาวไทย คำว่า “的” ในภาษาจีนสามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ที่, ซึ่ง, อัน” ซึ่งทำหน้าที่ร่วมกับอนุภาคเพื่อขยายคำนาม คำว่า“的” ในภาษาจีนเป็นคำช่วยที่มีความสำคัญมาก ผลจากการวิจัยพบว่าเมื่อต้องใช้คำว่า “的” กับคำ “Liheci” ผู้ที่ศึกษาภาษาจีนชาวไทยมักเอาจคำว่า “的” นี้นำหน้าหรือหลังคำ “Liheci” เช่น

(18) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ของเรา เดือนกันยายนปีนี้ เปิดเทอม

✕ 我们瓦莱岚大学 是今年九月的 开学。

(✗ Wǒmen Wā láí lán Dàxué shì jīnnián jiǔ yuè de kāixué.)

✗ 我们瓦莱岚大学 是今年九月 开学 的。

(✗ Wǒmen wǎ láí lán dàxué shì jīnnián jiǔ yuè kāixué de.)

(✓ 我们瓦莱岚大学是今年九月开的学。)

(✓ Wǒmen Wā láí lán Dàxué shì jīnnián jiǔ yuè kāidexué.)

จากประโยคข้างบนจะเห็นได้ว่า ผู้ที่ศึกษาภาษาจีนชาวไทยเอาจคำว่า “的” วางไว้หน้าและหลังคำ “Liheci” แต่ไม่ได้เอาจคำว่า “的” วางไว้ตรงกลางระหว่างคำ “Liheci” โดยเฉพาะ “是今年九月开学的” เกิดจากการที่ผู้ที่ศึกษาภาษาจีนชาวไทยเรียนไวยากรณ์เรื่อง “是.....的” อันเป็นผลจากภาษาจีนซึ่งเป็นภาษาเป้าหมาย (Target Language)

(19) อันนี้**บันทึกเสียง**ของใคร

✗ 这是谁录音的?

(✗ Zhè shì shuí lùyīn de?)

✗ 这是谁的录音?

(✗ Zhè shì shuí de lùyīn?)

(✓ 这是谁录的音?)

(✓ Zhè shì shuí lù de yīn?)

จากประโยคข้างบน “บันทึกเสียงของใคร” เกิดข้อผิดพลาด 2 อย่างคือ (19a) ผู้ที่เรียนชาวไทยใช้ “是谁录音的” เนื่องจากรูปแบบประโยค “是.....的” ส่วนข้อ (19b) ผู้เรียนชาวไทยใช้ “谁的录音” “บันทึกเสียงของใคร” โดยเข้าใจว่า “录音” เป็นคำนาม เนื่องจากในภาษาจีนวางโครงสร้างประโยคเป็น “疑问代词+的+名词 (คำสรรพนามแสดงคำถาม + 的 + คำนาม)” ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดข้อผิดพลาด

3. ความแตกต่างเรื่องตำแหน่งของคำเสริมความหมายในภาษาจีนกับคำบอกสภาพในภาษาไทย

3.1 คำเสริมความหมายในภาษาจีน (汉语补语)

คำเสริมความหมายในภาษาจีน (汉语补语) คือคำที่แสดงถึงการอธิบาย เสริมความหมายเป็นตัวเสริมผล สภาพ ความเป็นไปได้ และทิศทาง เป็นต้น คำเสริมความหมายในภาษาจีนใช้วางหลังคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ คำเสริมความหมายในภาษาจีนกับคำบอกสภาพในภาษาไทยการเรียงลำดับคำเหมือนกัน ในกรณีที่ไม่มีการเรียง แต่หากประโยคมีกรรมอยู่ด้วย

ภาษาจีนจะวางหน่วยเสริม (补语) หลังคำกริยา เช่น 吃完饭 = กินข้าวเสร็จ ; 做完作业 = ทำการบ้านเสร็จ เป็นต้น ดังนั้นความแตกต่างของตำแหน่งของคำเสริมความหมายในภาษาจีนกับตำแหน่งของคำบอกสภาพในภาษาไทยในกรณีที่มีหน่วยกรรม จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความผิดพลาดเมื่อที่ศึกษาภาษาจีนชาวไทยต้องเติมคำเสริมความหมาย (汉语补语) กับคำ “Liheci”

สาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยผิดพลาดเมื่อต้องเติมคำเสริมความหมาย (补语) กับคำ “Liheci” มีดังต่อไปนี้

3.1.1 ข้อผิดพลาดมีสาเหตุจากการเติมคำเสริมความหมายแสดงความเป็นไปได้ เช่นคำว่า “不了” ในคำ “Liheci”

คำเสริมความหมายแสดงความเป็นไปได้ “不了” แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “.....ไม่ได้ ไม่ได้..... ไม่สามารถ.....(ได้)” ซึ่งคำว่า “.....ไม่ได้ ไม่ได้..... ไม่สามารถ.....(ได้)” สามารถวางหน้าหรือหลังกริยา เช่น

(20) เขาเรียนภาษาจีนมาแล้วหลายปี แต่ ถึงตอนนี้ ก็ยัง พูด ไม่ได้

✗ 他学了多年汉语，不过 现在 还 开口 不了。

(✗ Tā xuéle duōniǎn hànyǔ, búguò xiànzài hái kāikǒu bùliǎo.)

(✓ 他学了多年汉语，不过现在还开不了口。)

(✓ Tā xuéle duōniǎn hànyǔ, búguò xiànzài hái kāi bùliǎo kǒu.)

(21) อากาศร้อนมาก จนทำให้ฉัน ไม่สามารถ ออกจากบ้าน(ได้)

✗ 天气太热了，真让我 不了 出门。

(✗ Tiānqì tài rèle, zhēn ràng wǒ bùliǎo chūmén.)

อากาศร้อนมาก จนทำให้ฉัน ออกจากบ้าน ไม่ได้

✗ 天气太热了，真让我 出 不了 门。

(✗ Tiānqì tài rèle, zhēn ràng wǒ chū bùliǎo mén.)

(✓ 天气太热了，真让我出不了门。)

(✓ Tiānqì tài rèle, zhēn ràng wǒ chū bùliǎo mén.)

การที่ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยนำคำที่บ่งบอกเสริมความหมาย “不了” มาวางหน้าหรือหลังคำ “Liheci” เนื่องจาก “.....ไม่ได้; ไม่ได้.....; ไม่สามารถ.....(ได้)” สามารถวางหน้าหรือหลังคำกริยาในภาษาไทย โครงสร้างคือ “คำกริยา+ไม่ได้; ไม่ได้+คำกริยา; ไม่สามารถ+คำกริยา(ได้)” แต่ในภาษาจีนคำว่า “不了” โครงสร้างคือ “A+不了+B” ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นมีสาเหตุจากอิทธิพลของภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่

3.1.2 ข้อผิดพลาดมีสาเหตุจากการเติมคำเสริมความหมายบอกผลเช่นคำว่า “开、好” ในคำ “Liheci” คำเสริมความหมายบอกผล “开” แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “.....ออก; ไป” ส่วนคำว่า “好” แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “.....เสร็จ; ดี; เรียบร้อย; เป็นระเบียบ” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(22) หล่อนพูดว่าหล่อนไม่รักผมแล้ว ผม จึงจำต้อง ปล่อยมือ หล่อน ไป

✗她说她不爱我了，我不得不 放手 她 开的。

(✗ Tā shuō tā bú ài wǒle, wǒ bùdé bù fàngshǒu tā kāi de.)

✗她说她不爱我了，我不得不 放手 她 开。

(✗ Tā shuō tā bú ài wǒle, wǒ bùdé bù fàngshǒu tā kāi.)

(✓她说她不爱我了，我不得不放开她的手。)

(✓Tā shuō tā bú ài wǒle, wǒ bùdé bù fàng kāi tā de shǒu.)

(23) เพราะ เขาทำเพื่อทุกคนได้ เป็นผู้นำที่ดี ดังนั้น ทุกคนจึงเลือกเขาเป็นหัวหน้าห้อง

✗因为 他什么事都能为大家 带头好，所以 大家就选他当班长。

(✗ Yīnwèi tā shénme shì dōu néng wéi dàjiā dàitóu hǎo, suǒyǐ dàjiā jiù xuǎn tā dāng bānzhǎng.)

(✓因为她什么事都能为大家带好头，所以大家就选她当班长。)

(✓Yīnwèi tā shénme shì dōu néng wéi dàjiā dàihǎo tóu, suǒyǐ dàjiā jiù xuǎn tā dāng bānzhǎng.)

(24) ทุกท่านอย่าเบียดกัน ขอให้ เข้าแถว ให้เป็นระเบียบ

✕大家别挤，请 排队 好。

(✕ Dàjiā bié jǐ, qǐng páiduì hǎo.)

(✓大家别挤，请排好队。)

(✓Dàjiā bié jǐ, qǐng pái hǎoduì.)

จากข้อที่ (22) และข้อที่ (23) (24) คำว่า “开” และ “好” เป็นคำเสริมความหมายบอกผลของการกระทำที่แปลว่า “.....ออก; ไป” และ “.....เสร็จ ดี เรียบร้อย เป็นระเบียบ” ซึ่งในภาษาไทยจะวางไว้หลังกริยา “ปล่อยมือหล่อน ไป” “เป็นผู้นำที่ดี” และ “เข้าแถวให้เป็นระเบียบ” ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยจึงเอาคำว่า “开” และ “好” ไปวางหลังกริยา แต่รูปแบบโครงสร้างที่ถูกต้องตามไวยากรณ์ภาษาจีนคือ A+结果补语(คำเสริมความหมายบอกผลของการกระทำ)+B

3.1.3 ข้อผิดพลาดมีสาเหตุจากการเติมคำเสริมความหมายบอกทิศทางเช่นคำว่า “起来” ในคำ “Liheci”

คำว่า “起来” เป็นคำเสริมความหมายบอกทิศทางของกริยา เมื่อต้องใช้กับคำ “Liheci” รูปแบบโครงสร้างทางไวยากรณ์คือ A+起+B+来 คำว่า “起来” แปลเป็นภาษาไทยคือ “.....ขึ้นมา ไป” ใช้วางหลังกริยา เพราะฉะนั้นเมื่อผู้เรียนต้องใช้คำว่า “起来” ผู้เรียนจึงเอาไปวางหลังคำ “Liheci” แทนที่ ซึ่งเป็นผลกระทบจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(25) พวกเธอตกลงกันว่าดีกันแล้วไม่ใช่เหรอ ทำไม ถึง ทะเลาะกัน ขึ้นมา อีกล่ะ?

✕你们不是决定和好了吗，怎么又 吵架 起来 了呢?

(✕ Nǐmen búshì juéding hé hǎole ma, zěnmeyòu chǎojià qǐ lái le ne?)

(✓你们不是决定和好了吗，怎么又吵起架来了呢?)

(✓Nǐmen búshì juéding hé hǎole ma, zěnmeyòu chǎo qǐ jià lai le ne?)

(26) เขาอาบน้ำเสร็จ ก็ นอนหลับ ไป

✕他洗完澡 又 睡觉 起来。

(✕ Tā xǐ wǎn zǎo yòu shuìjiào qǐ lai.)

(✓ 他洗完澡又睡起觉来。)

(✓ Tā xǐ wán zǎo yòu shuì qǐ jiào lái.)

(27) น้องสาวฉัน พอเป็นหวัด ก็ ตัวร้อน ขึ้นมา

✗ 我妹妹 一感冒， 就 发烧 起来。

(✗ Wǒ mèimei yì gǎnmǎo, jiù fāshāo qǐ lái.)

(✓ 我妹妹一感冒， 就发起烧来。)

(✓ Wǒ mèimei yì gǎnmǎo, jiù fā qǐ shāo lái.)

จากตัวอย่างประโยคข้างบน ใช้คำ “Liheci” 3 คำ ได้แก่คำว่า “吵架” “睡觉” “发烧” เมื่อแปลเป็นภาษาไทยว่า “ทะเลาะ” “นอนหลับ” และ “ตัวร้อน” โดยภาษาไทยคำขยายจะอยู่หลังกริยาเป็น “ทะเลาะขึ้นมา” ; “นอนหลับไป” และ “ตัวร้อนขึ้นมา” ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นนี้เกิดอิทธิพลของภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่

3.1.4 ข้อผิดพลาดมีสาเหตุจากการเติมคำเสริมลักษณะนามของคำกริยา (动量补语) เช่นคำว่า “数量 (ลักษณะนามของคำกริยา)+次、数量 (ลักษณะนามของคำกริยา)+场” ในคำ “Liheci”

คำลักษณะนามที่ใช้กับคำกริยาในภาษาไทยจะวางหลังคำกริยา การเรียงลำดับคำคือ คำกริยา+ตัวเลข+คำลักษณะนาม เช่น

เดินไปหนึ่งรอบ 走了一圈 ทานไปสองมื้อ 吃了两顿

ถามไปสามครั้ง 问了三次 ดูไปสี่รอบ 看了四遍

แต่ในภาษาจีน การใช้คำเสริมลักษณะนามของคำกริยา (动量补语) กับคำ “Liheci” รูปประโยคที่ถูกไวยากรณ์คือ “A+动量补语(คำเสริมลักษณะนามของคำกริยา)+B” และเมื่อต้องการเติม “了(le)” ซึ่งเป็นคำช่วยกริยา รูปประโยคคือ “A+了+动量补语(คำเสริมลักษณะนามของคำกริยา)+B” ที่ศึกษาภาษาจีนชาวไทยมีข้อผิดพลาดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(28) พวกเขาแต่งงานกันได้เดือนกว่า ทะเลาะแล้ว เป็นร้อยครั้ง

a ✗ 他们结婚一个多月， 吵架了 一百次。

(✗ Tāmen jiéhūn yíge duō yuè, chǎojiàle yībǎicì.)

พวกเขาแต่งงานกันได้เดือนกว่า เป็นร้อยครั้ง ทะเลาะแล้ว

b ✕ 他们结婚一个多月，一百次 吵架 了。

(✕ Tāmen jiéhūn yíge duō yuè, yībǎicì chǎojià le.)

พวกเขาแต่งงานกันได้เดือนกว่า ทะเลาะ เป็นร้อยครั้ง แล้ว

c ✕ 他们结婚一个多月，吵架 一百次了。

(✕ Tāmen jiéhūn yíge duō yuè, chǎojià yībǎicì le.)

(✓ 他们结了一个多月婚，吵了一百次架。)

(✓ Tāmen jiéhūn yíge duō yuè, chǎo le yībǎicì chǎojià.)

(29) ปีที่แล้วที่เธอ ป่วย ไป คราวนั้น ยังไม่ถึง เดือน ก็ เสียชีวิต แล้ว

a ✕ 去年他 得病 了一场，还不到一个月就去世了。

(✕ Qùnián tā débing le yí chǎng, hái bú dào yíge yuè jiù qù shì le.)

ปีที่แล้วว่าที่เธอ ป่วย คราวนั้น ยังไม่ถึง เดือน ก็ เสียชีวิต แล้ว

b ✕ 去年他 得病 一场了，还不到一个月就去世了。

(✕ Qùnián tā débing yí chǎng le, hái bú dào yíge yuè jiù qù shì le.)

(✓ 去年他得了一场病，还不到三个月就去世了。)

(✓ Qùnián tā dé le yí chǎng bìng, hái bú dào sān gè yuè jiù qù shì le.)

สาเหตุที่ที่ศึกษาภาษาจีนชาวไทยใช้คำเสริมลักษณะนามของคำกริยา (动量补语) กับคำ “Liheci” ผิด มีสาเหตุจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ เนื่องจากในภาษาไทย มีลำดับการเรียงนามวลีที่มีลักษณะนามเป็น คำนาม + ตัวเลข + คำลักษณะนาม เมื่อผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยใช้คำ “Liheci” จึงวางโครงสร้างการใช้คำ “Liheci” กับคำเสริมลักษณะนามของคำกริยา (动量补语) ในรูป “verb + ตัวเลข + คำลักษณะนาม” ดังตัวอย่างข้อ (28a) และ (28c) (✕ 吵架了一百次、✕ 吵架一百次了) และ (29a) และ (29b) (✕ 得病了一场、✕ 得病一场了) ส่วนข้อที่ (28b) เป็นการวางรูปแบบการใช้คำนามในภาษาจีน คือ “ตัวเลข + คำลักษณะนาม + คำนาม” (一百次吵架了)

3.1.5 ข้อผิดพลาดมีสาเหตุจากการเติมคำเสริมเวลา (时量补语) เช่นคำว่า “一会儿” ในคำ “Liheci” ตำแหน่งคำบอกเวลาในภาษาไทยจะวางไว้หลังคำกริยา การเรียงลำดับคำคือ คำกริยา + คำบอกเวลา เช่น

พักผ่อนสักครู่ 休息一会儿 รอสักครู่ 等一会儿

ตัวอย่างประโยคที่ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยใช้คำว่า “一会儿” กับคำ “Liheci”

เช่น

(30) ฉัน ต้องการ กับ หล่อน พูดคุย สักครู่

✗ 我想跟她 聊天 一会儿。

(✗ Wǒ xiǎng gēn tā liáotiān yíhuìr.)

(✓ 我想跟她聊一会儿天)

(✓ Wǒ xiǎng gēn tā liáo yíhuìrtiān.)

จากประโยคตัวอย่างข้างบน ผู้เรียนลำดับคำเป็น “คำกริยา + 一会儿” โดยไม่ได้แยกคำ “Liheci” ออกแล้วจึงเอาคำเสริมเวลา (时量补语) วางไว้ตรงกลาง ที่ถูกต้องจะต้องเรียงลำดับคำเป็น “A + 一会儿 + B” เช่น “聊一会儿天” “看一会儿书”

3.1.6 ข้อผิดพลาดมีสาเหตุจากการเติมคำลักษณนามวลี (量词短语) เช่น คำว่า “了+几个” ในคำ “Liheci”

กลุ่มคำหรือวลีคือคำที่มีมากกว่าสองคำขึ้นไป กลุ่มคำในภาษาไทยแบ่งออกเป็น 7 ประเภท และประเภทหนึ่งก็คือ กริยาวลี กริยาวลีอาจแบ่งออกเป็น 8 ประเภท ประเภทหนึ่งคือ กริยา+คำวิเศษณ์บอกปริมาณหรือจำนวน เช่น

อ่านสามรอบ 读三遍 ดิสิบที 打十次

ทุกครั้งทีฟัง 每次听 ดื่มชาไปแล้วสองแก้ว 喝了两杯茶

แต่การใช้คำ “Liheci” กับคำลักษณนามวลีในภาษาจีน การเรียงลำดับคำจะต้องเป็น “A + 了+几个+ B” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(31) ตอนค่ำวันนี้อากาศร้อนมาก ฉันต้อง พลิกตัว อยู่ หลายครั้ง จึงจะนอนหลับ

✗ 今晚天气太热了 我要 翻身 了几个 才睡着。

(✗ Jīn wǎn tiānqì tài rèle wǒ yào fānshēnle jǐ ge cái shuìzháo.)

(✓ 今晚天气太热了，我翻了几个身才睡着)

(✓ Jīn wǎn tiānqì tài rèle wǒ yào fānle jǐgeshēn cái shuìzháo.)

จากประโยคข้างบนจะเห็นได้ว่า “翻身” เป็น “Liheci” หากต้องการการเติมคำลักษณะนามวลี (量词短语) “了+几个” การเรียงลำดับคำจะต้องเป็น “A +了+几个+ B (翻了几个身)” แต่ผู้เรียนกลับเรียงประโยคเป็น “~~X~~AB +了+几个 (翻身了几个)” ซึ่งเป็นข้อผิดพลาดที่เกิดจากภาษาแม่ เนื่องจากกริยาลีในภาษาไทยวางลำดับคำเป็น “กริยา+คำวิเศษณ์บอกปริมาณ”

3.1.7 สาเหตุของข้อผิดพลาดจากการเติมคำสรรพนามแสดงคำถาม (疑问代词) ในคำ “Liheci”

คำสรรพนามแสดงคำถาม เช่น

ใคร	谁	อะไร	什么	ทำไม/อย่างไร	怎么
อันไหน	哪个	เมื่อไร	何时	เท่าไร	多少
อย่างไร/เช่นไร	如何	ที่ไหน	哪儿/哪里		

คำสรรพนามแสดงคำถามในภาษาไทยสามารถวางหน้าสุดประโยค และสามารถวางหลังสุดประโยคได้ ลำดับคำคือ “คำกริยา+คำสรรพนามแสดงคำถาม ; คำสรรพนามแสดงคำถาม + คำกริยา” เช่น “ทำอะไร; ไครมา” แต่ภาษาจีนเมื่อใช้คำ “Liheci” การเรียงประโยคต้องเป็น “A + คำสรรพนามแสดงคำถาม (疑问代词) + B” เช่น “见谁的面” “走多少路” เป็นต้น จึงทำให้เกิดข้อผิดพลาดที่เกิดจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษามแม่ดังต่อไปนี้

(32) เพื่อนๆ ต่างรู้หมดแล้ว ว่าคุณสองคนเป็นแฟนกัน ยังจะ ปิดบัง อะไรอีก

~~X~~朋友都知道了 你们是男女朋友 还要 保密 什么!

(~~X~~ Péngyou dōu zhīdào le nǐmen shì nán nǚ péngyou hái yào bǎomì shénme!)

(✓ 朋友都知道了你们是男女朋友，还要保什么密!)

(✓ Péngyou dōu zhīdào le nǐmen shì nán nǚ péngyou hái yào bǎo shénmemì!)

(33) คุณ ถอนหายใจ ทำไม ไม่สบายใจ หรือ

~~X~~你 叹气 什么 心里不高兴 吗? (~~X~~ Nǐ tànqì shénme xīnlǐ bù gāoxìng ma?)

(✓ 你叹什么气，心里不高兴吗?)

(✓ Nǐ tǎnshénme qǐ xīnli bù gāoxìng ma?)

3.1.8 ข้อผิดพลาดมีสาเหตุจากตำแหน่งคำวิเศษณ์บอกสภาพที่อยู่หน้าภาคแสดง (壮语) ในภาษาจีนและไทยในการใช้คำ “Liheci” ทำหน้าที่เป็นคำกริยาในภาคแสดงของประโยค

ส่วนประกอบสำคัญในประโยคภาษาไทยประกอบด้วย ภาคประธาน ภาคแสดง และการเรียงลำดับคำในประโยค สำคัญในภาษาไทย ตำแหน่งคำวิเศษณ์บอกสภาพเมื่ออยู่ในประโยคภาษาไทยไม่ตายตัว สามารถวางหน้าหรือหลังประโยคได้ แต่จะมีความหมายต่างกัน จากการวิจัยพบว่าเกิดจากความแตกต่างของภาษาจีนและภาษาไทย ดังข้อผิดพลาดต่อไปนี้

(34) ทุกวัน ฉัน ตื่นนอน ตอนหกโมงเช้า เข้านอน ตอนเที่ยงคืน

✗ 每天我 起床 六点 睡觉 十二点。

(✗ Měitiān wǒ qǐchuáng liùdiǎn shuìjiào shí'èr diǎn.)

(✓ 每天我六点起床，十二点睡觉。)

(✓ Měitiān wǒ liùdiǎn qǐchuáng shí'èr diǎn shuìjiào.)

จากประโยคตัวอย่างข้างบนคำกริยา “Liheci” ทั้ง “起床 และ 睡觉” เมื่อต้องการคำวิเศษณ์บอกเวลามาขยาย ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยจึงเรียงคำแบบภาษาไทยเป็น “起床六点 และ 睡觉十二点” ข้อผิดพลาดดังกล่าวนี้เป็นข้อผิดพลาดจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่

4. ปัญหาความแตกต่างของการซ้ำคำกริยาในภาษาไทยและภาษาจีน

การซ้ำคำกริยาในภาษาจีนและภาษาไทยมีความแตกต่างกัน ในภาษาไทย การซ้ำคำกริยาจะใช้ไม่มากนัก “ๆ” เช่น “เขียนๆ ไปเดี๋ยวก็เสร็จ เทียวๆ แถวนี่ก็น่าจะดี” แต่ในภาษาจีน การซ้ำกริยาพยางค์เดียวจะเป็นในรูป “AA、 A—A และ A了A” เช่น “试试、试一试、试了试” ส่วนคำกริยาสองพยางค์รูปการซ้ำคำคือ “ABAB、 AB了AB” เช่น “休息休息、休息了休息”，“准备准备、准备了准备” ในภาษาพูดจะใช้ “休息了一下”，“准备了一下” เนื่องจากผู้เรียน ไม่เข้าใจวิธีการใช้คำ “Liheci” จึงแก้ปัญหาโดยอาศัยภาษาแม่ในการลำดับคำตามลำดับในภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(35) บ้านของฉันอยู่ตรงข้ามกับโรงเรียน เดินตรงไป เลี้ยว หน่อยนึง แค่นี้ก็ถึงบ้านของฉันแล้ว

✕ 我家在学校的对面 一直走 拐弯 一下 就到了我家。

(✕ wǒjiā zài xuéxiào de duimiàn yízhí zǒu guāidwǎn yíxià jiù dàole wǒjiā.)

(✓ 我家在学校的对面一直走，拐拐弯就到了我家。)

(✓ wǒjiā zài xuéxiào de duimiàn yízhí zǒu guāidwǎn jiù dàole wǒjiā.)

(36) ทานข้าวเสร็จ ออกไปเดินเล่น สักหน่อย แล้วค่อย นอน ไม่เช่นนั้นแล้ว จะไม่ดีต่อสุขภาพ

✕ 吃完饭 出去散步 一下 再睡觉， 要不对身体不好。

(✕ Chī wán fàn chūqu sànbù yíxià zài shuìjiào, yào bù duì shēntǐ bù hǎo.)

(✓ 吃完饭出去散散步再睡觉，要不对身体不好。)

(✓ Chī wán fàn chūqu sànsànbù yíxià zài shuìjiào, yào bù duì shēntǐ bù hǎo.)

จากประโยคที่ (35) และ (36) ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยใช้รูปแบบการซ้ำคำกริยาธรรมดากับคำ “Liheci” “拐弯” และ “散步” เป็น “✕拐弯一下” และ “✕散步一下” แต่รูปแบบการซ้ำคำ “Liheci” คือ “VVO” และ “V了VO” เป็น “拐拐弯” และ “散散步” เป็นข้อผิดพลาดที่เกิดจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่

สรุป

ภาษาไทยไม่มีคำประเภท “Liheci” ที่สามารถวางชิดกันหรือวางแยกกันได้ อย่างเช่นในภาษาจีน “Liheci” เป็นคำที่มีความยากและความพิเศษเมื่อนำมาใช้ ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยเมื่อต้องใช้คำ “Liheci” อาจจะอาศัยการเรียงลำดับตามภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ จึงเกิดข้อผิดพลาดในการใช้ได้ ดังนั้นในฐานะผู้สอน เมื่อสอนคำ “Liheci” จำเป็นจะต้องอธิบายพร้อมยกตัวอย่างการใช้คำ “Liheci” ว่ามีความพิเศษอย่างไร

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาข้อผิดพลาดให้แก่ผู้ที่ศึกษาภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ ผู้สอนควรมีการเกริ่นนำว่า

1. คำ “Liheci” เป็นคำที่มีความพิเศษ ไม่ได้เป็นเพียงกริยาธรรมดาทั่ว ๆ ไป โดยสามารถวางแยกกัน หรือวางชิดกันได้ และเมื่อวางแยกกัน คำที่สามารถวางตรงกลางระหว่างคำ “Liheci” เป็นคำประเภทใดได้บ้าง เช่น

1.1. ในภาษาไทย มีลำดับการเรียงนามวลีที่มีลักษณะนามเป็น คำนาม + ตัวเลข + คำลักษณะนาม เมื่อผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยใช้คำ “Liheci” จึงวางโครงสร้างการใช้คำ “Liheci” กับคำเสริมลักษณะนามของคำกริยา (动量补语) ในรูป “verb + ตัวเลข + คำลักษณะนาม ” ดังนั้นผู้สอนควรอธิบายว่าคำ “Liheci” นี้ประกอบด้วย คำกริยา+คำนาม เมื่อต้องการใช้นามวลี ควรจะวางไว้หน้าคำนามในรูปแบบ “คำกริยา+ตัวเลข+ คำลักษณะนาม+ คำนาม” เป็นต้น

1.2. คำว่า “แล้ว” ในภาษาไทยวางไว้หลังคำกริยา แต่ในภาษาจีนวางคำว่า “了 (le)” ระหว่างคำ “Liheci” เป็น (A了B)

1.3. คำว่า “เคย” ในภาษาไทยวางไว้หน้าคำกริยา แต่ในภาษาจีนวางคำว่า “过 (guo)” หลังคำกริยา แต่คำ “Liheci” เป็นคำที่มีความพิเศษ คือ เป็นคำกริยา+คำนาม; คำกริยา+คำเสริม และคำนาม+กริยา คำว่า “过 (guo)” จะใช้ได้กับคำ “Liheci” ที่เป็นรูปแบบ คำกริยา+คำนาม และจะต้องวางระหว่างกลาง เป็น (A过B) เป็นต้น

2. เมื่อผู้สอนต้องสอนคำที่เป็นคำ “Liheci” ผู้สอนควรบอกผู้เรียนว่าคำที่จะสอนต่อไปนี้เป็นคำประเภท “Liheci” เพื่อที่ผู้เรียนจะได้จดบันทึกไว้ว่าคำใดบ้างที่เป็น “Liheci” ผู้เรียนจะได้มีความระมัดระวังการใช้คำดังกล่าว

3. ผู้สอนควรนำคำ “Liheci” ที่จะสอน มายกเป็นตัวอย่างประโยคเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

4. ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้ลองแต่งประโยค หรือทำแบบฝึกหัดโดยใช้คำ “Liheci” ที่ได้เรียนมา เพื่อทดสอบความเข้าใจของผู้เรียน

5. ผู้สอนอาจจะมีแบบฝึกหัด เรื่องการแปล จากจีนเป็นไทย และไทยเป็นจีน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Lu, Q. . (2006). Shiyong Duiwai Hanyu JiaoxueYufa (Practical Teaching Chinese Grammar as a Foreign Language). Beijing : Beijing Daxue Chubanshe.
- Pan, Y. (2011). Shiyong Tai-Han Fanyi Jiaocheng (ทักษะการแปลไทยเป็นจีน). Beijing: Shijie Tushu Chuban Gongsi.

- Wang, X., Gao, Y. (2009). Bianting bianji HSK liheci. Beijing: Beijing Yuyan Daxue Chubanshe.
- Xing, F. (2004). Xiandai Hanyu (Modern Chinese). Beijing: Gaodeng Jiaoyu Chubanshe.
- Yang, Q. (2006). Xiandai Hanyu Liheci yongfacidian. (Modern Chinese Liheci usage Dictionary). Beijing: Beijing Shifadaxue Chubanshe.
- Zhongguo Shehui Kexueyuan Yuyan Yanjiusuo. (2002). Xiandai Hanyu cidian (Modern Chinese Dictionary). Beijing: Shangwu Yinshuguan Chubanshe.

รูปแบบการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของ
ผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*
SUSTAINABLE MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE BOTH THE
QUALITY AND VALUE OF NIPA PALM PRODUCTS BASED ON
SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY

ศิริพร หมื่นหัตถ์

Siriporn Muenhat

วีรวรรณ จงจิตร ศิริจिरกาล

Veeravan Jongjit Sirijirakal

ลดาวัลย์ แก้วสีนวน

Ladawan Kaewseenual

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: siriporn_mue@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ศึกษาคือป่าจากตำบลขนานาคน ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 35 คน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ทำอาชีพสวนจาก คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากต้นจาก ผู้นำชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับป่าจาก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ วิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลที่ได้นำมาสรุปผลและข้อเสนอแนะโดยการสังเคราะห์เนื้อหาด้วยการจัดหมวดหมู่และจัดลำดับ

ผลจากการวิจัยค้นพบใหม่ คือ รูปแบบการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “NIPA PALM

* Received 27 April 2019; Revised 14 June 2019; Accepted 20 June 2019

MODEL” ประกอบด้วย “SEP + 7 M + WISE 2” โดยใช้หลักการสร้างความเข้มแข็งภายในสู่ภายนอกให้กับผลิตภัณฑ์ต้นจาก ประกอบด้วย 3 ด้านคือด้านที่ 1 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(SEP) โดยมี 3 ห่วง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี 2 เงื่อนไข ความรู้ คุณธรรม ด้านที่ 2 การจัดการ 7 ประการ “7M” ได้แก่ 1) การจัดการกลุ่ม 2) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ 3) จัดการความรู้ 4) การจัดการผลิต 5) การจัดการเพิ่มมูลค่า 6) การจัดการทางการเงิน 7) การจัดการตลาด และด้านที่ 3 ความยั่งยืน 5 ประการ “WISE 2”ได้แก่ 1) ด้านสืบทอดภูมิปัญญา 2) ด้านสังคม 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม 5) การพึ่งพาตนเอง

คำสำคัญ: การจัดการอย่างยั่งยืน, ผลิตภัณฑ์ต้นจาก, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objective of this research was to create the sustainable management model to enhance both quality and value of nipa palm products based on sufficiency economy philosophy. The nipa palm stands at Khanab Nak sub-district, Pak Phanang district of Nakhon Si Thammarat province was chosen to be the study area. The 35 key informants were purposively selected from agriculturists who planting nipa palm, committees and members of nipa palm occupational group, community leader, government and private sectors involved with nipa palm. The qualitative research method was used by emphasizing documentary study, an in-depth interview, non-participant observation, focus group techniques, and best practices were employed for gathering data. The qualitative data taken from the interview results and recommendations, the synthesis of content classification and grading.

The new model from this research was an sustainable management model to enhance both quality and value of nipa palm products based on sufficiency economy philosophy called ‘NIPA PALM MODEL’ were conducted from the concept of SEP + 7M + WISE 2 by using the principle of building internal

strength to external to nipa palm products under three different aspects as follows; 1) application of the philosophy of sufficiency economy (SE) which has 3 components of moderation, reasonableness, and self-immunity along with 2 conditions of morality and knowledge; 2) 7M's to Management including group management, human resource management, knowledge management, production management, value-added management, financial management, and market management; 3) the five core principles of sustainability including wisdom inheritance, social, economy, environment, and self-reliance.

Keywords: Sustainable Management, Nipa Palm products, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

การพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม กระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความซับซ้อนในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน การพัฒนาในด้านบวก ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านลบเหล่านี้ส่วนใหญ่กระจายไปถึงคนในชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย แต่กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการสั่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตกสลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกกลืนเลือนและเริ่มสูญหายไป สิ่งสำคัญ คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการ

สนองตอบต่อความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2562)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ” แก่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ.2542 ซึ่งมีสาระสำคัญว่า “เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบรอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

ป่าจากในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังจะพบต้นจากขึ้นอยู่กระจายสองฝั่งแม่น้ำและลำคลองสาขา พบหนาแน่นแถบ อำเภopakพนัง อำเภอเชียรใหญ่ และอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหาการบริหารจัดการป่าจากมีหลายประการ ปัญหาปริมาณไม้ฟันในพื้นที่ลดน้อยลง ต้องซื้อไม้ฟันต่างถิ่น การลดลงของไม้เคี่ยมและเปลือกเคี่ยม เนื่องจากการใช้พื้นที่ปลูกปาล์มและพืชเศรษฐกิจอย่างอื่นเพิ่มขึ้น ปัจจุบันต้องอาศัยไม้เคี่ยมที่ฝังดินหรือรากเคี่ยมจากท้องถิ่นอื่น ๆ กระบอตันจากรองรับน้ำหวานหายาก อาจทดแทนได้ด้วยกระบอกลาสดักขาดแคลนแรงงาน หนุ่มสาวออกไปประกอบอาชีพในเมือง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำน้ำตาลจากชาผู้ถ่ายทอด (สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2557) จากสภาพปัญหาการบริหารจัดการและการขาดผู้สืบทอดในการทำอาชีพป่า

จากมีการทิ้งป่าจากให้กร้าง และมีการทำลายป่าจากเปลี่ยนเป็นบ่อเลี้ยงกุ้งกุลาดำเป็นจำนวนมาก ซึ่งอนาคตมีโอกาสเสี่ยงสูงที่ป่าจากและอาชีพการทำผลิตภัณฑ์จากต้นจากจะสูญหายไปจากพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา รูปแบบกลยุทธ์การจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในท้องถิ่น การนำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างยั่งยืน ใช้ในผลิตภัณฑ์ต้นจาก โดยทุกส่วนมีความสมดุลโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี ความรู้ คุณธรรม เพื่อพัฒนาการจัดการป่าจากและกลุ่มผลิตภัณฑ์จากต้นจากอย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ พื้นที่ป่าจากแหล่งผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ต้นจากในเขตโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ตำบลขนานบก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีขนาดของพื้นที่ป่าจากทั้งหมดประมาณ 4,576 ไร่ ครัวเรือนที่เพาะปลูกป่าจากจำนวน 476 เรือน จากจำนวน 10 หมู่บ้าน เนื่องจากตำบลขนานบกเป็นตัวแทนของป่าจากที่มีการประกอบอาชีพการทำสวนจากครบวงจรทั้งกระบวนการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นจาก

กลุ่มประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพสวนจากหรือตัวแทน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นจาก ชุมชน ตัวแทนองค์กร นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน ในพื้นที่ป่าจาก ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพสวนจากและผลิตภัณฑ์จากต้นจาก ตำบล

ขนาดปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทำให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) แบบสังเกต เป็นแบบการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practices) เก็บข้อมูลการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และการตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของการประกอบอาชีพการทำสวนจากและกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากต้นจาก

1.1 การรวมกลุ่ม พบว่าเกษตรกรอาชีพการทำสวนจากในตำบลขนานนามมีการบริหารจัดการมีการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิม มีการรวมกลุ่มบ้างเมื่อมีการเข้ามาเยี่ยมชมในพื้นที่เพื่อทำกิจกรรม แต่โดยส่วนใหญ่ทำในครัวเรือนและหมู่ญาติ วิธีการจัดการและองค์ความรู้การทำสวนจากจึงมีความแตกต่างกันในแต่ละสวนจาก การวางแผน การจัดองค์กร การจัดคน การอำนวยความสะดวก การประสานงานต่าง ๆ มีการดำเนินการโดยเจ้าของธุรกิจ และงานเกือบทุกหน้าที่เจ้าของกิจการดำเนินการเอง โดยปกติการทำน้ำตาลจากสามารถทำได้ตลอดทั้งปี แต่ช่วงฤดูฝนประมาณเดือน พฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม ฝนตกหนักน้ำท่วมซึ่งจะไม่สามารถทำอะไรจากได้ ทางกลุ่มจึงมีการบริหารจัดการโดยต้องมีการทำอาชีพอย่างอื่นเสริม

1.2 การจัดการด้านการตลาด พบว่าเกษตรกรอาชีพการทำสวนจากในตำบลขนานนามส่วนใหญ่ขายน้ำตาลจากเป็นปี๊บโดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อผลิตภัณฑ์น้ำตาลจากสวนจากเพื่อนำไปผลิตเป็นสุรากลั่นและผสมขนมลา ราคาขายปี๊บละ 700-1,500 บาท ราคาขึ้นลง

ตามฤดูกาลช่วงเทศกาลสารทเดือนสิบน้ำตาลจากปี๊บจะมีราคาสูงที่สุด นอกจากนั้นทางสวนจากมีการรวมกลุ่มทำผลิตภัณฑ์ออกขายปลีกเองด้วย กลุ่มอาชีพผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นจากที่จำหน่ายได้แก่น้ำตาลปี๊บ น้ำตาลเกร็ด น้ำส้มจาก น้ำตาลจากเข้มข้นน้ำผึ้งจาก ผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นจาก และสุรากลั่น มีการใช้บรรจุภัณฑ์เป็นพลาสติกและแก้ว บรรจุภัณฑ์มีความหลากหลายและรูปแบบหลายชนิด เน้นจำหน่ายให้กับลูกค้านักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวิถีชีวิตการทำสวนจาก ลูกค้าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวภายในจังหวัดนครศรีธรรมราชและต่างจังหวัด เช่น กรุงเทพมหานคร ตรัง พัทลุง กระบี่ เป็นต้น นอกจากนั้นมีการจำหน่ายส่งซื้อทางโทรศัพท์สั่งซื้อทางสังคมสื่อออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ค วิธีการจำหน่ายสำหรับลูกค้าสั่งซื้อทางโทรศัพท์ทางกลุ่มจะจัดส่งสินค้าทางไปรษณีย์ โดยให้ลูกค้าโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกลุ่มก่อน จึงส่งสินค้าให้ลูกค้า การประชาสัมพันธ์ปากต่อปาก ประชาสัมพันธ์ผ่านเฟสบุ๊ค มีแผ่นประชาสัมพันธ์แจกให้กับลูกค้านักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวิถีชีวิตการทำสวนจาก มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านการทำข่าวรายการข่าวโทรทัศน์ และรายการสารคดีมาทำข่าววิถีชีวิตสวนจาก นอกจากนี้ผู้เข้าชมสวนจากส่วนมากก็จะมีการถ่ายรูป และโพสรูปตามเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ก็จะได้ประโยชน์อีกต่อหนึ่งด้วย มีการนำน้ำหวานจากพร้อมดื่มมาให้ทดลองชิม เมื่อลูกค้าไปที่สวนจากและหน้าร้าน กลุ่มอาชีพผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นจากยังไม่มีแผนการตลาดที่ชัดเจน นอกจากนี้พฤติกรรมผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภคไม่ทราบว่าจะนำผลิตภัณฑ์ต้นจากไปทำอะไรได้บ้าง แหล่งซื้อขายยากต้องไปซื้อในแหล่งผลิต มีรสชาติที่ผู้บริโภคไม่คุ้นเคย การโฆษณาประชาสัมพันธ์มีน้อย ส่วนใหญ่ผู้บริโภคได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ต้นจากจากแหล่งอินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ ญาติหรือเพื่อน จากบูธแสดงสินค้า แผ่นพับ ใบปลิว วิทยู

1.3 การจัดการผลิต พบว่าเกษตรกรสวนจากนิยมผลิตน้ำตาลจากปี๊บ กระบวนการผลิตใช้ภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม ต้นจากที่สามารถทำน้ำตาลจากได้ใช้เวลาการปลูก 5-7 ปี โดยกระบวนการเริ่มจากการ ตีจาก ปาดจาก เก็บน้ำหวาน การตั้งเตาเคี่ยวน้ำตาลจากในกระทะใบบัวและใช้ฟืนเป็นหลักในการเคี่ยวตาลจึงมีกระบวนการผลิตที่ต้องอยู่ในสวนจากเกือบทั้งวัน วัตถุดิบช่วงฤดูฝนประมาณเดือน พฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม ฝนตกหนักน้ำท่วมขัง จะไม่สามารถทำสวนจากได้น้ำหวานจากจะขาดแคลน ไม่เคยมีการสั่งซื้อจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนไม้ฟืนที่ทำการเคี่ยวน้ำตาลหาได้จากท้องถิ่นและสั่งซื้อเพิ่มเติมจากอำเภอใกล้เคียง นอกจากนี้สามารถใช้ลูกจากแห้ง พอนจาก ใบจากมาเป็นเชื้อเพลิงได้บ้าง แรงงานทำสวนจาก

ส่วนใหญ่มีการทำในครัวเรือนและหมู่บ้านโดยมีแรงงานสองคนต่อการผลิตน้ำตาลจากประมาณ 8 ไร่ หรือวงจจากประมาณ 100 ต้น สามารถผลิตน้ำตาลหวานได้ประมาณ 6-7 ปี๊บ ซึ่งเคียวเป็นน้ำตาลจากได้ประมาณ 1 ปี๊บ ผลผลิตน้ำตาลจากที่ได้ไม่สม่ำเสมอเป็นมาตรฐานเดียวกัน ช่วงฝนตกหนักน้ำท่วมซึ่งจะไม่สามารถทำสวนจากได้ จึงมีการบริหารจัดการการผลิตโดยต้องมีการทำอาชีพอย่างอื่นเสริมด้วย เช่น การเย็บใบจาก หัตถกรรมจาก การทำสวนปาล์ม ทำนา ทำสวนเลียงสัตว์ เป็นต้น ส่วนกลุ่มอาชีพได้วางแผนการผลิต 2 ลักษณะ โดยผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า เมื่อมีลูกค้ามาสั่งซื้อจึงดำเนินการผลิต และผลิตไว้เพื่อขาย ณ ร้านค้า สำหรับลูกค้ามาเยี่ยมชมสวนจากสามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ระยะเวลาการผลิตซึ่งผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดต้องใช้เวลาในการผลิตและบรรจุภัณฑ์ประมาณ 1-2 วัน น้ำส้มจากมีการผลิตใช้เวลา 15 วัน สำหรับนักท่องเที่ยวสั่งก่อนล่วงหน้าเพื่อผลิตน้ำตาลหวานจากพร้อมดื่มเนื่องจากบูดเสียได้ง่าย จึงไม่ผลิตไว้จำหน่ายยกเว้นมีคำสั่งผลิตวันต่อวัน

1.4 ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ พบว่าการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ใช้การบริหารงานระบบครอบครัว งานเกือบทุกหน้าที่เจ้าของสวนจากดำเนินการเอง ในกรณีที่มีการเช่าทำสวนจากเป็นลักษณะการทำน้ำตาลโดยการแบ่งผลผลิตกันคือ ผลผลิตน้ำตาลจาก 10 ปี๊บ ผู้เช่าได้ 7 ปี๊บ เจ้าของไร่ได้ 3 ปี๊บ

1.5 ด้านจัดการทางการเงิน พบว่าเกษตรกรอาชีพการทำสวนจากในตำบลขนานนาใช้เงินทุนจากเงินทุนของตนเอง การลงทุนทำสวนจากมีการลงทุนไม่สูงมาก โดยลักษณะการขายน้ำตาลจากจะมีลักษณะการขายครั้งละปี๊บ หรือขายครั้งหลายปี๊บตามภาวะเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือน โดยครัวเรือนที่มีภาวะการเงินดีไม่เดือนร้อนก็จะทำการขายครั้งละหลายปี๊บได้ ส่วนกลุ่มอาชีพผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นจากมีการลงทุนจากเงินสมาชิก ไม่มีการกู้เงินมาลงทุน มีการขายปลีกผลิตภัณฑ์จากต้นจาก การจัดทำบัญชีมีการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย รายวันตามความเข้าใจของผู้จัดทำบัญชี

1.6 การจัดการความรู้ พบว่ากลุ่มอาชีพผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นจากมีการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยมีการตั้งแหล่งเรียนรู้ที่ไร่อันทรังษี เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ มีการสนับสนุนถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำอาชีพสวนจากสู่คนในชุมชนและบุคคลทั่วไป

1.7 การจัดการเพิ่มมูลค่า พบว่าเกษตรกรอาชีพการทำสวนจากในตำบลขนานนก ส่วนใหญ่ผลิตน้ำตาลจากบีบและมีการกลั่นสุราพื้นบ้าน มีการรวมกลุ่มเพิ่มมูลค่าโดยแปรรูป และการท่องเที่ยววิถีชีวิตการทำอาชีพจาก

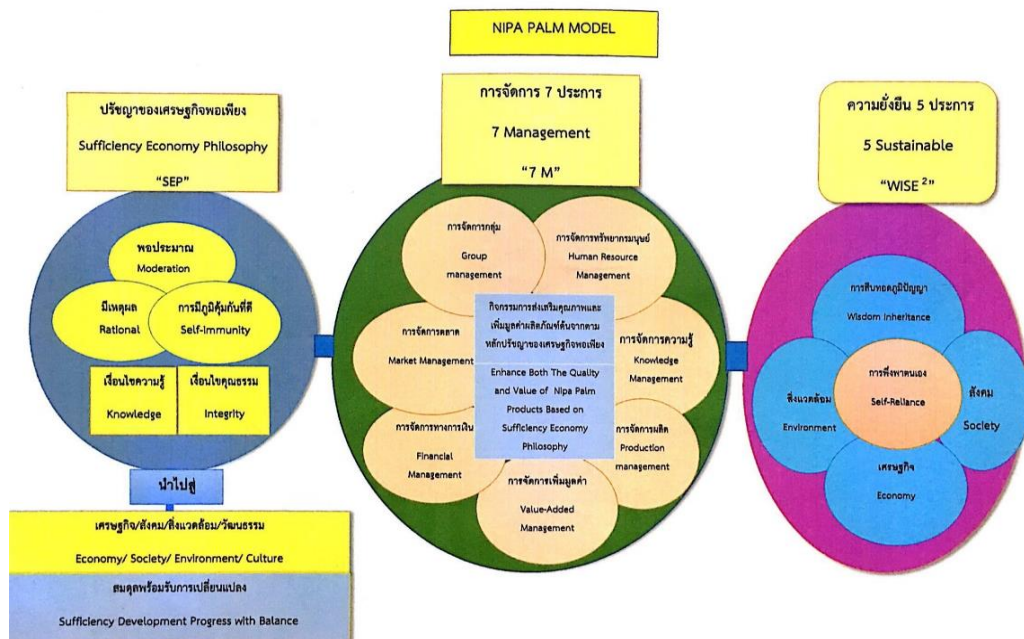
1.8 ความยั่งยืนและสืบทอด พบว่าเกษตรกรอาชีพการทำสวนจากในตำบลขนานนกประสบปัญหาขาดผู้สืบทอด โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรุ่นพ่อแม่ส่วนเด็กรุ่นใหม่มองว่าอาชีพทำสวนจากมีความยากลำบาก มีการปล่อยสวนจากทิ้งร้างหรือบางส่วนมีการไปทำเป็นนาทุ่งแทน เนื่องจากขาดผู้สืบทอดโดยเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรุ่นพ่อแม่ส่วนรุ่นลูกขาดผู้สืบทอด เนื่องจากเด็กรุ่นใหม่มองว่าอาชีพทำสวนจากมีความยากลำบาก มีการปล่อยสวนจากทิ้งร้างหรือบางส่วนมีการไปทำเป็นนาทุ่งแทนนอกจากนี้ในอดีตอาชีพทำสวนจากมีมากปัจจุบันมีการเปลี่ยนอาชีพ ทำนาทุ่ง มีหน่วยงานมาทำการอนุรักษ์อยู่บ้างโดยนำไปสอนวิธีการทำจากในโรงเรียน ซึ่งเด็กรุ่นใหม่ตอนนี้อาชีพ ทำปากลากจากทำไม่เป็นแล้ว โดยทางชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น อยากรักษาไว้ การทำสวนจากถือว่าเป็นอาชีพเสริม โดยมีการทำนาประกอบด้วย ป่าจากทำได้ทุกวันแต่ได้ไม่มากและป่าจากไม่ต้องดูแลมากปลูกครั้งเดียวอยู่ได้ตลอด การสืบทอดการเรียนรู้ ไม่มีคนมาสืบทอด รุ่นลูกไม่มีใครทำ เนื่องจากต้นจากมีกระบวนการผลิตที่ยุ่งยาก มีราคาต่ำ ส่วนใหญ่ไปทำอาชีพรับจ้างทั่วไปในตัวจังหวัดนครศรีธรรมราช ตัวอำเภอปากพนัง และไปทำงานที่กรุงเทพฯ โดยการไปทำอาชีพอื่นที่มีรายได้มากกว่าและส่งผลให้ลูกเรียนต่อจึงขาดการสืบทอดการทำอาชีพป่าจาก

1.9 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าเกษตรกรผู้มีอาชีพทำสวนจากต้องใช้ความขยันหมั่นเพียรเนื่องจากอาชีพสวนจากเป็นอาชีพที่ต้องอยู่ในสวนจากทั้งวันมีกระบวนการผลิตที่ยุ่งยาก มีการปลูกมะพร้าว กลัวยผสมผสานในสวนจาก เลี้ยงปลา ทำนาเป็นอาชีพเสริมร่วมกับการทำสวนจาก ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากต้นจากมีการนำวัตถุดิบมาใช้ในการผลิตอย่างเหมาะสมมีการใช้เฉพาะที่จำเป็นไม่ใช้มากจนเกินไป มีการลงทุนและใช้เงินทุนอย่างเหมาะสมไม่กู้เงินมาลงทุนเกินความจำเป็น คำนึงถึงการผลิตที่มีคุณภาพโดยมีกระบวนการผลิตที่สะอาด ปลอดภัยให้กับผู้บริโภค มีการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ สื่อสังคมออนไลน์ เช่น โซเชียลมีเดีย เฟสบุ๊ก ไลน์ เข้ามาใช้พัฒนาการตลาด รวมถึงการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองแสวงหาความรู้ใหม่

2. ผลการสร้างรูปแบบการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

ผลจากการศึกษาได้พัฒนารูปแบบการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “NIPA PALM MODEL” โดยใช้ “SEP + 7 M + WISE 2” โดยใช้กระบวนการที่นำไปสู่การลงมือปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) ปฏิบัติการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง (SEP) 2) ปฏิบัติการจัดการ 7 ประการ “7 Management : 7 M” 3) ปฏิบัติการอย่างชาญฉลาดสู่ความยั่งยืน 5 ประการ “5 Sustainable : WISE 2” โดยยกกำลังที่ 1 เป็นการสร้างความยั่งยืนภายในครอบครัวละชุมชน และยกกำลังที่ 2 สร้างความยั่งยืนจากเครือข่ายความร่วมมือภายนอก เป็นการสร้างความเข้มแข็งจากภายในสู่ภายนอก เริ่มจากการรวมกลุ่มบุคคลที่มีความประสงค์ที่มีจุดมุ่งหมายที่ต้องการพัฒนาอาชีพการทำสวนจากและคุณภาพผลิตภัณฑ์จากต้นจากให้ได้มาตรฐานเดียวกัน เป็นการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน มีการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง การจัดการกลุ่มให้เข้มแข็ง มีการพัฒนาคนด้วยการจัดการทรัพยากรมนุษย์ จัดการความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มและบุคคลทั่วไป การจัดการผลิตให้มีคุณภาพ การจัดการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ต้นจากหาเอกลักษณ์ในการเพิ่มมูลค่า มีการจัดการทางการเงินที่ดี เมื่อภายในเข้มแข็งจึงนำไปสู่ภายนอก โดยการจัดการตลาด และทุกส่วนมีความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกัน โดยแสดงตามภาพดังนี้

แผนภาพที่ 1 รูปการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อภิปรายผล

ผลการสร้างรูปแบบการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยที่ค้นพบว่ารูปการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “NIPA PALM MODEL” โดยใช้ “SEP + 7 M + WISE 2” โดยการสร้างความเข้มแข็งจากภายในก่อนสู่ภายนอกนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เริ่มจากการรวมกลุ่มบุคคลที่มีความประสงค์พัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐานเดียวกัน เป็นการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน นำการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจของพอเพียงสู่การปฏิบัติโดยความพอประมาณ (Moderation) การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติด้วยความพอประมาณ ตั้งราคาขายพอดิไม่สูงเกินไป การโฆษณามีการบอกข้อมูลที่เป็นจริงของผลิตภัณฑ์ไม่โฆษณาเกินความเป็นจริง มีการนำวัตถุดิบมาใช้ในการผลิตอย่างเหมาะสมมีการใช้เฉพาะที่จำเป็นไม่ใช่

มากจนเกินไป มีการลงทุนและใช้เงินทุนอย่างเหมาะสมไม่กู้เงินมาลงทุนเกินความจำเป็น มีการวางแผนผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้าไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป ความมีเหตุผล (Rational) การดำเนินงานที่คำนึงถึงความเชี่ยวชาญและเอกลักษณ์ของตนเอง มีกระบวนการผลิตที่ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตให้ตกต่ำลงได้ มีการดำเนินงานที่ไม่มีผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม มีการวางแผนหาวิธีแก้ปัญหาโดยค้นหาสาเหตุของปัญหา คิดวิธีแก้ปัญหาไว้ล่วงหน้า มีการคำนึงถึงการผลิตที่มีคุณภาพโดยมีกระบวนการผลิตที่สะอาด ปลอดภัยให้กับผู้บริโภค การมีภูมิคุ้มกันที่ดี (Self-immunity) การวางแผนเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม เศรษฐกิจอย่างเหมาะสม มีการลดความเสี่ยงโดยการกระจายผลิตภัณฑ์และตลาดโดยมีการออกสินค้าหลากหลายขนาด หลายราคา มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ มีนโยบายการจ่ายเงินปันผลที่เหมาะสม มีการสะสมเงินออมไว้เพื่อเป็นทุนสำรองในการลงทุนต่อ มีการนำข้อมูลในอดีตมาวางแผนป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความรู้ (Knowledge) การเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ใหม่ ฝึกอบรม และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม มีการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนได้รับการเรียนรู้ พัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีการนำความรู้ที่ได้รับมาใหม่มาใช้อย่างระมัดระวังรอบคอบ มีการวางแผนใช้จ่ายเงินโดยการตั้งงบประมาณและพยายามใช้จ่ายเงินตามงบประมาณที่ตั้งไว้ คุณธรรม (Integrity) การยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม การเคารพระเบียบแบบแผน กฎระเบียบ กติกาสังคม มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบคนอื่น มีการร่วมมือ เอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสมาชิกและชุมชน ยึดมั่นในความดี มีความซื่อสัตย์ในการผลิตที่มีคุณภาพโดยมีกระบวนการผลิตที่สะอาด ปลอดภัย ส่งเสริมและสนับสนุนคนในชุมชนให้เข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน

หลักปฏิบัติการจัดการ 7 ประการ “7 Management: 7M” โดยดำเนินการโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ผ่านกิจกรรมจัดการส่งเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการกลุ่ม (Group management) การรวมกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม ในลักษณะเป็นกลุ่มอาชีพ สหกรณ์หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม มีการบริหารกลุ่ม โครงสร้างหน้าที่ กำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ผู้นำกลุ่มมีความเป็น

ผู้นำภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ เป็นแบบอย่างที่ดี มีความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร เสียสละเพื่อกลุ่ม ทำหน้าที่อย่างถูกต้อง โปร่งใส สมาชิกให้การยอมรับ กลุ่มมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของ สมาชิกกลุ่มในกลุ่มตามความถนัดของแต่ละบุคคล ทางกลุ่มมีการร่างกฎเกณฑ์ หรือกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มโดยใช้หลักธรรมาภิบาล มีการประชุมวางแผนทบทวนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ ร่วมทำงานกันทำงานเป็นทีม การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) การพัฒนาและส่งเสริมสมาชิก กลุ่มมีการแบ่งงานและมอบหมายงานกันทำตามความถนัด มีระบบการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมเป็นธรรม มีการสร้างขวัญและกำลังใจยกย่องชมเชยกัน การจัดการความรู้ (Knowledge Management) การพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน มีการฝึกอบรมการจัดการด้านต่าง ๆ เช่น การผลิต การตลาด การเงินและบัญชีและนำการอบรมไปใช้ในการปฏิบัติจริง มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำจากสู่คนในชุมชนและบุคคลทั่วไป การจัดการการผลิต (Production management) การพัฒนาและส่งเสริมการผลิตที่มีคุณภาพปลอดภัยกับผู้บริโภค คนในชุมชน ร่วมกันคิดระดมสมองในการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ต้นจาก มีการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ที่ได้ มาตรฐานเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ดำเนินการพัฒนาสินค้าที่มีคุณภาพได้รับการยอมรับ การจัดการเพิ่มมูลค่า (Value Added Management) พัฒนาและส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าโดยแปรรูปและการท่องเที่ยววิถีชีวิตการทำอาชีพจาก ส่งเสริมการนำน้ำตาลจากมาแปรรูปเป็นสินค้า ประเภทต่าง ๆ เป็นของฝากของที่ระลึกเพื่อเพิ่มมูลค่าให้น้ำตาลจาก การจัดการทางการเงิน (Financial Management) พัฒนาและส่งเสริมการระดมเงินทุนจากสมาชิก การวางแผนการลงทุนและการกู้ยืมเงินมาลงทุน มีระบบการจัดสรรเงินทุนและกำไรอย่างยุติธรรม และการบันทึกบัญชีอย่างเป็นระบบ การจัดการตลาด (Marketing Management) พัฒนาและส่งเสริมการตลาดที่สร้างคุณค่าวิถีชีวิตจาก มีการเขียนแผนการตลาด เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการตั้งราคาที่คำนึงถึงต้นทุนและบวกกำไรอย่างเหมาะสม มีการส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ที่เน้นการประชาสัมพันธ์ด้วยความคิดสร้างสรรค์และ ประหยัด มีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการตลาดผ่านสื่อออนไลน์ โซเชียลมีเดีย เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ผู้เข้าชมสวนจาก

ส่วนมากก็จะมีมีการถ่ายรูป และโพสรูปตามเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ก็จะได้ประโยชน์อีกต่อหนึ่งด้วย

หลักปฏิบัติการอย่างยั่งยืน 5 ประการ “5 Sustainable : WISE 2” โดยยกกำลังที่ 1 สร้างความยั่งยืนภายในครอบครัวและชุมชน และยกกำลังที่ 2 สร้างความยั่งยืนจากเครือข่ายความร่วมมือภายนอก โดยทุกส่วนด้านการสืบทอดภูมิปัญญา ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม โดยทุกส่วนสร้างความยั่งยืนภายในครอบครัวและชุมชนและเสริมความยั่งยืนจากเครือข่ายความร่วมมือภายนอก โดยอันดับแรก การสืบทอดภูมิปัญญา (Inheritance Wisdom: W) ความยั่งยืนของอาชีพสวนจากจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าขาดการสืบทอดภูมิปัญญารุ่นต่อรุ่น โดยครอบครัวปลูกฝังให้ลูกหลานภูมิใจในอาชีพสวนจาก สร้างทายาทสืบทอดรับช่วงต่อการทำอาชีพสวนจาก ตั้งศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาสวนจากขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่น สร้างหลักสูตรท้องถิ่นภูมิปัญญาสวนจากขึ้นในโรงเรียนในชุมชน สอนและฝึกอบรมให้กับนักเรียนในชุมชน เผยแพร่องค์ความรู้ป่าจากให้กับนักเรียน นักศึกษา ประชาชน ภาครัฐ เอกชน ที่เข้ามาดูงานและท่องเที่ยวสวนจาก ด้านสังคม (Society: S) พัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนมีการพัฒนาคนทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีในครัวเรือนและชุมชน สร้างวัฒนธรรมการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรักความสามัคคีในหมู่คณะ มีจิตสาธารณะ และยกย่องเชิดชูผู้ทำความดี ด้านเศรษฐกิจ (Economy: E) อาชีพการปลูกจากมีรายได้ดีลงทุนไม่มาก ปลูกครั้งเดียวต้นจากอยู่ได้เป็นร้อยปี อาชีพสวนจากจึงสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างพอเพียงและสร้างเครือข่ายเพื่อให้ทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมทำงานกับภาครัฐและเอกชนในการสร้างเศรษฐกิจของผู้ทำอาชีพสวนจาก พัฒนาและส่งเสริมให้สวนจากมีภาวะเศรษฐกิจที่ดีมีรายได้ทุกวันจากการทำสวนจากสม่ำเสมอจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์สวนจาก การท่องเที่ยว การเป็นศูนย์เรียนรู้ สร้างอาชีพอื่น ๆ เสริมร่วมกับการทำสวนจาก เพิ่มรายได้ลดรายจ่ายอยู่อย่างพอเพียง สิ่งแวดล้อม (Environment: E) พัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างเครือข่ายเพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมร่วมทำงานกับภาครัฐในลักษณะ สร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิตสวนจาก ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ใช้พลาสติกน้อยที่สุด ใช้บรรจุภัณฑ์ไบโอบาง ใบจาก ลูกจาก ต้นจาก ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นของที่หาได้ในท้องถิ่น ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการผลิตร่วมกับใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และพึ่งพาตนเอง (Self-reliance: S) พัฒนา

และส่งเสริมให้อาชีพสวนจากสามารถพึ่งพาตนเองได้จากแปรรูป จากการท่องเที่ยว มีการปลูกจากผสมผสานรวมกับปลูกจาก เช่น ปลูกมะพร้าวซึ่งได้มีการทดลองปลูกรวมกับสวนจากได้ การเลี้ยงปลาในสวนจาก เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก ปลูกข้าว ตลอดจนนำวิถีชีวิตสวนจากเป็นจุดเด่นในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้ภูมิปัญญาต้นจากมีความยั่งยืนสืบไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว พบว่า รูปแบบการจัดการการตลาดธุรกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ชุมชนจะต้องร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมทางการตลาด เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งองค์กร การแบ่งงานกันทำตามความถนัด ชุมชนต้องร่วมกันคิดระดมสมองในการวางแผนการตลาด โดยเป็นการดำเนินการตลาดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว, 2551) นอกจากนี้ยังมีงานของ Miller N. J. and Besser T. L. ที่ค้นพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการธุรกิจชุมชนที่สำคัญมี 5 ด้าน ได้แก่ การสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานภายในชุมชน การพัฒนาทางเลือกให้หลากหลาย การร่วมมือกับธุรกิจชุมชนกลุ่มอื่น การพัฒนาความเชี่ยวชาญให้แก่ผู้ประกอบการและผู้จัดการ และการสร้างเครือข่ายกับธุรกิจนอกชุมชน (Miller N. J. and Besser T. L., 2000) งานวิจัยของ Markusen A. ได้ศึกษาเป้าหมายด้านอาชีพในการพัฒนาภูมิภาคและเศรษฐกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า พนักงานหรือผู้ประกอบการมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของชุมชน บุคคลสามารถเรียนรู้ที่จะเป็นสมาชิกในกลุ่มอาชีพ ซึ่งจะประสบผลสำเร็จโดยการวางแผนและมีนโยบายที่เหมาะสม (Markusen A., 2004) ตามที่ขวัญกมล ดอนขวา ได้วิจัยเรื่อง การจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าการได้รับการฝึกอบรมจะทำให้กลุ่มอาชีพที่เกิดจากการรวมตัวของคนในชุมชนได้รับความรู้ที่นำไปสู่การจัดการธุรกิจที่ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกดีขึ้น (ขวัญกมล ดอนขวา, 2556)

สรุป

รูปการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพัฒนามนุษย์สร้างความเข้มแข็งจากภายในก่อนสู่ภายนอกด้วยการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจของพอเพียงทุกภาคส่วน มีการพัฒนาคนทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้มีภูมิคุ้มกันที่ดี เริ่มจากการพัฒนาจิตใจ การเป็นคนดี ยกย่องคนทำความดี มีการรวมกลุ่มบุคคลที่มีความประสงค์พัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐานเดียวกัน เป็นการสร้าง

ความเข้มแข็งจากภายใน มีการจัดการกลุ่มให้เข้มแข็ง มีการพัฒนาคนด้วยการจัดการทรัพยากรมนุษย์ จัดการความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มและบุคคลทั่วไป การจัดการผลิตให้มีคุณภาพ แปรรูปการจัดการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ต้นจากหาเอกลักษณ์ในการเพิ่มมูลค่า มีการจัดการทางการเงินที่ดี เมื่อภายในเข้มแข็งจึงนำไปสู่ภายนอก โดยการจัดการตลาดที่มีประสิทธิภาพ และทุกส่วนมีความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกันบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง งานวิจัยนี้นำไปสู่ข้อค้นพบใหม่คือการที่อาชีพสวนจากจะมีความยั่งยืนต้องเริ่มจากการมีผู้สืบทอดรุ่นต่อรุ่นถ้าขาดการสืบทอดภูมิปัญญาการทำอาชีพการทำจากจะทำให้อาชีพการทำจากสูญหายไป จึงควรมีการสืบทอดภูมิปัญญาจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาสวนจากขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่น เปิดสอนหลักสูตรท้องถิ่นอาชีพการทำสวนจากขึ้น สร้างความตระหนักให้ผู้ทำอาชีพสวนจากภาคสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการสืบทอดภูมิปัญญาจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาสวนจากขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่น เปิดสอนหลักสูตรท้องถิ่นอาชีพการทำสวนจากขึ้น สร้างความเข้มแข็งด้านสังคม การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สร้างวัฒนธรรมความรักความสามัคคีในหมู่คณะ พัฒนาการรวมกลุ่มอาชีพให้มีรายได้ที่ดี ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรภายนอก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน การพัฒนามีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความตระหนักของชุมชนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิตเพื่อให้ภูมิปัญญาดันจากมีความยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการวิจัยสามารถนำรูปแบบการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากต้นจากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นคือ “NIPA PALM MODEL” ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหา และแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ต้นจากต่อไป

1.2 จากผลการวิจัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เกษตรกรอาชีพสวนจากรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง พัฒนาการแปรรูปของฝากของที่ระลึกที่ทำ

จากน้ำตาลจาก สร้างจุดเด่นทางอาหารที่ใช้น้ำตาลจาก หาแนวทางส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์จากต้นจากการพัฒนาคุณภาพสินค้าที่ได้คุณภาพและมาตรฐาน จัดหาช่องทางจัดจำหน่ายผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นการขยายตลาดให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

1.3 จากผลการวิจัยหน่วยงานภาครัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนหันมาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการปลูกไม้เคียงและไม้พุ่มขึ้นในท้องถิ่น สร้างอาชีพเสริมและปลูกพืชผสมผสานกับการทำอาชีพสวนจากที่สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวเพิ่มมากขึ้นตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 จากผลการวิจัยหน่วยงานภาครัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรทำการประชาสัมพันธ์นำวิถีชีวิตสวนจากเป็นจุดเด่นในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้ภูมิปัญญาสวนจากมีความยั่งยืนและติดต่อให้กลุ่มผลิตภัณฑ์จากต้นจากการเจรจาธุรกิจกับผู้ประกอบการค้าทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ

1.5 จากผลการวิจัยหน่วยงานภาครัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีหน่วยงานรับผิดชอบอย่างชัดเจนในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาสวนจากขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญารุ่นต่อรุ่น มีการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นภูมิปัญญาอาชีพสวนจากขึ้นและจัดการเรียนการสอนขึ้นในโรงเรียนในตำบลขนานนก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องของการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตสวนจาก เพื่อเป็นประโยชน์ในเรื่องของการบริหารจัดการสวนจากอย่างเป็นระบบ

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญาสวนจากและอนุรักษ์สวนจากเป็นการรักษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษมิให้เกิดการสูญหาย

เอกสารอ้างอิง

ขวัญกมล ดอนขวา. (2556). การจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.

ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุรนารี.

เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว. (2551). การสร้างรูปแบบการจัดการองค์กรธุรกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง

ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงประเภทธุรกิจเกษตรของเกษตรกรปลูกมะขามหวานเพื่อ

การค้า จังหวัดเพชรบูรณ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2562). เศรษฐกิจพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 24 มกราคม 2562 จาก http://www.chaipat.or.th/site_content/item/1309-2010-06-03-09-50-07.html
- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง . (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจพอเพียง.
- สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2557). การจัดการป่า จากในลุ่มน้ำปากพนัง . (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่า ชายเลน.
- Markusen A. (2004). Targeting Occupations in Regional and Community Economic Development. *Journal of the American Planning Association*, 70(3), 253-268.
- Miller N. J. and Besser T. L. (2000). The importance of community values in small business strategy formation: Evidence from rural Iowa. *Journal of Small Business Management*, 38(1), 68-85.

สภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ
จังหวัดชายแดนภาคใต้*

STATES, PROBLEMS AND DEVELOPING GUIDELINES OF LEARNING
ORGANIZATION IN THE LARGE SECONDARY SCHOOLS IN
THE SPECIAL DEVELOPMENT ZONE OF THE SOUTHERN - BORDER
PROVINCES

นายนารี ชนะผล

Nadnari Chanaphol

ประชุม รอดประเสริฐ

Prachoom Rodprasert

วัน เดชพิชัย

Wan Dechpichai

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Hatyai University, Thailand

E-mail: nadnari255555@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้แต่ละองค์ประกอบของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนจำนวน 249 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 10 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วย

* Received 3 June 2019; Revised 18 June 2019; Accepted 19 June 2019

โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์นัยทามติ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนทั้งโดยรวมและทุกรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมีปัญหาสำคัญ ด้านการพัฒนาตนเอง คือ การขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน ด้านรูปแบบการคิด คือนักเรียนเรียนรู้โดยการท่องจำ และ ครูส่วนใหญ่สอนโดยเน้นเนื้อหา ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและไม่มีส่วนร่วมในการสร้างวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ด้านการเรียนรู้เป็นทีม คือครูขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและครูส่วนใหญ่ยึดอัตตาของตนเป็นสำคัญ ด้านการคิดเชิงระบบ คือครูไม่ใช้การสอนแบบบูรณาการความรู้และครูสอนตามตำรา และด้านการใช้เทคโนโลยี คือ สื่อเทคโนโลยีที่มีไม่ทันสมัยและไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้ และครูขาดทักษะในการใช้สื่อและเทคโนโลยี โดยมีแนวทางพัฒนาในแต่ละด้านดังนี้ ด้านการพัฒนาตนเอง โรงเรียนควรจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อดูแลพฤติกรรมนักเรียน ด้านรูปแบบการคิด ปัญหาที่ 1 ครูควรสอนนักเรียนด้วยวิธีให้รู้จากการปฏิบัติ รู้คิด รู้ทำที่เรียกว่าการเรียนรู้เชิงรุก ปัญหาที่ 2 ครูในกลุ่มสาระเดียวกันควรปรึกษาหารือและนิเทศการสอนซึ่งกันและกัน ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน โรงเรียนควรพิจารณารับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาตลอดจนผู้เกี่ยวข้องเพื่อการสร้างวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ปัญหาที่ 1 หัวหน้ากลุ่มสาระควรจัดกลุ่มครูให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนิเทศการสอนซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาที่ 2 โรงเรียนควรกำชับและเสนอแนะให้หัวหน้ากลุ่มสาระให้ครูในกลุ่มสาระได้ร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุยประเด็นปัญหาและร่วมหาแนวทางแก้ปัญหอย่างสม่ำเสมอ ด้านการคิดเชิงระบบ ปัญหาที่ 1 โรงเรียนควรจัดอบรมให้ครูมีความรู้ความสามารถในการสอนแบบบูรณาการ ปัญหาที่ 2 มหาวิทยาลัยควรปรับเปลี่ยนวิธีการสอบเข้ามหาวิทยาลัย และด้านการใช้เทคโนโลยี ปัญหาที่ 1 โรงเรียนควรจัดหาสื่อเทคโนโลยีให้มีจำนวนที่เหมาะสมเพียงพอโดยจัดสรรงบประมาณและการระดมทุน ปัญหาที่ 2 โรงเรียนควรจัดอบรมครูให้มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย

คำสำคัญ: องค์การแห่งการเรียนรู้, เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ, จังหวัดชายแดนภาคใต้, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

Objectives of this research were to study the states and problem on the learning organization of the large secondary schools in the southern border provinces specific extraordinary developing area, and to analyze the guideline of improving the learning organization of the individual components at large secondary schools in the southern border provinces specific extraordinary developing area by using the mixed method. Sample consisted of 249 teachers at 10 large secondary schools in southern border provinces specific extraordinary developing area. Research instruments were both the structural interview and questionnaire which was the estimated ratio scales. Qualitative data was the consensus analysis, while quantitative data analysis used with computer program. Statistics were frequency, percentage, and standard deviation.

Research results were found that:

1. states of the learning organization of the schools both an overview and all of each aspect were in high levels.
2. The organization of learning of school has key issues. On Personal Mastery is the lack of compliances of parents and community. On Mental Models is the students learn by rote learning, and most of teachers teach with an emphasis on content. On Building Shared Vision is the most of teachers do not understand and have no participation in creating the vision of the schools. On Team Learning is the teachers lack the knowledge exchanging among them, and most of teachers adhere to their ego importantly. On Systems Thinking is the teachers do not use the teaching with integrated knowledge, and the teachers educate based on textbooks. And on Technology Application as the technology

media is outdated, not in a good condition, and the teachers lack the skills to use media and technology. The improving guidelines on each side as on Personal Mastery, the schools should establish a network of parents to care for their students' behaviors. On Mental Models consist of the first issue is the teachers should educate the students how to learn from the practices, thinking learning, doing learning, calling that active learning. The second issue is the teachers in same groups of the learning contents should consult and teaching supervise each other. On Building Shared Vision. Schools should listen to the opinions of parents, teachers and school board, as well as related others for creating the vision of the school. On Team Learning has the first problem is the heads of the learning content groups should set the teacher groups to learning changing and teaching supervising each other regularly, and the second problem is schools should reiterate and advise the heads of the learning content groups for teachers in the learning content groups to sharing talking in the problem issues and finding the guidelines of solutions together regularly. The systems thinking has the first problem, schools should provide the training for teachers are competent in integrated teaching, and the second problem is the universities should modify the way of exam entrancing the university. In term of technology issue, the first problem is the schools should provide the technology media with a reasonable amount sufficient by budget and funding. The second problem, schools should provide the teacher training with the knowledge and ability to use technology for various teaching.

Keywords: Learning Organization, Developing Guideline, Southern Border Provinces, Special Development Zone

บทนำ

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และด้านอื่น ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมมากมาย องค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชนหรือโรงเรียนซึ่งเป็นองค์กรทางการศึกษา จะต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จึงจะก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (กิตติ ศศิวิมลลักษณ์ และจิราพร วงศ์วุฒิ, 2558) ปัญหาที่เกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมมี 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาตนเองของครู ซึ่งในปัจจุบันครูจะต้องปรับแนวคิดและวิธีสอนเพื่อให้นักเรียนมีความสามารถคิดวิเคราะห์และแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรกระทำ อันเนื่องจากสื่อที่ไม่พึงประสงค์สามารถเข้าถึงนักเรียนได้โดยง่าย อีกทั้งกฎกระทรวงบางอย่างเช่น การยกเลิกไม้เรียว หรือการให้นักเรียนไว้ผมยาวได้ ทำให้ครูต้องหาแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อที่จะนำมาปรับใช้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ปัญหาด้านการเรียนรู้เป็นทีม พบว่า ครูรุ่นเก่าและครูรุ่นใหม่มักแยกกลุ่มกันอย่างชัดเจน ครูรุ่นใหม่เน้นเทคนิคการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนครูรุ่นเก่าจะเน้นการสอนด้วยจิตวิญญาณ ทั้งนี้หากครูทั้งสองกลุ่มได้ร่วมมือกันสร้างสื่อการเรียนการสอน จะทำให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น อีกทั้งปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยี พบว่า ครูรุ่นเก่าไม่ปรับตัวและขาดทักษะด้านไอซีที (ลลิต วรวิมลสุนทร, 2558) นอกจากนั้นยังมีปัญหาด้านการคิดเชิงระบบซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยพบว่าผู้บริหารหรือบุคลากรไม่สามารถฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถคิดได้อย่างเป็นระบบ หรือคิดล่วงหน้า แต่จะคิดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (สุนันท์ นิลพวง, 2559) อย่างไรก็ตามโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ต้องสร้างครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้ความสามารถและทักษะเหมาะสมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสอดคล้องกับการศึกษายุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ มีนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง ผู้บริหาร ครู อาจารย์และชุมชนต้องแสวงหาความรู้ใหม่ตลอดเวลา ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องปรับตัวเองให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (กรมสามัญศึกษา, 2545)

จากสภาพปัญหาของโรงเรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีปัญหาความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา ความยากจนของประชาชน ตลอดจนความไม่สงบใน

พื้นที่จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังอยู่ในระดับต่ำกว่าภาพรวมของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ผู้วิจัยเชื่อว่าการพัฒนาคนให้ได้รับการศึกษาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยได้ และพบว่าปัญหาทางการศึกษาของพื้นที่ยังต้องได้รับการแก้ไขอีกมาก แนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหา คือการทำให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และพบว่าแนวทางของ (Senge, Peter M, 2006) และ (Marquardt, M. J., & Reynolds, A, 1994) เป็นแนวทางที่มีการใช้กันอย่างกว้างขวางในประเทศและเหมาะกับการพัฒนาการศึกษาในยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคคลที่ได้กล่าวมานำมาวิเคราะห์หองค์ประกอบ ได้องค์ประกอบของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของงานวิจัย 6 ด้าน คือ 1) การพัฒนาตนเอง (Personal Mastery) 2) รูปแบบการคิด (Mental Models) 3) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Building Shared Vision) 4) การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) 5) การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) และ 6) การใช้เทคโนโลยี (Technology Application)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องนี้เพื่อจะได้ทราบว่าสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับใด มีปัญหาและแนวทางการพัฒนาอย่างไรบ้าง ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จะมีประโยชน์ในการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้การจัดการศึกษาในพื้นที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในแต่ละองค์ประกอบของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) สำหรับวิธีการเชิงปริมาณในขั้นตอนที่ 1 ใช้แบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็น ครูผู้สอนจำนวน 249 คน จาก 10 โรงเรียนใช้การสุ่มอย่างง่าย แบบสอบถามแต่ละฉบับมี 2 ส่วน ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน 6 ด้าน นำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับระดับของสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ในส่วนที่ 2 สอบถามปัญหาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน แล้วนำผลมาหาความถี่และร้อยละของปัญหา โดยแยกตามองค์ประกอบแต่ละด้าน และจะนำปัญหาที่มีค่าความถี่สูงสุดหรือรองลงมาสำหรับหาแนวทางการพัฒนาด้วยวิธีการเชิงคุณภาพในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 13 คน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จากปัญหาที่มีค่าถี่สูงสุดและรองลงไป ในองค์ประกอบแต่ละด้าน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แล้วนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ค้นหาแนวทางพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในองค์ประกอบแต่ละด้าน การวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และปัญหาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถาม

2. หาคุณภาพของเครื่องมือ นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) นำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ (Index of Item-Objective Congruency : IOC) พบว่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อของเนื้อหาารายด้านแยกตามองค์ประกอบของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน มีค่าอยู่ในระดับ 0.6-1.00 จาก

การทดลองใช้แบบสอบถาม (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 50 คน พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item-total Correlation) อยู่ในช่วง 0.27-0.87 และ การหาค่าความเชื่อมั่นรายด้าน (Alpha Coefficient) ด้วยวิธีการของ (Cronbach, L. J, 1990) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในแต่ละด้าน อยู่ในช่วง .86-.95 ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและเติมคำตอบ ได้ทำการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน

3. นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 5 จังหวัด 10 โรงเรียน จำนวน 291 คน ตามตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W, 1970) ใช้การสุ่มอย่างง่ายจากครูผู้สอน โรงเรียนละประมาณ 30 คน

4. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์เพื่อใช้วิเคราะห์ผล ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบทุกประเด็นสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 249 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 83

5. วิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยวิธีการ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลปัญหาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยวิธีการ หาค่าเฉลี่ย และร้อยละของปัญหา

6. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมาตรวจสอบ จัดเรียงลำดับปัญหาตามความถี่ในแต่ละด้าน

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. จัดทำแบบสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ปัญหา เลือกข้อที่มีค่าความถี่สูงสุดหรือรองลงไปมาจัดทำแบบสัมภาษณ์ และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวិทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2. ดำเนินการติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 13 คน ส่งหัวข้อ/ประเด็นการสัมภาษณ์ กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์เป็นการล่วงหน้า

3. ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาดไทยและนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิในวันที่ไปสัมภาษณ์

4. เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ โดยไปเก็บข้อมูลตามวัน เวลาที่กำหนดไว้ตามตารางนัดหมายจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน ที่ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จาก คน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัย 3 คน โดยพิจารณาผู้มีความรู้ความสามารถเชิงบริหาร มีความรู้เรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้ มีแนวคิดแนวทางในการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และมีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา 4 คน โดยพิจารณาผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 15 และเขต 16 ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีความรู้ความสามารถและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ กลุ่มศึกษานิเทศก์ 3 คน เป็นศึกษานิเทศก์ที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ รับผิดชอบหรือเคยรับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในภาคใต้ และกลุ่มครู 3 คนเป็นครูที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ ทำการสอนหรือเคยทำการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ มีความรู้ความสามารถและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ใช้เครื่องบันทึกเสียง บันทึกการสัมภาษณ์

5. จัดพิมพ์ผลการสัมภาษณ์ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ แก้ไข และรับรองผลการสัมภาษณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลการสัมภาษณ์ หาความถี่ และการเรียงลำดับ รวมทั้งได้วิเคราะห์ ฉันทามติ (Consensus) การสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 13 คน โดยอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง จนได้แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัญหาสำคัญทั้ง 6 ด้าน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนพบว่า สภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตพัฒนาพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยรวมและทุกรายด้าน มีสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก ซึ่งปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามความเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์

ข้อ	ด้าน	เพศ		วุฒิการศึกษา		ตำแหน่ง		ประสบการณ์		รวม	ระดับ
		ชาย	หญิง	ป.ตรี	สูงกว่า	มี	ไม่มี	น้อย	มาก		
	N	78	171	196	53	154	95	145	104	249	
1	การพัฒนาตนเอง										มาก
	$\bar{x}$	3.69	3.70	3.73	3.59	3.75	3.62	3.68	3.73	3.70	
	SD	0.55	0.56	0.53	0.65	0.55	0.57	0.57	0.54	0.56	
2	รูปแบบการคิด										มาก
	$\bar{x}$	3.66	3.62	3.66	3.52	3.64	3.62	3.64	3.63	3.63	
	SD	0.62	0.66	0.62	0.73	0.65	0.65	0.67	0.61	0.65	
3	การสร้างวิสัยทัศน์										มาก
	$\bar{x}$	3.72	3.74	3.79	3.51	3.76	3.68	3.71	3.75	3.73	
	SD	0.63	0.71	0.65	0.76	0.68	0.69	0.72	0.64	0.68	
4	การเรียนรู้เป็นทีม										มาก
	$\bar{x}$	3.86	3.92	3.97	3.68	3.91	3.90	3.92	3.89	3.90	
	SD	0.67	0.77	0.70	0.84	0.72	0.77	0.78	0.68	0.74	
5	การคิดเชิงระบบ										มาก
	$\bar{x}$	3.75	3.76	3.79	3.62	3.77	3.73	3.74	3.78	3.76	
	SD	0.56	0.58	0.53	0.71	0.56	0.59	0.60	0.54	0.57	
6	การใช้เทคโนโลยี										มาก
	$\bar{x}$	3.57	3.51	3.55	3.46	3.58	3.46	3.45	3.64	3.53	
	SD	0.63	0.69	0.65	0.74	0.67	0.66	0.70	0.61	0.67	
	รวม										มาก
	$\bar{x}$	3.71	3.71	3.75	3.56	3.73	3.67	3.69	3.74	3.71	
	SD	0.54	0.54	0.53	0.67	0.57	0.57	0.60	0.52	0.57	

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยรวมและทุกรายด้าน มีสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก โดยด้านที่มากที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ถัดไปด้านการคิดเชิงระบบ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการพัฒนาตนเองและด้านรูปแบบการคิด ด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านการใช้เทคโนโลยี

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

2.1 ปัญหาด้านการพัฒนาตนเอง พบปัญหาสำคัญคือ การขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน (42.98 %) และยังพบปัญหาเรื่อง ความจำกัดของแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาครู (27.27 %) ความใส่ใจและตระหนักรู้ในการพัฒนาครูของผู้บริหารโรงเรียน (15.70 %) และยังพบปัญหาอื่น ๆ อีก 14.05 %

2.2 ปัญหาด้านรูปแบบการคิด พบปัญหาสำคัญ 2 ปัญหา คือ นักเรียนส่วนใหญ่เรียนรู้โดยการท่องจำ (30.90%) และครูผู้สอนส่วนใหญ่สอนโดยเน้นเนื้อหามากกว่าเน้นการคิดวิเคราะห์ (27.90%) และยังพบปัญหาเรื่องผู้บริหารเน้นการบริหารโรงเรียนตามระบบราชการ (15.45%) และยังพบปัญหาอื่น ๆ อีก 25.75 %

2.3 ปัญหาด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม พบปัญหาสำคัญคือ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและไม่มีส่วนร่วมในการสร้างวิสัยทัศน์ของโรงเรียน (56.02 %) และยังพบปัญหาเรื่องวิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติการของโรงเรียนไม่สอดคล้องกัน (20.94 %) วิสัยทัศน์ของโรงเรียนมิได้เกิดจากข้อมูลที่เป็นจริง (17.80 %) และยังพบปัญหาอื่น ๆ อีก 5.24 %

2.4 ปัญหาด้านการเรียนรู้เป็นทีม พบปัญหาสำคัญ 2 ปัญหา คือ ครูขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน (37.22 %) และ ครูส่วนใหญ่ยึดอัตตาของตนเป็นสำคัญ (26.67%) และยังพบปัญหาเรื่อง ทีมงานได้รับการพิจารณาเสริมสร้างขวัญจากผู้บังคับบัญชาอย่างไม่เป็นธรรม (21.11%) และยังพบปัญหาอื่น ๆ อีก 15 %

2.5 ปัญหาด้านการคิดเชิงระบบ พบปัญหาสำคัญ 2 ปัญหา คือ ครูไม่ใช้การสอนแบบบูรณาการความรู้ (61.75%) และ ครูสอนตามตำรา (24.88 %) และยังพบปัญหาเรื่องพันธกิจของโรงเรียนยังต่างคนต่างทำโดยไม่คิดร่วมกัน (11.52 %) และปัญหาอื่น ๆ อีก 1.85 %

2.6 ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยี พบปัญหาสำคัญ 2 ปัญหา คือ สื่อเทคโนโลยีที่ไม่ทันสมัยและไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้ (34.04 %) และครูขาดทักษะในการใช้สื่อและเทคโนโลยี (25.96 %) และยังพบปัญหาเรื่องความใส่ใจของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาปรับปรุง สื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยีการเรียนการสอน (22.98 %) และปัญหาอื่น ๆ อีก 17.02 %

3. ผลการวิเคราะห์ฉันทามติ (consensus) แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ตามประเด็นสำคัญดังนี้

3.1 ด้านการพัฒนาตนเอง ปัญหาการขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา คือ โรงเรียนควรจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อดูแลพฤติกรรมนักเรียน (ฉันทามติ 12 ใน 13)

3.2 ด้านรูปแบบการคิด ปัญหาที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่เรียนรู้โดยการท่องจำ ผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติแนวทางการพัฒนา คือ ครูควรสอนนักเรียนด้วยวิธีให้รู้จากการปฏิบัติ รู้คิด รู้ทำ ที่เรียกว่า การเรียนรู้เชิงรุก (ฉันทามติ 8 ใน 13) และปัญหาที่ 2 ครูผู้สอนส่วนใหญ่สอนโดยเน้นเนื้อหามากกว่าเน้นการคิดวิเคราะห์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติแนวทางการพัฒนา คือ ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันควรปรึกษาหารือและนิเทศการสอนของกันและกัน (ฉันทามติ 7 ใน 13)

3.3 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ปัญหาครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและไม่มีส่วนร่วมในการสร้างวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติแนวทางการพัฒนา คือ โรงเรียนควรพิจารณารับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อการสร้างวิสัยทัศน์ของโรงเรียน (ฉันทามติ 9 ใน 13)

3.4 ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ปัญหาที่ 1 ครูขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติแนวทางการพัฒนา คือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรจัดกลุ่มครูให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดจนนิเทศการสอนซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ (ฉันทามติ 7 ใน 13) ปัญหาที่ 2 ครูส่วนใหญ่ยึดอัตตาของตนเป็นสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติแนวทางการพัฒนา คือ โรงเรียนควรกำชับและเสนอแนะให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ร่วมพูดคุยประเด็นปัญหาในการปฏิบัติงาน รับฟังความคิดเห็นและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ฉันทามติ 10 ใน 13)

3.5 ด้านการคิดเชิงระบบ ปัญหาที่ 1 ครูไม่ใช้การสอนแบบบูรณาการความรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติแนวทางการพัฒนา คือ โรงเรียนควรจัดอบรมเพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถในการสอนแบบบูรณาการ (ฉันทามติ 11 ใน 13) และปัญหาที่ 2 ครูสอนตามตำรา ผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติแนวทางการพัฒนา คือ มหาวิทยาลัยควรปรับเปลี่ยนวิธีการสอบเข้ามหาวิทยาลัย (ฉันทามติ 5 ใน 13)

3.6 ด้านการใช้เทคโนโลยี ปัญหาที่ 1 สื่อ เทคโนโลยีที่มีไม่ทันสมัยและไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติแนวทางการพัฒนา คือ โรงเรียนควรจัดหาสื่อเทคโนโลยี

ให้มีจำนวนที่เหมาะสมเพียงพอ โดยจัดสรรงบประมาณและการระดมทุน (ฉันทามติ 9 ใน 13) ปัญหาที่ 2 ครูขาดทักษะในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติแนวทางการพัฒนา คืออบรมครูให้มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย (ฉันทามติ 11 ใน 13)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อ และเพื่อเป็นการกระชับเนื้อหาจึงได้อภิปรายผลตามประเด็นปัญหาและแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในองค์ประกอบแต่ละด้าน เฉพาะส่วนที่มีค่าความถี่ของปัญหามากที่สุดเท่านั้น ดังนี้

1. สภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนทั้งโดยรวมและทุกรายด้าน มีสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนที่ศึกษาเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียน ตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป จึงได้เงินอุดหนุนรายหัวมากกว่าโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อย นอกจากนี้โรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในชุมชน ครอบครัวนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีจะมีมากกว่าครอบครัวนักเรียนในโรงเรียนนอกเขตชุมชน สอดคล้องกับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ที่พบว่า ผู้ปกครองในกลุ่มครอบครัวนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีจะเข้าถึงสถานศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ ซึ่งมักจะเป็น สถานศึกษาขนาดใหญ่ของรัฐที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง จึงทำให้โรงเรียนขนาดใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองในแง่เศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้โรงเรียนมีสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก

2. การวิเคราะห์ปัญหาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในแต่ละองค์ประกอบของโรงเรียน

ด้านการพัฒนาตนเอง พบปัญหามากที่สุด คือการขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง และชุมชนในการกำกับดูแลพฤติกรรมและความเอาใจใส่ต่อการศึกษาลำเรียนของบุตรหลาน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน ทำให้ผู้ปกครองต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพมากขึ้น รวมทั้งภาวะเหตุการณ์ไม่สงบ ครอบครัวมีการสูญเสียบุคคลในครอบครัว นักเรียนอาจสูญเสียบิดาหรือมารดา คนที่เหลือน้อยก็ต้องไปประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวจึงไม่ค่อยมีเวลามาเอาใจใส่นักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อภิรัฐ บุญศิริ, 2559) ที่ได้ศึกษาวิถีชีวิตของครอบครัวกับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้ : กรณีศึกษาเขตพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจชายแดนใต้จังหวัดสงขลา ตั้งแต่ พ.ศ. 2547-พ.ศ. 2557 พบว่าปัญหาในครอบครัวเกิดจากการหาเลี้ยงครอบครัวต้องเป็นหน้าที่ของคนเพียงคนเดียว จึงไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนเด็ก

ด้านรูปแบบการคิด พบปัญหามากที่สุด คือนักเรียนส่วนใหญ่เรียนรู้ด้วยการท่องจำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิธีสอนของครูเน้นการบรรยาย เน้นเนื้อหา นักเรียนจึงต้องใช้การท่องจำเพื่อให้จำเนื้อหาได้เมื่อสอบ สอดคล้องกับ (พรศักดิ์ สุจริตรักษ์, 2551) ที่กล่าวว่า วิธีสอนของครูไทยยังใช้วิธีบอกความรู้ที่ยึดวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเผชิญและแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับ (วิทยากร เชียงกูล, 2559) ที่เห็นว่า การจัดการศึกษาของไทยยังเน้นการจัดให้ครูอาจารย์บรรยายให้นักเรียนฟัง และนักเรียนกลับไปอ่านสรุปจดคำบรรยายหรือเอกสารประกอบการสอน จดจำไปตอบข้อสอบให้ตรงกับตำรา (วิจารณ์ พานิช, 2555) กล่าวว่าระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันยังสอนแบบท่องจำ เน้นการอ่านเขียนและคิดเลข

ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน พบปัญหามากที่สุดคือ ครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและไม่มีส่วนร่วมในการสร้างวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การกำหนดวิสัยทัศน์หรือนโยบายต่าง ๆ ส่วนใหญ่เกิดจากผู้บริหารฝ่ายเดียว ขาดการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้อง และระบบการบริหารการศึกษาไทยยังมุ่งเน้นการบริหารตามกฎหมาย ระเบียบมากกว่าการบริหารให้บรรลุเป้าหมาย การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษายังมีน้อย ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าและความไม่มีประสิทธิภาพของระบบการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ด้านการเรียนรู้เป็นทีม พบปัญหามากที่สุด คือครูขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานการณ์ความไม่สงบของพื้นที่ มีการโยกย้ายครูเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอทำให้ครูขาดการสนิทสนม และความไว้วางใจต่อกัน ซึ่งต้องใช้เวลาและเหตุการณ์ที่จะมาสร้างความผูกพันครูจึงจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ สอดคล้องกับ รายงานการสัมมนาเรื่อง

การพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ที่ระบุว่า ครูมีการโยกย้ายเพื่อความปลอดภัยอยู่มาก นอกจากนี้ (สาธิต วงศ์อนันต์นนท์, 2557) กล่าวว่าครูยังมีภาระงานอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยเฉพาะภาระที่ได้จากหน่วยงานภายนอก จึงทำให้ครูต้องเสียเวลากว่าร้อยละ 20 ของจำนวนวันเปิดภาคเรียนรวมทั้งโรงเรียนก็ปิดบ่อย จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูไม่มีเวลาพบปะพูดคุยเพื่อสร้างความสนิทสนมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์และคณะ, 2550) เห็นว่าการที่ครูได้มีเวลาพบปะและทำกิจกรรมร่วมกันจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพราะมิตรภาพและความเป็นเพื่อนเป็นพื้นฐานของความไว้วางใจต่อกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชาอุณี เหมือนโพธิ์ทอง, 2554) ที่พบว่า การทำงานเป็นทีมจะเกิดขึ้นได้ ทีมงานจะต้องไว้วางใจต่อกัน

ปัญหาด้านการคิดเชิงระบบ พบปัญหามากที่สุด คือครูไม่ใช้การสอนแบบบูรณาการความรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตัวครูไม่มีความสามารถในการสอนแบบบูรณาการหรือขาดจิตสำนึกในหน้าที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ (วิจารณ์ พานิช, 2555) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ในวงการศึกษาไทยขณะนี้ เป็นการเรียนรู้แบบตื้น ๆ ไม่มีพลัง ไม่ทำให้เกิดทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับการพบปัญหาการจัดการศึกษาที่ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ที่พบว่าหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่ผ่านมาจะเน้นการสอนเนื้อหาสาระและความจำมากกว่าการพัฒนาทักษะและสมรรถนะ และ (วิจารณ์ พานิช, 2555) พบว่ามีความเข้าใจผิดที่เชื่อกันในวงการศึกษาว่า นักเรียนต้องเรียนความรู้รายวิชาจนเข้าใจคล่องแคล่วก่อนจึงจะสามารถนำความรู้ไปใช้งาน ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยสมัยใหม่ที่พบว่า การเรียนโดยประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเรียนรู้ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา และความริเริ่มสร้างสรรค์ไปพร้อม ๆ กับเรียนเนื้อหา จะให้ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้สูงกว่า เพราะเด็กมีความตั้งใจเรียนมากกว่า จึงให้ผลการเรียนรู้ที่ลึกและเชื่อมโยงกว่า

ปัญหาการใช้เทคโนโลยี พบปัญหามากที่สุด คือเทคโนโลยีที่มีไม่ทันสมัยและไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงบประมาณมีจำกัด ทำให้โรงเรียนไม่สามารถหาซื้ออุปกรณ์การสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการเรียนการสอนได้เพียงพอ สอดคล้องกับรายงานการสัมมนาเรื่อง การพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดน

ภาคใต้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ที่เสนอว่า โรงเรียนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังขาดปัจจัยพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ขาดการดูแลช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ส่วนปัญหาในระดับประเทศพบว่า รัฐบาลมีงบประมาณเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน สื่อเทคโนโลยีน้อยและไม่ทันสมัย (สาธิต วงศ์อนันต์นนท์, 2557)

3. การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในแต่ละองค์ประกอบของโรงเรียน

แนวทางพัฒนาด้านการพัฒนาตนเอง คือโรงเรียนควรจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อดูแลพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ที่ใช้หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม โดยรัฐจะส่งเสริมให้บุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่าง ๆ เข้าร่วมเสนอแนะ กำกับติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม

แนวทางพัฒนาด้านรูปแบบการคิด คือครูควรสอนนักเรียนด้วยวิธีให้รู้จากการปฏิบัติ รู้คิด รู้ทำ ที่เรียกว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเรียนรู้เชิงรุกเป็นวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ ได้ประยุกต์ใช้ทักษะและการเชื่อมโยงองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา ต้องใช้ทักษะการอ่าน การเขียน การโต้ตอบ การคิดวิเคราะห์ ปัญหา และการได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คล้องกับแนวคิดของ Bonwell & Eison (เดชนันย จัวยชุม และคณะ, 2559) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุก จะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว มีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา มีกระบวนการเรียนรู้โดยใช้การอ่าน การเขียน การโต้ตอบ และการวิเคราะห์ปัญหา มีกระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมิน ซึ่งผลวิจัยที่กล่าวมาสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะไว้

แนวทางพัฒนาด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือโรงเรียนควรพิจารณารับฟังความคิดเห็นของ ผู้ปกครอง ครู คณะกรรมการสถานศึกษาตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับคำกล่าวของ (กุศล ทองวัน, 2553) ที่ว่า ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจและให้บุคลากรส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วม เพื่อการรับรู้และร่วมดำเนินการให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และสอดคล้องกับ (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ของกระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้แนวคิด การจัดการศึกษาเพื่อคนทุกคนและทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางพัฒนาด้านการเรียนรู้เป็นทีม คือหัวหน้ากลุ่มสาระควรจัดกลุ่มครูให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนิเทศการสอนซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอยู่ในรูป “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” (Professional Learning Communities : PLC) นั่นเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การเรียนรู้ด้วยตนเองยังไม่เพียงพอ การจัดกลุ่มให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนิเทศการเรียนการสอน จะช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน มีที่ปรึกษา ได้เรียนรู้ระหว่างการทำงาน ครูจะได้นำความรู้หรือแนวคิดที่ได้ ไปพัฒนาการเรียนการสอน สอดคล้องกับคำกล่าวของ (วิจารณ์ พานิช, 2555) ที่ว่า โลกในศตวรรษที่ 21 ต้องการทักษะการสื่อสารและความร่วมมือ และครูจึงต้องหาความรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน โดยครูมี “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” เป็นตัวช่วย ซึ่งผลการวิจัยของ Hord (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ที่ยืนยันว่า PLC จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน มีผลดีต่อครูในแง่ลดความรู้สึกลดเดี่ยวในงานสอน เพิ่มความรู้สึกร่วมกันต่อพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน เพิ่มความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติให้บรรลุพันธกิจอย่างแท้จริง เป็นต้น ส่งผลดีต่อผู้เรียนในแง่ สามารถลดอัตราการตกซ้ำชั้น อัตราการขาดเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังนั้นแนวทางที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะไว้เป็นแนวทางที่เหมาะสม (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

แนวทางพัฒนาด้านการคิดเชิงระบบ คือโรงเรียนควรจัดอบรมครูให้มีความรู้ความสามารถในการสอนแบบบูรณาการ สอดคล้องกับ แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 ของ (วิทยากร เชียงกูล, 2559) เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยเห็นว่า โลกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมากและเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิรูปการจัดการศึกษาในเชิงโครงสร้างทั้งระบบ จึงต้องเข้าใจสภาพปัญหาเป้าหมาย แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม เห็นการณ์ไกลเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ สำหรับโรงเรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการหลักสูตรให้สอดคล้องกับสังคม

วัฒนธรรมและภาษาถิ่น สอดคล้องกับผลวิจัยของ (หทัยกาญจน์ สารวลหันธ์, 2549) ที่พบว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกับผู้อื่นและยังช่วยพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นแนวทางที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะไว้เป็นแนวทางที่เหมาะสม

แนวทางพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยี คือ โรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณและระดมทุนจัดหาสื่อ เทคโนโลยีให้มีจำนวนที่เหมาะสมเพียงพอ สอดคล้องกับ แนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนของสังคม เพราะการจัดศึกษาต้องใช้งบประมาณมากรัฐจึงต้องขอการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ตามความพร้อมเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่ง (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์และคณะ, 2550) ได้เสนอให้รัฐบาลสนับสนุนสื่อการสอนและครุภัณฑ์ทางการศึกษาอย่างเต็มที่ รวมทั้งอุปกรณ์กีฬา เพื่อให้ นักเรียนเล่นกีฬาทางไกลยาเสพติด และสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งมีแผนที่จะปฏิรูประบบการเงินเพื่อการศึกษา อันจะทำให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการเรื่องการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุป

1. สภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนทั้งโดยรวมและทุกรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาสำคัญของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ด้านการพัฒนาตนเอง คือ การขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน ด้านรูปแบบการคิด คือ นักเรียนเรียนรู้โดยการท่องจำ และครูส่วนใหญ่สอนโดยเน้นเนื้อหา ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ ครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและไม่มีส่วนร่วมในการสร้างวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ด้านการเรียนรู้เป็นทีม คือ ครูขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและครูส่วนใหญ่ยึดอัตตาของตนเป็นสำคัญ ด้านการคิดเชิงระบบ คือ ครูไม่ใช้การสอนแบบบูรณาการความรู้ และครูสอนตามตำรา และด้าน

การใช้เทคโนโลยี มีปัญหาสำคัญ คือ สื่อเทคโนโลยีที่มีไม่ทันสมัยและไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้ และขาดทักษะในการใช้สื่อและเทคโนโลยี

3. แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการพัฒนาตนเอง โรงเรียนควรจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อดูแลพฤติกรรมนักเรียน ด้านรูปแบบการคิด ปัญหาที่ 1 ครูควรสอนนักเรียนด้วยวิธีการสอนให้รู้จากการปฏิบัติ รู้คิด รู้ทำ ที่เรียกว่าการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และปัญหาที่ 2 ครูในกลุ่มสาระเดียวกันควรปรึกษาหารือและนิเทศการสอนซึ่งกันและกัน ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน โรงเรียนควรพิจารณารับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาตลอดจนผู้เกี่ยวข้องเพื่อการสร้างวิสัยทัศน์โรงเรียน ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ปัญหาที่ 1 หัวหน้ากลุ่มสาระควรจัดกลุ่มครูให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนิเทศการสอนซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ และในปัญหาที่ 2 โรงเรียนควรกำชับและเสนอแนะให้หัวหน้ากลุ่มสาระให้ครูในกลุ่มสาระได้ร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุยประเด็นปัญหาและร่วมหาแนวทางแก้ปัญหาอย่างสม่ำเสมอ ด้านการคิดเชิงระบบ ปัญหาที่ 1 โรงเรียนควรจัดอบรมเพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถในการสอนแบบบูรณาการ และปัญหาที่ 2 มหาวิทยาลัยควรปรับเปลี่ยนวิธีการสอบเข้ามหาวิทยาลัย และด้านการใช้เทคโนโลยี ปัญหาที่ 1 โรงเรียนควรจัดหาสื่อเทคโนโลยีให้มีจำนวนที่เหมาะสมเพียงพอโดยจัดสรรงบประมาณและการระดมทุน ปัญหาที่ 2 โรงเรียนควรจัดอบรมครูให้มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อมูลการวิจัยบางประเด็น ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการเงินและงบประมาณ ฉะนั้นเขตพื้นที่การศึกษาควรพิจารณา สร้างแนวคิดให้โรงเรียนขนาดใหญ่มีส่วนสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนให้มีความเท่าเทียมหรือเหลื่อมล้ำกันน้อยที่สุด

1.2 โรงเรียนควรแสวงหาความร่วมมือจากผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถและมีจิตอาสาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนและดูแลพฤติกรรมนักเรียนในชุมชนของตน

1.3 ข้อมูลการวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่ขาดความสามารถและทักษะการสอนแบบบูรณาการ และทักษะการสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยี ฉะนั้นโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาควรผสมผสานความคิดจัดอบรมและพัฒนาครูให้เกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงเทคนิคและวิธีการสอนที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพ ซึ่งเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทุกช่วงวันหยุดระหว่างภาคการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อแสวงหาแนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษาและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล

2.2 ควรมีการวิจัยซ้ำ (Replication) ด้วยเทคนิควิธีการวิจัยอื่นเพื่อการได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการแก้ปัญหาและการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาภายในเขตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสามัญศึกษา. (2545). การดำเนินงานปฏิบัติการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กิตติ ศศิวิมลลักษณ์ และจิราพร วงศ์วุฒิ. (2558). การพัฒนาตัวแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตภาคเหนือ. วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, 8(1), 110-122.
- กุศล ทองวัน. (2553). ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และระดับการเป็นองค์กรนวัตกรรม: กรณีศึกษาสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. วารสารบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 33 (128), 37.
- ชาถนี เหมือนโพธิ์ทอง. (2554). การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- เดชดนัย จุ้ยชุม และคณะ. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทักษะการคิดของ นักศึกษาในรายวิชาทักษะการคิด (Thinking Skills) ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning). วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 3(2), 48-57.
- พรศักดิ์ สุจริตรักษ์. (2551). ตัวบ่งชี้การบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลิลิต วรวิมลสุนทร. (2558). ปัญหาอมตะครูไทย เร่งแก้ก่อนการศึกษาค้างคอง. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤษภาคม 2561 จาก โพสต์ทูเดย์: <https://www.posttoday.com/politic/report/341473>
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ตาพับบลิคชั่น.
- วิทยากร เชียงกุล. (2559). รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2557/2558 จะปฏิรูปการศึกษาไทย ให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สาธิต วงศ์อนันต์นนท์. (2557). การปฏิรูปการศึกษาไทย : อดีต ปัจจุบัน อนาคต. เข้าถึงได้จาก ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์วุฒิสภา - สภานิติบัญญัติแห่งชาติ: http://library.senate.go.th/document/Ext8665/8665180_0002.PDF
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). การพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อน กระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ”สู่สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุนันท์ นิลพวง. (2559). แนวทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียนสู่ องค์การแห่งการเรียนรู้ ในมุมมองของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8. วารสาร สมาคมนักวิจัย, 21(1) , 122-134.

- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์และคณะ. (2550). สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- หทัยกาญจน์ สำนวลหันธ์. (2549). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้เรื่อง ถลกบาตรสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อภิรัฐ บุญศิริ. (2559). วิถีชีวิตของครอบครัวกับผลกระทบจากเหตุการณ์ ความไม่สงบชายแดนใต้ กรณีศึกษาเขตพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจชายแดนใต้จังหวัดสงขลา ตั้งแต่ พ.ศ. 2547- พ.ศ.2557. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 11(1), 238–253.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of Psychological Testing. Harper Collins Publishers, (5th ed.).
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Marquardt, M. J., & Reynolds, A. (1994). The Global Learning Organizatio. Burr Ridge: III : Richard D. Irwin, Inc.
- Senge, Peter M. (2006). The Fifth Discipline : The art & practice of the learning organization. New York: Currency Doubleday.

แนวทางการประยุกต์หลักการครองเรือนของนางวิสาขา
ที่นำมาใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน*

THE GUIDELINES FOR THE APPLICATION OF VISAKHA'S
PRINCIPLES OF THE HOUSEHOLD LIFE INTO
THE PRESENT THAI SOCIETY

ธมนวรรณ ขอสวัสดิ์

Thamonwan Khorsawat

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล

Phrakhrukositwattananukul

พระครูโกศลอรธกิจ

Phrakrukosolattakit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

สวัสดิ์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: thamonwankhorsawat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการครองเรือนของสังคมไทยในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติในการครองเรือนของนางวิสาขา 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการครองเรือนของนางวิสาขาในสังคมไทยปัจจุบันดำเนินการศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิเคราะห์เอกสาร โดยการศึกษาเอกสาร จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำเนื้อหา มาวิเคราะห์ตามขอบเขตของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

* Received 30 April 2019; Revised 20 June 2019; Accepted 21 June 2019

ผลการวิจัยพบว่า

หลักแนวคิดเกี่ยวกับการครองเรือนของสังคมไทยในปัจจุบันองค์ประกอบของการครองเรือนซึ่งประกอบด้วย การเลือกคู่ครองที่เหมาะสมลักษณะของคู่ครองในแต่ละคู่คุณสมบัติของผู้ครองเรือน ซึ่งเป็นคุณสมบัติของสามีคุณสมบัติของภรรยา และคุณสมบัติของบุตรบริบทสังคมไทยปัจจุบัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยปัจจุบันที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการครองเรือน พัฒนาการของการครองเรือนในสังคมไทย หลักธรรมที่ส่งเสริมการครองเรือนให้มีความมั่นคงซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญมากมีหลักฆราวาสธรรม หลักสังคหวัตถุซึ่งหลักธรรมเหล่านี้ผู้ครองเรือนทุกคนควรนำไปปฏิบัติซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญมากหากนำไปปฏิบัติจะทำให้การครองเรือนนั้นสงบสุข

หลักปฏิบัติในการครองเรือนของนางวิสาขา ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ครองเรือนบุคคลอื่น ๆ ควรศึกษาตั้งแต่ปฐมวัยเป็นต้นไป ได้ทราบประวัติเริ่มแต่ชาติภูมิ การบรรลุโสดาบัน การแต่งงาน ลักษณะพิเศษและบทบาทที่สำคัญ คุณธรรมที่ควรถือเป็นแบบอย่างเป็นผู้มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า เป็นลูกที่ดีของบิดามารดา เป็นผู้มีความซื่อสัตย์มั่นคงต่อสามี การเป็นชาวพุทธแบบอย่าง และการดำรงชีวิตการครองเรือนตามหลักโอวาท 10 ประการ

การประยุกต์ใช้หลักการครองเรือนของนางวิสาขาในสังคมไทยปัจจุบันการประยุกต์ใช้หลักการครองเรือนของนางวิสาขา ที่กล่าวถึงโอวาท 10 ประการ ที่ธรรมาจารย์เป็นผู้เป็นบิดาได้มอบให้นางวิสาขาในตอนแต่งงาน ซึ่งเป็นโอวาทที่นำไปสู่ความสงบสุขในการครองเรือนและการประยุกต์หลักธรรมที่ส่งเสริมการครองเรือน จึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งเพื่อให้สังคมไทยได้รู้คุณค่าของการครองเรือนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การประยุกต์, การครองเรือน, นางวิสาขา, สังคมไทย

Abstract

The research aimed 1) to study the guidelines of the household life of the current Thai society, 2) to explore Visakha's principles of the householder, and 3) to investigate the applications of Visakha's principles of the household life in the current Thai Society. The research was conducted with qualitative research methodology, focusing on document analysis with documentary research from

various data sources so as to analyze the contents according to the determined scope of the research.

The findings were as follows:

Principle of the concept of household life of the current Thai society includes the components of the household life consisting of choosing a right spouse, the characteristics of the mates in each pair, the qualifications of the householders which are the qualifications of the husband, the wife and the children, the context of the present Thai society, the factors affecting changes in the current Thai society that affects the change of household life, the development of the household in Thai society. Dhamma principles promoting stability in the household life which are a very important part include the principles of Gharāvāsa-Dhamma, (the Dhammaprinciples for householders) and the principles of Sangahavatthu (principles of service). These Dhamma principles should be taken into practice by all householders as it is a very significant part. If they are put into practice, it will lead to peaceful household life.

The practices of Visakha's household life were considered to be a good model for other householders. There should be a study of Visakha's biography from early childhood onwards in order to know her history, starting from the birthplace, Sotapanna attainment (attaining a stream enterer), marriage, special characteristics, important roles, and virtues. She was a strongly devout Buddhist, a good child of parents, faithful to her husband, a model Buddhist, and an example of household living in accordance with the principles of the Ten-Admonitions.

In terms of the application of Visakha's principles of household life in the present Thai society, the application of Visakha's principles of household life can be seen when the Ten-Admonitions or ten headings of advice were given to Visakha on her wedding day by a millionaire named Dhanañjaya,

Visakha's father. These Ten-Admonitions were the instructions leading practitioners to the peaceful household life. Therefore, the application of the Dhamma principles promoting the householder becomes a vital factor for enabling Thai society to truly realize the value of household life.

Keywords: Application, Household, Visakha, Thai society

บทนำ

การครองเรือนเป็นการที่ชายและหญิงมีแนวคิดร่วมกัน เพื่อตกลงใจที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน เพื่อสร้างฐานะ ความมั่นคงในชีวิต พร้อมทั้งจะเผชิญกับปัญหาาร่วมกัน และมีความพยายามที่จะดำเนินชีวิตร่วมกันเพื่อความสุขในการครองเรือน การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวเป็นความจำเป็นในสังคมมนุษย์ ซึ่งในหนังสือสังคมวิทยาของจำนงค์อดิวัฒนสิทธิ์และคณะ (จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2549) ได้กล่าวว่า มีสาเหตุมาจากความจำเป็น 2 ประการ คือ

1. ความจำเป็นทางชีววิทยาคือการที่มนุษย์มีความต้องการทางเพศไม่เป็นฤดูกาล ทำให้ชายหญิงต้องอยู่ด้วยกันอย่างใกล้ชิดจึงสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาควบคุมพฤติกรรมทางเพศให้เป็นไปอย่างมีระเบียบ นอกจากนั้นมนุษย์มีวิวัฒนาการเป็นขั้นตอนโดยมีช่วงของการเป็นทารกมานาน และขณะยังเป็นทารกก็ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้จำเป็นต้องพึ่งพาพ่อแม่ผู้ใหญ่ไปก่อนการอยู่เป็นครอบครัวโดยผู้ใหญ่ต้องเลี้ยงดูอบรมเด็กให้เติบโตมีชีวิตอยู่รอดได้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

2. ความจำเป็นทางสังคมคือการที่มนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สังคมดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้ ซึ่งครอบครัวเท่านั้นสามารถตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้ (พระสุเมธ สุเมโธ (นภดลจินดา), 2544) การที่บุคคลมาอาศัยอยู่ร่วมกันย่อมก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวจะมีสุขได้ เพราะด้วยเหตุจากการประพฤตินของสามีและภรรยาบุคคลทั้งสองนี้เป็นผู้ที่มีความสามารถลดบันดาลให้ครอบครัวนั้น ๆ เป็นสวรรค์ที่น่าอยู่หรือเป็นนรกก็ได้

การครองเรือนในสังคมปัจจุบันมีความแตกต่างจากในสมัยอดีตเป็นอย่างมาก มีปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ มากมาย ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมภายใน ครอบครัว ชุมชน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งเพิ่มความสะดวกสบายให้แก่สังคมมนุษย์เป็นความเจริญทางด้านวัตถุ แต่สร้างได้ผลกระทบมากมาย

เช่นกัน เช่น ปัญหาการหย่าร้าง การเลี้ยงดู การขาดความอบอุ่นในครอบครัว เด็กและเยาวชน ติดเกมส์โลกโซเชียล ยาเสพติด ซึ่งจากปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบตามมาไม่ว่าจะเป็นการตั้งท้อง ก่อนวัยอันควร การฆ่าตัวตาย ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งปัญหาเหล่านี้ เกิดขึ้นมาจากตัวบุคคล กลุ่มคน จากครอบครัวเป็นพื้นฐาน ซึ่งเบื้องต้นอาจเป็นปัญหาเล็กน้อย แต่เมื่อไม่มีการแก้ไข หรือมีการแก้ไขแล้ว แต่ไม่จริงจังกับปัญหาเหล่านั้น สุดท้ายจนกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไข ได้

ในทางพระพุทธศาสนาการครองเรือนนั้นพระพุทธเจ้าทรงสอนให้เลือกคนที่มีลักษณะ 4 อย่าง ดังต่อไปนี้มาเป็นคู่ครองตามหลักสมชีวิธรรม 4 ประการดังนี้ 1) สมสัทธาการมีศรัทธา เสมอกันกล่าวคือมีความเคารพนับถือในศาสนาเดียวกันหรือมีหลักปฏิบัติในแนวเดียวกันหรือ อย่างน้อยก็สามารถปรับเข้าหากันได้ 2) สมสึลาการมีศีลเสมอกันกล่าวคือมีความประพฤติ ปฏิบัติมีคุณธรรมจริยธรรมกิริยามารยาทสอดคล้องไปกันได้ไม่ขัดแย้งกัน 3) สมจาคาการมี จาคะเสมอกันกล่าวคือการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารีมีใจกว้างมีความเสียสละมีเหตุมี ผลพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเหมือนกัน 4) สมปัญญาการมีสติปัญญาเหมาะสมเสมอกันมี หลักการเหตุผลพอกันเข้าใจกันพูดจากันรู้เรื่องและยอมรับฟังเหตุผลของกันและกัน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การอยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยาทั้งคู่จะต้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อกัน ดังนี้หน้าที่ของสามีคือให้ความนับถือ ยอมรับฐานะแห่งภรรยา มีความซื่อสัตย์ ไม่นอกใจ ยกย่อง ให้เกียรติ ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม มอบความเป็นใหญ่ หาเครื่องประดับ เครื่องแต่งกายมามอบให้ และหน้าที่ของภรรยาคือจัดดูแลงานบ้านให้เรียบร้อย ใส่ใจสงเคราะห์คนข้างเคียงของสามี ซื่อสัตย์ไม่ประพฤติผิดนอกใจช่วยประหยัลดดูแลรักษาทรัพย์ที่หามาได้ ขยัน ไม่เกียจคร้านในงาน ทั้งปวง ดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ถือว่าเป็นคุณธรรมที่สามีภรรยาที่อาศัยอยู่ร่วมกันนั้นพึงปฏิบัติ เพื่อให้ครอบครัวนั้นอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข นอกจากจะต้องมีคุณธรรมแล้ว สามีภรรยาที่ ตัดสินใจอยู่ครองเรือนร่วมกัน เมื่อต้องการให้ชีวิตคู่หรือครอบครัวมีความมั่นคง เมื่อเห็นปัญหา ดังกล่าวข้างต้น ย่อมประคับประคองครอบครัวเพื่อให้อยู่รอด ด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยใช้ หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเช่นหลักขราวาสธรรมหลักสังคหวัตถุ (มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

สำหรับนางวิชาชาจัดเป็นสตรีที่มีบทบาทสำคัญผู้หนึ่ง ทั้งต่อความสำเร็จของครอบครัว และผู้ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในฐานะสตรีผู้โดดเด่นทางด้านอุปถัมภ์

พระพุทธรูป นางวิสาขาคิดได้ว่าเป็นสตรีผู้หนึ่งที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากมารดาบิดาอย่างดีตั้งแต่เยาว์วัย กล่าวกันว่านางได้บรรลุธรรมตั้งแต่อายุเพียง 7 ขวบ (ทัศนีย์ ฉ่ำพิรุณ, 2554) เนื่องจากปู่ของนางได้พานางวิสาขาไปฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าซึ่งแสดงให้เห็นว่านางได้ใกล้ชิดทั้งทางกายและใจต่อพระพุทธรูป และเมื่อคราวออกเรือนแยกครอบครัวก็ได้รับการอบรมจากบิดาด้วยการให้อโวกา 10 ข้อ ซึ่งอโวกา 10 ข้อนี้เองเมื่อเกิดปัญหาครอบครัวขึ้น นางวิสาขาก็สามารถนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อครอบครัวมีผลทำให้พ่อผัวเปลี่ยนหันมานับถือพระพุทธรูป นับได้ว่าเป็นผู้ได้ทำหน้าที่ลูก ภรรยา ลูกสะใภ้ และพุทธศาสนิกชนได้อย่างดีเยี่ยม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า ถ้าได้นำหลักการครองเรือนของนางวิสาขามาปรับประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวเรือนได้ และสามารถทำให้คู่สามีภรรยาประสบความสำเร็จและความสุขในการครองเรือน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการครองเรือนของสังคมไทยในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติในการครองเรือนของนางวิสาขา
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการครองเรือนของนางวิสาขาในสังคมไทยปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิเคราะห์เอกสาร โดยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลคือศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิคือคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจำนวน 45 เล่ม อรรถกถาใช้พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง
2. วิเคราะห์ข้อมูลหลังจากศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเรียบเรียงข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการครองเรือนของสังคมไทยในปัจจุบัน หลักปฏิบัติในการครองเรือนของนางวิสาขา และการประยุกต์ใช้หลักการครองเรือนของนางวิสาขาในสังคมไทยปัจจุบัน

3. สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยพร้อมข้อเสนอแนะหลังจากศึกษาค้นคว้า รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครองเรือนของสังคมไทย ใน ปัจจุบันหลักปฏิบัติในการครองเรือนของนางวิสาขา และการประยุกต์ใช้หลักการครองเรือน ของนางวิสาขาในสังคมไทยปัจจุบัน

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการครองเรือนของสังคมไทยในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกของสังคมมีความสำคัญมากในการเชื่อมโยงสถานภาพและบทบาท สมาชิกเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการอยู่ร่วมกันและบรรลุวัตถุประสงค์ของสมาชิกแต่ละคนได้ ซึ่งหากสถาบันครอบครัวไม่อาจทำหน้าที่หรือมีความบกพร่องต่อหน้าที่แล้วอาจเกิดการเสีย ระบบทางสังคมที่อาจนำไปสู่ปัญหาเกิดขึ้นได้ในสังคมจะเห็นได้ว่าในยุคปัจจุบันเกิดความ แตกแยกหย่าร้างมากขึ้นในสังคมไทยเพราะขาดหลักการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งตามหลักการแล้วพุทธศาสนาได้เสนอหลักการครองเรือนไว้หลากหลายแนวคิดซึ่งสามารถ นำมาใช้ได้ทุกกาลสมัย

สถาบันพื้นฐานของการสร้างคนในชาติคือครอบครัวเพราะครอบครัวเป็นผู้สร้าง บุคลิกภาพของทุกคนการเจริญเติบโตทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญาอารมณ์หรือสังคมย่อมขึ้นอยู่กับการเลี้ยงดูของบิดามารดาซึ่งเรามักกล่าวเสมอว่าบิดา มารดาคือครูคนแรกของลูกแม้ว่าลูกจะเติบโตจนเข้าโรงเรียนได้แล้วบิดามารดาก็ยังต้องทำ หน้าที่เสมือนครูอยู่เช่นเดิมนั่นคือคอยเอาใจใส่อบรมสั่งสอนลูกด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น กิริยามารยาทความประพฤติปณิธานคุณโทษสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำเป็นต้นฉะนั้นครอบครัว จึงเป็นหน่วยแรกที่สุดของสังคมเพราะเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่วางรากฐานให้แก่สถาบันอื่น ๆ ในสังคมโดยไม่มีสถาบันใดสามารถทำหน้าที่นี้แทนครอบครัวได้ฉะนั้นถ้าบิดามารดาได้ให้ ความรักความอบอุ่นถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนอบรมปณิธานช่วยกันสั่งสอนชักจูงให้ลูก ประพฤติดีแล้วก็นับได้ว่าครอบครัวได้ทำหน้าที่ที่สมบูรณ์ในการสร้างคนของชาติเพื่อพัฒนา สังคมและมีชีวิตที่ผาสุกในระบอบประชาธิปไตยในอนาคต

ครอบครัวมีบทบาทที่สำคัญมากต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของคนและยังทำหน้าที่สนองความต้องการของมนุษย์ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและจิตใจการทำหน้าที่ของครอบครัวอาจแยกได้ 4 ประการ คือ

1.1 หน้าที่ผลิตสมาชิกใหม่ให้แก่สังคมเพื่อทดแทนสมาชิกของสังคมที่สิ้นชีวิตลง

1.2 หน้าที่เลี้ยงดูสมาชิกใหม่ให้มีชีวิตรอดเนื่องจากทารกแรกเกิดและเด็กไม่สามารถดูแลตนเองได้

1.3 หน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมไปสู่สมาชิกใหม่ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเพื่อให้เด็กเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

1.4 หน้าที่หล่อหลอมกลมเกลียวทางสังคมเป็นบทบาทที่สำคัญมากเพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์จะไม่รู้ว่าอะไรเหมาะสมไม่เหมาะสมเราจะใช้สัญชาตญาณเป็นตัวกำหนดการกระทำดังนั้นจึงต้องมีกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเพื่อให้มนุษย์มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับกติกากฎระเบียบและบรรทัดฐานของสังคมเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

ได้รู้ลักษณะขององค์ประกอบของการครองเรือน เช่น การเลือกคู่ครองลักษณะของคู่ครอง คุณสมบัติของผู้ครองเรือน ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติของสามีและคุณสมบัติของภรรยาคุณสมบัติของบุตรการแสวงหาทรัพย์และใช้จ่ายทรัพย์หลักธรรมในการครองเรือน เช่น หลักธรรมาสารธรรมมี สัจจะ คือความจริงใจ ผู้ครองเรือนต้องมีความจริงใจต่อกัน มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลังหมี คือความข่มใจ คือรู้จักห้ามใจตนเองขันติ คือความอดทนทั้งทางกาย และทางใจและจาคะ คือความเสียสละ เผื่อแผ่ ไม่ใจแคบ รวมไปถึงการสละอารมณ์ที่ไม่ดีไม่งามออกไปด้วย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หลักสังคหวัตถุเป็นหลักเครื่องยึดจิตใจของผู้อื่นไว้ได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ไม่ว่าจะเป็นภายในครอบครัว หรือบุคคลอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับเรา เป็นหลักการเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หลักอิทธิบาทหลักธรรมที่นำผู้ปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จหรือสมประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จแห่งครอบครัวและกิจการต่าง ๆ บิฑามารดาซึ่งถือว่าเป็นหัวหน้าของครอบครัวจึงมีหน้าที่ที่สำคัญยิ่งในการรักษาความมั่นคงของครอบครัวและสร้างครอบครัวให้เป็นสุขความมั่นคงของครอบครัว

ได้รู้ถึงบริบทในสังคมปัจจุบัน เช่น ความแตกต่างจากอดีตในสถานภาพครอบครัวในปัจจุบัน การแต่งงานและการครองโสด สถานภาพของหัวหน้าครอบครัว และหน้าที่ของครอบครัวในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงกับอดีต ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมใน

ปัจจุบันเป็นอย่างมาก ปัจจุบันสาเหตุที่เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก ก็สืบเนื่องมาจากสามี ภรรยาขาดหลักธรรมในการครองเรือน ตัดสินปัญหาด้วยอำนาจของโทสะจนขาดสติปัญญา ขาดความไว้วางใจกันจนเกิดความระแวง กลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไข สุดท้ายต้องแยกทางกัน

การครองเรือนที่มีความสมบูรณ์ ตามลักษณะของบัณฑิตชน หรือตามหลักของพุทธศาสนานั้น ต้องมีส่วนประกอบหลายอย่าง เริ่มตั้งแต่การเลือกคู่ชีวิตว่าบุคคลเช่นไรควรเป็น คู่ชีวิตของตน เมื่ออยู่ร่วมกันแล้วมีความสุขหรือไม่ เมื่อมีบุตรธิดาวิธีการเลี้ยงดูบุตรธิดาควรทำ อย่างไรให้เหมาะสมกับความเป็นพ่อแม่ และควรน้อมนำเอาหลักธรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสถาบัน ครอบครัวให้มีความมั่นคงมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ควรอย่างยิ่งที่ผู้อยู่ครองเรือนควรนำไป ปฏิบัติ เพื่อใช้หลักธรรมเหล่านั้นในการดำเนินชีวิต และเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างมี หลักเกณฑ์ ส่งผลให้ครอบครัวมีความเข้มแข็ง เป็นสถาบันแรกที่สร้างบุคคลให้มีคุณภาพ และสามารถพัฒนาในสถาบันอื่น ๆ ให้เจริญได้

แม้รัฐบาลจะมองเห็นปัญหาดังกล่าว ว่าสังคมไทยสถาบันสำคัญที่สุดคือ สถาบัน ครอบครัว และได้พยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ด้วยการส่งเสริมการศึกษาบ้าง อาชีพบ้าง และ แนวทางอื่น ๆ อีกมากมาย แต่ก็ยังแก้ไขปัญหาดังกล่าวหาหมดไปไม่

ดังนั้น พระพุทธศาสนา จึงมีแนวทางในแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยหลักธรรม เช่น หลัก ของฆราวาสผู้อยู่ครองเรือน ว่าควรอย่างยิ่งในการน้อมนำเอาหลักธรรมมาบริหารในการครอง เรือน เพื่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว เมื่อครอบครัวมั่นคง ส่งผลให้ความเป็นอยู่ในด้าน อื่น ๆ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ย่อมดีขึ้นมาได้

2. หลักปฏิบัติในการครองเรือนของนางวิสาขา ผลการวิจัยพบว่า ได้ทราบประวัติของ นางวิสาขา ขาดภูมิลักษณะพิเศษของนางวิสาขาว่ามีลักษณะหรือคุณสมบัติที่พิเศษอย่างไรอัน แตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไปเป็นคนรอบคอบช่างสังเกต เป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี(ชุ.ธ. 3/55)ได้ทราบบทบาทที่สำคัญของนางวิสาขานางวิสาขามีบทบาทในการอุปถัมภ์บำรุง พระพุทธศาสนา ได้กระทำให้ประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก และเป็นผู้แนะนำ ชักชวนให้ญาติๆ และบริวารของตนได้มีส่วนร่วมในการทำกุศล ทั้งการทูลขอพรจาก พระพุทธเจ้าในการอวยความสะดวกให้แก่สงฆ์สาวก เพื่อสละปาละแก่การบำเพ็ญสมณธรรม การสร้างศาสนวัตถุ การสร้างวัดบุพพารามการสร้างสิ่งของต่าง ๆ และคุณธรรมที่ควรถือเป็น

แบบอย่าง เช่น เป็นผู้มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ถือเป็นชาวพุทธตัวอย่าง เป็นผู้เชื่อฟังและเป็นลูกที่ดีของบิดามารดา เป็นผู้มีความซื่อสัตย์มั่นคงต่อสามีและยึดถือหลักโอวาท 10 ประการ ในการปฏิบัติเพื่อครองเรือนอย่างมีความสุข

นางวิสวานันเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมร่ำรวยทั้งทรัพย์สินเงินทองและคุณงามความดีเป็นมหาอุบาสิกาที่อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ด้วยจิตศรัทธาอันบริสุทธิ์นับเป็นมหาอุบาสิกาแบบอย่างที่สามารถนำมาเป็นแบบในการอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาของอุบาสิกาในปัจจุบันการอุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนาและพระสงฆ์ของนางวิสวานันเป็นเสมือนกับแม่ดูแลเอาใจใส่ลูกของตนเอง คือมีทั้งความรักความห่วงใยและมีการทำโทษบ้างในบางครั้ง เมื่อลูกทำผิดนางวิสวานันอุปถัมภ์พระสงฆ์ด้วยความรักความห่วงใยในพระสงฆ์เห็นได้จากการที่นางวิสวานันไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเข้าเฝ้าเวลาไปไม่เคยไปมือเปล่าไปตอนเช้ามีภัตตาหารเข้าไปตอนเย็นมีน้ำปานะไปถวายนอกจากนี้ยังได้ดักบาตรทำบุญที่หน้าบ้านทุกวันเมื่อไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเสร็จแล้วนางวิสวานันจะเดินไปเยี่ยมพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดถามถึงความเป็นอยู่ของแต่ละรูปเมื่อเห็นสิ่งใดขาดตกบกพร่องนางจะส่งคนรับใช้ให้จัดหาให้เมื่อเห็นพระสงฆ์ลำบากด้วยความเป็นอยู่หรือไม่สะดวกในเรื่องของวัตถุดิบของเครื่องใช้

3. การประยุกต์ใช้หลักการครองเรือนของนางวิสวานันในสังคมปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทสังคมปัจจุบันเช่น ระดับครอบครัว พ่อแม่ ลูกควรปฏิบัติกันอย่างไร ซึ่งสมาชิกในครอบครัวต่างมีบทบาทหน้าที่ต่อกัน มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้ชีวิตครอบครัวของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปทั้งรูปแบบของครอบครัวสถานภาพของครอบครัว หน้าที่ของครอบครัวสถานภาพของครอบครัว

การประยุกต์ใช้หลักการครองเรือนของนางวิสวานันตามหลักโอวาท 10 ประการนั้นเป็นหลักแนวคิดเพื่อสร้างครอบครัวสงบสุขในมุมมองของพระพุทธศาสนาแต่นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องป้องกันความขัดแย้งภายในครอบครัวได้เป็นอย่างดี การครองเรือนที่สงบสุขนั้นจะต้องมีตนที่ประพฤติอยู่ในธรรมการวางหรือปรับความคิดความเชื่อให้ตรงธรรมมีการปฏิบัติต่อกันในครอบครัวเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีความปรองดองสมาชิกทุกคนในครอบครัวจะต้องมีความเชื่อมั่นยึดมั่นในหลักการอุดมการณ์และอุดมคติที่สร้างร่วมกันโดยมีความเห็นที่เสมอกันมี

การยอมรับในหลักการเดียวกันโดยวางอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อในปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจุบันสาเหตุที่เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก ก็สืบเนื่องมาจากสามภรรยาขาดหลักธรรมในการครองเรือน ตัดสินปัญหาด้วยอำนาจของโทสะจนขาดสติปัญญา ขาดความไว้วางใจกันจนเกิดความระแวง กลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไข สุดท้ายต้องแยกทางกัน

การครองเรือนที่มีความสมบูรณ์ ตามลักษณะของบัณฑิตชน หรือตามหลักของพุทธศาสนานั้น ต้องมีส่วนประกอบหลายอย่าง เริ่มตั้งแต่การเลือกคู่ชีวิตว่าบุคคลเช่นไรควรเป็นคู่ชีวิตของตน เมื่ออยู่ร่วมกันแล้วมีความสุขหรือไม่ เมื่อมีบุตรธิดาวิธีการเลี้ยงดูบุตรธิดาควรทำอย่างไรให้เหมาะสมกับความเป็นพ่อแม่ และควรน้อมนำเอาหลักธรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้มีความมั่นคงมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ควรอย่างยิ่งที่ผู้อยู่ครองเรือนควรนำไปปฏิบัติ เพื่อใช้หลักธรรมเหล่านั้นในการดำเนินชีวิต และเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์ ส่งผลให้ครอบครัวมีความเข้มแข็ง เป็นสถาบันแรกที่สร้างบุคคลให้มีคุณภาพและสามารถพัฒนาในสถาบันอื่น ๆ ให้เจริญได้ด้วย

แม้รัฐบาลจะมองเห็นปัญหาดังกล่าว ว่าสังคมไทยสถาบันสำคัญที่สุดคือ สถาบันครอบครัว และได้พยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ด้วยการส่งเสริมการศึกษาบ้าง อาชีพบ้าง และแนวทางอื่น ๆ อีกมากมาย แต่ก็ยังแก้ไขปัญหาดังกล่าวหาหมดไปไม่

ดังนั้น พระพุทธศาสนา จึงมีแนวทางในแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยหลักธรรม เช่น หลักของฆราวาสผู้อยู่ครองเรือน ว่าควรอย่างยิ่งในการน้อมนำเอาหลักธรรมมาบริหารในการครองเรือน เพื่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว เมื่อครอบครัวมั่นคง ส่งผลให้ความเป็นอยู่ในด้านอื่น ๆ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ย่อมดีขึ้นมาได้

2. จากการศึกษาวิจัยพบว่านางวิสาขานั้นเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมร่ำรวยทั้งทรัพย์สินเงินทองและคุณงามความดีเป็นมหาอุบาสิกาที่อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ด้วยจิตศรัทธาอันบริสุทธิ์นับเป็นมหาอุบาสิกาแบบอย่างที่สามารถนำมาเป็นแบบในการอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาของอุบาสิกาในปัจจุบันการอุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนาและพระสงฆ์

ของนางวิสานั้นเป็นเสมือนกับแม่ดูแลเอาใจใส่ลูกของตนเองคือมีทั้งความรักความห่วงใยและมีการทำโทษบ้างในบางครั้งเมื่อลูกทำผิดนางวิสอาอุปถัมภ์พระสงฆ์ด้วยความรักความห่วงใยในพระสงฆ์เห็นได้จากการที่นางวิสอาไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเข้าเฝ้าเวลาไปไม่เคยไปมือเปล่าไปตอนเช้ามีภัตตาหารเข้าไปตอนเย็นมีน้ำปานะไปถวายนอกจากนี้ยังได้ตักบาตรทำบุญที่หน้าบ้านทุกวันเมื่อไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเสร็จแล้วนางวิสอาจะเดินไปเยี่ยมพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดถามถึงความเป็นอยู่ของแต่ละรูปเมื่อเห็นสิ่งใดขาดตกบกพร่องนางจะส่งคนรับใช้ให้จัดหาให้เมื่อเห็นพระสงฆ์ลำบากด้วยความเป็นอยู่หรือไม่สะดวกในเรื่องของวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ นางวิสอาจะทูลขอพุทธานุญาตจากพระพุทธเจ้าสิ่งเหล่านั้นนางวิสอาทำด้วยศรัทธาในพระพุทธศาสนาและความรักความห่วงใยที่นางวิสอาที่มีต่อพระสงฆ์ที่เป็นกำลังหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแต่เมื่อนางวิสอาเห็นพระสงฆ์บางรูปที่ยังเป็นปุถุชนอยู่ทำผิดต่อพุทธบัญญัติที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้นางก็ได้ว่ากล่าวตักเตือนให้พระสงฆ์รูปนั้นว่าได้ทำผิดต่อพุทธบัญญัติของพระพุทธเจ้า

การที่คนมีฐานะร่ำรวยจัดเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำดีได้เป็นอย่างดี และเมื่อบุคคลผู้นั้นมีคุณธรรมด้วยแล้ว ย่อมสามารถช่วยเหลือผู้ด้วยโอกาสได้อีกมากมาย ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้กับสังคมปัจจุบันว่า บางคนยังรวยยิ่งเห็นแก่ตัวไร้น้ำใจ คิดแต่ได้จนกลายเป็นคนเห็นแก่ตัว ดังนั้น จัดเป็นบุคคลตัวอย่างของนักสังคมสงเคราะห์ได้เป็นอย่างดี

3. การประยุกต์ใช้หลักการครองเรือนในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งสามารถกล่าวถึง การประยุกต์ใช้หลักการครองเรือนของนางวิสอาที่ยังนำมาใช้ได้ทั้งด้านสังคมด้านเศรษฐกิจด้านวัฒนธรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งการประยุกต์ใช้โอวาทของนางวิสอาในแต่ละด้านนั้นเป็นหลักโอวาทที่มีมานาน แต่เมื่อนำมาใช้ในปัจจุบันนี้สามารถนำมาใช้ได้อย่างดีเยี่ยม มีความสอดคล้องกับทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่โอวาทข้อที่ 1 ไฟในอย่านำออก โอวาทข้อที่ 2 ไฟนอกอย่านำเข้า จนถึงโอวาทข้อที่ 10 พึงนอนน้อมเทวดาภายใน จะเห็นได้ว่า โอวาทเหล่านั้นล้วนมีผลดีทั้งสิ้นหากผู้ครองเรือนนำไปปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้หลักธรรมที่ส่งเสริมการครองเรือน ตามหลักฆราวาสธรรมและสังคหวัตถุ ได้บ่งบอกถึงการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำมาใช้ได้กับทุกยุคสมัย แม้กระทั่งในสังคมไทยปัจจุบันได้อย่างลงตัว เพื่อให้สถาบันครอบครัวมีความมั่นคงยิ่งขึ้น และสามารถป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับครอบครัว เช่น ปัญหาการหย่าร้าง เด็กกำพร้า เด็กไร้ที่อยู่ เป็นต้น เป็นผู้มีควมรับผิดชอบในการปฏิบัติตามหน้าที่

ของตน จะทำให้การครองเรือนในสังคมไทยนั้นเป็นครอบครัวที่มีคุณภาพ และเป็นการครองเรือนที่สงบสุข

ดังนั้น คุณธรรมทั้ง 10 ประการ สามารถสนับสนุนให้สถาบันครอบครัวที่ดี สังคมที่ดีมีความมั่นคงตามหลักของพระพุทธศาสนา คือ

3.1 เป็นเครื่องป้องกันความแตกร้างภายในครัวเรือนหรือสังคมได้

3.2 เป็นเครื่องขัดความแตกร้างที่จะเกิดขึ้นในครอบครัวหรือสังคมได้

3.3 เป็นเครื่องพัฒนาครอบครัวหรือสังคมให้มีความมั่นคงได้

3.4 เป็นแนวทางอนุรักษให้ครอบครัวหรือสังคมมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมได้

สรุป

การครองเรือนที่มีความสมบูรณ์ ตามลักษณะของบัณฑิตชน หรือตามหลักของพุทธศาสนานั้น ต้องมีส่วนประกอบหลายอย่าง เริ่มตั้งแต่การเลือกคู่ชีวิตว่าบุคคลเช่นไรควรเป็นคู่ชีวิตของตน เมื่ออยู่ร่วมกันแล้วมีความสุขหรือไม่ เมื่อมีบุตรธิดาวิธีการเลี้ยงดูบุตรธิดาควรทำอย่างไรให้เหมาะสมกับความเป็นพ่อแม่ และควรน้อมนำเอาหลักธรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้มีความมั่นคงมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ควรอย่างยิ่งที่ผู้อยู่ครองเรือนควรนำไปปฏิบัติ เพื่อใช้หลักโอวาท 10 ประการนี้ ในการดำเนินชีวิตและเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์ ส่งผลให้ครอบครัวมีความเข้มแข็ง เป็นสถาบันแรกที่สร้างบุคคลให้มีคุณภาพและสามารถพัฒนาในสถาบันอื่น ๆ ให้เจริญได้ โอวาท 10 ประการนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จัดหมวดหมู่หรือแยกประเด็นได้ 5 ประเด็นใหญ่ๆ คือ

1. ด้านสังคมได้แก่โอวาทข้อที่1ไฟในอย่านำออกและโอวาทข้อที่2ไฟนอกอย่านำเข้า หมายความว่า มนุษย์ทุกคนยังมีกิเลสตัณหาซึ่งจะเป็นสาเหตุหรือเป็นแรงผลักดันให้เกิดการขัดแย้งกันได้ง่ายกิเลสได้แก่ความโลภความโกรธความหลงดังนั้นโอวาทข้อที่1ไฟในอย่านำออกและโอวาทข้อที่2ไฟนอกอย่านำเข้าจึงเป็นการไม่นำเรื่องไม่ดีเรื่องเลวเรื่องชั่วภายในหรือภายนอกครอบครัวไปประจานซึ่งเป็นการระงับยับยั้งสิ่งไม่ดีหรือความชั่วไม่ให้ขยายตัวโอวาทดังกล่าวเป็นการย้ำให้เห็นโทษของการทำชั่วหรือผิดศีลผิดธรรมเพราะจะทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมการป้องกันความชั่วคือการรักษาศีลศีลเป็นเครื่องมือป้องกันความชั่วและการ

สร้างสันติสุขภายในครอบครัวที่ยั่งยืนถาวรศีลจึงเป็นกรอบหรือเป็นเกราะป้องกันที่ถาวรถ้ามีศีลเป็นเครื่องรักษาก็จะทำให้ครอบครัวมั่นคงและไม่มีใครกล่าวให้ร้ายหรือสร้างความเสื่อมเสียได้

2. ด้านเศรษฐกิจได้แก่โอวาทข้อที่3ควรให้แก่อนุชนที่ให้นั้นโอวาทข้อที่4ไม่ควรให้แก่คนที่ไม่ให้ และโอวาทข้อที่5ควรให้ทั้งแก่คนที่ให้และไม่ให้หมายความว่าบริหารบทของการบริหารจัดการทรัพย์สินเงินทองนั้นเองกล่าวคือการรู้จักใช้จ่ายการเก็บรักษาการแสวงหาทรัพย์ด้วยสติปัญญาของตนเองคือมีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริตฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดีรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสียรู้จักเสวนาคบหาคนไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ซุกงูไปในทางเสื่อมเสียเลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณผู้นำเคารพนับถือและมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงานรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่พอดีสมรายได้มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือยให้รายได้เหนือรายจ่ายมีประหยัดเก็บไว้

3. ด้านวัฒนธรรมได้แก่ โอวาทข้อที่ 6 พึงนุ่งให้เป็นสุขอวาทข้อที่ 7 พึงนอนให้เป็นสุข และโอวาทข้อที่8พึงบริโภคให้เป็นสุขหมายความว่าหลักปฏิบัติเป็นวัฒนธรรมซึ่งลูกสะใภ้จะต้องเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นบุตรของพ่อผัวแม่ผัวเป็นลูกสะใภ้เป็นภรรยาของสามีและเป็นมารดาของลูกเป็นต้นหลักแนวความคิดการนุ่งการบริโภคให้เป็นสุขนี้ได้สะท้อนภาระหน้าที่หรือความรับผิดชอบภายในครอบครัวระหว่างบิดามารดาบุตรภรรยาและสามีที่จะต้องปฏิบัติกันเพราะหลักประเพณีปฏิบัติข้อนี้เป็นฐานรองรับหลักประเพณีปฏิบัติของภรรยาที่มีต่อสามีหรือคนภายในครอบครัวเป็นฐานรองรับความเป็นแม่บ้านที่มีคุณธรรมคือคุณธรรมเป็นเครื่องความสำเร็จเช่นฉันทะมีความยินดีพึงพอใจในความเป็นแม่บ้านแม่เรือนยินดีปฏิบัติคนข้างเคียงของสามีด้วยความเต็มใจและพึงพอใจแต่สามีของตนเองและคนอื่นภายในบ้านมีความขยันหมั่นเพียรทั้งกิจการน้อยใหญ่ทั้งภายในบ้านและนอกบ้านตลอดถึงปฏิบัติด้วยความเต็มใจตั้งใจที่เรียกว่าจิตตะตั้งมั่นเมื่อครบองค์คุณแล้วประการสุดท้ายก่อให้เกิดสติปัญญาความละเอียดรอบคอบตั้งมั่น จึงทำให้ครอบครัวสงบสุขปราศจากความขัดแย้งภายในครอบครัว

4. ด้านคุณธรรมและจริยธรรมได้แก่ โอวาทข้อที่ 9 พึงบำเรอไฟโอวาทข้อที่10พึงนอนนุ่มเทวดาภายในหมายความว่าหลักโอวาทสะท้อนการเคารพและการเลื่อมใสบูชาพ่อผัวแม่ผัว

และให้เกียรติหรือยำเกรงสามัญเหตุซึ่งเป็นคุณลักษณะสะท้อนถึงคุณธรรมจริยธรรมที่มีอยู่ในตัวภรรยา กล่าวคือการครองเรือนที่สงบสุขนั้นจะต้องมีดินที่ประพุดอยู่ในธรรมการวางหรือปรับความคิดความเชื่อให้ตรงธรรมมีการปฏิบัติต่อกันในครอบครัวเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีความปรองดองสมาชิกทุกคนในครอบครัวจะต้องมีความเชื่อมั่นยึดมั่นในหลักการอุดมการณ์และอุดมคติที่สร้างร่วมกันโดยมีความเห็นที่เสมอกันมีการยอมรับในหลักการเดียวกันโดยวางอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อในปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

พระพุทธศาสนานั้นมีแนวทางในการปฏิบัติในการครองเรือนด้วยหลักโอวาท 10 ประการ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการครองเรือนอื่น เช่น หลักฆราวาสธรรม และสังคหวัตถุ 4 ว่าควรอย่างยิ่งในการน้อมนำเอาหลักธรรมมาบริหารในการครองเรือน เพื่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว เมื่อครอบครัวมั่นคง ส่งผลให้ความเป็นอยู่ในด้านอื่น ๆ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ย่อมดีขึ้นมาได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 สถาบันครอบครัวจัดเป็นสถาบันแรกของสังคม ควรอย่างยิ่งในการสร้างสถาบันให้เข้มแข็ง ด้วยการนำหลักธรรม คือ โอวาท 10 ประการนี้ ไปประยุกต์ใช้ในครอบครัว

1.2 บุคคลผู้ครองเรือน ควรมีการเตรียมความพร้อมในการมีครอบครัว เช่น การสร้างฐานะ หน้าที่การงาน ความรับผิดชอบ และความเป็นผู้นำของครอบครัว

1.3 โอวาททั้ง 10 ประการนี้ สามารถสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นได้ ทั้งแก่คนภายในครอบครัว เพื่อนบ้าน ชุมชน และยังส่งผลให้ตัดปัญหาทางสังคมได้อีกมากมาย เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาเด็กกำพร้า ปัญหาเด็กจรจัด ปัญหายาเสพติด เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาการเปรียบเทียบโอวาท 10 กับหลักศีล 5

2.2 ศึกษาวิเคราะห์โอวาท 10 กับการดำรงชีวิตของสังคมไทยยุคปัจจุบัน

2.3 ศึกษาวิเคราะห์โอวาท 10 กับแนวทางการแก้ปัญหาครอบครัวยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2549). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทัศนีย์ จำพิรุณ. (2554). “บทบาทและหน้าที่ของสตรีในฐานะผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีแม่บ้านทหารอากาศ”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุเมธ สุเมโธ (นภดลจินดา). (2544). “ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของนักธุรกิจในสมัยพุทธกาลกับปัจจุบัน: ศึกษาเฉพาะกรณี ดร.บุญยง ว่องวานิช”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วม
ของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง*

AN APPLICATION OF SĀRĀNĪYADHAMMA IN THE PARTICIPATION
OF BANCHONG COMMUNITY, CHONG DISTRICT, NAYONG DISTRICT,
TRANG PROVINCE

พระสมุห์อมร อมโร (สีดัม)

Phrasamu Amon Amaro (Sidum)

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล

Phrakhrukositwattananukul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus. Thailand

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: supawadee9424@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธานุญาต 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-interview) และการสนทนากลุ่ม

* Received 30 April 2019; Revised 20 June 2019; Accepted 21 June 2019

ผลการวิจัยพบว่า

หลักสาราณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าตรัสถึงธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่เคารพกันกัน เพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อความสามัคคี เพื่อความไม่ทะเลาะวิวาท สามารถสรุปได้ เป็น 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก คิด พุด ทำ ด้วยเมตตา มาจาก สาราณียธรรม 3 ข้อ คือ เมตตากายกรรม (ทำด้วยเมตตา) เมตตาวจีกรรม (พูดด้วยเมตตา) และเมตตามโนกรรม (คิดด้วยเมตตา) ประการที่สอง ในการมีส่วนร่วมของชุมชนที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตรงกับสาราณียธรรมข้อ สาธารณโภคี (แบ่งปันให้เท่าเทียมกัน) ประการที่สาม ในการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ที่ว่า “การที่ทุกคนประพฤตินอยู่ในกรอบกติกาโดยเท่าเทียมกัน” ตรงกับ สาราณียธรรมข้อ สีลสามัญญตา (มีศีลเสมอกัน) ประการที่สี่ ในการมีส่วนร่วมของชุมชน นั้นที่ว่า “การที่ต่างคนต่างพยายามปรับความคิดความเห็นของตนให้ถูกต้องลงรอยเดียวกัน” ตรงกับสาราณียธรรมข้อ ทิฐิสามัญญตา (มีความเห็นลงรอยกัน)

การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง สรุปผลว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนคิดริเริ่มจัดทำเป็นกิจกรรมหรือโครงการ เช่น กิจกรรมพัฒนาวัด โรงเรียน โครงการชุมชนรักษ้ำป่าต้นน้ำ เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม เพราะว่าประชาชนในชุมชนเป็นผู้รู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง นั้นเริ่มมาจากสถาบันทางสังคม คือ ครอบครัวที่ช่วยอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคม รวมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกใหม่ที่ถือกำเนิดขึ้นมา เช่น การพูด การแต่งกาย การดำรงชีวิต การรู้จักพิจารณาว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ตลอดจนการเรียนรู้แบบแผนและวิธีปฏิบัติตนตามระเบียบของสังคม สถาบันศาสนา ทำหน้าที่ช่วยสนองความต้องการด้านจิตใจ เสริมสร้างกำลังใจให้สมาชิกในสังคมศาสนาเป็นที่ยึดถือและใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะผู้นำทางศาสนาเป็นตัวเชื่อมหลักกระหว่างผู้คนในชุมชนและศาสนา ผู้นำของสงฆ์ เป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อสมาชิกในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับวัดหรือองค์กรต่าง ๆ ผ่านวิธีการเผยแผ่

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, สาราณียธรรม, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the principle of Sàràniyadhamma (states of conciliation) in Theravada Buddhism; 2) to investigate the participation of Banchong community, Chong District, Nayong District, Trang Province, and 3) to propose a guideline for the application of the principle of Sàràniyadhamma in the participatory activity of Banchong community, Chong District, Nayong District, Trang Province. The study was conducted by employing the Qualitative Research, in which data were gathered from In-Depth-interview and Focus group discussion. The

findings were as follows:

The principle of Sàràniyadhamma in the Theravada Buddhist Scripture is the dhamma principle taught by the Buddha as the cause of remembrance, respect, harmonization, peace without quarrel. The principle of Sàràniyadhamma can be divided into four aspects; the first aspect includes thought, speech, and act based kindness, which is from three principles of Sàràniyadhamma, Mettākāyakkamma (amiable in deed openly and in private), Mettāvacikkamma (amiable in deed, openly and in private), Mettāmanokamma (amiable in thought, openly and in private); the second aspect dealing with the community participation, in which each and every one helps each other is relevant to the principle ‘Sādhāranabhogità’ (to share any lawful gains with virtuous fellows); the third aspect dealing with the community’s participation ‘behaving oneself in the same and equal rule’ is accorded with the Sàràniyadhamma principle ‘Sālasāmannatā’ (to keep without blemish the rules of conduct along with one’s fellows, openly and in private); the fourth aspect dealing with the community’s participation ‘an adjustment of one’s disagreement’ is related to the Sàràniyadhamma principle ‘Ditthisāmannatā’ (to be endowed with right view along with one’s fellows, openly and in private).

In the participation of Banchong community, Chong District, Nayong District, Trang Province, it was concluded that participation is people have involved in various public activities or projects initiated by the community as people in the community realize the importance of participation. Such as temple, school development and watershed forest conservation projects etc. Also, they are aware of the problems and needs of their own community very well.

The application of the principle of Sàràniyadhamma in the community's participation starts with a family, the social institution, that helps social members learn the rules of society, imparting culture to new born members to learn the patterns and practices of social order. Religious institution serves the spiritual needs, encouraging members in religious societies to adopt and follow their religious teachings, especially religious leaders, who are a link or mediator between the people in the community and the religion. The leader of the Sangha is a person who plays a great role in propagating the doctrine of the Lord Buddha to the members of the community to get involved with the temple or organization via the way of propagation.

Keyword: An application, Sàràniyadhamma, Community Participation

บทนำ

มนุษย์มีการอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างเป็นชุมชนหมู่มาก มิได้ใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพัง มนุษย์ต้องทำกิจกรรมร่วมกันอยู่ตลอดเวลา ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และแต่ละชีวิตต่างก็ต้องการที่จะเสริมสร้างความสุข ความมั่นคง และความปลอดภัยให้กับตนเองและชุมชนอยู่เสมอ ซึ่งในจำนวนผู้คนเหล่านั้น แต่ละคนต่างก็มีชีวิต มีจิตวิญญาณมีความรู้สึกนึกคิดและมีจุดหมายของชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ด้วยเหตุนี้เองบางครั้ง จึงทำให้สังคมและชุมชนต้องเกิดปัญหาหรือมีความสับสนวุ่นวายขึ้น อันเนื่องมาจากความแตกต่าง ทางด้านความคิดของแต่ละคน ซึ่งเมื่อใดก็ตามที่สังคมมีปัญหาขึ้นจะเป็นด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม คนนั้นเองที่จะต้องสามัคคีร่วมใจกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของชุมชนนั้นให้ดียิ่งขึ้นและมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ดังนั้นสารานุกรมจึงเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จของชุมชน ความสามัคคีจึงเป็นแหล่งพลังอันยิ่งใหญ่ ดังนั้น การอยู่ร่วมกันของชุมชนจำเป็นต้องนำหลักธรรมของศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อให้สังคม ชุมชน อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ขจัดป้องกันปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นหรือมีขึ้นได้ในสังคมปัจจุบัน หากสังคมไม่มีภูมิป้องกันที่ดี นั่นก็คือ ภูมิรู้ ภูมิธรรมและภูมิป้องกันที่ว่ามี ได้แก่ คำสอน เรื่องสารานุกรมในการอยู่ร่วมกันให้มีความสุข จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน ความมีน้ำใจเป็นเรื่องที่ทุกคนทำได้ โดยไม่ต้องใช้เงินใช้ทองมากมาย เพียงแต่แสดงความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ หรือแม้แต่การการมีส่วนร่วมช่วยกันพัฒนาสังคม กันับว่า เป็นการแสดงออกถึงความมีน้ำใจ บุคคลที่ปรารถนาจะให้สังคม ชุมชนของตนเองนั้นมีความสุขนั้น ทำได้ไม่ยากเลย มันอยู่ที่ความคิด ความรู้สึก และหัวใจของเราเองเท่านั้น ที่จะสั่งให้ตัวเองลงมือทำ

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหา เขตชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง จึงเหมาะแก่การประยุกต์หลักสารานุกรมและนำมาใช้ ในการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลช่อง โดยเน้นการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีการพัฒนาประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความรัก ความสามัคคีให้เกิดขึ้น ให้ประสบผลสำเร็จสำหรับการสร้างเสริมความเป็นอยู่และความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในชุมชน อันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาโดยมีหลักสารานุกรมเป็นพื้นฐาน ที่เอื้อประโยชน์ต่อสร้างสันติสุขของ ชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสารานุกรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง
3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้รู้เรื่องการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการมี

ส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง มาประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ โดยสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาและขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) เมตตากายกรรม 2) เมตตาวจีกรรม 3) เมตตามโนกรรม 4) สาธารณโภคี 5) สีสสามัญญตา และ 6) ทิฏฐิสามัญญตา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) ประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปในชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง จำนวน 20 รูป/คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

2.2 ข้อมูลจากภาคสนาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (กับบุคคลสำคัญในชุมชนที่ต้องการสัมภาษณ์/ผู้ให้ข้อมูล) วิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ต่อไปนี้

2.2.1 การลงพื้นที่ในชุมชน โดยมีผู้นำท้องถิ่น และผู้วิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเอง

2.2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของผู้เข้ามามีส่วนร่วมฝ่ายต่าง ๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น และบุคคลเข้าที่เข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนเป็นกรณีศึกษาเพื่อเห็นแนวทางการกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง

2.2.3 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้นำทางศาสนา หรือผู้นำท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป ในการกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

2.2.4 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทสัมภาษณ์ การสังเกต มาสรุปเป็นแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 3.1 เรียบเรียงข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภาคสนาม
- 3.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตามจุดประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้
- 3.3 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ
- 3.4 เรียบเรียงเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

หลักสาราณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ในจุฬโคสิงคสูตรกล่าวไว้ว่า พระอนุรุทธะ พระนันทิยะ และพระกิมพิละ อาศัยร่วมกันอยู่ที่ป่าโคสิงคสาวันอย่างเป็นมิตรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่มีการทะเลาะหรือขัดแย้งกัน ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสชื่นชมและตรัสถามถึงสาเหตุที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีเช่นนี้ ทั้งสามท่านตอบสอดคล้องกันว่าท่านปฏิบัติต่อเพื่อนด้วยเมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตา मनกรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีการสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน เช่น หากรูปใดกลับจากบิณฑบาตก่อนจะปูลาดอาสนะเตรียมน้ำและลาดสารับไว้ รูปใดมาถึงภายหลังเมื่อฉันเสร็จแล้ว ช่วยเก็บกวาดโรงอาหาร ทั้งสามท่านปฏิบัติเช่นนี้จึงอยู่ร่วมกันได้อย่างสามัคคี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) นอกจากนี้ ในโกสัมพียสูตร ได้กล่าวถึงกรณีภิกษุในเมืองโกสัมพีทะเลาะเบาะแว้ง มีเหตุให้ขัดเคืองกันด้วยมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนหลักสาราณียธรรม 6 แก่ภิกษุเหล่านั้น เพื่อความสงเคราะห์กัน ความสามัคคีในหมู่คณะ และเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ธรรม 6 ประการนี้มีคุณ คือ เป็นสารณียะ ทำให้เป็นที่ระลึกถึงเป็น ปิยภรณ์ ทำให้เป็นที่รัก เป็น ครุภรณ์ ทำให้เป็นที่ระลึกเคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ความกลมกลืนเข้าหากัน เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคีและเอกภาพ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ในทางการเข้ามามีส่วนร่วมนั้น แนวทางมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นแบ่งได้ เป็น 3 ด้าน (สมลักษณา ไชยเสรีฐ, 2549) คือ ด้านประชาชน ด้านการมีส่วนร่วม และด้านภาครัฐโดยการมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วม ในขั้นตอนในการดำเนินการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทำประโยชน์ช่วยสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ

หรือกิจกรรม ต่าง ๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วม ประเมินผล เพื่อให้เกิด ผลประโยชน์สูงสุดและยอมรับกันทุกฝ่าย แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วม ของประชาชนนั้น จะต้องเริ่มต้นด้วยการ สร้างสำนึก เพื่อให้ภาครัฐและประชาชนรับรู้ ปัญหาประกอบกับการสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติ ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชน หลังจากนั้นสรรหาตัวแทนของ แต่ละกลุ่ม เพื่อจะได้ประสานประโยชน์ให้ลงตัว แล้ว สร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สามารถทำการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารกันได้แล้วสร้างฉันทามติร่วมกัน แต่ภายในองค์กร จะต้องสร้างให้เกิดปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกันภายในองค์กร การทำกิจกรรมใด ๆ จะต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายใน การมีส่วนร่วมให้ชัดเจน และต้องมีระบบประเมินผล จากกระบวนการของการมีส่วนร่วม ทั้งหมด ปรับปรุงกลไกการทำงานให้เกิดความโปร่งใส มีความเป็นประชาธิปไตยยอมรับความ คิดเห็นของกัน และกันที่สำคัญต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอและ ต่อเนื่อง และเมื่อ ทำงานภายในองค์กรประสบผลสำเร็จแล้วก็ต้องมองหาพันธมิตรสร้าง เครือข่ายเพื่อผนึกกำลังร่วมกัน ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบล ช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

ชุมชนบ้านช่องของชาวพุทธ จะมีกิจกรรมทางศาสนา มากบ้างน้อยบ้าง ขึ้นกับผู้นำทาง ศาสนา (เจ้าอาวาส) ที่จะมีทิศทางความคิดแบบใด แต่ดูเหมือนกิจกรรมทางศาสนาที่เป็นหลัก ของทุกวัดทั่วประเทศคือ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะได้รับความ ร่วมมือจากชุมชนชาวพุทธทั้งไกลและใกล้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับ ชาวบ้าน โดยอาศัยกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน และเป็นการแสดงถึงความเป็นชุมชนของผู้นับ ถือนพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ผู้นำของสงฆ์ เป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์อย่างมากในการเผยแผ่ หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อสมาชิกในชุมชน ให้เข้ามามีส่วน ร่วมกับวัดหรือองค์กรต่าง ๆ ผ่านวิธีการเผยแผ่ คือ 1) การเทศนา คือ การแสดงธรรมสั่ง สอน ตามหลักพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งวิธีนี้ พระภิกษุ สงฆ์ใช้ในการเผยแผ่อยู่เป็นประจำทุกวันธัมมัสสนะ (วันพระ) 2) ปาฐกถาธรรม คือ การ บรรยาย ธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะยืนพูด และผู้พูดจะต้องมีลีลาในการพูดเพื่อโน้มน้าว จิตใจผู้ฟังเป็นพิเศษ เป็นวิธีการแสดงธรรมแบบใหม่ 3) อภิปรายธรรม คือ การชี้แจงหรือ แสดง

ความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ ผู้อื่นเข้าใจ เป็นการเผยแผ่อีกรูปแบบหนึ่ง 4) สันทนาธรรม คือ การพูดจาหรือ กันในหลักธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาชีวิต โดยยึดหลักทางสายกลาง 5) การสอนสมถกรรมฐานหรือ วิปัสสนากรรมฐาน คือ การสอนให้นั่งสมาธิภาวนาเพื่อให้ใจเป็นสมาธิหรือเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขารตามหลักไตรลักษณ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์ ต้องเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น สอนให้คนหันมาสร้างชีวิต ชัดเกล่าจิตใจ ให้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากขึ้น ด้วยการเรียนการสอนหลักธรรมต่าง ๆ ชุมชนบ้านช่อง มีท่านเจ้าอาวาสวัดบ้านช่องช่วยชี้แนะทาง ให้เป็นคนดี มีหลักการสำหรับการดำรงชีวิตและหลักการเพื่อการพิจารณาความเป็นคนดีหลายประการ เช่น สิ่งหนึ่งที่ท่านนำมาสอนให้ชาวชุมชนได้พิจารณา คือ “สารณียธรรม” ธรรมดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคในความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ความโปร่งใสทั้งทางกาย วาจา และใจ ร่วมกัน 6 ประการ ซึ่งพอจะเสนอประยุกต์ภาษาให้สอดคล้องกับปัจจุบันดังนี้ คือ

1. กระทำทางกายประกอบด้วยความรักความปรารถนาดี (เมตตากรรม) ต่อเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หมายถึง การคิดดี การมองกันในด้านดี มีความหวังดี และปรารถนาดีต่อกัน รัก และเมตตาต่อกัน คิดแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่พยาบาท ไม่โกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้อีก และให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ

2. พูดจาปราศรัยด้วยความรักความปรารถนาดี (เมตตาวัจกรรม) ต่อเพื่อนร่วม เกิด แก่ เจ็บ ตาย หมายถึง การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม พูดกันด้วยความรัก ความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจกันและกัน ในยามที่มีใครต้องพบกับความทุกข์ ความผิดหวัง หรือความเศร้าหมองต่าง ๆ โดยที่ไม่พูดจาซ้ำเติมกัน ในยามที่มีใครต้องหกล้มลง ไม่นินทาว่าร้าย ทั้งต่อหน้า และลับหลัง พูดแนะนำในสิ่งที่ดี และมีประโยชน์ พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหกมดเท็จ

3. มีความคิด ความดำริด้วยความรักความปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วม เกิด แก่ เจ็บ ตาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หมายถึง การทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังใจ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัจมาการวะ ไม่เบียดเบียน หรือรังแกกัน ไม่ทำร้ายกันให้ได้รับความทุกข์เวทนา ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันอยู่ตลอดเวลา

4. ไม่แบ่งแยก ได้สิ่งใดมาที่ประกอบด้วยธรรม เฉลี่ยให้อย่างเสมอภาค หมายถึง การรู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เอารัดเอาเปรียบ และมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ

5. รักษากฎ กติกา ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ทั้งกฎศีลธรรมและกฎหมายบ้านเมือง ไม่ให้ค้นหาและทักท้วงครอบงำ ฝึกฝนตนเพื่อความสงบสุขอย่างเสมอภาคกันกับผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ หรือวินัยต่าง ๆ อย่างเดียวกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ก้าวร้าวหน้าที่กัน ไม่อ้างอำนาจบาตรใหญ่ ไม่ถืออภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งปวง

6. มีความเห็นเสมอเหมือนกัน เพื่อความสันทุกซ์เสมอกันกับผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง อาจกล่าวได้ว่า หลักธรรมหมวดนี้จะเป็นหลักธรรมเพื่อ “ชุมชนสะอาด” ทั้ง “พฤติกรรมบุคคล” “ระหว่างบุคคล” และต่อ “กติกาสังคม” หมายถึง มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วม และสงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกัน ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ “ผมเน้นสอนเรื่องนี้แหละ เพราะถ้าคนคิดดี พูดดี ทำดี ต่อกันแล้ว อย่างอื่นกะดีหมด” (พระมหาชัย จารุณโณ, 2561)

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง อภิปรายผลได้ ดังนี้

ในการเข้ามีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ทุกคนย่อมมาจากครอบครัวที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดการไม่ยอมรับและเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ก่อเกิดการวางตัวที่ไม่เหมาะสม แสดงกิริยาที่น่ารังเกียจไม่สุภาพต่อกัน ขาดความเอื้อเฟื้อ สามัคคี ประพฤตินอกกรอบเข้าบุคคลอื่นไม่ได้ และไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จึงจำเป็นต้องใช้หลักสาราณียธรรมในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ อภิปรายผลได้ว่า สาราณียธรรม เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าได้แสดงไว้เพื่อให้เกิดความสามัคคี ซึ่งหลักการทั้ง 6 ประการนี้ เป็นหลักการเข้าได้กับประเด็นทางการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับพุทธพจน์ใน พระไตรปิฎก ว่าหลักสาราณียธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง, ธรรมเป็น เหตุที่ระลึกถึงกัน, หลักการอยู่ร่วมกัน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า สาราณียธรรม (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) คือ เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการหรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว พึงปฏิบัติตามหลักอยู่ร่วมกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุต

โต), 2547) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยานกองการบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ (นภดล บงกชกาญจน์, 2545) ผลการวิจัย พบว่า เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยานกองการบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ พบว่า มีการแสดงความเคารพซึ่งกันและกันเฉพาะภายในที่ทำงานเท่านั้น เมื่อผู้อื่นมีความเดือดร้อนยังให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือน้อยอยู่เมื่อมีการทำงานผิดพลาดมักจะมีการดุด่าว่ากล่าวมากกว่าการแนะนำ ยังมีการหลีกเลี่ยงงานที่กระทำการร่วมกันการแบ่งปันสิ่งของบางอย่างยังไม่ทั่วถึงทุกคน ยังมีการประพฤติผิดระเบียบวินัยการประชุมบางครั้งไม่สามารถตกลงกันได้ จึงทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาที่ต้องการได้ และบางคนไม่มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสราณียธรรม 6 กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี (พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโ (มีนุสรณ์), 2553) ผลการวิจัย พบว่า การนำหลักสราณียธรรม 6 ไปประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารงานเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ด้านเมตตาทายกรรม เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ ควรให้บริการตามลำดับในการมาใช้บริการ เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้รับบริการ ด้านเมตตาจริกรรม เจ้าหน้าที่กล่าววาจาสุภาพต่อผู้มาใช้บริการด้านเมตตามโนกรรม เจ้าหน้าที่ต้องยึดถือผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตน ให้เกียรติประชาชนที่มาติดต่อ และต้อนรับด้วยไมตรีจิตที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ด้านสาธารณโภคี เจ้าหน้าที่ต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่สินจ้างรางวัล บริการด้วยความเต็มใจ และมีความรับผิดชอบด้านศีลสามัญญตา ควรมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เห็นแก่พวกพ้องสำคัญกว่าประเทศ หรือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ด้านทัญญูสามัญญตา ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และนำมาแก้ไขปรับปรุงตามสภาพจริง

การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ผู้วิจัยสรุปผลได้ ดังนี้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนคิดริเริ่มจัดทำเป็นกิจกรรมหรือโครงการ ทั้งนี้ เพราะคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม เพราะว่าประชาชนในชุมชนเป็นผู้รู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี แนวคิดของการพัฒนาชุมชนจึงต้องมุ่งเน้นที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ ผ่านขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่าง

เป็นระบบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่บนพื้นฐานของการส่งเสริมในการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของประชาชนเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ ร่วมกันในเรื่องประเด็นต่าง ๆ หรือการพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความสามารถที่จะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรม การแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมการมีส่วนร่วมพัฒนาในชุมชนได้ ซึ่งผลที่ได้จากมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ทำให้คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น มีการสร้างข้อตกลง และข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาว การนำไปปฏิบัติก็ง่ายขึ้น เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น รวมทั้ง เป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตตามลักษณะที่ชุมชนต้องการ ที่สอดคล้องบนความเชื่อพื้นฐานของชุมชนเอง เป็นการบำเพ็ญประโยชน์อย่างเต็มที่ที่จะมีส่วนร่วม

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง นั้นเริ่มมาจากสถาบันทางสังคม คือ ครอบครัวที่ช่วยอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคม รวมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกใหม่ที่ถือกำเนิดขึ้นมา เช่น การพูด การแต่งกาย การดำรงชีวิต การรู้จักพิจารณาว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ตลอดจนการเรียนรู้แบบแผนและวิธีปฏิบัติตนตามระเบียบของสังคม สถาบันศาสนา ทำหน้าที่ช่วยสนองความต้องการด้านจิตใจ เสริมสร้างกำลังใจให้สมาชิกในสังคมศาสนาเป็นที่ยึดถือและใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนา (ท่านเจ้าอาวาส) ของวัดเป็นตัวเชื่อมหลักระหว่างผู้คนในชุมชนและศาสนา ผู้นำของสงฆ์ เป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อสมาชิกในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับวัดหรือองค์กรต่าง ๆ ผ่านวิธีการเผยแผ่ คือ 1) การเทศนา คือ การแสดงธรรมสั่งสอนตามหลักพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งวิธีนี้ พระภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่อยู่เป็นประจำทุกวันธัมมัสสวนะ (วันพระ) 2) ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้ฟัง โดยทั่วไปจะยืนพูด และผู้พูดจะต้องมีลีลาในการพูดเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังเป็นพิเศษ เป็นวิธีการแสดงธรรมแบบใหม่ 3) อภิปรายธรรม คือ การชี้แจงหรือ แสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ผู้ฟังเข้าใจ เป็นการเผยแผ่อีกรูปแบบหนึ่ง 4) สนทนาธรรม คือ การพูดจาหรือ กันในหลักธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาชีวิต โดยยึดหลักทางสายกลาง 5) การสอนสมถกรรม

รมฐานหรือ วิปัสสนากรรมฐาน คือ การสอนให้นั่งสมาธิ ภาวนาเพื่อให้ใจเป็นสมาธิหรือเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขารตามหลักไตรลักษณ์ โดนเฉพาะอย่างยิ่งท่านเน้นสอน “ผมเน้นสอนเรื่องนี้แหละ เพราะถ้าคนคิดดี พูดดี ทำดี ต่อกันแล้ว อย่างอื่นกะดีหมด” เรื่องหลักการอยู่ร่วมกัน “สาราณียธรรม” ว่า 1) การกระทำทางกายประกอบด้วยความรักความปรารถนาดี (เมตตากายกรรม) ต่อเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) พูดจาปราศรัยด้วยความรักความปรารถนาดี (เมตตาวาจากรรม) ต่อเพื่อนร่วม เกิด แก่ เจ็บ ตาย 3) มีความคิด ความดำริด้วยความรักความปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วม เกิด แก่ เจ็บ ตาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 4) ไม่แบ่งแยก ได้สิ่งใดมาที่ประกอบด้วยธรรม เฉลี่ยให้อย่างเสมอภาค (รวมทั้งการแลกเปลี่ยนซื้อขาย) 5) รักษากฎ กติกา ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ทั้งกฎศีลธรรมและกฎหมายบ้านเมือง ไม่ให้ขัดแย้งและทวิฐานครอบงำ ผิดผ่นตนเพื่อความสงบสุขอย่างเสมอภาคกันกับผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 6) มีความเห็นเสมอเหมือนกัน เพื่อความสันติสุขเสมอกันกับผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง หลักธรรมข้อนี้เพื่อ “ชุมชนสะอาด” ทั้งพฤติกรรมบุคคลในชุมชน ระหว่างบุคคล และต่อกติกาชุมชน ด้วยวิธีการสร้างกลยุทธ์ให้มีส่วนร่วม คือ การจัดกิจกรรมหรือโครงการ การสื่อสารหรือให้คำแนะนำ สนับสนุนภาวะผู้นำกระตุ้นชักจูงชาวชุมชนให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมด้วยการสร้างความไว้วางใจ ให้อิสระในการดำเนินโครงการเอง กำหนดเป้าหมายเอง วัดผลสำเร็จของโครงการกันเอง แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบหรือแบ่งงานกันเอง และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกันเอง

1. ด้านเมตตากายกรรม ควรปฏิบัติตามหน้าที่ตามระเบียบอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อความเป็นธรรม ใส่ใจและกระตือรือร้นในทุกการมีส่วนร่วมด้วยความจริงใจ รวดเร็ว ควรปฏิบัติด้วยหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส มีกิริยาท่าทางที่สุภาพอ่อนน้อมต่อกัน ด้วยความจริงใจ

2. ด้านเมตตาวาจากรรม ควรใช้วาจาที่สุภาพ ปรึกษาหารือกันด้วยการพูดจาให้ไพเราะเพิ่มขึ้น โดยใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีเหตุผล แนะนำตักเตือนกันเพื่อความหวังดีต่อกัน และควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ

3. ด้านมโนกรรม ควรเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความมีจิตใจที่ซื่อสัตย์ สุจริต มีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ ด้วยความยุติธรรมเป็นกลาง ไม่ลำเอียงเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่มีความโลภใช้หน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน

4. ด้านสาธารณโภคิ์ ควรมีสวัสดิการ เพื่อเพิ่มขวัญสร้างกำลังใจในการทำงาน ควรมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่เห็นแก่ตัว ควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอ ควรมีความเสียสละ ในการสนับสนุนการทำงานตามความเหมาะสม เป็นธรรมแก่ทุกคน

5. ด้านศีลสามัญญตา ควรปฏิบัติหน้าที่โดยรักษาระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะหรือชุมชน ไม่เลือกปฏิบัติ ปราศจากอคติ เคารพในสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกของผู้ร่วมงาน ควรมีความซื่อสัตย์ สุจริต ควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ใช้อำนาจข่มขู่ผู้ร่วมงาน

6. ด้านทวิญญูสามัญญตา ควรมีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่การจัดตั้งปัญหา พิจารณาความดีความชอบอย่างเป็นธรรม ควรมีความยุติธรรมในการพิจารณาและตัดสินเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อมีปัญหาควรมีการประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ควรทำงานเป็นทีม ไม่ควรสร้างความขัดแย้งในการเข้ามามีส่วนร่วม

สรุป

หลักสารณียธรรม หมายถึง หลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง สามารถนำมาสรุปได้ เป็น 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส, ร.9 (พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส, 2561) พูด ทำ ด้วยเมตตา มาจากสารณียธรรม 3 ข้อ คือ เมตตากายกรรม (ทำด้วยเมตตา) เมตตาวาจกรรม (พูดด้วยเมตตา) และเมตตามโนกรรม (คิดด้วยเมตตา) ประการที่สอง ในการมีส่วนร่วมของชุมชนที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตรงกับสารณียธรรมข้อ สาธารณโภคิ์ (แบ่งปันให้เท่าเทียมกัน) ประการที่สาม ในการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ที่ว่า “การที่ทุกคนประพฤติตนอยู่ในกรอบกติกาโดยเท่าเทียมกัน” ตรงกับสารณียธรรมข้อ ศีลสามัญญตา (มีศีลเสมอกัน) ประการที่สี่ ในการมีส่วนร่วมของชุมชน นั้นที่ว่า “การที่ต่างคนต่างพยายามปรับความคิดความเห็นของตนให้ถูกต้องลงรอยเดียวกัน” ตรงกับสารณียธรรม ข้อทวิญญูสามัญญตา (มีความเห็นลงรอยกัน)

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนคิดริเริ่มจัดทำเป็นกิจกรรมหรือโครงการ ทั้งนี้ เพราะคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม เพราะว่าประชาชนในชุมชนเป็นผู้รู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชน

ตนเองเป็นอย่างดี แนวคิดของการพัฒนาชุมชนจึงต้องมุ่งเน้นที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ ผ่านขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่บนพื้นฐานของการส่งเสริมในการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของประชาชนเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ ร่วมกันในเรื่องประเด็นต่าง ๆ

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง นั้นเริ่มมาจากสถาบันทางสังคม คือ ครอบครัวที่ช่วยอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคม รวมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกใหม่ที่ถือกำเนิดขึ้นมา เช่น การพูด การแต่งกาย การดำรงชีวิต การรู้จักพิจารณาว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ตลอดจนการเรียนรู้แบบแผนและวิธีปฏิบัติตนตามระเบียบของสังคม สถาบันศาสนา ทำหน้าที่ช่วยสนองความต้องการด้านจิตใจ เสริมสร้างกำลังใจให้สมาชิกในสังคมศาสนาเป็นที่ยึดถือและใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนา (ท่านเจ้าอาวาส) ของวัดเป็นตัวเชื่อมหลักระหว่างผู้คนในชุมชนและศาสนา ผู้นำของสงฆ์ เป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อสมาชิกในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับวัดหรือองค์กรต่าง ๆ ผ่านวิธีการเผยแผ่

ในทางปฏิบัติ “สาราณียธรรม” สำหรับการมีส่วนร่วมในชุมชนจะเริ่มต้นด้วย “ทิฏฐิสามัญญตา” คือปรับความคิดเห็นให้ลงรอยแบบเดียวกันเมื่อปรับความคิดเห็นได้อย่างนี้แล้วเราก็จะเกิดความรู้รักสามัคคี คิด พูด ทำต่อกันด้วยเมตตา เกื้อกูลแบ่งปันกันและกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยหลักพระราชนิบัญญัติ กฎหมายต่าง ๆ พูดง่าย ๆ คือ ใช้หลักความรู้ควบคู่หลักคุณธรรมอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เอียงไปข้างองค์กรใด หรือบุคคลใด คณะใดคณะหนึ่ง โดยที่ยังมีการเคารพความแตกต่าง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยิ่งทำงาน ยิ่งซาบซึ้ง รักใคร่ อ่อนใจ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรศึกษาผลที่เกิดจากการนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการมีส่วนร่วมของชุมชน ในโครงการต่าง ๆ
2. ควรศึกษาวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับงานวิจัยคุณภาพ ในการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ไปพร้อม ๆ กัน
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศาสนวิธีในการมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักธรรมบนความแตกต่างของศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- นภดล บงกชกาญจน์. (2545). “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยานกองการบินทหารเรือกองเรือยุทธการ”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโห (มีนุสรณ์). (2553). “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม 6 : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ . มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบรมราชาบาทและพระราชดำรัส. (2561). “การครองตน” ณ สีหบัญชร พระที่นั่ง อนันตสมาคม [ออนไลน์]. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2561 จาก <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/page/krongton.pdf>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม . (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- _____. (2547). ธรรมญูชีวิต . (พิมพ์ครั้งที่ 30). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระมหาชัย จารุณโณ. (1 พฤศจิกายน 2561). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชน. (พระสมุห์อมร อมโร (สีดำ), ผู้สัมภาษณ์)
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมลักษณ์ ไชยเสรีฐ. (2549). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล. ใน
วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสิทธิผล การป้องกันปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน
ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
(ป.ป.ช.)*

PREVENTION EFFECTIVENESS SUPPRESSION PROPERTY INSPECTION
OF THE OFFICE OF THE NATIONAL ANTI-CORRUPTION COMMISSION
(NCC)

วสันต์ เกตุพันธุ์

Wasan Ketphan

สมิทธา จิตตลดากร

Samira Chittalakorn

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: ca-tea@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานโยบายการป้องกัน ปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน ด้วยภาระรับผิดชอบ ให้ได้ประสิทธิผล 2) เพื่อศึกษาการป้องกัน ปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน ด้วยความชอบธรรม ให้ได้ประสิทธิผล 3) เพื่อศึกษาผลกระทบ ปัญหา และการบริหารที่เหมาะสม ในการปฏิบัติการเปลี่ยนแปลง ให้เกิดประสิทธิผล และความเชื่อมั่นของประชาชน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการระดับบริหาร สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จำนวน 3 ท่าน คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการอิสระ จำนวน 5 ท่าน และเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก การระดมความคิด การสนทนากลุ่ม การเข้าร่วมสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

* Received 4 June 2019; Revised 21 June 2019; Accepted 21 June 2019

ผลการวิจัยพบว่า

1. นโยบายการป้องกันปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน จะต้องยึดการปฏิบัติตามธรรมาภิบาล และให้ความสำคัญต่อจริยธรรมในวิชาชีพ ที่ อย่างมีเกียรติอันสง่างาม เป็นที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจ โดยการถือปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล

2. การป้องกันปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน ด้วยความชอบธรรม หากประพฤติดต่อการปฏิบัติหน้าที่ หรือกระทำการทุจริต จะต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย เป็นสองเท่าของอัตราโทษที่ได้กำหนดไว้

3. ผลกระทบ ปัญหา และการบริหารที่เหมาะสม ประเด็นสำคัญควรใช้วิธีการในการดำเนินคดีแบบระบบไต่สวน ส่วนการพิจารณาสรรหา ควรให้บุคลากรในภาคส่วนอื่น ได้เข้ามาเพื่อมีส่วนร่วมเสนอชื่อในการสรรหา วาระที่น้อยลงกว่าที่กำหนดไว้ แต่ไม่ควรน้อยกว่า 4 ปี หรืออาจกำหนดให้หมดวาระ พร้อมกันกับการหมดวาระของรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การป้องกัน, การปราบปราม, การตรวจสอบทรัพย์สิน

Abstract

The objectives of this research are: 1) To study the policy to prevent and suppress the inspection of assets with responsibility to be effective 2) To study the prevention and suppression of property inspections with righteousness to be effective and 3) To study the effects problems and appropriate management in changing operations to be effective and public confidence The sample group is the executive committee. Office of the National Anti-Corruption Commission (NACC) 3 persons qualified faculty members and 5 independent scholars, and collecting qualitative research data by studying from relevant documents, in-depth interviews brainstorming group discussions participation in non-participant observations

The research found that:

1. the policy to prevent and suppress property inspections must adhere to good governance and pay attention to the ethics in the profession that has a noble honor is reliable and trustworthy by adhering to good governance.
2. prevention, suppression of property inspection with righteousness If misconduct on duty or commit fraud Must be punished according to law Is twice the penalty rate that has been imposed.
3. the effects, problems and appropriate management important issues should be used in the prosecution system for recruitment should provide personnel in other sectors have come to have a collective nominate in recruiting less agenda than specified. But should not be less than 4 years or may be scheduled to expire together with the expiration of the parliament and the cabinet.

Keywords: Effectiveness, Prevention, Suppression, Property Inspection

บทนำ

เหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ ของบรรดานิสิต นักศึกษา นักเรียนและประชาชนหลากหลายอาชีพ ในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งแม้ภาพ เปลือกนอกอาจมองเห็นว่า เป็นเรื่องการเรียกร้องขอทางคืนรัฐธรรมนูญ ในการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย แต่ในเบื้องลึกเป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ปัญหาการทุจริตในวงราชการ ในกลุ่ม ผู้มีอำนาจทางการเมือง ได้เป็นตัวกระตุ้นอย่างสำคัญยิ่งต่อการทำให้เกิด การชุมนุมประท้วงใน ครั้งนั้นและลุกลามไปทั่ว เพราะมีสัญญาณบ่งบอกว่า “อำนาจอธิปไตยได้หวนกลับมาเป็นของ ปวงชนชาวไทย” เหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเริ่มเบาบางลง ประชาชนได้โอกาสเรียกร้อง ให้รัฐบาล ดำเนินการ ในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจัง เป็นผลให้สำนักงาน ก.ต.ป. ต้องถูกยุบเลิกไป การป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในระบบ ราชการของประเทศไทยนั้น ได้มีการดำเนินการมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงในยุคปัจจุบัน โดยการ ก่อตั้งหน่วยงานในการปฏิบัติ รวมถึงมีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและ

ปราบปรามการทุจริตหลายฉบับมาโดยตลอดคือ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตุลาการ พ.ศ. 2471 พระราชบัญญัติคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2476 พระราชกฤษฎีกาวิธีพิจารณาลงโทษข้าราชการและพนักงานเทศบาล ผู้กระทำความผิดหน้าที่ หรือหย่อนความสามารถ พ.ศ. 2490 พระราชบัญญัติเรื่องราวร้องทุกข์ พ.ศ. 2492 (ทิวากร แก้วมณี, 2561)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2494 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการปฏิบัติราชการตามมติประชาชน (ก.ป.ช.) เพื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์และพัฒนาเป็นกรมตรวจราชการแผ่นดินในปี พ.ศ. 2496 แต่ได้ถูกยุบเลิกไปในปี พ.ศ. 2503 และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบเกี่ยวกับภาษีอากร (ก.ต.ภ.) ขึ้นตามพระราชบัญญัติตรวจสอบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาษีอากร และรายได้อื่นของรัฐ พ.ศ. 2503 ภายหลังการปฏิวัติเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ได้มีการปรับปรุงระเบียบบริหารราชการแผ่นดินใหม่ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร ลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน โดยรวมงานของคณะกรรมการตรวจสอบเกี่ยวกับภาษีอากร (ก.ต.ภ.) สำนักงานคณะกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์ และงานของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี เข้าด้วยกัน แล้วจัดตั้งเป็น สำนักงานคณะกรรมการตรวจและติดตามผลการปฏิบัติราชการ (ก.ต.ป.) ภายหลังจากการทำรัฐประหาร พ.ศ. 2557 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง เนื่องจากมีกรรมการในคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) หลายคนพ้นจากตำแหน่ง จนเป็นเหตุให้เกิดการนำมาสู่การคัดเลือกบุคคล เพื่อเข้ามาดำรงตำแหน่งกรรมการ ในคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) ชุดใหม่ โดยหนึ่งในรายชื่อที่ได้การคัดเลือกให้เป็นกรรมการ ในคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) ซึ่งไม่เพียงแต่ได้เป็นกรรมการ ยังได้รับตำแหน่งเป็นถึงประธาน ของคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) ด้วย เป็นประเด็นที่ถูกจับตามองเป็นอย่างมาก เพราะด้วยเหตุเคยดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมืองมาก่อน ถึงแม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จะพยายามที่จะแสดงท่าทีต่อสังคม เพื่อให้สังคมเห็นว่ามีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร แต่การพยายามของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งในภายหลังเกิดมีคดีที่เกี่ยวกับ ความไม่โปร่งใสในรัฐบาลเข้าสู่การพิจารณาของ คณะกรรมการ (ป.ป.ช.) เป็นจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่เกิดขึ้น โดยเกี่ยวข้องกับคณะรัฐมนตรี จากกรณีการมีนาฬิกาหรูโดยเป็นทรัพย์สิน ที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ใน

รายการบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ที่ได้แสดงไว้ต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เมื่อครั้งเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงต้องยอมรับว่า สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) โดยคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) สำหรับการวางตัวในการปฏิบัติหน้าที่ต่อคดีนี้ ทำได้ไม่ดีเท่าไรนัก เนื่องจาก ถึงแม้ว่าจะได้มีการส่งหนังสือให้ผู้ถูกร้องเรียนชี้แจงแล้ว และคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) จะได้รับคำชี้แจงมาแล้วเพียงบางส่วน จากผู้ถูกร้องเรียนแล้วก็ตาม แต่คณะกรรมการ (ป.ป.ช.) ไม่พยายามที่จะชี้แจงถึงรายละเอียด ในการที่ผู้ถูกร้องเรียนชี้แจงต่อคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) แก่สาธารณชน แต่กลับมีที่ทำบายเบี่ยง ต่อสื่อมวลชนในการตอบคำถาม โดยการอ้างเหตุว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในกระบวนการสอบสวน ซึ่งเป็นการตอบที่แตกต่างกับคดีของนักการเมืองอื่นในอดีต ที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) โดยคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) มีความพยายามที่จะชี้แจงแก่สาธารณชน (ประสาน ไตรรัตน์วรกุล, 2562)

ในการเปิดเผยถึงข้อเท็จจริง เท่าที่จะสามารถทำได้ และการเปิดเผยข้อเท็จจริง ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อรูปคดีเช่น เส้นทางทางการเงินที่เกี่ยวกับการทุจริต ในโครงการรับจำนำข้าว ซึ่งในการที่ปฏิเสธไม่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินคดีนั้น ย่อมเป็นสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) โดยคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) สามารถที่จะกระทำได้ เพื่อไม่ให้กระทบต่อการรับผิดชอบ (Accountability) ในการตรวจสอบด้วยความชอบธรรม (Legitimacy) ตามกฎหมาย ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญโดยที่ไม่ลืมว่า คดีเหล่านี้กำลังเป็นสิ่งที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชน อันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการแสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระ คำกล่าวที่ว่า “ใครจะเชื่อว่ามีความเป็นอิสระจริง” โดยอดีตประธานศาลรัฐธรรมนูญ ได้แสดงความรู้สึกลึกซึ้งและตกใจ ต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่พิจารณาให้คณะกรรมการ (ป.ป.ช.) ที่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญใหม่ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนครบวาระ (9 ปี) โดยไม่ถือว่าขัดหรือแย้ง ต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทั้งยังได้มีการอภิปรายในการประชุมของ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ในเรื่องการเขียนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ (กฎหมายลูก) จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ (กฎหมายแม่) ซึ่งมิฉะนั้นแล้วจะไม่สามารถใช้บังคับได้ (กลายเป็นกฎหมายลูกทรวี) แต่มีเรื่องที่น่าเป็นกังวลมากกว่าคือ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ซึ่งมาจากการแต่งตั้งของ คณะรักษาความสงบ

แห่งชาติ (คสช.) มีอำนาจที่จะทำการแต่งตั้งองค์การอิสระ เหตุผลที่มีนัยสำคัญของคณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 โดยการที่จัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ และองค์การอิสระขึ้นนั้น ก็ด้วยเพราะว่าที่ผ่านมา หน่วยงานตรวจสอบตามปกติเช่น ตำรวจไม่สามารถตรวจสอบการทุจริตของนักการเมือง และผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง อย่างตรงไปตรงมาและมีประสิทธิภาพเกิดเป็นประสิทธิผลได้ ด้วยตำรวจและอัยการสมัยก่อนเป็นผู้ได้บังคับบัญชา โดยรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งบางชุด สามารถที่จะเข้าแทรกแซง และหรือครอบงำองค์การอิสระได้ ด้วยการแทรกแซงผ่านทางวุฒิสภา ซึ่งเป็นผู้แต่งตั้งองค์การอิสระเหมือนกับ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ในปัจจุบัน (ลี้กิตคอมเปอร์เรชั่น, 2561)

การให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มีอำนาจที่จะดักฟังการสื่อสารของนักการเมือง ข้าราชการ และประชาชน ทางโทรศัพท์ โทรสาร และอุปกรณ์การสื่อสารอื่น ๆ นั้น อาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน ที่ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ดักฟังการสื่อสาร ซึ่งเป็นสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ทั้งเป็นเรื่องที่ผิดต่อกฎหมายในสังคมระบอบประชาธิปไตย แต่เป็นปกติในโลกอำนาจนิยม ที่ยิ่งไปกว่านั้นอาจถูกมองว่า เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ขณะนี้อาจกล่าวได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) กำลังถูกทดสอบครั้งสำคัญ คือการตรวจสอบกรณีนาฬิกาหุและแหวนเพชรเม็ดโต ว่าการปฏิบัติมีความเป็นอิสระ และมีความโปร่งใสหรือไม่ โดยหากว่าการตรวจสอบไม่มีความเป็นอิสระ และไม่มีมีความโปร่งใส สังคมจะเสื่อมต่อความเชื่อถือ ในการที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ไม่มีความเสมอภาค และไม่ยึดถือในหลักธรรมาภิบาล และเสื่อมต่อความเชื่อถือในระบบของการตรวจสอบและการถ่วงดุล ซึ่งถือได้ว่าเป็นเสาหลักอันสำคัญยิ่ง ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในการแทรกแซง เป็นการทำลายระบบการตรวจสอบ จากสถานการณ์ในขณะนั้นๆ ทำให้มีความน่าเป็นห่วง ในความเชื่อมั่นของสังคม ต่อองค์การอิสระ และองค์การที่เกี่ยวกับการตรวจสอบต่าง ๆ ในอนาคต ในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อทำการพิจารณาคดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ กระทำการทุจริต จะต้องถูกดำเนินคดี จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) โดยคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริง ซึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันได้ออกพระราชบัญญัติ ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของ

รัฐ ต้องแสดงรายการบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการที่จะทำการศึกษาถึง ประสิทธิภาพ ในการป้องกันปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ต่อปัญหาที่เกิดขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ, 2561)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการบริหารในการป้องกัน ปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน ด้วยภาระรับผิดชอบ ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ป.ป.ช.) ให้ได้ประสิทธิภาพ
2. เพื่อศึกษานโยบายการบริหารในการป้องกัน ปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน ด้วยความชอบธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ป.ป.ช.) ให้ได้ประสิทธิภาพ
3. เพื่อศึกษาผลกระทบ ปัญหา และการบริหารที่เหมาะสม ในการปฏิบัติการเปลี่ยนแปลง ให้เกิดประสิทธิผล และความเชื่อมั่นของประชาชนของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ป.ป.ช.)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพ การป้องกันปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญ และใช้ การสนทนากลุ่ม (Focus Groups) อันเป็นเทคนิควิจัยเพื่อหาข้อมูลเชิงลึก เพื่อประเมินว่าแนวทางที่พึงประสงค์จะเกิดขึ้นจริง โดยใช้หลักเกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญจากผู้มีประสบการณ์ตรง (Critical Incident Technique) เป็นเทคนิควิธีการขั้นตอนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ที่มีประสบการณ์เฉพาะด้านหรือข้อสังเกตจากผู้มีประสบการณ์ช่วยในการวิเคราะห์รายละเอียด ทั้งนี้เพื่อให้มาทำการตรวจสอบ และประเมินอนาคตภาพโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในการระดมความเห็นและข้อเสนอแนะ รวมถึงความเหมาะสม ดังต่อไปนี้ (สรุตา สมพอง, 2561)

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการศึกษาวิจัย โดยเลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการตีความ จากปรากฏการณ์ของสังคมมนุษย์ ด้วยวิธีในการเข้าถึงกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมของมนุษย์ ทั้งเป็นการศึกษาค้นคว้าในเชิงธรรมชาติ โดยที่ผู้วิจัยไม่เข้าไปปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม ของสิ่งที่จะทำการศึกษา ผู้วิจัยเข้าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ โดยที่ไม่มีการกำหนด หรือระบุเอาไว้ล่วงหน้า ผู้วิจัยเป็นเพียงผู้สังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ แล้วนำมาพรรณนาถึงสิ่งที่พบ และตีความปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยมีความสำคัญในลักษณะ “อัตวิสัย” ที่แสดงออกด้วยการรายงานผลการวิจัย”

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่สำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการสัมภาษณ์ได้แก่คำถาม ซึ่งผู้วิจัยนำประเด็นที่ได้จากปรากฏการณ์ และจากการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตั้งข้อคำถาม เป็นชุดคำถามตามขอบเขตในการทำวิจัย แบ่งได้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยใช้ในการขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เป็นกลุ่มผู้บริหารในด้านที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดขึ้นจากกรอบแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่ผู้วิจัยศึกษาเป็นหลักการระดมสมอง หรือการระดมความคิด ผู้วิจัยใช้คำถามที่มีลักษณะที่เน้นถึงทัศนะ แนวคิด ความสัมพันธ์ ของผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม ในประเด็นที่เกี่ยวกับงานวิจัย อันเป็นลักษณะที่เป็นการเฉพาะเจาะจง ด้วยวิธีการใช้คำถามที่มีลักษณะเป็นการจุดประเด็นของผู้ดำเนินการสนทนา รวมถึงการสนทนากลุ่ม และการบันทึกประเภทเสียงในขอเข้าสัมภาษณ์ รวมถึงการบันทึกภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการยืนยันการทำงานวิจัยของผู้วิจัยเชิงประจักษ์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ที่จะให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้ กลุ่มที่ 1) คณะกรรมการระดับบริหาร สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จำนวน 3 ท่าน กลุ่มที่ 2) คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการอิสระ จำนวน 5 ท่าน กลุ่มที่ 3) กลุ่มนักศึกษาสถาบันพระปกเกล้า (ปรม.รุ่นที่ 18) ประกอบด้วยผู้บริหารองค์การภาครัฐ และผู้บริหารองค์การภาคเอกชน โดยใช้รูปแบบการระดมความคิด จำนวน 30

ท่าน กลุ่มที่ 4) ผู้บริการหน่วยงานเอกชน อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 70 ท่าน และกลุ่มที่ 5) การเข้าร่วมสังเกตการณ์ แบบไม่มีส่วนร่วม จำนวน 8 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตามหลักของ Merriam-Webster ด้วยการจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ตามลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ แบบใช้ทฤษฎี กล่าวคือเป็นการแยกชนิดของเหตุการณ์ โดยยึดกรอบของแนวคิดทฤษฎีเป็นหลักได้แก่ การกระทำ ได้แก่พฤติกรรมสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ณ ช่วงระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง ที่ไม่ต่อเนื่องหรือยาวนาน กิจกรรม ได้แก่ขนบธรรมเนียมประเพณี สถานการณ์ หรือเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นที่มีลักษณะต่อเนื่อง รวมถึงมีความผูกพันกับกลุ่มบางกลุ่ม หรือบุคคลบางบุคคล ความหมาย ได้แก่ การที่บุคคลสื่อสาร อธิบาย หรือการให้ความหมายต่อกิจกรรม การกระทำ โดยอาจเป็นการให้ความหมายเกี่ยวกับโลกทัศน์ ความเชื่อ บรรทัดฐาน ค่านิยม ความสัมพันธ์ ได้แก่ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันในสังคม ระหว่างบุคคลหลาย ๆ คน ที่ทำการศึกษาถึงการเข้ากันได้ หรือขัดแย้งกัน ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้แก่การเข้าร่วมกิจกรรม การปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ หรือความผูกพันกันของบุคคล และสถานการณ์หรือสภาพ ได้แก่ กิจกรรม การกระทำ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (Merriam-Webster, 2009)

สำหรับในการตีความและการหาข้อสรุปในผลของการวิจัย เพื่อการสร้างข้อมูลคุณภาพที่สามารถยืนยัน สืบค้นได้อย่างรวดเร็ว ส่วนของการตรวจสอบความเชื่อถือได้ ได้กำหนดการตรวจสอบ โดยการตรวจสอบกับ สิ่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ โดยการโยงสามเส้า ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบ ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผลการวิเคราะห์ของการวิจัยรูปแบบในการดำเนินการ ด้วยการตรวจสอบความถูกต้อง โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจากหลาย ๆ แห่ง รวมถึงการเปรียบเทียบ วิธีในการรวบรวมข้อมูลหลาย ๆ วิธี และในการเปรียบเทียบการใช้แนวคิด ทฤษฎี เป็นประการสำคัญที่ผู้วิจัยปฏิบัติ

ผลการวิจัย

1. บทบาทหน้าที่ตามหลักภาระรับผิดชอบ ของผู้ปฏิบัติหน้าที่ จำเป็นที่จะต้องยึดการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล อันเป็นกรอบการปฏิบัติ เพื่อความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่ต้องยึดมั่นและให้ความสำคัญต่อ การมีจริยธรรมในวิชาชีพ ที่หน่วยงานได้

กำหนดไว้ อันเป็นหัวใจที่สำคัญของผู้ปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการตรวจสอบ ในบทบาทหน้าที่ตามหลักการรับผิดชอบ ในอันที่จะรักษาไว้ซึ่งความเที่ยงธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นผู้หน้าที่ตรวจสอบ อย่างมีเกียรติอันภาคภูมิใจและสง่างาม เป็นที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจ โดยการถือปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล (Borgatti, Stephen P. & Foster Pacey, C, 2018) ซึ่งความในมาตรา 182 และมาตรา 183 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ได้บัญญัติแสดงให้เห็นถึงการมีหน้าที่ต่อ ภาระรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความมีเอกภาพในการปฏิบัติงาน ภายในกำหนดเวลาที่กำหนด ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และเพื่อการรักษาไว้ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเป็นธรรมอย่างยุติธรรม ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยไม่เห็นแก่อำิสสินจ้างใด เพราะหากประพฤติผิดต่อการปฏิบัติหน้าที่ หรือกระทำการทุจริต ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ผู้นั้น จะต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย เป็นสองเท่าของอัตราโทษที่ได้กำหนดไว้ จากผลของการกระทำที่ตนได้กระทำ

2. ประเด็นหลักที่สำคัญในการจัดตั้ง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มีสถานะเป็นกรม ลักษณะการทำงานเป็นรูปแบบของคณะบุคคล มีการดำเนินการที่เป็นอิสระ กล่าวคือไม่ได้สังกัดกับหน่วยงานราชการใด เพื่อการตรวจสอบการทุจริต ที่เกิดขึ้น จากการกระทำทุจริตโดยข้าราชการ (เอกพร รักความสุข, 2560) การทุจริตที่กระทำโดยนักการเมือง การกระทำทุจริตในระดับโครงการของรัฐ ที่มีภาคเอกชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินการป้องกัน ปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน โดยใช้วิธีการในการดำเนินคดีแบบระบบไต่สวน ที่มีประสิทธิภาพ ในการให้ความเป็นธรรม และเป็น การสร้างการป้องกันการทุจริต ที่ครอบคลุมการทุจริตในทุกด้าน ให้เกิดประสิทธิผล ในส่วนของการสรรหาบุคลากร ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยเป็นบุคลากรในส่วนของภาครัฐ หากพิจารณาการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ไม่ปรากฏว่าให้บุคลากรในภาคส่วนอื่น ได้รับโอกาสเข้ารับการศึกษาสรรหา จึงควรให้บุคลากรภาคส่วนอื่นโดยเฉพาะ ในสาขาอาชีพต่าง ๆ ได้รับโอกาสในการสรรหาเข้ามาเพื่อการมีส่วนร่วม โดยมีข้อกำหนดคุณสมบัติแก่ ผู้ที่จะเสนอชื่อในการสรรหา เพื่อการทำงานในการป้องกัน ปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน เพื่อการทำงานในเชิงรุก ให้เกิดมีประสิทธิผลสูงสุด และ

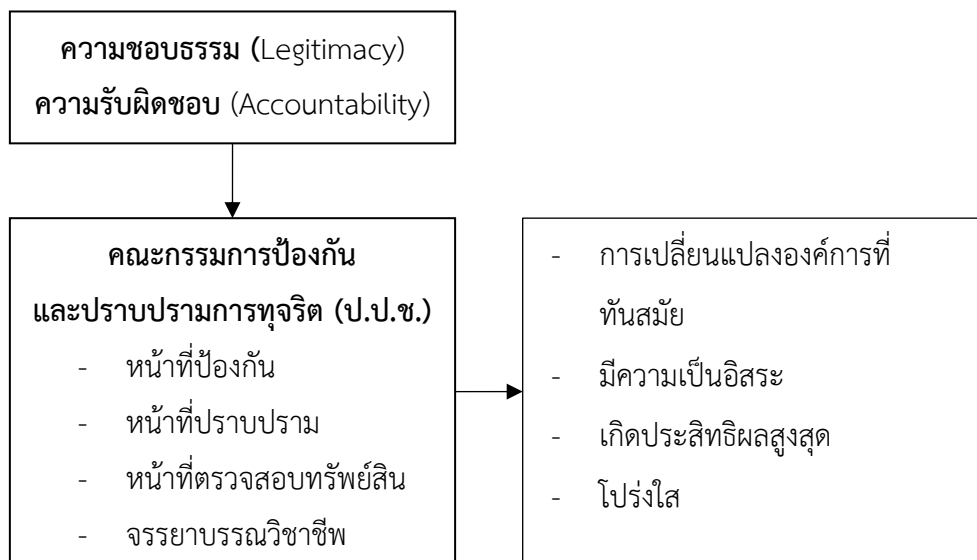

ควรพิจารณากำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง ของคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) ให้มีวาระที่น้อยลงกว่าที่กำหนดไว้ แต่ไม่ควรน้อยกว่า 4 ปี หรืออาจกำหนดให้หมดวาระ พร้อมกันกับการหมดวาระของรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ และแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงความ เป็นอิสระขององค์การได้อย่างแท้จริงเป็นรูปธรรม

3. ด้วยการนำวิธีการระบบไต่สวนมาใช้ ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงองค์การ โดยการ นำรูปแบบในการดำเนินคดี ที่มีความแตกต่างจากที่เคยปฏิบัติ อันมีวัตถุประสงค์เพื่อการนำมา ซึ่ง ความยุติธรรมให้แก่คู่ความอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวคิดที่สำคัญ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินการ ตามวิธีการในระบบการไต่สวนตามกฎหมาย ที่เกี่ยวกับวิธีการพิจารณาตามหลักการ สากล ที่ยอมรับกันโดยทั่วไป มีวิธีการในการดำเนินการอยู่สองระบบได้แก่ ระบบกล่าวหา และ ระบบไต่สวน โดยมีแนวความคิดที่แตกต่างกัน ได้แก่ การแบ่งแยกโดยใช้บทบาทศาล และ คู่ความในการพิจารณา เพราะคู่ความอีกฝ่าย หรือผู้ที่ถูกกล่าวหา หรือถูกร้องเรียน ซึ่งเป็น เจ้าหน้าที่ของรัฐ (สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, 2561) การที่จะนำเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง มาพิสูจน์ ถือเป็นเรื่องที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นไปไม่ได้ แต่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ได้มีบทบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ไต่สวน มีอำนาจ ดำเนินกระบวนการไต่สวน ในการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีได้ การดำเนินการชั้นศาล ก็ได้ กำหนดให้ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวน เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงให้ใกล้เคียง ความจริงที่สุดได้ ซึ่งต่างจากคดีทั่วไปที่ฝ่ายโจทก์และจำเลย จะนำพยานหลักฐานมานำเสนอต่อ ศาล เพียงเพื่อเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่ง โดยศาลจะพิจารณาตามพยานหลักฐานที่นำเสนอเท่านั้น จึง เป็นการดำเนินการที่มีความเป็นอิสระ ในการให้ความเป็นธรรมตามหลักแห่งนิติธรรม แต่ใน การดำเนินการ ทักษะประสบการณ์ของ บุคลากรผู้ทำหน้าที่ไต่สวน ถือได้ว่าเป็นอุปสรรคอัน สำคัญ ในการอำนวยความยุติธรรม ในการดำเนินคดีตามระบบไต่สวน การรวบรวม พยานหลักฐานประกอบสำนวน และการทำสำนวนคดีอย่างสมบูรณ์ ในส่วนของการ เปลี่ยนแปลงองค์การ ด้วยการ “สร้างกลไกการป้องกัน เพื่อการยับยั้งการทุจริต” เป็นงานที่มี ความสลับซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับการออกกฎหมาย ระเบียบ แนวทาง หรือมาตรการต่าง ๆ สำหรับใช้ต่อสู้กับการทุจริตในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีการวิวัฒนาการ และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การที่จะสร้างกลไกการป้องกัน เพื่อการยับยั้งการทุจริต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมี กระบวนการศึกษา วิจัย และวิเคราะห์ เพื่อการสร้างให้เกิดเป็นกลไก สำหรับการสกัดกั้นการ

ทุจริตในทุกรูปแบบ การสร้างให้ประชาชน ในฐานะที่เป็นผู้เสียภาษีอากร และเจ้าของอำนาจ อธิปไตย ได้รับรู้รับทราบ ตระหนักรู้ และการเข้ามามีส่วนร่วม ในการปกป้อง ป้องกัน ผลประโยชน์ของประเทศชาติ อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล (Goldsmith, Stephen & William D. Eggers, 2018) ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ประสิทธิภาพ การป้องกันปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน ของ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

อภิปรายผล

นโยบายการป้องกัน ปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน ด้วยภาระรับผิดชอบ ให้ได้ ประสิทธิภาพ พบว่า สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 จนถึงฉบับ พ.ศ. 2561 โดยมีนโยบายการป้องกัน ปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน ด้วยภาระรับผิดชอบ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการทุจริตคือ 1) ทำหน้าที่ป้องกันการทุจริต ด้วยการเผยแพร่ ปลุก จิตสำนึก และการรณรงค์ต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ 2) ทำหน้าที่ปราบปรามการทุจริต ด้วย การรับแจ้งข้อมูล แเบะแสร การร้องเรียน 3) ทำหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สิน เจ้าหน้าที่ของ

รัฐ จากการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ซึ่งวิธีการทำงานในคดีทุจริตของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้นำระบบใหม่มาใช้ได้แก่ “ระบบการไต่สวน” เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ที่ใกล้เคียงความจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งแตกต่างจากการดำเนินคดีทุจริต ที่ใช้อยู่เดิมในการดำเนินคดี โดยทั่วไปที่เรียกว่า “ระบบกล่าวหา” สอดคล้องกับการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) สอดคล้องกับงานวิจัย (ฉัฐวัฒน์ ชัชวณัฐภิญญ์, 2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความชอบธรรมกับการเปลี่ยนแปลงองค์การของกรมสอบสวนคดีพิเศษ พบว่า ระบบกล่าวหาในการดำเนินคดี สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จะดำเนินการในเรื่องที่มีการกล่าวหาว่ากระทำทุจริต ตามอำนาจหน้าที่แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 และฉบับ พ.ศ. 2561 ที่ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ให้แก่ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ด้วยการจัดให้มีการเปิดเผยถึงกระบวนการและขั้นตอนบางส่วน ในการไต่สวนข้อเท็จจริง สำหรับคดีที่อยู่ในระหว่างการไต่สวนทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าตรวจสอบได้ ด้วยการจัดทำข้อมูลแสดงไว้ในเว็บไซต์ หรือระบบข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เพื่อที่จะให้ประชาชนได้สามารถเข้าตรวจสอบ ทั้งเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคล และเพื่อการลดผลกระทบที่มีต่อรูปคดีของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) โดยสามารถที่จะแยกพิจารณาได้

การป้องกัน ปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน ด้วยความชอบธรรม ให้ได้ประสิทธิผล พบว่า เมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ในส่วนของการสรรหาบุคลากร โดยเป็นบุคลากรในส่วนของภาครัฐ ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน หากพิจารณาการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ไม่ปรากฏการให้บุคลากรในภาคส่วนอื่นได้เข้ารับการพิจารณาสรรหา เพื่อการเข้าเป็นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต อาจด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นหน่วยงานอิสระ อันทำหน้าที่ตรวจสอบฝ่ายบริหาร แต่ในปัจจุบันในการบริหาร รวมถึงการพัฒนาในทุกด้าน ส่งผลให้การทุจริตเกิดขึ้นอย่างมากเช่นกัน ทั้งมีความซับซ้อนของข้อเท็จจริง และรวมถึงรูปแบบ การที่มีคณะกรรมการ จำนวน 9 ท่าน โดยเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ในการทุจริตใน

ระดับโครงการของรัฐ ที่มีภาคเอกชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง การกระทำทุจริตก็จะต้องมีรูปแบบที่เปลี่ยนไป และเป็นการทำงานที่ความยุ่งยากในการไต่สวน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ใกล้เคียงความจริง ทั้งมุมมองในเชิงธุรกิจ แม้จะมีพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่เป็นการใช้กฎหมาย เพื่อการป้องกันการกระทำทุจริต ยิ่งทำให้เกิดงานด้านการตรวจสอบ ให้แก่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) ที่เป็นองค์การอิสระ โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จึงควรให้บุคลากรภายนอกโดยเฉพาะ ในสาขาอาชีพต่าง ๆ ได้รับการสรรหาเข้ามา โดยมีกำหนดคุณสมบัติ แก่ผู้ที่จะเสนอชื่อในการสรรหา เพื่อการทำงานในการป้องกันปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน ให้เกิดมีประสิทธิผลสูงสุด และควรกำหนดให้วาระในการดำรงตำแหน่ง ของคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) มีวาระที่น้อยลงกว่าที่กำหนดไว้ แต่ไม่ควรน้อยกว่า 4 ปี หรืออาจกำหนดให้หมดวาระพร้อมกันกับการหมดวาระของรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ และแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงความเป็นอิสระขององค์การได้อย่างแท้จริงเป็นรูปธรรม

ผลกระทบ ปัญหา และการบริหารที่เหมาะสม ในการปฏิบัติการเปลี่ยนแปลง ให้เกิดประสิทธิผล และความเชื่อมั่นของประชาชน,พบว่า การนำรูปแบบในการดำเนินคดี ที่มีความแตกต่างจากที่เคยปฏิบัติ โดยการนำวิธีการไต่สวนมาใช้ของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ถือได้ว่าเป็นการนำมาซึ่ง ความยุติธรรมให้แก่คู่ความ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวคิดที่สำคัญ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ ตามวิธีการในระบบการไต่สวนตามกฎหมาย ที่เกี่ยวกับวิธีการพิจารณาตามหลักการสากล ที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ที่มีวิธีการในการดำเนินการอยู่สองระบบได้แก่ ระบบกล่าวหา และระบบไต่สวน โดยมีแนวความคิดที่แตกต่างกันได้แก่ การแบ่งแยกโดยใช้บทบาทศาล และคู่ความในการพิจารณา เพราะคู่ความอีกฝ่าย หรือผู้ที่ถูกกล่าวหา หรือถูกร้องเรียน เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ การที่จะนำเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาพิสูจน์ ถือเป็นเรื่องที่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นไปไม่ได้ ตามบทบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ไต่สวน มีอำนาจดำเนินกระบวนการไต่สวน ในการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีได้ และในการดำเนินการชั้นศาล ก็ได้กำหนดให้ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวน เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงให้ใกล้เคียงความจริงที่สุดได้ โดยทั้งตัวโจทก์ผู้กล่าวหา หรือร้องเรียน

และจำเลยซึ่งเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหา หรือถูกร้องเรียน สามารถที่จะนำเสนอพยานหลักฐานต่าง ๆ ในลักษณะเป็นผู้ช่วยพนักงานไต่สวนและศาลเท่านั้น เพราะพนักงานไต่สวนหรือศาล สามารถที่จะเรียกพยาน ไม่ว่าจะเป็นพยานเอกสาร พยานบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี มาสืบเพิ่มเติม เพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริงได้ ซึ่งต่างจากคดีทั่วไปที่ฝ่ายโจทก์และจำเลย จะนำพยานหลักฐานมานำเสนอต่อศาล เพียงเพื่อเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่ง โดยศาลจะพิจารณาตามพยานหลักฐานที่นำเสนอเท่านั้น จึงเป็นการดำเนินที่มีความเป็นอิสระ ในการให้ความเป็นธรรมตามหลักแห่งนิติธรรม

สรุป

ความในมาตรา 182 และมาตรา 183 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ได้บัญญัติแสดงให้เห็นถึงการมีหน้าที่ต่อภาระรับผิดชอบ (Accountability) เพื่อให้เกิดความมีเอกภาพในการปฏิบัติงาน ภายในกำหนดเวลาที่กำหนด ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และเพื่อการรักษาไว้ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเป็นธรรมอย่างยุติธรรม ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยไม่เห็นแก่เอามิสินจ้างใด เพราะหากประพฤติดัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ หรือกระทำการทุจริต ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ผู้นั้น จะต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย เป็นสองเท่าของอัตราโทษที่ได้กำหนดไว้ จากผลของการกระทำที่ตนได้กระทำ ในส่วนของการสรรหาบุคลากร ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยเป็นบุคลากรในส่วนของภาครัฐ หากพิจารณาการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ไม่ปรากฏว่าให้บุคลากรในภาคส่วนอื่น ได้รับโอกาสเข้ารับการพิจารณาสรรหา จึงควรให้บุคลากรภาคส่วนอื่นโดยเฉพาะ ในสาขาอาชีพต่าง ๆ ได้รับโอกาสในการสรรหาเข้ามาเพื่อการมีส่วนร่วม โดยมีข้อกำหนดคุณสมบัติแก่ ผู้ที่จะเสนอชื่อในการสรรหา เพื่อการทำงานในการป้องกันปราบปราม การตรวจสอบทรัพย์สิน เพื่อการทำงานในเชิงรุก ให้เกิดมีประสิทธิผลสูงสุด และควรพิจารณากำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง ของคณะกรรมการ (ป.ป.ช.) ให้มีวาระที่น้อยลงกว่าที่กำหนดไว้ แต่ไม่ควรน้อยกว่า 4 ปี หรืออาจกำหนดให้หมดวาระ พร้อมกันกับการหมดวาระของรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ และแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงความ เป็นอิสระขององค์การได้อย่างแท้จริงเป็นรูปธรรม

การดำเนินการชั้นศาล ก็ได้กำหนดให้ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ส่วน เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงให้ใกล้เคียงความจริงที่สุดได้ ซึ่งต่างจากคดีทั่วไปที่ฝ่ายโจทก์และจำเลย จะนำพยานหลักฐานมานำเสนอต่อศาล เพียงเพื่อเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่ง โดยศาลจะพิจารณาตาม พยานหลักฐานที่น่าเสนอเท่านั้น จึงเป็นการดำเนินการที่มีความเป็นอิสระ ในการให้ความเป็น ธรรมตามหลักแห่งนิติธรรม แต่ในการดำเนินการ ทักษะประสบการณ์ของ บุคลากรผู้ทำหน้าที่ ใต้สวน ถือได้ว่าเป็นอุปสรรคอันสำคัญ ในการอำนวยความสะดวก ในการดำเนินคดีตามระบบ ใต้สวน การรวบรวมพยานหลักฐานประกอบสำนวน และการทำสำนวนคดีอย่างสมบูรณ์ ใน ส่วนของการเปลี่ยนแปลงองค์การ (Organizations Change) ด้วยการ “สร้างกลไกการป้องกัน เพื่อการยับยั้งการทุจริต” เป็นงานที่มีความสลับซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับการออกกฎหมาย ระเบียบ แนวทาง หรือมาตรการต่าง ๆ สำหรับใช้ต่อสู้กับการทุจริตในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีการ วิวัฒนาการ และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การที่จะสร้างกลไกการป้องกัน เพื่อการยับยั้งการ ทุจริต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีกระบวนการศึกษา วิจัย และวิเคราะห์ เพื่อการสร้าง ให้เกิดเป็นกลไก สำหรับการสกัดกั้นการทุจริตในทุกรูปแบบ การสร้างให้ประชาชน ในฐานะที่ เป็นผู้เสียภาษีอากร และเจ้าของอำนาจอธิปไตย ได้รับรู้รับทราบ ตระหนักรู้ และการเข้ามามี ส่วนร่วม ในการปกป้อง ป้องกันผลประโยชน์ของประเทศชาติ อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิด ประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมด้านความประพฤติ อย่างมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ตาม หลักของจรรยาบรรณในวิชาชีพ (Code of Conduct) ในการที่จะสร้างให้เกิดจิตสำนึก ในหลัก ของคุณธรรม และหลักของจริยธรรมในแต่ละบุคคลทั้งองค์การ รวมถึงวิธีการในการที่จะ ควบคุมการปฏิบัติ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ อันว่าด้วยจรรยาบรรณที่กำหนดไว้ของ สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

2. ควรศึกษาเพิ่มเติมด้านหลักนิติธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กฎหมาย และการ บังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาค รวมทั้งการให้ความสำคัญในหลักนิติ ธรรม และหลักคุณธรรมเป็นลำดับแรกในการทำงาน เพื่อให้เป็นที่ประจักษ์ชัดเจน ในฐานะ องค์การอิสระด้านการตรวจสอบ ที่มีประสิทธิภาพ

3. ควรศึกษาเพิ่มเติมในการจัดตั้งหน่วยงานในการฝึกอบรม ให้นักงานได้ส่วน ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพ และเกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรวัฒน์ ชัยณัฐภักดิ์. (2561). ความชอบธรรมกับการเปลี่ยนแปลงองค์การของกรมสอบสวนคดีพิเศษ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาปรัชญา (หน้า 14). มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- ทิวากร แก้วมณี. (2561). การทบทวนแนวความคิดใหม่ Good Governance: Rethinking its Concept. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2561 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/dhiwakorn/2011/11/25/entry-1>.
- ประสาน ไตรรัตน์วรกุล. (2562). ประเด็นร่วมสมัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม การเมือง : มิติใหม่ของรัฐวิสาหกิจไทย. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <https://www.isranews.org/isranews-news/>.
- ลี้กิตคอมเปอร์เรชั่น. (2561). การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล. เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2561 จาก <https://sites.google.com/site/goodgovemaneinternalaudit/3-halk-khwam-rab-phid-chxb->.
- ศรุดา สมพอง. (2561). การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สำหรับเด็กและเยาวชนในชั้นศาล. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2561 จาก <http://www.djop.go.th/>.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ. (2561). ผลการดำเนินงานปราบปรามการทุจริต. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2561 จาก <http://www.pacc.go.th/index.ph/>.
- สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา. (2561). องค์การอิสระ ที่มีหน้าที่ตรวจสอบการทุจริต. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2561 จาก <https://www.senate.go.th/>.
- เอกพร รักความสุข. (2560). ภาระรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐที่สามารถตรวจสอบได้ในการบริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

- Borgatti, Stephen P. & Foster Pacey, C. (2018). "The Network Paradigm in Change Management Model. เรียกใช้เมื่อ 25 September 2018 จาก <https://www.slide team.net/>
- Goldsmith, Stephen & William D. Eggers. (2018). Governing by Networks: The New Government Trends Road Map. เรียกใช้เมื่อ 25 September 2018 จาก Of the Office of the Public Sector Development Commission (Kporn): <https://www.iap2.org/>.
- Merriam-Webster. (2009). Methods of Teaching STS Topic. In R. By bee, Ed., Science –Technology – Society 1985 NSTA yearbook. . Washington, DC: National Science Teacher Association.

พระสงฆ์ไทยกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม
: ศึกษากรณีเคลื่อนไหวให้บรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ
ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2559 ^{*}
THAI SANGHA AND SOCIAL MOVEMENTS: A CASE STUDY
OF STUDY OF MOVEMENTS IN STSTING BUDDHIM AS THE
NATIONAL RELIGION IN THE DRAFT OF THAI CONSTITUTION
B.E. 2559

กัญจira วิจิตรวัชรารักษ์

Kanjira Wijitwatcharak

สมชัย แสนภูมิ

Somchai Saenphumi

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: kanjira9@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและอธิบาย
บทบาทของพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวผลักดันให้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) บรรจุ
ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ 2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบและยุทธวิธีการ
เคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในประเด็นการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ โดยใช้การวิจัย
เชิงคุณภาพแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

การผลักดันประเด็น “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ” เกิดขึ้นครั้งแรกระหว่างการ
แก้ไขรัฐธรรมนูญในปี 2537 การร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 และการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550
ตามลำดับ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ การเคลื่อนไหวของเครือข่ายพระสงฆ์เกิดขึ้นอีกครั้ง เมื่อมี

^{*} Received 4 June 2019; Revised 21 June 2019; Accepted 21 June 2019

การร่างรัฐธรรมนูญในปี 2558 – 2559 มีการชุมนุมของพระสงฆ์ครั้งใหญ่ภายใต้ชื่อ “สภัดแผนล้มการปกครองคณะสงฆ์ไทย” ที่มีประเด็นการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติเป็นหนึ่งในประเด็นที่เรียกร้อง แต่สุดท้าย คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไม่สามารถทำตามข้อเรียกร้องได้ แต่ได้เพิ่มการส่งเสริมพระพุทธศาสนาเถรวาทในมาตรา 67 อย่างที่ไม่เคยปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับใดมาก่อน การเคลื่อนไหวของเครือข่ายพระสงฆ์ใช้รูปแบบและกลยุทธ์คือการระดมทรัพยากรจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะ Facebook และ Line รวมถึงการให้พระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่มีบารมี “บอกบุญ” แก่ลูกศิษย์เพื่อกระตุ้นให้มวลชนมีการรับรู้และเข้าร่วมการชุมนุม การใช้สื่อโทรทัศน์และวิทยุของเครือข่ายทำหน้าที่กระจายข่าวอีกทาง จนสามารถระดมมวลชนทั้งพระและประชาชนได้ถึง 30,000 รูป/คน เพื่อเข้าร่วมการชุมนุมครั้งใหญ่ในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2559 ณ ลานหน้าองค์พระพุทธรูปมณฑล จังหวัดนครปฐม นอกจากนี้ เครือข่ายพระสงฆ์ยังใช้กลยุทธ์ส่งตัวแทนองค์กรพุทธต่าง ๆ เข้าเจรจากับคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญหลายครั้งเพื่อกดดันคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญอีกทาง หลังจากที่ได้พระสงฆ์และตัวแทนองค์กรพุทธต่าง ๆ ประชุมกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ได้ประชุมทบทวนบทบาทองค์กรต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ให้คงอยู่กับประเทศไทย ให้สมกับเป็นประเทศที่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากต่อไป

คำสำคัญ: ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม, พระสงฆ์, ศาสนาพุทธ, ศาสนาประจำชาติ

Abstract

The objectives of the study the background and explain the roles of monks in the movement to push the Constitution Drafting Committee (C.D.C.) to enforce Buddhism as the national religion and to study and analyze the patterns and strategies of the monk movement in the issue to enforce Buddhism as the national religion using qualitative research to study.

The research found that:

the enforcement of issue of "Buddhism to be the national religion" occurred first during the amendment of constitution in 1994, the draft of Constitution B. E. 2540, and the draft of Constitution B. E. 2550, respectively.

However, it was unsuccessful. The movement of the monk network occurred again when the Constitution was drafted in 2015 – 2016. There was the large gathering of monks under the name of "Hindering the plan of Thai monk administration" with the issue of enforcing Buddhism as the national religion to be the last demanded issue. Finally, the Constitution Drafting Committee was unable to fulfill the demand. However, the promotion of Theravada Buddhism was increased in Section 67 as never been before in any constitution. The movement of monk network used the form and strategy to raise the resources from online social media, especially Facebook and Line, as well as having the senior monk with prestige to "stimulate" and encourage the public to have awareness and join in the gathering by using the television and radio networks to distribute the news. Eventually, the mass of monks and people up to 30,000 persons could be gathered to participate in a large gathering on 15th February, 2016 at the front of Buddha Monthon, Nakhon Pathom Province. Moreover, the monk network also used the strategy to send the representatives of various Buddhist organizations to negotiate with the Constitution Drafting Committee for several times to put pressure to the Constitution Drafting Committee. After Buddhist monks and representatives of the various elements get together already, the meeting reviewed various organizational roles that drives Buddhism, and is filling the country with Thailand, a country where there are a large number of Buddhists.

Keyword: Social movements, Sangha, Buddhism, National religion

บทนำ

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในรูปแบบของพระสงฆ์กับการเมืองไทยนั้น ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ.2475 มีหลายเหตุการณ์ที่พระสงฆ์ออกมาเคลื่อนไหว อาทิ การเคลื่อนไหวเรียกร้องความชอบธรรมให้แก่ พระพินลธรรม (อาจ อาสภะมหาเถระ) การ

เคลื่อนไหวกวของพระกิตติวุฒโธ ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เจ้าของวลี “การฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป” อันเป็นหนึ่งในชนวนที่นำไปสู่ความรุนแรงในเหตุการณ์ดังกล่าว การเคลื่อนไหวกวหลักคั่นให้บรรจุพระพุทธรศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ การเคลื่อนไหวกวของกลุ่พระสงฆ์และการเข้าร่วมในเวทีกลุ่เสื้อเหลือง เสื้อแดง กปปส. และชุมนุมประเด้นการแต่งตั้งสมเดจพระสังฆราชในตำแหน่งที่ว่างลง เป็นต้น บทบาทของพระสงฆ์ในหลายเหตุการณ์ถูกสังคตตั้งคำถามถึงความเหมาะสม เนื่องจากในประเทศไทยห้ามใช้สิทธิทางการเมืองไว้ เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น ทั้งนี้ การแสดงความเห็นทางการเมืองร่วมเดินขบวน หรือจัดการชุมนุมโดยพระสงฆ์เองสามารถพึงกระทำได้ เนื่องจากไม่ผิดบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่อย่างไรก็เป้นคนละประเด้นกับหลักพระธรรมวินัย

ในต่างประเทศพระสงฆ์มีบทบาทในการเคลื่อนไหวกวทางการเมืองที่น่าสนใจ เช่น ประเทศศรีลังกาที่พระสงฆ์สามารถเข้าไปเลือกตั้ง และสามารถลงสมัครเป้นนักการเมืองได้ การลุกฮือเดินขบวนต่อต้านและคว่ำบาตรรัฐบาลทหารพม่าและสนับสนุนกลุ่่นักการเมืองที่เหล่าพระสงฆ์หวังจะเห็นความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายที่มีผลต่อสงฆ์ เป็นต้น (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2557) ความเคลื่อนไหวกวของพระสงฆ์ไทยเริ่มปรากฏชัดขึ้นหลังเหตุการณ์สมเดจพระพุฒาจารย์ (อาก อาสภะมหาเถระ) ถูกถอดสมณศักดิ์ขณะดำรงตำแหน่งพระพิมลธรรม ในยุครัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ พ.ศ.2505 ต่อมาเมื่ออำนาจทางการเมืองถูกเปลี่ยนผ่านจากทหารมาสู่ประชาชนหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ประชาธิปไตยจึงเริ่มผลิบาน ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2518 เกิดขบวนกรเคลื่อนไหวกวทางสังคตโดยพระสงฆ์ภายใต้ชื่อ “คณะยุวสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย” ซึ่งเป็นพระนิสิตจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำโดยพระแสวง มีศรี เป้นแกนนำ การเคลื่อนไหวกวครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมแก่พระพิมลธรรม เหตุการณ์นี้สร้างผลสะท้อนให้แก่วงการสงฆ์และรัฐบาลเป้นอย่างมาก จนนำไปสู่การคืนสมณศักดิ์แก่พระพิมลธรรมในที่สุด (พระมหาศกดิ์ สีลเดโช, 2528) หลังเหตุการณ์การออกมาเคลื่อนไหวกวทางสังคตของกลุ่่นยุวสงฆ์ ในปีพ.ศ.2518 นั้น กลุ่่นดังกล่าวยังเข้าร่วมประท้วงกับกลุ่่นฆวนาชาวไร่ ซึ่งนำโดยพระมหาจัต อจลธมโม เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ฆวนา ต่อมาเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ.2535 พระสงฆ์ก็เริ่มจัดทัพเคลื่อนไหวกวอีกครั้ง หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น (แม้ไม่มีประชามติก็ตาม) เหล่าพระสงฆ์จำนวนมากได้พยายามเสนอให้

พระพุทธศาสนาบรรจุเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ ในครั้งนั้นมีการรวมตัวชุมนุมประท้วงเพื่อกดดันที่หน้าทำเนียบรัฐบาล แต่กลับไม่สำเร็จ เนื่องจากสภาร่างรัฐธรรมนูญในขณะนั้นมีมติไม่เห็นชอบ

การเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ยังปรากฏในรัฐบาลทักษิณในช่วงปีพ.ศ. 2545 ซึ่งขณะนั้นมีการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งมีการจัดตั้งกระทรวงใหม่ ๆ รวมอยู่ในแผนปฏิรูปด้วย หนึ่งในนั้นคือกระทรวงวัฒนธรรม แกนนำพระสงฆ์และองค์กรแนวร่วมจึงพยายามกดดันให้เกิดกระทรวงพุทธศาสนาหรือ “กระทรวงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” ขึ้น ขณะนั้น ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมีพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมกว่า 30,000 รูป/คน ณ ภายนอกอาคารรัฐสภา ประเด็นหลักๆ ของแกนนำ คือชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดตั้งกระทรวงพุทธศาสนา ทั้งนี้ เหล่าแกนนำยังชี้ให้เห็นอีกว่าการมีกระทรวงพุทธศาสนาและการบรรจุพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาตินั้น มิได้เป็นการแบ่งแยกกีดกันศาสนาอื่น ๆ แต่อย่างใด แล้วยังยกกรณีประเทศอื่น ๆ ที่มีกระทรวงศาสนาและศาสนาประจำชาติ เช่น กัมพูชา ศรีลังกา มาเลเซีย เป็นต้น (พระศรีปริยัติโมลี, 2546)

ความล้มเหลวของการประท้วงครั้งรัฐบาลทักษิณนั้น มิได้ทำให้พระสงฆ์ที่มีอุดมการณ์ดังกล่าวล้มเลิกความตั้งใจ เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญหลังเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ.2549 เหล่าพระสงฆ์ก็ออกมาเคลื่อนไหวกดดันหน้าทำเนียบรัฐบาลให้สภาร่างบรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติอีกเช่นเคย แต่สภาร่างฯ ไม่เห็นชอบ เรื่องนี้ขึ้นตกไปอีกครั้ง (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2557)

จะเห็นได้ว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมภายใต้กลุ่มพระสงฆ์ในประเด็นการบรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาตินั้น มิได้เกิดขึ้น เฉพาะบริบททางการเมืองที่มีการร่างรัฐธรรมนูญเท่านั้น การตรา พ.ร.บ.จัดตั้งกระทรวงก็เช่นเดียวกัน จนแล้วจนเล่า ในปีพ.ศ.2557 รัฐบาลยิ่งลักษณ์ถูกรัฐประหารโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาและคณะ การร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จึงเกิดขึ้นอีกครั้ง ความเคลื่อนไหวของคณะสงฆ์เริ่มขึ้นในต้นปีพ.ศ.2559 โดยมีการยื่นหนังสือถึงคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) เพื่อต้องการให้บรรจุพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ไว้ในมาตรา 1 ของรัฐธรรมนูญที่กำลังร่าง พร้อมกับนำรายชื่อประชาชน 10,000 รายชื่อที่สนับสนุน ต่อมาปลายเดือนมกราคม พ.ศ.2559 องค์กรสงฆ์ภายใต้ชื่อยุทธิกสมาคม

แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้เคลื่อนไหวจัดประชุมทั่วประเทศ โดยมีประเด็นศาสนาประจำชาติเป็นหัวข้อหนึ่งในการประชุม (พิสิษฐ์ พลรักษ์เขตต์, 2559)

ต่อมาปีประเด็นเรื่องการแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราชองค์ใหม่ พระสงฆ์จำนวนกว่า 5,000 รูป เดินทางมารวมตัวกันที่บริเวณพุทธมณฑล จ.นครปฐม พระเมธีธรรมาจารย์หนึ่งในแกนนำขบวนการสงฆ์ได้อ่านแถลงการณ์ ที่ประชุมพระสงฆ์ทั่วประเทศได้มีมติร่วมกัน ขอให้รัฐบาลดำเนินการตามนี้ 1) ห้ามหน่วยงานภาครัฐมาก้าวล่วงเรื่อง ทางสงฆ์ ขอให้ทำหน้าที่บำรุงพระพุทธศาสนาตามแบบอย่างบรรพบุรุษ 2) ขอให้รัฐบาลยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติอันดีงาม คือการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ ทางรัฐบาลต้องปรึกษาและได้รับความเห็นชอบจาก มส. 3) ให้นายกฯ ยึดถือปฏิบัติตามมติของ มส. ที่มีการเสนอนามสมเด็จพระราชาคณะ เพื่อทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช 4) ให้รัฐบาลสั่งเป็นนโยบายให้หน่วยงาน ราชการปฏิบัติต่อพระสงฆ์โดยเคารพเอื้อเฟื้อ ไม่ดูถูกคณะสงฆ์โดยการใช้กฎหมาย 5) ขอให้บรรจุพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ

แต่อย่างไรก็ตาม ในมาตรา 67 แห่งร่างรัฐธรรมนูญพ.ศ.2559 (ฉบับมีชัย) ได้ระบุในตอนหนึ่งว่า “ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท” เท่านั้น คณะกรรมการร่างฯ หรือ กรธ. ชี้แจงข้อเสนอที่ให้เขียนว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาตินั้น ไม่สามารถบัญญัติได้ เพราะกรรมการมองว่าเป็นเรื่องที่ยอันตราย และในมาตรา 65 ได้บัญญัติสิ่งที่จะคุ้มครองทุกศาสนาไว้อยู่แล้ว

จากประเด็นปัญหาข้างต้นได้ส่งผลให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาบทบาทขององค์กรสงฆ์กลุ่มต่าง ๆ ที่ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติทุกครั้งเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยเฉพาะมติการเคลื่อนไหวทางสังคมของพระสงฆ์ที่ออกมารวมตัวประท้วง องค์กรสงฆ์ใช้รูปแบบการเคลื่อนไหวแบบใดบ้าง เหตุใดจึงไม่สามารถนำไปสู่รูปธรรมที่ชัดเจน และการเคลื่อนไหวดังกล่าวส่งผลอย่างไรต่อท่าทีของผู้มีอำนาจอย่างไร และหน่วยงานใดร่วมเคลื่อนไหวต่อสู้กับองค์กรสงฆ์บ้าง เพื่อเป็นการหาคำตอบจากประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและอธิบายบทบาทของพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวผลักดันให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) บรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ

2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในประเด็นการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ “พระสงฆ์ไทยกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม : ศึกษากรณีเคลื่อนไหวให้บรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2559” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ประกอบด้วยขอบเขตของการวิจัยและขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ในการทำวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาเฉพาะบทบาทการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในการผลักดันให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) บรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ในปีพ.ศ. 2559 ระหว่างเดือน ตุลาคม 2558 – เดือนเมษายน พ.ศ. 2559 เท่านั้น นอกเหนือจากนี้ไม่อยู่ในขอบเขตการวิจัย

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มพระสงฆ์ องค์การ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

- 2.1 แกนนำพระสงฆ์และผู้อ่านแถลงการณ์
- 2.2 ตัวแทนศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย
- 2.3 ตัวแทนสมาคมนักวิชาการเพื่อพระพุทธศาสนา (สนพ.)
- 2.4 ตัวแทนศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย
- 2.5 ตัวแทนเครือข่ายคณะสงฆ์ 4 ภาค
- 2.6 นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา

3. การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ณ สถานที่ตั้งองค์กรนั้น ๆ ทั่วประเทศ จากนั้นคณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่เก็บได้มาวิเคราะห์ สรุป และเขียนรายงานวิจัยที่คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

4. พื้นที่ในการวิจัย การศึกษาครั้งนี้มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามสถานที่ตั้งสำนักงานองค์กรพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง และวัดต่าง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างสังกัดอยู่ เช่น กรุงเทพมหานคร พระนครศรีอยุธยา นครปฐม และจังหวัดอื่น ๆ

5. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มาจากการใช้เทคนิคการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อเข้าถึงข้อมูลเชิงลึก โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะประกอบไปด้วยตัวแทนของศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย, สมาคมนักวิชาการเพื่อพระพุทธศาสนา (สนพ.) ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย เครือข่ายคณะสงฆ์ และองค์กรภาศัพทบริษัท 4 ทั่วประเทศ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา รวม 6 รูป/คน

6. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย

6.1 ข้อมูลปฐมภูมิ คือ เอกสารขั้นต้นที่เกี่ยวข้อง เช่น พระไตรปิฎก กฎหมาย ข้อบังคับ ข้อมูลสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ต่าง ๆ

6.2 ข้อมูลทุติยภูมิ คือ เอกสารชั้นรอง เช่น หนังสือ รายงานวิจัย บทความทางวิชาการ ข่าวในสื่อ และข้อมูลอื่น ๆ

7. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบไปด้วย

7.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัย กฎหมาย บทความวิชาการ เป็นต้น

7.2 แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก

7.3 แบบบันทึก

7.4 เครื่องบันทึกเสียง

7.5 กล้องถ่ายรูป

8. การสร้างเครื่องมือตรวจสอบ คณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) โดยการศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การทบทวนวรรณกรรม เพื่อนำมาตอบวัตถุประสงค์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหว รูปแบบและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ ในประเด็นการบรรพชาอุปสมบทเป็นศาสนาประจำชาติ โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) พร้อมทั้งการหาค่า IOC เพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบอีกครั้ง

9. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เมื่อคณะผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูลแล้วนั้น นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และประชุมที่คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

9.1 การเก็บข้อมูลทางเอกสาร เอกสารชั้นต้น เช่น กฎหมาย พระไตรปิฎก เอกสารทางประวัติศาสตร์ ระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ มติที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงการณ์ของกลุ่มพระสงฆ์หรือองค์กรพระสงฆ์ เอกสารชั้นรอง เช่น หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความทางวิชาการ ข่าวในสื่อ และข้อมูลอื่น ๆ

9.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือที่ใช้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีรายละเอียดดังนี้

9.2.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

9.2.2 นัดหมายเพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์

9.2.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

9.2.4 รวบรวมข้อมูลที่ได้เพื่อนำมาตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ในขั้นต่อไป

10. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คณะผู้วิจัยนำเนื้อหาตรวจสอบความเที่ยงตรงในกรณีที่เป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงตาม เนื้อหา ซึ่งเป็นการตรวจสอบโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คือ พระมหาอรุณ ปญญารุโณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจวบ ประเสริฐสังข์ ที่เป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญตรงกับประเด็นหรือเนื้อหา โดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒินั้น คณะผู้วิจัยพิจารณาจากเกณฑ์ความเชี่ยวชาญที่ตรงหรือสอดคล้องกับขอบข่ายของเนื้อหาที่ตรวจสอบ และการตรวจสอบโดยคณะผู้วิจัยเอง ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูล 3 ลักษณะคือ

10.1 การตรวจสอบความผิดพลาดจากการตอบและการบันทึกข้อมูล

10.2 การตรวจสอบความขัดแย้งกันเองของข้อมูลในส่วนต่าง ๆ

10.3 ตรวจสอบดุลภาพ (balance edit) หรือการตรวจสอบผลรวมทั้งหมด กับผลรวมจากส่วนย่อย ๆ

11. การวิเคราะห์ข้อมูล

11.1 คณะผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับข้อมูลจากเอกสารสามารถวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ข้อมูล

11.2 การตรวจสอบข้อมูล เพื่อหาความน่าเชื่อถือโดยใช้การตรวจสอบแบบ 3 เส้น (Triangulation) คือ การแสวงหาความเชื่อถือจากข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน ดังนี้

11.2.1 ด้านเอกสาร คือ ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน

11.2.2 ด้านบุคคล คือ ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจากบุคคลหลายกลุ่ม เช่น แกนนำ ผู้เข้าร่วมชุมชน นักวิชาการ สื่อมวลชน

11.2.3 ด้านทฤษฎี คือ ทฤษฎีที่กล่าวเอาไว้ในบทที่ 2 เป็นเครื่องมือตรวจสอบ

12. การจัดบันทึกและทำดัชนีข้อมูลเพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูล

13. การตีความข้อมูล

14. การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาความเป็นมาและอธิบายบทบาทของพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวผลักดันให้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) บรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ และเพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในประเด็นการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและอธิบายบทบาทของพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวผลักดันให้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) บรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ

เพื่อทราบที่มาของการเสนอให้บัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความเป็นมาของการเรียกร้องในอดีต โดยพบว่า การพยายามผลักดันให้บัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นครั้งแรกในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. 2537 ขณะนั้นผู้เสนอแนวคิดการบัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญคือนายดุสิต ไสภิตา ซึ่งเป็นผู้เสนอให้เพิ่มประเด็นดังกล่าว

ไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ความพยายามดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จ แม้จะมีการเข้าชื่อพระสงฆ์กว่า 30,000 รายชื่อก็ตาม ต่อมาในระหว่างการจัดร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 กระแสการผลักดันให้บรรพชาสภานพฺทเป็นศาสนาประจำชาติเกิดขึ้นอีกครั้ง เป็นผลมาจากการเปิดกว้างให้กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้ยื่นข้อเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ และในระยะแรกข้อเสนอนี้ได้รับการพิจารณาและอภิปรายอย่างหนัก แต่ข้อเสนอให้เพิ่มคำว่า “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ” ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากรัฐธรรมนูญในอดีตไม่เคยบัญญัติประเด็นนี้มาก่อนและการเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะนำไปสู่ปัญหาในอนาคต นอกจากนี้ ศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งชาติถูกจัดตั้งขึ้นหลังการประชุมรับฟังความคิดเห็นเครือข่ายพระสงฆ์และชาวพุทธหลายครั้ง โดยเฉพาะการประชุมใหญ่ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้มีมติให้จัดตั้งศูนย์นี้ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ปกป้องและส่งเสริมพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายองค์กรชาวพุทธ อีกทั้ง ยังมีหน้าที่พิทักษ์และต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมให้กับพระพุทธศาสนาในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะทางการเมือง และสังคม หลังการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการบรรพชาสภานพฺทเป็นศาสนาประจำชาติในอดีตที่ผ่านมาจะประสบความล้มเหลว การเคลื่อนไหวเรียกร้องให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติเกิดขึ้นครั้งใหญ่ ในปีพ.ศ.2550 ซึ่งครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เห็นถึงพัฒนาการการเคลื่อนไหวที่น่าสนใจ นับตั้งแต่การยื่นหนังสือ การจัดสัมมนา การรวมตัวชุมนุม การยกระดับการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น การอดอาหาร การคว่ำบาตร การสวดบังสุกุล เป็นต้น ตัวแสดงหลักในการจัดการชุมนุมนั้นคือ ศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ร่วมกับภาคีเครือข่ายองค์กรสงฆ์ทั่วประเทศ และท้ายที่สุด การชุมนุมของพระสงฆ์ครั้งนี้ถือเป็นครั้งที่ยืดเยืาวมากที่สุด เนื่องจากปักหลักยาวนานกว่า 3 เดือน การกดดันสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่กลับไม่สามารถประสบความสำเร็จ

เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญการเคลื่อนไหวในประเด็นนี้จึงเกิดขึ้นอีกครั้ง การเคลื่อนไหวผลักดันให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติในการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2559 เกิดจากการแสดงจุดเจตนารมณ์ของเครือข่ายองค์กรพระสงฆ์และชาวพุทธที่เคลื่อนไหวผลักดันประเด็นดังกล่าวมาอย่างยาวนาน การเข้ายื่นหนังสือให้คณะกรรมการธิการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาเกิดขึ้นหลายครั้ง แต่ไม่มีท่าทีที่ข้อเรียกร้องนี้จะประสบความสำเร็จ อีกด้านหนึ่ง วงการพระสงฆ์ได้ตั้งคำถามถึงบทบาทของพระพุทธอิสระและนายไพบูลย์ นิติตะวัน ในกรณีคัดค้านมติมหาเถรสมาคมเรื่องวัดพระธรรมกายและการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ใหม่ ส่งผลให้

เครือข่ายชาวพุทธต้องจัดการสัมมนาในหัวข้อ “สกัดแผนล้มการปกครองคณะสงฆ์ไทย” ขึ้นพร้อมนำประเด็นการบรรจุมหาเถรธรรมเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นหนึ่งในข้อเรียกร้อง ซึ่งสามารถระดมทรัพยากรและมวลชนจำนวนมาก สุดท้าย คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไม่สามารถบัญญัติประเด็นดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญได้ แต่ได้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาเถรวาทไว้ในมาตรา 67 อย่างที่ไม่เคยปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับใดมาก่อน

ข้อ 2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในประเด็นการบรรจุมหาเถรธรรมเป็นศาสนาประจำชาติ

การเคลื่อนไหวครั้งนี้มีการใช้มวลชนและสื่อเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการผลักดันประเด็นปัญหา ซึ่งมวลชนนี้ประกอบไปด้วยฝ่ายบรรพชิตทั้ง 2 นิิกายจากต่างจังหวัด ส่วนคฤหัสถ์มาจากประชาชนที่เคารพนับถือพระผู้ใหญ่และเป็นลูกศิษย์ของพระผู้ใหญ่สำนักต่าง ๆ ซึ่งบรรพชิตส่วนใหญ่มาจากภาคอีสาน ซึ่งทราบข่าวจากสื่อโซเชียลโดยเฉพาะ Facebook และ Line รวมถึงมีพระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่มีบารมี “บอกบุญ” มาจึงเป็นหนึ่งในตัวกระตุ้นให้มวลชนสามารถรับทราบข่าวสารและเดินทางเข้ามาร่วมเคลื่อนไหว การเข้ายื่นหนังสือต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ การจัดแถลงข่าวเพื่อแสดงเจตนารมณ์ของเครือข่ายชาวพุทธ อันเป็นสื่อเครือข่ายชาวพุทธ คือ โทรศัพท์ช่อง DDTV และวิทยุในเครือข่ายทั่วประเทศ เพื่อทำหน้าที่กระจายข่าวและประเด็นที่ต้องการเคลื่อนไหวเรียกร้อง ผลักคือมีมวลชนเข้าร่วมการประท้วงครั้งนี้กว่า 30,000 รูป/คน ด้านยุทธวิธีนั้น เครือข่ายชาวพุทธไม่ต้องการได้รับชัยชนะ แต่ต้องการออกมาแสดงพลังเชิงสัญลักษณ์เท่านั้น เนื่องจากทราบถึงข้อจำกัดในความเป็นไปได้ในข้อเรียกร้องต่าง ๆ ดี โดยเฉพาะการผลักดันให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งจริง ๆ แล้วการเคลื่อนไหวประเด็นนี้ ในปีพ.ศ.2550 ใกล้จะประสบความสำเร็จแล้ว แต่เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันเกิดขึ้นการผลักดันจึงล้มเหลว ส่วนการเคลื่อนไหวในปีพ.ศ.2559 นี้ แม้ทราบดีว่าไม่มีทางประสบความสำเร็จแต่เป็นหน้าที่ของเครือข่ายที่ต้องการสร้างปรากฏการณ์เหล่านี้ขึ้นเพื่อให้สังคมทราบถึงข้อเรียกร้องที่ต่อสู้มาอย่างยาวนาน การต่อสู้ครั้งนี้มีรูปแบบการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ที่ต้องการแสดงความเป็นห่วงในประเด็นบางอย่าง ซึ่งในที่นี้คือประเด็นบทบาทของพระพุทธอิสระและนายไพบูลย์ นิติตะวัน และการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์อีกประการคือการเสนอให้บรรจุมหาเถรธรรมเป็นศาสนาประจำชาติ

นอกจากนี้ ยังอาศัยการเข้าไปล๊อบบี้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อยื่นข้อเรียกร้องต่าง ๆ โดยใช้บุคลากรจากองค์กรพุทธต่าง ๆ ไปพบคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แม้ผลสุดท้ายไม่สามารถบัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ได้กำหนดบทบัญญัติในมาตรา 67 ที่มิเนื้อหาให้ความชัดเจนในเรื่องของความสำคัญพุทธศาสนาแบบเถรวาทและพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือมาช้านาน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง พระสงฆ์ไทยกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม: ศึกษากรณีเคลื่อนไหวให้บรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2559 พบว่า

1. การเคลื่อนไหวผลักดันให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติในการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2559 เกิดจากการแสดงจุดเจตนารมณ์ของเครือข่ายองค์กรพระสงฆ์และชาวพุทธที่เคลื่อนไหวผลักดันประเด็นดังกล่าวมาอย่างยาวนาน และเพื่อต้องการให้ศาสนาพุทธมีผลทางกฎหมายอย่างเป็นทางการซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระสมพงษ์ พูลสุข เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พ.ศ. 2537-พ.ศ. 2550” ที่พบว่า ความเป็นมาของการชุมนุมเคลื่อนไหวให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติเป็นความต่อเนื่องของแนวคิดศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ และสถานการณ์ที่เหมาะสมในขณะนั้น สาเหตุของการเคลื่อนไหวเกิดจากความต้องการให้การเผยแพร่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และต้องการให้รัฐให้ความสำคัญ ดูแล สนับสนุนให้ศาสนาประจำชาติมีผลทางกฎหมายเพื่อป้องกันภัยจากการคุกคามของศาสนาอื่น ๆ (พระสมพงษ์ พูลสุข, 2553) นอกจากนี้ ผลการศึกษาขัดแย้งกับงานของตรี จตุรานน ที่ศึกษาเรื่อง “ความเป็นมาของการประกาศให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติในพม่า ปีค.ศ.1961” ที่พบว่า ปัจจัยสนับสนุนอยู่ 4 ประการ ประการแรก พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการเมืองพม่าตลอดตั้งแต่ยังไม่มีกษัตริย์ปกครองจนถึงช่วงได้รับเอกราช ความสัมพันธ์ทางศาสนาถูกตีความโดยนักชาตินิยมโดยผูกความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจและการเมืองแบบใหม่จนเกิดการเปลี่ยนแปลง เมื่อได้รับเอกราชเหล่านักชาตินิยมก็กลับกลายเป็นนักการเมืองและค่นำเอาพุทธศาสนามาสัมพันธ์กับการเมืองและเศรษฐกิจสมัยใหม่เสมอ ประการที่สอง อุ努 เป็นผู้นับถือและเคร่งครัดในหลักคำสอน เขามุ่งหวังให้พุทธ

ศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เป็นหนทางให้ประชาชนหันมานับถือและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขในภพนี้หรือเข้าถึงนิพพานในภพหน้า ประการที่สาม ชาวพุทธและพระสงฆ์ได้มีข้อเรียกร้องให้ประกาศให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาตินับตั้งแต่ได้รับเอกราช ทำให้ผู้นำประเทศนี้ไปหาเสียงเลือกตั้งในค.ศ.1960 ประการสุดท้าย รัฐบาลรักษาการภายใต้ นายพลเนวินสามารถแก้ไขสถานการณ์การก่อกบฏของชนกลุ่มน้อยได้ ทำให้ผู้นำมั่นใจว่า หากประกาศให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จะไม่เกิดปัญหาการต่อต้านของชนกลุ่มน้อย ที่ส่วนใหญ่ไม่ได้นับถือพุทธ เนื่องจากสังคมไทยมิได้มีเงื่อนไขการก่อกบฏเอกราชจากประเทศเจ้าอาณานิคม และศาสนาประจำชาติของพม่าเป็นเพียงเครื่องมือในการระดมมวลชนเพื่อภารกิจเรียกร้องเอกราช เมื่อได้รับเอกราชแล้วพม่าได้ยกเลิกศาสนาประจำชาติเนื่องจากกระทบสิทธิการนับถือศาสนาของชาติพันธุ์อื่น ๆ ภายในประเทศ (ตรี จตุรานน, 2548) ในขณะเดียวกันผล การศึกษายังสอดคล้องกับงานของธีระพล โชคนำชัย เรื่อง “ปัญหาการบัญญัติศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ : ศึกษาเปรียบเทียบจากรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ” ที่พบว่า ความเข้าใจเรื่องศาสนาประจำชาติของคนไทยเรานั้น เป็นที่รับรู้และเข้าใจกันอย่างกว้างขวางมาตลอดก็คือ ศาสนาพุทธ โดยถือเอาตามศาสนาผู้ปกครองคือ พระมหากษัตริย์ ตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัย แต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญทุกฉบับของประเทศไทยไม่เคยมีรัฐธรรมนูญฉบับใดเลยที่บัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่บัญญัติในทำนองคล้ายๆ กันคือ ให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก จนมาถึงการร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2540 และปี 2550 ได้มีกลุ่มชาวพุทธกลุ่มหนึ่งออกมาเรียกร้องให้มีการบัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติกันอย่างจริงจังขึ้นอีกครั้งหนึ่ง รัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับดังกล่าวก็ได้บัญญัติให้ตามข้อเรียกร้อง แต่ให้เหตุผลสำคัญไว้ 2 ประการคือ ประการแรกในการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ไม่บังคับให้ทุกคนต้องใช้วัฒนธรรมที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน แต่ให้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่จะเลือกใช้วัฒนธรรมตามความเชื่อที่ทุกคนมีอยู่อย่างเสมอหน้ากันโดยไม่ให้มีใครมีอภิสิทธิ์เหนือกว่าใคร และประเทศไทยมิได้ใช้คำสอนทางศาสนาเป็นกฎหมายของรัฐ หรือเป็นกฎหมายของประเทศ ประการที่สอง ตามคำสอนของพระพุทธองค์ การที่พระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่คู่กับประเทศไทยนานแค่ไหนนั้น ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การเข้าถึงและเข้าใจหลักศาสนาตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์และนำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง มิได้ขึ้นอยู่กับที่การบัญญัติข้อความในรัฐธรรมนูญ งานชิ้นนี้

มุ่งเน้นศึกษาแนวคิดการแยกศาสนาออกจากรัฐ และการเขียนรัฐธรรมนูญที่เหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องศาสนาประจำชาติ รวมทั้งสิทธิเสรีภาพในการถือศาสนาที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย จากการศึกษาพบว่าประเทศที่เขียนรัฐธรรมนูญให้แยกศาสนาออกจากรัฐ สืบเนื่องจากปัญหาการล่อลวงละเมิดสิทธิเสรีภาพในการถือศาสนา นิิกายของศาสนา หรือลัทธิความเชื่อของศาสนาอื่น ๆ ซึ่งหากมีการบัญญัติให้ศาสนาใดศาสนาหนึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็อาจขัดกับหลักสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ใน มาตรา 37 ส่วนประเทศที่ระบุให้ศาสนาใดศาสนาหนึ่งเป็นศาสนาประจำชาตินั้นมีความเหมาะสมกับประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามเนื่องจากรัฐอิสลามยึดถือเอาธรรมนูญแห่งอิสลามที่มีพื้นฐานมาจากคัมภีร์อัลกุรอานเป็นธรรมนูญสูงสุดในการดำเนินชีวิตและเป็นกฎหมายในการปกครอง และจากการศึกษาพบว่าประเทศที่ระบุให้ศาสนาใดศาสนาหนึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ ถึงจะมีการระบุให้ประมุขหรือพระประมุขของประเทศนั้นต้องนับถือศาสนาตามศาสนาประจำชาติ นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องศาสนาประจำชาติเป็นข้อถกเถียงทางวิชาการมานาน มีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายที่คัดค้าน ผลจากการต่อสู้ของเครือข่ายพระสงฆ์และชาวพุทธหลายวาระได้พิสูจน์ให้เห็นว่าผู้มีอำนาจและคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเลือกที่จะไม่เห็นด้วยกับการบัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ด้วยเหตุผลหลักคือ เรื่องเสรีภาพการนับถือศาสนาและการป้องกันความขัดแย้งระหว่างศาสนา (ธีระพล โชคนาชัย, 2555)

2. การเข้ายื่นหนังสือให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาเกิดขึ้นหลายครั้ง แต่ไม่มีท่าทีที่ข้อเรียกร้องนี้จะประสบความสำเร็จ อีกด้านหนึ่ง วงการพระสงฆ์ได้ตั้งคำถามถึงบทบาทของพระพุทธรูปและนายไพบูลย์ นิติตะวัน ในกรณีคัดค้านมติมหาเถรสมาคมเรื่องวัดพระธรรมกายและการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ใหม่ ส่งผลให้เครือข่ายชาวพุทธต้องจัดการชุมนุมในหัวข้อ “สกัดแผนล้มการปกครองคณะสงฆ์ไทย” ขึ้น พร้อมนำประเด็นการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นหนึ่งในข้อเรียกร้อง ซึ่งสามารถระดมทรัพยากรและมวลชนจำนวนมาก สุดท้าย คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไม่สามารถบัญญัติประเด็นดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญได้ แต่ได้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาเถรวาทไว้ในมาตรา 67 อย่างที่ไม่เคยปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับใดมาก่อน สอดคล้องกับงานของพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส เรื่อง “แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการ

เมืองไทยในสองทศวรรษหน้า” ที่พบว่าพระสงฆ์กับการเมืองไทย คือ 1) บทบาทในฐานะวิศวกรจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี 2) บทบาทพระสงฆ์กับการชี้แนะและชี้นำทางการเมือง 3) บทบาทในการพัฒนาพลเมืองของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย 4) บทบาทในการใช้สิทธิวิพากษ์วิจารณ์การเมืองและนโยบายรัฐ 5) บทบาทในการชุมนุมเรียกร้องความต้องการทางการเมือง 6) บทบาทในการใช้สิทธิเลือกตั้งทางการเมือง งานของพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส พยายามอธิบายบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองที่ซึ่งเป็นข้อมูลสนับสนุนการศึกษาค้นคว้านี้ เนื่องจากพระสงฆ์และชาวพุทธที่ออกมาประท้วงนั้น ถูกสังคมตั้งคำถามถึงหน้าที่และพระธรรมวินัยในประเด็นความเหมาะสม อีกด้านหนึ่ง กลุ่มพระสงฆ์ถือเป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งที่สามารถเข้ามาต่อรองทางการเมืองตามทฤษฎีได้ ซึ่งจะมีสถานะเป็นหนึ่งในตัวแสดงในการต่อรองกับผู้ที่มีอำนาจเท่านั้น ผู้มีอำนาจจะทำหน้าที่เป็นกรรมการกลางตัดสินว่าจะกระทำหรือไม่กระทำตามข้อเรียกร้อง ฉะนั้น บทบาทของพระสงฆ์ในการชุมนุมเรียกร้องอะไรบางอย่างในทางรัฐศาสตร์สามารถกระทำได้โดยชอบ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ความล้มเหลวในการบรรจุงานศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาตินั้น เป็นผลมาจากชนชั้นปกครองและผู้ร่างรัฐธรรมนูญเลือกที่จะไม่บัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติในทางนิตินัย เพราะในทางพฤตินัยนั้น ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งชาติที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือที่ไม่จำเป็นต้องบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ และเพื่อป้องกันความขัดแย้งทางศาสนาและความเป็นธรรมกับศาสนาอื่น ๆ ดังนั้น รัฐจึงให้ความสำคัญอุปถัมภ์และคุ้มครองทุกศาสนา และให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาต่าง ๆ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีมติไม่กระทำตามข้อเรียกร้องแต่เพิ่มบทบาทของพระพุทธรูปศาสนาในมาตรา 67 เพื่อเป็นการเสนอตอบต่อข้อเรียกร้องเพียงส่วนหนึ่ง (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2557)

3. รูปแบบและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของเครือข่ายองค์กรสงฆ์และชาวพุทธในการชุมนุมวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2559 พบว่า ใช้รูปแบบการจัดสัมมนาภายใต้หัวข้อ “สกัดแผนล้มล้างการปกครองคณะสงฆ์ไทย” และสร้างการรับรู้ไปยังมวลชนผ่านเครือข่ายโซเชียลมีเดีย โดยเฉพาะ Facebook และ Line รวมถึงการให้พระเถระชั้นผู้ใหญ่ “บอกบุญ” ไปยังลูกศิษย์และการใช้สื่อของเครือข่ายคือ สถานีโทรทัศน์ DDTV และสถานีวิทยุเครือข่ายในต่างจังหวัด เป็นต้น เพื่อระดมมวลชนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์เข้าร่วมการประท้วง นอกจากนี้ ยังพบว่าการเคลื่อนไหวในรูปแบบลือลือ คือการส่งตัวแทนองค์กรเข้าไปเจรจาต่อรองกับ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญหลายครั้ง เพื่อเป็นหนึ่งในช่องทางการต่อสู้ สอดคล้องกับ สมมติฐานข้อที่ 2 รูปแบบการต่อสู้ของกลุ่มพระสงฆ์ในอดีตใช้ยุทธวิธีที่หลากหลาย เช่น การยื่น หนังสือแก่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญ การเคลื่อนไหวในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เดินขบวนประท้วง รวมตัวกันประท้วงในสถานที่ราชการต่าง ๆ และการยกระดับการชุมนุมจนกระทบกระทั่งกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ไม่สอดคล้องในประเด็นการยกระดับการชุมนุมเท่านั้น นอกจากนี้ ผล การศึกษายังสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 องค์กรต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนการบรรจุนาพุทธ เป็นศาสนาประจำชาตินั้น ได้แก่ ศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนา เครือข่ายคณะสงฆ์และองค์กร ภาวพุทธบริษัท 4 ทั่วประเทศ (คสพ.) และพันธมิตรเครือข่ายองค์กรสงฆ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ผล การศึกษายังสอดคล้องกับทฤษฎีระดมทรัพยากรและทฤษฎีระดมที่อธิบายถึงการสร้างประเด็น ปัญหาร่วมกัน การจูงใจมวลชน การสร้างศรัทธา เพื่อระดมทรัพยากรและมวลชนที่มีอุดมการณ์ แนวคิดเดียวกันร่วมขับเคลื่อนประเด็นปัญหาดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม การชุมนุมครั้งนี้ยังไม่มี นวัตกรรมเคลื่อนไหวอะไรที่แปลกใหม่ มีเพียงการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยระดมทรัพยากร เท่านั้น และสอดคล้องกับงานของ Doug McAdam ที่ศึกษาการลุกฮือของคนผิวดำใน สหรัฐอเมริกาที่นำโดย Martin Luther King ผู้โด่งดัง ในเรื่อง Tactical Innovations and the Pace of Insurgency ที่พยายามวิเคราะห์ปรากฏการณ์และศึกษานวัตกรรมใหม่ๆ ของกล ยุทธในการต่อสู้ ส่วนหนึ่งในงานชิ้นนี้ได้รับรู้ไว้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะยุทธวิธีและกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่มีนวัตกรรม (McAdam, D, 1983) ซึ่งปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ใช้รูปแบบ การประท้วงเช่นเดียวกับงานของ McAdam แต่ผลลัพธ์ของการกระทำนั้นแตกต่างกัน อย่ างไร ก็ดี ขบวนการพระสงฆ์กับการเคลื่อนไหวครั้งนี้ได้สร้างผลสะท้อน (Impact) ให้กับรัฐบาลอย่าง รุนแรง เนื่องจากรัฐบาลได้ประกาศกฎหมายความมั่นคงห้ามชุมนุมเกิน 5 คน แต่พระสงฆ์กลับ ประกาศระดมมวลชนชุมนุมและกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพจากจำนวนผู้เข้าร่วม รัฐบาลจึง ต้องยอมรับข้อเสนอบางประการจากแกนนำเพื่อแลกกับการประกาศยุติการชุมนุม เพื่อแสดงถึง ศักยภาพของรัฐบาลในการควบคุมสถานการณ์ความวุ่นวายและจัดการการชุมนุม

สรุป

การเคลื่อนไหวผลักดันให้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) บรรจุนาพุทธเป็น ศาสนาประจำชาตินั้น ได้เริ่มผลักดันให้บัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ใน

รัฐธรรมนูญเกิดขึ้นครั้งแรก ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญในปีพ.ศ.2537 แต่ความพยายามดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ ต่อมาในระหว่างกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญฉบับพ.ศ.2540 กระแสการผลักดันให้บรรพบุรุษ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติเกิดขึ้นอีกครั้ง เป็นผลมาจากการเปิดกว้างให้กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้ยื่นข้อเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยเสนอให้เพิ่มคำว่า “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ” และไม่ประสบความสำเร็จเช่นกัน เนื่องจากประเด็นดังกล่าวยังไม่เคยถูกกล่าวถึงมาก่อน ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ได้มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติเกิดขึ้นอีกครั้ง แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ต่อมาการเคลื่อนไหวผลักดันให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติในการร่างรัฐธรรมนูญพ.ศ.2559 ท้ายที่สุด คณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญไม่สามารถบัญญัติประเด็นดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญได้ แต่ได้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาเถรวาทไว้ในมาตรา 67 อย่างที่ไม่เคยปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับใดมาก่อน ส่วนการศึกษารูปแบบและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในประเด็นการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ พบว่าการเคลื่อนไหวครั้งนี้มีการใช้มวลชนและสื่อเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการผลักดันประเด็นปัญหา โดยเฉพาะ Facebook และ Line รวมทั้งโทรทัศน์ช่อง DDTV และวิทยุในเครือข่ายทั่วประเทศ จนนำมาสู่บทบัญญัติในมาตรา 67 ที่มีเนื้อหาให้ความชัดเจนในเรื่องของความสำคัญพุทธศาสนาแบบเถรวาทและพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือมาช้านาน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบที่มีคุณูปการทางวิชาการ จึงนำมาเป็นข้อเสนอแนะ 3 ระดับ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การผลักดันแนวคิดการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญเป็นความพยายามของกลุ่มพระสงฆ์และชาวพุทธกลุ่มหนึ่ง ที่ต้องการให้ศาสนาพุทธมีสถานะทางกฎหมายอย่างเป็นทางการในรัฐธรรมนูญ การเคลื่อนไหวในปีพ.ศ.2559 เป็นผลมาจากการนำประเด็นภัยคุกคามทางศาสนาพุทธประเด็นอื่น ๆ มารวมกัน เพื่อง่ายต่อการระดมทรัพยากรและมวลชนในการขับเคลื่อนเรียกร้องเพื่อกดดันรัฐบาลและคณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งรูปแบบและยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวใช้แบบการระดมมวลชนทั่วไปไม่มีนวัตกรรมใหม่ๆ ใน

การเรียกร้อง ไม่มีการยกระดับการชุมนุมเพื่อเพิ่มแรงกดดันและผลสะท้อน เนื่องจากรัฐบาลยอมเจรจากับเหล่าแกนนำและรับปากการดำเนินการตามข้อเรียกร้อง ยกเว้นประเด็นศาสนาประจำชาติที่เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จากสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์นี้ หากรัฐบาลและคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญดำเนินการเพิ่มข้อความ “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ” เข้าไปในรัฐธรรมนูญอาจส่งผลให้เกิดคำถามเรื่องเสรีภาพในการนับถือศาสนา การแยกศาสนาออกจากรัฐ การขัดแย้งทางศาสนา ซึ่งในทางกลับกัน หากรัฐบาลและคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญนิ่งเฉยต่อข้อเรียกร้อง เครือข่ายองค์กรสงฆ์และชาวพุทธที่สนับสนุนประเด็นนี้จะตั้งคำถามกลับถึงบทบาทความเป็นพุทธศาสนิกของรัฐบาล และคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ คำถามเรื่องการเข้าแทรกแซงของศาสนาอื่น ๆ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจึงตัดสินใจไม่เพิ่มข้อความที่เกี่ยวข้องกับศาสนาประจำชาติเพื่อลดความสับสนต่างจากข้อเรียกร้อง แต่เพิ่มเรื่องการส่งเสริมพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทในมาตรา 67 แทน เพื่อประนีประนอมกับเครือข่ายองค์กรสงฆ์ที่เคลื่อนไหวมาตลอดระยะเวลา 20 กว่าปี

1.2 จากการเชื่อมโยงผลการศึกษาและสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ข้างต้น เราจะพบถึงประวัติศาสตร์ของการผลักดันและทราบถึงประเด็นปัญหาเรื่องภัยคุกคามอันนำมาสู่การก่อตัวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มพระสงฆ์ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ได้พยายามศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาสู่ปรากฏการณ์การชุมนุมครั้งใหญ่ครั้งหนึ่งของพระสงฆ์และผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานความมั่นคงของรัฐเพื่อทำความเข้าใจประเด็นปัญหาการก่อตัวชุมนุมของเครือข่ายพระสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาสามารถนำไปพัฒนาเป็นนโยบายเพื่อให้มีความสำคัญกับความมั่นคงทางศาสนากระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปวิเคราะห์และพัฒนาเป็นนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง องค์กรสงฆ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งชาติสามารถนำไปถอดบทเรียนการต่อสู้และพัฒนานวัตกรรมการต่อสู้รูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากกว่ารูปแบบเดิม นอกจากนี้ งานวิจัยชิ้นนี้ยังสามารถพัฒนาไปสู่การปรับปรุงเนื้อหาในรายวิชาทางด้านรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง

1.3 การศึกษาครั้งนี้สามารถนำผลการศึกษาไปพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ โดยเฉพาะปรากฏการณ์พระสงฆ์กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และข้อถกเถียงเรื่องศาสนาประจำชาติ อันนำไปสู่การคาดคะเนทิศทางของการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในอนาคต หากมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น เครือข่ายองค์กรสงฆ์เหล่านี้จะพร้อมใจแสดงท่าทีและเคลื่อนไหวอีกครั้ง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การเสนอให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติสามารถดำเนินการได้ผ่านกลไกพรรคการเมือง ซึ่งต้องอาศัยการสนับสนุนจากรัฐสภาและตั้งคณะกรรมการมาธิการเพื่อศึกษาอย่างจริงจังถึงผลดีและผลเสีย และพรรคการเมืองที่ชูประเด็นนี้ต้องระดมกระแสการสนับสนุนจากสังคม จากนั้นนำประเด็นนี้เข้าสู่กระบวนการออกเสียงประชามติ เนื่องจากการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติเป็นเรื่องใหญ่ซึ่งกระทบต่อประเทศในภาพรวม การใช้กลไกประชามติจึงเป็นเครื่องมือวัดความชอบธรรมที่ดีที่สุด เพื่อให้รัฐสภานำผลการออกเสียงประชามติมาประกอบการตัดสินใจว่าจะแก้ไขเพิ่มเติมในรัฐธรรมนูญหรือไม่

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เลือกเก็บข้อมูลจากเครือข่ายองค์กรสงฆ์ที่สนับสนุนให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติเท่านั้น หากมีการศึกษากับองค์กรสงฆ์อื่น ๆ ที่ไม่สนับสนุนศาสนาประจำชาติจะมีความน่าสนใจและได้ทราบถึงแนวคิด ความเชื่อ และบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์รอบด้านมากขึ้น นอกจากนี้ ควรศึกษาในรูปแบบวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเคลื่อนไหวทางการเมืองของพระสงฆ์ที่ไม่กระทบต่อภาพลักษณ์และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

เอกสารอ้างอิง

- ตรี จตุรนน. (2548). ความเป็นมาของการประกาศให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติในพม่าปี ค.ศ.1961. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีระพล โชคนำชัย. (2555). ปัญหาการบัญญัติศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ : ศึกษาเปรียบเทียบจากรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

- พระมหาศักดิ์ สิลเดโช. (2528). การเคลื่อนไหวของคณะยุวสงฆ์ รุ่นที่ 2 (พ.ศ.2516-2522). ปาจารย์สาร, 12(4), 40-48.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2557). แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระศรีปริยัติโมลี. (2546). บันทึกเหตุการณ์หน้ารัฐสภา 5-20 กันยายน 2545 : สงฆ์กับการเมือง Monks and Politics. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมพงษ์ พูลสุข. (2553). บทบาทของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พ.ศ. 2537 - พ.ศ. 2550. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิสิษฐ์ พลรักษ์เขตต์. (2559). ฟังแล้วช็อก? ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติอันตราย. เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2559 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/376241>
- McAdam, D. (1983). Tactical Innovation and The Pace of Insurgency. American Sociological Review, 48(6), 735-754.

การเปรียบเทียบลักษณะผู้ใช้บริการ คุณภาพบริการที่ได้รับ และ
ประสิทธิภาพที่ได้รับ ที่ส่งผลต่อการใช้บริการซ้ำของบริษัท ขนส่งเคอรี่
เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด*

BEHAVIORS OF CONSUMERS PERCEPTION OF QUALITY PERCEPTION
OF EFFICIENCY AFFECTS SERVICE PURCHASE BETWEEN
KERRY EXPRESS AND THAILAND POST

ณิชภัทร บัวแก้ว

Nichapat Buakaew

กฤษฎดา เขียววัฒนสุข

Krisada Chienwattanasook

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

E-mail: nichapat_b@mail.rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการบริษัทขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด 2) คุณภาพที่ได้รับต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ 3) ประสิทธิภาพที่ได้รับต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ Independent Sample t-test, One-way ANOVA (F-test) และการทดสอบ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัยพบว่า

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด แตกต่างกันด้านอายุ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด แตกต่างกันด้านเพศ และรายได้ นอกจากนี้ยัง พบว่า คุณภาพที่ได้รับด้านความ

* Received 4 June 2019; Revised 21 June 2019; Accepted 21 June 2019

น่าเชื่อถือไว้วางใจได้ ($\beta = 0.409$) ประสิทธิภาพที่ได้รับด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ($\beta = 0.298$) และการให้บริการอย่างก้าวหน้า ($\beta = 0.326$) ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด คุณภาพที่ได้รับด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ ($\beta = 0.255$) การตอบสนองต่อลูกค้า ($\beta = 0.292$) การรู้จักและเข้าใจลูกค้า ($\beta = 0.333$) ประสิทธิภาพที่ได้รับด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม ($\beta = 0.221$) การให้บริการอย่างเพียงพอ ($\beta = 0.346$) และการให้บริการอย่างก้าวหน้า ($\beta = 0.314$) ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้บริการ, คุณภาพที่ได้รับ, ประสิทธิภาพที่ได้รับ, การใช้บริการซ้ำ

Abstract

This study aimed to study 1) personal characteristics of consumer that affect the decision to service purchase Kerry express and Thailand post. 2) perception of quality that affect the decision to service purchase. 3) perception of efficiency that affect the decision to service purchase. The sample size used in the research was 400. The research instrument was a questionnaire from which the collected data were analyzed using Percentage, Mean, Standard Deviation, Independent Sample t-test, One-way ANOVA (F-test) and Multiple Regression Analysis.

The results showed that:

most participants give importance to personal factors that affect the decision to service Kerry express in different age. Thailand post in different gender and monthly income. In addition, perception of quality of reliability ($\beta = 0.409$) perception of efficiency of ample service ($\beta = 0.298$) and progression service ($\beta = 0.326$) influenced the decision service purchase Kerry express. Perception of quality of reliability ($\beta = 0.255$) responsiveness ($\beta = 0.292$) empathy ($\beta = 0.333$) perception of efficiency of equitable service ($\beta = 0.221$) ample service ($\beta =$

0.346) progression service ($\beta = 0.314$) influenced the decision service purchase Thailand post.

Keywords: Consumer Characteristics, Perceived Service Quality, Perceived Efficiency, Repurchase Intention

บทนำ

ธุรกิจทางด้านโลจิสติกส์เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในส่วนของเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นตัวช่วยสนับสนุนธุรกิจทางการค้าและบริการ ทั้งในภาคอุตสาหกรรม และในส่วนของภาคเกษตรกรรม ตั้งแต่การเริ่มต้นผลิตสินค้าจนถึงกระบวนการสุดท้าย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในเรื่องคุณภาพ เวลา ด้านต้นทุน ทั้งต้นทุนทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการเปิดเสรีทางการค้าส่งผลทำให้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีความสำคัญเป็นอย่างมาก

โลจิสติกส์ของไทย มีลักษณะการขนส่งหลัก ๆ สามารถจำแนกเป็น 5 ประเภท การขนส่งโดยอาศัยการคมนาคมขนส่งสินค้าทางบกมากที่สุดกว่าร้อยละ 87 ของปริมาณการขนส่งสินค้าทั้งหมดของประเทศ รองลงมาเป็นรูปแบบการขนส่งสินค้าทางชายฝั่งทะเล และแม่น้ำ ซึ่งมีรูปแบบอยู่ที่ประมาณร้อยละ 5 ส่วนการคมนาคมขนส่งสินค้าทางรถไฟ มีสัดส่วนอยู่ที่ประมาณร้อยละ 2 และสุดท้ายทางอากาศมีปริมาณอยู่เพียงไม่ถึงร้อยละ 0.5 นอกเหนือจาก 5 ประเภทแล้ว ยังมีการขนส่งทางท่อ โดยใช้ในการขนส่งน้ำมันเป็นหลัก แต่ครอบคลุมเพียงบางพื้นที่ เช่น มาบตาพุด สระบุรี ชลบุรี (ชนิด ศุทธยาลัย, 2551)

การจัดการโลจิสติกส์ ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ผู้ประกอบการสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลหลักในการเปรียบเทียบเพื่อหาความได้เปรียบทางการแข่งขันกับคู่แข่ง โดยสืบเนื่องมาจากการเปิดเสรีทางการค้า ส่งผลให้ธุรกิจจัดการกับต้นทุนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผู้บริโภค รวมไปถึงการจัดการกับกระบวนการขนส่งสินค้าและบริการ หากผู้ประกอบการสามารถจัดการด้านต้นทุนได้นั้น จะส่งผลทำให้การแข่งขันมุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพที่ได้รับ ประกอบด้วย ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ การตอบสนองต่อลูกค้า การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า การรู้จักและเข้าใจลูกค้า (Parasuraman, 1990) รวมทั้งประสิทธิภาพที่ได้รับประกอบด้วย การให้บริการอย่างเท่าเทียม การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า (ควรคิด ชโลธรรังสี,

2542) เพื่อนำไปสู่ความพึงพอใจของผู้บริโภค ส่งผลทำให้เกิดการใช้บริการซ้ำ (สุกัญญา ฉัตรสมพร, 2546) โลจิสติกส์เป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันรุนแรง ทั้งผู้ประกอบการรายเดิม และผู้ประกอบการรายใหม่ เมื่อบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด สร้างความเปลี่ยนแปลงในธุรกิจ ทำให้บริษัทต่าง ๆ ต้องปรับตัวกันอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด รวมไปถึงบริษัท ดีเอสแอลเอ็กซ์เพรสอินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด เซเวน-อีเลฟเว่น บริษัท เอสซีจียามาโตะเอ็กซ์เพรส จำกัด บริษัท ลาล่ามูฟ จำกัด บริษัท อาร์เอฟไอเซอร์วิส จำกัด บริษัท นิ้มซีเส็งโลจิสติกส์ จำกัด บริษัท เบสท์เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท แฟรชเอ็กซ์เพรส จำกัด

ธุรกิจขนส่งมีจำนวนมากภายในประเทศ ส่งผลให้เกิดการแข่งขัน เพื่อตอบสนองความสะดวกให้กับผู้บริโภค พฤติกรรมคนไทยยังคุ้นชินอยู่กับบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด และบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด นอกจากมีรายได้ครองตลาดส่งพัสดุแล้ว ในแต่ละวัน 2 บริษัทนี้ยังส่งพัสดุในจำนวนมหาศาล จึงเลือกศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้บริการบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด และบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด ซึ่งมีการจัดส่งพัสดุไปยังสถานที่ ทั้งที่เป็นสำนักงาน คลังสินค้า ร้านค้ารายย่อย และครัวเรือน เป็นการให้บริการจัดส่งพัสดุที่มีความน่าเชื่อถือ ในราคาไม่แพง ประหยัดเวลา สามารถใช้บริการผ่านแอปพลิเคชัน และนำพัสดุส่งไปยังสาขาที่ใกล้เคียงพร้อมชำระเงิน ประกอบกับการให้บริการที่เน้นขนส่งพัสดุถึงผู้รับภายในวัน ส่งผลไปสู่พฤติกรรมในการใช้บริการธุรกิจด้านการให้บริการการขนส่งในส่วนของภาครัฐเอกชน ทำให้เกิดการเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญเพื่อพิจารณาในการเข้าใช้บริการ และเป็นการตอบสนองความต้องการเมื่อเข้าถึงการรับบริการของผู้บริโภค

งานวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการ คุณภาพที่ได้รับ และประสิทธิภาพที่ได้รับ ในการใช้บริการซ้ำ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด และบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด ผู้บริโภคบางคนอาจขาดความเชื่อมั่นในการใช้บริการ คุณภาพทางด้านความปลอดภัยของพัสดุ การให้บริการ รวมไปถึงประสิทธิภาพ เพราะเป็นบริการของขนส่งเอกชน จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการทำวิจัย เพื่อวิเคราะห์คุณภาพ และประสิทธิภาพในการใช้บริการเชื่อมโยงกับพฤติกรรมที่แสดงออก ความรู้สึก การรับรู้ ส่วนที่กล่าวมานั้นเป็นส่วนประกอบพื้นฐานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการขนส่งสำหรับผู้ที่จะมาใช้บริการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพที่ได้รับของผู้ใช้บริการต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพที่ได้รับของผู้ใช้บริการต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใช้บริการของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีจำนวนรวมประมาณ 39,980 คน แบ่งเป็นบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด จำนวน 19,760 คน และบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด จำนวน 20,228 คน (ระบบสถิติบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สิงหาคม พ.ศ.2561) ทำการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยสูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากร โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ของ Yamane, Taro (Yamane, Taro, 1973) ได้ขนาดตัวอย่างประมาณ 397 คน ทำการเก็บตัวอย่างเพิ่มเติมอีก 3 ตัวอย่าง เพื่อเป็นการป้องกันความผิดพลาดจากการเก็บตัวอย่าง และป้องกันการตอบแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ จึงมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นผู้ใช้บริการบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด จำนวน 200 คน และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามตามหลักทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งจะแบ่งออกเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน (Check list)

ส่วนที่ 2 คำถามแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพที่ได้รับ 5 มิติ ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การตอบสนองต่อลูกค้า การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า การรู้จักและเข้าใจลูกค้า (Likert Scale)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพที่ได้รับ 5 มิติ ได้แก่ การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Likert Scale)

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (Likert Scale) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในสำนวนการใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับข้อคำถาม และพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยจะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence) มากกว่า .60 ซึ่งค่าสถิติที่ได้จากการทดสอบในทุกข้อคำถาม คือ .667-1.000 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมากกว่า .80 จึงจะนำไปใช้เก็บข้อมูล

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามแต่ละด้าน

ประเด็น	จำนวนข้อ	Cornbrash's Alpha
คุณภาพที่ได้รับ		
1.ด้านความเป็นรูปธรรม	4	.854
2.ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้	4	.847
3.ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า	4	.860
4.ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	4	.914
5.ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า	4	.944
ประสิทธิภาพที่ได้รับ		
1.ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม	4	.905
2.ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา	4	.906
3.ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	4	.863
4.การให้บริการอย่างต่อเนื่อง	4	.910
5.การให้บริการอย่างก้าวหน้า	4	.934
การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ	8	.937

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) โดยเลือกแบ่งเก็บผู้ที่ใช้บริการบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด จำนวน 200 คน และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด จำนวน 200 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจกแจงจำนวนความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) ใช้สถิติทดสอบ t-test และ สถิติทดสอบ F-test ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการขนส่งของผู้บริโภค และใช้ Multiple Regression Analysis เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของคุณภาพที่ได้รับหรือประสิทธิภาพที่ได้รับที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

ผลการวิจัย

ตารางที่ 2 สรุปภาพรวมข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม

บริษัท	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้
บริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด	หญิง 107 คน (ร้อยละ 53.5)	21-25 ปี	ปริญญาตรี	พนักงานบริษัท	25,001 -
		100 คน (ร้อยละ 76)	152 คน (ร้อยละ 76)	124 คน (ร้อยละ 62)	35,000 บาท 64 คน (ร้อยละ 32)
		50)			
บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด	ชาย 105 คน (ร้อยละ 52.5)	26-30 ปี	ปริญญาตรี	พนักงานบริษัท	25,001 -
		72 คน (ร้อยละ 72)	144 คน (ร้อยละ 72)	132 คน (ร้อยละ 66)	35,000 บาท 72 คน (ร้อยละ 36)
		36)			

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพที่ได้รับของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้บริการบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพที่ได้รับ	บริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด		บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
1.ด้านความเป็นรูปธรรม	3.68	0.491	3.03	0.756
2.ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้	3.66	0.501	3.09	0.944
3.ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า	3.64	0.521	3.00	0.779
4.ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	3.65	0.575	2.90	0.748
5.ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า	3.69	0.587	0.748	0.777

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพที่ได้รับของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้บริการบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพที่ได้รับ	บริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด		บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
1.ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม	3.70	0.633	3.13	0.782
2.ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา	3.70	0.572	3.00	0.723
3.ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	3.58	0.643	2.95	0.584
4.การให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.66	0.599	2.94	0.698
5.การให้บริการอย่างก้าวหน้า	3.64	0.599	2.98	0.656

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซ้ำของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้บริการบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

บริษัท	การตัดสินใจซ้ำ	
	$\bar{x}$	SD
บริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด	3.83	0.627
บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด	3.03	0.650

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่แตกต่างกัน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน 1

ปัจจัยส่วนบุคคล	การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ	
	บริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด	บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด
เพศ	t = 1.893 Sig. = 0.060	t = -4.009 Sig. = 0.000***
อายุ	F = 4.509 Sig. = 0.001***	F = 1.355 Sig. = 0.243
ระดับการศึกษา	F = 0.182 Sig. = 0.834	F = 0.746 Sig. = 0.476
อาชีพ	F = 1.853 Sig. = 0.120	F = 1.358 Sig. = 0.250
รายได้ต่อเดือน	F = 1.303 Sig. = 0.264	F = 3.220 Sig. = 0.014*

(ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05*, .01**, .001***)

สมมติฐานที่ 2 คุณภาพที่ได้รับ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 7 และ 8

ตารางที่ 7 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน 2

การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (บริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด)	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
Constant	1.591	0.324		4.905	0.000***
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	-0.139	0.118	-0.109	-1.177	0.241
ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้	0.409	0.125	0.327	3.275	0.001***
ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า	0.190	0.137	0.158	1.386	0.167
ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	0.015	0.120	0.014	0.128	0.898
ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า	0.139	0.122	0.130	1.140	0.256

R = 0.493; R Square = 0.243; Adjust R Square = 0.224; S.E.E. = 0.55276,

Durbin-Watson = 1.765; F = 12.463; Sig. 0.000

(ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05*, .01**, .001***)

ตารางที่ 8 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน 2

การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด)	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
Constant	1.053	0.127		8.260	0.000***
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	-0.071	0.121	-0.083	-0.588	0.557
ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้	0.255	0.085	0.371	3.011	0.003**
ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า	0.292	0.081	0.350	3.614	0.000***
ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	-0.156	0.099	-0.179	-1.572	0.118
ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า	0.333	0.096	0.398	3.479	0.001***

R = 0.799; R Square = 0.638; Adjust R Square = 0.629; S.E.E. = 0.39603,

Durbin-Watson = 1.699; F = 68.475; Sig. 0.000

(ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05*, .01**, .001***)

สมมติฐานที่ 3 ประสิทธิภาพที่ได้รับส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 9 และ 10

ตารางที่ 9 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน 3

การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (บริษัท เคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด)	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	2.317	0.288		8.049	0.000***
ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม	0.082	0.108	0.082	0.762	0.447
ด้านความรวดเร็วทันเวลา	-0.113	0.145	-0.103	-0.778	0.438
ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	0.298	0.111	0.305	2.683	0.008**
ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	-0.169	0.134	-0.162	-1.261	0.209
ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า	0.326	0.131	0.311	2.495	0.013*

R = 0.424; R Square = 0.179; Adjust R Square = 0.158; S.E.E. = 0.57557,

Durbin-Watson = 1.823; F = 8.481; Sig. 0.000

(ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05*, .01**, .001***)

ตารางที่ 10 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน 3

การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด)	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	0.088	0.086		1.033	0.303
ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม	0.221	0.042	0.266	5.225	0.000***
ด้านความรวดเร็วทันเวลา	0.071	0.086	0.079	0.820	0.413
ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	0.346	0.090	0.311	3.859	0.000***
ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	0.025	0.073	0.027	0.348	0.728
ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า	0.314	0.085	0.317	3.712	0.000***

R = 0.942; R Square = 0.887; Adjust R Square = 0.884; S.E.E. = 0.22140,

Durbin-Watson = 2.190; F = 304.444; Sig. 0.000

(ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05*, .01**, .001***)

อภิปรายผล

ลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด ได้แก่ อายุ กล่าวได้ว่า ผู้ที่มีอายุน้อย มีการตัดสินใจใช้บริการบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด มากกว่าผู้ที่มีอายุมาก ลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ได้แก่ เพศ และรายได้ กล่าวได้ว่า เพศหญิงใช้บริการขนส่งมากกว่าเพศชาย รายได้ต่อเดือนปานกลางใช้บริการมากกว่ารายได้มาก ซึ่งจะสอดคล้องกับพัฒน์นันท์ ธนกิจพันธ์สกุล ได้ทำการศึกษาแนวทางการบริหารงานด้านบุคคลในด้านการบริการที่ส่งผลให้ผู้รับบริการมาใช้ไปรษณีย์เอกชน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ลูกคามีความพึงพอใจต่อการให้บริการของพนักงานไปรษณีย์เอกชน โดยลูกค้าที่เพศต่างกันมีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน (พัฒน์นันท์ ธนกิจพันธ์สกุล, 2556)

ปัจจัยคุณภาพที่ได้รับในด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด กล่าวได้ว่า ผู้ให้บริการมีความน่าเชื่อถือ ทำให้ผู้มาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น ส่วนคุณภาพที่ได้รับของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ในด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า และด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ เนื่องจากบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด มีความน่าเชื่อถือ มีสาขา

กระจายอยู่ทั่วประเทศ ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่แตกต่างกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับชฎานิษฐ์ โสรส ได้ทำการศึกษาคุณภาพการให้บริการไปรษณีย์จังหวัดจันทบุรีที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ไปรษณีย์ไทย: ไปรษณีย์จังหวัดจันทบุรี พบว่า คุณภาพการให้บริการ ด้านความไว้วางใจ ด้านการตอบสนอง ด้านความมั่นใจ ด้านการเอาใจใส่ ด้านสิ่งที่สัมผัสได้ ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านสถานที่ ด้านการรับรู้บริการและข่าวสาร โดยภาพรวมมีคุณภาพการให้บริการดี (ชฎานิษฐ์ โสรส, 2559)

ปัจจัยประสิทธิภาพที่ได้รับ โดยบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด มุ่งเน้นในด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า กล่าวได้ว่า บริษัทมีการให้บริการที่เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า ส่งผลให้ผู้ใช้บริการเกิดการใช้บริการซ้ำ ส่วนบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด จะมุ่งไปในด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า เนื่องจากบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด มีการปรับตัวอย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของการขยายเวลาเปิด-ปิด พร้อมเปิดช่องทางการให้บริการขนส่ง และมีสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างโอกาสในการแข่งขัน เป็นการให้บริการที่มุ่งเน้นการให้บริการอย่างก้าวหน้า ซึ่งไปในทิศทางเดียวกับ ฤชชงค์ ภู้อย่อย ได้ทำการศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศของ บริษัท เฟดเอ็กซ์เอ็กซ์เพรส (ประเทศไทย) จำกัด ภายในเขตปลอดอากร พบว่า ให้ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ในภาพรวมโดยดี มีประสิทธิภาพ ความแน่นอนเชื่อถือได้ รวมไปถึงมีประสิทธิภาพด้านการตรงต่อเวลา ด้านการให้บริการอย่างมีคุณภาพ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านตรงความต้องการของลูกค้า (ฤชชงค์ ภู้อย่อย, 2551)

สรุป

จากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ตารางที่ 6 ภาพรวมปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ และรายได้ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ตารางที่ 7 และ 8 ในเรื่องของคุณภาพที่ได้รับ ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด ส่วนคุณภาพที่ได้รับ ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า และด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ส่งผลต่อ

การตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ตารางที่ 9 และ 10 ประสิทธิภาพที่ได้รับ ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด ส่วนประสิทธิภาพที่ได้รับ ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ และการให้บริการอย่างก้าวหน้า ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1.1 บริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด มีการให้บริการเด่นในเรื่องของการให้บริการที่รวดเร็วเมื่อเทียบกับบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ดังนั้นผู้บริหารบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ควรต้องปรับและพัฒนาในเรื่องการให้บริการที่รวดเร็ว

1.2 ผู้ใช้บริการซ้ำของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ทางบริษัทควรรักษาผู้ใช้บริการกลุ่มนี้ไว้ โดยให้บริการพิเศษ เช่น ช่องบริการสำหรับผู้หญิง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้หญิง การจัดส่งสินค้าเนื่องในโอกาสวันแม่ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้กับผู้ใช้บริการที่เป็นเพศหญิง ส่วนเพศชาย มีการใช้บริการซ้ำที่น้อยกว่าเพศหญิง เนื่องจาก การให้บริการของพนักงาน การรับรู้บริการในเชิงลบมากกว่าเพศหญิง ดังนั้นควรมีการจัดอบรมให้กับพนักงาน เพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน และคงอยู่ของบริษัท จะต้องมีการปรับปรุงในเรื่องของคุณภาพทั้ง 5 ด้าน คือ ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ การตอบสนองต่อลูกค้า การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า การรู้จักและเข้าใจลูกค้า บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ได้รับความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ ผู้ใช้บริการคิดว่าบริษัทมีการตอบสนอง เนื่องจากเป็นกลุ่มต่างจังหวัด

1.3 บริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด มีผู้ใช้บริการในช่วงอายุที่เป็นช่วงกลุ่มวัยทำงาน ควรมีการขยายการให้บริการไปยังกลุ่มอื่นเพิ่มเติม คุณภาพที่ได้รับในด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ผู้บริหารควรดูรายละเอียด และสร้างสื่อโฆษณาเพิ่มเติม นอกจากนั้นในเรื่องของการตอบสนองต่อลูกค้า ต้องการให้มีการตอบสนองมากกว่านี้ ควรสร้างกลยุทธ์ตอบสนองจุดสัมผัสบริการ ซึ่งหมายถึงการให้บริการที่ลูกค้าสามารถสัมผัสบริการได้ เช่น เคาน์เตอร์ชำระเงิน พนักงานขาย แผ่นพับ ป้ายประกาศ และพนักงานตอบข้อมูลทางโทรศัพท์ สามารถหาค้นหา

ข้อมูลได้รวดเร็ว เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ติดต่อบริการสะดวก มีการสื่อสารในด้านต่าง ๆ ให้บริการอย่างเพียงพอ มีความรวดเร็วในการขนส่ง เพื่อให้เกิดการใช้บริการซ้ำ ลดกระบวนการขั้นตอน สามารถประหยัดเวลาให้กับผู้มาใช้บริการ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยทางด้านประสิทธิภาพที่คาดหวัง และประสิทธิภาพที่ได้รับที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ อย่างละเอียด เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านประสิทธิภาพทางการขนส่ง เพื่อนำไปพัฒนากลยุทธ์ และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในธุรกิจทางการขนส่ง

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ เพื่อศึกษาปัจจัยที่สำคัญ ในการใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการขนส่ง เนื่องจากผู้ใช้บริการใช้ปัจจัยหลายอย่างในการตัดสินใจ นอกจากปัจจัยคุณภาพ และประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจได้ง่าย

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประสิทธิภาพที่คาดหวัง และประสิทธิภาพที่ได้รับที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัทขนส่ง เพื่อใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการให้บริการขนส่งในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ควรคิด ชโลธรรังสี. (2542). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสุขาภิบาล จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชญาธิษฐ์ ไสรส. (2559). คุณภาพการให้บริการไปรษณีย์จังหวัดจันทบุรีที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ไปรษณีย์ไทย: ไปรษณีย์จังหวัดจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ สำหรับผู้บริหาร. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชนิด ศุทธยาลัย. (2551). การขนส่งสินค้าในระบบโลจิสติกส์ของไทย. กรุงเทพมหานคร: กองโลจิสติกส์.
- พัฒน์นันท์ ธนกิจพันธ์สกุล. (2556). การศึกษาแนวทางการบริหารงานด้านบุคคลในการบริการที่ส่งผลให้ผู้รับบริการมาใช้ไปรษณีย์เอกชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน สาขาวิชาการค้นคว้าอิสระ. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ภูษชงค์ ภู้อย้อย. (2551). ประสิทธิภาพการให้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศ บริษัท เฟด เดอร์ลเอดส์เพรส (ประเทศไทย) จำกัด เขตปลอดอากร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์. มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก.

สุกัญญา ฉัตรสมพร. (2546). พฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการซ้ำที่ร้านสะดวกซื้อในสถาน บริการน้ำมัน ปตท.เขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Parasuraman. (1990). Delivery Quality Service. New York: Free Press.

Yamane, Taro. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. Third editio. Newyork: Harper and.

แนวทางการธำรงพระพุทธศาสนาในท่ามกลางความขัดแย้งใน 3 จังหวัด
ภาคใต้มองผ่านพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิ่น โชติโก)*

GUIDELINES TO STABILISE BUDDHISM IN THE MIDST OF THE
CONFLICT IN THE SOUTHERN THAILAND THROUGH
PHRADHAMSIDDHIMONGKHOL (CHINT CHOTIKO)

จักรพงษ์ ธรรมณภัทร

Chakkapong Thamtanaphap

พระครูโกศลธรรณกิจ

Phrakrukosolattakit

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล

Phrakhrukositwattananukul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

สวัสดี อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: tamtanapat@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาความขัดแย้งและแนวคิดทฤษฎี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนใต้ในมุมมองของพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิ่น โชติโก) และ 3) วิเคราะห์การแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้มองผ่านพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิ่น โชติโก) ได้ดำเนินการศึกษาโดยวิธีวิจัยเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถ กถา หนังสือ ตำรา เอกสาร สิ่งพิมพ์ทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์

* Received 30 April 2019; Revised 27 June 2019; Accepted 28 June 2019

และแหล่งข้อมูลออนไลน์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อนำเสนอข้อมูลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความขัดแย้งและแนวคิดทฤษฎี ความหมายของการขัดแย้ง หมายถึง ไม่ลงรอยกัน คือการคัดค้าน ความปรารถนา ความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ที่เกิดจากการรับรู้ ความคิด ความเชื่อ จุดประสงค์ หรือ เป้าหมายที่ไม่ตรงกัน อาจรวมไปถึงความรู้สึกด้วย มีทั้งด้านดีและด้านลบ ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดา หรือ เป็นเรื่องของธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ ทุกวันในตัวเองคนเดียวในครอบครัว ชุมชน ในองค์กร ในประเทศของเรา

2. แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนใต้ในมุมมองของพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก) การก่อความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัด การแก้ปัญหาของรัฐเป็นเพียงการแก้ไขที่มีการแอบแฝงเรื่องของผลประโยชน์หรือเปล่า พระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก) ผู้เป็นดั่งร่มโพธิ์ให้กับชาว 3 จังหวัดชายแดนใต้ ท่านให้ทั้งคำปรึกษา ทั้งแนวทางการแก้ปัญหา และให้การสงเคราะห์ ที่สำคัญและที่ขาดไม่ได้ นั่นก็คือ เรื่องของการศึกษาพระธรรมสิทธิมงคล ท่านเน้นเรื่องการศึกษามาก ทั้งให้ทุนการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ สามเณร และประชาชนทั่วไป ทุกระดับชั้นกว่าได้

3. วิเคราะห์การแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้มองผ่านพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก) พระภิกษุ สามเณร ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับผลกระทบจาก เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ในการทำกิจของสงฆ์และความเป็นอยู่ในวัดได้รับผลกระทบ ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหากับการปฏิบัติศาสนกิจ รวมไปถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จากประวัติของพระธรรมสิทธิมงคล(ฉิน โชติโก) จะเห็นได้ว่า ท่านสงเคราะห์ช่วยเหลือ ชาวบ้านผู้ยากไร้ การสนับสนุนการศึกษาไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ สามเณร เด็กเยาวชน โดยการมอบทุนการศึกษาทั้งจังหวัด โดยไม่มีเงื่อนไขทางด้านศาสนา มาเกี่ยวข้องแต่ประการใด อย่างน้อยเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่เป็นอยู่ให้น้อยลง ปัญหา 3 จังหวัดภาคใต้ พระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก) ท่านกล่าวเสมอว่า ต้องให้การศึกษา คนเราเมื่อมีการศึกษาแล้ว ก็จะมีใจความเข้าใจ เมื่อมีความเข้าใจกัน รู้เขารู้เรา เมื่อมีความเข้าใจแล้ว ก็จะเกิดปัญญา ดังนั้น ปัญหาก็จะไม่เกิด ต่างคนต่างเข้าใจ เข้าใจในหลักการปฏิบัติ เข้าใจในวัฒนธรรมการเป็นอยู่

คำสำคัญ: การดำรง, ความขัดแย้ง, พระธรรมสิทธิมงคล

Abstract

This thesis entitled ‘The Maintenance of Buddhism in the Midst of the Conflict in the three Southern Provinces of Thailand through Phradhamsiddhimongkhon (Chin Chotiko)’ has three objectives: 1) to study the concepts of conflict, 2) to study guidelines in solving the conflict of the three southern provinces of Thailand in the viewpoint of Phradhamsiddhimongkhon (Chin Chotiko) , and 3) to analyze the solution of the three southern provinces of Thailand in the viewpoint of Phradhamsiddhimongkhon (Chin Chotiko). This is a documentary research done by studying Tipiṭaka, commentaries, textbooks, academic documents, research works, theses and relating online data. In this research, the descriptive analysis was done to provide the research work and suggestions.

In the study, it was found that:

1. according to the theories and ideas of conflict, they basically refer to situations wherein disagreement is caused. disagreement; this arises out of wrong view where their aim is also different thereby affecting upon their feeling in both negative and positive sides. According to the theories, the conflict is normal and can be caused to happen at any time irrespective of family, community, organization and nation; it can be caused by anyone.

2. As regards the guidelines in coping with the conflict in the three southern provinces of Thailand concerning the viewpoint of Phradhamsiddhimongkhon (Chin Chotiko), whose role was like the great Bodhitree for people in the three southern provinces of Thailand. Regularly, he passed his suggestions and alternative ways to cease the situation; he also provided certain sea of help such as medical tools to Hospital in Yala, Pattani and Narathiwat

provinces. The most important suggestions given by him was about education; he provided scholarship to Buddhist monks, novices and general people in all levels.

3. In the guidelines given by Phradhamsiddhimongkhon (Chin Chotiko) in order to solve the problems of conflict faced by people in the three southern provinces of Thailand, findings were found that he really came to know the root cause of problem, therefore, he recommended loving kindness to be applied because it is the supreme virtue in empowering all living beings to happily live together in spite of its abstract, it can mentally become a practical way of life. In Buddhism, it is a well-known fact that those who follow the Buddha's ways of life and believe in the law of Kamma, they automatically understand that the principle of loving kindness is seriously recommended by the Buddha to be observed by general people; the Buddha taught Buddhist people to grow loving kindness and then send to all living beings without any bias in order that they can destroy defilement. To achieve such a wonderful situation, one is guided not to do all evil action, but doing good action and purifying one's mind and thereby cultivating the virtue of loving kindness respectively.

Keywords: Stabilige, The Conflict, Phradhamsiddhimongkhon

บทนำ

จากการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัด ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2547 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน อันนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งด้านชีวิตและทรัพย์สิน ที่สำคัญคือ การก่อให้เกิด สภาวะความกลัวต่อการดำรงชีพตามปกติ นำไปสู่ความกดดัน และความวิตกกังวล ทั้งต่อภาครัฐ สังคมในพื้นที่ และสังคมใหญ่ในภาพรวม ขณะที่ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ และ ประชาชนยังไม่ สามารถแก้ไขปัญหาได้ ปัญหาความขัดแย้งในชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เป็นปัญหาที่ซับซ้อนมี สาเหตุทั้งจากความขัดแย้งทางเชื้อชาติและศาสนา สถานการณ์ความ

มันคงใน 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส เป็นปัญหาท้าทายรัฐบาลมาทุกยุคทุกสมัย ด้วยความแตกต่างทาง วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา อันเป็นเอกลักษณ์ของชายแดนได้นำมาซึ่งความต้องการรักษาอัตลักษณ์นั้น ไว้ แต่แปรเปลี่ยนเป็นความไม่เข้าใจนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในที่สุด ลักษณะของความ รุนแรงนั้น ขึ้นและลงตามกระแสการเมือง และแรงจูงใจที่กระตุ้นขบวนการก่อการร้ายกลุ่มต่าง ไม่ว่า จะเป็นความเชื่อทางศาสนา หรือ เป้าหมายการแบ่งแยกดินแดน หรือ แม้แต่ผลประโยชน์ส่วนตัว โดย มีเหตุการณ์ลอบทำร้าย วางเพลิง วางระเบิด ก่อการร้าย และจลาจล เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ความขัดแย้งยังมาจาก นโยบายบูรณาการแห่งชาติ ของรัฐบาลกลับเพิ่มความขัดแย้งระหว่างคน ไทยกับรัฐไทยมากขึ้น จนเป็นเหตุให้เกิดการชุมนุมประท้วงและการจลาจลในพื้นที่อย่างรุนแรง ไม่ เว้น แม้แต่พระภิกษุสามเณร สำหรับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ชนส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ชาวไทยพุทธในดินแดนแถบนี้เท่ากับว่าเป็นชนส่วนน้อย จึงเป็นอีกแง่มุมที่มีความน่าสนใจและ น่าศึกษาว่าพระพุทธรูปศาสนาที่อยู่ในท่ามกลางความขัดแย้ง มีการเปลี่ยนแปลงเช่นใดหลังเกิดเหตุการณ์ ความไม่สงบ (ไพฑูรย์ ศรีโอง, 2547)

พระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก) ท่านเป็นพระสงฆ์ที่มีความเมตตาแก่ชาวจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาสเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะชาวจังหวัดยะลา ท่านได้สร้างสิ่งต่างๆ อันเป็นประโยชน์คุณูปการทั้งในเรื่องของการศึกษา การสงเคราะห์ ยิ่งในช่วงวันครบรอบวันเกิดของท่านทุกปี จะมีพิธีมอบทุนการศึกษาให้กับเด็กนักเรียนทุกศาสนา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในพื้นที่จังหวัดยะลา อีก ทั้งท่านยังเป็นผู้ยืนหยัดต่อสู้กับความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ เป็นที่เคารพสักการะนับถือของ ประชาชนโดยทั่วไป รวมไปถึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในพื้นที่ และพระธรรมสิทธิมงคล เป็นพระที่พลตำรวจเอกสมเพียร เอกสมญา หรือ จำเพียรฯ เล็ก อดีตผู้กำกับการตำรวจภูธร บันนังสตา ที่เสียชีวิตจากเหตุความไม่สงบในพื้นที่ ให้การนับถือเป็นอย่างมาก โดยหลังจาก พลตำรวจ เอกสมเพียร เสียชีวิต พระธรรมสิทธิมงคล ยังได้อนุญาตให้ประดิษฐานรูปเหมือนของพลตำรวจเอก สมเพียร ภายในวัดเมืองยะลาด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการธำรงพระพุทธศาสนาในท่ามกลางความขัดแย้งในจังหวัดภาคใต้โดยการมองผ่านพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก) เพื่อให้ทราบว่าเหตุใดท่านจึงเป็น พระสงฆ์ ที่เป็นที่เคารพนับถือสักการะ ของประชาชนทั่วไปในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เป็นพระมหาเถระที่มีชื่อเสียง เป็นเสาหลักของพระพุทธศาสนา ในด้าน

ต่าง ๆ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา เพื่อให้ประชาชนคนรุ่นหลังได้ทราบเรื่องราวของพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก) รวมถึงการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเอง สังคม ชุมชน และประเทศชาติ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความขัดแย้งของ 3 จังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนใต้ในมุมมองของพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก)
3. การวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้มองผ่านพระธรรมสิทธิมงคล(ฉิน โชติโก)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research)และการวิจัยภาคสนาม(Field Research) เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้รู้เรื่องโนรามาประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ โดยสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

- 1.1 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1.1.1 ข้อมูลจากเอกสารเป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหา 3 จังหวัด ชายแดนใต้

- 1.1.2 ข้อมูลจากภาคสนามเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแหล่งข้อมูลที่มีการสัมภาษณ์ผู้ที่มีโดยกำหนดพื้นที่แหล่งข้อมูลของจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

- 1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ดังนี้

- 1.2.1 เนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้งของ 3 จังหวัดชายแดนใต้

- 1.2.2 เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนใต้ในมุมมองของพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก)

1.2.3 เนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้ มองผ่านพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

2.2 ข้อมูลจากภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) (บุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์/ผู้ให้ข้อมูล) ดังนี้

2.2.1 พระมหาวิเชียร วชิรธมโม ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

2.2.2 นายรังสรรค์ วัฒนาชัยวนิช นักวิเคราะห์นโยบายและแผน วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

2.2.3 พระครูเกษมธรรมธาดา เจ้าคณะตำบลเบตง เจ้าอาวาสวัดจันทาราม อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

2.2.4 พระครูอดุลนิคมเขต เจ้าคณะตำบลลำใหม่ เจ้าอาวาสวัดถ้ำคูหาภิมุข อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2.2.5 นายวิจิตร ศรีวิสุทธิธานนท์ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview)

4. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เรียบเรียงข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภาคสนาม

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตามจุดประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

4.3 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4.4 เรียบเรียงเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการธำรงพระพุทธศาสนาในท่ามกลางความขัดแย้งใน 3 จังหวัดภาคใต้มองผ่านพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก) สามารถสรุปให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

1. ความขัดแย้งและแนวคิดทฤษฎี

ความหมายของการขัดแย้ง ความขัดแย้ง หมายถึง ไม่ลงรอยกัน นอกจากนั้นยังอธิบายคำว่า ขัด หมายถึง ไม่ทำตาม ผ่าฝืน ขัดไว้ และความหมายของคำว่า แย้ง หมายถึง ไม่ตรง หรือไม่ลงรอยเดียวกัน ด้านไว้ ทานไว้ เมื่อคำรวมกัน ได้ความหมายว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การคัดค้าน ความปรารถนา ความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ที่เกิดจากการรับรู้ ความคิด ความเชื่อ จุดประสงค์ หรือ เป้าหมายที่ไม่ตรงกัน อาจรวมไปถึงความรู้สึกด้วย มีทั้งด้านดีและด้านลบ ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดา หรือ เป็นเรื่องของธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ ทุกวันในตัวเราเองคนเดียวในครอบครัว ชุมชน ในองค์กร ในประเทศของเรา ความขัดแย้งนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 1. ความขัดแย้งในตัวบุคคล (Individuals) 2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal) 3. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroups) 4. ความขัดแย้งระหว่างสังคม (Intersocietal) (อริศรารวรรณ สมิตี, 2551)

2. แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนใต้ในมุมมองของพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก)

ตลอดระยะเวลาของการเกิดความขัดแย้งขึ้น ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นนั้น พระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก) ท่านกล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นว่า เกิดจาก ความอยาก ความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน และการยึดถือตัวตนว่ามีอำนาจ 3 ตัวหลักนี้ จนเป็นปัญหาในปัจจุบันที่แก้ไขจนไม่มีวันจบสิ้น ก็รัฐบาล ก็หน่วยงานแล้วที่เข้ามาช่วยเหลือ หรือ แก้ไขปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้ ระยะเวลาที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ใช่เวลาเป็นวัน เป็นเดือน แต่อาศัยการสั่งสมเป็นสิบกว่าปี สั่งสมปัญหาต่าง ๆ ไว้ จนเป็นเงื่อนไข ระหว่างรัฐกับประชาชน ประชาชนกับประชาชนด้วยกัน หรือ แม้กระทั่งผู้มีอำนาจในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล พระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก) ท่านได้กล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ไว้ว่า การจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยการศึกษาเป็นหลักให้กับประชาชนในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นเยาวชน หรือ บุคคลทั่วไป เพื่อที่จะให้รับรู้ถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เข้าใจในสิ่ง

เหล่านั้น และปรับปรุงแก้ไขตามสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น ดังพระดำรัสขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ที่พระองค์ได้ตรัสไว้ว่า “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” เมื่อประชาชน เยาวชนทุกคนมีการศึกษา การที่จะโดนหลอก การโดนป้อนข้อมูลที่ผิด การหลงเชื่อ หรือ การโดนชักจูงไปในทางที่ไม่ดีก็จะหมดไป แม้ว่าปัญหาเหล่านี้จะไม่หมดลงสักทีเดียว แต่ปัญหาทั้งหมดจะค่อย ๆ จางหายไปทีละเล็กละน้อย

3. วิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้มองผ่านพระธรรมสิทธิมงคล (ฉันท โชติโก)

พระภิกษุ สามเณร ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับผลกระทบจาก เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ในการทำกิจของสงฆ์และความเป็นอยู่ในวัดได้รับผลกระทบ คือ เกิดความวิตกกังวลและมีความรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทุกเวลาจะทำกิจกรรมอะไรก็ต้องระมัดระวังตัวอยู่ตลอดเวลาไม่มีความจำเป็นจริง ๆ จะไม่พยายามออกจากวัด ผลกระทบต่อพระภิกษุ สามเณรในการทำกิจของสงฆ์ และความเป็นอยู่ภายในวัดในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหากับการปฏิบัติศาสนกิจ รวมไปถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระธรรมสิทธิมงคล (ฉันท โชติโก) ท่านได้แสดงให้เห็นถึงแนวทาง เกี่ยวกับการแก้ไขสถานการณ์ 3 จังหวัดชายแดนใต้ไว้อย่างชัดเจน คือ ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้นั้น เกิดขึ้นจากการไม่เข้าใจกัน เริ่มแรกเดิมที เป็นการไม่เข้าใจระหว่างรัฐกับประชาชน ก่อนหน้านี้ ก่อนที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้น ประชาชน ชาวบ้าน ทั้งไทยพุทธ ทั้งไทยมุสลิม มีความเข้าใจกัน ในวัฒนธรรมของพื้นที่ มีงานในวัด ไทยมุสลิมก็เข้ามาช่วยงานเป็นปกติ ดังเช่นพี่น้องพองานมัสยิด ไทยพุทธก็ช่วยงาน แต่พอเกิดเหตุการณ์ขึ้น ทั้งไทยพุทธ ไทยมุสลิม ต่างคนต่างอยู่ว่ากันอย่างนั้น ทำให้วัฒนธรรมที่เคยสวยงามขาดหายไป จากประวัติของพระธรรมสิทธิมงคล(ฉันท โชติโก) จะเห็นได้ว่า ท่านสงเคราะห์ช่วยเหลือ ชาวบ้านผู้ยากไร้ ยากจน โรงพยาบาล รวมไปถึงการสร้างโรงเรียน การสนับสนุนการศึกษาไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ สามเณร เด็กเยาวชน โดยการมอบทุนการศึกษาทั้งจังหวัด ไกลมาเรื่อยตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา หรือ แม้กระทั่งระดับวิทยาลัย ราชภัฏ เป็นต้น แต่ละปี ๆ พระธรรมสิทธิมงคล (ฉันท โชติโก) ได้มอบเป็นทุนการศึกษาไว้ เพื่อต้องการให้เด็กเยาวชนเหล่านี้ ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และมีความตั้งใจเรียน โดยไม่มีเงื่อนไขทางด้านศาสนาเกี่ยวข้องกับแต่ประการใด อย่างน้อยเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่เป็นอยู่ให้น้อยลง ปัญหา 3 จังหวัดภาคใต้ พระธรรมสิทธิมงคล (ฉันท โชติ

โก) ท่านกล่าวเสมอว่า ต้องให้การศึกษา คนเราเมื่อมีการศึกษาแล้ว ก็จะมีความเข้าใจ เมื่อมีความเข้าใจกัน รู้เขารู้เรา เมื่อมีความเข้าใจแล้ว ก็จะเกิดปัญญา ดังนั้น ปัญหาก็จะไม่เกิด ต่างคนต่างเข้าใจ เข้าใจในหลักการปฏิบัติ เข้าใจในวัฒนธรรมการเป็นอยู่

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการธำรงพระพุทธศาสนาในท่ามกลางความขัดแย้งใน 3 จังหวัดภาคใต้มองผ่านพระธรรมสิทธิมงคล (ฉันทะ โชติโก) สามารถสรุปให้สอดคล้องได้ดังต่อไปนี้

1. ความขัดแย้งและแนวคิดทฤษฎี

ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดา หรือ เป็นเรื่องของธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ ตัวเราเองคนเดียวในครอบครัว ชุมชน ในองค์กร ในประเทศของเรา ความขัดแย้งนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

1.1 ความขัดแย้งในตัวบุคคล (Individuals) เช่น เกิดขึ้นจากการที่บุคคลไม่แน่ใจว่าการตัดสินใจที่กำลังจะกระทำลงไปนั้น จะเกิดผลขึ้นมาในทางใดบ้าง ซึ่งอาจจะเป็นผลในทางบวกหรือลบก็ได้

1.2 ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal) เป็นความขัดแย้งของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป และอาจส่งผลทำให้เกิดการสร้างสรรค์ในองค์กรได้หากความขัดแย้งนั้นสามารถทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ หรือ ทางเลือกในการตัดสินใจที่มีประโยชน์หลายๆ ทางเลือก

1.3 ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroups) เป็นความขัดแย้งที่ขยายวงกว้างออกไปมากกว่าความขัดแย้งระดับที่ 2 เพราะเป็นความขัดแย้งระหว่างสมาชิกกลุ่มนั้นทั้งหมด ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นหลายๆ ฝ่าย และแต่ละฝ่ายอาจจะมีสมัครพรรคพวกสนับสนุนอยู่ก็ได้

1.4 ความขัดแย้งระหว่างสังคม (Inter societal) เป็นความขัดแย้งของทุกระดับ ได้แก่ ความขัดแย้งในตัวบุคคล ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม เพราะถือว่าความขัดแย้งในแต่ละระดับเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั่นเอง (อริศราวรรณ สมิตี, 2551)

2. แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนใต้ในมุมมองของพระธรรมสิทธิมงคล (ฉันท โชติโก)

พระธรรมสิทธิมงคล หรือ หลวงพ่อท่านฉันท ท่านไม่เคยนิ่งเฉยกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ท่านได้กระทำให้เห็นถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้ โดยอาศัยบทบาทหน้าที่ตามที่ทั้ง 6 ด้าน ที่มหาเถรกำหนด (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, 2535) คือ

2.1 ด้านการปกครอง

ท่านได้ใช้หลักธรรมในการปกครอง คือ

2.1.1 เมตตา ความรักความปรารถนาดีต่อทุก ๆ คน ผู้ใหญ่ต้องมีจิตใจที่โอบอ้อมอารี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นลักษณะคล้ายต้นไม้ใหญ่ที่แผ่ร่มเงาคุ้มครองคนให้ผู้คนได้เข้าไปอาศัย และให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่ทุกคน

2.1.2 กรุณา ความเป็นห่วงเป็นใยความเอื้ออาทร ผู้ใหญ่ต้องคอยติดตามดูแลผู้น้อยอยู่เสมอว่า ผู้ที่รับใช้ใกล้ชิดมีปัญหาติดขัดในเรื่องใดบ้าน ทั้งเรื่องการทำงาน เรื่องความเป็นอยู่ ต้องคอยแนะนำว่ากล่าวตักเตือนให้ข้อคิดเห็นและคำปรึกษา ต้องไม่ซ้ำเติมหรือเหยียบย่ำเมื่อผู้น้อยทำผิด ควรให้ออกาสและกำลังใจในการทำงาน

2.1.3 มุทิตา คอยสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้น้อยได้รับความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติม พร้อมทั้งเสริมโอกาสที่ดีให้แก่ผู้น้อยได้แสดงความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ และคอยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องให้ รวมทั้งเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่ผู้น้อยได้เอาเป็นเยี่ยงอย่าง

2.1.4 อุเบกขา ความวางเฉย หรือ วางตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดก็ว่าไป ตามผิด ถูกก็ว่าไปตามถูก โดยยึดหลักพุทธพจน์ที่ว่า "ยกย่องบุคคลที่ควร ยกย่อง ชมนับบุคคลที่ควรชม" (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2.2 ด้านการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์

โดยพระธรรมสิทธิมงคล ท่านให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก กล่าวคือ การสร้างโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี เพื่อประโยชน์แก่พระภิกษุ สามเณร ในวัด และในจังหวัดยะลา ที่ไม่ต้องเดินทางไปเรียนในต่างจังหวัด และการสร้างโรงเรียนประถม ให้แก่ประชาชนที่ยากจน ปัจจุบันโรงเรียนแห่งนี้ ก่อนท่านมอบให้เป็นของเทศบาล โดยใช้ชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียนเทศบาล 6 (วัดเมืองยะลา)

2.3 ด้านการสาธารณูปการ

พระธรรมสิทธิมงคล ท่านมีผลงานด้านการสาธารณูปการทั่ว การก่อสร้างไม่ว่าจะเป็น พระมหาธาตุเจดีย์ อาคารเอนกประสงค์ อาคารการเปรียญ พระอุโบสถ ฯลฯ กล่าวได้ว่า ท่านสร้างวัดในระยะเวลา 50 ปี จากสำนักสงฆ์ป่าไผ่ จนกลายเป็น วัดเมืองยะลาพระอารามหลวง โดยมีท่านเป็น เจ้าอาวาสเพียงรูปเดียว ผลงานนี้เป็นที่ประจักษ์ ในวงการศาสนา เพราะ การที่วัด ๆ หนึ่งจากที่ไม่มีอะไร จนกลายมาเป็นวัดพระอารามหลวงชั้นสามัญภายใต้การ ปกครองเพียงรูปเดียว ไม่ใช่เรื่องที่ย่าย ปัจจุบัน ท่านกำลังก่อสร้างวิหาร 4 กรุง เพื่อต้องการ ประดิษฐานพระมหากษัตริย์ 4 แผ่นดิน ผู้ที่มีคุณแก่แผ่นดิน ได้แก่ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช กรุงสุโขทัย สมเด็จพระนเรศวรมหาราช กรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กรุงธนบุรี และสมเด็จพระปิยะมหาราช กรุงรัตนโกสินทร์

2.4 ด้านการสาธารณสงเคราะห์

พระธรรมสิทธิมงคล ก่อตั้งมูลนิธิวัดเมืองยะลา บริจาคเงินช่วยเหลือศูนย์คนชรา บ้านทักษิณ มอบเงินสร้างอาคาร จัดซื้อเครื่องมือแพทย์ ให้กับโรงพยาบาลอำเภอเบตง โรงพยาบาลศูนย์ยะลา ติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ต และสร้างเรือนพยาบาล ให้กับโรงเรียน คณะราษฎรบำรุงยะลา บริจาคเงินช่วยเหลือแก่ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดยะลา ก่อตั้งกองทุน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อสงเคราะห์เด็กยากจน ตั้งมูลนิธิพระธรรมสิทธิ มงคล ให้กับวัดสามบ่อ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา รวมไปถึงการแบ่งที่ดินวัดให้ประชาชนที่ ยากจนได้อาศัยอยู่ โดยเรียกเก็บค่าที่ดินเป็นรายปี ปีละ 300 บาท เพื่อไม่ให้คนที่อยู่อาศัยเป็น บาป หรือ เป็นหนี้สงฆ์ และอื่น ๆ อีกมากมาย

2.5 การเผยแผ่ศาสนา

พระธรรมสิทธิมงคล หรือ หลวงพ่อท่านฉั่น เป็นพระมหาเถระที่เคร่งครัดในพระ ธรรมวินัย ไม่เบียดเบียน หรือ ก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ใคร อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี มี อหิยาศัยไมตรีเกื้อกูลแก่สหธรรมิกพระภิกษุสามเณร ตลอดถึงอุบาสกอุบาสิกา และท่านก็ ขวนขวายเอาใจใส่ให้คณะศิษย์เคร่งครัดในศีลในพระธรรมวินัยด้วยเช่นกัน เป็นที่ทราบกันดีของ ประชาชนทั่วไปว่า ถ้าใครแต่งตัวไม่เหมาะสม จะโดนหลวงพ่อบอกว่ากล่าวตักเตือน เช่นใน กรณีที่ผู้หญิงใส่สายเดี่ยวก็ตี นุ่งกระโปรงสั้นก็ตี ถูกหลวงพ่อบอกกล่าวสอนตักเตือน ถึงขั้นรับ

ออกไปเปลี่ยนชุด แล้วกลับเข้ามาใหม่ เป็นต้น การจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ เป็นความดำริของ พระธรรมสิทธิมงคล โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำดังนี้

2.5.1 เผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้าให้กว้างขวางไปในหมู่ชน

2.5.2 ประชาสัมพันธ์บอกข่าวอันเป็นประโยชน์แก่พุทธบริษัททั้งหลาย

2.5.3 คลายความเครียดด้วยธรรมะบันเทิง

รวมไปถึงการร่วมกับพุทธสมาคมจังหวัดยะลา จัดหาวิทยากรไปเผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดยะลา ทุกสัปดาห์

2. วิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้มองผ่านพระธรรมสิทธิมงคล (ฉิน โชติโก)

พระธรรมสิทธิมงคล หรือ หลวงพ่อฉิน ที่ประชาชนทั่วไปทราบกัน ท่านเป็นพระที่มีคุณธรรมสูง ท่านเป็นผู้ที่มีหลักธรรมในการประพฤติปฏิบัติ จะเห็นได้จากกิจวัตรประจำวัน เวลาที่มีประชาชนเข้ามาหาท่าน เป็นที่ทราบกันดีว่า ถ้าใครจะเข้ามาวัดเมืองยะลา จะต้องแต่งกายสุภาพ เช่น ถ้าเป็นผู้หญิง จะใส่กระโปรงสั้น ใส่เสื้อสายเดี่ยว เหวลอยไม่ได้เป็นอันขาด และไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นผู้มีหน้าที่ทางสังคม หรือ มีตำแหน่ง หรือ ไม่มีตำแหน่งก็ตาม ถ้ามาแบบที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ก็จะไม่โดนหลวงพ่อตำหนิกลับไปที่ การดำเนินของท่านนั้นเป็นไปด้วยความเมตตา เพราะท่านไม่ต้องการให้บาปก่อเกิดกับคนที่ไม่รู้ เห็นได้ว่าแนวทางที่ท่านนั้น ทำให้ก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นไปตามแนวปฏิบัติ วัตถุประสงค์ในทางที่ก่อความสันติสุขแก่ตนเองและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและเห็นผลได้อย่างแท้จริง โดยการยึดหลักธรรม คือ เมตตา

ความสำคัญของเมตตาธรรม ศาสนาสำคัญในโลกนี้ ทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม ล้วนแต่สอนให้มนุษย์มีความรัก มีความเมตตาต่อกัน เพื่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เมตตาจึงเป็นธรรมอันเป็นสากลที่ผู้คนกล่าวถึงเสมอ ๆ การเบียดเบียนกันและกันทั้งบุคคล ต่อบุคคลและสังคมต่อสังคม หรือ ประเทศต่อประเทศ จึงมีอยู่เนือง ๆ จุดอ่อนของมนุษย์ปุถุชน คือ การมีสักกายทิฏฐิ หรือ เห็นผิดในความมีตัวตนของตนรวมทั้งการมีกิเลสได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดทำให้มนุษย์ส่วนใหญ่เห็นแก่ตัว พระพุทธเจ้าทรงเห็นจุดอ่อนดังกล่าวของมนุษย์ ปุถุชน จึงมีพุทธวจนะหลายครั้งเกี่ยวกับความสำคัญของเมตตา และส่งเสริมให้บุคคลเจริญเมตตาไว้ประจำจิต พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญเมตตาบารมีเป็นหนึ่งในทศบารมี (พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัศน์, 2554)

ถ้าบุคคลต้องการความรัก ความปรารถนาดี จากบุคคลอื่น จะต้องมีความรัก ความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่นเช่นเดียวกัน ถ้าหากไม่มีความรัก ความปรารถนาดี ต่อบุคคลอื่นและไม่หมั่นเจริญเมตตาเป็นนิตย์ ยากที่จะได้รับผล คือ ความรัก ความปรารถนาดี จากบุคคลตามความต้องการ จึงไม่เป็นการแปลกประหลาดใจ ที่ทำไมบุคคลทั่วไปในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ถึงรัก และเคารพในพระธรรมสิทธิมงคล หรือ หลวงพ่อฉิ่น ดังที่เปรียบเสมือนท่านเป็นดังร่มโพธิ์ใหญ่ที่คอยให้ทั้งความร่มรื่น และความเย็นสบาย แก่ประชาชนในพื้นที่ตรงกับพระดำรัสพระพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงทราบถึงสภาวะธรรมนี้เป็นอย่างดี พระองค์จึงตรัสสอนพุทธบริษัทเริ่มตั้งแต่จริยธรรมขั้นพื้นฐาน เช่น เรื่องของศีล 5 เป็นต้น สถานที่แห่งใดขาดเมตตาธรรมแล้วความผาสุกย่อมไม่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงจะกล่าวถึงความสำคัญของเมตตาธรรม ดังพุทธวจนะ ว่า “การที่บุคคลเจริญเมตตาจิตอย่างน้อยชั่วสุดตมกลิ่นหอม มีผลมากกว่าการที่บุคคลมีจิตเสื่อมใสสมาทานสิกขาบท คือ การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นต้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การเจริญเมตตาจิตนี้มีผลมากกว่าทานที่ บุคคลให้แล้ว 3 ครั้งในวันหนึ่งนั้น” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สรุป

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายใน 3 จังหวัดภาคใต้นั้น เกิดจากเหตุ 3 อย่างที่กล่าวไว้ข้างต้น คือ ตันหา ทิฏฐิ มานะ เมื่อทุกอย่างมีความขัดแย้ง มีความไม่เข้าใจกัน มีอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง สิ่งที่ตามมาก็คือ เรื่องของผลประโยชน์ เป็นตัวแบ่ง ตัวชี้วัด ที่เกิดขึ้น พระธรรมสิทธิมงคล (ฉิ่น โชติโก) ท่านได้ชี้แนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับ 3 จังหวัดภาคใต้ไว้ ตลอดระยะเวลาที่เกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งท่านได้ช่วยเหลือประชาชนไม่ว่าทั้งไทยพุทธ ไทยมุสลิม โดยความเมตตา ทั้งในเรื่องของการศึกษา มอบเป็นทุนการศึกษา หรือ สนับสนุนในเรื่องของอุปกรณ์การเรียน จัดให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ภาษา หรือแม้กระทั่งเรื่องของการศาสนา โดยไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นไทยพุทธเท่านั้น อีกอย่างที่จะเห็นกันเป็นประจำ คือ วัดเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ให้กับประชาชนทั่วไปทั้งพุทธและมุสลิม

สุดท้ายการจะแก้ไขปัญหา 3 จังหวัดภาคใต้ ต้องอาศัยการอภัยที่ประกอบด้วยเมตตา และการทำให้คนในพื้นที่มีความเข้มแข็ง รวมไปถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ

เรื่องของความเสมอภาค ความเท่าเทียม ความเป็นธรรม โดยการยึดหลักของเรื่องศีล มาเป็นตัวกำหนด

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานทางภาครัฐ ได้แก่ ศูนย์อำนวยการบริหารชายแดนใต้(ศอบต.) สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด หน่วยงานทางความมั่นคง เป็นต้น ควรมีบทบาทให้ การสนับสนุนด้านการศึกษามากกว่าที่ควร
2. สนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ที่ออกไปศึกษา หรือ ทำงานนอกพื้นที่ 3 จังหวัด ให้ได้กลับมาทำงานในพื้นที่
3. ให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนา โดยวันสำคัญทางศาสนา รัฐบาลควรให้ข้าราชการในพื้นที่เข้าร่วม หรือ มีการจัดกิจกรรมในเขตอำเภอ เช่น การจัดพิธีทางศาสนา การตักบาตร เป็นต้น
4. ให้รัฐบาลช่วยพิจารณาในเรื่องของสวัสดิการของพระภิกษุสามเณร มากกว่าที่เป็นอยู่
5. ให้รัฐบาลพิจารณาแต่งตั้งข้าราชการใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและคุณธรรม มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่กำหนดเฉพาะศาสนาใดศาสนาหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์. (2554). สุวรรณสามยอดกตัญญู. กรุงเทพมหานคร: หจก. ประยูรสาส์นการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์. (2535). บทบาทหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ไพฑูรย์ ศรีโอง. (1 พฤศจิกายน 2547). ปัญหาความรุนแรง 3 จังหวัดใต้ท่องเที่ยวลงทุนวิกฤติ. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 51 ฉบับที่ 24 , หน้า 20.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อริศราวรรณ สมิตี. (2551). บทบาทของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยสันติวิธี. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

ศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตาย
ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท*
AN ANALYTICAL STUDY OF GUIDELINES DEALING WITH DEATH
IN SCRIPTURE OF THERAVADA BUDDHISM

พระสิริปัญญาคุณ

Phrasiriphanyakhun

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล

Phrakrukositwattananukul

พระครูโกศลอรธกิจ

Phrakrukoslattakit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus. Thailand

สวัสดี อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: tamtanapat@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) แนวปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 3) วิเคราะห์แนวปฏิบัติต่อความตายในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้ศึกษาโดยวิธีวิจัยเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ ตำรา เอกสาร สิ่งพิมพ์ทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และแหล่งข้อมูลออนไลน์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อนำเสนอข้อมูลและข้อเสนอแนะ

* Received 30 April 2019; Revised 26 June 2019; Accepted 27 June 2019

ผลการวิจัยพบว่า

ความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ความตายเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่มีใครที่จะสามารถล่วงพ้นความตายไปได้ แต่ถึงกระนั้น เมื่อความตายกำลังเข้ามาถึง มนุษย์ทุกคนกลับสะดุ้งกลัวต่อความตายเกิดความหวาดหวั่น เสร้าโศก เมื่อต้องประสบกับความพลัดพรากจากบุคคลผู้เป็นที่รักของตนสิ่งที่ได้สร้างสั่งสมไว้ระหว่างมีชีวิต หากมนุษย์รู้และเข้าใจความหมายที่แท้จริง ความตายเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติของชีวิต สัตว์โลกที่ยังมีกิเลสอันเป็นประดุจยางเหนียวในเมล็ดพืช ซึ่งมีอวิชชาเป็นต้นเค้านั้น ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพชาตินั้น ๆ ตามแรงเหวี่ยงของกรรมดี กรรมชั่ว ที่ได้ทำไว้ ส่งผลให้ไปเกิดภพนั้น ๆ กล่าวคือ ภูมิ หมายถึง ชั้นของจิต ระดับชีวิต ภพ ที่สัตว์โลกต้องเวียนว่ายตายเกิดถ้ากล่าวถึงชั้นของจิตมี 4 ภูมิ คือ กามภูมิ รูปภูมิ อรูปภูมิ และโลกุตตรภูมิ

แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ความตายเป็นอาการหรือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปกติสำหรับชีวิต เมื่อพิจารณาโดยไม่ขึ้นต่อความรู้สึกของมนุษย์ ความตายจึงเป็นเพียงธรรมดา ๆ แต่ที่เป็นธรรมดานี้เอง เพราะความรู้สึกลึบถือและไม่รู้เข้าใจวิธีการเตรียมตัวตายเพื่อไปสู่สุคติ พระพุทธองค์ตรัสสอนวิธีการเตรียมตัวตายไว้ในมหาปริณิพพานสูตร สำหรับบุคคลทั่วไป ถึงแม้จะยังไม่สามารถปฏิบัติจนถึงขั้นละการเวียนว่ายตายเกิดได้ แต่ก็สามารถนำมาปฏิบัติเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับความตายที่จะมาถึง และเพื่อบ่มงู่ชีวิตหลังความตายที่เป็นสุคติภูมิ

ศึกษาวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท การศึกษาแนวคิดเรื่องความตายในส่วนความหมายของความตาย ท่าทีต่อความตาย วิธีสู่การเข้าใจความตาย ตลอดจนคุณค่าของความตายที่มีต่อชีวิต และความสัมพันธ์ของความตายที่มีต่อปรากฏการณ์ทั้งระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม โดยต้องเข้าใจแนวคิดพื้นฐานของเขว่าเป็นเบื้องต้น อันได้แก่ แนวคิดเรื่อง ความจริง ญาณวิทยา และปรัชญาชีวิตมนุษย์ผลของการศึกษาทำให้ทราบว่า แนวความคิดของ กุฏณมูรติ เรื่องความตายมีทัศนะที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดเรื่องความตายของปรัชญากระแสหลัก ที่ทำให้เป็นบทสรุปตายตัวขึ้นมาโดยสสารนิยมเชื่อว่า ความหมายของความตายอยู่ที่การยุติกระบวนการทางกายภาพเท่านั้น ทำให้ความตายมีความหมายที่คับแคบเป็นเหตุให้ปฏิเสธความตาย

คำสำคัญ: ความตาย, คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท, แนวทางปฏิบัติ

Abstract

This thesis entitled ‘An Analytical Study of Guidelines Dealing with Death as Appeared in Theravada Buddhism’ has three objectives: 1) to study death in the scriptures of Theravada Buddhism, 2) to study guidelines in dealing with death in Theravada Buddhism, and 3) to analyze the practical guidelines in dealing with death in Theravada Buddhism. This is a documentary research done by studying documentaries, Tipiṭaka, commentaries, textbooks, academic books, research works and online data then the descriptive analysis was done to provide research paper and its suggestions.

In the research, it was found that:

according to the scriptures of Theravada Buddhism, death must be faced by human beings; none can be escape from it. When death is approaching human beings, they become fearful of it resulting in the great plight because they have to leave their beloved ones behind. If they, while living, come to have the right understanding of death; it is the real phenomena of life, none can intervene the nature of death, and then they can be able to live with it. While living one can accumulate both good and bad actions and thereby leading them to the plane where their mind is depended upon. According to Buddhism, there are four planes, sensual plane, form plane, formless plane and unlimited plane.

In the scriptures of Theravada Buddhism are concerned, findings were shown that death by nature arises to all living beings, when taking this into a critical account, it becomes normal phenomena, but due to clinging to and lacking proper knowledge on it, one becomes sadden. In this matter, the Buddha had laid down the ways leading to a happy plane in Mahāparinibbānasutta for general people. Despite being able to putting an end to the circle of life, yet one

can prepare to encounter the coming death where the happy plane arising after death would be expected respectively.

As far as the guidelines in dealing with death in the scriptures of Theravada Buddhism, the ways to alternatively deal with death were found that the meaning of death, attitude towards death, the ways to understand death, the value of death and the phenomenal relationship of death taking place in both individual and social dimensions were clearly elaborated in order to provide the basic understanding for people. In this regard, one should understand its reality, epistemology and philosophy of human beings' life. Based on the mentioned knowledge, the concept of death given by Krishnamurti is diametrically opposed to the main school of philosophy. He claimed that materially speaking death is just the end of physical process and by virtue of this his meaning of death becomes quite narrow and thereby rejecting death.

Keywords: Death, Theravada Buddhist Scripture, Guidelines

บทนำ

สังคมในปัจจุบันมองถึงคนไทยส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธมีคติความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด คำสอนในพระพุทธศาสนากล่าวว่า มนุษย์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ รูป (ร่างกาย) และจิต ร่างกายอาจแตกดับไปตามอายุขัยแต่จิตวิญญาณยังคงวนเวียนไปตามผลกรรมที่ได้กระทำความมีชีวิตหากต้องการให้จิตหลุดพ้นจากวัฏจักรอันเป็นทุกข์ไม่สิ้นสุด ต้องประกอบกรรมดี ละเว้นจากการทำบาปทั้งปวง และมุ่งฝึกพัฒนาจิตละกิเลสซึ่งเป็นเครื่องผูกมัดเหนี่ยวรั้งใจทั้งปวง เพื่อเข้าสู่นิพพานคน ไทยพุทธจึงเน้นที่การประกอบพิธีกรรม เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เพราะเชื่อว่าจะส่งผลให้วิญญาณของผู้ตายไปสู่สุคติภูมิ การประกอบพิธีกรรมหลายวันเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยประคองความรู้สึกของญาติมิตรที่ยังมีชีวิตอยู่ให้คลายความโศกเศร้าจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักลงได้ทำให้ได้ตระหนักถึงความไม่เที่ยงแท้แห่งสังขารอีกด้วย ตามประเพณีดั้งเดิมนั้น พิธีศพมีขั้นตอนที่ประณีตและซับซ้อนมาก ต่อมาได้ยกเลิกขั้นตอนบางอย่างลงด้วยปัจจัยด้านเวลาและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นตามสภาพเศรษฐกิจ แต่

สังคมไทยในปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเยาวชนที่เป็นกลุ่มพื้นฐาน หรือกลุ่มรากเหง้าของสังคม ไม่ได้กำหนดถึงเรื่องของความเชื่อเรื่องของการกรรมที่ว่า บุคคลใดทำความดี เมื่อตายไปก็จะได้ขึ้นไปสวรรค์ บุคคลใดทำความชั่ว เมื่อตายไปก็ตกนรก หรือแม้กระทั่งเรื่องของชีวิตหลังความตาย จึงเห็นได้ว่าปัจจุบันมีการก่ออาชญากรรมต่าง ๆ จะเกิดจากกลุ่มเยาวชนยิ่งนับวันยิ่งทวีคูณ เพราะเขาเหล่านั้นไม่ได้เกิดความกลัว หรือความละอาย ต่อการกระทำที่ตนเองนั้นได้กระทำ ถือเป็นเพียงว่าเป็นความคึกคะนอง สนุกสนาน เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงเรื่องราวของความตาย ทั้งเรื่องของการกรรม เรื่องของการประกอบพิธีทางศาสนา เรื่องของผลแห่งกรรมที่จะตามมา เพื่อต้องการให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจในการที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับความตายอย่างถูกต้องนั่นเอง

พระธรรมปิฎก ได้วิเคราะห์ให้เห็นว่าท่าทีการปฏิบัติของมนุษย์ต่อความตายแสดงให้เห็นถึงความองกวมแห่งจิตใจมนุษย์ที่แตกต่างกัน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 มนุษย์ปุถุชนทั่วไป ยังไม่ได้รับการศึกษาถึงธรรมชาติของชีวิตและความตาย จะระลึกรู้ถึงความตายด้วยความหวาดหวั่น พรั่นกลัว เสรีาหตุ้หื้อหื้อ หื้อหื้อ ชั้นที่ 2 อริยสาวก ผู้มีการศึกษาระลึกถึงความตายเป็นอนุสสติ สำหรับเตือนใจไม่ให้ประมาท จะเร่งชวนชวนปฏิบัติประกอบหน้าที่คุณงามความดีเพราะชีวิตนี้มีประโยชน์ มีคุณค่า ชั้นที่ 3 ผู้รู้เท่าทันความตายซึ่งมีคติเนื่องอยู่ในธรรมดา จะได้มีชีวิตที่ปราศจากความทุกข์ ไม่ถูกบีบคั้นความรู้สึกหวาดหวั่น พรั่นกลัว ต่อความพลัดพราก มีใจปลอดโปร่งสบายและเป็นอยู่ด้วยปัญญาที่กระทำการไปตามเหตุผลด้วย ความรู้เท่าทันเหตุปัจจัย และท่านยังได้อธิบายถึงความเข้าใจและคุณค่าของความเข้าใจชีวิตและความตายโดยอ้างถึงคัมภีร์พุทธศาสนาว่า เน้นการมีสติไม่หลงตาย หมายถึง การประกอบจิตใจให้ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่เศร้าหมอง ไม่ขุ่นมัว มีจิตใจดีงาม ผ่องใส เบิกบาน และจิตใจนึกถึง หรือ เกาะเกี่ยวอยู่กับสิ่งที่ดี ถือว่า เป็นการตายดี การตายดียังรวมไปถึงความหมายที่หมายถึง การรู้ทันชีวิต ยอมรับความจริงของ การตายว่าเป็น อนิจจัง การรู้เท่าทันนี้ช่วยให้จิตใจมีความสว่าง ไม่ยึดติด โปร่งโล่ง เป็นอิสระยิ่งกว่านั้น สุภาชิตเกี่ยวกับชีวิตและความตายมีปรากฏอยู่ทั่วไปในพระไตรปิฎก (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545) การระลึกถึงความตายอยู่ทุกเวลา ย่อมมีอิทธิพลต่อความรู้สึกด้านจิตใจ ในการที่จะทำความดีให้แก่ตนและสังคม ดังเรื่องของเจ้าชายสิทธัตถะ เมื่อคราวทอดพระเนตรเห็นคนเจ็บความรู้สึกเบื่อหน่ายจิตใจหดหู่ จึงทรงคิดหาวิธีที่จะเอาชนะความตาย และมีจิตโน้มไปในทางเสด็จออกบวชเป็นบรรพชิต แล้วตั้งใจปฏิบัติธรรม

จนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายอันสูงสุดในชีวิต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตายใน คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อไม่ให้เกิดการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างเลื่อนลอย โดยไม่รู้วาระที่ตนเองกำลังจะก้าวไปนั้น แท้ที่จริงแล้วคืออะไร การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติต่อความตาย จึงเป็นทางออกสำหรับการแสวงหาแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่บุคคลที่ยัง หลงทางอยู่ เพราะ การเสื่อมถอยและสูญสิ้นแห่งชีวิตหนึ่งย่อมเป็นการสูญเสียและส่งผลต่อหลายชีวิตที่ ชิดใกล้ อย่างมีนัยที่สำคัญยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาแนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางปฏิบัติต่อความตายที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท วิธีการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมและ วิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ตลอดจนตำราเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัยโดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.1 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล (Documentary Research) เอกสารที่ใช้ในการศึกษาจะศึกษาได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมถึงแหล่งข้อมูลออนไลน์ เป็นต้น

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ ดังนี้

1.2.1 เนื้อหาเกี่ยวกับความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

1.2.2 เนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์
พระพุทธศาสนาเถรวาท

1.2.3 เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

2. ชั้นรวบรวมข้อมูล

2.1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ในส่วนที่ว่าด้วยเรื่องแนวทางปฏิบัติต่อความตายในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทยและภาษาบาลี

2.2 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา อนุฎีกา ปกรณวิเสส วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานวิจัยเอกสารและหนังสือตำรา ที่มีเนื้อหาสอดคล้อง หรือ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ทำการวิจัย ซึ่งได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งฉบับภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

3. ชั้นวิเคราะห์

วิเคราะห์ข้อมูลแนวทางปฏิบัติต่อความตายที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลดังกล่าว มาศึกษาวิเคราะห์ แยกแยะประเด็น และอธิบายในประเด็นที่ต้องการทราบอย่างมีระบบที่ชัดเจน

4. ชั้นสรุป

ผู้วิจัยได้สรุปผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็นว่าด้วยแนวทางปฏิบัติต่อความตายที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อหาข้อสรุป และนำเสนอรายงานการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท สามารถสรุปให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งต่อไปนี้

1. ศึกษาความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ความตาย ตามความหมายของพุทธศาสนา ก็คือ ความดับ หรือ การดับไปของขันธ์ 5 นั้นเอง แต่เราไม่สามารถที่จะเอาเป็นตัวอย่างการตายที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้นมีรายละเอียดความตาย ตามความหมายของพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 2 ความหมาย คือ ความตายทางกายภาพ ก็คือ ความดับ หรือ การดับไปของขันธ์ 5 อีกอย่าง คือ ความตายทางจิตวิญญาณ กล่าวถึงว่าแม้บุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ก็อาจเชื่อว่า ตายได้ เช่นเดียวกัน เป็นองค์ประกอบทางด้านจิตใจ ดังนั้น ความตาย หรือ การตายนั้น ในบางครั้งก็เป็นไปตามระยะเวลา แต่ก็มีบางครั้งที่ไม่เป็นไปตามระยะเวลา และการที่ มนุษย์ หรือ สัตว์ ตายลงไปในขณะที่ยังไม่ถึงเวลานั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า ถ้าหากคนที่ยังไม่ถึงเวลา ตายนั้น ยังมีชีวิตอยู่ก็สามารถที่จะสร้างกุศล แต่เมื่อเขาตายลงไปยัง่อมเป็นสาเหตุที่สำคัญทำให้เขา หหมดโอกาสในการทำความดี ดังนั้น ความตายจึงมีโทษ คือ เป็นสาเหตุ หรือ เป็นสิ่งตัดรอนโอกาสในการทำความดีของผู้ที่มีโอกาสในการทำความดีอยู่นั่นเอง เพื่อเป็นการเตรียมตัว และเป็นการไม่ประมาทต่อการดำรงชีวิต

2. ศึกษาแนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ความตายเป็นอาการ หรือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปกติสำหรับชีวิต เมื่อพิจารณาโดยไม่ขึ้นต่อความรู้สึกของมนุษย์ ความตายจึงเป็นเพียงธรรมดา ๆ แต่ที่เป็นธรรมดานี้เอง เพราะความรู้สึก ยึดถือและไม่รู้เข้าใจ มนุษย์จึงต้องพยายามเข้าถึงธรรมดานี้ให้ได้ โดยเห็นตามเป็นจริงธรรมดาพระพุทธศาสนามุ่งให้เห็นความตายเป็นธรรมดา ทั้งไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงให้ล่วงพ้นไปได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว มนุษย์ก็ควร มุ่งมั่นทำความดีให้ได้ผลดี และอยู่ด้วยผลของกรรมดีนั้น หน้าที่มนุษย์จึงรวมเด่นอยู่ที่การศึกษาหาเหตุ ปัจจัยที่จะทำให้เกิดผลดีงาม ไม่มัวยุ่งอยู่กับการหาวิธีอ่อนนวลเทพเจ้า หรือ มัวรอคอยผลการบันดาล มองกว้างออกไปในระดับสังคม ความตายในฐานะเป็นธรรมดา จะเป็นสนามฝึกให้สังคม นั้นเป็นสังคมแห่งการมุ่งศึกษาหาความจริง เป็นสังคมแห่งการกระทำ และหวังผลจากการกระทำ ไม่เป็นสังคมแห่งการอ่อนนวล หรือ สังคมแห่งการอุปถัมภ์จากผู้มีอำนาจ ฉะนั้น ความตายจึงเป็นธรรมดาของชีวิต ที่จะย้ำเตือนให้มนุษย์ได้เห็นตามเป็นจริง และเป็นหนทางให้ก้าวเดินไปสู่ความเป็นอิสระ พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้เห็นถึงความยากอย่างยืงนั้น ด้วยการที่ พระพุทธองค์ ทรงเปรียบว่า ประดุจในมหาสมุทรซึ่งมีคลื่นลมแรง มีเตาบาบอดอยู่ตัวหนึ่ง ผ่านไป 100 ปี มันจะไหม้ ขึ้นมาครั้งหนึ่ง มี

บุรุษคนหนึ่งโยนแหกที่มีรูเดียวลงไปในมหาสมุทร คลื่นลมในมหาสมุทรพัดแหกนั้นไปทุกทิศ โอกาสที่เฒ่าตาบอดตัวนั้น จะสามารถเอาหัวของมันโผล่เข้าไปให้ตรงรูเดียวของแหกนั้นยากเพียงใด การที่คนพาลประพฤติกกรรมชั่วไว้ก็ต้องไปเกิดชดใช้กรรมชั่วในอบายภูมิ และจะหาโอกาสกลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกได้ยากเพียงนั้น ดังนั้น การได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นสิ่งประเสริฐสูงสุด เมื่อได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยิ่งนับว่าเป็นโชคดียิ่งที่สุดเพราะสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ

3. ศึกษาวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

แนวทาง หรือ วิธีการปฏิบัติ เปรียบเสมือนแผนที่ ที่เป็นลายแทงสู่จุดหมายหมาย หรือสู่ภาวะหลังความตายนั้น กล่าวได้ว่า มีหลากหลายวิธี แต่ละวิธี หรือแนวทางนั้น ย่อมมีจุดหมายต่างกัน ในที่นี้กล่าวถึงวิธีที่จะปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การรู้จักกับหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความตาย คือ ตัวมรณสติ มีทั้งวิธีที่จะปฏิบัติต่อความตาย เมื่อปฏิบัติแล้วได้รับประโยชน์อย่างไร และรวมไปถึงผลของการปฏิบัติ การได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นสิ่งประเสริฐสูงสุด เมื่อได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยิ่งนับว่าเป็นโชคดียิ่งที่สุดเพราะสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ การที่เราจะเวียนว่ายตายเกิดนั้น ขึ้นอยู่กับการกระทำของเราเองว่าเราเลือกอย่างไร การฝึกมรณสติ เป็นวิธีการระลึกถึงความตายอยู่เสมอ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ในทางพระพุทธศาสนานั้นได้ระบุถึงสิ่งที่พึงกระทำในการเตรียมตัวตายในเบื้องต้น ทั้งในเรื่องของร่างกาย จิตใจ สังคม และรวมไปถึงด้านของอารมณ์ อีกทั้งแสดงให้เห็นทราบถึงสถานที่ ๆ รองรับหลังจากที่เราตายไปแล้ว เมื่อเราตายไปแล้วมีสถานที่รองรับโดยหลัก มี 2 สถานที่ด้วยกัน คือ 1. สุกตภูมิ 2. ทุคติภูมิ แล้วการที่เราจะไปในภพภูมิอย่างเช่น สุกตภูมินั้น วิธีการทั้งเรื่องของการรักษาศีล การที่จะต้องมียุติและโอตตปเปะ รวมถึงการที่จะต้องบำเพ็ญทาน แผ่เมตตา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับที่ว่าเราเลือกที่จะปฏิบัติตนอย่างไร ถ้าปฏิบัติตนตามหลักของมรณสติ หรือ แม้แต่การรักษาศีล เป็นเบื้องต้น ก็จะสามารถทำให้เราไปในภพภูมิที่ดีได้ และดำเนินชีวิตได้อย่างไร้กังวล เพราะทุกอย่างก้าวที่เราเดินนั้น เรามีสติระลึกอยู่เสมอ ทำให้ปราศจากการกลัวความตายอย่างสิ้นเชิง

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ความตายที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น มีผู้ที่กล่าวถึงความตายไว้ได้แก่ พระสารีบุตร ได้แสดงท่าทีแห่งความตายโดยสรุปได้ว่า ท่านไม่ยินดีต่อความตายและชีวิต ท่านมีสติสัมปชัญญะจักละร่างกายนี้ไป รอคอยเวลาตายเหมือนลูกจ้างรอให้หมดเวลาทำงาน ท่านกล่าวว่า ความตายนี้มีแน่นอนในสองคราว คือ ในเวลาแก่และในเวลาหนุ่ม ผู้ที่จะไม่ตายเลยนั้นไม่มี บุคคลทั้งหลายไม่ควรปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532) พระรัฐบาลเถระ ได้แสดงถึงชีวิตและความตายไว้น่าสนใจ สรุปได้ว่า ร่างกายนี้มีความวิจิตรพิสดาร มีกระดูก 300 ท่อน กระสับกระส่าย ไม่มีความยั่งยืน ประดับประดาด้วยแก้วมณีและกุนฑล หุ้มด้วยหนังมีร่างกระดูกอยู่ภายใน งามพร้อมไปด้วยผ้าต่าง ๆ มีเท้าทั้งสองอันฉาบด้วยครั่งสด มีหน้าอันโล้ทาด้วยฝุ่น มีกายอันเปื่อยเน่าที่ตกแต่ง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และในปัจจุบัน พระธรรมปิฎก กล่าวถึงเรื่องมรณสติในทางพระศาสนานั้น ท่านสอนให้ระลึกถึงความตายเพื่อเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนใจตนเองว่า ความตายนั้นเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต มันจะต้องเกิดมีขึ้นเป็นเรื่องสืบต่อไปจากการเกิด ในเมื่อมันเป็นเรื่องธรรมดาก็ไม่ต้องไปกลัว แต่มีข้อน่าพิจารณาว่าความตายเป็นของแน่นอน แต่จะมาถึงเมื่อไรนั้นไม่แน่ ชีวิตของคนเราอาจจะสั้น หรืออาจจะยาวไม่มีเครื่องกำหนดให้มองเห็นได้ชัดเจน เพราะฉะนั้น จึงควรใช้เป็นเครื่องเร่งเร้าตนเองในความไม่ประมาท (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2539) เป็นต้น

2. แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เมื่อกล่าวถึงความตาย ทุกคนย่อมทราบกันโดยทั่วไปว่า เราไม่อาจหนีความจริงนี้ได้ ไม่ว่าเราจะมีเงินมากมายก็ตาม ก็ไม่อาจที่จะซื้อความตายนี้ได้ ซึ่งเป็นความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ การระลึกถึงความตายเป็นอีกวิธีในทางปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงกล่าวถึงหลักมรณสติ เพราะเป็นมรณะที่เกี่ยวข้องกับบุคคลทั่วไปและมีอยู่ 2 ประการ คือ

2.1 กาลมรณะ ได้แก่ การตายด้วยสิ้นบุญ หรือ สิ้นอายุ หรือ สิ้นทั้งบุญ สิ้นทั้งอายุ

2.2 อกาลมรณะ ได้แก่ การตายด้วยอุปัทพัตถกรรม คือ อุปัทพัตถต่าง ๆ นั้นเอง โดยมีวิธีการฝึกที่ให้ประโยชน์แก่การระลึกถึงความตายและความไม่จีรังของชีวิต ดังนี้

2.3 การฝึกเจริญมรณสติ

การฝึกเจริญมรณสตินี้ ผู้เจริญต้องพิจารณาศพที่อยู่เฉพาะหน้า หรือ ระลึกถึงคนที่ตายไปแล้ว ที่มียศ มีอำนาจ มีทรัพย์สมบัติ

2.4 ประโยชน์ของการเจริญมรณสติ

2.4.1 ประโยชน์ต่อตนเอง

2.4.2 ประโยชน์ต่อครอบครัว

2.4.3 ประโยชน์ต่อสังคม (พระไพศาล วิสาโล, 2552)

3. วิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท การมีชีวิตที่เป็นมนุษย์มีความหมาย และคุณค่าอย่างมหาศาลเพราะสามารถทำกุศล สร้างบุญให้ตนเอง รวมทั้งทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่สรรพสัตว์ มนุษย์มีจิตที่พัฒนาให้เกิดสมาธิ และปัญญาได้แต่กว่าจะได้เกิดเป็นมนุษย์นั้นแสนยากนัก ดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้ แก่พญานาคชื่อเอรภัตตว่า การได้เกิดมาเป็นมนุษย์ก็แสนว่ายาก การดำรงชีวิตอยู่ของเหล่าสัตว์ก็แสนว่ายาก การที่จะได้ฟังสัทธรรม ก็แสนว่ายาก การที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายจะเสด็จอุบัติขึ้นก็ยิ่งยาก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การเตรียมตัวตายในพระคัมภีร์พระพุทธศาสนา และแนวปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ทำให้เราสามารถนำแนวคิดเหล่านั้นมาเป็นแรง บันดาลใจในการปฏิบัติธรรม ตั้งแต่การนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความตาย วิธีและการปฏิบัติเพื่อเตรียมตัวก่อนตาย ดังนั้น การเตรียมตัวตายตั้งแต่เดี๋ยวนี้จะก่อประโยชน์ให้ผู้เตรียมพร้อมอย่างคุ้มค่า คือ

3.1 ไม่ละเลยการทำหน้าที่และได้ทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์

3.2 ขวนขวายทำในสิ่งที่มีกัมมัตถะ เพราะรู้คุณค่าของเวลาและชีวิตที่ความตายจะมาถึง เมื่อไรก็ได้

3.3 ปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่นลงได้กระทั่งจิตรู้สึกเป็นอิสระจากสิ่งทั้งปวง

3.4 รู้จักอารมณ์ใกล้ตายที่เรียกว่ามรณัสสนากาล ซึ่งมีอยู่ 3 ชนิด คือ กรรมกรรมนิมิตร และ คตินิมิตร

3.5 ในช่วงเวลาขณะกำลังจะตายจิตมีสติสัมปชัญญะอยู่กับปัจจุบันขณะ

3.6 เพราะเรามี สติสัมปชัญญะอยู่กับปัจจุบันขณะจนกระทั่งถึงลมหายใจเฮือกสุดท้ายก่อนตาย เราจะสามารถยอมรับความตายได้ด้วยจิตที่กล้าหาญมั่นคง

ประโยชน์ทั้ง 6 ประการนี้ย่อมทำให้เราไม่ตกต่ำไปสู่อบายภูมิ เพราะจิตสุดท้ายที่จากไปดีจะมีพลังนำเราไปสู่ภพภูมิที่ดีอย่างแน่นอน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สรุป

1. ความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ความตายที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาทุกแห่ง จะพบว่าพระพุทธศาสนาได้มีหลักคำสอน หรือ การอธิบายเกี่ยวกับคุณและโทษของการตายซึ่งเราสามารถที่จะพิจารณาได้ พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้รู้จัก ระลึกถึงการตายที่เรียกว่า “มรณานุสติ” เพื่อให้เกิดการคิดการ ทำในใจพิจารณาถึงธรรมชาติแห่งการตายให้มีประสิทธิภาพสูงสุด พระพุทธศาสนาได้อธิบายถึง คุณของ ความตายไว้ในลักษณะของ

- 1.1 เป็นอนุสสติ ในการพิจารณาเพื่อให้เข้าถึงสัจธรรม
- 1.2 การตายเป็นเครื่องเตือนสติให้เราไม่ประมาท
- 1.3 การตายสามารถเป็นอุปการณ์ หรือ สื่อในการสอน

2. แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

การได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นสิ่งประเสริฐสูงสุด เมื่อได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยืนยันว่าเป็นโชคดียิ่งที่สุดเพราะสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทันในรูปขันธ์และนามขันธ์อีก 4 ซึ่งประกอบด้วย เวทนา สัญญา สังขาร และ วิญญาณ ที่เป็นไตรลักษณ์ คือ ทุกขัง อนิจจัง และอนัตตา หมายความว่า เมื่อสิ่งใดเกิดขึ้นแล้ว สิ่งนั้นย่อมทนอยู่ไม่นาน ต้องแตกดับสลายไป เนื่องจากความไม่เที่ยงแท้ ไม่ใช่ตัวใช้ตนที่เรา หรือ ใคร ๆ ที่จะบังคับให้เป็นไปตามความต้องการได้ จึงไม่ควรเข้าไปยึดมั่นถือมั่นว่า นั่นเป็นตัวเรา หรือ ของเรา อีกทั้งในช่วงชีวิตที่กำลังดำเนินอยู่นี้ เราเห็นได้ชัดเจนว่า เราต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับโลกกับคน สัตว์ สิ่งของต่าง ๆ อันเป็นเหตุปัจจัยเกี่ยวพันกันและกัน ดังนั้น การดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทันและรู้คุณค่าของชีวิต จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อผู้อื่น

3. วิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

แนวทาง หรือ วิธีการปฏิบัติ เปรียบเสมือนแผนที่ ที่เป็นลายแทงสู่จุดหมาย หรือ สู่ ภาวะหลังความตายนั่น กล่าวได้ว่า มีหลากหลายวิธี แต่ละวิธี หรือ แนวทางนั้น ย่อมมี จุดมุ่งหมายต่างกัน ในที่นี้กล่าวถึงวิธีที่จะปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การรู้จักกับหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับ

ความตาย ทั้งมรณสติ อภินิหารปัจเจกชน และอนิจจสัญญา มีวิธีที่จะปฏิบัติ และเมื่อปฏิบัติแล้ว ได้รับประโยชน์อย่างไร การฝึกปฏิบัติธรรมจนสามารถละสัณกายะได้ คือ

3.1 เป็นผู้ไม่ยินดีในการทำงาน เช่น การก่อสร้างวิหารเป็นต้น ความเป็นผู้ไม่ยินดีในการก่อสร้างถือว่าเป็นความเสื่อมในพระธรรมวินัย เพราะทำให้ละเลยต่อการบำเพ็ญคันถธุระและวิปัสสนาธุระ

3.2 เป็นผู้ไม่ชอบการพูดคุย ไม่ยินดีในการพูดคุย

3.3 เป็นผู้ไม่ยินดีในการนอนหลับ

3.4 เป็นผู้ไม่ชอบและไม่ยินดีการคลุกคลีกับหมู่สงฆ์

3.5 เป็นผู้ไม่ชอบและไม่ยินดีการคลุกคลีกับคฤหัสถ์

3.6 เป็นผู้ไม่ชอบและไม่ยินดีในธรรมที่เป็นเหตุให้เน้นข้า (ปัญญาธรรม) คือ กิเลส 3 ชนิด ได้แก่ ตัณหา ทิฏฐิ มานะ ซึ่งเป็นตัวการทำให้เกิดปรุงแต่ง เชวห่างออกไปจากความเป็นจริงและขัดขวางการเข้าถึงความเป็นจริง ความเป็นจริงที่วุ่นวาย ที่จริงแล้วสถานที่ที่รองรับการตายนั้น ในพระพุทธศาสนานั้นจำแนกออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ สุกคติ และทุคติ นั่นจึงเป็นเหตุผลในการปฏิบัติ เพราะการที่ใครก็ตามเมื่อเกิดมาแล้ว ไม่ว่าจะมียฐานะระดับไหน รวย หรือ จน หลึง หรือ ชาย สดท้ายแล้วก็ย่อมหนีความจริงนี้ไม่พ้น คือ การตาย แต่ก่อนที่เราทั้งหลายจะตายนั้น ในทางพระพุทธศาสนาจึงได้อธิบายหนทางในการปฏิบัติไว้ให้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น เราสามารถนำมาบูรณาการและประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์ในสังคมได้ไม่มากนักน้อย เช่นการเตรียมตัวตายเสียก่อนตาย เป็นการเตรียมตัวด้วยการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง ตั้งแต่ปัจจุบันจนกระทั่งจิตมีศักยภาพเกิดการตระหนักรู้เรื่องความเป็นไปของชีวิต ตระหนักรู้เรื่องกรรมและวิบากกรรม การดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวังอยู่ดีด้วยการให้ทาน การประพฤติตนโดยให้กายและวาจาอยู่ในศีล มีธรรมประจำใจ ฝึกอบรมบ่มเพาะให้จิตมีความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา อยู่ในวิถีชีวิต ที่มั่นคง ด้วยการฝึกจิตให้เป็นสมาธิเป็นกัจจัตถะจนจิตมีพลังเข้มแข็ง และที่สำคัญต้องตั้งใจฝึกปฏิบัติคือ ฝึกสติที่ตั้งอยู่ในกาย เวทนา จิต และธรรม นั่นคือ การฝึกสมถวิปัสสนากรรมฐาน เมื่อจิตเป็นสมาธิ พลังของสมาธิจิต จะเห็นกิเลส

และจะค่อย ๆ ขำระกิเลส ออกไปจากจิตทีละนิดๆ จนจิตเบาสบายและใสสว่างกระจ่างชัดเจน อันจะเป็นผลให้เกิดปัญญารู้แจ้ง ความเป็นจริงของชีวิต ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา สามารถรู้เท่าทัน เมื่อยามร่างกายเจ็บไข้ และทุกข์ทรมานว่า นั่นเป็นสังขารธรรมดา เมื่อมีเกิดแล้วก็มีแก่ชรา มีการเจ็บปวด ร่างกายนี้ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ของเขา กายนี้ต้องเสื่อมโทรมและตายไปเป็นธรรมดา จิตก็จะไม่เกิดอาการยึดมั่นในกาย และในความเจ็บปวดเหล่านั้น สามารถยอมรับการเจ็บปวด การแก่และการตายได้อย่างปกติ ด้วยจิตที่มีความมั่นคงไม่หวั่นไหวในสิ่งต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องสวรรค์และนรก ภูมิที่เกี่ยวข้องกับความตาย
2. ควรศึกษาเรื่องวิบากกรรมและการบูรณาการ
3. ควรศึกษาพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2539). ระลึกถึงความตายและวิธีปฏิบัติให้ถูกต้องต่อความตาย. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- _____. (2545). เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับพิธีศพและพุทธศาสนิตชีวิตกับความตาย. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง.
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). เหนือความตาย : จากวิกฤตสู่โอกาส . (พิมพ์ครั้งที่ 4.) กรุงเทพมหานคร: เครือข่ายพุทธิกาและสำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข
ของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน*

AN APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLE FOR DIABETIC PATIENT'S
HAPPY LIVING OF BUDDHIST MONKS

พระครูธรรมคุณประสิทธิ์ (นิตย์ เตชสีโล)

Phrakrudhammakunprasit (Nit Tejasilo)

สิทธิโชค ปาณะศรี

Sitthichok Panasri

พระครูวิจิตรศีลาจาร

Phrakhruwichitsilachan

พระครูโสภณรัตนบัณฑิต

Phrakhrusoponrattanabundit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat, Thailand

สวัสดี อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: supawadee94249@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน ดำเนินการศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเอกสาร โดยเชื่อมโยงข้อมูลหลักพุทธธรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ผู้ป่วย

* Received 24 April 2019; Revised 22 June 2019; Accepted 26 June 2019

เป็นโรคเบาหวานจัดประเภทของข้อมูลตามหัวเรื่องที่กำหนด และได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า

พระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวานมีปัญหาในการดำเนินชีวิต 3 ด้าน คือ 1) ปัญหาด้านสุขภาพทางร่างกายเช่น อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ ไม่มีเรี่ยวแรง กระจายน้ำมากดื่มน้ำมาก ปัสสาวะมาก น้ำหนักลด มีปัญหาเรื่องการควบคุมน้ำหนัก รวมทั้งมีโรคแทรกซ้อน 2) ปัญหาด้านสุขภาพจิตเช่น ไม่มีสมาธิ ขาดความมั่นใจ มีความวิตกกังวลอารมณ์หงุดหงิดง่าย ซึมเศร้า 3) ปัญหาด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมเช่น จำเป็นลดการรับกิจนิมนต์เพื่อไม่ให้เป็นภาระกวนญาติโยม เนื่องจากต้องควบคุมอาหาร และต้องหลีกเลี่ยงอาหารบางอย่างตามคำแนะนำของแพทย์ ขณะที่บางรูปยังคงปฏิบัติตามศาสนกิจได้ตามปกติ แต่เพิ่มความระมัดระวังเรื่องอาหาร ทั้งนี้ พระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวานมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ตามหลักอภินิหารปัจเจกชน หลักอินทริยสังวร หลักโภชนาการมัตตัญญูตา นอกจากนี้ยังมีการนำหลักพุทธธรรมข้ออื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ด้วย เช่น ไตรลักษณ์หรือสามัญญลักษณะ อริยฐานธรรมความอดทน (ขันติ) ความขยันหมั่นเพียร (วิริยะ) อปิลณกปฏิบัติอาอัปมาทธรรม และพละ4

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, โรคเบาหวาน, การดำเนินชีวิต

Abstract

The objectives of this thesis to study state of problems of diabetic patient's living of Buddhist monks; to study the Buddhist principle for happy living and to study an application of Buddhist principle for diabetic patient's happy living of Buddhist monks. The study was conducted by means of qualitative by field research and documentary research by linking data Buddhism in keeping with the life style of the monk patients with diabetes. Classification of data one given subject. Analysis and descriptive information compiled the data analysis and suggestions.

The research results found that;

the state of problems of diabetic patient's living of Buddhist monks found that patients with diabetes have a problem in the clergy. The following three aspects: 1) physical health problems, such as fatigue, insomnia, do not have the strength, thirsty, drink more water, urine, incontinence, sweet appetite weight while eating. There are problems about weight control as well as complications 2) mental health problems, such as Distracted, lack of self-confidence, anxiety and moody. 3) problems in living with others in the society such as monks some necessary reduce the mission. In order not to disturb the folk magic due to the diet. To avoid certain foods and follow the doctor's advice. Eating with others is difficult. Some people experiencing religious practice. Inconvenience as before and especially about travel and food to control, while some still practice. The religious activity normally, but more careful about food. There are application of Buddhist principles in order to live happily according to Abhinhapaccavekkhana, Indriya-sam vara and Bhojane-mattaññutā. There is also the introduction of Buddhism other deals, such as Tilakkhana or Sāmañña-lakkhana: the common characteristics, Adhitthāna dhamma: foundations on which a tranquil sage establishes himself, Khanti: forbearance, Viriya: energy, Apannaka-patipadā: sure course, Appamāda: heedfulness and the four Balas (powers).

Keywords: Buddhadhamma, Diabetic, Living

บทนำ

โรคเบาหวานเป็นโรคเรื้อรังชนิดหนึ่ง ที่พบมากขึ้นพบได้ในคนทุกเพศ ทุกวัย เป็นโรคที่เป็นแล้วเป็นเลยรักษาไม่หายขาด แต่ถ้ารู้จักหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงก็สามารถป้องกันได้ถ้ารู้จักดูแลตนเองให้ถูกต้องก็จะสามารถอยู่กับโรคนี้ได้ และใช้ชีวิตตามปกติได้อย่างมีความสุข ตรงกันข้ามถ้าไม่ปฏิบัติตนให้ถูกต้อง อาการของโรคก็อาจลุกลามมากขึ้น มีโรคแทรกซ้อนและอาจ

เสียชีวิต การดูแลสุขภาพในปัจจุบันนี้มักนิยมดูแลให้ครบ 4 มิติคือสุขภาพกายจิตปัญญาและสังคมเรียกว่าสุขภาพองค์รวมจึงจะทันยุคทันสมัยกล่าวคือต้องดูแลคนทั้งคนไม่ใช่ดูแลแต่ส่วนที่เป็นโรคเท่านั้นสุขภาพทางกายหมายถึงความสบายทางกายไม่มีโรคทางกาย เช่น โรคไข้หวัดใหญ่โรคไข้เลือดออกโรคปอดบวม เป็นต้น สุขภาพทางจิตหมายถึงความสบายใจไม่มีโรคทางจิต เช่น ความเครียดมากความกระวนกระวายใจความซึมเศร้าโรคจิตเภทและขนาดความรุนแรงต่าง ๆ สุขภาพทางปัญญา หมายถึง การมีและใช้ปัญญาความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นอย่างมีเหตุมีผล และสุขภาพทางสังคมหมายถึงการอยู่ในครอบครัวชุมชนและสังคมทั่วไปอย่างเป็นปกติสุขเป็นที่ยอมรับและไม่เป็นภาระแก่สังคม ซึ่งทั้ง 4 มิติของสุขภาพดังกล่าวนี้ จะต้องมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันรวมทั้งมีความสมดุลพอดิกันสำหรับการป้องกันและรักษาโรคเบาหวานนั้นนอกจากจะต้องปฏิบัติให้ครบคลุมสุขภาพ 4 มิติด้วยบริการการแพทย์และการสาธารณสุข 4 สาขาเพื่อให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนจำเป็นต้องใช้มาตรการอื่น ๆ ส่งเสริมสนับสนุนด้วยได้แก่มาตรการทางสังคม เช่น การนำหลักพุทธธรรมผสมผสานกับหลักการแพทย์และการสาธารณสุขในการดูแลสุขภาพ เรียกว่า สุขภาพดีวิถีพุทธ

หลักคำสอนในพระพุทธศาสนามีลักษณะเป็นองค์รวมในความหมายต่าง ๆ ทุกหลักธรรมซึ่งอาจย้อนไปพิจารณาตั้งแต่จุดเริ่มต้นก็มีลักษณะเป็นแบบองค์รวม ไม่เอียงไปทางมุ่งแสวงหาและแสพแต่ความสุขทางกายบำรุงบำเรอจนเกินพอดีที่เรียกว่า “กามสุขัลลิกานุโยค” หรือการมุ่งแต่ความหลุดพ้นอิสระ จนกระทั่งทำลายและจำกัดความต้องการความจำเป็นทางกาย โดยอาจมองเอียงถึงที่สุดว่าความสุขสมบูรณ์ทางกายเป็นอุปสรรคต่อความสุขทางจิตใจที่เรียกว่า “อตฺตกิลมกานุโยค” เจ้าชายสิทธัตถะทรงสละความสุขสุดโต่งทางกายโดยดำริว่าเป็นทางที่ปกปิดไม่ให้มีโอกาสในการแสวงหาความสุขทางจิตใจและได้มุ่งดำเนินชีวิตอีกแบบในการละเลยต่อสุขภาวะทางกายถึงหกปี ก่อนที่จะเข้าใจว่าวิธีการที่ไม่สมดุลดังกล่าวก็ไม่ใช่ทางจึงหันมาดูแลสุขภาพทางกายเลิกละตามตนแนวคำสอนสายกลาง ที่มีดุลยภาพด้วยการเข้าใจความพอดีจึงเรียกว่าทางสายกลางมัชฌิมาปฏิปทา หรือข้อปฏิบัติที่เป็นสายกลางไม่เอียงไปทางใดทางหนึ่งซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงตามกฎแห่งเหตุผลและความเป็นไปตามองค์ประกอบและตัวแปรที่พอดีที่เรียกว่ามัชฌิมนธรรมเทศนา การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริง ๆ ในโลกนี้เริ่มแต่บัดนี้เช่นทรงสอนมนุษย์ให้รู้จักตนเอง รู้จักร่างกายและจิตของตนจะได้บำรุงรักษาร่างกายและจิตใจให้ดำรงอยู่

อย่างปกติสุข การนำหลักพุทธธรรมมาร่วมในกระบวนการดูแลสุขภาพให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในสภาพปกติคือการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม พระสาวกของพระพุทธเจ้าได้ให้สมญานามพระองค์ว่าทรงเป็นนายแพทย์ผู้รักษาโรคดังปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาว่า “มหาการุณโกสตุถาสพฺพโลกติจฺจนโก” แปลว่า “พระศาสดาทรงมีพระกรุณาอย่างใหญ่หลวงทรงเยียวยารักษาสัตว์โลกทั้งมวล” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของผู้ป่วยโรคเบาหวาน เพื่อจะได้รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน รวมถึงเป็นแนวทางสำหรับผู้ป่วยโรคอื่น ๆ แม้กระทั่งผู้มีสุขภาพปกติก็จะได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Phenomenology study) ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน โดยการ
2. ศึกษาหลักพุทธธรรม จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้
 - 2.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา
 - 2.2 เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และแหล่งข้อมูลออนไลน์

3. ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน โดยเชื่อมโยงข้อมูลหลักพุทธธรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน
4. จัดประเภทของข้อมูลตามหัวเรื่องที่กำหนด และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา
5. เรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะเพื่อการนำเสนอ

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน พบว่า พระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวานมีปัญหาในการดำเนินชีวิต 3 ด้าน คือ

1.1 ปัญหาด้านสุขภาพทางร่างกาย การป่วยเป็นโรคเบาหวาน ทำให้มีอาการอ่อนเพลีย นอนไม่หลับ ไม่มีเรี่ยวแรง กระหายน้ำมากดื่มน้ำมากปัสสาวะมากกลั้นปัสสาวะไม่อยู่ มีความอยากฉันทอาหารหวาน น้ำหนักลดทั้งๆที่ฉันทอาหารมาก มีปัญหาเรื่องการควบคุมน้ำหนักรวมทั้งมีโรคแทรกซ้อน คือ โรคไต โรคเกาต์ และข้อเข่าเสื่อม ความดันโลหิตสูงเป็นแผลเรื้อรังมีผื่นคันตามข้อพับขาตามมือและเท้าปวดแสบปวดร้อนบริเวณปลายมือปลายเท้า

1.2 ปัญหาด้านสุขภาพจิต การป่วยเป็นโรคเบาหวาน ทำให้มีอาการไม่มีสมาธิ ขาดความมั่นใจ มีความวิตกกังวล อารมณ์หงุดหงิดง่าย บางครั้งก็มีอาการเซื่องซึม กลัวควบคุมอาการเบาหวานไม่ได้ทำให้เกิดอาการเบื่อหน่ายท้อแท้กับโรคกินไม่ได้นอนไม่หลับ ไม่สนใจอยากทำอะไรความไม่สบายใจซึมเศร้า

1.3 ปัญหาด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การป่วยเป็นโรคเบาหวาน ทำให้พระสงฆ์บางรูปจำเป็นต้องลดการรับกิจนิมนต์เพื่อไม่ให้เป็นภาระบวณญาติโยม เนื่องจากต้องควบคุมอาหาร และต้องหลีกเลี่ยงอาหารบางอย่างตามคำแนะนำของแพทย์ ทำให้การฉันทอาหารร่วมกับผู้อื่นเป็นเรื่องลำบาก บางรูปประสบปัญหาการปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ ที่ไม่สะดวกเหมือนแต่ก่อนโดยเฉพาะเรื่องของการเดินทางและเรื่องอาหารที่ต้องควบคุม ขณะที่บางรูปยังคงปฏิบัติศาสนกิจได้ตามปกติ แต่เพิ่มความระมัดระวังเรื่องอาหาร

2. หลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข พบว่า มีหลักธรรม 3 ประการที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของพระสงฆ์ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ได้แก่

2.1 หลักอภินิหารปัจเจกธรรมที่ควรพิจารณาให้ยอมรับตามความจริง 5 ประการ ที่ควรพิจารณาเนื่อง ๆ ทุกวันเพื่อให้ใจเกิดความคุ้นเคยจะเป็นเหตุให้รับแรงทำความดีไม่มัวเมา ประมาทในวัยไม่มัวเมาประมาทในความไม่มีโรคไม่มัวเมาประมาทในชีวิตไม่เศร้าโศกเสียใจใน เมื่อตนเองต้องพลัดพรากจากบุคคลและสิ่งของที่รักที่ชอบใจและเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในกฎ แห่งกรรม

2.2 หลักอินทรีย์สังวรการรู้จักสำรวจระวังมีการคุ้มครองป้องกันเวลาที่มีการเห็นได้ ยินยอมกลืนลิ้มรสสัมผัสการคิดนึกหรือรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ เป็นหลักการตามที่พระพุทธเจ้าทรง สั่งสอนไว้เมื่อฝึกหัดให้มีการคุ้มครองได้บ่อย ๆ มันคงขึ้นก็ชื่อว่าได้เป็นผู้มีทวารอันคุ้มครองแล้ว ในอินทรีย์ทั้งหลายจะทำให้จิตเป็นสมาธิมีความตั้งมั่นดีจะทำกิจการงานใด ๆ ก็ทำด้วยเหตุผล งานสำเร็จด้วยดีหรือจะพิจารณาความจริงอะไรก็แจ่มชัดเกิดประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรม

2.3 หลักโภชนมัตตัญญูตา คือ ความรู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร อันเป็นคำ สอนในเรื่องการบริโภคอาหารโดยวิธีการพิจารณาทั้งปริมาณและคุณค่า เพื่อให้เกิดความรู้ความ เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการบริโภคอาหารให้ถ่องแท้เสียก่อนที่จะบริโภค

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของพระสงฆ์ผู้ป่วย เป็นโรคเบาหวาน พบว่า พระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อ การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งมีการประยุกต์ใช้ทั้งหลักอภินิหารปัจเจกธรรม หลักอินทรีย์ สังวร หลักโภชนมัตตัญญูตา นอกจากนี้ ยังมีการนำหลักพุทธธรรมข้ออื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ด้วย เช่น ไตรลักษณ์หรือสามัญญลักษณะ อธิษฐานธรรมความอดทน (ขันติ) ความขยันหมั่นเพียร (วิริยะ) อปณณกปฏิบัติปาอัปปมาทธรรม และพละ 4

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของ พระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของ พระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวานเพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และเพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของพระสงฆ์ ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน สอดคล้องกับหัวข้องานวิจัยของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทธ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีชีวิต พฤติกรรมสุขภาพ และการดูแลสุขภาพแบบ

องค์รวมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก” พบว่า แนวคิดตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาถือว่าสุขภาวะหรือสุขภาพ หมายถึง ความสุขสมบูรณ์ของชีวิต ในทางร่างกาย (กายิกสุข) และทางจิตใจ (เจตสิกสุข) โดยองค์ประกอบเหล่านี้แยกเป็น 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย จิตใจ ศีล (สังคมและสิ่งแวดล้อม) และปัญญา โดยการที่ชีวิตของมนุษย์จะเกิดความสุขได้นั้น มิติทั้ง 4 ด้านนี้จะต้องประสานเป็นหนึ่งเดียวกัน (พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ), 2551) สอดคล้องกับหัวข้องานวิจัยของพระครูอินทสารวิจักษ์ อินทสโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรและธรรมโอสธที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” พบว่า พุทธศาสนาแบ่งโรคเป็น 2 ประเภท คือ 1) โรคทางกาย และ 2) โรคทางใจ หลักในการรักษาโรคมีย 2 แนวทาง คือ 1) การรักษาด้วยยาสมุนไพร ซึ่งอาจมีการรักษาด้วยการผ่าตัด 2) การรักษาด้วยธรรมโอสธหมวดธรรมที่ใช้ได้แก่ โพชฌงค์ 7 สัญญา 10 สัมปายะ 7 ควบคู่ไปกับการทำสมาธิเจริญสติปัฏฐาน (พระครูอินทสารวิจักษ์ อินทสโร, 2550) สอดคล้องกับงานวิจัยของแม่ชีภคพร ธรรมญาณิ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการใช้หลักอภินิหังจเวกขณในการฝึกจิตผู้สูงวัย” พบว่า การใช้หลักอภินิหังจเวกขณในการฝึกจิตผู้สูงวัย ควรฝึกจิตให้ตั้งมั่นเป็นสมาธิอยู่ตลอดเวลา เช่น ฝึกตามหลักสติสัมปชัญญะ ในระหว่างทำงาน หรือว่างการทำงานเป็นต้น ฝึกให้จิตตั้งมั่นอย่างสม่ำเสมอด้วยสติ เมื่อจิตตั้งมั่นเป็นสมาธิในระดับใดระดับหนึ่งแล้วก็หันมาเจริญปัญญาวิปัสสนาโดยการยกจิตพิจารณาถึงหลักอภินิหังจเวกขณ คือ เราไม่ล่วงพ้นความแก่ เจ็บ ตายของ พลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น และเรามีกรรมเป็นของตนเอง ชั่วก็ตาม ดีก็ตาม จะต้องเป็นทายาทของกรรมนั้น ๆ ธรรมทั้ง 5 ประการนี้ ควรพิจารณาเนื่อง ๆ ทุกวัน เพื่อให้ใจเกิดความคุ้นเคย จะเป็นเหตุให้รีบเร่งทำความดี และเพื่อไม่ให้เกิดความมัวเมาทั้งปวง (แม่ชีภคพร ธรรมญาณิ, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภีร์ ทุมทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาอินทรีสังวรในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า อินทรีสังวร หมายถึง การปิดกั้น การห้าม การป้องกัน การระมัดระวัง ไม่ให้จิตถูกฉุดดึงออกไปสนใจอารมณ์อันจะเป็นเหตุให้เกิดอกุศล และยังหมายถึงการคุ้มครองรักษาจิตให้อยู่กับหลักอันมั่นคงไว้ ทำให้จิตรอดพ้นจากการถูกรบกวนงำด้วยกิเลสต่าง ๆ เมื่อมีการรับรู้อารมณ์ หรือเรียกว่า ความคุ้มครองทวาร อินทรีสังวรนั้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้มี การฝึกจิต ทำให้เป็นผู้มีศีลดี ทำให้ชีวิตอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข และมีความสำคัญต่อการปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น โดยเป็น

หมวดธรรมในภาคปฏิบัติ เป็นเหตุทำให้สุจริต 3 สมบูรณ์ เกิดสมาธิ เกิดปัญญา จนถึงความสิ้นไปแห่งทุกข์ได้ (สุกัร ทุมทอง, 2553)

สรุป

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน มีการใช้หลักกัมมัฏฐกตา แปลว่า เรามีกรรมเป็นของตน ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จะต้องได้รับผลแห่งตนทุกคนไม่อาจหนีการกระทำของตนไปได้ เหมือนเงาตามตนฉันนั้น ความเป็นผู้มีกรรมเป็นของตน เป็นกฎแห่งกรรมอันหนึ่ง คือ ทุกคนจำจะต้องรับผลกรรมที่ตนทำไว้ โดยพิจารณาว่า ความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นนั้น เป็นเพราะกรรมที่ทำไว้ทั้งในอดีตชาติ และภพชาติปัจจุบันประกอบกัน ทุกขเวทนาจากความเจ็บป่วยจึงเป็นการเสวยผลแห่งกรรมนั้น ดังนั้นจึงต้องยอมรับว่าเป็นการเสวยผลกรรมให้หมดสิ้น และเป็นการฝึกขันธ์บารมีโดยการอดทนกับเวทนาที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการมุ่งสู่พระนิพพานต่อไป นอกจากนี้ก็ต้องยอมรับคำที่ว่า มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ คือ บรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย เคยป่วยเป็นโรคเบาหวาน เราซึ่งเป็นลูกหลานรุ่นต่อมาจะได้รับการถ่ายทอดพันธุกรรมมีโอกาสป่วยเป็นโรคเบาหวานได้มากกว่าคนทั่วไป หรือมีการกระทำของตนเองเป็นเสมือนเผ่าพันธุ์ญาติพี่น้องที่จะติดตัวติดตามเสมอไป ส่วนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองในปัจจุบันเพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นโรคเบาหวาน เช่น การกินอาหารให้ถูกหลักโภชนาการ การออกกำลังกาย การทำอารมณ์ให้แจ่มใส

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 โรคเบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ พระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวานต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องสุขภาพส่วนตัว และการปฏิบัติศาสนกิจอันเป็นเรื่องส่วนรวม ดังนั้น ควรมีแนวทางในการให้ความรู้และแนวปฏิบัติสำหรับพระสงฆ์ที่ยังไม่ปรากฏอาการป่วยด้วยโรคนี้ รวมทั้งมีการตรวจประเมินพระสงฆ์กลุ่มเสี่ยง เพื่อป้องกันและรักษาอย่างทันท่วงที

1.2 การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์เป็นการดำเนินชีวิตที่เนื่องด้วยผู้อื่น คือฆราวาสญาติโยม ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมให้ฆราวาสมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ โดยการหลีกเลี่ยงหรืองดเว้นการถวายอาหารที่อาจจะก่อให้เกิดโรค หรือทำให้อาการของโรครุนแรงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของพระสงฆ์ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ตามหลักพุทธธรรม

2.2 ควรมีการศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการป้องกันและรักษาโรคเรื้อรัง

เอกสารอ้างอิง

- พระครูอินทสารวิจิตร อินทสโร. (2550). การรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรและธรรมโอสธที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุโท). (2551). การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีชีวิต พฤติกรรมสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ แบบองค์รวมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แม่ชีภคพร ธรรมญาณิ. (2559). ศึกษาแนวทางการใช้หลักอภินิหารปัจเจกชนในการฝึกจิตผู้สูงอายุ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภีร์ ทมทอง. (2553). ศึกษาการพัฒนาอินทริยสังวรในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา*

DEVELOPMENT OF COACHING MODEL IN BUSINESS ORGANIZATION BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY

สุทธิชัย ศรีรัตนวงศ์

Suttichai Srirattanawong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: member2547@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการโค้ชในองค์กรธุรกิจ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำราวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านการโค้ชจำนวน 5 คน เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการโค้ชในองค์กรธุรกิจ และนำเสนอโมเดลการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา แล้วทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญด้านการโค้ชจำนวน 11 คน เพื่อพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา จากนั้นนำไปทำการตรวจสอบความตรง และถูกต้องเหมาะสม ด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ กับผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการยอมรับในวงการการศึกษาและพระพุทธศาสนาจำนวน 6 คน ก่อนนำมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการโค้ชให้เหมาะสม

การพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา มีกระบวนการโค้ช 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เป้าหมายแห่งตน 2) ค้นหาความจริง 3) สิ่งที่ได้เลือกได้ 4) ทางไปถูกต้อง โดยมีแนวปฏิบัติ 8 กระบวนการ ของผู้ที่เป็นโค้ชและผู้ถูกโค้ช ได้แก่ 1) ศรัทธาเปิดใจ 2) มุ่งหมายประโยชน์ 3) ให้ความจริงปรากฏ 4) คิดตามทศวิธี 5) ใช้การโค้ชพาไป 6) รู้เข้าใจหลายวิถี 7) ใช้หนทางแห่งความดี 8) ให้ชีวิตมีสมดุล

* Received 6 June 2019; Revised 25 June 2019; Accepted 26 June 2019

องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยาครั้งนี้ มี 2 ประการ คือ 1) รูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา (COACHING Model) ซึ่งนำเสนอแนวปฏิบัติ 8 กระบวนการ ของผู้ที่เป็นโค้ชและผู้ถูกโค้ช อันตั้งอยู่บนฐานของความเป็นกัลยาณมิตร คือ ปรโตโฆสะ ของผู้เป็นโค้ช และโยนิโสมนสิการ ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้ถูกโค้ช และ 2) กระบวนการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา 4 ขั้นตอน คือ 1) เป้าหมายแห่งตน 2) ค้นหาความจริง 3) สิ่งที่ได้เลือกได้ 4) ทางไปถูกต้อง

คำสำคัญ: รูปแบบการโค้ช, องค์กรธุรกิจ, พุทธจิตวิทยา

Abstract

This study is a qualitative research in nature with the following objectives: 1) to study the general condition of coaching in business organizations, 2) to develop a coaching model in business organizations in accordance with Buddhist psychology, and 3) to examine the coaching model in business organizations based on Buddhist psychology. The researcher collected data from the Tipitaka, commentaries, academic texts, documents and related research, including in-depth interviews with 5 experts in coaching in order to study the general conditions of coaching in business organizations and presenting a coaching model in business organizations based on Buddhist psychology. After that the study group discussed with 11 experts about coaching and developing a model of business in Buddhist psychology, then check the validity and the suitability by having an exclusive group discussion with the 6 experts in coaching who have been expertise in the fields of education and Buddhism before applying to improve for more appropriate of coaching model. The results can be summarized as follows:

For the coaching model in business organizations based on Buddhist psychology (COACHING model), there are 4 steps to coach. The procedures are such as 1) having his/her own goals, 2) finding the truth, 3) having choices, and 4)

having the right path. There are 8 processes for a coach and a coachee as follows: 1) Confidence, 2) One's own welfare, 3) Awareness, 4) Critical reflection, 5) Hear from others, 6) Insight 7) Noble eightfold path, and 8) Golden mean.

Important knowledge gained from the research on the coaching model in business organizations based on Buddhist psychology are 1) Coaching model in business organizations based on Buddhist psychology (COACHING model), which presents the 8 processes of those who are coaches and coachees; It is located based on the concept of being a good friend to others, which is "Paratoghosa" of a coach and "Yonisomanasikara" that occurs inside a coachee and 2) The 4 steps of coaching in business organizations according to Buddhist psychology are such as 1) having his/her own goals, 2) finding the truth, 3) having choices, and 4) having the right path.

Keywords: Coaching Model, Business Organization, Buddhist Psychology

บทนำ

รากศัพท์ของคำว่า coach มาจากคำว่า kocs ในภาษาอังกฤษ หมายถึง รถม้าขนาดใหญ่ ในช่วงกลางศตวรรษที่สิบห้า คำนี้ใช้กันแพร่หลายในยุโรป ซึ่งแปลความหมายได้ว่าเป็น การเคลื่อนย้ายจากจุดเอไปจุดบีด้วยความไวที่สุด และวิธีที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ (The Coach, 2557) ผู้ที่ทำหน้าที่โค้ช คือผู้ที่มีหน้าที่สร้างแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจและจูงใจให้บุคลากรที่เป็นผู้ ถูกโค้ช ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2557) กล่าวว่า ผู้บริหารทุกระดับมีหน้าที่ในการฝึกสอนผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในการ ปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ และเมื่อผู้บริหารเหล่านั้นเปลี่ยนวิธีการสอนในปัจจุบันเป็น การโค้ช (Coaching) จะสามารถดึงศักยภาพของผู้รับการสอนทั้งด้านความรู้ความสามารถด้าน การคิด ตลอดจนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ การโค้ช จึงเป็นกลไกเพื่อ เสริมสร้างและพัฒนาผู้รับการโค้ชให้มีความรู้ ความสามารถ การคิดขั้นสูง มีวิธีการเรียนรู้ การ ตรวจสอบ การประเมินตนเอง และกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองได้

ในหลักการโค้ชทางตะวันตกจะเชื่อในเรื่องของศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน และจะใช้กระบวนการโค้ชผ่านผู้ที่เป็โค้ชที่ช่วยให้ผู้ถูกโค้ช มองเห็นศักยภาพของตนเองและสามารถดึงเอาศักยภาพนั้นออกมาได้ ซึ่งตรงกับหลักการทางพระพุทธศาสนา ที่มีความเชื่อเรื่องศักยภาพของมนุษย์ว่าสามารถฝึกและพัฒนาตนเองได้ ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545)ได้ยกเอาพระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่างของการฝึกพัฒนาศักยภาพของพระองค์ว่า พระพุทธศาสนาสรรเสริญการฝึกฝนตน และถ้าจะเทียบศัพท์ปัจจุบันก็เรียกว่า มนุษย์มีศักยภาพ พุทธศาสนาเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่ฝึกได้ อันนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญมาก แม้แต่ในหลักพระรัตนตรัย ข้อแรกในพระรัตนตรัยก็คือพระพุทธเจ้า ความหมายอย่างหนึ่งของพระรัตนตรัยก็คือ สร้างความมั่นใจให้พุทธศาสนิกชนว่า พระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่าง เป็นผู้นำของเราที่แสดงว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ พระองค์ก็เคยเป็นมนุษย์ปุถุชนมาก่อน แต่ได้ทรงบำเพ็ญบารมีสร้างสมคุณธรรม จนกระทั่งผลที่สุดก็ได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า

ในกระบวนการโค้ชทางตะวันตกจะใช้การถามของโค้ชเพื่อให้ผู้ถูกโค้ช ตระหนักรู้และมองเห็นทางออกของปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงใช้วิธีการสอนที่เป็นการถามนำ คู่สนทนามากกว่า และจะสนทนาในเรื่องที่คู่สนทนาถนัดหรือชำนาญอยู่แล้วหลังจากนั้นค่อย ๆ โยงเข้ามาหาเป้าหมายที่ต้องการมากขึ้น (สถาบันโค้ชไทย, 2560) ซึ่งหลักการโค้ชของตะวันตกในปัจจุบันใกล้เคียงกับวิธีการหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการสอนสาวกเช่นกัน

พระพุทธเจ้าทรงเข้าใจในเรื่องภาวะจิตของมนุษย์ ตามสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ ท่านจึงทรงนำมาใช้ปรับใช้ในการสั่งสอนพุทธสาวก ซึ่งในส่วนนี้ตรงกับหลักจิตวิทยาสมัยใหม่ โดยพระพุทธเจ้าทรงนำหลักจิตวิทยามาใช้ในการประกาศธรรม การสื่อความหมาย และการใช้สื่อ ทรงใช้หลักจิตวิทยาว่าด้วยความแตกต่างแล้วทรงใช้สื่อการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้อยู่ในสภาวะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2555) ซึ่งหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามีอยู่จำนวนมาก และมีระดับความยาก ง่าย แตกต่างกันตามสภาพธรรม โดยพระองค์จะทรงสั่งสอนโดยวิเคราะห์สภาพผู้เรียนและสภาพของการเรียนรู้ในขณะนั้น เพราะต้องอาศัยหลังปัญญาของตนพิจารณาอย่างแยกคางผ่านกระบวนการโยนิโสมนสิการ โดยมีกัลยาณมิตรผู้เป็น ปรัตโยสะคอยให้คำแนะนำ สั่งสอน อบรมให้สามารถเกิดปัญญาและดับทุกข์นั้นด้วยตนเองได้ จึงทำให้การสอนของพระองค์ประสบความสำเร็จ มีผู้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลจำนวนมาก ซึ่งหากนำหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาช่วยเสริมการโค้ชแบบตะวันตก

ด้วยหลักธรรมที่เหมาะสม สร้างเป็นวิธีการโค้ชอีกรูปแบบหนึ่ง น่าจะสามารถนำมาพัฒนาบุคคลในบริบทของคนไทยได้เป็นอย่างดี (วนิดา พลเดช, 2560) ซึ่งมีการนำหลักพุทธธรรมมาใช้กับหลักการโค้ช เช่น โค้ชวิถีไทยกับหลักปรัชญาของพุทธศาสนา เช่น กัลยาณมิตรธรรม พรหมวิหารธรรม ดอกบัว 4 เหล่า พละ 5 อริยสัจ 4 ทางสายกลาง และสติ นำมาสร้างเป็นกระบวนการโค้ชวิถีไทย ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งได้รับการยอมรับหลักสูตรมาตรฐานสากลจาก The International Coach Federation (ICF) และได้จดลิขสิทธิ์ไว้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาไว้ด้วย นอกจากนี้ยังมีของสถาบันโค้ชไทย ที่มีการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาบูรณาการร่วมกับการโค้ช โดยใช้หลักอริยสัจ 4 ที่ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มาเป็นหลักการในการค้นหาถึงสาเหตุแห่งทุกข์ โดยมี “ปัญหาในการโค้ช” เปรียบเทียบกับ “ทุกข์ในทางพุทธ” ว่าอาจจะเป็นสิ่งเดียวกันหรือคนละสิ่งก็ได้ (สถาบันโค้ชไทย, 2559) เช่นเดียวกับที่ศิริรัตน์ ศิริวรรณ (ศิริรัตน์ ศิริวรรณ, 2558) ที่นำเอาหลักอริยสัจ 4 เช่นกัน มาใช้ร่วมกับหลักการโค้ชตามแบบตะวันตกเรียกว่า ตัวแบบการโค้ชเชิงรุก

ศาสตร์ด้านการโค้ชแบบตะวันตกที่เข้ามาสู่ประเทศไทยและได้รับความนิยมในการใช้ในองค์กรธุรกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมีความน่าสนใจที่จะเลือกรับเอาแนวทางการโค้ชแบบตะวันตกนี้มาเสริมด้วยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการโค้ชที่น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า “รูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา” ที่ เป็นกระบวนการโค้ชที่เป็นรูปแบบที่ให้โค้ชในองค์กรธุรกิจสามารถนำไปใช้ได้ทั่วไป โดยมีการอธิบายหลักการของหลักธรรมในการนำมาเสริมกับหลักการโค้ชทางตะวันตกในรูปแบบของผังภาพและโมเดลเพื่อสะดวกในการทำ ความเข้าใจด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาสภาพทั่วไปของการโค้ชในองค์กรธุรกิจ รวมถึงการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการร่วมกับการโค้ชในองค์กรธุรกิจ และพัฒนาให้เป็นรูปแบบการโค้ชแบบใหม่ รวมทั้งนำเสนอรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยาที่พัฒนาขึ้นว่ามีความเหมาะสมในการนำไปใช้จริงหรือไม่ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการนำไปปรับใช้ในการโค้ชขององค์กรธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการโค้ชในองค์กรธุรกิจ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เก็บข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) จากคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับภาษาไทย ส่วนข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) จะเก็บรวบรวมจากหนังสือ ตำรา ผลงานทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ส่วนการวิจัยภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการโค้ชในองค์กรธุรกิจที่ได้รับการยอมรับ และตรวจสอบความตรงของรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยาที่พัฒนาขึ้นด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการยอมรับในวงการการศึกษาและพระพุทธศาสนา โดยแบ่งขอบเขตของการวิจัยออกเป็นดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการโค้ช และศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการโค้ช โดยผู้วิจัยนำเสนอ แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย 1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ 2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการโค้ช 3) การโค้ชในองค์กรธุรกิจ 4) หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการโค้ช 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพทั่วไปของการโค้ชในองค์กรธุรกิจ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการโค้ชที่ผ่านหลักสูตร Professional Coach Certification Program ที่ได้รับการรับรองจาก International Coaching Federation (ICF) จำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการโค้ชที่ผ่านหลักสูตร Professional Coach Certification Program ที่ได้รับการรับรองจาก International Coaching Federation (ICF) จำนวน 11 ท่าน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยการนำรูปแบบการโค้ชที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ 2 มาทำการตรวจสอบความตรง และถูกต้องเหมาะสม ด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการยอมรับในวงการการศึกษาและพระพุทธศาสนาจำนวน 6 ท่าน ก่อนนำมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการโค้ชให้เหมาะสมพร้อมนำเสนอต่อไป

2. ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการโค้ชที่ผ่านหลักสูตร Professional Coach Certification Program ที่ได้รับการรับรองจาก International Coaching Federation (ICF) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการโค้ชในองค์กรธุรกิจที่ใช้ในปัจจุบัน จำนวน 5 ท่าน

2.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการโค้ชที่ผ่านหลักสูตร Professional Coach Certification Program ที่ได้รับการรับรองจาก International Coaching Federation (ICF) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา จำนวน 11 ท่าน

2.3 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการยอมรับในวงการการศึกษาและพระพุทธศาสนา เพื่อตรวจสอบความตรง และเหมาะสมของรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยาที่พัฒนาขึ้น จำนวน 6 ท่าน

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยาคครั้งนี้ เป็นงานวิจัยที่นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการร่วมกับการโค้ชในองค์กรธุรกิจ และพัฒนาให้เป็นรูปแบบการโค้ชแบบใหม่สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ได้จริงในสังคมยุคปัจจุบัน มีความเหมาะสมในการนำไปใช้จริงและเป็นแนวทางในการนำไปปรับใช้ในองค์กรธุรกิจได้ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการโค้ชในองค์กรธุรกิจ

องค์กรจะใช้การโค้ชโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะปรับเปลี่ยนองค์กร โดยจะเริ่มจากการสัมภาษณ์ และใช้วิธีการโค้ชสำหรับผู้บริหารระดับสูงให้ครบทุกคน ซึ่งในกระบวนการโค้ชจะใช้ GROW model โดยในช่วงแรกจะมุ่งไปที่การทำความเข้าใจกับเป้าหมายขององค์กร โดยการคุยกับผู้บริหารครั้งละคนพยายามเข้าใจว่าความต้องการในระดับองค์กรและระดับธุรกิจ รวมทั้งตัวผู้บริหารเอง ที่จับต้องได้มีอะไรบ้าง จากนั้นก็มาตรง dilemma (หัวข้อที่จะนำมาใช้ในการโค้ช) ที่อยู่ภายใต้ร่มตามทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model) ว่าเขามั่นใจขนาดไหน หรืออยากขนาดไหนที่จะบรรลุเป้าหมายองค์กร รู้สึกว่ามีความเสี่ยงหรือไม่ชอบตรงไหนบ้างแต่ต้องทำ ที่เรียกว่า unwanted หรือพวก dislike ต่าง ๆ แต่เป็นสิ่งที่พูดไม่ได้ แต่ก็เป็น agenda ได้น้ำของพวกผู้บริหาร ที่จะทำการคุยให้ครบทุกคน ซึ่งสุดท้ายก็จะหาสิ่งที่เป็น common goal ที่เป็นเหมือนน้ำที่เป็นเชิงธุรกิจของบริษัทที่ทุกคนจะตกลงร่วมกัน แต่ที่สำคัญคือ dilemma ได้น้ำของแต่ละคนจะต้องอยู่ในลำดับความสำคัญ (priority) ขององค์กรและไม่ขัดแย้งกันด้วย เพราะฉะนั้นจะต้องมีกระบวนการที่โค้ช ต้องไปคุยแยกเฉพาะในแต่ละคนเฉพาะที่มี dilemma ซ้อนเร้นหรือวาระข้างในไปขัดแย้งกับคน ๆ อื่น (ดร.ทนายท ศรีปลั่ง, 2561) ใช้ GROW Model ในกระบวนการโค้ชและใช้เทคนิค “วงจรแห่งปัญญา” (Insight Loop, PQC) ในขั้นตอนการโค้ช (วุฒิพงศ์ วนากุล, 2561)

ช่วงแรก ที่สร้างความเชื่อมั่น ความคุ้นเคย เป็นช่วงที่สำคัญที่สุด ช่วงการหาเป้าหมายหรือ Goal เป็นช่วงที่ต้องหา dilemma ให้ได้ ทั้งเป้าหมายบนน้ำและใต้น้ำ เพราะการโค้ชระดับผู้บริหาร จะต้องเป็นผู้ที่อยู่ระดับ N - 1 ที่มีมากกว่า 1 คน กับคนระดับ N เขามองเหมือนกันไหม คือถ้าเขามองเป้าเดียวกัน ก็ถือว่าง่าย แนนอนเป้าหมายเหมือนน้ำที่ทุกคนมองเหมือนกันหมด แต่จะมีความรู้สึกประมาณไหนถึงมันใจในตัวเป้า หรือมี agenda ซ้อนบ้างไหม ไม่อยากทำบ้างไหม ซึ่งคิดว่าจะมีกันทุกคน ดังนั้นตัวนี้มันมากกว่า ต้องให้ผู้ถูกโค้ชเขา make in common ใน dilemma ได้น้ำบางเรื่องด้วยเช่น ให้อย่างน้อย ๆ อย่ามาขัดกัน อย่ามาทะเลาะกัน ถ้าคิดว่ายังไม่เห็นด้วยแต่มันเป็นเป้าหมายหลักขององค์กร อย่างน้อย ๆ ก็ไม่พูดดีกว่า แล้วเราก็อยกโค้ชในกลุ่มเล็ก ๆ กับคนที่ต่อต้านแนวลบ หรือเฉย ๆ ให้เค้าคิดบวก (วันเพ็ญ วิชาลบุญนัย, 2561)

สรุปได้ว่า การโค้ชเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้ในการพัฒนาบุคลากรบุคคลที่องค์กรธุรกิจนิยมใช้อย่างแพร่หลาย ซึ่งมีที่มาและแพร่หลายมาจากต่างประเทศก่อนที่จะเข้ามาเป็นหนึ่งในวิธีที่นิยมใช้ในประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งวิธีการโค้ชในปัจจุบันขององค์กรธุรกิจส่วนใหญ่จะนิยมใช้ GROW Model ในกระบวนการโค้ช ซึ่งมีการโค้ชตามลำดับเริ่มจาก Goalหรือการตั้งเป้าหมายในการโค้ช Reality หรือการค้นหาความจริงหรือสถานการณ์ปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร Optionsหรือการหาทางเลือกในการบรรลุเป้าหมาย และ Way Forwardหรือการสรุปแนวทางและแผนดำเนินการ โดยเป้าหมายในการโค้ชมีทั้งที่เป็นเป้าหมายขององค์กรและเป้าหมายส่วนตัว และใช้เทคนิค “วงจรแห่งปัญญา” ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการ ที่โค้ชต้องแจ้งกับผู้ถูกโค้ชเพื่อขออนุญาตทำการโค้ช (Permission) จากนั้นจึงเริ่มเข้าสู่ การตั้งประเด็น (Placement), การตั้งคำถาม (Questioning) และ การทำให้เกิดความกระจ่าง (Clarifying) เป็นวงจร

2. รูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา

การโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยาเป็นการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเสริมเข้ากับวิธีการโค้ชในองค์กรธุรกิจของทางตะวันตก เพื่อมุ่งหวังให้การโค้ชมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นกระบวนการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยามีกระบวนการโค้ช 4 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 เป้าหมายแห่งตน คือ การตั้งเป้าหมายของผู้ถูกโค้ช ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้ถูกโค้ชจะตั้งเป้าหมายว่าต้องการอะไร ภายหลังการโค้ช ไม่ว่าเป้าหมายนั้นจะเป็น เป้าหมายในระยะสั้น เป้าหมายระยะกลาง หรือเป้าหมายในระยะยาว เป้าหมายนั้นผู้ถูกโค้ชจะเป็นผู้กำหนดเอง ซึ่งเป้าหมายของผู้ถูกโค้ชนั้น ล้วนแต่เป็นประโยชน์และมีความสำคัญกับตัวผู้ถูกโค้ชเอง ไม่ว่าจะ เป็นประโยชน์ทางตรงหรือประโยชน์ทางอ้อม ซึ่งในกระบวนการนี้ผู้ถูกโค้ชจำเป็นที่จะต้องมี ศรัทธาในโค้ช ที่ทำให้ผู้ถูกโค้ช จะเปิดใจและยอมรับโค้ช กำหนดเป้าหมายของตนเอง และ พร้อมจะร่วมเดินทางกันไปสู่เป้าหมาย

2.2 ค้นหาความจริง คือ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญที่จะค้นหาสภาพและค้นพบตัวเองของผู้ถูกโค้ชว่าอยู่ในสถานะหรืออยู่ในตำแหน่งไหนในสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้สามารถ ประเมินได้ว่า ในปัจจุบันอยู่ห่างจากเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างไร ซึ่งผู้ถูกโค้ชจะต้องเกิด สติสัมปชัญญะ เพื่อให้รู้เนื้อรู้ตัว รู้ตัวเอง เป็นธรรมะที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความคิดที่ถูกต้อง

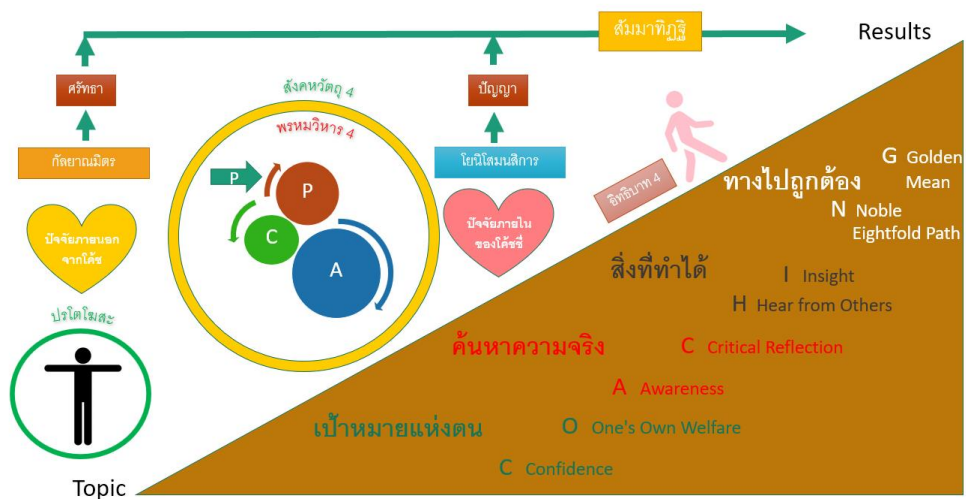
คอยควบคุมรักษาจิตใจให้ตั้งมั่นแน่วแน่ในทางที่ดีมีประโยชน์ และต้องมี โยนิโสมนสิการ หรือ กระบวนการคิดพิจารณาอย่างละเอียด ถี่ถ้วนและลึกซึ้ง ที่จะสามารถมองเห็นสถานการณ์ของ ตัวเองได้ชัดเจนที่สุด

2.3 สิ่งที่ได้ทำ คือ การค้นหาแนวทางที่เป็นไปได้และเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด ในการที่จะไปสู่เป้าหมาย ด้วยความเป็นกัลยาณมิตรของโค๊ชจะเป็นการช่วยส่งเสริมสำคัญที่ทำให้ผู้ถูกโค๊ชเกิดปัญญาในการค้นพบแนวทางต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่เป้าหมาย

2.4 ทางไปถูกต้อง คือ การเลือกแนวทางที่จะไปสู่เป้าหมาย รวมทั้งแผนและวิธีการ ที่จะดำเนินการไปสู่เป้าหมายนั้น ซึ่งธรรมะที่เป็นหนทางไปสู่เป้าหมายคือ มรรคมีองค์ 8 โดยมี สัมมาทิฐิ เป็นมรรคข้อแรกที่มีความสำคัญมาก ซึ่งหมายถึง มีความเห็นชอบ มีความเห็น ตรง มีความเข้าใจถูกต้อง ซึ่งผู้ที่มีความเห็นถูกย่อมมีปัญหา โดยสัมมาทิฐินั้น เป็นแกนนำ ให้ทิฐิอื่น ๆ ที่ตามมา และสามารถแยกแยะว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี โดยมี มัชฌิมาปฏิปทา ที่เป็น ทางสายกลางที่มีดุลยภาพหรือความพอดี ในการเดินทางคู่กับหนทางแห่งความดีหรือสัมมาทิฐิ ในการกำหนดแผนการเดินทางและแผนปฏิบัติการ ไปสู่เป้าหมาย

3. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทำการ สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการโค๊ช ทางด้านกระบวนการโค๊ช ในองค์กรธุรกิจและผู้เชี่ยวชาญในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาโดยอาศัยหลักความเป็น กัลยาณมิตรของโค๊ช ผ่านกระบวนการโค๊ชที่มีหลักธรรมของโค๊ช ได้แก่ พรหมวิหาร 4 ที่เป็น ธรรมภายในและสังคหัตถ์ 4 ที่เป็นธรรมที่แสดงออกของพรหมวิหาร 4 มานำเสนอเป็นรูปแบบ การโค๊ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา หรือ COACHING Model

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยาที่พัฒนาตามผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

อภิปรายผล

1. ด้านสภาพทั่วไปในการโค้ชในองค์กรธุรกิจ

การโค้ชในองค์กรธุรกิจ เป็นที่นิยมในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรธุรกิจในปัจจุบัน ทั้งในการพัฒนาด้านพฤติกรรมส่วนบุคคลและการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน รวมทั้งการโค้ชเฉพาะบุคคล และการโค้ชกลุ่ม วิธีการโค้ชในปัจจุบันขององค์กรธุรกิจจะนิยมใช้ GROW Model ในกระบวนการโค้ช ซึ่งมีการโค้ชตามลำดับ 4 ขั้นตอน เริ่มจาก Goal หรือการตั้งเป้าหมายในการโค้ช Reality หรือการค้นหาความจริงหรือสถานการณ์ปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร Options หรือการหาทางเลือกในการบรรลุเป้าหมาย และ Way Forward หรือการสรุปแนวทางและแผนดำเนินการ โดยเป้าหมายในการโค้ชนั้นจะมีทั้งที่เป็นเป้าหมายขององค์กรที่เป็นผลการปฏิบัติงานและเป้าหมายส่วนตัว โดยในกระบวนการโค้ชนั้นจะการใช้การสนทนาผ่านรูปแบบที่เรียกว่า วงจรแห่งปัญญา (Insight Loop) คือ (สถาบันโค้ชไทย, 2560) ประเภทของบทสนทนาที่โค้ชใช้ในการโค้ช เพื่อดำเนินบทสนทนาให้ผู้ถูกโค้ชเกิดปัญญากับสิ่งที่เป็นอย่างอยู่และสิ่งที่ต้องการ ประกอบไปด้วย 1) การขอความยินยอม/ขออนุญาต หรือ Permission 2) การเปิดและตั้งประเด็น หรือ Placement 3) การถาม หรือ Questioning 4) การทำให้กระจ่าง หรือ Clarifying

ในการโค้ชจะประกอบด้วย 2 ฝ่ายที่สำคัญ ได้แก่ โค้ช และผู้ถูกโค้ช ซึ่งการโค้ชจะเป็นกระบวนการสื่อสารร่วมกันของทั้งสองฝ่ายไปตลอดกระบวนการ ซึ่งสิ่งสำคัญคือ ทั้งโค้ชและผู้ถูกโค้ชจะต้องมีความพอใจที่จะดำเนินกระบวนการไปด้วยกัน ซึ่งในทางการโค้ชจะให้โค้ชและผู้ถูกโค้ชได้พบกันก่อนเพื่อพูดคุยกันที่เรียกว่า Checking- Chemistry หรือตรวจทานศรัทธา (The Coach, 2557) คือ การตรวจทานศรัทธาว่าไปด้วยกันได้หรือไม่ เป็นการพบกันแบบไม่เป็นทางการระหว่างโค้ชและผู้ถูกโค้ช ใช้เวลาอย่างน้อยหนึ่งชั่วโมง เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายศึกษาซึ่งกันและกันว่าถูกจริตกันมากน้อยเพียงใด เพราะการโค้ชนั้นเป็นการพูดคุยของคนสองคนที่ต้องมาเจอกันถึงสิบสองครั้งในหกเดือน หากเข้ากันไม่ได้ก็จะอัดอัดด้วยกันทั้งสองฝ่าย ผู้ถูกโค้ชจะบอกกับคนที่ประสานงานเรื่องนี้ภายในองค์กรของเขาว่าหลังจากที่ผู้ถูกโค้ชคุยกับ “ว่าที่โค้ช” แล้วเขารู้สึกอย่างไร หากเขาคิดว่าไม่เวิร์คก็จะนัดคุยกับว่าที่โค้ชท่านอื่น สำหรับเรื่องที่คุยกันก็เป็นเรื่องประวัติโค้ช ประวัติผู้ถูกโค้ช สิ่งที่ผู้ถูกโค้ชมองหา การโค้ชทำอะไร บทบาทหน้าที่ของโค้ชและผู้ถูกโค้ช ผลลัพธ์ที่ต้องการ รูปแบบการโค้ชเช่นการใช้คำถามให้ผู้ถูกโค้ชคิดหาคำตอบด้วยตนเอง

การทำ Checking- Chemistry นั้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง เพราะการจะร่วมกันทำกระบวนการโค้ชนั้น ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความยินยอมพร้อมใจกัน โดยส่วนใหญ่ฝ่ายผู้ถูกโค้ชค่อนข้างจะเป็นผู้เลือกโค้ชมากกว่า โดยที่ผู้ประสานงานเรื่องการโค้ชจะจัดโค้ชมาให้ผู้ถูกโค้ชได้พูดคุยประมาณ 2-3 คน เพื่อจะเลือกว่าจะให้ใครมาเป็นโค้ชให้ ซึ่งสิ่งที่จะสร้างให้ผู้ถูกโค้ชมีความมั่นใจในตัวโค้ชขั้นตอนแรกคือ ประวัติและชื่อเสียงที่ดีของโค้ช ซึ่งเป็นจุดแรกของการสร้าง ศรัทธา ให้เกิดขึ้นกับผู้ถูกโค้ช ซึ่งในการบางแห่งมีการประเมินระดับศรัทธาของผู้ถูกโค้ชก่อนเริ่มเข้าสู่กระบวนการโค้ชโดย ก่อนเข้าสู่กระบวนการโค้ชเต็มรูปแบบ โค้ชต้องตระหนักถึงความพร้อมของผู้รับการโค้ชด้วยการประเมินระดับศรัทธาและปัญญาของผู้รับการโค้ชก่อน ถ้าพบว่าผู้รับการโค้ชยังไม่มีศรัทธาต่อตนเองหรือต่อตัวโค้ช หรือมีศรัทธาระดับต่ำ โค้ชต้องสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นก่อน ถ้าผู้รับการโค้ชมีสภาพจิตใจที่ไม่พร้อมรับการโค้ช โค้ชควรเลือกใช้ทักษะการให้คำปรึกษา (Counselling) เพื่อเยียวยาจิตใจ ถ้าผู้รับการโค้ชยังขาดปัญญา ขาดความรู้ ก็ให้ความรู้ในเรื่องนั้นก่อน เช่นการเสนอแหล่งความรู้ต่าง ๆ การให้ข้อคิดและการใช้ทักษะเป็นที่ปรึกษา (Consulting) รวมทั้งวิธีการอื่นใดก็ตามที่สามารถช่วยสร้างให้ผู้รับการโค้ชพร้อมรับการโค้ชจึงเริ่มเข้าสู่กระบวนการโค้ช (วนิดา พลเดช, 2560)

ในกระบวนการโค้ชนั้นนับว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เช่นกัน ซึ่งคุณสมบัติของโค้ชและผู้ถูกโค้ชนั้นสอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้สอนและผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ของไพรัช สู่แสนสุข ที่ทำการวิจัยเรื่อง “หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลักพุทธศาสตร์: การวิเคราะห์พระไตรปิฎก” ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการสอนตามหลักกระบวนการของการเรียนรู้การสอนของพุทธศาสตร์ ในส่วนของ ผู้สอน จะมีบทบาทชี้แนะผู้เรียน และผู้สอนที่ดีควรมีพื้นฐานความรู้ดี มีศรัทธาต่อการสอน มีเมตตามุ่งให้ประโยชน์ผู้เรียน และสอนตามลำดับอย่างมีเหตุผล และ ผู้เรียน ควรมีความเพียร ศรัทธาและตั้งใจ (ไพรัช สู่แสนสุข, 2539)

2. ด้านรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา

กระบวนการการโค้ช เป็นกระบวนการสื่อสารระหว่างโค้ชและผู้ถูกโค้ช ที่มุ่งไปข้างหน้า เพื่อค้นพบทางออกจากปัญหาหรือมุ่งไปสู่เป้าหมาย โดยมีหลักการของการเชื่อมั่นในศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของผู้ถูกโค้ชว่า สามารถพัฒนาตัวเองได้จากหนทางหรือวิธีการที่มาจากความคิดหรือการค้นพบของตนเอง ซึ่งกระบวนการโค้ชจะช่วยให้ผู้ถูกโค้ชเรียนรู้และเติบโตจากภายในตนเอง (Self-Directive Learning) สามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยโค้ชจะเป็นผู้ที่ร่วมในกระบวนการค้นหาทางออกและช่วยให้ผู้ถูกโค้ชดึงเอาศักยภาพของตนเองออกมาได้

หลักการของกระบวนการโค้ชนี้ไปสอดคล้องกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่มีอยู่แล้ว ที่เชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ที่มีอยู่ในตนเอง พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ยกเอาพระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่างของการฝึกพัฒนาศักยภาพของพระองค์ว่า พระพุทธศาสนาสรรเสริญการฝึกฝนตน และถ้าจะเทียบศัพท์ปัจจุบันก็เรียกว่า มนุษย์มีศักยภาพ พุทธศาสนาเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่ฝึกได้ อันนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญมาก แม้แต่ในหลักพระรัตนตรัยข้อแรกในพระรัตนตรัยก็คือพระพุทธเจ้า ความหมายอย่างหนึ่งของพระรัตนตรัยก็คือ สร้างความมั่นใจให้พุทธศาสนิกชนว่า พระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่าง เป็นผู้นำของเราที่แสดงว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ พระองค์ก็เคยเป็นมนุษย์ปุถุชนมาก่อน แต่ได้ทรงบำเพ็ญบารมีสร้างสมคุณธรรมจนกระทั่งผลที่สุดก็ได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545)

การสอนตามแนวทางของพระพุทธเจ้ามีวิธีการหลากหลาย ซึ่งการถาม และการบอก ก็เป็นส่วนหนึ่งในวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ ซึ่งการโค้ชนั้นจะแตกต่างจากวิธีการที่พระสงฆ์ใช้ในทีมที่จะพบกัน คือ การเทศน์ ซึ่งนำคำสั่งสอน เรื่องราวในพระพุทธศาสนามาใช้

หรือบอกให้กับศาสนิกชนในวาระต่าง ๆ แต่จะพบว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงสอนหรือบังคับให้คนเชื่อเลย กลับใช้วิธีการที่ต้องการให้บุคคลต่าง ๆ ได้ทำการพิสูจน์คำสอนของพระองค์ด้วยตนเอง และรู้จักการคิดได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดปัญญา โดยพระองค์กระทำตนเป็นกัลยาณมิตรกับบุคคลนั้น ๆ ซึ่งปิ่น มุทุกันต์ (ปิ่น มุทุกันต์, 2518) ได้กล่าวถึง พระพุทธเจ้าว่า ทรงช่วยให้ผู้มีปัญหามีความชัดเจนในการจัดการกับปัญหาเหล่านั้นด้วยตัวของเขาเองและมีแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้นจากปัญหาเหล่านั้นได้อย่างถูกต้องเป็นกรณีตัวอย่างไว้อย่างชัดเจน เช่น การให้การปรึกษาแก่นางปฐาจารา และนางกิสาโคตมี เป็นต้น

สรุป

สรุปรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยาที่พัฒนาขึ้นด้วยการสนทนา
กลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

กระบวนการโค้ช	หลักธรรม	แนวปฏิบัติ	
เป้าหมายแห่งตน	ศรัทธา	ศรัทธาเปิดใจ Confidence	สร้างความเชื่อ 4 ประการให้กับผู้ถูกโค้ช ได้แก่เชื่อมั่น เชื่อมือ เชื่อถือ เชื่อใจ
	อัตตตถะ	มุ่งหมายประโยชน์ One' Own Welfare	ตั้งเป้าหมายได้จากการค้นพบตัวเอง
ค้นหาความจริง	สติ	ให้ความจริงปรากฏ Awareness	ผู้ถูกโค้ชใช้สติเพื่อการค้นพบตัวเอง
	โยนิโส มนสิการ	คิดตามทศวิธี Critical Reflection	โค้ชสนับสนุนให้ผู้ถูกโค้ชคิดเองได้
สิ่งที่เลือกได้	กัลยาณมิตร	ใช้การโค้ชพาไป Hear from Others	ใช้กระบวนการโค้ชเพื่อให้ผู้ถูกโค้ชค้นพบ ศักยภาพของตนเอง
	ปัญญา	รู้เข้าใจหลายวิถี Insight	ผู้ถูกโค้ชเกิดปัญญาจากการได้ฟัง ได้คิด และลงมือปฏิบัติในกระบวนการโค้ช เพื่อ หาหนทางต่าง ๆ ในการไปสู่เป้าหมาย

ซึ่งผลสรุปของรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า รูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา (COACHING Model) มีกระบวนการโค้ช 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เป้าหมายแห่งตน 2) ค้นหาความจริง 3) สิ่ง que เลือกได้ 4) ทางไปถูกต้อง โดยมี

แนวปฏิบัติ 8 ประการ ของผู้ที่เป็นโค้ชและผู้ถูกโค้ช ได้แก่ 1) ศรัทธาเปิดใจ (Confidence) 2) มุ่งหมายประโยชน์ (One's Own Welfare) 3) ให้ความจริงปรากฏ (Awareness) 4) คิดตามทศวิธี (Critical Reflection) 5) ใช้การโค้ชพาไป (Hear from Others) 6) รู้เข้าใจหลายวิถี (Insight) 7) ใช้หนทางแห่งความดี (Noble Eightfold Path) 8) ให้ชีวิตมีสมดุล (Golden Mean) โดยองค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยาครั้งนี้ มี 2 ประการ คือ 1) รูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา (COACHING Model) ซึ่งนำเสนอแนวปฏิบัติ 8 ประการ ของผู้ที่เป็นโค้ชและผู้ถูกโค้ช อันตั้งอยู่บนฐานของความเป็นกัลยาณมิตร คือ ปรโตโฆสะ ของผู้เป็นโค้ช และโยนิโสมนสิการ ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้ถูกโค้ช และ 2) กระบวนการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา 4 ขั้นตอน คือ 1) เป้าหมายแห่งตน 2) ค้นหาความจริง 3) สิ่งที่ได้เลือกได้ 4) ทางไปถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการอบรมให้ผู้ที่เป็นโค้ชในองค์กรธุรกิจมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาช่วยเสริมกระบวนการโค้ชให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา หรือการแนะแนว รวมทั้งครูอาจารย์ ก็สามารถนำรูปแบบการโค้ชนี้ไปประยุกต์ใช้ได้ด้วยเช่นกัน

1.2 องค์กรที่เกี่ยวกับการโค้ชในองค์กรธุรกิจควรนำรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตที่ผู้วิจัยนำเสนอนี้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการโค้ชและนำไปประยุกต์หรือพัฒนาให้เหมาะสมกับการโค้ชในรูปแบบอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรให้องค์กรที่เกี่ยวกับการโค้ชในองค์กรธุรกิจ จัดการฝึกอบรมรูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตนี้ เพื่อให้ความรู้แก่โค้ชที่จะนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 รูปแบบการโค้ชในงานวิจัยนี้เป็นการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเสริมกับหลักการโค้ชทางตะวันตก ทำให้พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้คุ้นเคยกับหลักพุทธธรรมอยู่แล้ว สามารถนำหลักการของรูปแบบการโค้ชจากงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการสอนพุทธศาสนิกชนได้

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ดังนั้น จึงควรนำรูปแบบโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ ในการโค้ช เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบฯ อีกครั้ง หรือทำการศึกษาในการนำหลักธรรมไปใช้กับการโค้ชแบบอื่น ๆ เช่น การโค้ชกีฬา เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการโค้ชอื่น ๆ ในแนวพุทธจิตเปรียบเทียบกับรูปแบบการโค้ชของทางตะวันตก

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2555). พุทธวิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดร.ทนายท ศรีปลั่ง. (24 กุมภาพันธ์ 2561). การพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา. (สุทธิชัย ศรีรัตนวงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ปิ่น มุทุกันต์. (2518). บทบาทพระบรมครู. พระนคร: เจริญรัตน์การพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). หลักแม่บทของการพัฒนาตน. (พิมพ์ครั้งที่ 13). นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- ไพรัช สู่แสนสุข. (2539). หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลักพุทธศาสตร์: การวิเคราะห์พระไตรปิฎก. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วนิดา พลเดช. (2560). ต้นแบบการโค้ชวิถีไทย: ประยุกต์พุทธปรัชญาสู่การโค้ชบนพื้นฐานสติ. วารสารสุทธิปริทัศน์, 31(97), 125.
- วันเพ็ญ วิชาลบุญชัย. (24 กุมภาพันธ์ 2561). การพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา. (สุทธิชัย ศรีรัตนวงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2557). การโค้ชเพื่อการรู้คิด (Cognitive Coaching). กรุงเทพมหานคร: จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์.
- วุฒิพงศ์ วนากุล. (24 กุมภาพันธ์ 2561). การพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา. (สุทธิชัย ศรีรัตนวงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ศิริรัตน์ ศิริวรรณ. (2558). รู้จริง เรื่องโค้ช. กรุงเทพมหานคร: เอชอาร์เซ็นเตอร์.

- สถาบันโค้ชไทย. (2559). ความจริงอันประเสริฐในการโค้ชวิถีพุทธ. เรียกใช้เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2561 จาก facebook: <https://www.facebook.com/ThailandCoachingInstitute/photos/a.1478400899037946.1073741827.1477748615769841/2014973448714019/?type=3&theate>
- _____. (2560). คู่มือโค้ชไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันโค้ชไทย.
- The Coach. (2557). การโค้ชผู้บริหาร. เรียกใช้เมื่อ 26 กันยายน 2560 จาก The Coach: <http://thecoach.in.th/about/coaching>
- _____. (2557). ขั้นตอนการโค้ชผู้บริหาร. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2561 จาก The Coach: <http://thecoach.in.th/about/process>

**การบริหารภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคม
เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข***
GOVERNMENT ADMINISTRATION BY SOCIAL NETWORKS TO SOLVE
THE SHORTAGE OF BUDGET OF THE MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

บุญเรือน ทองทิพย์

Boonruean Thongtip

ศรุตฯ สมพงษ์

Saruda Somphong

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: Boonruean_Thongtip@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการภาครัฐของกระทรวงสาธารณสุข ในการบริหารงบประมาณ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคมในการบริหารงบประมาณ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ซึ่งเป็นการแสวงหาข้อมูลจากกลุ่มผู้บริหารระดับสูง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข หรือตัวแทน และผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ หรือตัวแทน จำนวน 2 ท่าน กลุ่มผู้บริหารระดับกลาง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่ได้รับเงินบริจาคจากโครงการก้าวคนละก้าว จำนวน 6 ท่าน กลุ่มเครือข่ายทางสังคม ได้แก่ โครงการก้าวคนละก้าวของตูน บอดี้สแลม กลุ่มบุคคลทั่วไป ข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข และประชาชนทั่วไป

* Received 4 June 2019; Revised 26 June 2019; Accepted 27 June 2019

จำนวน 20 ท่าน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับผลการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษาการบริหารภาครัฐของกระทรวงสาธารณสุข กับบริบทของเครือข่ายทางสังคม ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข พบว่า การบริหารงบประมาณของภาครัฐมีความซับซ้อน และไม่เปิดเผยข้อมูลที่แท้จริงให้ประชาชนรับทราบ ทำให้กระทรวงสาธารณสุข ถูกร้องเรียน ถูกกล่าวหา และถูกตราหน้าจากสังคมว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้การบริการทางการแพทย์ และสาธารณสุขตกต่ำ และมีความเข้าใจว่ามีการทุจริตเกิดขึ้นในกระทรวงสาธารณสุข

2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข โดยใช้เครือข่ายทางสังคม พบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญคือ การประสานงานความร่วมมือของภาครัฐซึ่งไม่นำแนวคิดการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบของเครือข่ายทางสังคม (Social Network Governance) มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการในส่วนงานราชการต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาต่อผู้มาใช้บริการ ถ้ารัฐบาลสามารถใช้กลยุทธ์การสื่อสาร และเครือข่ายทางสังคมทางสังคม จะทำให้แก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

3. ศึกษารูปแบบการบริหารงานภาครัฐในการส่งเสริมและสนับสนุนบริการทางการแพทย์และ สาธารณสุขแก่ประชาชน โดยใช้เครือข่ายทางสังคม พบว่า ความร่วมมือของประชาชน ภาครัฐมองข้ามการสนับสนุนของโครงการสาธารณสุขประโยชน์และไม่ให้ความสำคัญกับภาคประชาชน ทำให้โครงการของรัฐ และกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐไม่สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย เครือข่ายทางสังคม ซึ่งเป็นเครือข่ายทางสังคมที่ไม่แสวงหาผลกำไร มีจุดมุ่งหมายสนับสนุนกลุ่มที่มีความคิดเห็นพ้องกัน โดยเนื้อหาจะแตกต่างกัน ตั้งแต่ ศิลปะ การกุศล การศึกษา การเมือง ศาสนา งานวิจัย และจุดมุ่งหมายในด้านอื่น ๆ ภาระหน้าที่ของเครือข่ายทางสังคมให้บริการที่ภาคเอกชน หรือภาครัฐเองไม่สามารถเป็นผู้ให้บริการได้อย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: การบริหารภาครัฐ ,เครือข่ายทางสังคม ,งบประมาณ ,กระทรวงสาธารณสุข

Abstract

This research purpose: 1) To study the public administration of the Ministry of Public Health In budget management. 2) To study problems and obstacles in solving the budget shortages of the Ministry of Public Health. and 3) To study the form of public administration by using social networks in budget management. Is a descriptive study. By using qualitative research methods. That uses in-depth interview techniques and group discussions, which are seeking information from senior management groups, including the Minister of Public Health or the representative, Director of the budget bureau or representative of 2 persons, The middle management group is the director of the hospital under the Ministry of Public Health who receives donations from the step-by-step project of 6 persons, Social networking groups, such as the step-by-step project of the body of the wind, General group Ministry of Public Health officials, and the general public, number 20, By group discussion and used to analyze data.

Findings were as follows:

1. Study the public administration of the Ministry of Public Health. With the context of social networks in solving the budget shortages of the Ministry of Public Health, it was found that the administration of the government's budget is complex and not disclosing true information to the public, acknowledging that the Ministry of Public Health has been accused of being accused and accused of being the cause of medical services and poor health and understand that corruption has occurred in the Ministry of Public Health.

2. Study problems and obstacles in solving the budget shortages of the Ministry of Public Health. By social networks, found that the problems and major obstacles are coordination of government cooperation which does not apply the concept of public administration in the form of social networks. To

apply in various government services cause problems to users If the government can use communication strategies and social networks will solve the budget shortage problem of the Ministry of Public Health and truly reach the target group.

3. Study the form of government administration in promoting and supporting medical services and Public health by social networks, found that the cooperation of the people the government sector overlooked the support of public interest projects and did not give priority to the public sector. Make the state project and activities of the government sector do not fulfill the goals social networks which is a non-profit social network aims to support groups with similar opinions the content varies from arts, charity, education, politics, religion, research and other purposes. Obligations of social networks provide services to the private sector or the government sector itself cannot be a service provider thoroughly.

Keywords: Government Administration, Social Network, Budget, Ministry of Public Health

บทนำ

ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ พร้อมทั้งขาดแคลนบุคลากรด้านสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุขจึงเสนอปรับให้แก่พระราชบัญญัติหลักประกัน สุขภาพแห่งชาติ เพื่อแก้ไข ปัญหาการบริหารงบประมาณ แต่ไม่มีการตอบรับใด ๆ สำนักงานหลักประกัน สุขภาพแห่งชาติ ก็ยังคงอนุมัติงบประมาณ ให้กับโรงพยาบาลไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอเช่นเคย ประเด็น ดังกล่าวนี้นี้ ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงสาธารณสุขรับทราบ ปัญหาเหล่านี้เป็นอย่างดี และ ทราบดีว่า โครงการ 30 บาท เป็นนโยบายประชานิยมเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ทำให้ นโยบายเหล่านี้ถูก แปรเปลี่ยนมาเป็นภาคปฏิบัติทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความพร้อมในหลายด้าน ที่ผ่าน มาจึงมีบุคลากรทางการแพทย์ และการพยาบาลจำนวนมาก ออกมาเรียกร้องให้มีการแก้ปัญหา พื้นฐานของระบบหลักประกันสุขภาพ เพื่อให้เกิดสภาพคล่องทางการเงิน อันจะเป็นการ

แก้ปัญหาเรื่องมาตรฐานการแพทย์และพัฒนาคุณภาพการ บริการสาธารณสุขได้ แต่ท้ายที่สุด แล้วรัฐบาลก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้เลย ในขณะที่ประชาชน ไทยส่วนใหญ่ไม่ทราบ ข้อเท็จจริงเหล่านี้ จะรับรู้แต่เพียงว่า ถ้าป่วยมากไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล และ ถ้าไม่พอใจ ต่อผลการรักษาก็ร้องเรียนโรงพยาบาล ร้องเรียนแพทย์หรือพยาบาลผู้ให้การรักษา เพื่อ เรียกร้องการชดเชย และรับเงินช่วยเหลือเบื้องต้นจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ในขณะที่มีกลุ่มผู้ป่วยบางกลุ่มเลือกที่จะไม่ใช้สิทธิ 30 บาท เพราะไม่มั่นใจในระบบคุณภาพการ รักษา (ณัฐนรี สุพรรณพงศ์, 2551)

ขณะที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับความไม่โปร่งใสของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่องการ นำงบประมาณของกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ไปซื้อยาเวชภัณฑ์และ เครื่องมือแพทย์ ซึ่งสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติไม่มีหน้าที่ทำการจัดซื้อ โดยมีการรับ เงินต่างตอบแทนจากการซื้อยา เวชภัณฑ์และเครื่องมือแพทย์ ตามระเบียบขององค์การเภสัช กรรม (ในการซื้อยาจากงบประมาณเหมาจ่าย รายหัวสำหรับรักษาผู้ป่วย) แต่นำงบประมาณ ส่วนต่างไปเป็นสวัสดิการของเจ้าหน้าที่สำนักงานจำนวนมาก ซึ่งอาจนำไปสู่การทุจริต คอร์รัปชั่น ทั้งนี้ หากข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นเรื่องจริงแล้วนั้น จะส่งผลกระทบอย่างเลวร้ายต่อ ผู้ป่วย คือ ทำให้โรงพยาบาลได้รับเวชภัณฑ์ไม่ได้คุณภาพ และแพทย์ไม่สามารถใช้ดุลพินิจใน การรักษาตามความรู้ ความเชี่ยวชาญของตนเพื่อให้มีผลลัพธ์การรักษาที่ดีที่สุดสำหรับผู้ป่วยได้ เนื่องจากกฎระเบียบให้แพทย์รักษาโรคตามที่สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติกำหนด เท่านั้น หากแพทย์ กระทำนอกเหนือจากนี้ โรงพยาบาลจะถูกตัดสิทธิการเบิกจ่ายเงินจาก กองทุนหลักประกันสุขภาพทันที ทำให้ผลลัพธ์การรักษาผู้ป่วยสูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังขาด ความต่อเนื่อง และมีอัตราเสียชีวิตสูงกว่าผู้ป่วยสูงอายุในระบบสวัสดิการ ดังนั้นปรากฏการณ์ เหล่านี้สามารถเปรียบเทียบได้อย่างชัดเจนว่า “ประเทศไทย กำลังป่วย” เป็นลักษณะการป่วย เรื้อรังมานาน เพราะการวินิจฉัยผิดพลาดตั้งแต่เริ่มต้น และได้รับการรักษาไม่ตรงกับอาการของโรค ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบของโรคนี้ไปด้วย มีเพียงกลุ่มคนส่วนน้อยที่ได้รับ วัคซีนที่ดีอยู่เสมอ ที่ผ่านมามีความพยายามของบุคคล หรือกลุ่มคนรวมตัวกันแสดงพลัง เปลี่ยนแปลงหรือสนับสนุนกิจกรรมของภาครัฐในด้านต่าง ๆ เพื่อรักษาเยียวยาประเทศให้รอด พ้นวิกฤติ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และพิชญ์ณัฐ เนื่องจางค์, 2559)

งบประมาณกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติปี 2560 ภาพรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.61 ไม่รวมเงินเดือนภาครัฐที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.37 เฉพาะงบเหมาจ่ายรายหัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.67 ส่วนค่าตอบแทนกำลังคนด้านสาธารณสุขย้ายไปตั้งที่สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (สป.สธ.) งบประมาณกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปี 2560 ได้รับทั้งสิ้น 165,773.0144 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นเงินเดือนหน่วยบริการภาครัฐ 42,307.234 ล้านบาท ดังนั้นคงเหลืองบกองทุนที่ส่งให้ สปสช. 123,465.7804 ล้านบาท สำหรับงบ 6 รายการคือ 1) บริการทางการแพทย์เหมาจ่ายรายหัว 48.8029 ล้านคน 151,770.6746 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 59 จำนวน 80.93 ล้านบาท 2) บริการผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ 291,900 ราย 3,122.408 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 59 จำนวน 110.507 ล้านบาท 3) ค่าบริการสาธารณสุขผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง 52,911 ราย 7,529.2353 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 59 จำนวน 1,211.1363 ล้านบาท 4) บริการควบคุมป้องกันรักษาโรคเรื้อรัง รวมจิตเวชเรื้อรังในชุมชน 2,822,600 ราย 960.409 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 59 จำนวน 1.409 ล้านบาท 5) ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับหน่วยบริการในพื้นที่กั้นดาร เสี่ยงภัย และพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 173 แห่ง 1,490.2875 ล้านบาท และ 6) ค่าบริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง 150,000 คน 900 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 59 จำนวน 300 ล้านบาท การจัดสรรงบเหมาจ่ายรายหัวปี 2560 ที่ได้รับ 3,109.87 บาทต่อประชากร แบ่งเป็น 8 รายการดังนี้ 1) บริการผู้ป่วยนอกทั่วไป 1,137.58 บาท 2) บริการผู้ป่วยในทั่วไป 1,090.41 บาท 3) บริการกรณีเฉพาะ 315.14 บาท 4) บริการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรค 405.29 บาท 5) บริการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์ 16.13 บาท 6) บริการแพทย์แผนไทย 11.61 บาท 7) ค่าบริการทางการแพทย์ที่เบิกจ่ายในลักษณะงบลงทุน 128.69 บาท และ 8) เงินช่วยเหลือเบื้องต้นตามมาตรา 41 5.02 บาท (สมานันท์ พุทธจักร, 2560)

ประเด็นหลักที่มีการปรับเปลี่ยนในปีนี้ งบผู้ป่วยนอก เดิมมีการกั้นงบส่วนหนึ่งเพื่อจัดสรรให้กับหน่วยบริการตามการให้บริการ เป็นการสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูล แต่เพื่อให้งบส่งไปยังหน่วยบริการเพิ่มขึ้นและรวดเร็วขึ้น ในปีนี้จะโอนงบผู้ป่วยนอกทั้งหมดให้กับหน่วยบริการ และจะมีการปรับปรุงตัวชี้วัดอื่นเพื่อประเมินการบริการแทน พร้อมกันนี้ได้ปรับให้ใช้ข้อมูลประชากร ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2559 เป็นตัวแทนการจ่ายทั้งปี ซึ่งจะทำให้จำนวนงบประมาณที่หน่วยบริการได้รับมีความชัดเจนและได้รับงบประมาณอย่างรวดเร็วขึ้น งบผู้ป่วย

ในทั่วไป ปรับการบริหารโดยจ่ายงบประมาณระดับเขตรายเดือนตามข้อมูลที่หน่วยบริการส่งมาแต่ละเดือน ซึ่งหน่วยบริการจะได้รับเงินตามที่เบิกจ่ายในเดือนนั้นไม่ต้องรอเหมือนในอดีต โดยจะมีการส่งข้อมูลกลับให้หน่วยบริการในแต่ละเขตได้รับทราบบริการที่เกิดขึ้นในเขตเพื่อให้หน่วยบริการประเมินคุณภาพของตนเอง งบบริการกรณีเฉพาะ โดยปี 2560 ได้จำกัดวงเงินที่ชัดเจนไม่เกินร้อยละ 12 ของงบเหมาจ่ายรายหัว เพื่อลดความกังวลของหน่วยบริการว่าจะมีการกันเงินที่ส่วนกลางมากไป โดยปีนี้นี้ยังได้ลดการจัดสรรกองทุนเฉพาะในการดูแลเด็กแรกเกิด ให้กลับไปอยู่ในงบเหมาจ่ายตามปกติ ขณะที่การบริการผ่าตัดตาต่อกระจกพร้อมเลนส์แก้วตาเทียมให้กำหนดเป้าหมายบริการระดับเขต และเน้นการควบคุมคุณภาพโดยเฉพาะผู้ป่วยที่ตาบอดจากต้อกระจก ขณะที่การบริการรักษาโรคหลอดเลือดโคโรนารีผ่านสายสวน และการบริการผ่าตัดข้อเข่าเทียม จะเน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยบริการทุกสังกัดในการจัดระบบลงทะเบียนรอการผ่าตัด โดยจ่ายให้หน่วยบริการที่ขึ้นทะเบียนที่ได้คุณภาพที่เป็นหน่วยบริการรับส่งต่อ

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐจะต้องนำกรณีศึกษาของกระทรวงสาธารณสุข และ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ รวมถึงปรากฏการณ์ทางสังคมมาปรับเปลี่ยนการบริหารงานใหม่ เพราะการบริหารแบบเก่านั้นตามไม่ทันกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ผ่านมาการบริหารงานของภาครัฐเลือกใช้วิธีการบริหารแบบสั่งการมากกว่าการมอบอำนาจหน้าที่ให้กับองค์กรเอกชน หรือกลุ่มประชาสังคมร่วมกันแก้ไขปัญหา เมื่อเป็นเช่นนั้นงานวิจัย “การบริหารภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข” จึงเป็นการแสวงหาแนวทางการจัดการเครือข่ายต่าง ๆ รวมถึงเครือข่ายทางสังคมเข้าร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยไม่เสียโอกาสในการขับเคลื่อนนโยบายด้านสาธารณสุข และดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจะบริหารงานภาครัฐในการจัดสรรงบประมาณให้กระทรวงสาธารณสุขอย่างไร จึงจะทำให้ไม่เกิดความขาดแคลน เครื่องมือและอุปกรณ์การแพทย์ เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพมาตรฐาน มีสุขภาพ และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างสมเหตุสมผล ดังนั้นจากสาเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการบริหารภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคม เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารภาครัฐของกระทรวงสาธารณสุข กับบริบทของเครือข่ายทางสังคมในการแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข โดยใช้เครือข่ายทางสังคม
3. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารงานภาครัฐในการส่งเสริมและสนับสนุนบริการทางการแพทย์และ สาธารณสุขแก่ประชาชน โดยใช้เครือข่ายทางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) โดยใช้คำถามปลายเปิด ผู้วิจัยดำเนินการโดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การสนทนากลุ่ม (Focus Groups)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) คือ

กลุ่มผู้บริหารระดับสูง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข หรือตัวแทน และผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ หรือตัวแทน จำนวน 2 ท่าน

กลุ่มผู้บริหารระดับกลาง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่ได้รับเงินบริจาคจาก โครงการก้าวคนละก้าว จำนวน 6 ท่าน

กลุ่มเครือข่ายทางสังคม ได้แก่ โครงการก้าวคนละก้าว ของ ตู๋น บอดี แสลม กลุ่มบุคคลทั่วไป ข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข และประชาชนทั่วไป จำนวน 20 ท่าน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Groups)

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยเรื่อง เรื่อง การบริหารภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคม เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมโดยการค้นคว้ารวบรวมทั้งแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร เช่น หนังสือ วารสารวิชาการทั้งในประเทศ และต่างประเทศ การประชุมวิชาการ อินเทอร์เน็ต แล้วนำมาจัดลำดับ เพื่อนำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย ให้มีเนื้อหาที่ครอบคลุม

เป้าหมายของงานวิจัย ประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐ 2) แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม 3) แนวคิดการแก้ปัญหาการขาดแคลน 4) แนวคิดงบประมาณของภาครัฐ และ 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้ในการบริหารภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข

ขอบเขตด้านบุคคล บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้เป็นผู้บริหารระดับสูงที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และกำหนดทิศทางของกิจกรรมต่าง ๆ ของกระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้มีผู้บริหารระดับกลางที่มีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยการสถานพยาบาลที่ได้รับเงินบริจาคโครงการก้าวคนละก้าว และผู้บริหารของ เครือข่ายทางสังคมที่เข้าร่วมสนับสนุนโครงการดังกล่าว รวมถึงกลุ่มข้าราชการและประชาชนทั่วไปที่เป็นตัวแทนของกลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ในการสนับสนุนข้อมูลประสบการณ์และความคิดเห็นจากการได้รับ บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ของกระทรวงสาธารณสุข และเครือข่ายทางสังคม

ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลหัวข้อ “การบริหารภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บ ข้อมูลภาคสนามอย่างละเอียดตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2561 ถึง 31 ธันวาคม 2561

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพปฐมภูมิ (Primary Qualitative Data) คือ ข้อมูลที่มาจากการสังเกตการสัมภาษณ์ หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ถูกบันทึกเป็นข้อความ (Text) เพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหา หรือการวัดจากกลุ่มตัวอย่างโดยตรงมีรายละเอียด ดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้คำถามหลักเพื่อขอรายละเอียด และความชัดเจนตามประเด็น เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายในการวิจัยเป็นหลัก ผู้วิจัยพูดคุยสนทนอย่างเปิดเผยกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีและความรู้สึกเป็นกันเองระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเตรียมประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ เพื่อที่จะสัมภาษณ์ให้ได้ครบทุกประเด็นที่ต้องการศึกษา และประเด็นคำถามมีความ

ยืดหยุ่นตามบริบทขณะดำเนินการสัมภาษณ์ เมื่อสัมภาษณ์ครบถ้วนตามประเด็นที่ต้องการศึกษาแล้วผู้วิจัยทำการสรุปประเด็นที่สงสัยหรือต้องการถาม

การสังเกต (Observation) ใช้วิธีการเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างใส่ใจและมีระเบียบวิธีเพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น

การสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มกับ โครงการก้าวคนละก้าว ของ คุณ บอดี้แสลม กลุ่มบุคคลทั่วไป ข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข และประชาชนทั่วไป จำนวน 20 คน

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ทำการสังเกต โดยที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วม แต่ทำการจดบันทึกรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการสังเกต และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ในขณะดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลทุกครั้งเพื่อความถูกต้อง ชัดเจนของข้อมูล และยังเป็นการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้วิจัย และผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และจัดระเบียบของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการค้นหาความหมายของข้อความต่าง ๆ จากข้อมูลที่เก็บรวบรวม เพื่อจัดประเภทข้อมูลตามความหมายที่ปรากฏและมีผลต่อเรื่องที่วิจัย ทำให้สามารถเข้าใจถึงข้อมูลได้ง่าย

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การตรวจสอบข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยใช้เวลาในการสังเกตและศึกษาปรากฏการณ์ ในการปฏิบัติงานของพื้นที่ที่ศึกษาด้วยการสังเกตอย่างต่อเนื่อง (Persistent Observation) มีการตรวจสอบกับแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ (Referential Adequacy) และการตรวจสอบแบบสามเส้าเชิงคุณภาพ (Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2561) เป็นการเปรียบเทียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลผลการวิเคราะห์ตลอดจนผลของการวิจัย โดยดำเนินการตรวจสอบข้อมูล 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ พิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้นตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล การตรวจสอบแหล่งเวลา หมายถึง ตรวจสอบข้อมูลในช่วงเวลาที่ต่างกัน เพื่อให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้รับในช่วงเวลาต่าง ๆ นั้นเหมือนกันหรือไม่ การตรวจสอบ

สถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กัน จะเหมือนกันหรือไม่ การตรวจสอบบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

วิธีที่ 2 ตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้การสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรืออาจซักถามผู้ให้ข้อมูลหลังจากสรุปผลการศึกษา เพื่อความแน่นอนว่าข้อสรุปนั้นเที่ยงตรงตามความเป็นจริงหรือไม่ แล้วจึงแก้ไขเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข ได้ผลจากการศึกษานามาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การบริหารภาครัฐของกระทรวงสาธารณสุข กับบริบทของเครือข่ายทางสังคมในการแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข ในการบริหารงบประมาณ ยุทธศาสตร์เชิงรุกของงานสาธารณสุขแนวใหม่ ระบบบริการสาธารณสุขของไทย อาจตกอยู่ในภาวะที่ถูกกระแสแรงกดดันทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ประเด็น โดยไม่มีกลยุทธ์ใด ๆ ทางการบริหารจัดการ ที่จะมาหล่อหลอมให้เกิดภาพรวมอันพึงประสงค์ได้ และนั่นย่อมหมายถึง ความด้อยประสิทธิภาพ ความเสี่ยงต่อภาวะสับสนวุ่นวาย ภาวะยากลำบากที่จะจัดการแก้ไขปัญหา และจรรโลงศักยภาพของระบบที่จำเป็น ต้องมีเอาไว้ได้ ระบบบริการสาธารณสุขในอนาคต จะมีภาพรวมที่พึงประสงค์ หรือไม่พึงประสงค์ในส่วนใด สำหรับกลุ่มผลประโยชน์ใด ย่อมขึ้นอยู่กับขีดความสามารถ ในการบริหารจัดการของรัฐ ทั้งที่เป็นมาแล้วในอดีตที่กำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน และที่พึงดำเนินไปในอนาคต ผลพวงของการบริหารจัดการของรัฐ มีได้ทั้งในส่วนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เชิงสร้างสรรค์ การเพิ่มขึ้นของศักยภาพแห่งระบบ ในอันที่จะป้องกัน แก้ไขปัญหา หรือตอบสนองความต้องการบริการของประชาชน โดยศักยภาพดังกล่าวอาจเพิ่มขึ้นชั่วคราว หรือยั่งยืนก็ได้ ในขณะที่เดียวกันผลพวงดังกล่าว อาจเป็นไปได้ในทางตรงกันข้ามก็ได้ด้วย

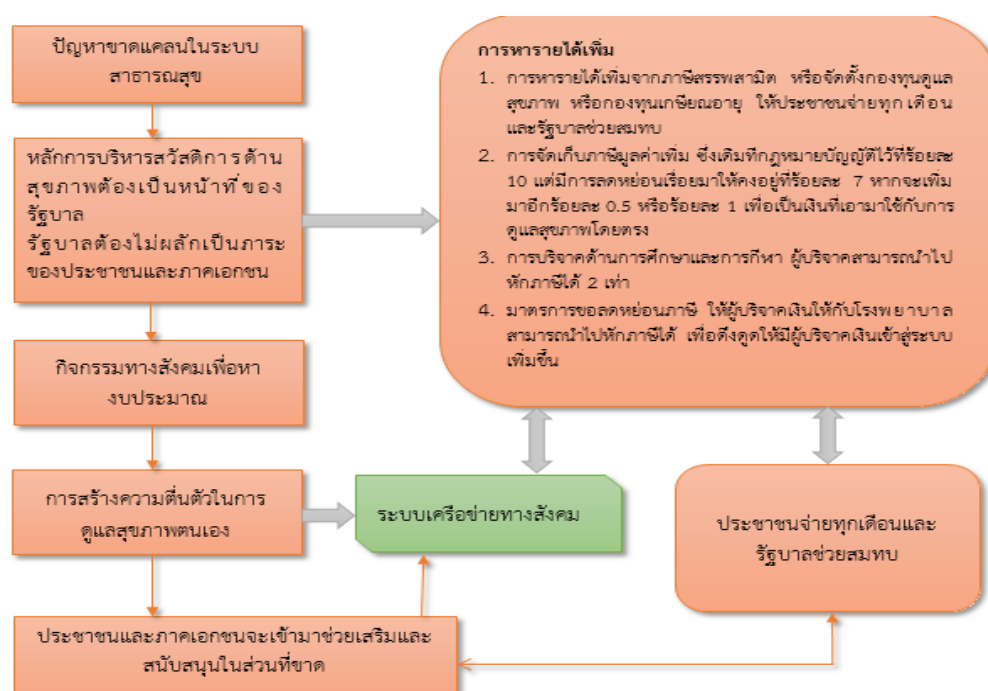

2. ปัญหาและอุปสรรคในการแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข การขาด “งบประมาณ” การขาดแคลนงบประมาณที่พอเพียงในการรักษาผู้ป่วย เริ่มจากการขาดงบประมาณที่จำเป็นในการรักษาผู้ป่วยอย่างเหมาะสมเพียงพอ โดยมีสาเหตุมาจากการมีกฎหมายหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ทำให้กระทรวงสาธารณสุขไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณโดยตรงจากรัฐบาลในการมาจัดทำ “บริการสาธารณสุขด้านสาธารณสุขแก่ประชาชน 48 ล้านคน” แต่รัฐบาลจ่ายเงินงบประมาณนี้ผ่านไปยังสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) โดยมอบอำนาจให้คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 (1) กำหนดมาตรฐานการให้บริการสาธารณสุขของหน่วยบริการและเครือข่ายหน่วยบริการ และกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้มีประสิทธิภาพ และในมาตรา 18 (3) กำหนดประเภทและขอบเขตการให้บริการสาธารณสุขที่จำเป็นต่อสุขภาพ และการดำรงชีวิตและอัตราค่าบริการสาธารณสุขตามมาตรา 5 ซึ่งจะเห็นได้ว่า คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสามารถละเมิดรัฐธรรมนูญที่กำหนดว่าประชาชนมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการสาธารณสุขได้เท่าที่คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติกำหนดเท่านั้น และตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเท่านั้น

3. รูปแบบการบริหารงานภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคมในการบริหารงบประมาณ การที่รัฐบาลได้ทำให้ทุกคน ทุกองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบทางการศึกษาได้ตระหนักถึงการให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิตที่มีคุณภาพ โดยมีการจัดเตรียม มีการบริหารจัดการเพื่อการนี้เป็นอย่างเป็นรูปธรรม ย่อมจะมองเห็นเป้าหมายที่ชัดเจนว่าการที่ให้ประชาชนมี การศึกษาตลอดชีวิต คือ ยุทธวิธีที่จะสามารถสร้างคุณภาพแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าของไทยเยาวชน ได้รับการศึกษาที่ดี มีระบบและขบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม การศึกษาในระดับสูงสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพได้สอดคล้องกับการพัฒนาของชาติ และแข่งขันกับนานาชาติได้ ประชาชนทั่วไปสามารถแสวงหาความรู้เพื่อยังประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความรู้ความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้นพัฒนาสิ่งแปลกใหม่ ในอันที่จะแสดงถึงศักยภาพของแต่ละบุคคลโดยอิสระ จนเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของคนทั่วไป และอาจส่งผลถึงหนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล ที่มีคุณภาพ และเหนืออื่นใดคือ การศึกษาตลอดชีวิตนี้ จะเป็นการศึกษาที่ประชาชนได้นำความรู้ที่ได้จากการแสวงหาด้วยวิธีการต่าง ๆ นี้ ไปพัฒนาชีวิต

ความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ของคน ๆ นั้น โดยพึ่งพิงคนอื่นน้อยที่สุด แต่เขาเหล่านั้นสามารถแสวงหาสารสนเทศได้อย่างกว้างขวาง เพื่อให้เกิดการศึกษาในความหมายของ “ การศึกษาตลอดชีวิต “ ได้อย่างมีคุณภาพ จากการติดตามรูปแบบการบริหารงานภาครัฐในการส่งเสริมและสนับสนุนบริการทางการแพทย์และ สาธารณสุขแก่ประชาชน โดยใช้เครือข่ายทางสังคม สามารถอดงานวิจัยการบริหารเครือข่ายชุมชนในภาพรวมได้ดังต่อไปนี้” ซึ่งถ้าหากทำในช่วงปกติจะมีเสียงคัดค้านไม่เห็นด้วยอย่างแน่นอน จึงอยากให้ออกโอกาสสำคัญนี้ให้เกิดประโยชน์ที่สุด ผู้วิจัยจึงได้สร้างโมเดลการแก้ปัญหาขาดแคลนงบประมาณโดยระบบเครือข่ายทางสังคม ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการแก้ปัญหาขาดแคลนงบประมาณโดยระบบเครือข่ายทางสังคม

อภิปรายผล

1. การบริหารภาครัฐของกระทรวงสาธารณสุข กับบริบทของเครือข่ายทางสังคมในการแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข การบริหารจัดการภาครัฐของกระทรวงสาธารณสุขในการบริหารงบประมาณ "แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ" ได้กำหนดให้

รัฐจัดให้มีสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะต่อ คณะรัฐมนตรี ในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ และสังคม ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า บทบัญญัติใน รัฐธรรมนูญ ได้วางรากฐานอันเป็นทุนสำรองที่ดีไว้แล้ว เพียงแต่รอการทำให้บังเกิดผล ซึ่ง จะต้องดำเนินการโดยอาศัยมาตรการ อันเป็นหน้าที่รับผิดชอบ ของฝ่ายบริหาร (มิ่งมิตร บุญ เขตการ, 2550) "ค่านิยม" ใหม่ นี้ จะต้องได้รับการปลูกฝังให้เป็นจิตสำนึก และให้ได้รับการ ยอมรับ พร้อมทั้งมีความพยายาม ที่จะนำไปปฏิบัติอย่างแพร่หลาย จนกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ ของคนในองค์กร หน่วยงาน หรือโรงพยาบาล ซึ่งจะมีผลทำให้ การปฏิรูปดำเนินไปสู่ ความสำเร็จ โดยอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนา ด้านการบริหารจัดการ ดังที่แสดงไว้ในภาพของกลไกการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ จากปัจจุบันไปสู่อนาคต

2. ปัญหาและอุปสรรคในการแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณของกระทรวง สาธารณสุข ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระทรวงสาธารณสุขจากระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ หลังจากระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเกิดขึ้นแล้ว กระทรวงสาธารณสุขได้รับงบประมาณ ในการทำงานลดลง แต่งบประมาณด้านสาธารณสุขส่วนใหญ่ของประเทศได้รับการจัดสรรให้แก่ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อ “จ่ายเป็นค่าบริการสาธารณสุข” ให้แก่ โรงพยาบาลต่าง ๆ แต่เงินค่าบริการสาธารณสุขที่เวลานี้ ได้รวมเอาเงินเดือนบุคลากรของ กระทรวงสาธารณสุข เงินค่าส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค รวมทั้งงบประมาณในการ ซ่อมแซมและพัฒนาอาคารสถานที่ และอื่น ๆ ที่กระทรวงสาธารณสุข เคยได้รับเข้าไปด้วย โดย ไม่ได้ศึกษาต้นทุนที่แท้จริงในการดำเนินการของโรงพยาบาล ทำให้เกิดปัญหาต่อกระทรวง สาธารณสุข ดังนี้ 1) โรงพยาบาลขาดสภาพคล่องทางการเงิน โรงพยาบาลที่มีประชาชน (ตาม ทะเบียนบ้าน) น้อย แต่มีจำนวนผู้ป่วยมาก เช่น เป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ หรือเป็น โรงพยาบาลชายแดน ที่มีประชาชนอพยพจากที่อื่นมาใช้บริการมาก จะมีปัญหาเรื่องการขาด เงินดำเนินการจนถึงกับขาดสภาพคล่องทางการเงิน 2) เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างประชาชน ทั้งคนจนและรวย ได้รับการบริการโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทำให้ประชาชนมาใช้บริการมากขึ้น ส่วนคนที่ยากจนจริง ๆ นั้น บางคนอาจไม่มีเงินเป็นค่าเดินทาง ก็อาจจะไม่สามารถมารับบริการ ได้ แต่ผู้มีเงินมากก็ยังมารับการรักษาที่โรงพยาบาลมากขึ้น เรียกร้องการรักษามากขึ้น โดยไม่ ต้องรับผิดชอบดูแลสุขภาพของตนเอง และไม่ต้องร่วมจ่ายเงินในการดูแลสุขภาพของตนเองเลย 3) ไม่มีงบประมาณด้านส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค เนื่องจากกระทรวง

สาธารณสุขไม่ได้รับงบประมาณในการดำเนินการเลยหลังจากพ.ร.บ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้ประกาศใช้เป็นกฎหมาย 4) ขาดงบประมาณในการซ่อมแซมและพัฒนางบประมาณที่ขาดดุลทำให้โรงพยาบาลไม่มีงบประมาณในการซ่อมแซม พัฒนา และจัดหาสิ่งของเครื่องใช้และเทคโนโลยีทางการแพทย์ใหม่ ๆ ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิเวศน์ เขียววิชัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเมืองด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคด้านการพัฒนาสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข มีปัญหาอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรบุคคล ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนานโยบายในด้านการเงินการคลัง ปัญหาการขาดความชัดเจนในด้านกลไกการใช้งบประมาณ ไม่มีการกระจายงบประมาณให้ทั่วถึงเพียงพอ ปัญหาการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้าง เป็นต้น (นิเวศน์ เขียววิชัย, 2561)

3. รูปแบบการบริหารงานภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคมในการบริหารงบประมาณพบว่า ปัจจุบันกระแสการใช้สื่อสังคม (Social Media) และเครือข่ายสังคม (Social Networking) อย่าง Facebook, Twitter, YouTube ได้รับความนิยมสูงมาก ทั้งในรูปแบบการใช้ส่วนบุคคล โครงการ จนถึงระดับองค์กร มีการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ของหน่วยงานผ่านสื่อสังคม เครือข่ายสังคมอย่างต่อเนื่อง บุคลากรขององค์กรสมัครเป็นสมาชิกเว็บไซต์ Facebook และนำเสนอเนื้อหา ข้อมูลของตนเองผ่าน Facebook ควบคู่กับเว็บไซต์หลักที่มีอยู่เดิม รวมทั้งยังมีอีกหลายหน่วยงานสนใจดำเนินการเพิ่ม สาเหตุหลักก็ไม่น่าจะพ้นไปจากการปรับบทบาทการบริการ การประชาสัมพันธ์ให้ทันต่อเทคโนโลยีและตอบรับกับแนวคิดการบริการ ข้อดีของ Social Network คือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจากเพื่อนสู่เพื่อน เป็นตัวกลางในการเสนอและแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ หรือตั้งคำถามในเรื่องต่าง ๆ ประหยัดค่าใช้จ่ายในการติดต่อกับคนอื่น สะดวกและรวดเร็ว ใช้เป็นสื่อในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์หรือบริการลูกค้าสำหรับบริษัทและองค์กร และคลายเครียดได้สำหรับผู้ใช้ที่ต้องการหาเพื่อนคุยเล่นสนุก ๆ ข้อเสียของ Social Network เว็บไซต์ให้บริการบางแห่งอาจเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป หากผู้ใช้บริการไม่ระมัดระวังในการกรอกข้อมูล อาจถูกผู้ไม่หวังดีนำมาใช้ในทางเสียหาย หรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้ Social Network เป็นสังคมออนไลน์ที่กว้าง ย่อมมีบุคคลที่ไม่หวังดีแฝงตัวอยู่ แม้ว่า Social Network Service จะเป็นสื่อในการเผยแพร่ผลงานรูปภาพต่าง ๆ ของเราให้บุคคลอื่นได้ดูและแสดงความคิดเห็น แต่ก็ยังเป็นช่องทางในการถูก

ละเมิดลิขสิทธิ์ ขโมยผลงาน หรือถูกแอบอ้างด้วยเช่นกัน หากหน่วยงานได้ศึกษาประเด็นนี้อาจจะช่วยให้การใช้สื่อสังคม เครือข่ายสังคม เพื่อเผยแพร่สารสนเทศเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และปลอดภัยด้วย ผู้รับผิดชอบการเผยแพร่สารสนเทศของหน่วยงาน ไม่ควรใช้ E-mail ส่วนตัวของคนใดคนหนึ่ง รวมทั้งไม่ควรใช้ Group Mail ทั้งนี้หน่วยงานควรสร้าง E-mail เฉพาะสำหรับการใช้สมัครสมาชิกสื่อสังคม เครือข่ายสังคม เนื้อหาที่น่าสนใจ นอกจากข้อมูลหน่วยงานแล้ว ควรนำเสนอเนื้อหาอื่น ๆ ตามวาระ เทศกาลสำคัญหมุนเวียนแนะนำอย่างสม่ำเสมอ

สรุป

ยุทธศาสตร์เชิงรุกของการบริหารงานสาธารณสุขแนวใหม่ มีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงนโยบาย ระบบ และโครงสร้างองค์กร ตลอดจนแนวทาง วิธีการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ และบริหารการสาธารณสุขของประเทศ อย่างขนานใหญ่ อุปสรรคอันใหญ่หลวงที่ทำให้การบริการ ของกระทรวงสาธารณสุข ไม่อาจหลุดจากบ่วงที่รัดตรึงตนอยู่ในขณะนี้ อันเกิดจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ ความเคยชินต่อการทำหน้าที่ บริหารกิจการสาธารณสุขตามแผนงานต่าง ๆ ที่แยกออกจากกันอย่างกระจัดกระจาย งบประมาณที่ได้รับจัดสรรตามแผนงานเหล่านั้น ก็ตกอยู่ในความรับผิดชอบของการบริหารของหลายกรม รวมทั้ง สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขเอง ก็ทำหน้าที่บริหารงบประมาณของแต่ละแผนงานด้วย นอกจากนั้น แหล่งเงินที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการ มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น งบประมาณของหน่วยงานส่วนกลาง งบประมาณและเงินรายได้ของส่วนท้องถิ่น เงินประกันสังคม เงินประกันสุขภาพ เงินที่เรียกเก็บจากผู้มาใช้บริการ เงินบริจาค และเงินที่ช่วยเหลือจากต่างประเทศ เป็นต้น สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดการดำเนินงานในกิจการสาธารณสุขที่ซ้ำซ้อน ขาดการติดต่อเชื่อมโยง และประสานสัมพันธ์กัน ทั้ง ๆ ที่ในหลายกรณี เป็นกิจการในเรื่องเดียวกัน ปัจจัยข้อนี้ได้ทำให้เกิดความสิ้นเปลือง สูญเปล่าอย่างมากมาย ยิ่งในกรณีที่มีการเพิ่มการลงทุน หรือขยายการดำเนินงานในกิจการชำนาญพิเศษ อาทิ บริการเฉพาะโรค บริการที่ใช้เทคโนโลยีเฉพาะทาง ก็ยังยังทำให้การแยกส่วน แยกความเป็นเจ้าของ ทำให้คงอยู่ หรือกระจัดกระจายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ต่อไปอีก โอกาสที่จะผสมผสานกิจการต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อบริการประชาชนให้ได้ผลประโยชน์สูงสุด ทั้งถึง และเป็นธรรม ตามความต้องการ และความจำเป็นด้านสุขภาพ ที่มี

อยู่อย่างหลากหลาย ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน จึงอาจไม่มีทางเป็นไปได้เลย สำหรับโครงสร้าง และการจัดระบบองค์กรบริหาร ที่ยึดบทบาทของส่วนกลาง อยู่อย่างเหนียวแน่นในขณะนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะงานวิจัยเรื่อง การบริหารภาครัฐโดยใช้เครือข่ายทางสังคมเพื่อแก้ปัญหา การขาดแคลนงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข ดังนี้

1. ส่งเสริมการประสานงานความรู้ ความเข้าใจ การทำงานร่วมกัน ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาล เอกชน ประชาชน และเครือข่ายทางสังคม อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อจะได้เป็นหลักการสำคัญสำหรับนำไปปฏิบัติ ควรศึกษาระบบการบริหาร การตรวจสอบภายใน องค์กร โดยนำวิธีการใหม่ ๆ หรือกระบวนการที่สามารถตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำมาใช้กับระบบราชการ โดยมีภาคประชาชนเป็นตัวแปรสำคัญในการติดตาม และช่วย ตรวจสอบ

2. ควรศึกษาการสร้างต้นแบบเครือข่ายทางสังคม และผู้นำทางสังคมในมิติต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับงานภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีต้นแบบจากโครงการก้าวคนละก้าว เป็นตัวอย่างศึกษา และควรศึกษาการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมของเครือข่ายทางสังคมว่ามีประโยชน์กับภาคประชาชนแค่ไหน เพียงใด โดยจัดทำเป็นสถิติต่าง ๆ ออกมา แล้ว รายงานผลให้กับภาครัฐ ภาคประชาชน ว่าผลมีผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร เพื่อที่จะ เป็นข้อมูลสำหรับการจัดตั้งเครือข่ายทางสังคม เพื่อช่วยเหลือในกิจกรรมที่จำเป็นต่อไป

3. ควรทำการศึกษาวิจัยถึงรูปแบบของเครือข่ายทางสังคม และการแสดงออกทางสังคมที่ตอบสนองกับความต้องการของประชาชน หรือที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง เพื่อที่จะนำมาเป็นต้นแบบในการดำเนินการของภาครัฐ ภาคเอกชน ว่าการใช้แนวทางนั้นเหมาะสมกับ กิจกรรมที่จะดำเนินการหรือไม่ เพื่อที่จะพัฒนารูปแบบต่าง ๆ ของการใช้เครือข่ายทางสังคม และผลของการใช้เครือข่ายทางสังคม เพื่อนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในมิติต่าง ๆ ต่อไป และควรทำการศึกษาวิจัยถึงนโยบายภาครัฐ เกี่ยวกับปัญหาด้านงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข และภาคประชาชนที่มารับบริการการรักษาพยาบาลของโรงพยาบาลรัฐบาลใน

สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ว่าทำไมงบประมาณถึงไม่เพียงพอต่อการให้บริหารจัดการด้านงบประมาณ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐนรี สุพรรณพงศ์. (2551). แนวทางส่งเสริมการระดมทุนในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักหอสมุดคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิเวศน์ เขียววิชัย. (2561). การเมืองด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน. วารสารรัฐศาสตร์, 12(27), 275-276.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และพิชญ์ณัฐ เนื่องจำนงค์. (2559). การสื่อสารเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมเครือข่ายธุรกิจ: จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการและเส้นทางวิจัยที่ท้าทายในอนาคต. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา, 9(1), 73-92.
- มิ่งมิตร บุญเขตการ. (2550). กระบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาหมู่บ้านไหมคุณธรรม อำเภอมีชัย จังหวัดขอนแก่น. ใน รายงานการวิจัย. คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมานันท์ พุทธจักร. (2560). อะไรทำให้โรงพยาบาลขาดแคลน. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2560 จาก <https://isaanrecord.com/2017/11/07/toon-bodyslam/>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์*

BUDDHIST PSYCHOLOGICAL COUNSELING FOR SUFFERING

REDUCTION IN ASTROLOGY

ณฐณ์ช แก้วผลึก

Nathanat Kaewpaluk

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: najit-1969@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักการทางจิตวิทยาและการปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ 2) เพื่อสังเคราะห์หลักการให้คำปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย โหราจารย์จากมูลนิธิสมาคมโหราแห่งประเทศไทยในพระสังฆราชูปถัมภ์, สมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ, สถาบันโหราศาสตร์ไทย-สากล, สถาบันโหราศาสตร์วิทยา และสมาคมลิขิตบนฝ่ามือ จำนวน 17 รูป/คน และผู้รับคำปรึกษาทางโหราศาสตร์ จำนวน 269 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสำรวจ สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า

1. หลักการปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ ให้ความสำคัญที่ตัวบุคคล โดยสนับสนุนให้ผู้รับบริการ เปิดรับประสบการณ์(ทุกข์) ประเมินตนเองอย่างถ่องแท้ ค้นหาสาเหตุทุกข์ตามความเป็นจริง(สมุทัย) ความดับทุกข์ (นิโรธ) แนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การดับทุกข์ (มรรค) โดยผู้ให้บริการจะต้องเป็นบุคคลที่มีกัลยาณมิตร ใส่ใจ เข้าใจเรื่องราวและความรู้สึกนึกคิดของผู้รับบริการและยอมรับความแตกต่างของผู้รับคำปรึกษา

* Received 4 June 2019; Revised 26 June 2019; Accepted 27 June 2019

สัมพันธภาพระหว่างผู้ให้บริการกับ ผู้รับบริการโดยสัมมาทิฏฐิของผู้ให้บริการปรึกษา มีความสำคัญมากกว่าเทคนิคใด ๆ

2. สังเคราะห์หลักการให้คำปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ พบว่า โหราจารย์ให้การช่วยเหลือเป็นรายบุคคล ทั้งด้านปัญหาส่วนตัว การศึกษา อาชีพ และครอบครัว เป็นต้น โดยการหยิบยื่นสัมพันธภาพอันดี ระหว่างโหราจารย์และผู้ขอคำปรึกษา เพื่อที่จะได้เปิดเผยตนเอง และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตนเอง กระบวนการปรึกษาต้องใช้เวลา กำลังความสามารถและประสบการณ์อย่างต่อเนื่องทั้งสองฝ่าย ถ้าพบว่าผู้รับคำปรึกษามีเคราะห์ประสบทุกข์ ก็แนะนำให้ใช้สติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท ด้วยการเสริมกำลังใจ เมื่อผู้รับคำปรึกษามีโชค ก็เตือนสติไม่ให้ประมาท และหลงระเหิงในโชค หลักธรรมของโหราจารย์ ที่สำคัญคือ หลักพรหมวิหาร 4 ศีล 5 ผู้รับคำปรึกษา คาดหวังคุณสมบัติของโหราจารย์ ด้านปัญญา เชื่อมมั่นและพึงพอใจผู้มีความรู้จริงใคร่ครวญ ตรวจสอบ พุดคุยรายละเอียดก่อนทำนาย และชี้ช่องทางแก้ปัญหา รองลงมาด้านศีล ด้านสังคม และด้านจิตใจ และพบว่าโหราจารย์ส่วนใหญ่ ให้คำปรึกษาด้านปัญญา ได้แก่ การแนะนำให้ใช้เหตุผลเพื่อแก้ที่สาเหตุแห่งปัญหารองลงมาด้านศีล ด้านสังคม และด้านจิตใจ

3. รูปแบบการปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยา ควรเป็นแบบเน้นที่ตัวบุคคล ตามกระบวนการอริยะสัจ 4 เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคคลให้มีความสามารถ ยอมรับตรวจสอบวินิจฉัย ปัญหาตนเองได้ ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของตนเองและ ผู้อื่น และสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกัลยาณมิตรของโหราจารย์ และผู้รับคำปรึกษา ด้วยคุณสมบัติด้านปัญญา ศีล สังคม และด้านจิตใจที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่ปรึกษา

คำสำคัญ: โหราศาสตร์, พุทธจิตวิทยา, การลดความทุกข์

Abstract

The objectives of this dissertation were; 1) to study psychological principles and astrological counseling in accordance with Buddhist psychology in order to reduce suffering, 2) to synthesize astrological counseling principles according to Buddhist psychology to reduce suffering, 3) to present a form of

astrological counseling according to Buddhist psychology to reduce suffering. This dissertation is a mixed research method, quantitative and qualitative research. The sample consisted of the astrologer from the Astrologer Association of Thailand in the Sangha Patronage, International Astrology Association, Thai-International Astrology Institute, Institute of Astrology and the Association of Destiny on the palm of 17 persons and 269 astrological consultants. The tools used in the research consisted of in-depth interviews and surveys. Statistics used include the average.

The results showed that:

1. Principles of astrology counseling according to Buddhist psychology to reduce suffering give an importance to the person by encouraging service recipients to accept the experience (Suffering/Dukha), self-assessment completely, find the cause of suffering as really are (Samudaya), the cessation of suffering (Nirodha), path leading to the cessation of suffering (Magga). The service provider must be a person who has a friendly mind, caring, understanding the story and the feelings of the clients and accept the differences of counselees. The relationship between service providers and service recipients by the right view of the consultant service is more important than any technique.

2. Synthesis of astrological counseling principles according to Buddhist psychology in order to reduce suffering, found that the astrologer provides individual assistance, including personal problems, education, occupation and family, etc., by submitting a good relationship between the astrologer and the counselees in order to reveal him-self and ready to change self-improvement. The consultation process takes time, capacity and continuous experience on both sides, If found that the counselee has misfortune to suffer, It is recommended to use consciousness, not negligence by encouraging. When the

counselee had luck, warned him not to be careless and indulge in luck. The main Dhamma principle of the astrologer is the four sublime states of mind, five precepts. The counselee expects the qualifications of the astrologer in terms of wisdom, confidence and satisfaction, those with true knowledge contemplating, examining, discussing details before predicting and point out the solution, followed by in terms of precept (Sila), in terms of social and mental aspect and found that most astrologer gave the intellectual counseling namely, suggesting to use reason to solve the cause of the problem, followed by precepts, social and mental aspects.

3. The form of astrological counseling according to Buddhist psychology should be focused on the person in accordance with the four noble truths process to develop the potential of the person to be able to accept, check for self-diagnosis, accept the changes of yourself and others and the actual environment which is based on the wisdom of the astrologer and counselees with the intellectual, precept, social and mental qualities that are suitable for the problem of the counseling.

Keywords: Astrology, Buddhist Psychological, Suffering Reduction

บทนำ

สังคมไทย รับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาพันกว่าปีแล้ว ความคิด พิธีกรรม ประเพณีต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็ล้วนแต่พัฒนามาจาก หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สังคมและวัฒนธรรมไทยก็สะท้อนสาระธรรมในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนา แห่งการกระทำ (กรรมวาท และ กิริยวาท) เป็นศาสนาแห่งความเพียร (วิริยวาท) (มหาวิทยาลั ยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2525) ซึ่งสอนให้เชื่อผลของการกระทำ (กรรม) ของมนุษย์เอง พุทธธรรมเป็นเรื่องราวของชีวิตที่ได้อธิบายไว้อย่างละเอียดลออถึงความทุกข์ของมนุษย์ และ แนวทางในการพ้นทุกข์ได้อย่างหลักแหลมสามารถนำไปปฏิบัติได้ทุกกาลสมัยซึ่งเหมาะในการ ประยุกต์ใช้ในการให้บริการปรึกษา (วัชร ทรัพย์มี, 2554) ธรรมชาติของคนเราโดยทั่วไปเป็นผู้ที่

มีอารมณ์มีความรู้สึกนึกคิดมีความเข้าใจมีเหตุผล มีความสามารถ และมีคุณค่าอยู่ในตัวทุกคน พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้เจริญเติบโตทางด้านร่างกาย และจิตใจได้อย่างสมบูรณ์เพื่อให้อยู่ร่วมกับคนในครอบครัวและคนในสังคมได้อย่างปกติสุข

แต่การที่คนเรา เกิดมีความทุกข์มีปัญหาก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้นั้น นักจิตวิทยาผู้ให้การศึกษาที่มีชื่อเสียง ดร. จิน แบรี ได้ให้ความเห็นว่า ปัญหาการบกพร่องจิตใจของผู้รับการศึกษานั้น เกิดจากบุคคลนั้นมองตนเองไม่ตรงกับความเป็นจริง ไม่เข้าใจความรู้สึกความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง มีความสับสน เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความวิตกกังวล คับข้องใจ หรือเก็บกดอารมณ์ ความรู้สึกเหล่านี้จะไปปิดกั้นความสามารถในการใช้เหตุผลที่มีอยู่ในตนเอง ซึ่งจะช่วยลดปัญหาทางด้านอารมณ์และความรู้สึกที่เป็นทุกขวิตกกังวลไปได้ ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษา ได้สำรวจปัญหา สำรวจตนเอง สำรวจความเป็นจริงต่าง ๆ ช่วยให้เกิดสติและปัญญา มองเห็นทางสว่างในการแก้ไข ปัญหาและได้ใช้ ความสามารถที่มีอยู่ในตนเองตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตนเองต่อไปได้ (ดร. จิน แบรี, 2549) ดังนั้นการศึกษามีหมายถึงการให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีความสับสนหรือผู้ที่มีความทุกข์ทางด้านอารมณ์-จิตใจ ด้วยการพูด คุยกันอย่างมีขั้นตอนโดยผู้ให้คำปรึกษาจะเป็นผู้ช่วยสร้างบรรยากาศของความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ผู้มีปัญหา มีความรู้สึกสบายใจว่าได้รับการยอมรับและเข้าใจจึงพร้อมที่จะเปิดเผยความรู้สึกหรือปัญหาของตนเองและเกิดการ เรียนรู้สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจนสามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม การสงสัยใคร่รู้ของมนุษย์ซึ่งมีมากกว่าสัตว์โลกประเภทอื่น โดยเฉพาะความใคร่รู้สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปของชีวิต คาคการณ์ หรือการทำนายจึงเกิดขึ้น เพื่อจะใช้เป็นข้อมูลเพื่อลดความทุกข์ในการดำเนินชีวิต ในทางพุทธศาสนาได้มีการพยากรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2553) ปรากฏให้เห็นในพระไตรปิฎกและอรรถกถาไว้หลายตอน เช่นการที่พระพุทธองค์ได้รับการพยากรณ์จากเหล่าพราหมณ์ 8 คน ภายหลังพระประสูติกาลเพียง 5 วัน นอกจากนั้นการที่พระองค์ทรงพยากรณ์พระสุบินของพระองค์เองก่อนที่จะทรงตรัสรู้ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2525) คำพยากรณ์ของพระองค์จะตรัสแบบซักถามเข้าหากรรมคือทรงพยากรณ์โดยอิงกรรมหรือการกระทำของคนโดยไม่ตรัสถึงปาฏิหาริย์ใด ๆ (พ.รัตนลักข์ (เปรียญ9), 2555) คนในสังคมไทยก็มีความเชื่อเรื่องการพยากรณ์หรือการทำนายซึ่งมีอยู่ทั่วไป ทางโหราศาสตร์ แม้บางพิธีกรรม ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางพุทธศาสนาโดยตรง ก็ยังเกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์อยู่ ใน

ส่วนความคิด ความเชื่อ และการตัดสินใจของคนไทยได้รับอิทธิพลจากโหราศาสตร์อยู่มาก และมีแนวโน้มได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะคนที่พึ่งพิงโหราศาสตร์ส่วนใหญ่จะมีทัศนคติที่ดีมีความสนใจและเชื่ออยู่แล้ว (ณัชชา ชินธิป, 2548)

คนในสังคมเมืองโดยเฉพาะกรุงเทพฯ เมืองหลวงของประเทศและเป็น "มหานคร" ที่เป็นศูนย์กลางความเจริญทุกด้าน มีประชากรมากที่สุดของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่งการเงินการธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสาร และความเจริญของประเทศ เป็นเมืองที่มีชื่อยาวที่สุดในโลก ตั้งอยู่บนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านและแบ่งเมืองออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรี โดยกรุงเทพมหานครมีพื้นที่ทั้งหมด 1,568.737 ตารางกิโลเมตรมีประชากรตามทะเบียนราษฎรกว่าห้าล้านคน ทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเอกนคร (primate city) จัด และศูนย์ชุมชนอื่นของประเทศไทยด้วยความสำคัญ มีผู้กล่าวว่า กรุงเทพมหานครเป็น “เอกนครที่สุดในโลก” เพราะมีประชากรมากกว่านครที่มีประชากรมากเป็นอันดับสองถึงสี่สิบเท่า (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2559) เนื่องจากเป็นเมืองใหญ่มีประชากรมาก ปัญหาที่ก่อให้เกิดทุกข์ก็มากตามไปด้วย คนส่วนใหญ่จึงนิยมไปขอคำปรึกษาทางโหราศาสตร์จากนักพยากรณ์ หรือ หมอดู เพื่อทำนายความเป็นไปในชีวิตจะได้เป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติตนอย่างมีความหวังได้ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ส่งผลต่อชีวิตหลายด้าน เช่น ช่วยสร้างความมั่นใจ ช่วยในการตัดสินใจ ช่วยวางแผนอนาคต พร้อมทั้งสอดแทรกคติ ธรรมคำสอนให้กับบุคคล (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะพัฒนาการให้การปรึกษานวหลักพุทธศาสนา ไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาของมนุษย์ ทั้งปัญหาส่วนตัว ครอบครัว ตลอดจนอาชีพการงานของคนทุกระดับชั้น นอกจากจะแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยศาสตร์แขนงอื่นแล้ว อย่างไรก็ตามก็มีกลุ่มคนจำนวนมากได้ใช้หลักโหราศาสตร์มาผนวกเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการให้การปรึกษาเพื่อเสริมสร้างกำลังใจ และแรงจูงใจในการแก้ปัญหาโดยองค์รวมในชีวิตและสังคม กล่าวคือ คุณสมบัติของผู้ให้คำปรึกษาทั้งทางจิตวิทยาทางพุทธศาสนา พุทธจิตวิทยา แม้ทางแก้ปัญหาทางกฎหมาย คุณสมบัติพื้นฐานและความสามารถในการเข้าใจปัญหา โดยเฉพาะคุณสมบัติในการจูงใจและทักษะในกระบวนการให้การปรึกษา รวมทั้งวิธีหลักความคิด วิธีจูงใจล้วนมีกระบวนการใกล้เคียงกัน

เนื่องจากในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการให้การปรึกษา ทั้งในกระบวนการแก้ปัญหา เช่น อริยสัจ 4 ซึ่งจัดเป็นกระบวนการพื้นฐานในการให้การปรึกษา หลักกรรมและวิญญูะ หลักพรหมวิหาร 4 หลักกัลยาณมิตร 7 หลักไตรลักษณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2553) เป็นหลักที่สำคัญของผู้ที่ให้การปรึกษาแก่ผู้อื่น นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังมีหลักที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเข้าใจปัญหา การสร้างประสิทธิภาพ เพื่อความก้าวหน้าในกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเกี่ยวเนื่องกับทักษะ ของผู้ให้การปรึกษา ในส่วนของผู้ให้การปรึกษาทางโหราศาสตร์แม้จะมีหลักการอันเป็นสากล แต่ทักษะและการประยุกต์ใช้ศาสตร์อื่นมาบูรณาการก็ขึ้นอยู่กับภูมิหลังและความสนใจของแต่ละท่าน ซึ่งยังไม่ได้กำหนดรูปแบบการบูรณาการที่ชัดเจน ในสังคมไทยแม้โหราจารย์ จะใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อให้การปรึกษาในการลดความทุกข์ดังกล่าว แต่ก็ยังขาดการวิเคราะห์เพื่อการกำหนดรูปแบบที่ตายตัว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่จะศึกษา การปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการ การปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยา และคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของผู้ให้การปรึกษาทางโหราศาสตร์ เพื่อให้การปรึกษาดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาเพื่อลดความทุกข์ แก่ชาวพุทธไทยและเพื่อให้การปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นที่น่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาหลักการทางจิตวิทยาและการปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์
2. เพื่อสังเคราะห์หลักการให้การปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องการปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed- Method Research) ซึ่งผู้วิจัย ได้กำหนด

แนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดในเรื่องการกำหนดประชากรการสุ่มกลุ่มตัวอย่างการเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดทำ และการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้รับการปรึกษาทางโหราศาสตร์ จากโหราจารย์ที่ให้การปรึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยา จำนวน 350 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้รับการปรึกษาทางโหราศาสตร์ จากโหราจารย์ที่ให้การปรึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยา ซึ่งได้มาโดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง ของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2556) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคาดเคลื่อน 0.05 สุ่มจำนวนตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากรตามขนาดของประชากรที่กำหนดไว้จำนวน 900 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 269 คน

2. การวิจัยด้านคุณภาพ

มีวิธีการดำเนินการสืบค้นข้อมูลดังต่อไปนี้ ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือก ได้แก่ ผู้ให้คำปรึกษาทางโหราศาสตร์ โหราจารย์ที่ให้คำปรึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยา โหราจารย์ที่เป็นระดับครูอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิระดับคุณวุฒิบัณฑิต จากสถาบันต่าง ๆ และนักพยากรณ์อาชีพอิสระทั่วไป จำนวน 17 คนในกรุงเทพมหานคร โดยหลักเกณฑ์การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้ การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาถึง การได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการให้คำปรึกษาทางพุทธจิตวิทยาตามแนวโหราศาสตร์เพื่อการลดทุกข์ โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตรฯ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า และจะกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ส่วนในขณะการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพนิ่ง และเคลื่อนไหว

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดโดยใช้เทคนิค 6'C ได้แก่ 1) Conceptualize (การจัดกรอบแนวคิด) 2) Communication (การอธิบาย) 3) Category (จัดหมวดหมู่) 4) Classify (การจำแนกกลุ่ม) 5) Content (สาระสำคัญ) 6) Concept (ประเด็น) เมื่อรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด

แล้วจะนำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องอย่างครบถ้วนโดยอิงจากเอกสารประกอบการตรวจสอบด้วย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขต เนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือ คือแบบสอบถาม (Questionnaire)

3.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ จำนวนอย่างน้อย 5 ท่าน เช่น ด้านพุทธศาสตร์ ด้านจิตวิทยา ด้านการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ เป็นต้น ในการตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีความเที่ยงตรงและสามารถใช้ในการเก็บข้อมูลได้หรือไม่

3.3 ติดต่อขอหนังสือจาก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหาร หรือหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มเป้าหมาย

3.4 นำส่งหนังสือขออนุญาต และขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหน่วยงานเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดวันที่จะไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง

3.5 ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแล้วไปแจกให้ผู้มารับคำปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 350 ชุด ผู้วิจัยจะเป็นผู้แจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ที่ได้รับทั้งหมด 269 ชุด

4.3 นำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มประชากรมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ตามลำดับ ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ ทำการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์ระดับ คุณสมบัติของโหราจารย์ที่ท่านคาดหวังที่สุด คำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลความ

5.3 วิเคราะห์ความแตกต่างเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาหรือการให้แนวทางปฏิบัติของโหราจารย์ โดยหาค่า Independent Samples t-test, F-test เพื่อทำการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

1. ศึกษาหลักการทางจิตวิทยาและการศึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ ให้ความสำคัญที่ตัวบุคคล โดยสนับสนุนให้ผู้รับบริการ เปิดรับประสบการณ์ (ทุกข์) ประเมินตนเองอย่างถ่องแท้ ค้นหาสาเหตุทุกข์ตามความเป็นจริง(สมุทัย) ความดับทุกข์ (นิโรธ) แนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การดับทุกข์ (มรรค) โดยผู้ให้บริการจะต้องเป็นบุคคลที่มีกัลยาณมิตร ยอมรับใส่ใจ เข้าใจเรื่องราวและความรู้สึกนึกคิดของผู้รับบริการ สัมพันธภาพระหว่างผู้ให้บริการกับ ผู้รับบริการโดยสัมมาทวิปฏิภาณของผู้ให้บริการปรึกษา มีความสำคัญมากกว่าเทคนิคใด ๆ

2. สังเคราะห์หลักการให้คำปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ พบว่า โหราจารย์ให้การช่วยเหลือเป็นรายบุคคล ทั้งด้านปัญหาส่วนตัว การศึกษา อาชีพ และครอบครัว เป็นต้น โดยการหยิบยื่นสัมพันธภาพอันดี ระหว่างโหราจารย์และผู้ขอคำปรึกษา เพื่อที่จะได้เปิดเผยตนเอง และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตนเอง กระบวนการปรึกษาต้องใช้เวลา กำลังความสามารถและประสบการณ์อย่างต่อเนื่องทั้งสองฝ่าย ถ้าพบว่าผู้รับคำปรึกษา มีเคราะห์ประสบทุกข์ ก็แนะนำให้ใช้สติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท ด้วยการเสริมกำลังใจ เมื่อผู้รับคำปรึกษามีโชค ก็เตือนสติไม่ให้ประมาท และหลงระเหิงในโชค หลักธรรมของโหราจารย์ ที่สำคัญคือ หลักพรหมวิหาร 4 ศีล 5 ผู้รับคำปรึกษา คาดหวังคุณสมบัติของโหราจารย์ ด้านปัญญา เชื่อมั่นและพึงพอใจผู้มีความรู้จริงใคร่ครวญ ตรวจสอบ พุดคุยรายละเอียดก่อนทำนาย และชี้ช่องทางแก้ปัญหา รองลงมาด้านศีล ด้านสังคม และด้านจิตใจ และพบว่าโหราจารย์ส่วน

ใหญ่ ให้คำปรึกษาด้านปัญญา ได้แก่ การแนะนำให้ใช้เหตุผลเพื่อแก้ที่สาเหตุแห่งปัญหา รองลงมาด้านศีล ด้านสังคม และด้านจิตใจ

3. รูปแบบการปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยา ควรเป็นแบบเน้นที่ตัวบุคคล ตามกระบวนการอริยสัจ 4 แบบมีผู้รับคำปรึกษาเป็นจุดศูนย์กลาง ที่เน้นเริ่มจากตัวทุกข์เฉพาะของบุคคล เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคคลให้มีความสามารถพึ่งตนได้ ยอมรับ ตรวจสอบ วินิจฉัย ปัญหาตนเองได้ ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของตนเอง ผู้อื่น และสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในรูปของไตรลักษณ์ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกัลยาณมิตรของโหราจารย์และผู้รับคำปรึกษา ด้วยคุณสมบัติด้านปัญญา ศีล สังคม และด้านจิตใจที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่ปรึกษา

อภิปรายผล

1. หลักการปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ ให้ความสำคัญที่ตัวบุคคล ที่เรียกว่า อุปนิสัย ตัวอย่างในการพิจารณาความแตกต่างในอุปนิสัยเปรียบกับ บัว 4 เหล่า หรือ จริต 6 โดยสนับสนุนให้ผู้รับบริการ เปิดรับประสบการณ์ (ทุกข์) ประเมินตนเองอย่างถ่องแท้ ค้นหาสาเหตุทุกข์ตามความเป็นจริง (สมุทัย) ความดับทุกข์ (นิโรธ) แนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การดับทุกข์ (มรรค) โดยผู้ให้บริการจะต้องเป็นบุคคลที่มีกัลยาณมิตร สอดคล้องกับพระวิชัย วิชโย ที่พบว่า การแก้ปัญหาด้วยหลัก อริยสัจ 4 เน้นอารมณ์ปัจจุบัน ยอมรับใส่ใจ เข้าใจเรื่องราวและความรู้สึกนึกคิดของผู้รับบริการ สัมพันธภาพระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการโดยสัมมาทิฐิของผู้ให้บริการปรึกษา มีความสำคัญมากกว่าเทคนิคใดๆ (พระวิชัย วิชโย (แสงสว่าง), 2553)

2. สังเคราะห์หลักการให้คำปรึกษาทางโหราศาสตร์ พบว่า โหราจารย์ให้การช่วยเหลือเป็นรายบุคคล ทั้งด้านปัญหาส่วนตัว การศึกษา และอาชีพ โดยการหยิบยื่นสัมพันธภาพอันดีระหว่างโหราจารย์ และผู้ขอคำปรึกษา เพื่อที่จะได้เปิดเผยตนเอง และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงตนเอง กระบวนการปรึกษาต้องใช้เวลา กำลังความสามารถและประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ถ้าพบว่าผู้รับคำปรึกษามีเคราะห์ ก็แนะนำให้ใช้สติสัมปชัญญะ ด้วยการเสริมกำลังใจ และแนะนำหลักธรรมมาช่วยแก้ไขปัญหาสอดคล้องกับภิญโญ พงศ์เจริญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของโหรในสังคมไทย พบว่า โหรมีบทบาทต่อสุขภาพจิตที่ดี (เป็นที่ปรึกษา) สร้างความ

เชื่อมั่น ช่วยตัดสินใจ ช่วยในการวางแผนอนาคต สอดแทรกคติธรรมคำสอน เช่น เมื่อผู้รับคำศึกษามีโชค ก็เตือนสติไม่ให้ประมาท และหลงระเห็จในโชค เพื่อให้ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท (ภิญโญ พงศ์เจริญ, 2543) และสอดคล้องกับวรพล ไม้สน (พลังวัชร) ได้นำเสนอหลักธรรมของโหราจารย์ ที่สำคัญคือ อปมาทธรรม, โยนิโสมนสิการ, ความเป็นกัลยาณมิตร, โลภธรรม, หลักสัจจะ และความไม่ประมาท โดยทั่วไปส่งเสริมให้ผู้รับคำปรึกษา รักษาศีล 5 ทำบุญให้ทานเพื่อเป็นการเสริมกำลังใจให้ดีขึ้น (วรพล ไม้สน (พลังวัชร), 2559)

ผลจากการสำรวจ ผู้รับคำปรึกษา คาดหวังคุณสมบัติของโหราจารย์ ด้านปัญญา สอดคล้องกับศิริินญา นภาพัทธ์ คือ โหราศาสตร์ หรือการใช้นายในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีความรู้จริงใคร่ครวญ ตรวจสอบ พุดคุ้ยรายละเอียดก่อนทำนาย และชี้ช่องทางแก้ปัญหา รองลงมาด้านศีล ด้านสังคม และด้านจิตใจ คือมีคุณธรรมจริยธรรม สร้างความรักความสามัคคี ไม่เห็นแก่ลาภสักการะ และใจเย็นมีอารมณ์ดี และพบว่าโหราจารย์ส่วนใหญ่ ให้คำปรึกษาด้านปัญญา ได้แก่ การแนะนำให้ใช้เหตุผลเพื่อแก้ที่สาเหตุแห่งปัญหา รองลงมาด้านศีล ด้านสังคม และด้านจิตใจ เช่น ให้มีความอดทน รักษาศีล การทำบุญให้ทาน และปฏิบัติสมาธิ หรือการแก้ดวงชะตาเคราะห์ (ศิริินญา นภาพัทธ์, 2551)

3. รูปแบบการปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยา เน้นที่ตัวบุคคล ได้แก่ 1) หลักการพื้นฐาน คือ ใช้หลักอริยสัจ 4 ที่เป็นหลักความจริงอันสูงสุด โดยแก้ปัญหาและพัฒนาตามขั้นตอนในอริยสัจ 4 คือ 1) ปริญา การกำหนดรู้เป็นกิจในทุกข์ เพื่อเข้าใจทุกข์ตามสภาพความเป็นจริง เข้าใจขอบเขตของปัญหา 2) ปหานะ การละเป็นกิจในสมุทัย คือมีเป้าหมายเพื่อขจัด แก่ไขต้นตอของปัญหา 3) สัจฉิกิริยา เป็นกิจในนิโรธ คือ การแก้ถึง เพื่อบรรลुสภาพที่ปราศจากปัญหา และ 4) ภาวนา กิจในมรรค คือการเจริญ ลงมือปฏิบัติ ทำตามวิธีที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมาย 2) เป้าหมายของการปรึกษา มีเป้าหมายให้บุคคลเจริญงอกงาม ในองค์ประกอบ 4 ประการ ซึ่งจะนำไปสู่การพ้นทุกข์ ได้แก่ ภาวิตกาย การพัฒนากาย ภาวิตศีล การพัฒนาพฤติกรรม ภาวิตจิต การฝึกอบรมศักยภาพและคุณภาพจิต และภาวิตปัญญา การฝึกอบรมเพื่อให้เข้าใจสิ่งทั้งหลาย ตามความเป็นจริง 3) วิธีแก้ปัญหาและพัฒนา แนะนำให้พึ่งตนเองและแก้ไข้ปัญหา โดยอาศัยสติปัญญา คิดพิจารณาอย่างรอบครอบ

สรุป

กระบวนการให้คำปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยา มุ่งเน้นให้บุคคลพึ่งตนเองได้ โดยการมีทัศนคติที่ถูกต้อง โดยการอาศัยปัญญา ซึ่งปัญญาจะเกิดขึ้นได้ ก็ขึ้นอยู่กับ 2 ตัวแปรคือ ปรีตโฆสะ และโยนิโสมนสิการ กล่าวคือการทำที่บุคคลมีกัลยาณมิตรที่ดี ผู้รับคำปรึกษาให้การปรึกษาที่ดี และผู้รับคำปรึกษาทางโหราศาสตร์มีสัมมาทิฐิ คุณสมบัติทั้งทางจิตวิทยา และโหราจารย์ มีครอบคลุมปรากฏในหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ได้แก่เป็นที่สบายใจ (ปิโย) น่าเคารพ (ครุ) น่าเจริญใจ (ภาวนีโย) รู้จักชี้แจงเหตุผล (วตฺตา จ) อดทนต่อถ้อยคำในกระบวนการปรึกษา (วจนฺทขโม) อธิบายชี้แจงเรื่องยุ่งยากได้ (คมภีรณจ กถ กตฺตา) และไม่แนะนำไปในทางเสื่อม (โน จมฺฐาเน นิโยชเย) ส่วนคุณสมบัติของผู้รับคำปรึกษาคือการทำในใจให้ละเอียดถี่ถ้วน คิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งพัฒนาตามลำดับจากผู้ให้คำปรึกษาประมวลได้คือ โยนิโสมนสิการ 10 แบบ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) 1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย 2) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ 3) วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ 4) วิธีคิดแบบอริยสัจ/คิดแบบแก้ปัญหา 5) วิธีคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์ 6) วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก 7) วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม 8) วิธีคิดแบบเร้ากุศล 9) วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน 10) วิธีคิดแบบวิภาษวาท การใช้ความคิดถูกวิธีนี้ จะช่วยให้มองเห็นสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นของความทุกข์ สืบหาเหตุผลจนตลอดสายแยกแยะออกวิเคราะห์ดูด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบและโดย อุบายวิธีให้เห็นสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาทางโหราศาสตร์ ควรจะบูรณาการหลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาเข้ากับการให้คำปรึกษาทางโหราศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ ของการให้การปรึกษาที่มีผลทางจิตวิทยา เป็นลักษณะพิเศษในสังคมไทย

1.2 โหราจารย์รุ่นใหม่ และพระภิกษุในพุทธศาสนา ควรใช้กุศโลบายทางโหราศาสตร์ที่สังคมไทยมีความสนใจมาเป็นประโยชน์ ในการเผยแพร่หลักพระพุทธศาสนา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่มีอุปนิสัยโน้มเอียงไปในทางศรัทธาจริต เพื่อที่จะจงใจให้เข้าสู่ความเข้าใจหลักคำสอนพุทธศาสนา ที่เป็นแก่นสาระอย่างแท้จริงตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาเรื่อง การทำนายความผันทางโหราศาสตร์กับความผันทางพุทธศาสนา

2.2 การศึกษาเรื่องบุคลิกภาพตามวันเกิดทางโหราศาสตร์กับบุคลิกภาพทางในพุทธศาสนาของชาวพุทธไทย

2.3 การศึกษาความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ไทยที่มีผลต่อการตัดสินใจเรื่องสำคัญในชีวิตของชาวพุทธไทย ในกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

ณัชชา ชินธิป. (2548). โหราศาสตร์กับการตัดสินใจทางธุรกิจ. ใน วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ดร.จิ้น แบรี่. (2549). การให้การปรึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.

พ.รัตนลักข์ (เปรี๊ญญ9). (2555). มหาศาสดาข้ามหันทภัยล้างโลก. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: ซีแอนด์เอ็น.

พรรณี ลีกิจวัฒน์. (2556). การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: คณะครูศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. (พิมพ์ครั้งที่ 32). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.

_____. (2553). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์.

- พระวิชัย วิชโย (แสงสว่าง). (2553). ศึกษาการบูรณาการหลักอริยสัจ 4 ในการให้คำปรึกษา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2525). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย .
- วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (6 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)
- วัชร ทรัพย์มี. (2554). ทฤษฎีให้บริการปรึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2559). กรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2559 จาก th.wikipedia.org/wiki/กรุงเทพมหานคร
- ศิริินญา นาศัพพ์. (2551). พุทธศาสนากับโหราศาสตร์. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.

อัตลักษณ์ทางศาสนา: รูปแบบการสื่อความหมายเพื่อสร้างสันติภาพ ของประชาคมอาเซียน*

RELIGIOUS IDENTITY: THE INTERPRETATION MODEL FOR PEACE IN ASEAN COMMUNITY

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์

Phrakhrusoponphuthisart

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ

Phrasuthirattanabundit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: sophonputtimcu@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย “อัตลักษณ์ทางศาสนา : รูปแบบการสื่อความหมายเพื่อสร้างสันติภาพของประชาคมอาเซียน” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด วิธีปฏิบัติ อัตลักษณ์ทางศาสนา มุ่งทำความเข้าใจกระบวนการสื่อความหมายทางศาสนา นำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อสร้างความเข้าใจอัตลักษณ์ ความขัดแย้ง สิทธิมนุษยชน และการสื่อความหมายทางศาสนาเชิงสันติของประชาคมอาเซียน วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งในเชิงเอกสาร และการวิจัยเชิงคุณภาพ เชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการอยู่ร่วมกันของประชาคมอาเซียนตามแนวศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม และฮินดู ศึกษานโยบายและกลไกการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของประชาคมอาเซียนตามแนวศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์กรภาครัฐ องค์กรศาสนา ผู้นำศาสนา และประชาชนทั่วไป โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 รูป/คน จาก 5 ประเทศ เพื่อหาลักษณะร่วม และข้อสรุปร่วม และการสนทนากลุ่มย่อย แนวทางการพัฒนารูปแบบและ

* Received 4 June 2019; Revised 26 June 2019; Accepted 27 June 2019

กระบวนการสื่อความหมายทางศาสนาและการสร้างวาทกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงสันติของประชาคมอาเซียน

ผลการศึกษาพบว่า

การสื่อความหมายอัตลักษณ์ทางศาสนาของบุคคลหรือกลุ่มนั้นมีลักษณะเป็นพลวัต มีโครงสร้างทางชนชั้นทางสังคมและอุดมการณ์ แต่ทั้งนี้ย่อมต้องอาศัย “การสื่อสาร” ผ่านภาษาระบบสัญลักษณ์ ช่องทางการสื่อสารเป็นตัวขับเคลื่อน เพื่อจัดรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมให้เป็นไปตามโครงสร้างศาสนานั้น ๆ อัตลักษณ์ในพื้นที่การสื่อสารและพื้นที่สาธารณะนั้นมีความซับซ้อนเนื่องจากมีความเกี่ยวโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการนับถือทางศาสนา ดังนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเชิงอัตลักษณ์ทั้งในลักษณะความขัดแย้งภายในตัวของปัจเจกบุคคลเอง และความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางศาสนาที่แตกต่างกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมแบบพหุวัฒนธรรมนั้นจะต้องมีพื้นที่ร่วม (collective space) ที่ยอมรับในความแตกต่างของอัตลักษณ์ทางศาสนาในบริบทของสังคม และต้องเป็นพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสให้อัตลักษณ์ที่แตกต่างนั้นสามารถแลกเปลี่ยนแบ่งปันซึ่งกันและกันได้อย่างเท่าเทียม

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ทางศาสนา, การสื่อความหมาย, ประชาคมอาเซียน, สันติภาพ

Abstract

This research was “Religious identity: a model of meaning to create peace for the ASEAN community”. The objectives were to study the concept of practices religious identities. Focus on the process of religious meaning to analyze identity conflict human rights and religious meaning to create a peaceful understanding of the ASEAN community. This is a mixed method research of both documentary research and qualitative research. Connect knowledge about the concepts and principles that coexist in the ASEAN community along with Buddhism, Christianity, Islam and Hinduism. Study the policies and mechanisms for promoting coexistence of the ASEAN community. According to the religion and local wisdom of government organizations, religious organizations, religious leaders and people by in-depth interviews and random sampling. Informational

group is religious leaders and professionals about 30 persons from 5 countries. To find characteristics and conclusions and group discussions, guidelines for development of forms and processes of religious meaning and discourse formation to create a peaceful understanding of the ASEAN community.

The study indicated that:

the meaning of the religious identity of that person or group was dynamic. There are social class and ideological structures. However, it must rely on "communication" through language, symbol system, communication channels are driven to form social relations in accordance with the structure of each religion. Identities in the communication area and public area are complicated because it was related to the relationship between religious groups. Therefore, to avoid identity conflicts both within the individual's own conflict and conflicts between individuals with different religious identities. It was essential that the multicultural society must have a common area. That accepts differences in religious identities in the context of society and must be a central area that allows different identities to be shared equally.

Keywords: religious identity, meaning communication, ASEAN community, Peace

บทนำ

หนึ่งในคุณลักษณะของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนคือ การสร้าง อัตลักษณ์อาเซียน ซึ่งได้ระบุไว้ในแผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ค.ศ.2009-2015) ว่า "อัตลักษณ์อาเซียน เป็นพื้นฐานด้านผลประโยชน์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเป็นตัวตนร่วมกัน จารีต ค่านิยม และความเชื่อ รวมทั้งความปรารถนาในฐานะประชาคมอาเซียนอาเซียนจะส่งเสริม ตระหนัก และมีค่านิยมร่วมกันในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ท่ามกลางความแตกต่างในทุกชั้นของสังคม" สามเสาหลักในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนคือประชาคมการเมืองและความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมนั้น ศาสนาอยู่ในกลุ่มของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสิบประเทศในอาเซียนที่รวมตัวเป็นประชาคมมีหลาย

ศาสนา มีหลายลัทธิความเชื่อ มีหลายวัฒนธรรม หากจะหลอมรวมให้มีเพียงศาสนาเดียว สังคมและวัฒนธรรมส่วนหนึ่งมาจากศาสนา การที่จะรวมคนหลากหลายความเชื่อให้เป็นสังคมเดียวกันได้ อย่างน้อยก็ต้องมีหลักการร่วมกัน

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาของประชาชนในรัฐสมาชิกประชาคมอาเซียน จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะเข้าไปสู่หัวใจของประชาชาตินั้น และเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนความหลากหลายทางเชื้อชาติและศาสนา ภายใต้เสาหลักของประชาคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) ซึ่งเกื้อกูลและเกื้อหนุนต่อประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community-APSV) และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC)

ศาสนาหลักของประชาชนในรัฐสมาชิกประชาคมอาเซียน

รัฐสมาชิกอาเซียนที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบด้วย ราชอาณาจักรกัมพูชา 95% ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 75% ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 90% ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ 42.5% ราชอาณาจักรไทย 95% และประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม 70% นับถือศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย ประเทศเนกาโร บรูไน ดารุสซาลาม 67% ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย 87% และประเทศมาเลเซีย 60.4% และนับถือศาสนาคริสต์ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ 92% นอกจากนี้ยังนับถือศาสนาพุทธ ในเปอร์เซ็นต์ที่สูงในประเทศมาเลเซีย 19.2% และประเทศเนกาโร บรูไน ดารุสซาลาม 13% ศาสนาคริสต์ ในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม 15% ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ 14.5% ประเทศมาเลเซีย 11.6% และประเทศเนกาโร บรูไน ดารุสซาลาม 10% อิสลาม 10% ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ 14.5% (กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, 2556)

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะกล่าวถึงศาสนาของประชาชนในรัฐสมาชิกประชาคมอาเซียน ควรจะทำความเข้าใจภาพรวม เพื่อเป็นพื้นฐานการทำความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาของประชาชนในรัฐสมาชิกประชาคมอาเซียน ซึ่งเป็นเสรีภาพและหลักการพื้นฐานที่ประชาชนและรัฐสมาชิกอาเซียนจะต้องเคารพในวัฒนธรรม ภาษาและศาสนาที่แตกต่างกัน และสร้างความเป็นเอกภาพในความหลากหลาย เพื่อความมั่นคงของประชาคมอาเซียนโดยทั่วไป ศาสนา แปลว่า “คำ

สอน” และหมายความถึง “คำสั่ง” ด้วย จึงเรียกรวมกันว่า “คำสั่งสอน” อย่างไรก็ตามมีการให้ความหมายและความสำคัญของศาสนาไว้โดยปราชญ์ทางศาสนามากมายดังนี้

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลก มีแหล่งกำเนิดในเอเชียใต้แถบประเทศสาธารณรัฐอินเดียและปากีสถาน มีอายุมากกว่า 5,000 ปี ศาสนาพราหมณ์ ได้เข้าสู่รัฐต่าง ๆ ในสุวรรณภูมิ ส่วนคำว่า "ฮินดู" (หรือฮินทุ) เป็นคำที่ชาวเอเชียเรียกเพี้ยนจากคำว่า "สินธุ" ชื่อแม่น้ำซึ่ง ชาวมุสลิมกำลังรุกรานอินเดียในขณะนั้น (ประมาณ ค.ศ.1200) ใช้เรียกศาสนาของประชาชน บริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ เพื่อแยกหรือให้แตกต่างจากศาสนาของพวกเขา ประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือ ได้แก่ ราชอาณาจักรไทยประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย ประเทศสาธารณรัฐอินเดีย และเนปาล

หลักการและแนวปฏิบัติศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้แก่ หลักธรรม 10 ประการ, หลักอาศรม 4, หลักปรมาตมันและโมกษะ, หลักปรัชญาภคัตคีตาและหลักทรรศนะหก เป็นความเชื่อในเรื่องการสละ การละวาง หรือการไม่ยึดติดเป็นอุดมคติของวัฒนธรรม ตามทัศนะของชาวอินเดียนั้น การตระหนักรู้ในความจริง ไม่ได้เกิดจากภาษา หรือตรรกะ หรือแม้กระทั่งความมีเหตุมีผลแต่เกิดจาก การหยั่งรู้ภายใน (to know is to be) การรู้ คือ การได้ตระหนักถึงผลิตรกรรมต่าง ๆ ซึ่งถูกครอบงำโดยภาษาและโดยตรรกะ และมีเพียงกระบวนการหยั่งรู้ ภายในเท่านั้น ที่จะทำให้มนุษย์สามารถยกระดับตัวเองออกจากภพมายาในโลกได้ ซึ่งในมุมมองของอินเดียแล้ว นี่แหละคือจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร หรือการสื่อความหมายเชิงอัตลักษณ์ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาเก่าแก่เป็นอันดับที่ 2 เกิดหลังศาสนาพราหมณ์-ฮินดู 2,000 ปี มีแหล่งกำเนิดในประเทศอินเดียและเนปาล เกิดก่อนศาสนาคริสต์ประมาณ 543 ปี ศาสนาพุทธ ได้ตั้งมั่นลงในทุกประเทศทั่วอาเซียน ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งพระเถระชาวอินเดีย 2 รูป คือ “พระโสณะ” และ “พระอุตตระ” มาเผยแผ่ศาสนาพุทธในแถบอาเซียนเมื่อสองพันปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้อาเซียนยังได้รับอิทธิพล “ศาสนาพุทธ” จากสองอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ คือ จีนและอินเดีย ในดินแดนแถบนี้จึงประกอบไปด้วย “ศาสนาพุทธ” นิกายเถรวาทและนิกายมหายาน ประเทศที่นับถือ “ศาสนาพุทธ” มาตั้งแต่อดีตเมื่อราว 2,000 ปี เช่นกัน (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552)

หลักการหรือ หลักธรรม แนวการปฏิบัติในศาสนาพุทธ ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ 1) ทุกข์ คือ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ 2) สมุทัย คือ เหตุของความ เป็นทุกข์ ได้แก่ ตัณหา 3) นิโรธ คือ ความดับทุกข์ หรือนิพพาน และ 4) มรรค คือ ข้อปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่ความดับทุกข์ โดยมีหลักปฏิบัติเรียกว่า อริยมรรค 8 ประกอบด้วย 1) สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ 3) สัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบ 5) สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ คือ ความพยายามชอบ 7) สัมมาสติ คือ การตั้งสติชอบ 8) สัมมาสมาธิ คือ การตั้งใจชอบ อริยมรรค 8 เมื่อสรุปรวมแล้วเรียกว่า ไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักการและ แนวปฏิบัติ เพื่อไปให้ถึงกฎไตรลักษณ์ หรือความหลุดพ้น (นิพพาน) กล่าวคือ 1) อนิจจตา คือ ความไม่เที่ยง 2) ทุกขตา คือ ความเป็นทุกข์ 3) อนัตตา คือ ความไม่ใช่ตัวตน หลักคำสอนทาง พระพุทธศาสนา จะมีพิธีกรรมที่มีศาสนพิธีเข้าไปเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตทุกช่วงเวลา ยึดหลักวัฒนธรรมของชนบทรอบนิคมประเพณีต่าง ๆ แล้วแต่บริบทของแต่ละประเทศ

ประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือ ได้แก่ ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐศรีลังกา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐกัมพูชา สาธารณรัฐสิงคโปร์ และภูฏาน เป็นต้น

ศาสนาคริสต์ เป็นศาสนาที่เก่าแก่เป็นอันดับที่ 3 มีแหล่งกำเนิดแถบประเทศปาเลสไตน์และอิสราเอล หลังพุทธศาสนา 543 ปี ถือกำเนิดหลังพุทธศาสนา 543 ปี ศาสนาคริสต์ปรากฏขึ้นเมื่อพระเยซูประกาศคำสอนอย่างกว้างขวาง คำสอนของพระองค์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับศาสนายูดาห์ เช่นเดียวกับที่คำสอนของพระพุทธเจ้า มีความสัมพันธ์กับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่เป็นเช่นนั้นเพราะตามประวัติศาสตร์ทางศาสนา พระเยซูทรงถือกำเนิดขึ้นมาในขณะที่ชนชาติอิสราเอลทั่วไปนับถือศาสนายูดาห์ และคำสอนของพระองค์ก็ได้อ้างถึงความเชื่อในศาสนายูดาห์ เพื่อให้มองเห็นความต่อเนื่องระหว่างศาสนายูดาห์กับศาสนาคริสต์ และพัฒนาการทาง ความคิด ความเชื่อ ที่เกิดขึ้น ในศาสนาคริสต์ จึงควรศึกษาถึงประวัติ ความเชื่อความศรัทธาในศาสนายูดาห์ของชนชาติยิวเสียก่อนประเทศที่มีประชากรนับถือเป็นศาสนาประจำชาติหลายประเทศทั่วโลก

หลักการและแนวปฏิบัติของศาสนาคริสต์ ศาสนาคริสต์มีหลักธรรมที่หล่อหลอมให้คริสต์ศาสนิกชนมีความรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง 1) หลักบัญญัติ 10 ประการ ได้แก่ 1)

อย่ามีพระเจ้าอื่นนอกจากเรา 2) อย่าทำรูปเคารพสำหรับตนหรือกราบไว้รูปเหล่านั้น 3) อย่าเอยพระนามของพระเจ้าโดยไม่สมเหตุ 4) จงถือวันอาทิตย์เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ 5) จงนับถือบิดามารดา 6) อย่าฆ่าคน 7) อย่าผิดประเวณี 8) อย่าลักทรัพย์ 9) อย่าคิดมิชอบ และ 10) อย่าโลภสิ่งใดของผู้อื่น คริสเตียนเชื่อในพระเจ้าผู้ทรงเปี่ยมด้วยความรัก ซึ่งทรงสำแดงพระองค์เองแก่เราและทรงให้เรารู้จักเป็นส่วนตัวในชีวิตนี้ได้ คริสเตียนไม่ได้เพ่งความสนใจไปที่พิธีกรรมทางศาสนาหรือการกระทำความดี แต่ความสนใจอยู่ที่การชื่นชมในความสัมพันธ์กับพระเจ้าและเติบโตในการรู้จักกับพระองค์มากขึ้นโดยทางพระเยซูคริสต์

ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาเก่าแก่เป็นอันดับที่ 4 มีแหล่งกำเนิดในนครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย หลังศาสนาพุทธ 1,113 ปี และหลังศาสนาคริสต์ 600 ปี ถือกำเนิดเมื่อ พ.ศ. 1113 คำว่า "อิสลาม" มีรากศัพท์เดิมหมายถึง "สันติ" ในความหมายที่สมบูรณ์ หมายถึง "สันติสุขอัน สมบูรณ์ที่มาจากการยอมรับนับถือ ในพระอัลลอฮ์ (อัลเลาะห์) " ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือศาสนิกของศาสนาอิสลามเรียกว่า มุสลิม ประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐปากีสถาน และสาธารณรัฐบังคลาเทศ

หลักการและแนวปฏิบัติในศาสนาอิสลาม ได้แก่ หลักศรัทธา 6 ประการ 1) ศรัทธาในพระอัลเลาะห์เพียงองค์เดียว 2) ศรัทธาในบรรดามลาอิกะห์ คือ เทวดา 3) ศรัทธาในพระคัมภีร์ 4) ศรัทธาในบรรดาศาสนทูต 5) ศรัทธาในวันพิพากษา 6) ศรัทธาในกฎกำหนดสภาพการณ์ วิธีการดำเนินชีวิตของท่านถือว่ามีสิทธิอำนาจ การเป็นมุสลิม คือคุณต้องถือหน้าที่ทางศาสนา 5 อย่างด้วยกัน 1) ทบทวนข้อบัญญัติทางศาสนาเกี่ยวกับองค์อัลเลาะห์และท่านมุฮัมมัด 2) มีการละหมาดโดยท่องจำคำสวดภาษาอารบิก ห้าครั้งต่อวัน 3) ให้ท่านแก่คนยากจน 4) หนึ่งเดือนของแต่ละปี (รอมาดอน) ให้มีการงดอาหาร เครื่องดื่ม การมีเพศสัมพันธ์ และการสุบหุห์ตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตก และ 5) ไปแสวงบุญหนึ่งครั้งในชีวิตเพื่อร่วมมัสการที่สถานศักดิ์สิทธิ์ในนครเมกกะ (ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, 2545)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าทุกศาสนาที่กล่าวมาข้างต้นจะมีหลักการ และแนวปฏิบัติที่ดูคล้ายจะแตกต่างกันออกไป แต่ก็จะสังเกตเห็นได้ว่าหลักการของแต่ละศาสนามีความเชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับการสื่อความหมายในเชิงอัตลักษณ์ ที่ต้องการเข้าถึงตัวตนด้านใน ประกอบสร้างเป็นความสมดุลเชิงปัจเจกบุคคล หลุดพ้นจากความทุกข์ กล่าวคือความไม่ปรกติ

สุข แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งพื้นที่ทางสังคมที่ต้องการสื่อความหมายเพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นรวมไปจนถึงสังคม อันเป็นหลักสำคัญของศาสนา ที่ชี้ให้เห็นความเป็นพื้นฐานของกฎศีลธรรมในสังคม ช่วยให้สมาชิกของสังคมสงบสุข ทำให้ผู้นับถือเป็นคนดี มีศีลธรรม ศาสนายังเป็นแหล่งกำเนิดจริยธรรมซึ่งเป็นบ่อเกิดของศิลปวัฒนธรรม เป็นที่พึ่งทางจิตใจของสมาชิกในสังคม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความสุข จึงกล่าวได้ว่าเป็นความสอดคล้องของหลักคำสอนทั้ง 4 ศาสนา คือ 1) การทำความดี ละเว้นความชั่ว 2) การแสดงความรักความเมตตา และเสียสละ 3) การเสียสละเพื่อเพื่อนมนุษย์ 4) การพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ขยันหมั่นเพียร 5) สอนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่เบียดเบียนกัน (เดือน คำดี, 2541)

กล่าวโดยสรุปก็คือ อัตลักษณ์เป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับสังคม เป็นเสมือนกระจกที่สะท้อนซึ่งกันและกันระหว่างความเป็นการเมือง (ศาสนา-ความเชื่อ) กับความเป็นจริงที่ปัจเจกสรุปได้จากการผูกพันตัวเองกับสังคม ความเชื่อและศรัทธา นี่คือเหตุผลที่อธิบายว่าทำไมอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลจึงมีทั้ง “มิติอัตลักษณ์เดี่ยว” และ “มิติอัตลักษณ์ร่วม” ที่เกี่ยวพันเชื่อมโยงและปะทะกันในสังคมตลอดเวลา ยิ่งสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยแล้ว ระดับของการปะทะสังสรรค์ระหว่างอัตลักษณ์ทั้งสองมิตินี้ จะยิ่งเข้มข้นขึ้น หรือบ่อยครั้งก็อาจนำไปสู่ความอ่อนไหวของความขัดแย้ง

ดังนั้นเมื่อกลับมามองดูภาพลักษณ์ของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) คณะผู้วิจัยพบว่า มี 2 นัย ที่ต้องทำความเข้าใจผ่านกระบวนการสื่อความหมายเชิงสันติ คือ 1) นัยแห่งความร่วมมือเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของประชาชน 600 ล้านคนที่จะรวมพลังสร้างสรรค์ให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และ 2) นัยแห่งความขัดแย้ง แข่งขันในมิติต่าง ๆ เช่น ความขัดแย้งด้านศาสนา ดินแดน สิทธิมนุษยชน และความแตกต่างทางอุดมการณ์ เป็นต้น

1. นัยแห่งความร่วมมือ คือ ประชาคมอาเซียนเกิดจากสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of Southeast Asian Nations-ASEAN) หรืออาเซียน โดยอาเซียนได้ถือกำเนิดจากการประกาศปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) เมื่อปี 2510 ซึ่งมีประเทศสมาชิกเมื่อเริ่มก่อตั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหาร กลุ่มอาเซียนได้มีการพัฒนาร่วมกันในหลาย ๆ ด้าน มีการประกาศปฏิญญาอีกหลายฉบับเพื่อขยายความร่วมมือให้ใกล้ชิดและ

หลากหลายในหลายเรื่อง เช่น ปฏิญญาว่าด้วยเขตแห่งสันติภาพและความเป็นกลาง (Declaration on the Zone of Peace, Freedom and Neutrality) ปฏิญญาสมานฉันท์อาเซียน (Declaration of ASEAN Concord) เป็นต้น และเสาหลักทางสังคมและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนมุ่งให้ประชาชนแต่ละประเทศอาเซียนอยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิดสังคม มีสวัสดิการทางสังคมที่ดี และมีความมั่นคงทางสังคม

2. นัยแห่งความขัดแย้งและการแข่งขันในมิติต่าง ๆ เช่น ความขัดแย้งด้านศาสนา ดินแดน ผลประโยชน์ สิทธิมนุษยชน และความแตกต่างทางอุดมการณ์ ความขัดแย้งทางศาสนา การละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาคมอาเซียนนั้นถึงแม้ว่าจะมีความพยายามที่จะร่วมมือในมิติต่าง ๆ แต่ความขัดแย้งที่ปรากฏก็ยังคงปรากฏอยู่อย่างเนื่อง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกรณีความขัดแย้งด้านดินแดนของไทย – กัมพูชา ความขัดแย้งของเวียดนาม มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ ความขัดแย้งด้านสิทธิมนุษยชน และศาสนาของไทย พม่า อินโดนีเซีย มาเลเซีย เป็นต้น นับว่าเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการสร้างสันติภาพของประชาคมอาเซียนสำหรับสาเหตุของปัญหานั้นมาจากปัจจัยหลายประการ ทั้งในด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ผลประโยชน์ ความเชื่อถือ ค่านิยม ไปจนถึงนโยบายของรัฐที่อาจจะมีมาตรการบางอย่างเพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างแปลกแยกในสังคม แต่ปัญหาที่มาจากรากฐานในระดับแนวคิดและอุดมการณ์ คือ ความขัดแย้งภายในจิตใจที่แสดงออกมาผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ ความไม่รู้ ไม่เข้าใจในอัตลักษณ์ของแต่ละศาสนา วิถีปฏิบัติ และกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในมิติต่าง ๆ

ด้วยเหตุนี้ เราสามารถนำประเด็นดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางเพื่อทำความเข้าใจถึงสาเหตุของความแตกต่างหลากหลายของอัตลักษณ์ทางศาสนา ช่วยทำให้เราเห็นถึงความซับซ้อนของการสื่อความหมายเชิงอัตลักษณ์ทางศาสนาของบุคคล และอัตลักษณ์ของกลุ่มที่เชื่อมโยงกับสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อสังคมมีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรมด้วยแล้ว ยิ่งทำให้เห็นได้ว่าอัตลักษณ์นั้นมีลักษณะที่พลวัตและปรับตัวตลอดเวลาตามสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขทางสังคม คนคนหนึ่งอาจแสดงออกอัตลักษณ์ของตนแบบหนึ่งเฉพาะในสถานการณ์หนึ่ง แต่เมื่อเปลี่ยนที่ เปลี่ยนเวลาและเปลี่ยนคู่สื่อสารก็อาจแสดงออกอัตลักษณ์อีกแบบหนึ่งได้ ดังนั้น “อัตลักษณ์จึงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอย ๆ และไม่มีแบบฉบับตายตัว”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและวิธีการปฏิบัติของแต่ละศาสนา
2. เพื่อศึกษาการเกิดอัตลักษณ์ที่สำคัญของแต่ละศาสนา
3. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อความหมายทางศาสนาเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงสันติของประชาคมอาเซียน
4. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ ความขัดแย้ง สิทธิมนุษยชน และการสื่อความหมายทางศาสนาเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงสันติของประชาคมอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ทางศาสนา: รูปแบบการสื่อความหมายเพื่อสร้างสันติภาพของประชาคมอาเซียน มีระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methodology Research) ทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เอกสารสำคัญ ข้อตกลงร่วมของประชาคมอาเซียน และอุปกรณ์เทคโนโลยีในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การวิเคราะห์ทางปรากฏการณ์วิทยา การวิเคราะห์จากปัญหา ชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับนโยบาย ผลกระทบ ลักษณะการอยู่ร่วมกัน วิถีปฏิบัติ และอัตลักษณ์ทางศาสนาของประชาคมอาเซียนศึกษากระบวนการสื่อความหมายทางศาสนาของผู้นำศาสนาและองค์กรส่งเสริมสิทธิมนุษยชนเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงสันติของประชาคมอาเซียน เชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการอยู่ร่วมกันของประชาคมอาเซียนตามแนวศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม และฮินดู ศึกษานโยบายและกลไกการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของประชาคมอาเซียนตามแนวศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์กรภาครัฐ องค์กรศาสนา ผู้นำศาสนา และประชาชนทั่วไป โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling) การกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่เป็นผู้นำทางศาสนา องค์กรภาครัฐ องค์กรการพัฒนาและสิทธิมนุษยชน ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ จำนวน 30 รูป/คน จาก 5 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา จำนวน 4 รูป/คน เมียนมา จำนวน 4 รูป/คน มาเลเซีย จำนวน 4 รูป/คน อินโดนีเซีย จำนวน 5 รูป/คน และไทย จำนวน 13 รูป/คน เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion)

รวมทั้งการวิเคราะห์อัตลักษณ์ ความขัดแย้ง สิทธิมนุษยชน และการสื่อความหมายทางศาสนา เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงสันติของประชาคมอาเซียนในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยมีแนวคำถาม ดังนี้ (1) ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบของความขัดแย้งทางศาสนาและสิทธิมนุษยชน (2) องค์ความรู้ด้านการสื่อสารเชิงสันติตามแนวศาสนา (3) แนวทางการสื่อสารเชิงสันติของประชาคมอาเซียนและกิจกรรมสื่อสารระหว่างประชาคมของผู้นำศาสนาและองค์กรส่งเสริมสิทธิมนุษยชน (4) การเสริมสร้างความเข้าใจด้านการสร้าง และการใช้อัตลักษณ์ทางศาสนาเพื่อส่งเสริมสันติภาพของประชาคมอาเซียน และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) แนวทางการพัฒนารูปแบบและกระบวนการสื่อความหมายทางศาสนาและการสร้างวาทกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงสันติของประชาคมอาเซียน การใช้กระบวนการสุนทรียสนทนา (Dialogue) ร่วมกับผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน สื่อมวลชน องค์กรสิทธิมนุษยชน และตัวแทนองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทางศาสนา การแก้ไขความขัดแย้ง กลุ่มสื่อสร้างสรรค์รวมทั้งการใช้เทคนิค Time Line การจัดทำ Work Shop ร่วมกับองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น การสัมมนาผู้นำศาสนาอาเซียน ภายใต้การสัมมนาเรื่อง “สันติธรรมทางศาสนา” ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยกำหนดเลือก ลงพื้นที่ชุมชนใน 4 ประเทศ ได้แก่ จาก 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศ กัมพูชา, เมียนมา, มาเลเซีย, อินโดนีเซีย และ ไทย

ผลการวิจัย

1. ความเป็นมา แนวคิด วิถีปฏิบัติ ของศาสนาในประชาคมอาเซียน

แนวคิด วิถีปฏิบัติ อัตลักษณ์ และการอยู่ร่วมกันทางศาสนาของประชาคมอาเซียน แนวคิดนั้น คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและหลักคำสอนของศาสนาที่ประชาชนในประชาคมอาเซียนนับถือซึ่งมีศาสนาหลักอยู่ 4 ศาสนา คือ พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์ หรือฮินดู

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

ความเป็นมา แนวคิด วิถีปฏิบัติ ของศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) ศาสนาพราหมณ์ หรือที่เรียกเป็นสากลว่า “ศาสนาฮินดู” ได้ถือกำเนิดขึ้น ณ ดินแดนชมพูทวีป เมื่อกว่า 3,000 ปี โดยเริ่มต้นขึ้นเมื่อมีการผสมผสานวัฒนธรรมและคติความเชื่อซึ่งคล้ายคลึงกันของชาวอารยันและชาว

ราวเขียนเข้าด้วยกัน ทั้งเรื่องการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ การสวดอ้อนวอน และการบวงสรวง หมูเทพผู้อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เพื่ออำนวยความสะดวกให้พิธีพืชมงคลอันอุดมสมบูรณ์ ไร้อุปสรรคในการดำเนินชีวิตที่ผูกพันอยู่กับการเกษตรกรรม มีการจัดหมวเทพประจำ ธรรมชาติออกเป็น 3 พวกเพื่อการทำบัตร์พลีบูชา พวกที่หนึ่งอยู่ในสวรรค์ พวกที่สองอยู่ในฟ้า (อากาศ) และพวกที่สามอยู่ในพื้นโลกในยุคพระเวท เมื่อราว 1,000 ปีก่อนพุทธกาล เป็นยุคที่ ศาสนาพราหมณ์ได้พัฒนาพิธีกรรมและความเชื่อเรื่องพระผู้เป็นเจ้าให้เป็นระเบียบแบบแผน ยิ่งขึ้น ได้พัฒนาความเชื่อเรื่องพระผู้เป็นเจ้าหลายองค์ หรือพหุเทวนิยม (Polytheism) ไปสู่ ความเชื่อเรื่องพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวหรือ เอกเทวนิยม (Monotheism) ในยุคนี้ ได้เกิด ความคิดเรื่อง เอก สต คือ ความคิดที่ว่า สิ่งจริงแท้มีอยู่เพียงหนึ่งเดียว หากแต่ปรากฏให้เห็น เป็นเทพหลายองค์ผู้อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ต่อมาในสมัยอุปนิษัท เป็นช่วง สดท้ายของยุคพระเวทเป็นสมัยที่เริ่มมีการคิดคาดคะเน (Speculation) ทางด้านปรัชญา เกิด ข้อถกเถียงในวงกว้างว่า สิ่งที่มีอยู่จริง ๆ คืออะไร เกิดความคิดว่าสิ่งจริงแท้ที่มีอยู่เพียงหนึ่งนั้น คือ พรหม (อ่านว่า บระ-หมัน = พรหม ที่ไม่มีเพศ) บางทีก็เรียกว่า อาตมันหรืออาตมา บางครั้งก็เรียกว่า สต (สัด = สิ่งที่มีอยู่) พรหม เท่านั้นเป็นสิ่งที่มีอยู่อย่างแท้จริง (พรหม สตย) ส่วนโลกไม่มีอยู่จริง (ชคนมิถยา) เป็นเพียงการเห็นด้วยอำนาจแห่งมายาโดยพรหม นั้นมีอยู่ 2 ระดับ เมื่อมองถึงแก่นแท้ซึ่งถึงความมีอยู่อย่างเป็นมายาของโลก พรหมจะเป็นสิ่งเดียวกับ อาตมันที่อยู่ในสิ่งมีชีวิตและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นความรู้บริสุทธิ์ ที่เรียกว่า ชญาณ (ชญาณ) เป็น สิ่งที่มีอยู่อย่างแท้จริงในรูปของสตัยะ (สตัย) เป็นสิ่งที่ไม่มีที่สิ้นสุด เรียกว่า อนันตะ (อนนต) ไม่มีตัวตน เป็นวิญญาณที่อยู่ในทุกสรรพสิ่ง เป็นนิรันดร์ และเป็นนิรันดร์ คือ ไม่มีเบื้องต้นและเบื้อง ปลาย ถ้ามองในระดับสายตาของชาวโลกธรรมดา ซึ่งมองเห็นว่าโลกเป็นสิ่งที่มีความจริง จะ มองเห็นพรหมเป็นพระผู้เป็นเจ้าที่มีคุณสมบัติ ผู้สรรค์สร้างสรรพสิ่ง และกำหนดชะตากรรมของ มนุษย์ ซึ่งแบ่งภาคออกเป็นรูป 3 หรือพระผู้เป็นเจ้าสูงสุด 3 พระองค์ ได้แก่ (1) พระพรหม ฐาตา (Brahma) เทพผู้ต้นกำเนิดสรรพสิ่ง (สฤชฎิ) (2) พระศิวะ (Shiva) หรือพระอิศวร เทพผู้ ทำลาย และทำให้อุบัติใหม่ (ประลัย) และ(3) พระวิษณุ (Vishnu) หรือพระนารายณ์ เทพผู้ปก ปักรักษา (สฤติ) รวมเรียกว่า ตริมูรติ ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวิญญาณอมตะหรือ ปรมัตถ์ นอกจากนี้ ศาสนาพราหมณ์ยังให้ความเคารพนับถือเหล่าทวยเทพ เทวา และเทวี ซึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับปรมัตถ์อีกหลายพระองค์

หลักการและแนวปฏิบัติศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้แก่ หลักธรรม 10 ประการ, หลักอาศรม 4, หลักปรมาตมันและโมกษะ, หลักปรัชญาภควิทศีตาและหลักทรรศนะหก เป็นความเชื่อในเรื่อง การสละ การละวาง หรือ การไม่ยึดติด เป็นอุดมคติของวัฒนธรรม ตามทัศนะของชาวฮินดูอินเดีย การตระหนักรู้ในความจริง ไม่ได้เกิดจาก ภาษา หรือ ตรรกะ หรือแม้กระทั่งความมีเหตุผลแต่เกิดจากการหยั่งรู้ภายใน (to know is to be) การรู้ คือ การได้ตระหนักถึงผลกระทบต่าง ๆ ซึ่งถูกครอบงำโดยภาษาและโดยตรรกะ และมีเพียงกระบวนการหยั่งรู้ ภายในเท่านั้น ที่จะทำให้นักบวชสามารถยกระดับตัวเองออกจากภพมายาในโลกได้ ซึ่งในมุมมองของฮินดูแล้ว นี่แหละคือจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร หรือการสื่อความหมายเชิงอัตลักษณ์ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

ศาสนาพุทธ

ความเป็นมา แนวคิด วิธีปฏิบัติ ของศาสนาพุทธ เป็นศาสนาเก่าแก่เป็นอันดับที่ 2 เกิดหลังศาสนาพราหมณ์-ฮินดู 2,000 ปี มีแหล่งกำเนิดในประเทศอินเดียและเนปาล เกิดก่อนศาสนาคริสต์ประมาณ 543 ปี ศาสนาพุทธ ได้ตั้งมั่นลงในทุกประเทศทั่วอาเซียน ราว พ.ศ. ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งพระเถระชาวอินเดีย 2 รูป คือ “พระโสณะ” และ “พระอุตตระ” มาเผยแผ่ศาสนาพุทธในแถบอาเซียนเมื่อสองพันปีที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้อาเซียนยังได้รับอิทธิพล “ศาสนาพุทธ” จากสองอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ คือ จีนและอินเดีย ในดินแดนแถบนี้จึงประกอบไปด้วย “ศาสนาพุทธ” นิกายเถรวาทและนิกายมหายาน ประเทศที่นับถือ “ศาสนาพุทธ” มาตั้งแต่อดีตเมื่อราว 2,000 ปีเช่นกัน

หลักการหรือ หลักธรรม แนวการปฏิบัติในศาสนาพุทธ ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ 1) ทุกข์ คือ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ 2) สมุทัย คือ เหตุของความทุกข์ ได้แก่ ตัณหา 3) นิโรธ คือ ความดับทุกข์ หรือนิพพาน และ 4) มรรค คือ ข้อปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความดับทุกข์ โดยมีหลักปฏิบัติเรียกว่า อริยมรรค 8 ประกอบด้วย 1) สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ 3) สัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบ 5) สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ คือ ความพยายามชอบ 7) สัมมาสติ คือ การตั้งสติชอบ 8) สัมมาสมาธิ คือ การตั้งใจชอบ อริยมรรค 8 เมื่อสรุปรวมแล้วเรียกว่า ไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักการและแนวปฏิบัติ เพื่อไปถึงกฎไตรลักษณ์ หรือความหลุดพ้น (นิพพาน) กล่าวคือ 1) อนิจจตา คือ

ความไม่เที่ยง 2) ทุกขตา คือ ความเป็นทุกข์ 3) อนัตตา คือ ความไม่ใช่ตัวตน หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จะมีพิธีกรรมที่มีศาสนพิธีเข้าไปเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตทุกช่วงเวลา ยึดหลักวัฒนธรรมของขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ แล้วแต่บริบทของแต่ละประเทศ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555)

ศาสนาคริสต์

ความเป็นมา แนวคิด วิถีปฏิบัติ ของศาสนาคริสต์ เป็นศาสนาที่เก่าแก่เป็นอันดับที่ 3 มีแหล่งกำเนิดแถบประเทศปาเลสไตน์และอิสราเอล หลังพุทธศาสนา 543 ปี ถือกำเนิดหลังพุทธศาสนา 543 ปี ศาสนาคริสต์ปรากฏขึ้นเมื่อพระเยซูประกาศคำสอนอย่างกว้างขวาง คำสอนของพระองค์มี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับศาสนายูดาห์ เช่นเดียวกับที่คำสอนของพระพุทธเจ้า มีความสัมพันธ์กับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่เป็นเช่นนั้นเพราะตามประวัติศาสตร์ทางศาสนา พระเยซูทรงถือกำเนิดขึ้นมา ในขณะที่ชนชาติอิสราเอลทั่วไปนับถือศาสนายูดาห์ และคำสอนของพระองค์ได้อ้างถึงความเชื่อ ใน ศาสนายูดาห์ เพื่อให้มองเห็นความต่อเนื่องระหว่างศาสนายูดาห์กับศาสนาคริสต์ และพัฒนาการทางความคิด ความเชื่อ ที่เกิดขึ้นในศาสนาคริสต์ จึงควรศึกษาถึงประวัติความเชื่อความศรัทธาในศาสนายูดาห์ของชนชาติยิวเสียก่อนประเทศที่มีประชากรนับถือเป็นศาสนาประจำชาติหลายประเทศทั่วโลก

หลักการและแนวปฏิบัติของศาสนาคริสต์ ศาสนาคริสต์มีหลักธรรมที่หล่อหลอมให้คริสต์ศาสนิกชนมีความรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง 1) หลักบัญญัติ 10 ประการ ได้แก่ 1) อย่ามีพระเจ้าอื่นนอกจากเรา 2) อย่าทำรูปเคารพสำหรับตนหรือกราบไหว้รูปเหล่านั้น 3) อย่าเอ๋ยพระนามของพระเจ้าโดยไม่สมเหตุ 4) จงถือวันอาทิตย์เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ 5) จงนับถือบิดามารดา 6) อย่าฆ่าคน 7) อย่าผิดประเวณี 8) อย่าลักทรัพย์ 9) อย่าคิดมิชอบ และ 10) อย่าโลภสิ่งใดของผู้อื่น คริสเตียนเชื่อในพระเจ้าผู้ทรงเปี่ยมด้วยความรัก ซึ่งทรงสำแดงพระองค์เองแก่เราและทรงให้เรารู้จักเป็นส่วนตัวในชีวิตนี้ได้ คริสเตียนไม่ได้เพ่งความสนใจไปที่พิธีกรรมทางศาสนาหรือการกระทำความดี แต่ความสนใจอยู่ที่การชื่นชมในความสัมพันธ์กับพระเจ้าและเติบโตในการรู้จักกับพระองค์มากขึ้นโดยทางพระเยซูคริสต์

ศาสนาอิสลาม

ความเป็นมา แนวคิด วิถีปฏิบัติ ของศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาเก่าแก่เป็นอันดับที่ 4 ถือกำเนิดเมื่อ พ.ศ. 1113 โดย นบี มุฮัมมัด เป็นศาสดาผู้ก่อตั้งมุฮัมมัดเป็นเด็กกำพร้า โตมา ได้

แต่งงานกับเศรษฐินีหม้าย เมื่ออายุ 40 ปี เทวทูตได้นำโองการที่พระเจ้าประทานมาให้แก่มุฮัมมัดเพื่อ นำไปสั่งสอนประชาชน ศาสดามุฮัมมัดได้สั่งให้ประชาชน ทำลายรูปเคารพเพราะถือว่าเป็นเรื่องมลาย ให้นับถือ อัลเลาะห์เพียงองค์เดียว แต่ถูกต่อต้านจากชาวเมืองมักกะฮ์จึงหนีไปที่อื่น ภายหลังได้กลับมายึด เมืองมักกะฮ์ได้ ได้เผยแพร่ศาสนาตั้งแต่นั้นมาจนสิ้นพระชนม์เมื่ออายุได้ 62 ปี (พ.ศ. 1175) คัมภีร์ ของ ศาสนาอิสลามคือ อัลกุรอาน คำว่า "อิสลาม" มีรากศัพท์เดิมหมายถึง "สันติ" ในความหมายที่สมบูรณ์ หมายถึง "สันติสุขอัน สมบูรณ์ที่มาจาก การยอมรับนับถือ ในพระอัลลอฮ์. (อัลเลาะห์) " ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือศาสนิกของ ศาสนาอิสลามเรียกว่า มุสลิม ศาสนาอิสลามอุบัติขึ้นในดินแดนอาหรับ ดังนั้นถ้าจะตั้งคำถามว่า ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นได้อย่างไร ก็น่าจะพิจารณาได้จากการสังเกตสภาพการณ์ภายนอก เช่น พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และการเมือง ที่มีบทบาทอยู่ในดินแดนอาหรับในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 6 และ 7 ซึ่งเป็นสมัยที่มุฮัมมัดมีชีวิตอยู่ แต่ถ้าจะ พิจารณาจากแง่มุมของชาวมุสลิม ชาวมุสลิมจะมองต่างกันไป ชาวมุสลิมจะไม่ได้เริ่มต้นที่มุฮัมมัดใน คริสต์ศตวรรษที่ 6 แต่เริ่มต้นที่พระอัลลอฮ์. เช่นเดียวกับคัมภีร์ปฐมกาลภาคพันธสัญญาเดิมที่เริ่มต้น ด้วย คำว่า "ในตอนแรกเริ่ม พระเจ้า..." ชาวมุสลิมมีความเข้าใจทำนองเดียวกัน เพียงแต่เปลี่ยนพระนาม พระเจ้าเป็นพระอัลลอฮ์.เท่านั้น จริง ๆ แล้วคำว่า "อัลลอฮ์." หมายถึง "พระเจ้าพระองค์นั้น" ในความหมายว่า มีพระองค์เดียวเท่านั้น ไม่มีพระองค์อื่น ประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐปากีสถาน และสาธารณรัฐบังคลาเทศ

หลักการและแนวการปฏิบัติในศาสนาอิสลาม ได้แก่ หลักศรัทธา 6 ประการ 1) ศรัทธาในพระอัลเลาะห์เพียงองค์เดียว 2) ศรัทธาในบรรดามลาอิกะห์ คือ เทวทูต 3) ศรัทธาในพระคัมภีร์ 4) ศรัทธาในบรรดาศาสนทูต 5) ศรัทธาในวันพิพากษา 6) ศรัทธาในกฎกำหนดสภาพการณ์ วิธีการดำเนินชีวิตของท่านถือว่ามีสิทธิอำนาจ การเป็นมุสลิม คือคุณต้องถือหน้าที่ทางศาสนา 5 อย่างด้วยกัน 1) ทบวชนข้อบัญญัติทางศาสนาเกี่ยวกับองค์อัลเลาะห์และท่านมุฮัมมัด 2) มีการละหมาดโดยท่องจำคำสวดภาษาอารบิก ห้าครั้งต่อวัน 3) ให้ท่านแก่คนยากจน 4) หนึ่งเดือนของแต่ละปี (รอมาดอน) ให้มีการงดอาหาร เครื่องดื่ม การมีเพศสัมพันธ์ และการสุบหูหรีตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตก และ 5) ไปแสวงบุญหนึ่งครั้งในชีวิตเพื่อร่วมนมัสการที่สถานศักดิ์สิทธิ์ในนครเมกกะ

2. อัตลักษณ์ที่สำคัญ และหลักการอยู่ร่วมกันของศาสนา

อัตลักษณ์เป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับสังคม เป็นเสมือนกระจกที่สะท้อนซึ่งกันและกันระหว่างความเป็นการเมือง (ศาสนา-ความเชื่อ) กับความเป็นจริงที่ปัจเจกสรุปได้จากการผูกพันตัวเองกับสังคม ความเชื่อและศรัทธา นี่คือเหตุผลที่อธิบายว่าทำไมอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลจึงมีทั้ง “มิติอัตลักษณ์เดี่ยว” และ “มิติอัตลักษณ์ร่วม” ที่เกี่ยวพัน เชื่อมโยงและปะทะกันในสังคมตลอดเวลา ยิ่งสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยแล้ว ระดับของการปะทะสังสรรค์ระหว่างอัตลักษณ์ทั้งสองมิตินี้จะยิ่งเข้มข้นขึ้นหรือบ่อยครั้งก็อาจนำไปสู่ความอ่อนไหวของความขัดแย้ง (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2545)

ศาสนาฮินดู เน้นหลักคำสอนเรื่องมานาวธรรม ที่ถือว่าเป็นหลักการสำคัญของการอยู่ร่วมกันโดยการกำหนดให้บุคคลพึงปฏิบัติต่อบุคคลด้วยดี

ศาสนาพุทธ มีส่งเสริมการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความดีงามที่มาจากจิตใจภายในของแต่ละบุคคลเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีหลักธรรมที่สำคัญที่หล่อหลอมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนรักสันติ รักอิสระเสรี มีนิสัยโอบอ้อมอารี ไม่เมตตากรุณาต่อกัน ได้แก่ หลักโอวาทปาติโมกข์ เบญจศีลหรือ ศีล 5 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 ขรवासธรรม 4 สปัปฐมธรรม 7 หมายถึง หลักธรรมของคนดี หรือหลักธรรมของสัตว์บุรุษ 7

ศาสนาคริสต์ มีหลักธรรมที่หล่อหลอมให้คริสต์ศาสนิกชนมีจิตเมตตา มีความรักเพื่อนมนุษย์ เหมือนรักตัวเอง บัญญัติ 10 ประการหลักอาณัติพระเจ้า อาณัติพระเจ้าเป็นอาณัติที่มีแต่ความสุข เป็นอาณัติแห่งความรักอย่างแท้จริงหลักคำสอนอื่น ๆ ได้แก่ หลักตรีเอกานุภาพ หลักความรัก ศาสนาคริสต์ได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งความรัก พระเยซูคริสต์ทรงสอนให้รักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ให้รักแม้กระทั่งศัตรู

ศาสนาอิสลาม มีหลักธรรมในศาสนาอิสลาม มุ่งให้มุสลิมปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มุสลิมทุกคนมีความรู้ในข้อปฏิบัติทางศาสนาอย่างดี มีการรวมกลุ่มอย่างเป็นเอกภาพสอนให้มนุษย์พึงยึดหลักศรัทธา 6 ประการและหลักปฏิบัติ 5 ประการ ตลอดจนเน้นการกระทำหน้าที่อีก 3 ประการต่อพระเจ้าต่อมนุษย์และต่อตนเอง จะทำให้เกิดความผูกพันกับพระเจ้า จุดหมายสูงสุดคือทำความดีแล้วในมนุษย์โลกเมื่อสิ้นชีวิตแล้วจะไปอยู่ในสวรรค์กับพระเจ้านิรันดร์ จึงกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ทางศาสนาแสดงถึงความสุขและสันติภาพ ผ่านหลักเมตตาธรรมและความรัก รวมถึงการใช้ปัญญาของทุกศาสนาจะช่วยให้เกิดการสื่อสารที่มีพลังและนำไปสู่

การสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นได้ ถึงแม้ว่าจะมีการสื่อสารเพื่อให้เกิดความขัดแย้งในบางกรณีก็ตาม เช่น การวิจารณ์ของผู้นำศาสนาบางกลุ่มที่มองเห็นข้อเท็จจริงไม่ครบถ้วนและไม่เข้าใจถึงหลักการอยู่ร่วมกันและอัตลักษณ์ของศาสนานตนเองบ้างก็ตาม แต่โดยหลักการสำคัญของแต่ละศาสนา ก็พบว่า การยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของแต่ละศาสนาจะช่วยนำพาชุมชนและสังคมไปสู่ความสงบสุขได้บนพื้นฐานของการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความคิดเห็น ศาสนาทุกศาสนาล้วนต้องการให้บุคคลในสังคมเป็นคนดี มีสติ มีความรัก ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ให้รู้จักการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีความเคารพในความเป็นมนุษย์ มิได้ส่งเสริมการเห็นแก่ตัว ให้โอกาสและความเท่าเทียมต่อกัน เพื่อสร้างสันติภาพของโลกให้คงงาม ดังนั้น ศาสนาถือว่าเป็นพื้นฐานของความคิดและการกระทำของบุคคลที่จะพึงมีต่อผู้อื่น เพื่อให้เป็นสังคมที่น่าอยู่และมีสันติสุข

3. กระบวนการสื่อความหมายทางศาสนาเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงสันติของประชาคมอาเซียน

ผลการศึกษาพบว่า เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กำลังประสบภาวะวิกฤต ทั้งทางการเมืองและทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งถ้าคลี่คลายไม่ได้จะนำไปสู่ภาวะวิกฤตทางจิตใจ เศรษฐกิจ และอื่นๆ รวมถึงอาจเกิดการปะทะรุนแรง ถึงขั้นบาดเจ็บ ล้มตาย ทรัพย์สินเสียหาย ฯลฯ กลายเป็น “โศกนาฏกรรม” ที่สร้างรอยร้าวและบาดแผลในดวงจิตของคน “สันติวิธี” เป็นสะพานสู่ทางออกจากวิกฤต “สันติวิธี” จึงน่าจะเป็น “สะพานสู่ทางออก” จาก “วิกฤตความรุนแรงอันเนื่องมาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ในปัจจุบัน สันติวิธี คือวิธีการจัดการกับความขัดแย้งวิธีหนึ่ง การใช้สันติวิธีมีเหตุผลสำคัญตรงที่ว่าเป็นวิธีการที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุดทั้งระยะสั้นระยะยาว ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ผิดกับการใช้ความรุนแรง ซึ่งทุกฝ่ายอ้างว่าเป็นวิธีการสุดท้าย ซึ่งบางกรณีสามารถบรรลุผลในระยะสั้นเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่หากความขัดแย้งดำรงอยู่เพียงแต่ถูกกดไว้ โอกาสที่จะเกิดความรุนแรงในระยะยาวย่อมมีอยู่ ส่วนในทางนามธรรม เช่น ความเข้าใจอันดี ความสามัคคีปรองดอง นั้นย่อมเกิดขึ้นได้ยากด้วยวิถีความรุนแรง

บางทศนะมองสันติวิธีในลักษณะปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ เช่น การใช้ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง เพื่อให้รัฐหรือผู้มีอำนาจเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือพฤติกรรมบางคนใช้สันติวิธี เพราะความเชื่อว่าจะให้ผลที่ยั่งยืนและเป็นไปตามหลักจริยธรรม หรือศาสนธรรม บางคนใช้สันติวิธี

ตามหลักการบริหารเพื่อลดความขัดแย้ง ไปใส่รูปแบบอื่นที่จะจัดการได้ดีกว่า โดยไม่ใช้ความรุนแรง

ลักษณะสำคัญของสันติวิธี คือ ไม่ใช่วิธีที่เฉื่อยชา หรือยอมจำนน หากเป็นวิธีที่เข้มแข็ง และต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ไม่ใช่ยุทธวิธีที่เลือกใช้ในบางโอกาส หากเป็นยุทธศาสตร์ที่ปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอ เป็นสัจธรรมที่น่าเชื่อถือไม่ใช่วิธีที่ดีในเชิงกระบวนการเท่านั้น หากเป็นวิธีที่หวังผลที่กลมกลืนกับวิถีการดำรง

ในขณะเดียวกันหากเราศึกษาจากชีวิตของศาสดา 4 ศาสนา ฮินดู พุทธ คริสต์ อิสลาม จะพบว่าทั้ง 4 ศาสนานั้นมีหลักการและแนวปฏิบัติที่สนับสนุนการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี สอดคล้องกับรศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ได้ให้ทัศนะไว้ว่า ถ้าใช้การจำแนกประเภทสันติวิธีของยีน ชาร์ป จะเห็นว่าทั้ง 4 ศาสนาใช้สันติวิธีเชิงการชักจูงเป็นหลัก โดยพยายามชักจูงทุกฝ่ายใช้วิธีการต่าง ๆ ให้อยอมรับทัศนะของท่าน และไม่ใช้ความรุนแรงโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการชักจูงด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่กำลังจะรุนแรงอย่างสันติ แต่การชักจูงนั้นทำงานอย่างไร กรณีนี้หรือในภาษาของชาร์ป ถือว่าพลวัตรของสันติวิธี มีกลไก 4 อย่างในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อันได้แก่การเปลี่ยนใจ (Conversion) การโอนอ่อนผ่อนตาม (Accommodation) การบังคับโดยไม่ใช้ความรุนแรง (Nonviolent Coercion) และการสลายของอำนาจโดยสิ้นเชิง (Disintegration)

สรุปได้ว่า กระบวนการสื่อความหมายทางศาสนาเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงสันติของประชาคมอาเซียนดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสื่อสารเชิงสันติทางสังคมและวัฒนธรรมตามหลักศาสนาที่สามารถนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งทางศาสนาและวัฒนธรรมในหลายพื้นที่ในสงบลองได้ เช่น ความขัดแย้งของชาวคริสต์-อิสลามในอินโดนีเซีย ชาวพุทธ-อิสลามในเมียนมาร์ หรือแม้กระทั่งในสามจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย เป็นต้น ถึงแม้ว่าความขัดแย้งดังกล่าวจะสงบลงชั่วคราวในบางพื้นที่ก็ตาม แต่ก็มีกระบวนการที่จะนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนาได้ โดยใช้กระบวนการตามที่ได้กล่าว คือ (พระมหาสุหิตย์ อากาโร (อบอุ้น), 2548)

3.1 กระบวนการสื่อความหมายเชิงสันติโดยการเผยแพร่หลักธรรม-คำสอนตามหลักศาสนา

3.2 กระบวนการสื่อความหมายเชิงสันติโดยการสร้างและใช้อัตลักษณ์ทางศาสนา

3.3 กระบวนการสื่อความหมายเชิงสันติตามหลักสิทธิมนุษยชนและนโยบายของ
ภาครัฐ

3.4 กระบวนการสื่อความหมายเชิงสันติโดยใช้หลักขันติธรรมและเมตตาธรรม

3.5 การสื่อความหมายเชิงสันติโดยการส่งเสริมกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์และ
โครงการเชิงสร้างสรรค์

ดังนั้น การสร้างความรู้ ความเข้าใจตามหลักคำสอนและหลักปฏิบัติของศาสนา ต่าง ๆ
จะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของประชาคมอาเซียนและมีผลต่อการสร้าง
สันติภาพที่ยั่งยืนสืบต่อไป

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในข้อ 1 ศึกษาความเป็นมาและวิธีการปฏิบัติของแต่ละ
ศาสนาในประชาคมอาเซียน ผลการศึกษาพบว่าทั้ง 4 ศาสนานั้น มีหลักการและแนวปฏิบัติมี
ความเชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับการสื่อความหมายในเชิงอัตลักษณ์ ที่
ต้องการเข้าถึงตัวตนด้านใน ประกอบสร้างเป็นความสมดุลเชิงปัจเจกบุคคล หลุดพ้นจากความ
ทุกข์ กล่าวคือความไม่ประติสุข แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งพื้นที่ทางสังคมที่ต้องการสื่อความหมายเพื่อมี
ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นรวมไปจนถึงสังคม อันเป็นหลักสำคัญของศาสนา ที่ชี้ให้เห็นความเป็น
พื้นฐานของกฎศีลธรรมในสังคมช่วยให้สมาชิกของสังคมสงบสุข ทำให้ผู้นับถือเป็นคนดี มี
ศีลธรรม ศาสนายังเป็นแหล่งกำเนิดจริยธรรมซึ่งเป็นบ่อเกิดของศิลปวัฒนธรรม เป็นที่พึ่งทาง
จิตใจของสมาชิกในสังคม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความสุข จึงกล่าวได้ว่าเป็น
ความสอดคล้องของหลักคำสอนทั้ง 4 ศาสนา คือ 1) การทำความดี ละเว้นความชั่ว 2) การ
แสดงความรักความเมตตา และเสียสละ 3) การเสียสละเพื่อเพื่อนมนุษย์ 4) การพัฒนาตนเอง
ให้ดีขึ้น ขยันหมั่นเพียร 5) สอนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่เบียดเบียนกัน สอดคล้องกับ
งานวิจัยของ ทศนีย์ ช้อยกิตติพันธ์ (ทศนีย์ ช้อยกิตติพันธ์, 2016) ซึ่งเป็นแนวคิดของท่านพุทธ
ทาสภิกขุ แม้ว่าสันติภาพเป็นสิ่งที่มนุษย์และสังคมทุก ๆ ระดับปรารถนาจะเกิดขึ้น แต่ยังไม่มี
วิธีการใดที่จะทำให้นมนุษย์และสังคมประสบความสำเร็จในการสร้างสรรค์สันติภาพให้เกิดขึ้นมา
ได้ ดังนั้น สันติภาพในแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุจึงเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับมนุษย์และ

สังคม ซึ่ง ท่านพุทธทาสภิกขุได้เสนอแนวทางการส่งเสริมสันติภาพในแนวคิดของท่านไว้ 2 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ส่วนปัจเจกบุคคลกับส่วนสังคม ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวทางส่งเสริมปัจเจกบุคคล

1. ส่งเสริมให้บุคคลมีการศึกษาดีหรือถูกต้องสมบูรณ์ ไม่เป็นการศึกษาแบบสุนัขหางด้วน คือ ต้องมีความรู้ทั้งด้านวิชาชีพและมีความรู้ด้านศีลธรรมหรือธรรมะสำหรับความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องหรือสมบูรณ์ด้วย

2. ส่งเสริมให้บุคคลมีสุขภาพอนามัยดีหรือถูกต้องทั้งทางกาย ทางจิต และทางสติปัญญา สุขภาพอนามัยดีทางกายคือร่างกายไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน พร้อมทั้งจะเป็นที่ตั้งของ สติปัญญา และสุขภาพอนามัยดีทางสติปัญญาคือไม่มีความเห็นผิด เข้าใจผิด เชื่อผิด และไม่เป็นทาสของกิเลส พร้อมสำหรับจะแก้ปัญหาทุกอย่างให้ลุล่วงไปด้วยดี

3. ส่งเสริมให้บุคคลมีครอบครัวที่ดีหรือถูกต้อง หรือไม่มีปัญหาครอบครัว คือ มีความเป็นอยู่ที่ถูกต้องต่อกันและกันตามหลักธรรมะเรื่อง ทิศ 6 ได้แก่ ทิศข้างหน้าคือบิดามารดา ทิศข้างหลังคือลูกหลาน ทิศข้างซ้ายคือมิตรสหาย ทิศข้างขวาคือครูบาอาจารย์ ทิศข้างบนคือผู้มีอำนาจ ผู้บังคับบัญชา พระมหากษัตริย์ สมณะสงฆ์ ทิศข้างล่างคือคนที่อยู่ใต้บังคับบัญชา คนยากจน คนไข้ คนกรรมกร

4. ส่งเสริมให้บุคคลมีระบบเศรษฐกิจที่ดี คือ เป็นบุคคลที่ไม่ยากจน ไม่เดือดร้อน มีระบบเศรษฐกิจที่เรียกว่ากินอยู่พอดีเท่าที่จะให้สำเร็จประโยชน์ในการเป็นอยู่ แล้วทำหน้าที่ได้มากมาย ถ้ามีเหลือก็ใช้ไปเพื่อประโยชน์ของสังคมหรือสาธารณประโยชน์

5. ส่งเสริมให้บุคคลรู้จักธรรมะดี จินรู้ว่าธรรมะคือหน้าที่ที่ถูกต้องของมนุษย์ หน้าที่แบ่งเป็น 2 ชั้น ได้แก่ หน้าที่ชั้นที่หนึ่งพื้นฐานทั่วไปคือ ให้รอดชีวิตอยู่ได้ ต้องทำทุกอย่างเพื่อให้ชีวิตรอดอยู่ได้ เป็นหน้าที่ระดับโลกียะ และหน้าที่ชั้นที่สองคือ ให้รอดจากความทุกข์ ความบีบคั้น ของโลก เป็นหน้าที่ระดับโลกุตระ ดังนั้น แม้ว่าบุคคลจะมีหน้าที่อย่างโลกียะ ให้รอดชีวิตอยู่ได้ใน โลก แต่ต้องมีชีวิตอย่างโลกุตระคือ มีหน้าที่ไม่ให้เรื่องโลก ๆ ความเห็นแก่ตัว ตัวกู ของกูมาครอบงำ ทำให้เป็นทุกข์ได้

6. ส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนไม่เห็นแก่ตัว คือ รักผู้อื่น เพราะนำหลักธรรมะสูงสุดมาใช้ คือ ทุกคนเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน เรามีปัญหาคือ ความทุกข์อย่างเดียวกัน คือ เกิด

แก่ เจ็บ ตาย อย่างเดียวกัน แล้วเราจะเบียดเบียนกันทำไม เราจะเอาเปรียบกันทำไม เราจะรังเกียจกัน ทำไมเราจึงรักผู้อื่น

7. ส่งเสริมให้บุคคลมีศีลธรรม คือ มีการคิด การพูด การกระทำที่เป็นไปเพื่อให้เกิดความปกติ ความสงบสุขหรือสันติภาพ แต่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาโกลาหลวุ่นวายวิกฤตการณ์ใด ๆ ที่ตรงกันข้าม

8. ส่งเสริมให้บุคคลมีสัมมาทิฐิ คือ ความคิด ความเห็น ความเชื่อ ความรู้ที่ถูกต้อง ย่อมจะก่อให้เกิดการคิด การพูด และการกระทำที่ถูกต้องตามไปด้วย สัมมาทิฐิจึงเป็นความรู้ที่เป็นรากฐานของศีลธรรม

9. ส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนมีชีวิตเย็น ชีวิตเย็นนี้มี 2 แบบ คือ ชีวิตเย็นอย่างผู้มีกิเลส แต่ กิเลสไม่เกิดขึ้น เพราะสามารถควบคุมเอาไว้ได้ เรียกว่า “ชีวิตเย็นแบบชาวโลก” และ “ชีวิตเย็นอย่าง ผู้ไม่มีกิเลส” คือแบบของพระอรหันต์ เพราะหมดกิเลสโดยสิ้นเชิงแล้ว ไม่มีกิเลสเกิดขึ้นอีก

จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในข้อ 2 ศึกษาการเกิดอัตลักษณ์ที่สำคัญของแต่ละศาสนา ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ทางศาสนานั้นแสดงถึงความสงบสุขและสันติภาพ ผ่านหลักเมตตาธรรมและความรัก รวมถึงการสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน (Common identity) ทั้งในด้านภาษา วัฒนธรรม สังคม การดำเนินการทางเศรษฐกิจและการปกครอง โดยมีการแบ่งปันอัตลักษณ์การอยู่ร่วมกันอย่างเอกภาพท่ามกลางความหลากหลาย (Unity in Diversity) ชื่นชมความต่างเอาไว้แต่ขณะเดียวกันก็พยายามมุ่งความสำคัญคือ “ความเหมือนกัน” (Similarity) ตามหลักที่ว่า “แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง” ทั้งนี้เพื่อยอมรับความแตกต่างหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมและการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของประชาชน

สอดคล้องกับ หลักการปฏิบัติตามหลักการพื้นฐาน ในการดำเนินงานในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกัน อันปรากฏอยู่ในกฎบัตรอาเซียนซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของอาเซียนที่เพิ่งมีผลบังคับใช้เมื่อกลางเดือนธันวาคม 2551 และสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia หรือ TAC) ประกอบด้วย

1. การเคารพซึ่งกันและกันในเอกราช อธิปไตย ความเท่าเทียม บูรณาการแห่งดินแดน และเอกลักษณ์ประจำชาติของทุกชาติ

2. สิทธิของทุกรัฐในการดำรงอยู่โดยปราศจากการแทรกแซง การโค่นล้มอธิปไตย หรือการบีบบังคับจากภายนอก
3. หลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน
4. ระวังความแตกต่างหรือข้อพิพาทโดยสันติวิธี
5. การไม่ใช้การขู่บังคับ หรือการใช้กำลัง
6. ความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพระหว่างประเทศสมาชิก

อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของผู้นำทางศาสนาต่าง ๆ ในอาเซียนเชื่อว่า ทุกศาสนาหรือผู้นำศาสนา ทุกศาสนาล้วนต้องการสันติภาพและต้องการให้ผู้นำทางศาสนาหยุดการนำความเชื่อของศาสนาไปใช้ในทางที่ผิด เช่น นำมาเป็นสิ่งจูงใจในการทำสงคราม เพราะว่าการทำสงครามเป็นเรื่องของการเมือง ไม่ใช่อุดมคติทางศาสนาแท้ที่จริงแล้วทุกศาสนาต้องการสร้างสันติภาพ สังคมในอาเซียนนั้นเป็นพหุสังคม (Plural Society) ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมประกอบไปด้วยศาสนาที่หลากหลาย เป็นหนึ่งในภูมิภาคที่มีความพิเศษที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรมแห่งหนึ่งของโลกที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยการใช้หลักขันติธรรมและเมตตาธรรมเพื่อส่งเสริมสันติภาพตามหลักที่ว่า “ถ้าไม่มีขันติ สันติก็ไม่มี” โดยทุกฝ่ายจะต้องมีความเคารพ (Respect) ต่อกัน อันเป็นความสำคัญของการเกิดอัตลักษณ์ทางศาสนาเพื่อการสื่อความหมายในการสร้างความเข้าใจอันเป็นกระบวนการหนึ่งในการสื่อความหมายทางศาสนาเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงสันติของประชาคมอาเซียน

กระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมตามหลักศาสนาดังกล่าว สามารถนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งทางศาสนาและวัฒนธรรมในหลายพื้นที่ในให้สงบลงได้ เช่น ความขัดแย้งของชาวคริสต์-อิสลามในอินโดนีเซีย ชาวพุทธ-อิสลามในเมียนมา เป็นต้น ถึงแม้ว่าความขัดแย้งดังกล่าวจะสงบลงชั่วคราวก็ตาม แต่ก็มีกระบวนการที่จะนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนาได้ ดังนั้น การสร้างความรู้ ความเข้าใจตามหลักคำสอนและหลักปฏิบัติของศาสนาต่าง ๆ จะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของประชาคมอาเซียนและมีผลต่อการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนสืบต่อไป

สรุป

การรวมตัวของประชาคมอาเซียนเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน และการลดช่องว่างทางการพัฒนานั้น เป็นการสร้างโอกาส การเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน การเพิ่มอำนาจในการต่อรอง และการขยายตลาดอาเซียนที่มีประชากรประมาณ 600 ล้านคน เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่มีความสามารถในการแข่งขัน เป็นสังคมแห่งสันติภาพและภราดรภาพนับว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบว่าประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนนั้น ยังมีความแตกต่างทางความเชื่อ การนับถือศาสนาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะศาสนานั้นจะมีความแตกต่างกันใน 4 ศาสนาหลัก คือ พุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาฮินดู ถึงแม้ว่าทุกศาสนาจะเป็นที่พึงพอใจของมนุษย์ มีหลักธรรมคำสั่งสอนที่มุ่งหมายสั่งสอนให้คนที่เป็นสมาชิกในสังคมเป็นคนดี มีคุณธรรมมีเหตุผลและศรัทธาในความถูกต้อง ในขณะเดียวกันก็มีความขัดแย้งในเชิงพื้นที่และความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในเรื่องศาสนาและเรื่องผลประโยชน์อื่น ๆ มีภาพแห่งความขัดแย้งทางศาสนาและความเชื่ออย่างเนื่อง ๆ เช่น ความขัดแย้งด้านศาสนาของไทย พม่า อินโดนีเซีย มาเลเซีย เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาคมอาเซียนนั้นถึงแม้ว่าจะมีความพยายามที่จะร่วมมือกันในมิติต่าง ๆ ตามที่กล่าวแล้ว แต่ความขัดแย้งที่ปรากฏก็มีอาจปฏิเสธได้ว่ายังกังมียู่และอาจจะเกิดขึ้นในรอบใหม่ได้ นับว่าเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการสร้างสันติภาพของประชาคมอาเซียน

ดังนั้น การใช้หลักคำสอนและแนวปฏิบัติทางศาสนา การใช้มาตรการทางสังคม และกฎหมายของภาครัฐจึงจะมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักขันติธรรมและเมตตาธรรมเพื่อส่งเสริมสันติภาพตามคติที่ว่า “ถ้าไม่มีขันติ สันติก็ไม่มี” ดังนั้น ทุกฝ่ายจะต้องมีความอดทน มีความเคารพ (Respect) ต่อกัน การมีขันติธรรม คือ การที่ทุกฝ่ายหยุดการสร้าง ความขัดแย้ง เกลียดชัง หรือการก่อกรรมทำชั่วอื่นที่มีความเชื่อหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตนเอง และจะต้องปกป้องคุ้มครองผู้อื่นที่อาจเป็นส่วนน้อยในสังคมให้สามารถดำเนินชีวิตตามวิถีทางที่พวกเขาต้องการ สันติจะต้องมาจากภายในจิตใจของตนเองและขยายไปสู่วงนอกของการดำรงอยู่ในสังคมที่มีความแตกต่างทางความเชื่อ

และศาสนา ในขณะที่ภาครัฐจะต้องใช้วิธีการที่เรียกว่า “แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง” เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันและการสร้างสันติภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและปฏิบัติการ

ภาครัฐ ผู้นำทางศาสนา และประชาชนในประเทศต่าง ๆ ควรมีแนวทางการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างสันติภาพและการอยู่ร่วมกันในประชาคมอาเซียนโดยให้หลักคำสอนและแนวปฏิบัติทางศาสนา ดังนี้

- 1.1 การใช้หลักขันติธรรมเพื่อนำไปสู่การสร้างสันติภาพของบุคคลและสังคม
- 1.2 ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักคำสอนที่แท้จริงของแต่ละศาสนา มิให้มีการนำหลักคำสอนไปตีความเพื่อให้เกิดความขัดแย้งทางศาสนา
- 1.3 ส่งเสริมการสานเสวนาและขบวนการแห่งศาสนิกสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและศาสนิกชนของศาสนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจต่อกัน
- 1.4 การพัฒนาสังคมร่วมกันในเชิงพื้นที่และสร้างเครือข่ายแห่งความปรองดองของประชาชนในชาติ
- 1.5 เสริมสร้างการจัดการในระดับนโยบายของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความเข้าใจให้กับประชาชนในประเทศของตนเอง
- 1.6 การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของแต่ละประเทศเพื่อให้มีพลังในการเปลี่ยนแปลงและสร้างการยอมรับความหลากหลายของสังคมในพหุวัฒนธรรม
- 1.7 การสร้างกระบวนการสื่อสารเชิงสันติของกลุ่ม องค์กรและในระดับประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอุดมการณ์แห่งสันติร่วมกัน
- 1.8 ภาครัฐ ผู้นำศาสนาและชุมชนควรมีนโยบายในด้านศาสนาเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข คือ ใช้พื้นที่ของศาสนสถานเป็นสถานที่จัดกิจกรรมในชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้คนในชุมชน ให้ผู้นำทางศาสนา และผู้นำชุมชนได้จัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศาสนาให้มากขึ้น
- 1.9 ภาครัฐควรมีนโยบายหรือกลไกทางกฎหมายอย่างไรที่จะส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย เช่น กฎหมาย หรือกลไกของรัฐ ที่จะส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน ควรที่จะต้อง

คำนึงถึงโครงสร้างทางสังคมแต่ละสังคมที่แตกต่างกัน และคำนึงถึงการยอมรับของภาคประชาชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุก ๆ ฝ่ายผ่านการทำประชาพิจารณ์รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาหลักคำสอนและแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธ คริสต์ และอิสลามใน ฉะนั้น หากมีการทำวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาที่ครอบคลุมเนื้อหาสิทธิทางวัฒนธรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับ แนวทาง มาตรการ การสร้างความเข้าใจถึงสิทธิทางวัฒนธรรมระหว่างศาสนาที่มีผู้นับถืออยู่ในประเทศไทย หรือ อาเซียน เพื่อการป้องกันแก้ไขและเยียวยาปัญหาในสังคม “พหุวัฒนธรรม” ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาถึงกระบวนการสร้างคุณค่าของของศาสนาในอาเซียนต่อการพัฒนาสังคมอาเซียนในมิติอื่น ๆ เช่น สวัสดิการแห่งชุมชน การท่องเที่ยว เป็นต้น

2.3 ควรมีการวิจัยและปฏิบัติการด้านศาสนิกสัมพันธ์ของผู้นำศาสนาในอาเซียน เพื่อสร้างพลังของการพัฒนาบนพื้นฐานของสังคมพหุวัฒนธรรม.

เอกสารอ้างอิง

กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. (2556). ASEAN Mini Book. (พิมพ์ครั้งที่ 3).

กรุงเทพมหานคร: เพจ เมคเกอร์.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2552). วัฒนธรรมไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2545). แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์. (2545). ความสัมพันธ์ของมุสลิมทางประวัติศาสตร์ และวรรณคดีไทย.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

เดือน ดำดี. (2541). ศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทัศนีย์ ช้อยกิตติพันธ์. (2016). บทบาทของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). สันติศึกษาปริทรรศน์ , 4(ฉบับพิเศษ),159.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. (พิมพ์ครั้งที่ 32).

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีธัมม์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอู่่น). (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ.

กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์
ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561*

PARTICIPATION IN STUDENT ACTIVITIES OF UNDEGRUATE
STUDENTS MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
SRITHAMMASOKKARAJ CAMPUS COORDINATING CENTER,
SONGKHLA PROVINCE, ACADEMIC YEAR 2018

พระมหาวิชาญ กนต์สีโล

Phramahavichan Kantaseelo

พระราชศักดิ์ จรรย์โสภณ

Phrarajjasak Jariyasophano

พระกนก กนต์สีโล

Phrakanok Kantaseelo

ไสว คำสุวรรณ

Sawai Kumsuwun

กัณณ์ พรหมแก้ว

Karan Phromkeaw

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: vichan_9@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

* Received 7 April 2019; Revised 21 June 2019; Accepted 26 June 2019

วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ที่มีเพศ ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา สถานะ นักศึกษาภาคการศึกษา แตกต่างกัน และ 3) เพื่อทราบข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ในระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2561 จำนวน 111 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standrd Deviation) และใช้สถิติทดสอบ สมมติฐานโดยใช้การทดสอบ ค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ทดสอบความ แตกต่าง และค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาที่ตอบสนองความต้องการ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า กิจกรรมนักศึกษาสัมพันธ์ มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ กิจกรรมพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมกีฬา มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 ของ นักศึกษา ที่มีเพศ ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา สถานะ นักศึกษาภาคการศึกษาแตกต่างกัน โดย นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก และนักศึกษาที่มีเพศ และ สถานะต่างกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักศึกษาที่มีระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา และ ภาคการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหากิจกรรมพัฒนาสังคม และบำเพ็ญประโยชน์มากที่สุด คือ ถ้าเป็นการออกไปบำเพ็ญปัญหาหลัก คือจะนักศึกษาแต่ละชั้นปีไม่ค่อยมีเวลาร่วมกิจกรรม จึงทำให้การทำกิจกรรมเกิดประสิทธิภาพได้น้อย นักศึกษาบางคนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในกิจกรรม ไปร่วมกิจกรรมไม่พร้อมเพรียงกัน และแนวทางแก้ไขปัญหากิจกรรมกีฬา มากที่สุดคือ มหาวิทยาลัยควรมีสถานที่ในการฝึกซ้อมหรือเล่นกีฬา และมีผู้ฝึกสอนชำนาญด้านกีฬา ควรที่จะส่งเสริมและพัฒนา สรรภาพทางด้านการกายแก่นักศึกษา ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันทุกชั้นปีในแต่ละปีการศึกษาหรือเป็นเทอม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, กิจกรรมของนักศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) To study the problems of participation in student activities to satisfy the needs of Undergraduate Students MahaMakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus Coordinating Center, Songkhla Province, Academic Year 2018. 2) To compare opinions about participation in activities, MahaMakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus Coordinating Center, Songkhla Province, Academic Year 2018 of Undergraduate Students with different gender, grade level, status, semester and 3) To know the suggestions and solutions about participation in activities of Undergraduate Students MahaMakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus Coordinating Center, Songkhla Province, Academic Year 2018. The population used in this research is 111 students from MahaMakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus Coordinating Center, Songkhla Province, Academic Year 2018. The tools used for collecting data are questionnaires. Analyze data by using the package software for social

science research and the statistic used to analyze are Frequencies, Percentage, Mean, Standard Deviation, T-test, F-test and Scheffe's Method.

The results of research are found as follows:

1. The study result of the problem about participation in students' activities to satisfy the needs of Undergraduate Students MahaMakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus Coordinating Center, Songkhla Province, Academic Year 2018, over all is at a high level When considering each aspect by order Average from high to low, found that Student relations activities is in the highest mean. Followed by social development and benefit activities and sports activities with the lowest mean.

2. The result of comparing opinions about participation in activities, MahaMakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus Coordinating Center, Songkhla Province, Academic Year 2018 of students with different gender, grade level, status, semester with students participated in activities. Over all of students are at the high level and students with different gender and status participated in activities as a whole is not significantly different at the level of .05 Which is not in accordance with the hypothesis set but for students with years of studying And different education sectors who participated in student activities as a whole is significantly different at the level of .01 which is in accordance with the hypothesis.

3. The results of recommendations and solutions for participation in activities of undergraduate students, MahaMakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus Coordinating Center, Songkhla Province, Academic Year 2018. There are suggestions about social development activities problem and outreach activities the most, which is the problem of participating in outreach activities is Each year students will not have time to participate in activities, so it impacts to the activities with the less effective and some of the

student rarely cooperate in activities. And the solution of the problem is sport activities is the most, the university should have a place to practice or play sports with and expert sports trainer, should support and improve physical ability for student. Activities should be organized every year or every semester.

Keywords: Participation, Student Activities, Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus

บทนำ

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยมีหน้าที่ผลิตนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพออกไปสู่สังคม การพัฒนาคุณภาพของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา การเรียนการสอนในห้องเรียนที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเดียว ย่อมไม่เพียงพอ ต่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศ ดังนั้นการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของนักศึกษา เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ ทั้งทางด้านสติปัญญา บุคลิกภาพ ร่างกาย สังคมและจิตใจที่ดีงาม ซึ่งจะมีผลทำให้ได้บัณฑิต ที่มีความรู้ความสามารถออกไปพัฒนาสังคมประเทศชาติและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขกิจกรรมนักศึกษาจึงเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มหาวิทยาลัยจัดให้มีขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือกันทางด้านวิชาการ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานักศึกษา ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีที่สุด ในการหล่อหลอมให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตของมหาวิทยาลัยที่ได้ชื่อว่าบัณฑิตนักปฏิบัติ (จุฬามาศ พิศพัชระ, 2556) โดยมีอาจารย์ประจำชมรมนักศึกษาคอยแนะนำและให้คำปรึกษาเพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมของนักศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเดินไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม นอกจากกิจกรรมทางด้านวิชาการแล้วมหาวิทยาลัยยังส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษารู้จักคิดและสร้างสรรค์กิจกรรมในแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอีกด้วย ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนักศึกษานั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น และเป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในอนาคตค่อนข้างมาก เนื่องจากสังคมทุกวันนี้ไม่ต้องการเพียงแต่คนเก่งทางวิชาการเพียงอย่างเดียวแต่ต้องการคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ และประสบการณ์ชีวิตซึ่งถือว่าเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ จึงเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า ผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา

ทำให้ได้รับประโยชน์ที่มีคุณค่ามากมายหลายประการ ได้แก่ โลกทัศน์ของตนเองกว้างมากขึ้น การค้นพบและรู้จักศักยภาพของตนเองมากขึ้น ความสามารถในการบริหารเวลา ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ การรู้จักและเข้าใจคำว่าบทบาท (จิรวัดน์ วีรังกร, 2542)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ถือว่ากิจกรรมนักศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการ เพิ่มพูนประสบการณ์ ที่มีค่าซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพและค่านิยมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีนโยบายมุ่งส่งเสริม นักศึกษาให้มีการเข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษาอย่างเพียงพอและหลากหลาย และเพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์การบริหารงาน การรับผิดชอบตนเอง และการทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงสนับสนุนให้มีการส่งเสริมในรูปแบบของชมรม ซึ่งมีอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรม มีกิจกรรมด้านวิชาการ ศิลปวัฒนธรรม พัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมนักศึกษาสัมพันธ์ รวมถึงกิจกรรมกีฬา ดังนั้น กิจกรรมนักศึกษาทุกกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมในหลักสูตร (Class Activities) กิจกรรมเสริมหลักสูตร (Extra Curriculum Activities) หรือกิจกรรมนอกหลักสูตร (Extra Class Activities) จึงถือเป็นการ ให้การศึกษาแก่นักศึกษาและช่วยให้นักศึกษาได้รับความรู้ ประสบการณ์ ทักษะในการทำงาน และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดีและมีความสุข มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช ได้กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมนักศึกษาซึ่งเป็นอีกภาระหน้าที่ที่มีความสำคัญยิ่ง อันจะช่วยพัฒนานักศึกษานอกเหนือจากการจัดการศึกษาในชั้นเรียน การจัดการศึกษาในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถช่วยสร้างให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ได้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดกรอบการจัดกิจกรรมนักศึกษาออกเป็น 5 ด้านที่ทุกมหาวิทยาลัยพึงปฏิบัติ คือ 1) ด้านวิชาการที่ส่งเสริมคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 2) ด้านกีฬาและการส่งเสริมสุขภาพ 3) ด้านบำเพ็ญประโยชน์และรักษาสีน้ำเงิน 4) ด้านเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม 5) ด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมแต่ละปีนั้นขาดการวางแผนและกำหนดปฏิทินกิจกรรมร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับงานกิจกรรมนักศึกษา การจัดกิจกรรมมีรูปแบบเดิม ๆ ไม่มีความหลากหลาย มีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมจำกัด จึงทำให้การจัดกิจกรรม ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความต้องการทราบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 มีสภาพปัญหาอย่างไร มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษานักศึกษามีข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาในการทำกิจกรรมนักศึกษา และนักศึกษาได้ตระหนักถึงคุณประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา มากน้อยเพียงใด เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมนักศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ให้ดำรงคติพจน์ที่ว่า “ระเบียบสามัคคี บำเพ็ญประโยชน์” ให้ปรากฏเป็นรูปธรรมแก่ส่วนงานด้านกิจการนักศึกษา งานกิจกรรมนักศึกษา และองค์การสถานักศึกษาได้ใช้ประโยชน์ และเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา การดำเนินกิจกรรมนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อการพัฒนานักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 ของนักศึกษา ที่มีเพศ ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา สถานะ นักศึกษาภาคการศึกษาแตกต่างกัน
3. เพื่อทราบข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา

ปีการศึกษา 2561 ได้ดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้การออกแบบการวิจัยชนิดการศึกษากาสนามเพียงครั้งเดียว (One Shot Field Study Design)

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมด จำนวน 111 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ดังนี้ 1) เพศ 2) ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา 3) สถานะ 4) นักศึกษาภาคการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา จำนวน 45 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมทางวิชาการ 2) กิจกรรมกีฬา 3) กิจกรรมพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ 4) กิจกรรมศิลปวัฒนธรรม และ 5) กิจกรรมนักศึกษาสัมพันธ์ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มีความเห็นด้วยกับคุณลักษณะแต่ละข้อในระดับมากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) โดยมีรายละเอียดของแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ได้ทราบปัญหา ข้อเสนอแนะ และประโยชน์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของการวิจัยในเชิงปริมาณ กล่าวคือ คณะผู้วิจัยได้นำโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์ หาค่าทางสถิติต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา สถานะ และนักศึกษาภาคการศึกษา ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ และได้นำเสนอเป็นตารางเพื่อประกอบการบรรยายผล

ขั้นตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ และนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ขั้นตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา โดยใช้สถิติอนุมานสำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่ออธิบายความแตกต่างตามลักษณะประชากร สถิติที่ใช้ในกรณีนี้ที่ตัวแปรต้นสองกลุ่มจะทำการทดสอบด้วยสถิติ t-test กรณีตัวแปรต้นแตกต่างกันเกินสองกลุ่ม จะทำการทดสอบด้วยค่า F-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance, ANOVA) ถ้าพบความแตกต่าง จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า กิจกรรมนักศึกษา

สัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ กิจกรรมพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ และ กิจกรรมกีฬา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ คุนย่ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 ของ นักศึกษา ที่มีเพศ ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา สถานะ นักศึกษาภาคการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก และนักศึกษาที่มีเพศ และ สถานะต่างกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักศึกษาที่มีระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา และ ภาคการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ คุนย่ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหากิจกรรมพัฒนาสังคม และบำเพ็ญประโยชน์มากที่สุด คือ ถ้าเป็นการออกไปบำเพ็ญปัญหาหลัก คือจะนักศึกษาแต่ละชั้นปีที่ไม่ค่อยมีเวลามาเท่าไร จึงทำให้การทำกิจกรรมเกิดประสิทธิภาพ นักศึกษาบางคนยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือในกิจกรรมมาก นักศึกษาไปร่วมกิจกรรมไม่พร้อมเพรียงกัน ขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมพัฒนาสังคม และบำเพ็ญประโยชน์ การกำหนดวันเวลาเร็วเกินไป จึงทำให้นักศึกษาไม่เตรียมตัวและความพร้อมนักศึกษาบางคนยังไม่มีความรักและความสามัคคี และบางพื้นที่ที่ไปพัฒนาอาจจะยังกันดารไม่พอ และแนวทางแก้ไขปัญหากิจกรรมกีฬามากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยควรมีสถานที่ในการฝึกซ้อมหรือเล่นกีฬา และมีผู้ฝึกสอนชำนาญด้านกีฬา ควรที่จะส่งเสริมและพัฒนาสภาพทางด้านร่างกายแก่นักศึกษา ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันทุกชั้นปี ในแต่ละปีการศึกษาหรือเป็นเทอม อยากให้นักศึกษาทุกคนรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย รู้จักการทำงานเป็นทีม ให้คิดแก่การเล่นกีฬาให้มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมกีฬา เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ บ้าง จัดการตั้งกลุ่มระหว่างมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อให้รู้ว่ามีมหาวิทยาลัยของเรามีกิจกรรมกีฬาเช่นกัน และมหาวิทยาลัยควรมีการจัดตั้งกลุ่มการส่งเสริมกีฬา

อภิปรายผล

การอภิปรายผลครั้งนี้ จะกล่าวถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 โดยคณะผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ และนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การอภิปรายผลการวิจัย สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 ได้แก่

1.1 กิจกรรมทางวิชาการ พบว่า นักศึกษา มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของกิจกรรมทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นว่ามีการส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ นักศึกษา เห็นว่าการส่งเสริมให้นักศึกษาได้รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการส่งเสริมให้นักศึกษาเพิ่มพูนความรู้วิชาการกว้างขวางขึ้น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภลักษณ์ ร่วมจิตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี” ผลการวิจัยพบว่า ด้านกิจกรรมวิชาการผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาเห็นด้วยกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาอยู่ในระดับมาก (สุภลักษณ์ ร่วมจิตร, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสหัสวรรษ ผลอรรถ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยเซนต์จอห์นต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา” พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยเซนต์จอห์นเห็นด้วยกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาด้านวิชาการอยู่ในระดับมาก (สหัสวรรษ ผลอรรถ, 2551)

1.2 กิจกรรมกีฬา พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา ของกิจกรรมกีฬา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า นักศึกษาคิดว่าการส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกจิตใจให้เข้มแข็งอดทน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ นักศึกษาคิดว่าการส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาด้านน้ำใจของนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ถอย รู้จักการทำงานเป็นทีม และการส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ในด้านกติกาของกีฬาประเภทนั้น ๆ และทักษะเกี่ยวกับ การเล่นกีฬา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของพรพิมพ์ สารักษ์ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง” พบว่า นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เห็นด้วยกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก (พรพิมพ์ สารักษ์, 2556) และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภลักษณ์ ร่วมจิตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี” ผลการวิจัยพบว่า ด้านกิจกรรมกีฬา นักศึกษาเห็นด้วยกับการเข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษาอยู่ในระดับมาก (ศุภลักษณ์ ร่วมจิตร, 2556)

1.3 กิจกรรมพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชณี ภูสุวรรณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมนักศึกษา กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี” พบว่า ด้านกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และรักษาสีสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (รัชณี ภูสุวรรณ์, 2557) และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลรัตน์ หนูสวี่ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมและความต้องการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์” พบว่า ด้านกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษามีต้องการกิจกรรมออกค่ายอาสาพัฒนาชนบทมากที่สุด จำนวน 363 คน ร้อยละ 93.56 รองลงมา คือ การรณรงค์ร่วมดูแลความสะอาดของมหาวิทยาลัย การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด และการรณรงค์การรักษาวินัย (กมลรัตน์ หนูสวี่, 2553) อาจเป็นเพราะกิจกรรม ดังกล่าวมักจะดำเนินการในช่วงปิดภาคการศึกษา

1.4 กิจกรรมศิลปวัฒนธรรม พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา ของกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชณี ภูสุวรรณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมนักศึกษา กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี” พบว่า ด้านกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (รัชณี ภูสุวรรณ์, 2557) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลรัตน์ หนูสวี่ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมและความต้องการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์” พบว่า ด้านศิลปวัฒนธรรม

นักศึกษาต้องการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ด้านศิลปวัฒนธรรม งานศิลปะภายในคณะ งานศิลปะเพื่อบริการชุมชน กิจกรรมดนตรีไทย นาฏศิลป์ไทย ตามลำดับ (กมลรัตน์ หนูสวี่, 2553)

1.5 กิจกรรมนักศึกษาสัมพันธ์ พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของกิจกรรมนักศึกษาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รชนี ภูสุวรรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมนักศึกษา กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ด้านกิจกรรมทักษะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (รชนี ภูสุวรรณ, 2557) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพิน ศิริสัมพันธ์และภัทรพล มหาพันธ์ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “สภาพการเข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษามหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร” พบว่า ด้านส่งเสริมความสามัคคีอันดีและความสัมพันธ์ของนักศึกษา สภาพการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในด้านส่งเสริมความสามัคคีอันดีและความสัมพันธ์ของนักศึกษา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (อรพิน ศิริสัมพันธ์ และภัทรพล มหาพันธ์, 2550)

2. การอภิปรายผลการวิจัย การเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 ของนักศึกษา ที่มีเพศ ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา สถานะ นักศึกษาภาค การศึกษาแตกต่างกัน ได้แก่

2.1 เพศต่างกัน พบว่า นักศึกษา ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษา ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา กิจกรรมทางวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือนักศึกษาที่มีเพศต่างกันเป็นปัจจัยที่มีต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา ในกิจกรรมทางวิชาการ แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมัลลิกา วีระสัย และประดิษฐา นาครักษา ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร” พบว่า นักศึกษาเพศชายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และนักศึกษาเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย ตามลำดับ

จากการทดสอบด้วยสถิติ t-test พบว่า ค่า Sig = 0.43 แสดงว่านักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ไม่แตกต่างกัน (มัลลิกา วีระสัย และประดิษฐา นาครักษา, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิมพ์ สารักษ์ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง” พบว่า นักศึกษาชายและหญิงมีความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านวิชาการและด้านบำเพ็ญประโยชน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านกีฬาที่ไม่พบแตกต่าง (พรพิมพ์ สารักษ์, 2556)

2.2 ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษาต่างกัน พบว่า นักศึกษา ที่มีระดับชั้นปีที่กำลังศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษา ที่มีระดับชั้นปีที่กำลังศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาในกิจกรรมทางวิชาการ กิจกรรมพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมนักศึกษาสัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือนักศึกษาที่มีระดับชั้นปีที่กำลังศึกษาต่างกันเป็นปัจจัยที่มีต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาในกิจกรรมทางวิชาการ กิจกรรมพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมนักศึกษาสัมพันธ์แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมัลลิกา วีระสัย และประดิษฐา นาครักษา ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหา การจัดกิจกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร” พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 นักศึกษาชั้นปีที่ 5 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า ค่า Sig = 0.000 แสดงว่า นักศึกษาที่มีชั้นปีต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (มัลลิกา วีระสัย และประดิษฐา นาครักษา, 2557)

2.3 สถานะต่างกัน พบว่า นักศึกษาที่มีสถานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่

เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่มีสถานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรพิน ศิริสัมพันธ์และภัทรพล มหาพันธ์ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “สภาพการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยของคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่มีสถานภาพต่างกัน จำแนกตามการเข้ามหาวิทยาลัย โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน แล้วพบว่า ไม่แตกต่างกันเช่นเดียวกันด้วย (อรพิน ศิริสัมพันธ์ และภัทรพล มหาพันธ์, 2550)

2.4 ภาคการศึกษาต่างกัน พบว่า นักศึกษา ที่มีภาคการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษา ที่มีภาคการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา ทุกกิจกรรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือนักศึกษาที่มีภาคการศึกษาต่างกันเป็นปัจจัยที่มีต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของทุกกิจกรรมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิมพ์ สารักษ์ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง” พบว่า นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในคณะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยรวมและเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (พรพิมพ์ สารักษ์, 2556) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอรพิน ศิริสัมพันธ์และภัทรพล มหาพันธ์ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “สภาพการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร” พบว่า สภาพการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อจำแนกตามสาขาวิชา โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันเมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่า ด้านกีฬา ด้านวิชาการ ด้านส่งเสริมความสามัคคีอันดีและความสัมพันธ์ของนักศึกษา และด้านการปกครองตนเองตามวิถีทางประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อรพิน ศิริสัมพันธ์ และภัทรพล มหาพันธ์, 2550)

3. การอภิปรายผลการเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคตรราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 ได้แก่

3.1 กิจกรรมทางวิชาการ โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรให้มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมทางวิชาการให้บ่อย เพื่อจะให้นักศึกษาจะได้เข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการควรที่จะส่งเสริมให้นักศึกษาเพิ่มพูนความรู้ทางด้านวิชาการให้กว้างขวางขึ้น ควรที่จะส่งเสริมให้นักศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยควรหาวิธีแรงจูงใจให้นักศึกษาได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น ให้ความแน่นอน และความชัดเจนในการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ควรจัดหาคู่มือหรือตำราเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 1 ให้กับนักศึกษา

3.2 กิจกรรมกีฬา โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ มหาวิทยาลัย ควรมีสถานที่ในการฝึกซ้อมหรือเล่นกีฬา และมีผู้ฝึกสอนชำนาญด้านกีฬาให้มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมกีฬา เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ บ้าง จัดการตั้งกลุ่มระหว่างมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อให้รู้ว่ามีมหาวิทยาลัยของเรามีกิจกรรมกีฬาเช่นกัน ควรที่จะส่งเสริมและพัฒนาสภาพทางด้านร่างกายแก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยควรมีการจัดตั้งกลุ่มการส่งเสริมกีฬา อยากให้นักศึกษาทุกคนรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย รู้จักการทำงานเป็นทีม ให้คิดแก่การเล่นกีฬา และควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันทุกชั้นปี ในแต่ละปีการศึกษาหรือเป็นเทอม

3.3 กิจกรรมพัฒนาสังคม และบำเพ็ญประโยชน์ โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ให้มหาวิทยาลัยพัฒนาสังคมทุกเทอม หรือเมื่อมีโอกาสให้มหาวิทยาลัยจัดโครงการหลาย ๆ วัน เพื่อให้นักศึกษาออกมาได้ ไม่ใช่ทำกิจกรรมแค่พอสัปดาห์ ๆ ควรทำให้เป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์เพื่อความสามัคคี ควรทำให้เป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เพื่อต้องการให้นักศึกษาแสดงความร่วมมือ อยากให้จัดหาสถานที่ที่กั้นดารกว่านี้จริง ๆ อยากให้เป็นวันที่พร้อมกันทุกคน และไปร่วมกันทำให้เป็นปึกแผ่น และมหาวิทยาลัยควรจัดหางบประมาณในการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาสังคม และบำเพ็ญประโยชน์

3.4 กิจกรรมศิลปวัฒนธรรม โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ให้มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมหลาย ๆ แบบ เช่น กิจกรรมร่วมกันทำเรือพระสอนให้กับนักศึกษาที่มีความรักษาประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม ควรที่จะส่งเสริมให้นักศึกษารู้คุณค่าและความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมไทย ควรที่จะส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนา

ทางด้านสุนทรียภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น และมหาวิทยาลัยควรเพิ่มการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเข้าไป ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรม

3.5 กิจกรรมนักศึกษาสัมพันธ์ โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ กิจกรรมที่จัดควรมีเวลาให้มากกว่านี้ เพื่อความใกล้ชิดของนักศึกษาแต่ละภาคการศึกษา และมหาวิทยาลัย ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ช่วยให้ในการส่งเสริมการมีความสัมพันธ์ระหว่าง รุ่นพี่รุ่นน้องมากกว่านี้

สรุป

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561” ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาที่ตอบสนอง ความต้องการของนักศึกษา ที่มีตัวแปรเกี่ยวกับเพศ ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา สถานะ นักศึกษา แต่ละภาคการศึกษาแตกต่างกัน ส่งผลให้ความสนใจเข้าร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษา อยู่ในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้ กิจกรรมทางวิชาการ โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก กิจกรรมกีฬา โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก กิจกรรมพัฒนาสังคม และบำเพ็ญประโยชน์ โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก กิจกรรมศิลปวัฒนธรรม โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับ มาก และกิจกรรมนักศึกษาสัมพันธ์ โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณากิจกรรม ในเชิงเปรียบเทียบในแต่ละด้าน พบว่า กิจกรรมนักศึกษาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ กิจกรรมพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมกีฬา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อย่างไรก็ตาม ผล การสำรวจข้อคิดเห็นของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามในกิจกรรมด้านต่าง ๆ สามารถสรุปได้ ดังนี้ มหาวิทยาลัยควรดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อเสริมสร้างทักษะทาง วิชาการ พัฒนาสมรรถภาพทางร่างกายด้วยกิจกรรมกีฬา สร้างความรักสามัคคีด้วยกิจกรรม พัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมนักศึกษาสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง ตลอดจน การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมให้มากขึ้น ช่วยให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมไทย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษาย่อม นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2561 โดยรวมอยู่ในระดับมาก คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 ด้านกิจกรรมวิชาการ เพื่อส่งเสริมนักศึกษาให้ได้รับการพัฒนาในด้านวิชาชีพยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมวิชาการต่อเนื่องและมีความหลากหลายตรงกับ ความสนใจของนักศึกษามีการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมอย่างทั่วถึง ควรส่งเสริมให้มีการจัดฝึกอบรมด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อฝึกกระบวนการคิดและทักษะจนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ควรจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมให้มีความน่าสนใจมากขึ้น

1.2 ด้านกิจกรรมกีฬา เพื่อส่งเสริมนักศึกษาให้ได้รับการพัฒนาในด้านวิชาชีพยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนเกี่ยวกับสถานที่และอุปกรณ์กีฬาที่ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา ควรมีกิจกรรมด้านกีฬาที่หลากหลายและมีการวางแผนงานเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการแข่งขันสิ่งสำคัญคือควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง

1.3 ด้านกิจกรรมพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อส่งเสริมนักศึกษาให้ได้รับการพัฒนาในด้านวิชาชีพยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมปลูกจิตสำนึกนักศึกษาให้สนใจและเห็นความสำคัญของการพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ควรให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม

1.4 ด้านกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาทางด้านวิชาชีพมหาวิทยาลัย ควรส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมวันสำคัญ และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เป็นต้น มีการสอดแทรกคุณธรรมเพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตและปลูกฝังค่านิยมที่ดีด้วยการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมแก่นักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาใกล้ชิดกับศาสนามากขึ้น และกิจกรรมที่จัดควรมีการประชาสัมพันธ์ในหลายรูปแบบอย่างทั่วถึง

1.5 ด้านกิจกรรมนักศึกษาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาด้านวิชาชีพยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรุ่นพี่น้องปลูกฝังความสามัคคี โดยให้นักศึกษาทุกคน มีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรม มีการวางแผนและประสานงานที่ดีจากสโมสรนักศึกษาเพื่อให้กิจกรรมที่จัดขึ้นมีความน่าสนใจ และควรจะมีการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความน่าสนใจ เพื่อให้นักศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึง ซึ่งนอกจากจะได้รับความรู้และทักษะที่ดีแล้วยังสร้างความประทับใจให้กับนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมอีกด้วย ทั้งนี้มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนา เช่น เสี่ยงตามสายที่ทั่วถึงทุกคณะ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม”

2.2 ควรศึกษาสาเหตุของการที่นักศึกษาไม่เข้าร่วมกิจกรรม ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตศรีธรรมราช โคราช ศูนย์ประสานงานจังหวัดสงขลา

2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กมลรัตน์ หนูสวี่. (2553). การมีส่วนร่วมและความต้องการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการสังคมและการจัดการระบบสุขภาพ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จิรวัดน์ วีรังกร. (2542). คุณค่าและความสำคัญของกิจกรรมนิสิต : พื้นฐานทักษะการดำเนินงานกองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: พี ที พัฒนาการพิมพ์ จำกัด.

จุฑามาศ พิรพัชระ. (2556). คู่มือนักศึกษา ปีการศึกษา 2556. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- พรพิมพ์ สารักษ์. (2556). ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มัลลิกา วีระสัย และประดิษฐา นาครักษ์. (2557). สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- รัชณี ภูสุวรรณ์. (2557). การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมนักศึกษา กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศุภลักษณ์ ร่วมจิตร. (2556). ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สหสวรรค์ ผลอรรถ. (2551). ความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยเซนต์จอห์นต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรพิน ศิริสัมพันธ์ และภัทรพล มหาจันทร์. (2550). สภาพการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศึกษาเปรียบเทียบการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์ กับการแพทย์แผนไทย*

A COMPARATIVE STUDY OF THERAPEUTIC METHODS OF JIVAKA KOMARABHACCA AND THAI TRADITIONAL MEDICINE

พระครูสังฆรักษ์ทวี ปริบุญโน (น้อยมุสิก)

Phrakhrusangkharak Thawee Paripunno (Noimusik)

สิทธิโชค ปาณะศรี

Sittichok Panasri

พระครูวิจิตรศีลาจาร

Phrakhruwichitsilachan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat, Thailand

สวัสดิ์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: supawadee94249@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์ 2) ศึกษาวิธีการรักษาโรคของการแพทย์แผนไทย และ 3) เปรียบเทียบวิธีการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์ และการแพทย์แผนไทย รวมทั้งการสัมภาษณ์แพทย์แผนไทย สาขาเวชกรรมไทย ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง

ผลการวิจัยพบว่า

1. หมอชีวกโกมารภัจจ์ เป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่จริง มีตำแหน่งเป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เป็นแพทย์ที่ใช้สมุนไพรในการ

* Received 6 June 2019; Revised 22 June 2019; Accepted 26 June 2019

รักษาโรคเป็นหลัก คัมภีร์แพทย์ของท่านเข้ามามีบทบาทในประเทศไทย โดยเข้ามาเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทย

2. การรักษาโรคของการแพทย์แผนไทย สาขาเวชกรรมไทย เรียกผู้รักษาโรคว่า หมอยาไทยหรือเวชกร รักษาโรคโดยเปิดคลินิก มีสถานที่รักษาโรคตามที่กฎหมายบัญญัติ

3. วิธีการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย มีทั้งเหมือนและแตกต่างกัน ส่วนที่เหมือนกับการแพทย์แผนไทย มีลักษณะเด่นดังนี้ 1) กระบวนการและวิธีการรักษา มุ่งเน้นการรักษาที่ต้นเหตุ ผ่านกระบวนการ พุดคุย ชักประวัติ การตรวจร่างกาย การวินิจฉัยโรค วางแผนการรักษาและการเลือกใช้ยาที่มีสรรพคุณตรงกับโรค 2) แนวความคิด การรักษาโรค และการวินิจฉัยโรค เน้นการรักษาด้านร่างกายและจิตใจ ตามอาการและตามวัยของบุคคล ควบคู่กับการแนะนำแนวปฏิบัติตนในการรักษาโรค รวมทั้งการวินิจฉัยโรค เพื่อหาสมุฏฐานอันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วย 3) จรรยาบรรณทางการแพทย์ ของหมอชีวกโกมารภัจจ์ ผู้เป็นแพทย์ต้องเป็นผู้มีศีลธรรมและจริยธรรมทางการแพทย์ โดยเคร่งครัด

4. ความต่างกันของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย พบว่า หมอชีวกโกมารภัจจ์ กล่าวถึงเรื่องต่อไปนี้ ในขณะที่การแพทย์แผนไทยไม่ได้กล่าวถึง คือ 1) องค์ความรู้ของการแพทย์แผนไทย ได้รับการผสมผสานหล่อหลอมมาจากจีนและอินเดีย รวมทั้งองค์ความรู้ของบรรพบุรุษไทย โดยได้รับการปรับปรุงครั้งสำคัญในสมัยรัชกาลที่ 5 ส่วนองค์ความรู้ในการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์ ปรากฏชัดอยู่ในพระไตรปิฎก 2) หลักการวิเคราะห์ในการรักษาโรค หมอชีวกโกมารภัจจ์ให้ความสำคัญกับสมุฏฐานแห่งโรค อันเป็นทฤษฎีสำคัญที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 3) การตั้งตำรับยาการแพทย์แผนไทยเป็นไปตามคัมภีร์แพทย์ที่ได้บันทึกไว้ และมีตำรับยาเป็นของผู้อื่น ส่วนตำรับยาของหมอชีวกโกมารภัจจ์ เป็นตำราที่ท่านเขียนขึ้นเอง

5. ในส่วนที่แตกต่างระหว่างการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย พบว่า 1) องค์ความรู้ในการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์ ปรากฏชัดอยู่ในพระไตรปิฎก ขณะที่องค์ความรู้ของการแพทย์แผนไทยได้รับการผสมผสานหล่อหลอมมาจากจีนและอินเดีย รวมทั้งองค์ความรู้ของบรรพบุรุษไทย โดยได้รับการปรับปรุงครั้งสำคัญในสมัยรัชกาลที่ 5 2) หลักการวิเคราะห์ในการรักษาโรค หมอชีวกโกมารภัจจ์ให้ความสำคัญกับสมุฏฐานแห่งโรค อันเป็นทฤษฎีสำคัญที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ส่วนแพทย์

แผนไทยวิเคราะห์การรักษาโดยใช้ประสบการณ์ ที่ได้จากบรรพบุรุษและธรรมชาติ 3) ตำรับยาของหมอชีวกโกมารภักจ์ เป็นตำราที่ท่านเขียนขึ้นเอง ขณะที่การตั้งตำรับยาการแพทย์แผนไทยเป็นไปตามคัมภีร์แพทย์ที่ได้บันทึกไว้และมีตำรับยาเป็นของผู้อื่น

คำสำคัญ: หมอชีวกโกมารภักจ์, การแพทย์แผนไทย, การรักษาโรค

Abstract

The objectives of this thesis were; 1) to study the treatment methods of Jivakakomaraphacca, 2) to study the treatment methods of Thai traditional medicine, and 3) to compare the methods of treatment of Jivakakomaraphacca and Thai traditional medicine by collecting information from documents and research related to the treatment of Jivakakomaraphacca and Thai traditional medicine Including interviewing Thai traditional medicine in the field Thai Medical in Nakhon Si Thammarat and Phatthalung provinces.

The results showed that:

1. Jivakakomaraphacca is a person who has a real identity, having a position as a doctor of the Lord Buddha whose name appears in the Tipitaka. He is a doctor who uses herbs to treat diseases. Jivakakomaraphacca's medical scriptures came to play a role in Thailand by entering when Buddhism came to Thailand.

2. The treatment of diseases of Thai traditional medicine in the field of Thai Medical calling a medical practitioner whether a Thai medicine doctor or a medical practitioner by opening a clinic. There are places to treat diseases as provided by law.

3. The method of treatment the disease of Jivakakomaraphacca and Thai traditional medicine, there are both identical and different. The same part as traditional Thai medicine has the following characteristics: 1) Process and treatment methods focus on treatment at the root cause through the process of

discussing history, physical examination, diagnose plan for treatment and selection of drugs that have properties that match the disease. 2) Concepts, treatment and disease diagnosis focus on physical and mental treatment according to the condition and age of the person along with introducing their own practices in the treatment of diseases including diagnosis to find the cause which causes illness, 3) medical ethics of Jivakakomaraphacca. The medical practitioner must be strictly moral and medical ethics.

4. The difference of Jivakakomaraphacca and Thai traditional medicine found that Jivakakomaraphacca mentioned the following issues while Thai medicine is not mentioned as 1) knowledge of Thai traditional medicine received a combination of Chinese and Indian including the knowledge of Thai ancestors which has been a major improvement in the reign of King Rama 5, while the knowledge of the disease treatment of Jivakakomaraphacca has clearly appeared in the Tipitaka, 2) analytical principles for the treatment of diseases. Jivakakomaraphacca emphasizes the importance of cause's disease, which is the important theory that appears in the Theravada Buddhist scriptures, 3) the pharmacopoeia of traditional Thai medicine according to the recorded medical texts and have a pharmacopoeia belonging to others while the pharmacopoeia of Jivakakomaraphacca is a self-written textbook.

5. In the difference between the treatment of Jivakakomaraphacca and Thai traditional medicine, it was found that 1) The knowledge of the treatment of Jivakakomaraphacca has clearly appeared in the Tipitaka while the knowledge of Thai traditional medicine has been merged from China and India Including the knowledge of Thai ancestors which received significant improvements in the reign of King Rama 5. 2) Principles of analysis in the treatment of diseases, Jivakakomaraphacca emphasizes the importance of cause's disease. Which is an important theory that appears in Theravada Buddhist texts, as for Thai traditional

medicine, analyze the treatment using experience from ancestors and nature. 3) Pharmacopoeia of Jivakakomaraphacca is a self-written textbook while the pharmacopoeia of traditional Thai medicine is in accordance with the medical records that have been recorded and the medicine is owned by others.

Keywords: Jivaka Komaraphacca, Thai Traditional Medicine, the Therapeutic Methods

บทนำ

ตามทัศนะทางพุทธศาสนา ความเจ็บป่วยเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ร่างกายนี้ไม่เที่ยง เป็นรังแห่งความตาย และเป็นรังแห่งโรค อุภยธรรมและชราครอรรบกัน” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ด้วยเหตุที่ร่างกายของเรามีความไม่เที่ยง รวมทั้งเป็นแหล่งเป็นที่ตั้งแห่งโรคหรือรังแห่งโรค จึงเกิดความไม่แน่นอน ความเจ็บป่วย ความแปรปรวน ความทรุดโทรมและ/หรือความตายอย่างใดอย่างหนึ่ง นำพามาสู่ความทุกข์ ความแปรปรวนทั้งหลายจะหมดสิ้นลงได้และถือว่าเป็นโชคลาภอย่างหนึ่งด้วยความไม่มีโรค กล่าวเป็นภาษาบาลีว่า “อาโรคยา ปรมา ลาภา ลาภทั้งหลาย มีความไม่มีโรคเป็นอย่างยิ่ง” พุทธภาษิตกล่าวถึงความไม่มีโรคว่า “อาโรคยา ปรมา ลาภา ความไม่มีโรค เป็นลาภอย่างยิ่ง” เพราะการไม่มีโรคหรือไม่เป็นโรคสามารถนำมาซึ่งสิ่งที่ดี ไม่เกิดความกังวล ไม่ต้องเสียทรัพย์ ไม่เสียเวลาและอื่น ๆ และมุ่งหมายถึงการไม่มีโรคคือ ไม่มีกิเลสไม่เกิดความโลภความอยากได้ออยากเป็น ย่อมนำมาซึ่งลาภเกิดธรรมฝ่ายดี ได้แก่ กุศลธรรม ศรัทธา ปัญญา เป็นต้น อย่างไรก็ตามธรรมทุกอย่างยังเป็นทุกข์ เพราะสามารถเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ยกเว้นพระนิพพานที่เป็นสุข

พระพุทธองค์ได้แบ่งโรคออกเป็น 2 อย่างด้วยกัน คือ โรคทางกายกับโรคทางใจ ทั้ง 2 โรคนี้ พระพุทธองค์ตรัสว่า “คนที่ไม่มีความทุกข์ทางกายเป็นเวลานาน ๆ ก็ยังพอหาได้ แต่คนที่ไม่มีความทุกข์ทางใจ แม้เพียงชั่วขณะนั้นหาได้ยากเต็มที จะมีก็แต่พระอรหันต์เท่านั้นที่ไม่มีความทุกข์ทางใจ” โดยนัยนี้ พระพุทธองค์ให้ความสำคัญกับโรคทางใจมากกว่าโรคทางกาย ในแง่จุดมุ่งหมายสูงสุดของพุทธศาสนา สุขภาพกายเป็นเพียงบันไดให้เราไต่ไปสู่จุดหมาย ไม่ใช่เป็นจุดหมายปลายทางแต่อย่างใด เพราะในที่สุดมนุษย์ควรจะมีชีวิตที่สมบูรณ์ด้วยการมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ ส่วนสุขภาพกายเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้เข้าถึงชีวิตที่งดงามขึ้นไป

การจัดการสุขภาพโดยเฉพาะในหมู่พระภิกษุสงฆ์ เน้นไปที่การจัดการทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพใจเพราะกายและใจนั้นสัมพันธ์กัน เมื่อใจมีปิติ กายย่อมสงบ เมื่อกายสงบ ย่อมได้รับความสุข และเมื่อมีความสุข จิตย่อมตั้งมั่น ในทางกลับกันถ้าจิตใจไร้ปิติ กายก็ย่อมไม่สงบ เมื่อกายไม่สงบ จะหาความสุขและสมาธิได้อย่างไร ดังจะเห็นได้จากการบำเพ็ญทุกกรกิริยาของ พระพุทธองค์ก่อน ตรัสรู้ ทรงทรมานพระวรกายนานาวิธี มีการกลั่นลมหายใจ อดอาหาร จนทำให้กายไม่สงบ เครียด ระส่ำระสาย หาความสุขไม่ได้ จิตก็ไม่เป็นสมาธิ ฟุ้งซ่าน จนพระองค์ต้องหันมาเดินทางสายกลาง การจัดการสุขภาพในความหมายนี้ย่อมต้องสมดุลกันทั้งกายและใจ หลักฐานที่จารึกไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก กล่าวไว้ว่า ความเจ็บไข้ได้ป่วยของพระภิกษุนั้นมีทั้งระดับธรรมดา ระดับปานกลาง กระทั่งระดับรุนแรง ส่วนการดูแลรักษามีด้วยกันหลายวิธี ทั้งโดยวิธีทางการแพทย์ โดยธรรมะ และโดยการป้องกันการเกิดโรคด้วยข้อปฏิบัติสุชนามัยใน วัตร 14

การรักษาโรคที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลนั้น โดยทั่วไปมักมุ่งไปที่ “โรคทางกาย” มากกว่า “โรคทางใจ” ซึ่งในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้ปรากฏชื่อ “หมอชีวกโกมารภัจจ์” ว่าเป็นหมอรักษาโรคที่มีชื่อเสียงโด่งดังและมีผู้ยกย่องสรรเสริญในสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ ท่านเป็นหมอคนเดียวที่ได้ทำหน้าที่สำคัญยิ่งคือ เป็นหมอประจำพระพุทธเจ้าและเป็นอุบาสกในพระพุทธศาสนาที่มีความใกล้ชิดกับพระพุทธองค์ ความเป็นผู้มีคุณธรรมที่ควรถือเป็นแบบอย่างคนหนึ่ง การชักจูงคนที่ยังไม่มีศรัทธาให้เกิดศรัทธาในพระรัตนตรัย การให้คำแนะนำคนที่กำลังมีความทุกข์ให้ได้พบทางผ่องคลายทุกข์เช่นนี้ นับเป็นหน้าที่ของอุบาสกที่ดีของพระพุทธศาสนา ท่านมีความเคารพในพระพุทธเจ้า และยึดมั่นในพระรัตนตรัย โดยสังเกตตัวอย่างได้จากการที่ถวายสวนมะม่วงให้เป็นของวัด และได้สิ่งที่ดี เช่น ผ้าเนื้อละเอียดมาก ก็นึกถึงพระพุทธเจ้าและนำไปถวาย ความเป็นผู้เสียสละอุทิศเวลาในการรักษาพระสงฆ์ในพุทธองค์ที่อาพาธ การเอื้อเฟื้อเอาใจใส่เกื้อกูลพระสงฆ์อย่างดียิ่ง จึงเป็นเหตุให้มีคนจำนวนมากมาบวช เพื่ออาศัยร่มเงาพระพุทธศาสนา เป็นที่รักษา (ทวี วรคุณ, 2551)

การที่ผู้คนในสมัยนั้นทุกระดับชั้นนับแต่พระมหากษัตริย์ลงมา ต่างเชื่อถือ นิยม และไว้วางใจให้หมอ ชีวกโกมารภัจจ์ช่วยบำบัดโรคต่าง ๆ ที่เกิดแก่ตน แล้วเลื่องลือสรรเสริญท่านเมื่อหายจากโรคนั้น ๆ และบูชาคุณที่ท่านหมอช่วยเยียวยาบำบัดโรคให้พวกตนหายป่วยด้วยเงินทอง ของมีค่า กิตติคุณของหมอชีวกโกมารภัจจ์จึงแพร่หลายและยั่งยืนสืบมาจนบัดนี้

นอกจากนี้หมอชีวกโกมารภัจจ์ยังได้รับยกย่องว่าเป็นที่รักของปวงชน แม้ไม่เคยเห็นรูปร่างเดิมของท่านซึ่งล่วงลับไปนานแล้วด้วยตาของตนเอง แต่เนื่องจากชื่อเสียงเกียรติคุณไม่ได้ล่วงลับไปตามรูปร่างของท่าน แต่ยังคงปรากฏในลักษณะที่เป็นรูปปั้น ภาพเขียน รูปหล่อ การปรุงยาที่อ้างว่าเป็นตำรายาโกมารภัจจ์ หรืออื่น ๆ และในวงการแพทย์แผนโบราณ (ปัจจุบันเรียกการแพทย์แผนไทย) เคารพนับถือและบูชาหมอชีวกโกมารภัจจ์เป็น “บรมครูทางการแพทย์แผนโบราณ” ที่ผู้เรียนด้านสมุนไพรหรือใช้สมุนไพรในการรักษาโรคให้เคารพนับถือ การสั่งสอนให้ความรู้เรื่อง การดูแลสุขภาพ ส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่ยุคหมอชีวกโกมารภัจจ์ทั้งสิ้น (ทวิ วรคุณ, 2551)

ด้วยเหตุนี้ เวลาแพทย์แผนตะวันออกและการแพทย์แผนไทยจะปรุงยาหรือทำการรักษาแต่ละครั้ง ต้องไหว้ครูเพื่อรำลึกถึงฤๅษีที่เป็นครูแพทย์และหมอชีวกโกมารภัจจ์ ครูอาจารย์ด้านการแพทย์แผนไทยนับถือหมอชีวกโกมารภัจจ์เป็น “ปฐมครู” เป็นต้นแบบการนำสมุนไพรมาใช้เป็นยารักษาใช้ ปัจจุบันการแพทย์แผนไทยมีผู้ที่ประกอบวิชาชีพเช่นเดียวกับหมอชีวกโกมารภัจจ์ คือ ผู้ที่ได้รับใบประกอบโรคศิลปะ สาขาเวชกรรมไทย จึงมีหมอชีวกโกมารภัจจ์เป็นต้นแบบ อย่างไรก็ตามระยะเวลาที่ผ่านมายาวนานตั้งแต่พุทธกาลล่วงมา 2561 กว่าปีแล้วนั้น การรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทยในสมัยปัจจุบันยังคงมีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เป็นเรื่องที่คุณส่วนใหญ่สนใจใคร่รู้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาวิเคราะห์แนวคิด กระบวนการ และเทคนิคในการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์ เปรียบเทียบกับการแพทย์แผนไทย ซึ่งกล่าวอ้างถึงรากฐานความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยว่ามาจากตำราที่หมอชีวกโกมารภัจจ์ได้ถ่ายทอดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ ประชาชน ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้สนใจได้ประยุกต์หรือนำเทคนิคและวิธีการดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์
2. เพื่อศึกษาวิธีการรักษาโรคของการแพทย์แผนไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบวิธีการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยได้ทำการศึกษาจากพระไตรปิฎก ตำรา คัมภีร์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพิจารณาจากลักษณะของข้อมูล การเก็บข้อมูลทำได้โดยพิจารณาตามข้อมูลเชิงคุณลักษณะ การบันทึก วิเคราะห์โดยการพรรณนาด้วยเหตุและผล และสรุปเป็นความคิดเห็น ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา

1.2 เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และแหล่งข้อมูลออนไลน์

2. การวิเคราะห์แนวคิด กระบวนการ และเทคนิคการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย ดังนี้

2.1 การรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์ วิเคราะห์ข้อมูลการรักษาโรคเป็นรายบุคคลหรือเป็นเฉพาะกรณีไป

2.2 การรักษาโรคของการแพทย์แผนไทย วิเคราะห์ข้อมูลการรักษาโรคด้วยการสัมภาษณ์ภาคสนามของผู้ประกอบวิชาชีพ สาขาเวชกรรมไทย (เปิดคลินิกการแพทย์แผนไทย) ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง และนักศึกษาที่เรียนการแพทย์แผนไทย สาขาเวชกรรมไทย ชั้นปีที่ 3 จากสถาบันการศึกษาชื่อ สถานพยาบาลรวมแพทย์แผนไทย

3. จัดประเภทข้อมูลตามหัวเรื่องที่กำหนดและทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการรักษาโรคของการแพทย์แผนไทย สาขาวิชาเวชกรรมไทย

5. นำเสนอข้อมูลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. สรุปวิธีการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์

หมอชีวกโกมารภัจจ์มีแนวคิดในการรักษาโรคที่เป็นรากฐานอย่างหนึ่งว่าการแพทย์แผนไทยนำมาเป็นหลักวิธีให้ผู้เรียนแพทย์แผนไทยได้ศึกษาเล่าเรียน การรักษาโรคที่ไม่ปฏิเสธผู้ป่วยจัดเป็นคุณธรรมสำคัญในการรักษาโรค เมื่อผู้ป่วยตั้งใจมาหาท่านโดยตรงก็ไม่ปฏิเสธการรักษาเนื่องจากสามารถรักษาได้ทุกโรคแม้แต่โรคสำคัญที่ต้องอาศัยการผ่าตัดจึงเป็นความหวังของผู้ป่วยเหมือนกับว่าเห็นหน้าหมออาการที่เป็นทุเลาลงได้เลย ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาเรื่องราวชีวิตของท่านมีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกแสดงให้เห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีตัวตนจริงตลอดชีวิตของท่านบำเพ็ญแต่คุณงามความดี ช่วยเหลือผู้เจ็บไข้โดยไม่เลือกฐานะ การรักษาโรคโดยใช้สมุนไพรของหมอชีวกโกมารภัจจ์ใช้แนวคิดที่ว่า “ไม่มีต้นไหน ที่ไม่ไชยา” แสดงให้เห็นว่าท่านมีแนวคิดในการรักษาโรคโดยใช้ธรรมชาติบำบัด ธรรมชาติในที่นี้คือสมุนไพรใช้ส่วนต่าง ๆ ของพืชหรือผลิตภัณฑ์จากสัตว์นำมาเป็นยารักษาโรคแก่ผู้ป่วย การรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์ มีกระบวนการและวิธีการทางการแพทย์ตามลำดับ เช่น มีการพูดคุย ชักประวัติ การตรวจร่างกาย การวินิจฉัยโรค มีการวางแผนการรักษา การเลือกใช้สมุนไพรใกล้ตัว เมื่อมีการรักษาก็มีกลยุทธ์และแนวทางให้คนไข้ปฏิบัติตนได้ตามที่ตนเองต้องการ การรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์มองไปที่ต้นเหตุของโรคมามากไปกว่าอาการที่แสดงออก การรักษาจึงมุ่งไปที่การตัดปัญหาที่ต้นเหตุที่ทำให้เกิดโรค มองไปที่ส่วนที่เป็นหรือก่อให้เกิดปัญหา มองไปที่อวัยวะ เช่น มีปัญหาที่สมองจุดที่เป็นปัญหา ก็นำหลักทฤษฎีทางการแพทย์ของท่านผสมกับภูมิปัญญาของตนเองมาคิดแก้ปัญหาและใช้ในการรักษาโรค ขณะเดียวกันก็พยายามหาประจักษ์พยานในการรักษา เช่น บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้รับรู้ถึงปัญหา ต้นตอและสาเหตุแห่งความเจ็บป่วย ถ้าเป็นปัจจุบันก็คือ การทำหนังสือให้คนไข้หรือผู้ดูแลไข้เป็นบิดามารดายินยอมให้รักษาตามวิธีการที่หมอกำหนด ในการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์ได้ให้ความสำคัญการบำบัดทางด้านจิตใจควบคู่ไปกับการรักษาโรค ในกรณีผู้ป่วยมีอาการหนักมากท่านจะไปถึงที่พัก ให้การดูแลผู้ป่วยตั้งแต่เริ่มรักษา การสังเกตสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมของผู้ป่วยและบุคคลในครอบครัวทำให้มีแนวทางการรักษาที่รัดกุมและชัดเจน ขณะที่ทำการรักษาก็อธิบายผู้ป่วยเตรียมอุปกรณ์และจัดยาสมุนไพรในขณะนั้นหรือบางตัวอาจเตรียมมาก่อนหากรู้ล่วงหน้า เป็นการบ่งบอกให้ผู้ป่วยมีกำลังใจในการรักษา การพูดคุยด้วยคำพูด แนะนำที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์อัน

ดิงามสามารถช่วยบำบัดทางจิตใจได้ ความสามารถของหมอชีวกโกมารภัจจ์ในตั้งสูตรยาหรือตำรับยาตามหลักทฤษฎีการแพทย์เป็นไปตามสภาวะโรคของผู้ป่วย ท่านนำพฤติกรรมและนิสัยของผู้ป่วยในเรื่องการชอบไม่ชอบกลิ่นยาและรสยามาเป็นหลักในวางแผนทางการรักษาและการตั้งตำรับยา เช่นกรณีพระเจ้าจันทรปทิตที่รังเกียจกลิ่นของเนยใส แต่ในตัวยาก็ใช้ต้องมีเนยใสเป็นองค์ประกอบหลักจึงหาแนวทางการกลบกลิ่นเนยใสด้วยสมุนไพร เทคนิคการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์ที่สำคัญได้แก่ การผ่าตัดด้วยวิธีสำคัญที่ไม่ต้องมีขั้นตอนและพิธีรีตองมากเปรียบเทียบกับแพทย์แผนปัจจุบันที่มีกระบวนการกับแพทย์และผู้ช่วยเหลือมากมาย เทคนิคการผ่าตัดของท่านคล้ายกับวิธีการทางการแพทย์ที่ใช้กันในโรงพยาบาลนอกจากจะกินพื้นที่เฉพาะไม่ให้ใครมารบกวนสมาธิแล้ว มีการมัดผู้ป่วยไว้กับเตียง ในประวัติไม่บ่งบอกว่าท่านใช้ยาสลบหรือไม่ แต่วิเคราะห์ว่าน่าจะใช้สมุนไพรบางชนิดแทนยาสลบ สำหรับขั้นตอนอื่นก็มีการผ่าตัดเอาสิ่งหรือส่วนที่เป็นปัญหามาออก มีการเย็บแผล ทายาสมานแผล และให้สมุนไพรเพื่อรักษาอย่างต่อเนื่องหลังการผ่าตัด แสดงให้เห็นว่าในสมัยพุทธกาลมีการผ่าตัดที่มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญไม่ต่างกับสมัยปัจจุบัน หรืออาจแตกต่างในเรื่องขั้นตอนวิธีการและยาที่ใช้เท่านั้น

2. สรุปวิธีการรักษาโรคของการแพทย์แผนไทย

การแพทย์แผนไทยเดิมมีชื่อเรียกว่า การแพทย์แผนโบราณ เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยในการบำบัดความเจ็บป่วยที่ได้สร้างสมจากการลองผิดลองถูกผสมผสานกับความรู้ทางการแพทย์ร่วมสมัยที่ได้รับจากชาวต่างชาติ ซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรไทยตั้งแต่อดีตเรื่อยมา ต่อมาพระพุทธศาสนาเริ่มเผยแผ่เข้ามาสู่ไทย พระสงฆ์ผู้เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้นำความรู้ในการรักษาโรคเข้ามาใช้กับชาวบ้านด้วย จึงเกิดการผสมผสานกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยกลายเป็นระบบการแพทย์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีความหลากหลายวิธีเป็นอย่างมาก แต่ละแบบก็มีรูปแบบที่แตกต่างกัน หวังผลในการรักษาที่ต่างกันด้วย แนวคิดในการรักษาโรคของแพทย์แผนไทย รักษาตามขั้นตอนและวิธีการตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย ตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย และใช้ศาสตร์ตามคัมภีร์ (ตำรา) ทางการแพทย์ คลินิกหรือสถานพยาบาลทางการแพทย์แผนไทยส่วนใหญ่จะรักษาด้วยการใช้ยาสมุนไพรที่เป็นตำรับอันประกอบด้วยสมุนไพรมากกว่า 2 ชนิดตามหลักการปฐญา วิธีการรักษาแบบแพทย์แผนไทยจากการสัมภาษณ์เป็นไปตามกระบวนการรักษาโรคเริ่มจากซักประวัติ ตรวจร่างกาย และวินิจฉัยโรค การตรวจร่างกายเพื่อวิเคราะห์อาการของโรคใช้เทคนิคของมือ ดู คลำ เคาะ ฟัง ส่วนของตับ

ปอด ม้าม หัวใจ กระเพาะอาหาร ลำไส้ มดลูก กล้ามเนื้อ และสามารถใช้เครื่องมือสมัยใหม่อย่างเครื่องวัดความดันและหูฟังแพทย์ร่วมด้วยได้ ตรวจธาตุเจ้าเรือน ดูว่าเป็นคนธาตุอะไร ควรปฏิบัติตัวอย่างไร กินอาหารอย่างไร ถ้าคนไข้มาโดยมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะซักถามอาการและบางครั้งอาจจับชีพจรเพื่อช่วยประเมินโรค การจับชีพจรแบบแผนไทย หลายกระบวนการทำให้วิเคราะห์และวินิจฉัยได้ว่าธาตุอะไรบกพร่องหรือเสียไป วางแนวทางการรักษา คิด/ตั้งตำรับยาสมุนไพร วางแผนการจ่ายยาให้เหมาะสมตามธาตุ แล้วจึงจัดยาหรือจัดยาพร้อมกับการบำบัดด้วยการนวด การอบตัว เพื่อการปรับสมดุลธาตุ การจัดตำรับยารักษาโรคตามวิถีทางการแพทย์แผนไทย หมอแผนไทยจะต้องมีความรู้เรื่องสรรพคุณและรสยาของไทย ซึ่งเป็นเทคนิคสำคัญในการเลือกสมุนไพรเพื่อนำมาประกอบเป็นตำรับยาสมุนไพร รูปแบบของยาสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคมีหลายรูปแบบทั้งสดและแห้ง ประุง/ผลิตออกมาเป็นยาเม็ด ยาผง ยาต้ม ครีมที่บรรจุในหลอดหรือในขวด ยาน้ำ ยาลูกกลอน ยาแคปซูล เป็นต้น ในการรักษาแบบองค์รวมของแพทย์แผนไทยนั้น เมื่อวินิจฉัยโรคว่าเกิดจากอะไรที่เป็นสาเหตุแห่งความเจ็บป่วยและผู้ป่วยเป็นโรคใด หลังการจัดยาจะทำการแนะนำการรับประทานยา/ใช้ยา แนะนำการปฏิบัติตนระหว่างกินยา/ใช้ยา ตลอดจนแนะนำแนวทางการดูแลร่างกายและจิตใจให้กับผู้ป่วย การดูแลสุขภาพด้วยการออกกำลังกาย การพักผ่อนที่เพียงพอ กินอาหารที่สะอาดถูกหลักอนามัยและครบหมวดหมู่ ตลอดจนแนะนำการปรับพฤติกรรมซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรค การรักษาแนะนำทางด้านจิตใจ การใช้ธรรมะหรือสมาธิบำบัดเข้าช่วย

3. เปรียบเทียบวิธีการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบวิธีการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย

ผู้รักษาโรค	ผู้รักษาโรค		
	หมอชีวกโกมารภัจจ์	การแพทย์แผนไทย	หมายเหตุ
1. แนวคิด	- ใช้ศาสตร์และศิลป์การรักษาเพื่อให้ได้ผลดีในครั้งเดียว - รักษาตามขั้นตอนและวิธีการทางการแพทย์โดยใช้ทักษะและภูมิปัญญาส่วนตัว - รักษาได้ทุกโรค รวมทั้งการ ผ่าตัด - ก่อนการรักษาโรคจะต้องมีการ ชักประวัติ ตรวจร่างกายและตรวจอาการก่อน เพื่อหาสาเหตุแห่งการเกิดโรค	- ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการรักษา ด้วยคัมภีร์ (ตำรา) ต่าง ๆ ประกอบการรักษาโรค เช่น ใช้คัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย มาพิจารณาหาสาเหตุที่ทำให้เกิดโรค - การรักษาแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รักษาได้ทุกโรค ยกเว้นการผ่าตัด - แพทย์แผนไทยต้องระมัดระวังไม่ให้มีการวางยาผิด - ก่อนการรักษาโรคจะต้องมีการ ชักประวัติ ตรวจร่างกายและตรวจอาการ	
2. หลัก และวิธีการรักษาโรค	- ใช้หลักการรักษาโรคตามสำนักดัดดิลา - ใช้หลักการสังเกตส่วนต่าง ๆ ของร่างกายผู้ป่วย - รับฟังอาการจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วย - รักษาโรคโดยใช้สมุนไพรแต่ละชนิดตามอาการของโรคและตามหลักที่เกิดความบกพร่องของธาตุ	- ใช้หลักการรักษาโรคตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย - ใช้คัมภีร์ทางการแพทย์แผนไทย - รักษาตามขั้นตอนและวิธีการตามศาสตร์ของแพทย์แผนไทยตามหลักที่ได้รู้เรียนมา - รักษาโรคโดยใช้สมุนไพรแต่ละชนิดตามอาการของโรคและตามหลักที่เกิดความบกพร่องของธาตุ	
3. การใช้สมุนไพร	- ใช้เฉพาะสมุนไพรสด - ใช้สมุนไพรเดี่ยวและเป็นตำรับยา - ปรุงยาสมุนไพรขณะทำการรักษา - ใช้สมุนไพรที่ได้ในท้องถิ่น - ไม่มีการแปรรูปสมุนไพร	- ใช้ทั้งสมุนไพรสดและแห้ง - ส่วนใหญ่ใช้สมุนไพรแห้ง - จัดยาสมุนไพรปรุงเป็นตำรับ - จัดยาสมุนไพรเป็นตำรับยาให้คนไข้รับประทานที่บ้านอย่างต่อเนื่อง - ใช้สมุนไพรทั้งที่ทำได้เองและจากร้านขายยาสมุนไพร - ใช้ภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดกันมา ไม่ได้นำวิธีการรักษา โรคของหมอชีวกมาใช้	

ผู้รักษาโรค	ผู้รักษาโรค		
	หมอชีวกโกมารภัจจ์	การแพทย์แผนไทย	หมายเหตุ
4. จรยาบรรณ แพทย์ในการ รักษาโรค	-เป็นต้นแบบแห่งจรรยาบรรณ แพทย์ที่ดี	-ปฏิบัติตามจรรยาบรรณแพทย์ ที่ผ่านการอบรม สั่งสอนและกระทรวง สาธารณสุขกำหนด	

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่องศึกษาเปรียบเทียบการรักษาโรคของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับการแพทย์แผนไทย เป็นการนำหลักของการรักษาโรคมาเปรียบเทียบกับ เพื่อให้เห็นแนวทางในการรักษาด้วยรูปแบบการรักษาที่ต่างกัน เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้และพัฒนาแนวทางในการรักษาให้ดีขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอินทสารวิจิตร อินทสโร (พระครูอินทสารวิจิตร อินทสโร (กิจไธ), 2551) ได้ศึกษา “การรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรและธรรมโอสธที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธานุสาสนา” พบว่า ในพระพุทธานุสาสนามีหลักในการรักษาโรคที่เกิดจากการเจ็บป่วยมี 2 แนวทางด้วยกัน คือ 1) การรักษาด้วยยาสมุนไพรและการรักษาด้วยธรรมโอสธ สมุนไพรที่ใช้รักษาโรคของภิกษุนอกจากเภสัชทั้ง 5 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกแล้วยังประกอบด้วยพืชต่าง ๆ เช่น รากไม้ ใบไม้ ผลไม้ ยางไม้ น้ำผาต เกลือ มูลโค น้ำมันเหลว ที่ได้จากสัตว์ เนื้อดิบ เลือดสด มูลรูกู ถั่ว ถั่วดิน สัตว์ แร่ธาตุ สิ่งเหล่านี้ ล้วนได้มาจากธรรมชาติที่ไม่มี การเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างภายในและมนุษย์ก็สามารถนำเอามาทำเป็นยารักษาโรคต่าง ๆ และบำรุงร่างกายได้ การรักษาด้วยยาสมุนไพร โดยการใช้สมุนไพรหลายชนิดผสมกันหลายอย่าง มีทั้งใช้รับประทาน ใช้ทา ใช้หยอด ใช้ฉีดด้วยยา หรือ การสูดดมควัน ตลอดจนการใช้หยอดเข้าทางช่องจมูก การรักษาด้วยการผ่าตัด ในผู้ป่วยที่เป็นโรคเนื้องอกในลำไส้ การรักษาด้วยการระบายโลหิตออกด้วยเขาสัตว์และการรัดหัวไส้ 2) การรักษาโรคทางใจนั้นนอกจากรักษาด้วยโพชฌงค์ 7 และสัญญา 10 ควบคู่กับการทำสมาธิเพื่อให้จิตสงบแล้วยังมีธรรมโอสธที่เรียกว่า “สัปบายะ 7” คือ 1) ที่อยู่เหมาะสม 2) สมบูรณ์ด้วยอาหารพอเลี้ยงชีพได้ 3) พุดคุยเรื่องธรรมิกภาพประมาณ 4) คบท่านที่มีคุณธรรม 5) มีอาหารเหมาะสมแก่ร่างกาย 6) อากาศพอเหมาะไม่หนาวไม่ร้อน 7) อิริยาบถพอเหมาะเคลื่อนไหวพอดี สำหรับการรักษาด้วยธรรมโอสธก็เป็นอีกทางหนึ่งในการรักษาโรค นอกเหนือจากการรักษาด้วยยาสมุนไพรที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต เพื่อระงับความทุกข์ที่เกิดจากการเจ็บป่วย โดยการใช้รักษาโรคควบคู่กันไปจนถึงปัจจุบัน ผลการวิจัยทำให้รู้ถึงแนว

ทางการใช้ยาสมุนไพรที่มีปรากฏในครั้งพุทธกาลและได้รู้ถึงวิธีการรักษาโดยใช้ยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรคทางกาย การรักษาโรคทางใจโดยใช้สมาธิบำบัด หรือด้วยการเจริญสติปัฏฐานพัฒนาสติ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของเกศินี ลิ้มบุญสืบสาย (เกศินี ลิ้มบุญสืบสาย, 2545) ได้ศึกษา “การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของหมอชีวกที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” พบว่า หมอชีวกมีบทบาทความโดดเด่นพิเศษ เมื่อหมอชีวกศึกษาสำเร็จวิชาแพทย์มาจากตักสิลาแล้ว ถวายตัวเป็นแพทย์ประจำถวายการรักษาพยาบาลแด่พระพุทธเจ้า และถวายการรักษาพยาบาลแก่ภิกษุสงฆ์ที่อาพาธ ทำให้ภิกษุสงฆ์ไม่ลำบากยุ่งยากในการรักษาพยาบาลในการแสวงหายาบำบัดโรค นอกจากนี้หมอชีวกยังได้ทำการผ่าตัดรักษาโรคในสมองของเศรษฐีกรุงราชคฤห์ ผ่าตัดเนื้องอกในลำไส้ของลูกชายเศรษฐีเมืองพาราณสี ซึ่งถือว่าวิชาการแพทย์ที่หมอชีวกศึกษาในสมัยนั้นก้าวหน้ามากที่สามารถรักษาแบบผ่าตัดได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอรอุมา เลหาพิบูลย์กุล (อรอุมา เลหาพิบูลย์กุล, 2557) ได้ศึกษา “วิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ” พบว่า การบำบัดสุขภาพตามแผนปัจจุบัน เป็นการบำบัดรักษาโดยอาศัยเครื่องมือการแพทย์ทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเอาชนะโรคด้วยยาและการผ่าตัดและรักษาแบบแยกส่วน ส่วนการบำบัดรักษาสุขภาพในพระพุทธศาสนาเน้นทั้งทางด้านกายและจิตใจเป็นไปอย่างธรรมชาติ ต้องอาศัยทั้งยาอาหารและผู้ดูแล การรักษาโรคทางกายก็เป็นไปตามอาการและสมุฏฐานของโรค ส่วนการรักษาสุขภาพใจโดยใช้สมถะและวิปัสสนา รวมถึงการป้องกันโรคโดยใช้การบริหารร่างกาย การเลือกทานอาหาร รู้จักรักษาความสะอาด ในการบูรณาการรักษาสุขภาพเชิงพุทธ โดยการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยตรวจวินิจฉัยโรคครอบคลุมทุกมิติ คือ อาหาร อุดู จิต และกรรม ใช้เครื่องมือแพทย์แผนปัจจุบันด้วยความเมตตา คำนึงถึงความรู้สึกของผู้ป่วย การใช้ยารักษาที่ต้องระวังฤทธิ์ทางเคมี ทำให้มีผลต่อร่างกายและไม่จำเป็นต้องใช้ยาเสมอไป สำหรับวิธีการรักษาสามารถใช้ผสมผสานทั้งแผนปัจจุบัน ได้แก่ การฉายแสง ฉีดยา ผ่าตัด ทานยา พอก ทา และตามแนวพุทธ ด้วยการอบ การรม การนัตถุยา และการวิธีปฏิบัติสมาธิด้วย จุดหมายในการบำบัดรักษานั้น คือ การหายจากโรคแต่ต้องให้ผู้ป่วยเข้าใจเรื่องความเจ็บป่วยอย่างถูกต้อง ไม่ใช่การทำลายเชื้อโรคเพียงอย่างเดียว แต่ต้องดูแลรักษาสุขภาพกาย สุขภาพใจด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเดินจงกรมในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทในภาคใต้
2. ศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติตามพุทธบัญญัติด้านการรักษาโรคของพระภิกษุสงฆ์สมัยพุทธกาลกับสมัยปัจจุบัน
3. รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยที่มีต่อพระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่เขตเมือง จังหวัดพัทลุง
4. ศึกษาวิเคราะห์การใช้เภสัชวัตถุในการรักษาโรคที่มีพุทธานุญาติให้พระภิกษุสงฆ์นำมาบำบัดด้านความเจ็บป่วย
5. ศึกษาทัศนะของพระภิกษุสงฆ์ในวัดที่มีแพทย์แผนไทยใช้พื้นที่ในการจัดการเรียนการสอน
6. ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของการให้บริการสุขภาพด้านการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีต่อพระภิกษุสงฆ์
7. ศึกษาโรคและการรักษาโรคที่เกิดกับพระภิกษุสงฆ์ในสมัยพุทธกาลกับสมัยปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- เกศินี ลิ้มบุญสืบสาย. (2545). การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของหมอชีวกโกมารภัจ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทวี วรคุณ. (2551). หมอชีวกโกมารภัจ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- พระครูอินทสารวิจิตร อินทสโร (กิจไธ). (2551). การรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรและธรรมโอสภที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรอุมา เลหาพิบูลย์กุล. (2557). วิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 5(2), 41.

รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรม
ตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

THE SKILLS DEVELOPMENT MODEL BASED ON BUDDHA'S
TEACHING METHODS FOR TEACHER MONKS IN SCHOOLS UNDER
PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

พระมหาวิจัก กิตติวณฺโณ (ชนะพจน์)

Pheamawichak Kittiwanno (Chanaphot)

อินตา ศิริวรรณ

Intha Siriwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

กฤษฎา นันทเพ็ชร

Krisda Nantapetch

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand

อำนาจ บัวศิริ

Amnang Bousiri

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

E-mail: wichal1988@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรม 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอน 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธี

* Received 4 June 2019; Revised 28 June 2019; Accepted 28 June 2019

วิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 248 รูป สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน สนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมพระสอนศีลธรรมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ สภาพทักษะการใช้วาทะกิริยาท่าทางในการสอน สภาพทักษะการอธิบายในการสอน สภาพทักษะการสรุปทบทวนในการสอน สภาพทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน สภาพทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน สภาพทักษะการใช้กระดานดำในการสอน สภาพทักษะการใช้คำถามในการสอน สภาพทักษะการเสริมกำลังใจในการสอน และสภาพทักษะการสร้างความสนใจในการสอน ตามลำดับ

2. พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการสนทนา 2) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการบรรยาย 3) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการตอบปัญหา และ 4) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการวางกฎข้อบังคับ

3. รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบประกอบด้วย 1) ระบบงาน 2) กระบวนการจัดการ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการตรวจสอบรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้โดยบูรณาการร่วมกับหลักพุทธวิธีการสอน 4 ด้าน ได้แก่ การสนทนา การบรรยาย การตอบปัญหา และการวางกฎข้อบังคับ

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอน, พระสอนศีลธรรม, พุทธวิธีการสอน

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the state of teaching skills of the morality teaching monks, 2) To develop the model of teaching skills development of the morality teaching monks in accordance with Buddhist teaching methods, 3) to propose a model for the development of teaching skills of the morality teaching monks in accordance with Buddhist teaching methods in educational institutions under the Office of Primary Education Area. The methodology of research is a mixed method, including quantitative research by using a sample of 248 persons, using percentage, mean, standard deviation and qualitative research by interviewing 10 qualified persons, discussing 10 qualified groups of persons.

The research found that:

1. the state of teaching skills of the morality teaching monks in the school under the Office of Primary Educational Service in West Area, The research found that the overall of the morality teaching monks has a high level of opinion, sorted by average from descending order, i.e., the state of the skills in using verbal gestures in teaching, state of the skills described in teaching, the state of the skills in summarizing lessons in teaching, the state of the skills into the lesson, The state of the skills of using teaching equipment, The state of the skills for using blackboard skills in teaching, The state of the skills in using questions in teaching, The state of the skills of encouragement in teaching and the state of the skills of stimulating interest in teaching, respectively.

2. Develop a model for the development of teaching of the morality teaching monks in accordance with Buddhist teaching methods in educational institutions under the Office of Primary Education Service Area in 4 issues, namely 1) Developing teaching skills with conversation, 2) Developing teaching

skills with lectures 3) Developing teaching skills by answering problems, and 4) Developing skills for teaching by placing rules.

3. The model of teaching skills development of the morality teaching monks according to Buddhist teaching methods in educational institutions under the Office of Primary Education Area, consisting of 4 parts, namely, Part 1 : the leading parts are 1) Environment 2) Principles 3) Objectives, Part 2 : The model consists of 1) work system 2) management process, Part 3: Implementation steps include 1) Structure 2) Decision, Part 4: Success conditions, The results of the examination of the model in the overalls are at a high level. When considered in each aspect from descending, found that the accuracy, usefulness, appropriateness and feasibility by integrating with the Buddhist Teaching methods in four aspects, namely conversation, lecture, answer, problem and regulation.

Keywords: Model of teaching skills development, Morality teaching monks, Buddhist teaching methods

บทนำ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548 - 2550 โดยแรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้จำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสอนธรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประมาณ 600 รูป ภายหลังต่อมาจากการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประชุมร่วมกัน พบว่ากระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 58,073 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550)

กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่น ๆ โดยได้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษา/โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 3) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาแต่เริ่มแรก 4) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน 5) ภาคคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาค มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดซึ่งปกครองดูแลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทั่วประเทศ (สำนักพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, 2561)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อได้รับมอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพร้อมทั้งงบประมาณมาแล้ว เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพระสอนฯ มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อันพึงประสงค์คือนักเรียนได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจากพระสอน ฯ โดยตรง และคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับ จึงได้เตรียมแผนปฏิบัติการรองรับการดำเนินการโครงการ ฯ อย่างเป็นระบบ และได้ดำเนินการประสานงานกับคณะสงฆ์ สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการ ฯ และจัดอบรมถวายความรู้เพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ เพื่อสร้างศักยภาพในการทำงานให้เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา และเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างถูกต้องพร้อมกับมีความประพฤติที่ดีงาม โดยได้จัดแผนการดำเนินการโครงการซึ่งมีกระบวนการบริหารโครงการ ได้แก่ 1) จัดประชุมคณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 2) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการ/อำนวยการโครงการพระสอน ฯ ทั่วประเทศ 3) การปฐมนิเทศพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ 4) การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเข้มข้นวิทยากรแกนนำโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 5) การ

อบรมพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 6) การจัดทำคู่มือ หนังสือการจัด
สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2544 และพัฒนาเว็บไซต์โครงการพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน 7) การวิจัย 8) การนิเทศ การติดตามประเมินผล 9) การจัดถวายค่าตอบแทน 10)
การรับสมัคร/การคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก็ได้มีการดำเนินการตามแผนที่ตั้งไว้ โดยใน
ส่วนของแผนการอบรมพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า
ประสิทธิภาพของพระสอนศีลธรรมยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร จึงได้มีการสำรวจเพื่อ
หาสาเหตุของปัญหา และอุปสรรคในด้านการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม หลังจากที่ได้
สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารและครูพี่เลี้ยงพบปัญหาที่มีผู้ระบุมากที่สุด ได้แก่ ขาดความรู้
ความสามารถในรูปแบบการสอน ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนบางรูปขาดเทคนิคในการ
ถ่ายทอดให้ความรู้กับเด็ก บางรูปใช้การบรรยายอย่างเดียวทำให้เด็กไม่ค่อยสนใจในการจัด
กิจกรรม กิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีความหลากหลาย ขาดแคลนสื่อวัสดุอุปกรณ์
ประกอบการเรียนการสอน ขาดงบประมาณในการทำสื่อ ไม่มีความเข้าใจหลักสูตรและเนื้อหา
เพียงพอ ขาดเทคนิควิธีการสอน ขาดจิตวิทยา ขาดความรู้ด้านการวัดผลประเมินผล ขาดขวัญ
กำลังใจในการปฏิบัติงาน ขาดแคลนงบประมาณอุปกรณ์การสอนและสื่อประกอบการเรียนการ
สอน และยังขาดแคลนบุคลากรครูพระสอนศีลธรรมที่เพียงพอ (พระมหาวิไลศักดิ์ หงษ์ศรี และ
คณะ, 2558) ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงจำเป็นอย่างมากที่
จะต้องมีการพัฒนาทักษะการสอนในการกระตุ้นการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมให้
ได้รับความสนใจจากผู้เรียน โดยพระสอนศีลธรรมจะต้องพัฒนาทักษะการสอน ให้มี
ประสิทธิภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ ทักษะที่จำเป็น
ที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องพัฒนามี 9 ทักษะ คือ 1) ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน (Set
Induction) 2) ทักษะการอธิบาย (Presentation) 3) ทักษะการใช้คำถาม (Question) 4)
ทักษะการเสริมกำลังใจ (Reinforcement) 5) ทักษะการสรุปบทเรียน (Set Closure) 6)
ทักษะการเร้าความสนใจ (Stimulation) 7) ทักษะการใช้กระดานชอล์ก 8) ทักษะการกระตุ้น
ให้คิด (Active Thinking) 9) ทักษะการใช้สื่อการสอน (Media Presentation) (วาริรัตน์ แก้ว
อุไร) หากสามารถพัฒนาทักษะทั้ง 9 ทักษะที่กล่าวมาแล้ว ก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพใน

การสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนการดำเนินงานโครงการตามที่ระบุไว้

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพในการสอนพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น นักเรียนเกิดความสนใจ มีแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ใคร่เรียนพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักพุทธธรรมที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ ปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์มากที่สุด พระสอนศีลธรรมมีทักษะในการสอนพระพุทธศาสนาที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์และจูงใจผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันตก
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นงานวิจัยหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันตก ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4 จังหวัด จำนวน 694 รูป กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie &

Morgan) ตารางนี้ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกัน และกำหนดให้ สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 248 รูป วิธีการศึกษา ใช้แบบสอบถามสภาพ ทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาภาคตะวันตก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เครื่องมือ เป็นแบบสอบถาม วิธีการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษภาคตะวันตก 9 ด้าน

2. นำมาสร้างแบบสอบถาม ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพทักษะการสอนของพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษภาคตะวันตกเป็นคำถามที่มีตัวเลือก 5 ระดับความคิดเห็นว่ามีสภาพอยู่ในระดับใด

3. หาคุณภาพเครื่องมือ (แบบสอบถาม) ประชากรที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ พระ สอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4 จังหวัด จำนวน 248 รูป การเก็บรวบรวม ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามสอบถามพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 248 ชุด เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมด 248 ชุด คิดเป็น 100% การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) คำนวณระดับความคิดเห็นภาพรวมและ รายด้าน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลัก พุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา วิธีการศึกษา

1. ศึกษาการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมจากตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปผลการพัฒนาทักษะการสอน

2. ศึกษาวิธีการจัดการสอนตามหลักพุทธวิธีจากพระไตรปิฎก, เอกสาร งานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง

3. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสอนของพระ สอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธี และ การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพัฒนาทักษะการสอนตาม หลักพุทธวิธี จำนวน 8 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้ให้

ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 10 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนประถมศึกษา มีประสบการณ์การบริหาร ไม่น้อยกว่า 4 ปี หรือเป็นครูผู้สอนมีประสบการณ์ 5 ปี ขึ้นไป และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 รูป/คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา สรุป แนวทางการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา วิธีการศึกษา ศึกษาจาก

1. นำผลสรุปจากขั้นตอนที่ 1 และผลสรุปแนวทางการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มาพัฒนาร่วมกัน
2. หาข้อสรุปจากแบบสอบถาม
3. นำสรุปขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 เสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
4. นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเสนอเป็นรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันตก ทั้ง 9 ด้าน พบว่า มีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}=4.35$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ สภาพทักษะการใช้วาทกรรมทำทางในการสอน ($\bar{x}=4.44$) สภาพทักษะการอธิบายในการสอน ($\bar{x}=4.40$) สภาพทักษะการสรุปบทเรียนใน

การสอน ($\bar{x}=4.38$) สภาพทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน ($\bar{x}=4.37$) สภาพทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน ($\bar{x}=4.36$) สภาพทักษะการใช้กระดานดำในการสอน ($\bar{x}=4.35$) สภาพทักษะการใช้คำถามในการสอน ($\bar{x}=4.33$) สภาพทักษะการเสริมกำลังใจในการสอน ($\bar{x}=4.29$) สภาพทักษะการสร้างความสนใจในการสอน ($\bar{x}=4.26$)

2. พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4 ด้าน ได้แก่

2.1 การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการสนทนา สอบถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมและความเลื่อมใสศรัทธา ปฏิบัติกิจกรรม สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้หลักธรรมที่สูงยิ่งขึ้น ด้วยวิธีการยกตัวอย่างนิทานในพุทธประวัติ เล่านิทานและแสดงข้อคิด คติธรรมให้กับนักเรียนแต่สิ่งที่เห็นว่าขาดและเสริมการกระตุ้นให้กับนักเรียน

2.2 การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการบรรยาย ด้วยการสอนในที่ประชุมใหญ่ บรรยายธรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาที่โรงเรียนได้จัดขึ้น จัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม

2.3 การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการตอบปัญหา ประยุกต์พิจารณาการตอบปัญหา 4 วิธี ได้แก่ ปัญหาที่ฟังตอบตรงไปตรงมาตายตัว ปัญหาที่ฟังย้อนถามแล้วจึงแก้ ปัญหาที่ต้องแยกแยะตอบ ปัญหาที่ฟังยังไม่เสีย ตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์และสามารถแก้ไขปัญหาได้เน้นการตั้งคำถามและให้นักเรียนช่วยกันตอบเพื่อกระตุ้นการกล้าแสดงออกของนักเรียนในชั้นเรียน และเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

2.4 การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการวางกฎข้อบังคับ ชี้แจงผลเสียหากเกิดแก่ส่วนรวม พรรณนาผลร้ายของความประพฤติไม่ดี และคุณประโยชน์ของความประพฤติที่ดีงาม แล้วตั้งกฎระเบียบข้อบังคับ พระสอนศีลธรรมนั้นท่านได้ให้นักเรียนกล่าวคำรับศีล 5 สมาทานศีล 5 เป็นกฎระเบียบพื้นฐานของนักเรียนที่พระท่านสอนเป็นประจำซึ่งนักเรียนก็ได้ร่วมกันปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่อง ให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนและมีสัญญาใจกันภายในห้องเรียนว่าจะไม่โกหก ไม่พูดคำหยาบ ไม่ลักขโมยและไม่แก้มือเพื่อนซึ่งเป็นการกล่าวคำปฏิญาณเพื่อเตือนใจและกระตุ้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมปฏิบัติตามสัญญาใจ

3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทั่วไปที่มีผลต่อการนำเอารูปแบบไปใช้ 2) หลักการ ได้แก่ แนวคิดพื้นฐานและเงื่อนไขการนำไปใช้ เงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น 3) วัตถุประสงค์ ได้แก่ เป้าหมายในการพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน การทำงานร่วมกันของระบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้ คือ องค์ประกอบของทักษะการสอน ได้แก่ 1) ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน 2) ทักษะการใช้วาทะกรรมทำทางในการสอน 3) ทักษะการอธิบาย 4) ทักษะการสร้างความสนใจ 5) ทักษะการใช้คำถาม 6) ทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน 7) ทักษะการใช้กระดานดำ 8) ทักษะการเสริมกำลังใจ 9) ทักษะการสรุปบทเรียน 2) กระบวนการจัดการ ได้แก่ วิธีการดำเนินงาน กิจกรรม และอื่น ๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง ได้แก่ ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้รูปแบบสามารถใช้ได้ผล 2) การตัดสินใจ กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง จากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณา หรือประเมินอย่างดีแล้วว่า เป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของรูปแบบ ซึ่งมีเกณฑ์ในการตัดสินใจซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้สถานศึกษาและพระสอนศีลธรรมประสบความสำเร็จในการนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนและโอกาสในการสอนของพระสอนศีลธรรม

โดยผลการตรวจสอบรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไป

ได้โดยบูรณาการร่วมกับหลักพุทธรูปวิธีการสอน 4 ด้าน ได้แก่ การสนทนา การบรรยาย การตอบปัญหา และการวางกฎข้อบังคับ ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมพระสอนศีลธรรมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ สภาพทักษะการใช้วาทกรรมทำทางในการสอน สภาพทักษะการอธิบายในการสอน สภาพทักษะการสรุปบทเรียนในการสอน สภาพทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน สภาพทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน สภาพทักษะการใช้กระดานดำในการสอน สภาพทักษะการใช้คำถามในการสอน สภาพทักษะการเสริมกำลังใจในการสอน สภาพทักษะการสร้างความสนใจในการสอน โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูบวรชัยวัฒน์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านบุคลิกภาพความเป็นครู ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม (พระครูบวรชัยวัฒน์ และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมจิตต์ ขนติธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะที่ดีของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะที่ดีของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก (พระสมจิตต์ ขนติธมโม, 2553)

2. พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธรูปวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการสนทนา 2) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการบรรยาย 3) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการตอบปัญหา 4) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการวางกฎ

ข้อบังคับ สอดคล้องกับงานวิจัยของสวัสดิ์ เพชรบูรณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสังเวช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสังเวช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในส่วนของหลักสูตรต้องสอดคล้องหรือบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และครูผู้สอนต้องนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ นักเรียน (สวัสดิ์ เพชรบูรณ์, 2550) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูเกษมสุทธิคุณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธวิธีการสอนเชิงบูรณาการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า การสอนที่ดีต้องสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาการเรียน โดยผ่านสื่อการจัดกิจกรรมและการวัดผลและประเมินผลการเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และเป็นการฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเอง จะเห็นว่า พระพุทธองค์ทรงสอนให้มีส่วนร่วมในการกล่าวถามคำถาม กล่าวแสดงความคิดเห็นโดยพระพุทธองค์ทรงคอยให้คำแนะนำ ชี้ชวนชักจูง สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมด้วยจิตที่ร่าเริงเบิกบานใจตามจริตของแต่ละบุคคล จากแนวคิดนี้ช่วยแก้ปัญหาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี สามารถนำแนวคิดนี้ไปบูรณาการในการสอนนักเรียนในแต่ละระดับชั้นได้เป็นอย่างดี (พระครูเกษมสุทธิคุณ (สนตจิตโต), 2557)

3) รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบประกอบด้วย 1) ระบบงาน 2) กระบวนการจัดการ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการตรวจสอบรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้โดยบูรณาการร่วมกับหลักพุทธวิธีการสอน 4 ด้าน ได้แก่ การสนทนา การบรรยาย การตอบปัญหา และการวางกฎข้อบังคับตามลำดับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุป

รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่

1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน 2) กระบวนการจัดการ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จโดยมีการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความ เป็นไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 โรงเรียนประถมศึกษาสามารถนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษามาร่วมเสนอแนะการพัฒนาทักษะการสอนให้กับพระสอนศีลธรรมเพื่อจูงใจให้นักเรียนสนใจในพุทธศาสนามากขึ้นให้ทันต่อการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21

1.2 หน่วยงานที่ดูแลพระสอนศีลธรรมสามารถนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษามารับทราบ ส่งเสริมพระสอนศีลธรรมให้มีทักษะในการสอนให้นักเรียนรู้ เข้าใจ สามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางที่ถูกต้องของพุทธศาสนา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษารูปแบบการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.2 ควรศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2.3 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). รายงานประจำปี 2550 กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- พระครูเกษมสุขุทธิคุณ (สนตจิตโต). (2557). พุทธวิธีการสอนเชิงบูรณาการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 1(2), 160-169.
- พระครูบวรชัยวัฒน์ และคณะ. (2562). ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกรราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 6(2), 1022-1033.
- พระมหาวิไลศักดิ์ หงษ์ศรี และคณะ. (2558). รูปแบบการเรียนการสอนศีลธรรมที่เหมาะสมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 7(2), 25-32.
- พระสมจิตต์ ขนติธมโม. (2553). ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะที่ดีของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ศาสนาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สวัสดี เพชรบูรณ์. (2550). การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสังเวช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. (2561). ความเป็นมาของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2561 จาก <https://www.krupra.net/new/index.php?url=krupra>

แนวโน้มการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษาศักยภาพจิต ในอนาคต*

TRENDS OF EDUCATION MANAGEMENT IN BUDDHIST PSYCHOLOGY: A CASE STUDY OF MIND POTENTIAL FOR THE FUTURE

อารททิพย์ สมบัติบริบูรณ์

Arporntip Sombatboriboon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: meritmind@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวโน้มการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษาศักยภาพจิตอนาคต มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา 2) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา และ 3) เพื่อนำเสนอแนวโน้มการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษาศักยภาพจิตอนาคต โดยมีรูปแบบเป็นการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) และวิจัยอนาคต (Futures Research) ใช้เครื่องมือเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวโน้มการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษาศักยภาพจิตอนาคต โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา ควรประกอบด้วย 1) แนวคิดทางพุทธจิตวิทยา พบว่า ควรมีการจัดการศึกษาในหมวดรายวิชาจิตในพระอภิธรรม หมวดรายวิชาชีวิตตามหลักพุทธธรรม เพื่อความเข้าใจในความเป็นจริงของชีวิต และมีการศึกษาจิตวิทยาตะวันตกที่มุ่งเน้นทฤษฎีมนุษยนิยม เพื่อศึกษาในความแตกต่างของมนุษย์ 2) แนวคิดในการจัดการศึกษา พบว่า ในการจัดการศึกษา โดยทั่วไปยึดหลักปรัชญาการศึกษา และทฤษฎีการศึกษา

* Received 4 June 2019; Revised 27 June 2019; Accepted 27 June 2019

โดยเฉพาะทฤษฎีหลักสูตร เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในอนาคต พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพจิตอนาคต 5 ประการ มีความเหมาะสมในการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา โดยเฉพาะยุคในปัจจุบันที่เป็นยุคของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: แนวโน้ม ; การจัดการศึกษา ; พุทธจิตวิทยา : ศักยภาพจิตอนาคต

Abstract

Research topic Trends of Education Management in Buddhist Psychology: A case study of Mind Potential for the Future has the following objectives 1) to study the concept of Education Management in Buddhist Psychology, 2) to study the Education Management in Buddhist Psychology, 3) to present the Trends of Education Management in Buddhist Psychology: A case study of Mind Potential for the Future in the form of a Documentary Research and Futures Research, using the Delphi Technique to analyze and synthesize the Trends of Education Management in Buddhist Psychology: A case study of Mind Potential for the Future by 17 experts to analyze the data with computer using statistics, medians and quartile range.

The result of the research can be summarized as follows:

The Trends in relevant to the Education Management in Buddhist Psychology shall consist of 1) Buddhist Psychology Concept found that there shall be Education Management in the course category of the Spirituality in the Metaphysics, course category of Life in Buddhist Principles to understand the truth of life and the western psychological study focusing on the Humanism theory to study the variance of human, 2) Education Management Concept found that in general, managing the education holds to the educational philosophy's and education theory's principles, in particular the course's theory in order to meet the objective of the Education Management. The future Education

Management Concept found that 5 concepts of Mind Potential for the Future are proper for the Education Management in Buddhist Psychology, especially in the current era, which is the educational era of 21st century.

Keywords: trend, education management, Buddhist Psychology, Mind Potential for the Future

บทนำ

ในยุคของวิทยาศาสตร์ที่เจริญก้าวหน้า การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทางวัตถุ จนละเลยเรื่องศิลปะและคุณธรรมอย่างชัดเจนมากขึ้น ทำให้เกิดลัทธิแยกส่วน (Frag-mented Consciousness) ในส่วนของการศึกษาที่เอาวิชาเป็นตัวตั้งนั้น ถือได้ว่าเป็นการแยกส่วน แยกส่วนจากชีวิตและสังคมหรือการอยู่ร่วมกัน ความปรารถนาสูงสุดของมนุษย์ คือ การมีชีวิตที่มีความสุขหรือสุขภาวะและมีการอยู่ร่วมกันหรือสังคมด้วยสันติ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม เมื่อปรารถนาในสิ่งใดก็ควรเรียนรู้ในสิ่งนั้นและทำให้สำเร็จ นั่นคือ การศึกษาควรเอาชีวิตเป็นตัวตั้ง แต่เมื่อการศึกษาได้แยกส่วนไป โดยเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ซึ่งหมายถึง ชีวิตก็ส่วนหนึ่ง การศึกษาก็ส่วนหนึ่ง สิ่งใดก็ตามที่แยกส่วนกันจะนำไปสู่วิกฤติการณ์เสมอ แม้กระทั่งจิตวิญญาณที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาสังคมที่เกื้อกูลกันและกัน และร่วมมือกันด้วยสันติสุข ดังนั้นการจัดการศึกษา จึงถูกกำหนดกรอบด้วยวัฒนธรรมทุนนิยม และกระแสโลกาภิวัตน์ การศึกษาลดฐานะจนแทบหาความหมายไม่ได้ เพราะเหลือแต่การเรียนรู้วิทยาการเฉพาะด้าน หรือวิชาชีพ แทนที่จะเรียนเพื่อกระตุ้นให้เกิดปัญญาที่สมบูรณ์ เน้นแต่จะพัฒนากำลัง (Manpower) ละเลยที่จะพัฒนาความเป็นคน (Manhood) คนและสังคมที่เป็นผลผลิต กระบวนการศึกษาจึงไม่สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข บุคคลไม่ว่าจะมีหรือยากจน จึงทุกข์อันเนื่องมาจากด้อยพัฒนาทางจิตใจด้วยกันทั้งนั้น

สำหรับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย สามารถพัฒนาได้ดังนี้ คนคุณภาพ ด้วยการกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียน เป้าหมายของการสอนที่ควรเน้นการสร้างความรู้ มีความคิด วิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ซื่อสัตย์ มีวินัย และตรงไปตรงมา รู้หลักการพัฒนาประเทศและมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ระบบคุณภาพ ด้วยการกำหนดหลักสูตรที่จะนำความ

เปลี่ยนแปลงมาสู่ประเทศชาติ เน้นให้ครูมีคุณภาพผลักดันการเปลี่ยนแปลง การจัดการคุณภาพ โดยกำหนดให้มีการจัดการอย่างสร้างสรรค์ กำหนดบทบาทอย่างชัดเจนในการสร้างคนให้มีคุณภาพ นโยบายคุณภาพ ในระดับผู้นำที่ควรมีจุดยืนในการพัฒนาทางการศึกษา มุ่งสร้างการศึกษาที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้คนส่วนใหญ่ของประเทศ วัฒนธรรมคุณภาพ เป็นวัฒนธรรมการสร้างความรู้ ผลผลิตหรือการสร้างสิ่งใหม่เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมอย่างจริงจัง

กระบวนการพัฒนาตามพุทธจิตวิทยา ถือว่าคนเป็นแกนกลางแห่งระบบการพัฒนา และเป้าหมายสูงสุดแห่งการพัฒนาคือ การพัฒนาจิต ที่ทำให้เกิดการหยั่งรู้ภายใน มีความสุขสงบอย่างแท้จริง ช่วยให้นุชนัยบุรณาการชีวิตของตนเองเข้ากับความเป็นจริงของธรรมชาติ ทำให้เกิดการพัฒนาคือคนมีความสุข สังคมก็เกษมศานต์ โลกก็ร่มเย็นอยู่อาศัย และในปัจจุบันพุทธจิตวิทยา เป็นศาสตร์ที่กำลังแพร่หลายไปในทุกวงการ จากงานวิจัยหลาย ๆ เรื่องกำลังเกิดขึ้น ดังนั้นการเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ทางด้านพุทธจิตวิทยา เพื่อศึกษาค้นคว้าทางด้านพุทธจิตวิทยาโดยตรง ในความเป็นมหาวิทยาลัยแห่งสงฆ์ ซึ่งจะเอื้อต่อการเผยแผ่องค์ความรู้ออกไปในวงกว้าง

ผู้วิจัย มีความเชื่อว่าการเผยแผ่องค์ความรู้ทางด้านพุทธจิตวิทยาในรูปแบบของการจัดการศึกษา จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์แก่สังคมและประเทศไทยได้ในอนาคต สิ่งสำคัญเหนืออื่นใดคือการมีส่วนร่วมช่วยในการดำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบต่อไป มิให้มีการอันตรธานธรรม หรือธรรมที่ต้อง เสื่อมสลาย ต่อไปเกิดขึ้นในภายภาคหน้า จากสภาวะการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคแห่งศตวรรษนี้ นับตั้งแต่องค์ความรู้ทางจิตวิทยา ในแนวตะวันตกและแนวพุทธศาสนา องค์ความรู้ทางพุทธจิตวิทยาที่นำมาใช้ประโยชน์ในสังคม การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพุทธจิตวิทยา กระบวนการเรียนรู้ เพื่อเข้าใจและพัฒนาการศึกษาพุทธจิตวิทยาในการศึกษาศักยภาพจิตอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจใคร่ที่จะศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยาของประเทศไทยในอนาคตข้างหน้าในส่วนของพัฒนาศักยภาพจิต เพื่อให้เห็นภาพของการศึกษาพุทธจิตวิทยาที่ควรจะเป็นในอนาคตข้างหน้า ทั้งนี้เพื่อให้พุทธจิตวิทยาเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่นำไปสู่ความสุขและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา
2. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษาศักยภาพจิตอนาคต
3. เพื่อนำเสนอแนวโน้มการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษาศักยภาพจิตอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยอนาคต (Futures Research) ศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษาศักยภาพจิตอนาคต โดยใช้เครื่องมือเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เพื่อประมวลความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับแนวโน้มการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น 3 รอบ โดยนำความคิดเห็นในรอบที่ 3 มาเป็นข้อสรุปของการวิจัย ซึ่งถือเป็นมติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในครั้งนี้

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการดำเนินการศึกษา ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ตามองค์ประกอบในการประกันคุณภาพของหลักสูตร 3 ด้าน คือ 1) บัณฑิต 2) นักศึกษา และ 3) คณาจารย์ ร่วมกับการกำหนดเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะเป็นผู้ที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาศักยภาพจิตในอนาคต เป็นชุดแบบสอบถามเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการทราบ และนำข้อความมาจัดเป็นแบบสอบถามฉบับที่ 2 และฉบับที่ 3 จะสร้างโดยการปรับปรุงจากแบบสอบถามฉบับเดิม เมื่อคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงน้อยมาก โดยจะนำมาจัดทำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อไป

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านจิตแห่งการสังเคราะห์ และผู้วิจัยได้วิเคราะห์ในประเด็นปัจจุบัน ดังนี้

ด้านการศึกษา จิตแห่งการสังเคราะห์ เป็นการนำข้อมูลในหลายส่วนมาผสมผสานกัน อย่างมีเหตุผล ทั้งนี้เพื่อตนเองและผู้อื่น การสังเคราะห์ มีองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ 1. มีเป้าหมาย 2. มีจุดเริ่มต้น 3. เลือกกลยุทธ์ วิธีการ และแนวทาง 4. มีผลป้อนกลับ เพื่อให้ได้รูปแบบของการนำเสนอเป็นบทสรุปการสังเคราะห์ ซึ่งสามารถนำไปสู่การตัดสินใจขั้นสุดท้าย ซึ่งทาง

ด้านพุทธจิตวิทยา จิตแห่งการสังเคราะห์ เป็นความสามารถในการแยกแยะประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญจากสิ่งที่ค้นพบ ได้เห็น หรือรับรู้ และสามารถจำแนกแยกย่อย พิจารณาทำให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เคยอยู่กันเป็นองค์รวมให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น การเกิดขึ้นของพุทธจิตวิทยา คือ วิทยาศาสตร์ทางจิต ถือได้ว่าเป็นความพร้อมในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มีต่อการค้นพบข้อเท็จจริงตามธรรมชาติที่ปรากฏ เป็นการเปิดโอกาสพื้นที่ที่มีการเรียนรู้ทักษะชีวิตด้วยสภาพที่เป็นจริง

จิตแห่งการสร้างสรรค์

จากผลการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านจิตแห่งการสร้างสรรค์ และผู้วิจัยได้วิเคราะห์ในประเด็นปัจจุบัน ดังนี้

ด้านการศึกษา จิตแห่งการสร้างสรรค์นั้นมาจากความคิดนอกกรอบ การสร้างสรรค์เป็นการค้นหาแนวคิดและแนวทางปฏิบัติใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเรียนรู้จากความผิดพลาด โดยเฉพาะความหมาย ความสำคัญ และการเชื่อมโยงเป็นสิ่งที่ต้องการอย่างยิ่งในปัจจุบัน จิตผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นเรื่องของความลึก จิตสังเคราะห์เป็นเรื่องของความกว้าง และจิตสร้างสรรค์เป็นเรื่องของการแผ่ขยาย การคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่มีความแตกต่างไปจากเดิม

จิตแห่งการสร้างสรรค์ จะมีกระบวนการทางความคิดในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และปราศจากกรอบวิธีการคิดในแบบเดิม ๆ ความท้าทายและอุปสรรคจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้มนุษย์คิดหาทางออกที่แตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมามีโอกาสได้ใช้ความคิดอย่างอิสระมากแค่ไหน ผู้ฝึกสอนอาจจะทำหน้าที่ได้แค่เป็นที่ปรึกษาเท่านั้น สิ่งที่ดีกว่าจะได้รับคือการแก้ปัญหาที่พบเจอในชีวิตประจำวันได้ ถ้ามนุษย์มีความคิดในการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่มีประโยชน์ แล้วนำมาทำให้เกิดประโยชน์ได้ ถือว่าเป็นจิตสร้างสรรค์ ตัวอย่างเช่น การรีไซเคิลขยะ หากไม่มีแนวความคิดสร้างสรรค์ ก็ไม่สามารถนำของที่ไม่มีประโยชน์มาทำประโยชน์ได้ แนวคิดเรื่องของการไม่มีขยะนี้ จะทำให้มีแต่ของที่ล้นเป็นประโยชน์ ต่อไปโลกของเราจะไม่มี

สิ่งใดที่จะต้องทิ้งได้เลย รวมทั้งการนำของเสียมาทำเป็นปุ๋ย แล้วนำไปปลูกผักได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยที่มีลักษณะสร้างสรรค์ ก็จะเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพ และมีผู้นำไปต่อยอดได้ ซึ่งทาง

ด้านพุทธจิตวิทยา งานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่มีคุณค่า ผู้สร้างสรรค์ผลงานต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพและวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่มั่นคง หนักแน่น การพัฒนาจิตที่เปี่ยมล้นด้วยพลัง จึงเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ให้เกิดขึ้นแก่จิตได้ใช้สมรรถนะอย่างเหมาะสม

จิตแห่งความเคารพ

จากผลการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านจิตแห่งความเคารพ และผู้วิจัยได้วิเคราะห์ในประเด็นปัจจุบัน ดังนี้

ด้านการศึกษา มนุษย์มีแนวโน้มในการสร้างกลุ่มของตนเอง และมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม ดังนั้นความสัมพันธ์ของมนุษย์จึงมีหลายระดับ ในรูปแบบของมิตรภาพและการเป็นคู่แข่งกัน วิธีการสร้างความก้าวหน้าท่ามกลางเหตุการณ์เลวร้าย คือโอกาสในการสร้างความก้าวหน้าทางการศึกษา

ด้านพุทธจิตวิทยา จิตแห่งความเคารพ เป็นความสามารถเปิดใจต้อนรับบุคคลหรือกลุ่มคนที่หลากหลาย ได้ทำความรู้จักกัน และชื่นชอบในคุณงามความดีของผู้อื่น การปลูกฝังความสามารถในการรับรู้โดยไม่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์นั้น เป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง เพราะนิสัยของคนนั้นสำคัญกว่ามันสมอง ในที่ที่มีความแตกต่าง การแสวงหาความจริงและสร้างความสมานฉันท์จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง จิตแห่งความเคารพเป็นเชื่อมั่นในคุณงามความดีของผู้อื่น มอบความไว้วางใจในเบื้องต้น พยายามเชื่อมสัมพันธ์และการไม่ด่วนตัดสินใคร มีความเชื่อว่า "ความหลากหลายเป็นสิ่งที่ดี โลกจะน่าอยู่ขึ้นเมื่อเรารู้จักเคารพซึ่งกันและกัน" การอ่อนน้อมและยอมรับในความคิดของผู้อื่น จะเกิดขึ้นในขณะที่แทรกพระธรรม ดังนั้นการเคารพความคิดผู้อื่น คือการมองเห็นความเป็นมนุษย์ในตัวบุคคลอื่น ยอมรับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ว่าทุกคนเท่าเทียมกัน จิตแห่งความเคารพ จึงจะช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย ที่มีปัญหามาอย่างยาวนาน

จิตแห่งจริยธรรม

จากผลการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านจิตแห่งจริยธรรม และผู้วิจัยได้วิเคราะห์ในประเด็นปัจจุบัน ดังนี้

ด้านการศึกษา การมีความรู้คู่คุณธรรม จะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตอบสนองประโยชน์ส่วนตน องค์ประกอบที่เป็นรากฐานให้แก่ชีวิตที่มีจริยธรรมคือ คำพูดและการกระทำ การพัฒนาจิตจริยธรรมจะเป็นไปโดยธรรมชาติ โดยเฉพาะการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีจริยธรรม และบรรยากาศก็เป็นส่วนสำคัญ ปัญหาใหญ่ของสังคมไทยคือ ความบกพร่องในจริยธรรม เช่นโกงได้ แต่ต้องแบ่งฉันทัว ทำให้ประเทศไม่เจริญก้าวหน้า เพราะการโกงกินมิให้เห็นทุกหย่อมหญ้า มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสืบค้นหางานที่มีจริยธรรมบกพร่อง เนื่องจากหากกละเลยหลักจริยธรรมจะเป็นการบ่อนทำลายทั้งสถาบันและสังคม เป็นการเสื่อมทางวิชาชีพ

ด้านพุทธจิตวิทยา จิตแห่งจริยธรรม เป็นจิตสาธารณะอย่างหนึ่ง ซึ่งการมีจิตสาธารณะ เช่นนี้ เป็นไปเพื่อทำลายอัตตา อัตนียา ซึ่งหลักพระธรรมต่าง ๆ สามารถครอบคลุมจิตจริยธรรมได้ทั้งหมด

แนวโน้มการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษาศักยภาพจิตอนาคต

จากผลการศึกษาแนวโน้มในการจัดการศึกษาพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษาศักยภาพจิตอนาคต วิเคราะห์ ในประเด็นอนาคตพิจารณาแล้ว ประกอบด้วย

จิตแห่งวิทยาการ

จากผลการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านจิตแห่งวิทยาการ ดังนี้

ในการศึกษาสาขาวิชาต่าง ๆ ย่อมต้องการการพัฒนา เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนั้นการได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จะช่วยขจัดเกลาความชำนาญให้มากขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องมีวินัยในการพัฒนาความเชี่ยวชาญนั้น ในการศึกษาเรื่อง “จิต” ควรมีเครื่องมือที่จะพัฒนาและตรวจสอบได้อย่างหลากหลายในการอนุมานสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้นควรมีฐานความคิดที่สมดุล จึงจะทำให้เกิดการทดลองที่น่าเชื่อถือ ซึ่งควรระมัดระวังขีดจำกัดของความเชี่ยวชาญ เพราะเมื่อคิดว่าเชี่ยวชาญแล้ว จึงตกอยู่ในความประมาท หยุดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นกับดักความคิดที่ทำให้ไม่ก้าวหน้า

ดังนั้นในการเสริมสร้างศักยภาพของจิตแห่งวิทยาการ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการฝึกฝนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิด มากกว่าการท่องจำในแบบสมัยก่อน โดยมีความเข้าใจและประยุกต์ใช้วิทยาการในแขนงต่าง ๆ เพื่อตอบโจทย์หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง

ซึ่งในอนาคตการเสริมสร้างศักยภาพจิตแห่งวิทยาการควรมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ควรเป็นการศึกษาเรียนรู้ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านที่เอื้อต่อความเข้าใจ สามารถเข้าถึงและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดจิตแห่งการตื่นรู้ที่ชอบแล้วตามธรรม
2. ควรมีพื้นฐานศีลห้าที่แน่นยำก่อน จึงจะทำให้เกิดจิตแห่งวิทยาการได้
3. ควรมีการฝึกสติ และสมาธิให้มีความมั่นคง
4. ควรฝึกจิตให้มีความตื่นอยู่เสมอ กล่าวคือ คำว่า “ตื่น” ในที่นี้หมายถึง การฝึกจิตให้มีสมาธิ เพื่อรับผลคือการทำให้เกิดปัญญา เป็นจิตที่มีความเบิกบาน เปรียบเสมือนการทำงานที่ไม่มีการค้างคา ซึ่งในการทำงานทุกอย่างจะไม่มีปัญหาเกิดขึ้นได้ หากทำด้วยจิตงอกงาม
5. หากมีความสงสัย สนใจ อยากรู้ อยากเห็นสิ่งใหม่ ๆ ควรนำมาครุ่นคิด ทดลองทำ และปรับปรุงให้เป็นรูปธรรม

กล่าวโดยสรุป จิตแห่งวิทยาการ ควรใช้แนวคิดการศึกษาทางพุทธศาสนา โดยใช้หลักไตรสิกขา เมื่อบูรณาการเข้ากับหลักการเรียนรู้ทางจิตวิทยาโดยใช้วิธีการพัฒนาการเรียนรู้พฤติกรรมทางกาย ให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตด้านศีล เพื่อพัฒนาจิต ให้เกิดสมาธิและปัญญา การศึกษาอย่างเป็นระบบเช่นนี้จะช่วยให้เกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง จนสามารถเกิดเป็นจิตแห่งวิทยาการได้ในที่สุด

จิตแห่งการสังเคราะห์

จากผลการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านจิตแห่งการสังเคราะห์ ดังนี้

ในกระบวนการสังเคราะห์ เป็นกระบวนการที่ต้องค้นหาข้อมูล สืบรวจ ประเมิน ติดตาม หรือคัดแยกข้อมูล ปรับปรุงแก้ไข และมีการทบทวนข้อมูลนั้นอยู่เสมอ การสังเคราะห์ที่ตื้นนั้น ควรมีความรู้ในสาขาวิชาให้มากพอที่จะทำให้เกิดความเชื่อถือได้ สิ่งสำคัญควรตระหนักว่า มีสิ่งใดที่มีความเหมาะสมสำหรับตนเองและผู้ใช้ประโยชน์จากงานสังเคราะห์นั้น

การพัฒนาในสิ่งที่มีความชำนาญ ย่อมสามารถทำให้เกิดจิตแห่งสังเคราะห์ได้ จิตที่สามารถสังเคราะห์ได้นั้น ต้องได้รับแรงผลักดันด้วยจิตใจที่แน่วแน่ ผสานกับความเข้าใจที่ถูกต้องและเหมาะสม ในการจะเสริมทักษะจิตแห่งการสังเคราะห์นี้ควรฝึกจากการจับประเด็น สิ่งสำคัญจากการฟัง การอ่าน หรือการรับรู้ในสิ่งต่าง ๆ หากทักษะการจับประเด็นมีความเข้มแข็งมากพอ จะทำให้เกิดความรอบคอบ และมีข้อผิดพลาดน้อย จากนั้นจึงค่อยฝึกการ

ผสมผสานเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยาก ผู้สอนควรมีความรู้ ความสามารถ ที่มากเพียงพอ สิ่งที่เราคาดว่าจะเกิดขึ้นได้นั้นคือ การเกิดองค์ความรู้ใหม่ หรือวิธีการใหม่ ๆ ในการ แก้ปัญหาที่ดีกว่าเดิม การสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ ๆ นี้ ควรจัดการสอนด้วยนวัตกรรมที่ ทันสมัย เพื่อให้มีกระบวนการคิดในแบบสังเคราะห์ให้มากกว่านี้

จิตแห่งการสังเคราะห์ จำเป็นผ่านกระบวนการ มีการฝึกซ้อม (Rehearsal) บ่อย ๆ จึง จะทำให้เกิดเป็นทักษะที่ติดตัวได้ เนื่องจากการสังเคราะห์เป็นงานที่มีความละเอียดอ่อน การจะ สังเคราะห์ได้นั้นผู้สังเคราะห์ต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษาผ่านการอบรมมาแล้วเป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น อ่านหนังสือหลาย ๆ เล่ม สามารถทำให้เกิดประสบการณ์สามารถสังเคราะห์ ความรู้นั้นได้ดี มองสิ่งต่าง ๆ ในรายละเอียดได้อย่างชัดเจน เช่น คุณสมบัติ กลุ่ม ประเภท ลักษณะ ผลที่เราคาดว่าจะได้รับคือ ผู้เรียนมีความสามารถในการทำข้อมูลที่มีคุณสมบัติ ประเภท นำมาบูรณาการในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ต่อไป

ซึ่งในการเสริมสร้างศักยภาพจิตแห่งการสังเคราะห์ควรมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ควรมีจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ หรือความคิดที่แปลกแยกจากเดิม เพื่อให้เกิดข้อมูลใหม่ที่มีความหมาย
2. ควรฝึกสติเพื่อช่วยให้เกิดความสนใจในเนื้อหา โดยการตั้งต้นแห่งจิตที่ถูกต้องและ ชอบธรรม ย่อมเกิดสิ่งมหัศจรรย์ขึ้นกับจิตได้ เนื่องจากจิตที่มีการฝึกที่ดีแล้ว จะมีความ เหมาะสมกับการใช้งานต่อไป

สรุปได้ว่า ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางอายตนะควรอาศัยโยนิโสมนสิการ การได้ พิจารณาโดยใช้ปัญญา หาเหตุผล คุณ โทษ ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในทุกแง่มุม หลังจากนั้นจึงสามารถสังเคราะห์ข้อมูลออกมาได้ โดยนำมาต่อยอดทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่จะทำ ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาและเกิดประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

จิตแห่งการสร้างสรรค์

จากผลการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านจิตแห่งการสร้างสรรค์ ดังนี้

ความฉลาดทางปัญญา และความสามารถในการสังเคราะห์ สามารถทำให้เพิ่มพูนได้ อย่างต่อเนื่องทั้งชีวิต และเมื่อหลอมรวมเข้ากับการสังเคราะห์ด้วยกันแล้วจะถือว่าเป็นการ สร้างสรรค์ ดังนั้นการปลูกจิตสร้างสรรค์อย่างหนึ่งก็คือ การสร้างความท้าทายต่อปัญหา

อุปสรรค เป็นการกำจัดข้อขัดข้องใจ หลักสูตรของการเรียนการสอน สามารถปลูกฝังความคิดสร้างสรรค์ในตัวผู้เรียนได้ และยังช่วยสำรวจแนวคิดการสร้างสรรค์ การเสริมทักษะจิตแห่งการสร้างสรรค์ ควรเริ่มตั้งแต่การให้อิสระในการคิด ไม่ควรตีกรอบให้เด็กคิดว่าตนเองควรเป็นอะไรเป็นอย่างไร หากเปรียบเด็กเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ เราควรใส่เพียงโปรแกรมพื้นฐานที่ควรจะมีเท่านั้น ส่วนโปรแกรมอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็กเอง ดังนั้น เมื่อเปิดโอกาสให้คิดนอกกรอบได้ ความคิดสร้างสรรค์ก็จะเกิดได้ง่ายขึ้น การเรียนทฤษฎีก่อน และตามด้วยการปฏิบัติ แล้วจึงพิสูจน์เข้าหาทฤษฎี มีผลทำให้เกิดแนวคิดที่หลากหลาย การมีอิสระทางความคิดแบบเด็ก คือต้นทางของความคิดสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์สูงสุดในเด็กเล็ก ค่อย ๆ ลดลงเมื่อโตขึ้น เพราะกรอบของระเบียบวินัยครอบงำความคิดของเด็กไว้ การปล่อยให้เด็กมีอิสระทางความคิด ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ผิฝฝนการมอง การพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ผิฝที่จ้องมองโลกมองสิ่งต่าง ๆ ในมุมมองที่แตกต่างจากคนอื่นให้ได้ กล้าคิด สงสัย โดยไม่ติดอยู่ในกรอบ ผลที่คาดว่าจะได้รับคือ ผู้เรียนมีความกล้าคิด กล้าทำ เข้าใจกรอบ และเรียนรู้ที่จะคิดและทำนอกกรอบ โดยความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

ซึ่งในการเสริมสร้างศักยภาพจิตแห่งการสร้างสรรค์ ควรมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ควรให้ชี้ชัดและเจาะจงไปที่การรู้จักปัญหา สาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และผลอันเกิดจากการแก้ปัญหา เพื่อให้จิตได้รับรู้สภาพความเป็นจริง แล้วแก้ไข พร้อมรู้จักการปล่อยวางอย่างมีสติสัมปชัญญะ มีปัญญา และสมาธิ
2. การศึกษาทางพุทธศาสนา ควรมีแนวคิดที่สามารถปรับตามยุคตามสมัยให้มากขึ้น สามารถปรับเข้ากันได้กับสถานการณ์ปัจจุบัน
3. ความคิดสร้างสรรค์ควรอาศัยประสบการณ์เดิมที่เป็นองค์ความรู้เก่าที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพื้นฐาน แล้วใช้จิตตามยปัญญา พิจารณาถึงความเป็นไปของการศึกษาในปัจจุบัน และแนวโน้มอนาคต
4. การเห็นความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ถือได้ว่าเป็นการเห็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขในอนาคต จากนั้นจึงใช้ความรู้ สร้างสรรค์ผลงานเพื่อที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นตามหลักของจิตวิทยาต่อไป

สรุปได้ว่า จิตแห่งการสร้างสรรค์ ควรพัฒนาระดับของปัญญา 3 ชั้น คือ ขั้นสุดตมย ปัญญา จินตามยปัญญา และภวานามยปัญญา การใช้ฐานความรู้สหวิชาผ่านกระบวนการทดลองเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อยืนยันในสิ่งที่ได้ค้นพบใหม่

จิตแห่งความเคารพ

จากผลการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านจิตแห่งความเคารพ ดังนี้ จิตแห่งความเคารพนี้ การรับฟังเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ควรรับฟังดูก่อนว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์หรือไม่ นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจึงจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม การวิเคราะห์สิ่งที่มีผู้เสนอมานั้นนั้นอาจเป็นนวัตกรรมในยุค 4.0 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ ในการสร้างความสงบร่มเย็น ให้กับสังคมต่อไป สังคมควรก่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างกลุ่ม พร้อมทั้งการแสดงออกซึ่งความเคารพซึ่งกันและกัน

ซึ่งในอนาคตการเสริมสร้างศักยภาพจิตแห่งความเคารพ ควรมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ควรเปิดใจกว้างพร้อมรับฟังทุกความคิดเห็นทั้งของบุคคลและกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย ด้วยความเห็นอกเห็นใจและเป็นไปในทางสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การทำงานร่วมกันบนความคิดที่แตกต่างกัน
2. ควรยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน พร้อมเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน หมายถึงการมองเห็นคุณค่าของมนุษย์ในกลุ่มอื่นด้วย
3. การพัฒนาทักษะด้านจิตแห่งความเคารพ ควรฝึกที่จะอยู่ร่วมกันกับบุคคลที่หลากหลาย บทบาท หน้าที่ เพื่อให้เข้าใจสิ่งที่ถูกต้องในการอยู่ร่วมกัน สิ่งที่ควรปฏิบัติกับคนแต่ละบทบาท
4. ควรมีผู้ชี้แนะในสิ่งที่ถูกต้อง สิ่งที่คาดว่าจะได้รับคือ การรับรู้บทบาทของตนเอง การแสดงออกต่อผู้อื่นอย่างถูกต้อง เกิดสัมพันธภาพที่ดีในสังคม
5. ควรมีการกระทำทางกาย วาจา และใจ ที่ประกอบด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน
6. ควรมีการกระทำและมีความเห็นร่วมกัน ไม่เกิดความขัดแย้งทางความคิด ผลจะทำให้เกิดความรักและความเคารพ ความสามัคคี ความสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับผู้ร่วมงาน

กล่าวโดยสรุป จิตแห่งความเคารพ ควรมีจิตประกอบด้วยพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา การพัฒนาการเรียนรู้อย่างเข้าใจบนกระบวนการทัศน์ตามหลักกัลยาณมิตร และการเสริมสร้างด้วยฐานหลักสาราณียธรรม อันจะเอื้อต่อโอกาสการเรียนรู้ด้วยจิตที่ร่มเย็นเป็นธรรม และเคารพในความเห็นของทุกคนอย่างเสมอภาค

จิตแห่งจริยธรรม

จากผลการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านจิตแห่งจริยธรรม ดังนี้
จิตจริยธรรม เป็นความสามารถปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นให้ได้เฉกเช่นเดียวกัน ผลที่คาดว่าจะได้รับคือ ผู้เรียนมีการแสดงออกที่ไม่เป็นโทษ และเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น การเห็นประโยชน์ส่วนรวม ควรได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กจนเกิดเป็นนิสัย หากมีความเห็นแก่ตัวตั้งแต่เด็ก การสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวมคงกระทำไม่ได้ไม่สำเร็จ และจริยธรรมคงสร้างได้อย่างลำบาก ทุกการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีคุณธรรม และจริยธรรมเป็นหลัก สังคมควรแทรกจริยธรรมในทุกภาคส่วนของสถาบันที่เกี่ยวข้อง การรักษাজริยธรรมของตนให้อยู่ในกรอบนั้นยังไม่เพียงพอ ควรขยายความรับผิดชอบออกไปให้ครอบคลุมสังคมที่เป็นสมาชิกด้วย ดังข้อความ "เรารับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำยังไม่พอ ต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เราไม่ได้ทำด้วย"

ซึ่งในการเสริมสร้างศักยภาพจิตแห่งจริยธรรม ควรมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จิตแห่งจริยธรรม เป็นการรู้จริยธรรมที่สามารถนึกถึงตนเองในเชิงนามธรรมได้ สามารถตอบคำถามตนเองได้ว่า "อยากเป็นคนทำงานแบบไหน หรืออยากเป็นพลเมืองแบบไหน" นึกถึงตนเองได้ในบริบทที่เป็นสากล เช่น "โลกเราจะเป็นอย่างไร ถ้าเพื่อนร่วมอาชีพมีจุดยืนเช่นเดียวกัน"
2. สังคมควรแทรกจริยศาสตร์ในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็ก มุ่งสร้างอาชีพและพลเมืองที่มีจริยธรรม
3. ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งเป็นการไม่ยากเกินไปที่จะปูพื้นฐานจริยธรรมให้กับเด็กตั้งแต่การเริ่มต้นการเรียนรู้ ให้ได้รู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด จากนั้นจึงปล่อยให้เด็กได้มีอิสระทางความคิด
4. ถ้าพื้นฐานจริยธรรมดี ไม่ว่าจะดำเนินชีวิตต่อไปอย่างไร เจอปัญหา หรืออุปสรรคอะไร การคิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา คิดนอกกรอบก็จะอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องดีงาม และนี่คือสิ่งที่คาดหวังจะทำให้เกิดขึ้น

5. การมีเพียงความรู้คู่คุณธรรม จึงไม่เพียงพอต่อการศึกษาพุทธจิตวิทยา จำเป็นต้องทดลองและปฏิบัติอย่างชอบด้วยธรรมเป็นที่สุด

6. ควรพัฒนาหลักจริยธรรมบนฐานคิดที่เป็นธรรมและชอบธรรมด้วย ไม่ควรพิจารณาตัดสินเหตุผลจริยธรรมในเชิงตรรกะเพราะไม่เอื้อต่อความเห็นที่ถูกต้องตามธรรม

7. ควรยึดถือหลักธรรมเป็นสำคัญ การมีความรู้ต้องคู่กับคุณธรรม ตามหลักการของพระพุทธเจ้า อันได้แก่ วิชชาจรณสัมปันโน ความสมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติ

8. การจัดการศึกษาจึงต้องมีความรู้ตามหลักวิชาการดีและความประพฤติทางคุณธรรมจริยธรรมที่ดี มีความละเอียดต่อความซุกซ้นบาป ชื่อสัตย์สุจริต มีความอ่อนน้อมถ่อมตน กตัญญูกตเวที เป็นต้น

สรุปได้ว่า หลักสำคัญที่ควรใช้ในการพัฒนาจิตแห่งจริยธรรม คือ หลักสุขภาวะองค์รวม เพื่อการพัฒนาคุณภาพแห่งจิต เสริมสร้างด้วยหลักสติปัญญา 4 ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการพัฒนาคุณภาพแห่งจิต หรือหลักภาวนา 4 ทั้งนี้เพื่อเอื้อต่อการเข้าสู่สภาวะธรรมขั้นสูงต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวคิดการจัดการพุทธจิตวิทยา ซึ่งเป็นการศึกษาใน 2 ส่วนสำคัญคือ 1 การศึกษาพุทธจิตวิทยา ศึกษาในส่วนของจิตวิทยาพุทธศาสนา และจิตวิทยาตะวันตก การศึกษาจิตวิทยาพุทธศาสนา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องจิตในพระอภิธรรม และเรื่องชีวิตตามหลักพุทธธรรม เหตุที่ต้องศึกษา 2 เรื่องนี้ เนื่องจากมีความสัมพันธ์กันพระอภิธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิต สอดคล้องกับที่กัณห์ทิพย์ ชลวิสุทธิ์ (กัณห์ทิพย์ ชลวิสุทธิ์, 2546) ที่ศึกษาเชิงวิเคราะห์พระอภิธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยพบว่า สาเหตุทั้งหลายที่ทำให้บุคคลเกิดโมหะหรือวิชาเป็นพื้นฐานนั้น เมื่อได้พบความจริง จะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้ โดยเฉพาะการเข้าถึงเหตุผลในหลักสัจธรรมในพระอภิธรรม เช่นเดียวกับเรื่องชีวิตตามหลักพุทธธรรม ก็เป็นเรื่องของชีวิต สอดคล้องกับที่(พระมหาสมชาย สิริจินโท (ห่านนท์) (พระมหาสมชาย สิริจินโท (ห่านนท์), 2547) ที่ได้ศึกษาพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระเทพวราคุณ (สมาน สุมะโร) ที่พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อตนเองและสังคม โดยนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้โดยตรง ซึ่งจากการศึกษาใน 2 เรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และขอเสนอเป็นหมวดวิชาทางพุทธศาสนา

การศึกษาจิตวิทยาตะวันตก ที่แสดงขอบเขตและความหมายของการศึกษาสาขาจิตวิทยา แนวคิดจิตวิทยาเกี่ยวกับการศึกษา แนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ทฤษฎีจิตวิทยาต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะทฤษฎีมนุษยนิยม ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สำคัญที่ใช้ในการจัดการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต ในการเข้าใจขอบเขตความหมายของสาขาจิตวิทยาในแต่ละสาขาได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของรินทร์ ภูมิมาลา และธีรวรรณ ธีระพงษ์ (รินทร์ ภูมิมาลา และธีรวรรณ ธีระพงษ์, 2011) ที่ได้ศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดมนุษยนิยมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าและความพึงพอใจทางจิตใจของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดมนุษยนิยมได้รับประสบการณ์และมีตามขั้นตอนของการดำเนินกลุ่ม อีกทั้งสามารถตระหนักได้ว่าตนเองมีการรับรู้คุณค่า และมีคุณค่าทางจิตใจ

จากการศึกษาแนวโน้มในการจัดการศึกษา พิจารณาแล้วประกอบด้วย

จิตแห่งวิทยาการ

ในปัจจุบัน จิตแห่งวิทยาการเป็นการฝึกฝนวิธีการคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในสาขาวิชา จากความเชี่ยวชาญในหลายสาขาวิชา สามารถที่จะหลอมรวมสาขาวิชาเหล่านั้นเข้าด้วยกันได้ สอดคล้องกับที่จันทร์ทนา เกลา (จันทร์ทนา เกลา, 2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบสะเต็มศึกษาโดยกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 พบว่า รูปแบบสะเต็มศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นรูปแบบมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ เช่นเดียวกันกับการมีมุมมองที่หลากหลาย นั่นคือเป้าหมายของความเป็นจริง ทั้งนี้ วิทยาการของการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ จะสามารถทำให้เกิดความเชี่ยวชาญได้เร็วยิ่งขึ้น

จิตแห่งการสังเคราะห์

ในจิตแห่งการสังเคราะห์ เป็นการนำข้อมูลในหลายส่วนมาผสมผสานกันอย่างมีเหตุผล ทั้งนี้เพื่อตนเองและผู้อื่น การสังเคราะห์ มีองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ 1) มีเป้าหมาย 2) มีจุดเริ่มต้น 3) เลือกกลยุทธ์ วิธีการ และแนวทาง 4) มีผลป้อนกลับ เพื่อให้ได้รูปแบบของการนำเสนอเป็นบทสรุปการสังเคราะห์ ซึ่งสามารถนำไปสู่การตัดสินใจขั้นสุดท้าย ส่วนอนาคต กระบวนการสังเคราะห์ เป็นกระบวนการที่ต้องค้นหาข้อมูล สืบค้น ประเมิน ติดตาม หรือคัดแยกข้อมูล ปรับปรุงแก้ไข และมีการทบทวนข้อมูลนั้นอยู่เสมอ การสังเคราะห์ที่ดีนั้น ควรมี

ความรู้ในสาขาวิชาให้มากพอที่จะทำให้เกิดความเชื่อถือได้ สิ่งสำคัญควรตระหนักว่ามีสิ่งใดที่มีความเหมาะสมสำหรับตนเองและผู้ใช้ประโยชน์จากงานสังเคราะห์นั้น สอดคล้องกับ (บุตศรี แผนพุทธา (บุตศรี แผนพุทธา, 2561) ที่ได้ศึกษาการสังเคราะห์หลักมัชฌิมาปฏิปทาในพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อใช้เป็นจริยศาสตร์ธุรกิจ แล้วพบว่า การสังเคราะห์หลักมัชฌิมาปฏิปทาในพุทธปรัชญาเถรวาทและแนวคิดจริยศาสตร์ประโยชน์นิยมในทัศนะของ จอห์น สจ๊วต มิลล์ เพื่อใช้เป็นจริยศาสตร์ธุรกิจ สามารถอำนวยความสะดวกในการพัฒนามนุษย์ 3 ขั้นตอน คือ 1) ทำให้เกิดความสะดวกสบายและมีความปลอดภัย 2) มีจิตที่ดีและบริสุทธิ์ 3) มีเสรีภาพภายในจิตใจ

จิตแห่งการสร้างสรรค์

ในปัจจุบัน จิตแห่งการสร้างสรรค์นั้นมาจากความคิดนอกกรอบ การสร้างสรรค์เป็นการค้นหาแนวคิดและแนวทางปฏิบัติใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเรียนรู้จากความผิดพลาด โดยเฉพาะความหมาย ความสำคัญ และการเชื่อมโยงเป็นสิ่งที่ต้องการอย่างยิ่งในปัจจุบัน จิตเชี่ยวชาญจึงเป็นเรื่องของความลึก จิตสังเคราะห์เป็นเรื่องของความกว้าง และจิตสร้างสรรค์เป็นเรื่องของการแผ่ขยาย การคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่มีความแตกต่างไปจากเดิม จิตแห่งการสร้างสรรค์ จะมีกระบวนการทางความคิดในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และปราศจากกรอบวิธีการคิดในแบบเดิม ๆ ความท้าทายและอุปสรรคจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้มนุษย์คิดหาทางออกที่แตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมาว่ามีโอกาสได้ใช้ความคิดอย่างอิสระมากแค่ไหน ผู้ฝึกสอนอาจจะทำหน้าที่ได้แค่เป็นที่ปรึกษาเท่านั้น สิ่งที่เราคาดว่าจะได้รับ คือการแก้ปัญหาที่พบเจอในชีวิตประจำวันได้

จิตแห่งความเคารพ

ปัจจุบัน มนุษย์มีแนวโน้มในการสร้างกลุ่มของตนเอง และมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม ดังนั้นความสัมพันธ์ของมนุษย์จึงมีหลายระดับ ในรูปแบบของมิตรภาพและการเป็นคู่แข่งกัน วิธีการสร้างความก้าวหน้าท่ามกลางเหตุการณ์เลวร้าย คือโอกาสในการสร้างความก้าวหน้าทางการศึกษา ในอนาคต จิตแห่งความเคารพนี้ การรับฟังเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ควรรับฟังดูก่อนว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์หรือไม่ นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจึงจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม การวิเคราะห์สิ่งที่ผู้มีผู้เสนอมา สิ่งนั้นอาจเป็นนวัตกรรมในยุค 4.0 ซึ่งจะเป็นประโยชน์

ในการสร้างความสงบร่มเย็น ให้กับสังคมต่อไป สังคมควรก่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างกลุ่ม พร้อมทั้งการแสดงออกซึ่งความเคารพซึ่งกันและกัน

จิตแห่งจริยธรรม

ปัจจุบัน การมีความรู้คู่คุณธรรม จะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตอบสนองประโยชน์ส่วนตน องค์ประกอบที่เป็นรากฐานให้แก่ชีวิตที่มีจริยธรรมคือ คำพูดและการกระทำ การพัฒนาจิตจริยธรรมจะเป็นไปโดยธรรมชาติ โดยเฉพาะการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีจริยธรรม และบรรยากาศก็เป็นส่วนสำคัญ ปัญหาใหญ่ของสังคมไทยคือ ความบกพร่องในจริยธรรม เช่น โกงได้ แต่ต้องแบ่ง ทำให้ประเทศไม่เจริญก้าวหน้า เพราะการโกงกินมิให้เห็นทุกหย่อมหญ้า มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสืบค้นหาทางที่มีจริยธรรมบกพร่อง เนื่องจากหากละเลยหลักจริยธรรมจะเป็นการบ่อนทำลายทั้งสถาบันและสังคม เป็นการเสื่อมทางวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรศึกษาวิจัยความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันการศึกษา ที่มีลักษณะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ พันธกิจ และสมรรถนะ โดยบูรณาการหลักธรรมที่ส่งเสริมศักยภาพจิตอนาคตให้เข้ากับสังคมปัจจุบันและอนาคตให้มากที่สุด

1.2 ควรส่งเสริมให้สถาบันการศึกษา เพื่อนำหลักธรรมพัฒนาศักยภาพจิตอนาคตไปเป็น ข้อมูลฐานคิด สำหรับการวางแผนเชิงนโยบายในสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งที่มีอัตลักษณ์ พันธกิจ และปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกัน

1.3 สถาบันการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับจิตวิทยาในระดับบัณฑิตศึกษา สามารถนำหลักธรรมการพัฒนาศักยภาพจิตไปปรับใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละสถาบันได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ควรมีการเตรียมพร้อม โดยทำความเข้าใจรูปแบบ ศึกษาแนวคิด หลักการพื้นฐาน สาระสำคัญของหลักสูตรพุทธจิตวิทยาในการพัฒนาศักยภาพจิตอนาคต

2.2 สถาบันควรสนับสนุนให้คณาจารย์นำหลักธรรมที่พัฒนาศักยภาพจิตอนาคตไปประยุกต์ใช้ในการสอน โดยปรับเนื้อหาการสอนมาใช้ให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้ศึกษา

2.3 สถาบันควรส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้มีการพัฒนาด้านองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎี หลักจริยธรรม จรรยาบรรณ วิชาชีพ และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยนำหลักธรรม พัฒนาศักยภาพจิตอนาคตไปประยุกต์ใช้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาในรายละเอียดของหลักธรรมที่พัฒนาศักยภาพจิตอนาคต เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ นี้ต่อไปในสังคมไทย

3.2 การศึกษาในครั้งนี้ แม้ว่าเป็นการศึกษาอนาคตโดยใช้เทคนิค Delphi แล้วก็ตาม หากในการวิจัยต่อไป ควรวิจัยโดยใช้เทคนิค EDFR เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและครบถ้วนในทุกแง่มุม

3.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาโดยการสำรวจปัญหา อุปสรรค ที่ทำให้ประสบปัญหา พร้อมแทรกหลักธรรมที่พัฒนาศักยภาพจิตอนาคต เพื่อนำมาเป็นข้อเสนอแนะในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

กัณห์ทิพย์ ชลวิสุทธิ. (2546). การศึกษาเชิงวิเคราะห์พระอภิธรรม : คำสอนของพระพุทธเจ้าที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้. ใน วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จันทร์ทนา เกลา. (2561). ศึกษาการพัฒนารูปแบบเพิ่มเติมศึกษาโดยกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุตศรี แผนพุทธา. (2561). การสังเคราะห์หลักมัชฌิมาปฏิปทาในพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อใช้เป็นจริยศาสตร์ธุรกิจ. พุทธมัตส์, 2(2), 37.

พระมหาสมชาย สิริจินโท (หานนท์). (2547). พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธพจน์ (สมาน สุเมโธ). ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต

คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รินทร์ ภูมิมาลา และธีรวรรณ ธีระพงษ์. (2011). ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดมนุษยนิยมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าและความพึงพอใจของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. มนุษยศาสตร์สาร, 12(1), 87.

รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของ
เกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา*

RUBBER PLANTATION MANAGEMENT STYLE RICE FIELDS
AND OIL PALM PLANTATION OF FARMERS ACCORDING TO
BUDDHIST PRINCIPLE IN NAKHON SI THAMMARAT AND
SONGKHLA PROVINCE

พีระศิลป์ บุญทอง

Peerasil Bunthong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkonrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

ประสิทธิ์ รักนุ้ย

Prasit Raknuiy

วนิดา เหมือนจันทร์

Wanida Mueanjan

นักวิชาการอิสระ

Independent scholar, Thailand

E-mail: pichita2560@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน 2) เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน 3) วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม โดยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็นและพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์มเข้าด้วยกัน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose

* Received 4 June 2019; Revised 27 June 2019; Accepted 28 June 2019

Sampling) จากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 8 คน ในจังหวัดสงขลา จำนวน 8 คน รวม 16 คน โดยใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) วิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. เกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบเดิม เช่น ปลูกข้าวอย่างเดียว ทำสวนยางพาราอย่างเดียว ทำสวนปาล์มน้ำมันอย่างเดียว ทำให้มีผลกระทบ คือ รายได้ไม่เพียงพอ ผลผลิตตกต่ำ ดินเสื่อมโทรม แต่เมื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่ดีในการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม ให้ถูกกาลเทศะ มีความเหมาะสม ทำให้เกษตรกรพัฒนาได้ถูกต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนปลอดภัย

2. การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การนำกระบวนการเกษตรแบบวิถีพุทธ มาปรับใช้เพื่อการพัฒนาแบบการทำเกษตร เช่น ไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ ไม่เกียจคร้าน มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักใช้ทรัพยากร รวมทั้งการศึกษา และทำตามเกษตรกรรมแบบ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ เป็นแนวทางส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงในการจัดทำเกษตรของตนเป็นอย่างดี

3. รูปแบบการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม ทำให้เกษตรกร มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นทั้งในเรื่องสุขภาพ มีสุขภาพในการทำงาน อีกทั้งยังสามารถประกอบอาชีพอื่น ๆ ร่วมด้วย เกษตรกรมีโอกาสดำเนินการให้เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของเกษตรกรเอง และผู้บริโภค และเมื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงในวิถีชีวิตในแต่ละวัน จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้สังคมการเกษตรเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญแบบยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการ, สวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน, สมาร์ทฟาร์ม, หลักวิถีพุทธ

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the effects of farmers in making rubber plantations, paddy fields and oil palms 2) to improve the management of farmers in making rubber plantations, paddy fields and oil

palms 3) to analyze the pattern of farmers management in making rubber plantations, paddy fields and oil palms on Smart Farm By conducting a mixed research, including documentary research and qualitative research, which links the opinions and development of farmers in making rubber plantations, paddy fields and oil palms on Smart farm together. The researcher selected a sample group by Purpose Sampling, 8 people in Nakhon Si Thammarat Province and 8 people in Songkhla Province, totaling 8 people, and used an in-depth interview to analyze the data and presented the results.

The research found that:

1. Farmers who do traditional farming such as rice planting only, rubber plantation only and oil palm plantation only resulting in an Inadequate income, poor productivity, deteriorated soil but applying Buddhism principles as a good tool for managing rubber plantations, paddy fields and oil palms on Smart Farm to be timely Appropriate allowing farmers to develop correctly with stability, wealth, sustainability and safety.

2. Adopting the Sufficiency Economy Philosophy and applying the Buddhist way of agriculture to be used for the development of agricultural forms such as not hurting one's self and others, diligence, effort, not being lazy, having good immunity, knowing how to spend property and education, following the prototype farmers and applying technology and innovation to be a guideline to promote and support farmers in having stability in their agricultural production as well.

3. Pattern of rubber plantations, paddy fields and oil palms on Smart Farm is to be many agricultural practices in one place, fully integrated, make farmers a better way of life. Both in health and freedom of work as well as being able to engage in other occupations. Farmers have the opportunity to produce products appropriately and in line with the potential and needs of

farmers and consumers. And when linking Buddhist principles in everyday life, it will drive the agricultural society to change towards sustainable growth.

Keywords: Pattern, Rubber plantations Paddy fields and Oil palms, smart farms, Buddhist principles

บทนำ

รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา สภาพปัญหาการทำการเกษตรในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลา ซึ่งในอดีตได้ชื่อว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของภาคใต้ แต่ปัจจุบันได้ประสบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะปัญหาในเรื่องรายได้ของเกษตรกรที่ค่อนข้างต่ำไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงเป็นสาเหตุให้การพัฒนาในพื้นที่ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ดำเนินการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี มีทางเลือกในการผลิตพืชที่เหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มรายได้ เพิ่มความมั่นคง ยั่งยืนและเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่เกษตรกร เพื่อลดปัญหาความยากจนของเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรกรรม สร้างความยั่งยืนในกระบวนการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม เป็นการพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ เป็นการขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (กรมวิชาการเกษตร, 2561)

จากปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจัดการทางด้านการเกษตรของไทยยังเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและจะต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากเป็นเรื่องปากท้องของประชาชน การสร้างรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรตระหนักร่วมกันในฐานะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถาบันของสงฆ์ที่มีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เช่น มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยทำการสุ่มเอา 2 จังหวัด 4 อำเภอทางภาคใต้ของประเทศไทย คือ จังหวัดสงขลา และจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเลือกอำเภอที่

มีการจัดการด้านการเกษตรที่มีรูปแบบที่ชัดเจน คือ อำเภอรัตนบุรี อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการจัดการเกษตรที่บูรณาการกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อให้ภาคการเกษตรมีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน มีการใช้เทคโนโลยีมาสร้างนวัตกรรม ให้อยู่บนพื้นฐานหลักปรัชญาเกษตรพอเพียง มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เกษตรกร ให้ความมั่นคงทางด้านอาหาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
2. เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกร การทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
3. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ”การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็นและพัฒนาการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์มเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาใน 2 ลักษณะ

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นขั้นตอนแรกโดยการศึกษาในชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ ค้นคว้าหนังสือ จากการศึกษาชั้นทุติยภูมิ จากตำรา หนังสือ บทความวารสาร เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง รายงานการวิจัย สื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งการศึกษาแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรวิถีพุทธ เกษตรสมาร์ทฟาร์มและแนวคิดการเกษตรแบบผสมผสานแนวคิดของปราชญ์ชาวบ้านในภาคใต้ ภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยการใช้หลักวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเป็นกรอบแนวคิดการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ตลอดจนใช้เป็นแนวคิดในการศึกษาภาคสนามต่อไป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) วิเคราะห์ในเชิงตรรกะ (Analytic) (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2556)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1.1 แบบสัมภาษณ์ เกษตรกรผู้ประกอบการทำเกษตร สวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน เช่น ข้อมูลพื้นฐาน ความรู้ เจตคติ กระบวนการวิจัย ผลลัพธ์การเรียนรู้และการพัฒนาโครงการวิจัยรวมทั้งสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อมูลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ความสนใจ การส่งเสริมกระบวนการบริหารจัดการเกษตรกรแปลงใหญ่ อาทิ สวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมันของเกษตรกร ตามหลักวิถีพุทธในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

1.2 แบบสัมภาษณ์เกษตรกร ผู้ประกอบการทำ สวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันเกี่ยวกับองค์ความรู้ต่าง ๆ กระบวนการจัดการความรู้ รูปแบบของเกษตรกรผู้ประกอบการทำสวนยางพารา,นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และเกษตรกรที่ทำสวนยางพารา,นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ที่ยั่งยืนมีการถ่ายทอดไปสู่รุ่นต่อไป

1.3 แบบสัมภาษณ์เกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน วิธีการเตรียมพื้นที่การทำเกษตรการปลูกยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ใส่ปุ๋ยให้มีผลผลิตสูงได้ราคา ที่น่าพึงพอใจและเลี้ยงพลโลกต่อไป

2. แบบบันทึกพบปะผู้ประกอบการ

2.1 แบบบันทึกการพบปะเกษตรกร ผู้ประกอบการการผู้ทำสวนยางพารานาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่รับผิดชอบกลุ่มเกษตรกรและแนวทางส่งเสริมผู้ประกอบการทำเกษตรกรในการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน

2.2 แบบบันทึกการแสดงความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ทำสวนยางพารา,นาข้าวและปาล์มน้ำมัน และประชาชนทั่วไป เพื่อบันทึกผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ รูปแบบ/กระบวนการ/ยุทธศาสตร์สร้างสังคมของเกษตรกรผู้ทำสวนยางพารา ,นาข้าวและปาล์มน้ำมันที่ยั่งยืนในภาคใต้

2.3 แบบบันทึกความคิดเห็นสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อบันทึกผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการองค์ความรู้ รูปแบบการสร้างสังคมเกษตรกรที่ยั่งยืนถาวรในพื้นที่ภาคใต้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 นำหนังสือขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาเขต นครศรีธรรมราชแจ้งขออนุญาตเข้าพบเกษตรกรอำเภอทั้ง 4 อำเภอ คือ อำเภอรัตนภูมิ อำเภอกวนเนียงในจังหวัดสงขลา อำเภอหัวไทร อำเภอเชียรใหญ่ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อต้องการทราบข้อมูลของเกษตรกรที่เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ เกษตรกรที่ได้รับรางวัลเกษตรกรตัวอย่าง เพื่อนัดหมายในการสัมภาษณ์และการเข้าศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว

3.2 การเข้าศึกษาในพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์ การสังเกต โดยมีขั้นตอนเก็บข้อมูล มี 5 ขั้นตอน ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ดังนี้

3.2.1 การรวบรวมเอกสาร (Documentary Study) ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำ บทบาท การพัฒนาและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน

3.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interview) ผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา,นาข้าวและปาล์มน้ำมัน

3.2.3 การประชุมระดมความคิดเห็น (brain storming) กลุ่มผู้ประกอบการทำสวนยางพารา,นาข้าวแลปาล์มน้ำมัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมขององค์ความรู้รูปแบบในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรในภาคใต้

3.2.4 ใช้วิธีการเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Learning) โดยกำหนดโครงการ (Project Design) และใช้กลุ่มผู้ประกอบการทำสวนยางพารา,นาข้าวและปาล์มน้ำมัน เป็นฐานการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) ขึ้นกำหนดปัญหา (ทุกข์) ศึกษาปัญหา และกำหนดขอบเขตของการและการปัญหา 2) ขึ้นตั้งข้อสมมติฐาน (สมมุติ) โดยพิจารณาสาเหตุของปัญหาที่สาเหตุของความพยายามทำอะไรหลาย ๆ อย่างเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงสาเหตุ 3) ขึ้นทดลองและเก็บข้อมูล (นิโรธ) โดยทดลองใช้วิธีการต่าง ๆ และบันทึกผลที่ได้เก็บเป็น

ข้อมูลไว้ 4) ขึ้นสรุปข้อมูลและสรุปผล(มรรค) โดยวิเคราะห์ เปรียบเทียบและสรุปผลและแนวทางปฏิบัติ

3.2.5 การรวบรวมเอกสาร (Documentary study) ได้แก่ แบบบันทึกความคิดเห็นสำหรับกลุ่มเกษตรกรผู้ประกอบการทำสวนยางพารา, นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันเป็นรูปแบบการสร้างสังคมความเข้มแข็งของเกษตรกรในภาคใต้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้มีการศึกษาในพื้นที่ทั้ง 2 อำเภอคือ อำเภอรัตนภูมิ อำเภอควนเนียง ของจังหวัดสงขลาและพื้นที่ 2 อำเภอคือ อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร ของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการสัมภาษณ์และการสังเกต ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามหลักวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์

- 4.1 รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน
- 4.2 ผลกระทบต่อเกษตรกร
- 4.3 มาตรการและวิธีการป้องกันเกษตรกรและผลผลิต
- 4.4 แนวทางส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงและเข้มแข็ง

ผลการวิจัย

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ กลุ่มผู้นำองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมันในภาคใต้ จำนวน 2 จังหวัด 4 อำเภอ คือ อำเภอรัตนภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัด

นครศรีธรรมราช ได้แสดงความคิดเห็นผ่านนักวิจัยตามประเด็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ฟาร์ม ตามสถานการณ์ปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1. ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ในการทำเกษตรและมีผลกระทบเกิดขึ้น ราคาพืชผลตกต่ำ ผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน ปุ๋ย ค่าแรงงาน แพง ขาดความรู้ในการจัดการ เกษตรกรไม่มีมาตรการและวิธีการป้องกันในด้านผลผลิต ไม่มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาชีวิต ตามหลักเกษตรวิถีพุทธ ควรมีแนวปฏิบัตินำเกษตรกร สิ่งสำคัญมีสติและใช้ปัญญาในการจัดการ ยึดหลักธรรมสายกลางมาดำเนินชีวิต การทำงาน ความสามัคคีมีความสำคัญเช่นกันในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ทำให้ชุมชนพัฒนาได้ถูกต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนปลอดภัย

2. พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่จะให้วิถีชีวิตของประชาชนในการพัฒนานั้น เกษตรกรต้องลดต้นทุน ด้วยการจัดสรรพื้นที่เหมาะสมกับดินฟ้าอากาศหรือสิ่งแวดล้อม ใช้ปุ๋ยหมัก ผลิตทำเอง ลดปุ๋ยสารเคมี ลดค่าจ้างแรงงาน อาจใช้แรงงานในครอบครัวให้มากขึ้น ร่วมมือกับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ได้เดินไปในทางสายกลาง และหากนำกระบวนการเกษตรวิถีพุทธมาปรับใช้ ทั้งการไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความขยัน พากเพียร ไม่เกียจคร้าน มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ รวมทั้งการศึกษาเกษตรกรต้นแบบ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ จะเป็นแนวทางส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงและเข้มแข็ง

3. รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ฟาร์มของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า จะตอบโจทย์การมีวิถีชีวิตวิถีเกษตร ทั้งในเรื่องสุขภาพที่ดี มีอิสรภาพในการทำงาน อีกทั้งยังสามารถประกอบอาชีพอื่น ๆ ร่วมด้วยก็ได้ เกษตรกรมีโอกาสดำเนินการผลิตให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของตัวเกษตรกรเองทำให้ต้นทุนต่ำกำไรให้สูง จะเป็นมิติใหม่ทำให้เกษตรกรมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการเชื่อมโยง

เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรการเกษตร เช่น วิทยุธรรมมีกัถะประโยชน์ เป็นต้น (อัจฉรา โยมสินธ์ ดร, 2561)

4. การนำหลักการจัดการเกษตรแบบสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) มาใช้ เพื่อวิเคราะห์วางแผนในการประกอบอาชีพ กรณีเกษตรกรกรอำเภอรัตนภูมิ (นายเอกชัย ชันทอง, 2561) เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นคลื่นลูกใหม่ในวงการเกษตรไทย มีความรู้ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาพื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการปลูกพืช โดยมีการวางแผนการปลูกจากคอมพิวเตอร์ตามหลักสมาร์ทฟาร์ม กรณี (นายวิชาญ แก้วปาน, 2561) เกษตรกรอำเภอยะใหญ่ กับรูปแบบการทำเกษตรผสมผสาน มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ในการสร้างมูลค่าเพิ่มและเชื่อมโยงส่งเสริมตลาดสินค้าเกษตร จนประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง มีหลายชุมชนหลายหน่วยงานเข้ามาเยี่ยมชม สั่งซื้อพันธุ์มะพร้าว น้ำหอมจำนวนมาก มีรายการรอบรู้ถิ่นไทย ช่อง 2 NBT เข้ามาสัมภาษณ์ มีหน้า Facebook หลวงชาญการเกษตร เป็นช่องทางเผยแพร่ความรู้และจัดจำหน่ายผลผลิต ซึ่งสวนเกษตรของนายวิชาญ แก้วปาน มีนวัตกรรมพรตน้ำผัก สามารถช่วยย่นเวลาในการรดน้ำผักได้ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งยังอยู่ในขั้นตอนการทดลองและเก็บข้อมูล ในอนาคตสามารถพัฒนาเป็นนวัตกรรมที่เพิ่มมูลค่าต่อเกษตรกรและเป็นแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรได้

การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการกับการเกษตรทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรการเกษตร สินค้ามีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาด มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร เกษตรกรมีความยั่งยืน ซึ่งมีข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกร ดังนี้

- นายเอกชัย ชันทอง กับการนำหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้การทำงานบรรลุความสำเร็จ คือ มีความพอใจในงานของตนแม้จะจบการศึกษาระดับบัณฑิต แต่ยินดีที่จะกลับบ้านเกิดมาเป็นเกษตรกรด้วยความภาคภูมิใจ เอาใจใส่ในงานและเมื่อเกิดปัญหาก็กู้ปัญญาในการแก้ไข (นายเอกชัย ชันทอง, 2561)

- นายสาคร ทองปาน พบว่า เขาได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการเกษตรและเป็นเกษตรกรอย่างเต็มตัว มีชีวิตที่ลงตัวและมีความสุข เป็นผู้เสียสละทั้งเวลาในการไปเรียนรู้และนำความรู้มาถ่ายทอด รวมถึงการใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน เป็นชาวพุทธที่นำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มาใช้เป็นหลักในการสงเคราะห์ ในข้อหา

เป็นผู้นำที่ดีต้องมีความเสียสละ แบ่งปันโดยเฉพาะความรู้ใหม่ ๆ ในการทำการเกษตร ในข้อปีย วาจา พูดด้วยความจริงใจ ไม่หยابคายกับลูกบ้าน เป็นการนำมาซึ่งความรัก ความสามัคคีให้ เกิดขึ้นในชุมชน ในข้ออัตถจริยา มีความประพฤติที่ดีและเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้อื่น และข้อ สุตท่ายสมานัตตา เป็นผู้นำที่มีความสม่ำเสมอทั้งการประพฤติที่มีความเสมอดันเสมอปลาย จิตใจหนักแน่นและให้เกียรติผู้อื่นเสมอ (นายสาคร ทองปาน, 2561)

- นายไสว รัตนถาวร สิ่งที่ประพฤติปฏิบัติมีความสอดคล้องกับหลักในทางพุทธ ศาสนาเรียกว่า คิสิสุข หรือกามโกคิสิสุข 4 เป็นสุขของคฤหัสถ์ สุขของชาวบ้าน,สุขที่ชาวบ้านควร พยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ,สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือน ควรมี –house-life happiness ;deserved bliss of a layman ดังนี้

1. อัตถิสุข คือ สุขเกิดจากควมมีทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าโภค ทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ด้วยความขยันหมั่นเพียรของตนและโดยชอบธรรม –bliss of ownership

2. โภคสุข คือ สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าโภค ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยงชีพและบำเพ็ญประโยชน์-bliss of enjoyment

3. อนณสุข คือ สุขที่เกิดจากการไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าตน เป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร –bliss of debtlessness

4. อนวัชชสุข คือ สุขที่เกิดจากการประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใคร ๆติเตียนไม่ได้ทั้งทางกาย วาจาและทาง ใจ –bliss of blamelessness ในบรรดาสุขทั้ง 4 อย่างนี้ อนวัชชสุขมีค่ามากที่สุด (นายไสว รัตนถาวร, 2561)

- นายจำรัส คงนุ้ย แสดงให้เห็นถึงการนำหลักธรรมของการเป็นคนดี มีคุณธรรม หรือเรียกว่า สัปปริสธรรม 7 นั่นคือ ผู้นำสามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนด้วยว่าเกิดจาก สาเหตุอะไร เป็นคนใจกว้างในการยอมรับฟังเหตุผลของลูกบ้าน ด้วยรู้ว่าตนเองมีบทบาทที่ จะต้องนำพาชุมชน ทุกอย่างต้องเดินทางสายกลาง มีการร่วมพบปะ ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา และรู้ว่าใครเหมาะที่จะมีหน้าที่อะไร ได้เห็นถึงความเสียสละต่อส่วนรวม การเอาใจใส่ต่อ ลูกบ้าน การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา มีความมานะอดทน จนชุมชนได้รับโล่ประกาศ

เกียรติคุณมากมาย มีหน่วยงานหลายภาคส่วนเข้าไปดูงาน ชุมชนตำบลบ้านแหลมจึงเจริญก้าวหน้าขึ้นมาเป็นอันดับ มีความกลมเกลียวในหมู่คณะ นำขึ้นชมต่อผู้ที่พบเห็น (นายจำรัส คงนุ้ย, 2561)

- นายวิชาญ สุวรรณชาติรี เกษตรกรอำเภอควนเนียงหนึ่งในประธาน ศพก.ในกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตและการเพิ่มรายได้ในสวนยางพาราและเป็นเกษตรกรต้นแบบ เป็นผู้นำชุมชนในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนมีความเข้มแข็ง สังคมเป็นสุข เพราะหลักการจัดการเกษตรแบบสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) และการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการร่วมกัน เป็นการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืนได้ (นายวิชาญ สุวรรณชาติรี, 2561)

อภิปรายผล

การจัดการภาคการเกษตรเป็นเรื่องที่รัฐบาลทุกรัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม เป็นปัญหาอันไหนมีเรื่องอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้องเกษตรกรจะรู้สึกในเรื่องของการขาดการเหลียวแลจากภาครัฐและไม่ยุติธรรม จึงมีข่าวออกมาในลักษณะของการเทศน์คำทักกลางถนน หรือการปิดถนนเพื่อกดดันให้รัฐบาลลงมาเจรจาเพื่อรับข้อเสนอ ในปี 2561 แม้ว่ารัฐบาลโดยกรมส่งเสริมการเกษตรจะได้มีมาตรการในการช่วยเหลือหลายช่องทาง อาทิเช่น การช่วยเหลือชาวสวนยางพารา 1,800 บาทต่อ 1 ไร่ ครอบคลุมไร่ละไม่เกิน 15 ไร่ โดยแบ่งให้เจ้าของสวนยางพารา 1,100 บาทและกุสิลูกจ้างกรีดยาง 700 บาท การช่วยเหลือชาวนา 1,500 บาทต่อ 1 ไร่ครอบคลุมไร่ละไม่เกิน 15 ไร่ และสวนปาล์ม น้ำมัน 1,500 บาทต่อ 1 ไร่ครอบคลุมไร่ละไม่เกิน 15 ไร่ แต่ก็ไม่สามารถเยียวยาความเดือดร้อนในระยะยาวได้ รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลาขึ้น พบว่า 4 อำเภอ 2 จังหวัด คือ อำเภอรัตภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการพัฒนาจัดการด้านการเกษตรจนมีรูปแบบที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับพุทธศาสนาได้ เกษตรกรพึ่งพาช่วยเหลือตัวเองโดยยึดหลักเหตุและผลของความเป็นจริง ในเรื่องของการตัดสินใจลงทุนด้วยความไม่ประมาท มีสติใช้ปัญญารู้เป้าหมายของการลงทุน การ

วิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ มีความอดทนมีความเพียร เกษตรวิธีพุทธมีที่มาจากหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ

อนาคตเกษตรกรไทยจะเป็นเช่นไร เมื่อนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ที่ภาครัฐจะนำเทคโนโลยีเข้ามาขับเคลื่อนประเทศ ภาคการเกษตรจะยืนอยู่ตรงไหน ประเทศไทยมีพื้นที่ 321 ล้านไร่หรือประมาณ 513,000 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 93 เปอร์เซ็นต์ หรือ 138 ล้านไร่ รายได้ภาคการเกษตรคิดเป็น 10 เปอร์เซ็นต์ของจีดีพี ไทยผลิตข้าวอันดับ 6 ของโลก (เวียดนามอันดับ 5) แต่ไทยส่งออกข้าวเยอะเป็นอันดับ 2 ของโลกด้วยมูลค่า 4,400 ล้านเหรียญสหรัฐหรือคิดเป็น 21.9 เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการส่งออกทั่วโลก นี่คือข้อมูลปัจจุบันที่เป็นอยู่แปลว่าข้าวไทยยังมีมูลค่าสูงเมื่อเทียบกับข้าวประเทศอื่น ๆ ดังนั้นเกษตรกรไทยจะปลูกจะขายอะไรจะต้องคิดอย่างรอบคอบ ไตร่ตรองอย่างละเอียด เมื่อไทยก้าวสู่ยุค 4.0 มียุทธศาสตร์ชาติระยะยาว 20 ปีเป็นตัวนำทาง

จากปี 2561 เป็นต้นไปจากเดิมเกษตรกรประมาณ 20 ล้านคนหรือประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของคนไทยทั่วประเทศ จะต้องมีการเพิ่มขึ้น (รวมผู้วิจัยด้วย) ที่จะยึดหลักเกษตรพอเพียง ด้วยปัญหาทางเศรษฐกิจและการว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นเกษตรพอเพียงแบบผสมผสานมีกลั่นอายุของความเป็นอินทรีย์ ปลอดภัยพิษ ได้ผลผลิตที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค สินค้าเพิ่มมูลค่า เพิ่มรายได้ มีความปลอดภัยและมีคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงและยั่งยืน

สรุป

กระบวนการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบคุณภาพจากกลุ่มประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้ประกอบการทำสวนยางพารา,นาข้าวและปาล์มน้ำมัน จำนวน 16 คน ในเขตพื้นที่ 2 จังหวัด คือ จังสงขลา จำนวน 2 อำเภอ คือ อำเภอรัตนภูมิ และอำเภอควนเนียง ในส่วนของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน 2 อำเภอ คือ อำเภอหัวไทร และอำเภอเชียรใหญ่ จึงมีกระบวนการลงภาคสนามเพื่อศึกษารูปแบบของเกษตรในแต่ละเจ้าของสวนเจ้าของฟาร์ม ได้ข้อมูลขึ้นมาวิเคราะห์สืบทาเหตุผลของแต่ละแปลงสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน ว่าผลสำเร็จของแต่ละแปลงนั้นมี

แตกต่างกัน วิธีการพัฒนาปรับปรุงแปลงพื้นที่ที่มีความต่างกัน แต่เป้าหมายเดียวกัน คือความสำเร็จในการเพิ่มผลผลิต เป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายผลการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2556)

การวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็นและพัฒนาการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม เข้าด้วยกัน จะตอบโจทย์การมีวิถีชีวิตวิถีเกษตร ทั้งในเรื่องสุขภาพที่ดี มีอิสรภาพในการทำงาน อีกทั้งยังสามารถประกอบอาชีพอื่น ๆ เข้าด้วยกัน ทำให้เกษตรกร มีโอกาสเพิ่มผลผลิตให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของเกษตรกรเอง และเมื่อนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาเชื่อมโยงแบบบูรณาการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่การเกษตร เช่น หลักอริยบท 4 หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 คิหิสุข หรือกามโกคิสุข 4 สปัปฺริสธรรม 7 จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้การเกษตรและสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืน การนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมืออย่างดี ที่จะเป็นแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับเกษตรกร ซึ่งต้องมีสติและใช้ปัญญาในการจัดการการเกษตรของตน เกษตรกรชาวพุทธควรที่จะต้องนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปใช้ให้ถูกกาลเทศะ ตามความเหมาะสม เมื่อมีอาชีพเป็นเกษตรกร จึงไม่ควรประมาท สมควรยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักความเป็นสายกลางหรือที่สมเด็จพระปรมินทรมหาวชิราลงกรณ ได้ตรัสไว้ในเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปใช้ในการทำงาน และความสามัคคีมีความสำคัญเช่นกัน ในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ทำให้ชุมชนพัฒนาได้ถูกต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนปลอดภัย และหากนำกระบวนการเกษตรวิถีพุทธมาปรับใช้ จะทำให้เกษตรกรไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความขยัน พากเพียร ไม่เกียจคร้าน มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ รวมทั้งการศึกษาเกษตรกรต้นแบบ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ จะเป็นแนวทางส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงและเข้มแข็งตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เสนอต่อเกษตรอำเภอในพื้นที่ ผู้ว่าราชการจังหวัด อธิบดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

1.2 รัฐบาลควรต้องให้ความสำคัญกับภาคการเกษตร เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรมีความมั่นคงทั้งปัจจุบันและในอนาคต มิใช่การแก้ไขปัญหาปากท้องของเกษตรกรเป็นรายวัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเกษตรกรแบบยั่งยืน มิใช่ช่วยเหลือเป็นครั้งคราว ปล่อยให้แก้ไขปัญหาโดยไร้ทิศทางเป็นนโยบายชายฝั่งรายวัน

2.2 รัฐบาลต้องแก้ไขปัญหาของเกษตรกรชาวสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน ระยะยาวต้องกำหนดราคารายพารา 60- 70 บาท/กิโลกรัม ข้าวเกี่ยวนละ 15,000 - 18,000 บาท/เกวียน และปาล์มน้ำมัน 4.50-5.00 บาท/กิโลกรัม ขึ้นไป โดยออกเป็นพระราชบัญญัติที่ชัดเจนป้องกันการเอาเปรียบของพ่อค้าปลีกร, พ่อค้าคนกลาง

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. (2561). การพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวด่านใต้ด้วยเกษตรกรรม. เรียกใช้เมื่อ

13 พฤษภาคม 2561 จาก www.doa.go.th/pibai/n16/v_10-nov/rai.html

นายจำรัส คงนุ้ย. (11 กันยายน 2561). รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา. (พีระศิลป์ บุญทอง, ผู้สัมภาษณ์)

นายวิชาญ แก้วปาน. (12 กันยายน 2561). รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา. (พีระศิลป์ บุญทอง, ผู้สัมภาษณ์)

นายวิชาญ สุวรรณชาติ. (1 พฤศจิกายน 2561). รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา. (พีระศิลป์ บุญทอง, ผู้สัมภาษณ์)

- นายสาคร ทองปาน. (18 กรกฎาคม 2561). รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา. (พีระศิลป์ บุญทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- นายไสว รัตนถาวร. (12 กันยายน 2561). รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา. (พีระศิลป์ บุญทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- นายเอกชัย ชันทอง. (8 กันยายน 2561). รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา. (พีระศิลป์ บุญทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2556). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้.
- อัจฉรา โยมสินธ์ ดร. (2561). How to be เศรษฐีพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ การเกษตรของไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2561 จาก New Theory: <https://sinelovelymos.wordpress.com/2013/01/30/>

ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองพระพุทธศาสนา*

THE BELIEFS OF YANTA IN LANNA THROUGH BUDDHIST
PERSPECTIVE

พระพิชญพล สุวณฺณรุโป (รูปทอง)

Phra Pisnupol Suvannarupo (Rooptong)

พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์

Phrakhru Siripariyatyanusas

วิโรจน์ อินทนนท์

Viroj Inthanon

เทพประวิณ จันทรแรง

Thepprawin Chanrang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus, Thailand

E-mail: tunjai9899@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับยันต์ในล้านนา 2) เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องยันต์ 3) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองของพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า

“ยันต์” หมายถึง ตารางลายเส้นที่ขีดขวางไปมาสำหรับลงคาถา มีวิวัฒนาการเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่อง “มนต์” ในคัมภีร์ศาสนาพราหมณ์ มีทั้งแนวคิดของยุโรป แอฟริกา เอเชีย และประเทศไทย วัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครอง ป้องกัน เมตตา เสน่ห์ มี 2 รูปแบบ คือ ลายเรขาคณิต และ ลายรูปภาพ องค์ประกอบของยันต์ มีผู้ทำ วัสดุ ฤกษ์ยาม อักขระ คาถา เครื่องสักการะ กระบวนการสร้างยันต์ประกอบด้วย การตั้งชื่อยันต์ วิธีการทำ การลงยันต์ การปลุกเสก และการนำไปใช้

* Received 4 June 2019; Revised 28 June 2019; Accepted 28 June 2019

ล้านนามีความเชื่อที่หลากหลาย ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ และความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนา ในความเชื่อเรื่อง “ยันต์ ล้านนา” ยันต์ หมายถึง รูปต่าง ๆ ที่เป็นลายเส้น อักขระ คาถาเขียนด้วยอักขระล้านนา มีวัตถุประสงค์ คือ ช่วยบรรเทา ป้องกัน และคุ้มภัย ลักษณะการจารึก มีการจาร เขียน สัก องค์ประกอบ มีผู้ทำ วัสดุ ฤกษ์ยาม อักขระ คาถา และเครื่องสักการะ วิธีการทำยันต์ในล้านนามีขั้นตอนต่างเพื่อให้เกิดประสิทธิคุณตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาผ่านมุมมองพระพุทธศาสนา มีความหลากหลายทั้งที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา และที่มาจากแนวคิดความเชื่อเดิมในท้องถิ่น อักขระคาถาที่กำกับในยันต์ล้านนา มีทั้งคาถาที่มาในพระพุทธศาสนา และคาถาที่เป็นคำบริกรรมทั่วไป ทั้งมุมมองพระคัมภีร์ มุมมองจากพระพุทธศาสนาแบบผสมผสาน และมุมมองจากชาวพุทธทั่วไปที่มีต่อยันต์ในล้านนา

คำสำคัญ: ความเชื่อ, ยันต์, ล้านนา, พระพุทธศาสนา

Abstract

This qualitative research has three objectives; 1) to study the concept of Lanna Yantra, 2) to study Buddhism related to Yantra, and 3) to analyze the Lanna Yantra's belief in Buddhist perspective

The results were found:

The study found that "Yantra" refers to a grid or line that crosses for spells which have a history and evolution linked to the concept of "Montra" in the Brahmin scripture. Yantra has both the concepts of Europe, Africa, Asia, and Thailand. The objective is to protect, compassionate, mercy popular, or charming. There are 2 forms of Yantra namely geometric and picture form. The composition of Yantra concluded people who created, materials, auspicious times, characters, spells, and offerings. The process of creating a Yantra is naming the Yantra, how to do, reciting incantations, and applying. There are regulations of using Lanna

Yantra before and after, and people who use the Yantra must have appropriate methods of using.

Lanna has many beliefs, including spiritual beliefs, superstition, astrology beliefs, and beliefs about Buddhism. In the belief of "Lanna Yantra", Yantra means the various images that are lines, characters, The purpose is to help alleviate, prevent and protect. The characteristics inscription is writing or tattooing, and the composition including people who created, material, auspicious, characters, spells, and offerings. The way to create Yantra in Lanna has different steps in order to be effective according to the stated objectives.

The belief in the Yantra in Lanna through the Buddhist perspective is diverse, both linked to Buddhism and from the local's original belief. The spell character directed in the Lanna Yantra has both spells that are from Buddhism, and recitation words including scripture views, mixed Buddhist perspectives, and general Buddhist perspectives on the Yantra in Lanna.

Keyword: Beliefs, Lanna, Yantra Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาแห่งมนุษยชนที่ไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ โดยมีพระพุทธเจ้าทรงเป็นศาสดาผู้ก่อตั้งได้อุบัติขึ้นท่ามกลางนานาลัทธิศาสนา ซึ่งกำลังแข่งขันและขัดแย้งกันอย่างรุนแรง เกิดก่อน ค.ศ. ประมาณ 588 ปี หรือก่อน พ.ศ. ประมาณ 45 ปี คิดตามปีที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2541) หลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานประมาณ 200 กว่าปี พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ 3 ณ พระนครปาฏลีบุตร หลังจากเสร็จสิ้นการสังคายนาแล้วได้ทรงส่งได้ทรงส่งไปประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนต่าง ๆ รวม 9 สาขา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548) ต่อมาได้ขยายไปสู่ดินแดนต่าง ๆ ในภูมิภาค

พระพุทธศาสนาเข้าสู่ดินแดนประเทศไทยหรือสุวรรณภูมิตั้งแต่ในสมัยปลายพุทธศตวรรษที่ 3 หรือต้นพุทธศตวรรษที่ 4 หลังจากการส่งสมณะทูตของพระเจ้าอโศกมหาราช แต่

เดิมดินแดนแถบนี้ เชื่อกันว่า มีการนับถือผี สาง เทวดา หรือมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เมื่อพระพุทธศาสนาแพร่เข้ามา พระโสมเถระและพระอุตรเถระ ได้แสดงพรหมชาลสูตร ให้ประชาชนชาวสุวรรณภูมิเลื่อมใส ซึ่งกล่าวกันว่าการที่พระเถระทั้งสองได้แสดงพรหมชาลสูตรนั้นก็เพื่อให้ชาวสุวรรณภูมิได้เข้าใจถึงความเชื่อหรือพิธีต่าง ๆ และสอนให้มีความสอดคล้องกับความเชื่อของตนและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ต่อจากนั้น ท่านทั้งสองก็ประกาศสั่งสอนพระธรรมวินัย ทำการบรรพชาอุปสมบทกุลบุตรทั่วไป ต่อมาก็ได้ขยายไปในดินแดนใกล้เคียงทั้งในอาณาจักรโคตรบุร โยนกหรือล้านนา ก็ได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในสมัยนี้ด้วย (พระมหาสุทนต์ อากาศโร (อบอูน), 2548)

การนับถือศาสนาของชาวล้านนา มีพื้นฐานมาจากไสยศาสตร์อันเนื่องด้วยศาสนาพราหมณ์ แล้วมารับเอาพระพุทธศาสนาต่างกรรมต่างวาระ จึงเกิดการผสมผสานจนแนบแน่น การปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาจึงปนเปกันระหว่างศาสนาพุทธ และพราหมณ์ ความเชื่อทางศาสนาของคนล้านนาเป็นไปในทำนองเดียวกันกับคนไทยโดยทั่วไป กล่าวคือเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม อาณิสสผลบุญอันเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนาโดยตรง และเชื่อในไสยศาสตร์ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ตามคตินิยมของพวกพราหมณ์ จึงทำให้อาณาจักรล้านนามีความหลากหลายในเรื่อง คติ ความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและไสยศาสตร์ควบคู่กันไปได้อย่างกลมกลืน ดังนั้นอาณาจักรล้านนาจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญทั้งทางด้านพระพุทธศาสนา และประเพณีความเชื่อต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ล้านนาเป็นอาณาจักรที่เก่าแก่และยิ่งใหญ่มาแต่โบราณ มีความรุ่งเรืองทั้งทางด้านศาสนา ศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรม มีทั้งภาษาพูดและเขียนอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งปัจจุบันแบ่งออกเป็น 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน โดยจังหวัดที่กล่าวนี้ล้วนมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกันทั้งสิ้น มีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปัจจุบันเรียกว่า “คนเมือง” หรือ “คนล้านนา” ตามชื่อของอาณาจักรที่มีการปกครองแบบนครรัฐที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18 โดยพญามังราย ซึ่งมีศูนย์กลางอาณาจักรอยู่ที่เมืองนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ (อรุณี ตันศิริ, 2549)

ความเชื่อ (Beliefs) หมายถึง เห็นด้วย มั่นใจ ไว้วางใจ และนับถือ ใจยอมรับว่าจริง แต่ต้องมีความรู้ตัวและความเข้าใจ เป็นผลอันเนื่องมาจากความคิดและความรู้สึกของตัวเองเท่านั้น โดยไม่มีการพิสูจน์ เป็นทัศนคติของแต่ละบุคคลในการที่จะยอมรับสิ่งที่ได้รู้ ได้เห็น โดย

ไม่ต้องการเหตุผลมาอธิบาย และเป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ (พระเกียรติยศ อุตตสนโต (โอชาวัฒน์), 2548) ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อชาวล้านนา เช่น ความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ ความเชื่อเรื่องชาติภพ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ เป็นต้น โดยมีการผสมผสานกับความเชื่อเรื่องเทพเทวดา พระอินทร์ พระพรหม ท้าวจุลโลกบาลผู้รักษาทิศทั้งสี่ ซึ่งจะเห็นได้จากการประกอบพิธีใด ๆ ก็ตามเมื่อมีการกล่าวถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์แล้ว มักจะมีการกล่าวถึงเทวดาต่าง ๆ เสมอ ความเชื่อของชาวล้านนาจึงมีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และหมายรวมถึงความเชื่อเรื่องยันต์ด้วย (กิตติยา อุทวิ, 2550)

ความเชื่อเรื่องยันต์ มีมาแต่โบราณมีการผสมผสานระหว่างความเชื่อที่เป็นพื้นฐานดั้งเดิมของตัวเอง อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ อิทธิพลของประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง สอดประสานกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของชาวล้านนามาเป็นลักษณะของพิธีกรรมความเชื่อที่เป็นแบบอย่างของตนเอง ยันต์ล้านนาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยหลาย ๆ อย่างซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบริบทหรือวิถีของสังคมนั้น ๆ โดยเฉพาะในสังคมล้านนามีการผสมผสานกันระหว่างยันต์กับพระพุทธศาสนา จึงเกิดมียันต์หลายประเภทที่มีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา กล่าวคือ อักษรคาถาในยันต์ล้วนมาจากหัวข้อธรรม หรือ “พุทธธรรม” ทั้งสิ้น ดังเช่น หลักของอริยสัจ 4 จะนำเอาบทย่อ คือ “ทุ สะ นิ มะ” เป็นต้น การทำหรือใช้ยันต์ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ในปัจจุบัน เนื่องจากความเชื่อทางสังคมชาวล้านนาได้เปลี่ยนแปลงไป ตามกระแสของโลกของวัตถุนิยมและเทคโนโลยี กระบวนการสร้างยันต์จึงมีวัตถุประสงค์ในการสร้างที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ได้ตอบสนองความต้องการในด้านจิตใจอย่างที่เคยเป็นมาเท่านั้น ยิ่งกลายมาเป็นสินค้าในเชิงพาณิชย์ ทำให้คุณค่าของยันต์เสื่อมถอยลง มีการโฆษณาชวนเชื่อเน้นหนักทางไสยศาสตร์มากกว่าหลักการของพระพุทธศาสนา และคนส่วนใหญ่ไม่รู้ถึงคุณค่าของยันต์ ความสำคัญของยันต์ ทั้งมุมมองจากพระพุทธศาสนาที่มีต่อยันต์ในล้านนา ทำให้สิ่งเหล่านี้เหลือเพียงโครงสร้างที่ดูว่าเข้มขลังหรือศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น โดยไม่ทราบถึงสิ่งอันเป็นจริงที่อยู่ในยันต์เลย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องยันต์ในล้านนา
2. เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนากับเรื่องยันต์
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองของพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การศึกษาภาคเอกสาร (Documentary Study) โดยทำการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งคัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์โบราณล้านนา ยันต์ล้านนา หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนา ดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นจารึกด้วยอักษรธรรมล้านนา (ตัวเมือง) และเอกสารเกี่ยวกับยันต์ในล้านนา

1.2 ทำการศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องยันต์

1.3 ทำการศึกษาถึงความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนา

1.4 ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองของพระพุทธศาสนา

1.5 สรุปผลการศึกษา

2. การศึกษาสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาถึงความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

2.1 สัมภาษณ์ความคิดเห็นจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับยันต์ในล้านนา จำนวน 15 รูป/คน

2.2 สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำมาอธิบายโดยแยกออกเป็นบทต่าง ๆ ตามเนื้อหาสาระที่สำคัญและการศึกษาค้นคว้า

2.3 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องยันต์ พบว่า คำว่า “ยันต์” ในพจนานุกรมภาษาไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หมายถึง ตารางหรือลายเส้นเป็นตัวเลข อักษรหรือรูปภาพที่เขียน สัก หรือแกะสลักลงบนแผ่นผ้า ผิวนั่ง ไม้ โลหะ เป็นต้น ถือว่าเป็นของขลัง เช่น ยันต์ตรีนิสิงเห ยันต์พระเจ้า 5 พระองค์ เรียกเส้นหรือผ้าเป็นต้น ที่มีลวดลายเช่นนั้นว่า เส้นยันต์ ผ้ายันต์ เรียกกิจการที่ทำเช่นนั้นว่า ลงเลขยันต์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ยันต์ หรือเลขยันต์ คือระบบการเขียนอักษรตัวหนังสือ ตัวเลข หรือภาพสัญลักษณ์บรรจุภายในหรือภายนอกกรอบที่เป็นรูปทรงเลขาคณิต มีหลักฐานเกี่ยวกับระบบเลขยันต์ที่เก่าแก่ในช่วงสุโขทัยและอยุธยา เช่น จารึกลานเงินอักษรขอม พบที่เจดีย์วัดบรมธาตุกำแพงเพชร กล่าวถึง “ตัวเทวะว” อักษรโบราณ ที่จัดว่าเป็นอักษรยันต์ที่เก่าแก่ที่สุดแบบหนึ่งของไทย (ณัฐธัญ มณีรัตน์, 2551)

วิชาการในเรื่องเลขยันต์นี้ เป็นวิชาที่สำคัญยิ่งแขนงหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นลัทธิของชาติใด ที่นับถือความขลังของเวทมนต์คาถา ต่างก็บัญญัติยันต์ขึ้นไว้ใช้ตามรูปอักษรนิยมของชาตินั้นภาษานั้น สำหรับยันต์ของชาติอื่น เช่น ยันต์ของอาหรับ หรือยันต์ตามตำราของ “ระพี โขโรมอนอะกริปาเอฟ มาเรตต์” โดยราแฟล ซึ่งแพร่หลายมากในทวีปยุโรปนิยมใช้ตัวเลขบรรจุไว้ในยันต์ถือว่าเป็นเกณฑ์กำลังของดวงดาวต่าง ๆ เมื่อลงเลขบวกดูตามตาราง ตามขวาง ตามทแยง จะได้จำนวนเท่ากันทั้งนั้น และเมื่อตรวจดูก็คล้ายกับยันต์ที่ไทยเรานิยมใช้กัน ยันต์ถือว่าเป็นศิลปะที่สร้างขึ้นจากการผสมผสานทางความเชื่อด้านศาสนาและปรัชญาตะวันออกหลายสำนัก การผสมผสานของศาสนาและปรัชญาตะวันออก อาจพิจารณาได้จากการแพร่กระจายของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู และพระพุทธศาสนานิกายมหายาน ที่ออกจากอินเดียไปทางเหนือและตะวันออกเข้าสู่จีน ทิเบต มองโกเลีย ญี่ปุ่นและเกาหลีลงมาทางใต้จากจีนสู่เวียดนาม ส่วนพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทออกจากอินเดียเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่ศรีลังกา พม่า กัมพูชา ลาว และไทย โดยเฉพาะในประเทศไทย มีผลการศึกษาส่วนใหญ่สรุปตรงกันว่าศาสนาที่คนไทยนับถือในยุคแรกนั้นคือพระพุทธศาสนาทั้งนิกายเถรวาทและมหายาน โดยมีลักษณะเด่นคือผสมผสานกับศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์และโชคกลาง ในส่วนประเทศไทยคติความเชื่อเรื่องยันต์ที่มาพร้อมกับความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถาต่าง ๆ นั้น แพร่กระจายไปยังกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศไทย นอกจากจะปรากฏ

บนผืนผ้า แผ่นเงิน แผ่นทอง และแผ่นทองเหลือง หรือวัตถุมงคลแล้ว ยังปรากฏในร่างกายมนุษย์ด้วยปัจจุบันยังคงเป็นที่นิยมของคนบางกลุ่มที่นิยมการสักยันต์การสืบทอดการสร้างยันต์นั้นเป็นการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และการสร้างยันต์ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตามจะต้องทำเป็นพิธีกรรม ที่มีขั้นตอนทั้งเป็นที่เปิดเผยและลึกลับ มีรายละเอียดปลีกย่อยไปตามแต่ที่อาจารย์นั้น ๆ จะกำหนด สิ่งที่มีอยู่ในผ้ายันต์เราจะเห็นว่าทั้งอักขระ ตัวเลขและรูปภาพต่าง ๆ และสิ่งที่ปรากฏโดดเด่นในตำราของยันต์ คือ พิธีกรรม ซึ่งเป็นขั้นตอนในการเขียนยันต์การกระทำตามขั้นตอนที่ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญที่บ่งบอกถึงความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ของยันต์นั้น ๆ ในส่วนของยันต์ที่ปรากฏบนผ้ายันต์นั้น ถือว่าเป็นแผนกหนึ่งของไสยศาสตร์มีการสร้างสรรค์ลวดลายอย่างประณีต จารึกเป็นคาถา ด้วยอักขระโบราณ และภาพสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทำให้ดูศักดิ์สิทธิ์ ลึกลับและทำให้ผืนผ้าที่ลงยันต์นั้นเป็นผืนผ้าที่ทรงพลังอำนาจทางจิตวิญญาณ (รอบทิศ ไวยสุศรี, 2551)

พัฒนาการของยันต์ที่มีต่อเนื่องมาในระยะหลัง ได้มีการลดทอนอักขระต่าง ๆ ลงมา และมีการนำเอาภาพของเทพ สัตว์มงคล หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ เข้ามาเป็นองค์ประกอบสำคัญภายในยันต์ ตามแต่ความเชื่อในเรื่องอำนาจของสิ่งที่นำมาใส่ไว้ในยันต์นั้น ๆ (วานิสา บัวแย้ม, 2556)

แนวคิดเกี่ยวกับยันต์ของยุโรปโดยทั่วไปแล้วจะมีการสร้างสรรค์หรือเขียนทำยันต์ตามแนวคิดของแต่ละกลุ่มชนไป ซึ่งเป็นการนำแนวคิดทางอักษรเข้ามามีบทบาทในการเขียน ในที่นี้จะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับยันต์อักษรรูน ที่เป็นรูปแบบที่นิยมในดินแดนยุโรปสมัยอดีต คำว่ารูนมาจากคำว่า รุนา หมายถึง การกระซิบ หรือ ความลับ ซึ่งหมายถึงการใช้เวทย์มนตร์ทั่วทั้งดินแดนภาคเหนือของยุโรป มีหมอผีซึ่งมีธรรมเนียมปฏิบัติอันซับซ้อน ลึกลับทางวิญญาณ โดยใช้ตัวอักษรรูนเป็นส่วนประกอบสำคัญ หมอรูนจะได้รับการนับถืออย่างสูงส่ง พวกเขาวิธีใช้ตัวอักษรรูนพยากรณ์ ใช้มันเพื่อสร้างเวทย์มนตร์ และรักษาโรคภัย

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับยันต์ของแอฟริกันนั้น ที่ปรากฏชัดเจนที่สุดคือ ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางอียิปต์ กล่าวคือ ชาวอียิปต์นับถือบูชาเทพเจ้าหลายองค์ (Polytheism) โดยเชื่อว่าธรรมชาติซึ่งบันดาลความผาสุก ความดีงาม หรือความหายนะให้แก่มนุษย์นั้น เกิดจากการกระทำของเทพเจ้าทั้งสิ้น แต่ละเมืองของอียิปต์จะมีเทพเจ้าประจำเมือง ชาวอียิปต์โบราณเชื่อว่าคนตายแล้วจะกลับคืนชีพมาใหม่เหมือนดวงอาทิตย์ที่หายลับขอบฟ้าในยามเย็น และกลับ

ขึ้นมาใหม่ในวันรุ่งขึ้น จากการที่ดวงอาทิตย์มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอียิปต์มาก ดังนั้นสุริยเทพนามว่า "เร" หรือ "รา" (Re or Ra) จึงได้รับการบูชาให้เป็นเทพสูงสุดเหนือเทพทั้งปวงในสมัยราชอาณาจักรเก่า และถือว่าเป็นเทพผู้ประทานความสุข เทพเจ้าแห่งความเป็นอมตะไบหน้าเป็นเหยี่ยว มีดวงอาทิตย์อยู่บนศีรษะ บางความเชื่อก็เชื่อว่าเป็นเทพผู้สร้างมนุษย์, เทพอามอนหรืออามอนซึ่งต่อมาก็ได้เป็นสุริยเทพอามอน-เร (Amon Re) หรืออามอน-รา (Amun-Ra) แห่งเมืองธีบส์ (Thebes) เทพเจ้าสูงสุดในสมัยราชอาณาจักรใหม่ มีศีรษะเป็นมนุษย์และสวมหมวกติดขนนกสองเส้น ฟาโรห์ทุกพระองค์ล้วนถือว่าเป็นโอรสแห่งสุริยเทพที่ถูกส่งมาปกครองโลกมนุษย์

แนวคิดเกี่ยวกับยันต์ที่ปรากฏในภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะ เอเชีย มีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องยันต์ ที่สำคัญ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับมหายันต์ศรีจักราของจีนทิเบต แนวคิดเกี่ยวกับยันต์แปดทิศ หรือ โป้ย ช่วย (ปาก้วัญ) ของจีน แนวคิดเกี่ยวกับยันต์สวัสดิกะ ยันต์แปดทิศ หรือ โป้ยช่วย (ปาก้วัญ) "โป้ยช่วย" หรือ "ปาก้วัญ" เป็นผังสัญลักษณ์แห่งฟ้าและดินในลัทธิเต๋า มีต้นกำเนิดในคัมภีร์โบราณ "อี้จิง" ซึ่งมีอายุกว่า 5,000 ปีล่วงมาแล้ว มหายันต์ศรีจักรา แห่งมหจักรวาลศรีจักรานี้เป็นยันต์ที่ถือว่าเป็นสุดยอดของยันต์ทั้งปวงของชาวภารตะ เนื่องจากคติยันต์ฝ่ายฮินดูนั้นผูกสร้างอำนาจจากทเวต่าง ๆ ด้วย สวัสดิกะ หรือ สวัสดิกะ คือ เครื่องหมายแห่งพลวัตร การเคลื่อนไหว ความไม่หยุดนิ่ง ความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นเครื่องหมายแห่งการหล่อเลี้ยงสรรพชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับยันต์ในประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นมายาวนาน ภายใต้ความเชื่อของพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยใช้อักขระขอม ภาษาบาลี เริ่มมีระบบแบบแผนเป็นขั้นตอนอย่างชัดเจนในสมัยอยุธยา การนำระบบยันต์มาใช้นั้นมีหลากหลายรูปแบบทั้งการสักไว้ตามร่างกาย รวมทั้งนำเข้าสู่กระบวนการสร้างเครื่องรางของขลังต่าง ๆ อาทิ ผ้ายันต์ เสื้อยันต์ ตะกรุด ลูกประคำ มีดหมอ พระผงและพระกริ่งต่าง ๆ ฯลฯ จึงเห็นได้ว่าระบบยันต์นั้นมีความสำคัญในแง่การให้คุณหรือสร้างอานุภาพต่าง ๆ ได้ในตัวเอง ทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเครื่องรางของขลังอีกด้วย ซึ่งอาจเป็นในแง่ของความเชื่อที่เชื่อมโยงต่อมาว่าอานุภาพความศักดิ์ของยันต์จะสามารถสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับเครื่องรางของขลังนั้น ๆ ได้ ทั้งนี้ในกระบวนการสร้างยันต์นั้นไม่ใช่แค่การขีดเขียนออกมาเป็นรูปยันต์แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่จะต้องกำหนดจิตในการเขียนและลงอักขระ รวมทั้งการทำพิธีกรรมต่าง ๆ อย่างครบถ้วน

สมบูรณ์ตามที่คณาจารย์ท่านได้กำหนดกฎเกณฑ์เอาไว้ด้วย (วานิสา บัวแยม, 2556) แนวคิดเกี่ยวกับยันต์ที่ปรากฏในประเทศไทย สามารถแบ่งออกตามกลุ่มของแต่ละพื้นที่ กล่าวคือ ยันต์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ยันต์ในเขตพื้นที่ภาคกลาง ยันต์ในเขตพื้นที่ภาคอีสาน และยันต์ในเขตพื้นที่ภาคใต้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนา พบว่า ล้านนา หมายถึง ดินแดนที่มีน่านับล้าน หรือมีที่นาเป็นจำนวนมาก คู่กับล้านช้าง คือดินแดนที่มีช้างนับล้านตัว เมื่อปี พ.ศ. 2530 คำว่า "ล้านนา" กับ "ลานนา" (สร้อยดี อ่องสกุล, 2544) ความเชื่อของชาวล้านนาในแต่ละท้องถิ่น มีความแตกต่างกันไปตามพื้นฐานของความรู้ที่ได้รับสืบ ๆ มาจากบรรพบุรุษของตน หากจะกล่าวถึงความเชื่อแต่ดั้งเดิมมานั้น ชาวล้านนาเชื่อว่า “ในจักรวาลนี้มีโลกหนึ่งเรียกว่า โลกธาตุ” คือ ที่อยู่ของพวกเราเข้าใจกันว่า โลกเป็นแกนกลาง มีทางเดินไปสุดขอบจักรวาลมีพระอาทิตย์ พระจันทร์ เป็นบริวารอยู่ในจักรวาลร่วมกัน (มณี พะยอมยงค์, 2543) คนในล้านนาส่วนใหญ่มีพื้นฐานความเชื่อมาจากพระพุทธศาสนา มีความเชื่อแบบจิตนิยม มีใจเป็นหัวหน้า ใจเป็นนายกายเป็นบ่าว ใจสำคัญกว่ากาย ให้คุณค่าทางจิตใจมากกว่าความสุขสบายที่ได้จากวัตถุ และเชื่อว่าคนจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจมากกว่าสิ่งแวดล้อม (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553) ความเชื่อในล้านนาที่มีคตินิยมกันเป็นส่วนใหญ่ สามารถแบ่งแนวความเชื่อออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับผี 2) ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ 3) ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ 4) ความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ความเชื่อเรื่องยันต์เป็นความเชื่อที่อยู่คู่กับดินแดนล้านนามาช้านาน เป็นแนวคิดที่สืบทอดมาแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีการประสมประสานไปด้วยแนวคิดระหว่างพระพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม โดยการบูรณาการกันอย่างลงตัว ยันต์ล้านนา จากการสันนิษฐานได้น่าจะสืบทอดมาจากไสยศาสตร์สายมอญพม่าเป็นหลัก เพราะในอดีตดินแดนแถบนี้มีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ทั้งในเรื่องของประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งต่างจากไทยภาคกลางที่สืบทอดมาจากสายขอม เหมือนตัวอักษรที่ล้านนาใช้ตัวอักษรขอมโบราณ ภาคกลางใช้อักษรขอม แต่ในสมัยหลังอาจมีการผสมผสานกันบ้างแต่ก็ไม่มาก สังเกตได้จาก อูณาโลมการขมวดมูมยันต์ให้เป็นรูปบ่วงการลง “นะ” ต่าง ๆ การลงองค์พระธรรมนิสาร ซึ่งยันต์ล้านนาแทบจะไม่ปรากฏสิ่งเหล่านี้ แต่ยันต์บางชนิดทั้งสองสายต่างก็ใช้ร่วมกันมาแต่โบราณอย่างเช่น ยันต์นวภา

ยันต์อิติปิโส โดยเฉพาะบทคาถาที่เป็นภาษาบาลี (ส่วนมากเป็นการอ้างเอาคุณของพระรัตนตรัยให้เกิดผลด้วยแรงสัจจะอธิฐาน) ฯลฯ (พระศุภชัย ชยสุโก (ศิริเขตสุวรรณ), 2553)

ยังไม่ปรากฏหลักฐานว่าในล้านนามีการใช้ยันต์แต่เมื่อใด (ปวงคำ ด้อยเขียว, 2542) และยังสันนิษฐานว่ายันต์เขียนนี้มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยเชียงแสน สืบต่อมาถึงยุคสมัยพระนางจามเทวี ต่อเนื่องมายังยุคสมัยที่ล้านนาเป็นใหญ่ ปัจจุบันก็คือภาคเหนือตอนบน แถบจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเขตหัวเมืองทางล้านนา ยังมีจารึกโบราณหลายแห่งที่มีลักษณะคล้ายรูปแบบของยันต์บรรจุพระคาถาไว้ในภายใน เช่น จารึกวัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่ จารึกเจ้าอารามคันธะ จารึกประตูท่าแพ ประตูสวนดอก ประตูสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น และยังมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอีกด้วย ซึ่งจารึกเหล่านั้นถือเป็นหลักฐานสำคัญที่เป็นการบ่งบอกถึงการใช้อยันต์ของชาวล้านนาในสมัยนั้น (พระพิชญพล สุวณฺณรูป (รูปทอง), 2544) แต่หากกล่าวโดยภาพรวมแล้วจากเอกสารหลักฐาน หรือ จารึกต่าง ๆ จะสามารถกล่าวได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับยันต์ในล้านนานั้น ย่อมเกิดขึ้นพร้อมกับการเกิดแห่งอักษรที่สืบมาจากอักษรมอญโบราณ หรือเกิดขึ้นก่อนนั้นก็ว่าได้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองของพระพุทธศาสนา พบว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความจริงแท้ ที่สามารถเข้าถึงได้ มีหลักธรรมที่ใช้ได้ไม่จำกัดกาล หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเมื่อกล่าวถึงศรัทธาแล้วต้องมีปัญญากำกับอยู่ในหลักธรรมนั้นเสมอ ดังปรากฏหลักความเชื่อ ได้แก่ “กาลามสูตร” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และศรัทธา 4 กล่าวคือ กาลามสูตรเป็นหลักแห่งความเชื่อที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ให้แก่พุทธศาสนิกชน ไม่ให้เชื่อสิ่งใด ๆ อย่างงมงายโดยไม่ใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นจริงถึงคุณโทษหรือดีไม่ดีกว่าก่อนเชื่อ มีอยู่ 10 ประการ ได้แก่

มา อนุสสวเนน – อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา

มา ปรมปราย – อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา

มา อิติกราย – อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ

มา ปิฎกสมปทานเนน – อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์

มา ตกุกเหตุ – อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ (การคิดเอาเอง)

มา นยเหตุ – อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุমান (คาดคะเน)

มา อากาปริวิตุกเณน – อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล

มา ทิฏฐินิพพานกฺขณติยา – อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีที่พึงใจไว้แล้ว

มา ภพรูปตา – อย่าปลงใจเชื่อมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้

มา สมโณ โน ครุติ – อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือว่าท่านสมณะนี้ เป็นครูของเรา

ศรัทธา 4 (ความเชื่อ, ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล - faith; belief; confidence)

1. กัมมสัทธา (เชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรมิเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่วางเปล่าและเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอ้อนวอนหรือนอนคอยโชค เป็นต้น

2. วิปากสัทธา (เชื่อวิปาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว

3. กัมมัสสกาตาสัทธา (เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน, เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน

4. ตถาคตโพธิสัทธา (เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคต ว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดี ก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้น ได้ ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

จากหลักการความเชื่อ ศรัทธา 4 ประการ ในทางพระพุทธศาสนา สามารถเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนา กล่าวคือ ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และคุณของพระพุทธเจ้า คนล้านนาในอดีตจึงได้นำแนวคิดนี้มาสร้างเป็นรูปเชิงสัญลักษณ์ เป็นองค์ประกอบเข้าในยันต์ มีการเขียน วาดรูปพระพุทธเจ้า ไว้ในยันต์ต่าง ๆ ทั้งยังนำพระพุทธรูปแห่งพระพุทธเจ้า บรรจุเข้าในยันต์ด้วย ที่เรียกว่า คาถา นวหรคุณ คือ อะ สัม วิ สุ โล ปุ สะ พุ ภา เขียนเป็นล้านนา ได้ อ สัม วิ สุ เลา บุ ส พุ ภา

กัมมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม ในแนวคิดความเชื่อนี้ได้ก่อให้เกิดยันต์ชนิดหนึ่งที่คนล้านนานิยมกันมาก คือ ยันต์เทียนบูชา จะมีคาถา คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เขียนเป็นล้านนา ได้ อนิจจา ทุกขา อตตาทา กล่าวคือ ยันต์นี้เป็นการเตือนสติ ให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เมื่อผู้ใดได้บูชาแล้วจะมีข้อควรปฏิบัติ ที่แผงดศีลธรรมเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมที่ชัดเจน

ยันต์ในลำนนามีที่มาจากแนวคิดความเชื่อ 2 ประการ คือ 1) ยันต์ที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา 2) ยันต์ที่มาจากแนวคิดความเชื่อเดิมในท้องถิ่น ยันต์ในลำนนาที่เชื่อมโยงหรือเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา พบว่า ชาวลำนนามีการสร้างทำยันต์ โดยการนำเอาหลักการแนวคิด ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเข้ามา เป็นองค์ประกอบในการเขียนยันต์ ทั้ง ทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ มีการนำรูปสัญลักษณ์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามาเขียนลงในยันต์ มีรูปพระพุทธรูป รูปพระพุทธรูป รุกขคอกไม้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นต้น เพื่อให้เกิดศรัทธาแก่ผู้ที่บูชา ได้น้อมนำจิตใจเข้าหาธรรม เช่น ยันต์พระเจ้าห้าพระองค์ ยันต์พระ พุทธสิหิงส์ ยันต์ฉิมพลี เป็นต้น

ยันต์ที่มาจากแนวคิดความเชื่อเดิมในท้องถิ่น มีอย่างหลากหลายตามประเภท คือ ยันต์ยันต์พญานาค ยันต์อินทนิล ยันต์ม้าเสพนาง ยันต์ปลาตะเพียนทอง ยันต์ราหูอมจันทร์ ยันต์ตรีนิสิงเห ยันต์หนับ ยันต์ผาจำน เป็นต้น ยันต์เหล่านี้ได้มีการผสมผสานแนวคิดความเชื่อเดิมในท้องถิ่นเข้าไป กล่าวคือ ยันต์ยันต์พญานาค มีแนวคิดมาจากตำนานพญานาคในท้องถิ่นที่มีความเชื่อ นำมาสร้างสรรค์เป็นลายยันต์ โดยมากนิยมเขียนเป็นนาครสองตัวพันกันไปมาที่เรียกว่า “นาครเกี่ยว” หรือ “นาครบ่วงบาศ” ในลำนนาเชื่อว่าเป็นยอดเครื่องราง ด้านโชคลาภ และ ป้องกันภัย “มีกินไม่มีหมด ไม่มีอด”

อักขระคาถาที่กำกับในยันต์ลำนนาจากการศึกษา ยันต์ลำนนาทั้งในเอกสาร หนังสือ ปิสา ยันต์ที่ปรากฏในแผ่นผ้า แผ่นโลหะ ฯลฯ ผู้วิจัยพบว่า ยันต์ในลำนนาใช้อักขระและคาถาที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของความเป็นลำนนา คืออักขระลำนนา หรืออักขระธัมม์ลำนนา (ตัวเมือง) ในการจารึกเขียนยันต์ และคาถาที่กำกับยันต์ ผู้วิจัยพบว่า คาถาโดยรวมแล้วยันต์ลำนนา จารึกคาถาที่เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและคาถาหรือคำบริกรรมเฉพาะท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับ บริบทความเชื่อที่นิยมของคนในพื้นที่นั้น

ยันต์ในลำนนานิยมใช้อักขระลำนนาในการจารึกเขียนยันต์ เพราะเป็นอักขระที่ใช้กันมาแต่โบราณ เป็นอักขระประจำถิ่น ในสมัยก่อนคนลำนนาใช้อักขระภาษาลำนนาในการสื่อสาร โดยหลักการคนลำนนามีความเชื่อในคุณของอักขระ ว่า อักขระลำนนา มีความศักดิ์สิทธิ์ ถือเป็นอักขระที่เป็นของสูงเพราะใช้ในการจารึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ดังนั้น คนในลำนนาจึงให้ความสำคัญและเคารพในอักขระลำนนา เมื่อนำอักขระลำนนามาเขียนยันต์ยังเพิ่มความขลัง และศักดิ์สิทธิ์ขึ้นอีก

คาถาในยันต์ล้านนา มีการกำหนดบทคาถากำกับในยันต์ เพื่อเสริมความเป็นสิริมงคล และความขลังศักดิ์สิทธิ์ให้แก่ยันต์ที่ตนเองทำทั้งยังทำให้ผู้ที่นำยันต์ไปใช้เกิดความสุขสวัสดีมีชัยด้วย

คาถาในยันต์ มีการใช้อยู่ 2 ประเภท คือ คาถาที่มาในพระพุทธศาสนาและการใช้คาถาที่เป็นคาบบริกรรมทั่วไป

คาถาที่มาในพระพุทธศาสนา หมายถึง การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือ หัวข้อธรรม และเรื่องราวชาดกในพระพุทธศาสนา มาเขียนกำกับลงในยันต์ เป็นการเขียนย่อสรุป เอาส่วนที่เป็นหัวข้อใหญ่ ที่เรียกว่า “หัวใจพระคาถา” ตัวอย่าง เช่น คาถาพระเจ้า 5 พระองค์ “นะ โม พุท ธา ยะ” คาถาหัวใจ พระอภิธรรม 7 คัมภีร์ คือ “สัง วิ ธา ปุ กะ ยะ ปะ” คาถาหัวใจพระสูตร คือ “ที มะ สัง อัง ขุ” คาถาหัวใจ พระวินัย คือ “อา ปา มะ จุ ปะ” คาถาหัวใจสัจธรรม 4 คือ “สละ ณะ วิ ปิ ปะ สะ อุ” คาถาหัวใจ พระรัตนตรัย คือ “อิ สะ วา สุ” คาถาหัวใจอริยสัจ 4 คือ “พุ สะ นิ มะ” คาถาหัวใจทศชาติ คือ “เต ชะ สุ เน มะ ภู จะ นา วิ เว คาถาหัวใจพระฉิมพลี คือ “นะ ชา ลี ตี” คาถาพระคาถาหัวใจพระไตรสรณคมน์ " พุท ะ สัง มิ " คาถาหัวใจเศรษฐี “อุ อา กะ สะ”

คาถาที่เป็นคาบบริกรรมทั่วไป ในการใช้กำกับในยันต์ล้านนา โดยทั่วไปผู้ทำจะเรียนสืบมาจากครูอาจารย์ผู้ถ่ายทอดให้ และบางคาถาเป็นการกำหนดบทขึ้นเอง ไม่ได้เกี่ยวข้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนา ดังเช่น คาถาที่ขึ้นต้นด้วย คำว่า “โอม”

การศึกษาเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ในการหาข้อชัดเจนว่า แท้ที่จริงแล้ว “ยันต์” หรือความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนา นั้น ควรหรือไม่ กับการสร้างทำ ในงานวิจัยนี้ ได้ยกข้ออ้างจากคัมภีร์พระวินัยปิฎก และคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก มุมมองจากพระไตรปิฎกที่มีต่อยันต์ในล้านนา เป็นการนำเอาแนวคิดทางพระพุทธศาสนา มาตีความหรือให้เหตุผล ถึงที่มาที่ไป ความถูกต้องและเหมาะสม เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนา

ข้ออ้างอิงในพระวินัยปิฎก เทียบเคียงเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนา พบว่า คัมภีร์พระวินัยปิฎก มีเนื้อหาที่กล่าวถึง ตีรจฉานวิชาในภิกษุณีวิภังค์ และจุลวรรคซึ่งพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามมิให้ภิกษุและภิกษุณีเรียนหรือสอนตีรจฉานวิชา หากรูปใดล่วงละเมิดต้องอาบัติ ทุกกฎ รวมถึงพระวินัยที่ได้ห้ามสอนและเรียนโลกายัต (โลกายัต หมายถึง

ถึง ดิตถิยศาสตร์ คือศาสตร์ของเจ้าลัทธิต่าง ๆ ประกอบด้วยเรื่องไร้ประโยชน์ เช่น เรื่องสรรพสิ่งไม่บริสุทธิ์ เป็นเดน สรรพสิ่งบริสุทธิ์ ไม่เป็นเดน ก๊าซ นกยางดำ เป็นต้น หากละเมิดต้องอาบัติทุกกฎ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กล่าวคือ

ภิกษุนี้วิงวาทว่าด้วยศีลของภิกษุณีนั่น พระพุทธเจ้าทรงห้ามมิให้ภิกษุณีเรียนและสอน ตีรจนาวิชา หากละเมิดต้องอาบัติ ปาจิตตีย์ โดยมีมูลเหตุจากภิกษุณีนั่นพักเรียนและสอน ตีรจนาวิชา เป็นเหตุให้ชาวบ้านติเตียนในสิกขาบทนี้ไม่ได้ระบुरายละเอียดว่าตีรจนาวิชา ดังกล่าวหมายถึงวิชาไหนบ้าง เพียงแต่อธิบายในสิกขาบทวิงวาทว่า หมายถึงศิลปวิทยาอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกพระศาสนาที่ไม่มีประโยชน์ ว่า ตีรจนาวิชา นาม ยงกัญจิ อนาคตสณฺหิต์ แปลว่า ที่เชื่อว่า ตีรจนาวิชา หมายถึง ศิลปวิทยาอย่างใดอย่างหนึ่งนอกพระศาสนาที่ไม่มีประโยชน์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ข้ออ้างอิงในพระสูตรตันตปิฎก เทียบเคียงเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนา พบว่า คัมภีร์พระสูตรตันตปิฎก ได้กล่าวถึงมงคลสูตรได้แก่ การไม่คบคนพาล 1 การคบบัณฑิต 1 การบูชาบุคคลที่ควรบูชา 1 นี่เป็นอุดมมงคล การอยู่ในประเทศอันสมควร 1 ความเป็นผู้มีบุญอันกระทำแล้วในกาลก่อน 1 การตั้งตนไว้ชอบ 1 นี่เป็นอุดมมงคล พาหุสัจจะ 1 ศิลป 1 วินัยที่ศึกษาดีแล้ว 1 วาจาสุภาสิต 1 นี่เป็นอุดมมงคล การบำรุงมารดาบิดา 1 การสงเคราะห์บุตรภรรยา 1 การงานอันไม่อาภูล 1 นี่เป็นอุดมมงคล ทาน 1 การประพฤติธรรม 1 การสงเคราะห์ญาติ 1 กรรมอันไม่มีโทษ 1 นี่เป็นอุดมมงคล การงดการเว้นจากบาป 1 ความสำรวมจากการดื่มน้ำเมา 1 ความเคารพ 1 ความประพฤติถ่อมตน 1 ความสันโดษ 1 ความกตัญญู 1 การพึงธรรมโดยกาล 1 นี่เป็นอุดมมงคล ความอดทน 1 ความเป็นผู้ว่าง่าย 1 การได้เห็นสมณะทั้งหลาย 1 การสนทนาธรรมโดยกาล 1 นี่เป็นอุดมมงคลความเพียร 1 พรหมจรรย์ 1 การเห็นอริยสัจ 1 การกระทำนิพพานให้แจ้ง 1 นี่เป็นอุดมมงคล จิตของผู้ได้อันโลกธรรมทั้งหลายถูกต้องแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหว 1 ไม่เศร้า-โศก 1 ปราศจากอริ 1 เป็นจิตเกษม 1 นี่เป็นอุดมมงคล เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทำมงคลเช่นนี้แล้ว เป็นผู้ไม่ปราศัยในข้าศึกทุกหมู่เหล่า ย่อมถึงความสวัสดิ์ในที่ทุกสถาน นี่เป็นอุดมมงคลของเทวดาและมนุษย์เหล่านั้น ฯ

ในคัมภีร์พระสูตรตันตปิฎกยังมีปรากฏ คำว่า ตีรจนาวิชา ในพรหมชาลสูตรได้ปรากฏ ชนิดของตีรจนาวิชาหลายอย่าง เช่น การบูชายันต์ เป็นสิ่งการปลุกเสกของอักขระ เพื่อการรักษาภัยจากสิ่งชั่วร้าย การร่ายมนต์เพื่อให้ผู้อื่นถึงความวิบัติ ฯลฯ ตีรจนาวิชาเป็นสิ่งที่

พระพุทธเจ้าห้ามพระภิกษุในพระพุทธศาสนาไม่ให้เกี่ยวข้องกับด้วยตนเอง ดังปรากฏใน ไตรปิฎกว่า “มนุษย์ทั้งหลายผู้ถูกภัยคุกคาม ย่อมถือเอาหลายสิ่งหลายอย่างเป็นที่พึ่ง คือ ภูเขาบ้าง ป่าบ้าง สวนบ้าง ต้นไม้บ้าง เจตีย์บ้าง ที่พึ่งเช่นนั้นไม่เกษม ที่พึ่งเช่นนั้นไม่ประเสริฐสุด บุคคลเข้าถึงที่พึ่งเช่นนั้นแล้ว ไม่อาจพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้” ถึงแม้พระพุทธศาสนากับไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาเกี่ยวกับ ดิรัจฉานวิชา แต่โดยหลักการแล้วพระพุทธศาสนากับไสยศาสตร์แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง สาเหตุที่ทำให้ไสยศาสตร์กลมกลืนกับพระพุทธศาสนาอาจจะมาจากการที่พระภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นผู้ที่ทำพิธีทางไสยศาสตร์เอง ดังนั้น ถ้ามองตามหลักการพระพุทธศาสนากับไสยศาสตร์แตกต่างกัน โดยสิ้นเชิง แต่ถ้ามองในแง่ของสังคมพระพุทธศาสนากับไสยศาสตร์ดูเหมือนจะเป็นทางเดียวกันได้ ความแตกต่างในมุมมองทำให้เกิดแนวความคิดจากกรอบของพระพุทธรูปที่มีต่อไสยศาสตร์เป็น 2 อย่างคือ

1. การมองไสยศาสตร์แบบปฏิโลม (หลักการ) พระพุทธศาสนาเห็นว่าไสยศาสตร์ไม่สามารถเป็นที่พึ่งอันเกษมหรือปลอดภัยด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ ทางปัญญาไสยศาสตร์ไม่สามารถทำให้เกิดปัญญาหยั่งรู้สัจธรรมและเข้าถึงสภาวะธรรมทั้งหลายตามความเป็นจริงได้ ทางจิต ไสยศาสตร์ไม่สามารถจำกัดกิเลสและดับทุกข์ได้ ไสยศาสตร์ยังทำให้จิตใจขุ่นมัว กลัดกลุ้มและที่สำคัญอิทธิปาฏิหาริย์ที่เกิดจากอำนาจทางไสยศาสตร์อาจกลายเป็นเครื่องมือรับใช้กิเลสของตนเองได้ ดังนั้นไสยศาสตร์จึงเปรียบเสมือนกาฝาก ซึ่งต้นไม้มันโดยอมให้มีกาฝาก ต้นไม้มันนั้นมียืนตายไปในที่สุด พระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน หากปล่อยให้มีไสยศาสตร์ในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาก็มีอันต้องเสื่อมสลายไปในที่สุดเช่นเดียวกัน

2. การมองไสยศาสตร์แบบอนุโลม (สังคม) เนื่องจากไสยศาสตร์บางอย่างมีความจำเป็นในการสร้างกำลังใจและอาจจะเป็นเครื่องมือในการดึงดูดคนให้เข้ามาใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาขึ้นด้วยเหตุนี้ โบราณจารย์ในพระพุทธศาสนาจึงอนุโลมให้พระภิกษุเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับไสยศาสตร์ได้ การอนุโลมดังกล่าวคือการเอาไสยศาสตร์นำหน้าพุทธศาสตร์เพื่อให้ผู้ที่เชื่อในไสยศาสตร์เข้ามาใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามากขึ้น ทำให้ง่ายต่อการสอดแทรกหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในภายหลัง (พระณัฐสิทธิวิชาญ สหธรรมโม (ฉันทเศรษฐ์), 2556)

ความเชื่อเกี่ยวกับยันต์ในลัทธิมูมมองจากพระพุทธศาสนาแบบผสมผสานกับความเชื่อเดิมในท้องถิ่น มีความสำคัญที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการต่อยอดหรือเติมเต็มในสิ่งที่ขาดหายไป

กล่าวคือ ยันต์ล้านนาถ้าหากศึกษาให้ละเอียดแล้วจะสามารถเข้าใจถึงบริบทความสำคัญที่แฝงไปด้วยแนวคิดความเชื่อต่าง ๆ อีกมากมาย คือ ยันต์ในฐานะเป็นกุศโลบายต่อการเผยแผ่ธรรมพุทธธรรมในยันต์ล้านนา การใช้สื่อสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในยันต์ล้านนา ยันต์กับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

ยันต์ในล้านนาเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่รับรู้ถึงวิถีในการดำเนินชีวิตของคนในล้านนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงหรือความเข้าใจเรื่องยันต์ในล้านนา มีมูลเหตุที่มาจากทั้งหลักเกณฑ์การเข้าใจรวมทั้งวิถีการปฏิบัติต่อการสร้างหรือใช้ยันต์ของคนในล้านนา

ยันต์ในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจ อาจกล่าวได้ว่ายันต์นั้นเป็นสิ่งที่ช่วยขจัด หรือบรรเทาเรื่องราวปัญหาต่าง ๆ ได้ส่วนหนึ่ง ทั้งนี้เพราะการที่คนในล้านนามีวิถีชีวิตที่ดำเนินตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา ทำให้คนล้านนามีความเชื่อมั่นในหลักการทางพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏอยู่ในยันต์

ยันต์ในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นสิ่งที่เตือนใจและเสริมกำลังใจเราเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่ดีขึ้นเป็นเครื่องช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจเราไม่ให้ตกไปในสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ เพราะโดยหลักการแล้วเนื้อหาในยันต์ก็คือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นเอง

จะเห็นได้ว่าคนในล้านนานิยมนำยันต์เก็บไว้กับบ้านเรือนและนำติดตัวด้วย เพื่อช่วยให้เกิดกำลังใจ เปรียบเสมือนว่าเรามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่กับตัวเรา หากจะไปในที่ใดก็จะรู้สึกถึงความปลอดภัยได้

จากที่ได้ศึกษายังพบว่า อดีตเมื่อเกิดภัยทางสงครามคนล้านนาจะไปหาพระสงฆ์หรือผู้มีวิชาอาคม เพื่อให้ทำยันต์ให้แล้วนำพกติดตัวขณะออกรบ ช่วยเสริมกำลังใจให้กล้าเผชิญกับภัยอันตรายต่าง ๆ สมัยก่อนคนล้านนานิยมนำยันต์พกติดตัว และยังมีการสักยันต์ลงบนผิวหนังเพื่อเป็นการเสริมพึ่งทางใจ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผลเชื่อมโยงกับ วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1)

เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับยันต์ในล้านนา 2) เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องยันต์ 3) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองของพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องยันต์มีทั้ง แนวคิดเกี่ยวกับยันต์ของยุโรป แนวคิดเกี่ยวกับยันต์ของแอฟริกา แนวคิดเกี่ยวกับยันต์ของเอเชีย แนวคิดเกี่ยวกับยันต์ในประเทศไทย ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนา มีทั้ง กระบวนการสร้างที่สืบทอดกันมา ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการทำยันต์ในล้านนา ลักษณะการจารึกยันต์ในล้านนา ประเภทของยันต์ในล้านนา องค์ประกอบของยันต์ในล้านนาและข้อปฏิบัติต่อการใช้นยันต์ในล้านนา

ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองของพระพุทธศาสนา มีทั้ง มุมมองพระคัมภีร์ มุมมองจากพระพุทธศาสนาแบบผสมผสาน มุมมองจากชาวพุทธทั่วไป

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธัญ มณีรัตน์ ที่พบว่า ความเชื่อเรื่องยันต์ที่แพร่กระจายอยู่ในประเทศไทยนั้นเป็นสิ่งที่มาช้านาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นเอกสารโบราณ พระพิมพ์ หรือจารึก (ณัฐธัญ มณีรัตน์, 2551) ช่วยให้เราสามารถตั้งสมมติฐานได้ว่าเลขยันต์ต่าง ๆ เกิดขึ้นมาหลายปีแล้ว และเมื่อวิเคราะห์ดูเนื้อหาสาระของระบบยันต์ก็พบว่า ยันต์ต่าง ๆ ที่เราเห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางด้านแนวคิดและปรัชญาจากพุทธศาสนามหายานไม่เพียงแต่ความเหมือนกันในเรื่องรูปแบบ แม้แต่องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การเสกยันต์ การสร้างหรือการเขียนยันต์ก็เหมือนกัน ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะในอดีตดินแดนต่าง ๆ ในบริเวณนี้เคยรับอิทธิพลของคำสอนมหายานเอาไว้ ดังนั้นหลักคำสอนที่สำคัญต่าง ๆ เช่น ศูนย์ตา ตรีกาย มณฑล ก็มีอยู่ในระบบยันต์

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองพระพุทธศาสนา เกิดองค์ความรู้จากการศึกษา คือการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับยันต์ในล้านนา ความเหมือนความต่าง และการนำมาต่อยอด ความเหมือนความต่างระหว่างความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนากับยันต์ในภูมิภาคอื่น ๆ ในส่วนของความหมาย แนวคิดความเชื่อ เป้าหมาย หลักความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา คือ ศรัทธา 4 และ ศรัทธาที่ เชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องยันต์ ที่มาของยันต์ในล้านนา ทั้งยันต์ที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา ยันต์ที่มาจากแนวคิดความเชื่อเดิมในท้องถิ่น อักษรคาถาที่กำกับในยันต์ล้านนา คาถาที่มาในพระพุทธศาสนาคาถาที่เป็นคาบบริกรรมทั่วไป ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองพระพุทธศาสนา มุมมองจากคัมภีร์

ได้แก่ คัมภีร์พระวินัยปิฎก คัมภีร์พระสุตตันตปิฎก มุมมองจากพระพุทธศาสนาแบบผสมผสานกับความเชื่อเดิมในท้องถิ่น คือ ยันต์ในฐานะเป็นกุศโลบายต่อการเผยแผ่ธรรม พุทธธรรมในยันต์ล้านนา การใช้สื่อสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในยันต์ล้านนา ยันต์กับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มุมมองจากชาวบ้านทั่วไป คือ ยันต์ในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจ ยันต์ในฐานะเป็นเครื่องป้องกัน

อีกทั้งมีการนำหลักธรรมเขียนลงในยันต์ เพื่อให้ผู้ใช้ได้ปฏิบัติตนและเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอีกด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากการที่ล้านนาในอดีตมีการนับถือพระพุทธศาสนาอย่างสมบูรณ์ มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิต จึงเกิดแนวคิดความเชื่อที่เชื่อมโยงกันระหว่างยันต์กับพระพุทธศาสนา มีการตีความถึงความหมาย เชิงสัญลักษณ์หรือสัญลักษณ์ที่ปรากฏในยันต์ ที่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นองค์ความรู้ที่มีชีวิต กล่าวคือ ในรูปแบบหรือลักษณะของยันต์มีรูปภาพประกอบรวมเข้าเป็นตัวยันต์ เช่น รูปพระพุทธเจ้า สื่อถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พระองค์มีคุณอันยิ่งใหญ่ 3 ประการ คือพระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ ในตัวยันต์จึงมีสัญลักษณ์รูปสามเหลี่ยม ทั้งยังมีรูปภาพอย่างอื่นอีกหลากหลาย

สรุป

ความเป็นมาและวิวัฒนาการของยันต์ เชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่อง “มนต์” หรือ ที่เรียกโดยทั่วไปว่า มนต์ กล่าวคือ คำว่า มंत्रะ (มนตร) ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระเวทของศาสนา

พราหมณ์ ความเชื่อเกี่ยวกับเลขยันต์และคาถาอาคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานแล้วตั้งแต่สังคมมนุษย์ยุค ดึกดำบรรพ์ ไม่อาจระบุได้ว่าเป็นความเชื่อของศาสนาใดศาสนาหนึ่งได้ หากแต่น่าจะมีรากฐานมาจาก ความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถาที่มีการบัญญัติขึ้นตามรูปอักษรของแต่ละชนชาติ เช่น ยันต์ของอาหรับ นิยม ใช้ตัวเลขบรรจุไว้ในยันต์ซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์กำลังของดวงดาวต่าง ๆ ซึ่งก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับยันต์ของ ฮินดู ส่วนยันต์ของไทยเรานั้นนิยมใช้ยันต์ที่ลงด้วยตัวอักษร โดยส่วนมากเป็นอักษรขอม เพราะถือว่าเป็นตัวหนังสือที่ใช้ในทางศาสนามาแต่เดิม แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องยันต์มีทั้ง แนวคิดเกี่ยวกับยันต์ของยุโรป แนวคิดเกี่ยวกับยันต์ของแอฟริกา

แนวคิดเกี่ยวกับยันต์ของเอเชีย แนวคิดเกี่ยวกับยันต์ในประเทศไทย ยันต์มีวัตถุประสงค์ เพื่อคุ้มครอง ป้องกัน เพื่อความเมตตา มหานิยม หรือเสน่ห์ เพื่อเป็นเผยแพร่ธรรม มีรูปแบบของการสร้างยันต์ที่พบในผ้ายันต์ตามแหล่งอารยธรรมต่าง ๆ นั้น แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) รูปแบบที่เป็นลายเรขาคณิต 2) รูปแบบที่เป็นรูปภาพ ทั้งยังมีองค์ประกอบของยันต์ ได้แก่ บุคคลที่สร้าง วัสดุอุปกรณ์ ฤกษ์ยาม อักษร คาถา เครื่องสักการะ กระบวนการสร้างยันต์ ได้แก่ การตั้งชื่อยันต์ วิธีการทำ การลงยันต์ การปลุกเสก และการนำไปใช้

ความเชื่อในเรื่องยันต์มีความหลากหลายทางแนวคิดที่ผสมผสานกัน ทั้งแนวคิดความเชื่อพื้นฐานเดิมของท้องถิ่น และแนวคิดความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ยันต์ล้านนา กับยันต์ในภูมิภาคอื่น มีแนวคิดความเชื่อ ทั้งเหมือนและต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ

ยันต์ที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา โดยการนำเอาหลักการแนวคิด ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเข้ามา เป็นองค์ประกอบในการเขียนยันต์ ทั้งทางตรง และทางอ้อมอีกทั้งมีการนำหลักธรรมเขียนลงในยันต์ เพื่อให้ผู้ใช้ได้ปฏิบัติตนและเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม ยันต์ที่มาจากแนวคิดความเชื่อเดิมในท้องถิ่นเป็นการผสมผสานแนวคิดความเชื่อที่เป็นตำนานความเชื่อต่าง ๆ ก่อเกิดเป็นเส้นสายลายยันต์ที่มีความงดงาม มีอัตลักษณ์เฉพาะที่ไม่เหมือนใคร อักษรคาถาที่กำกับในยันต์ล้านนาใช้อักษรและคาถาที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของความเป็นล้านนา คือ อักษรล้านนา หรืออักษรธัมม์ล้านนา (ตัวเมือง) ในการจารึกเขียนยันต์ และคาถาที่ใช้กำกับยันต์ การใช้คาถาอยู่ 2 ประเภท คือ คาถาที่มาในพระพุทธศาสนาและการใช้คาถาที่เป็นคาบิกรรมทั่วไป

ความเชื่อเรื่องยันต์ในลัทธิจากมุมมองพระพุทธศาสนา ในคัมภีร์พระวินัยปิฎกได้ชี้ให้เห็นถึงตรัสจกานวิชาเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธให้พระสงฆ์เรียนวิชาโหราศาสตร์เพื่อทำนายทายทักดวงชะตา หรือให้ฤกษ์ในพิธีกรรมต่าง ๆ ในคัมภีร์พระสูตรตันตปิฎก ได้กล่าวถึงมงคลสูตร พระพุทธองค์ยังทรงแสดงบทมงคลสูตร อันเป็นหลักการว่าด้วยเรื่องราวอันเป็นมงคล และมุมมองจากพระพุทธศาสนาแบบผสมผสานกับความเชื่อเดิมในท้องถิ่น ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของยันต์ คือ พุทธธรรมในยันต์ลัทธิ การใช้สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในยันต์ลัทธิ โดยความหมายรูปสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาตามมิตินัยความหมายที่ปรากฏในยันต์ลัทธิ พบว่ามีรูปสัญลักษณ์หลากหลาย ยันต์กับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นการผสมบูรณาการร่วมกันระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนากับแนวคิดเกี่ยวกับยันต์ ในส่วนมุมมองจากชาวพุทธทั่วไป ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของยันต์ ว่ายันต์ในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจ และยันต์ในฐานะเป็นเครื่องป้องกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาเกี่ยวกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ภาษาและวรรณกรรมในแต่ละท้องถิ่น ให้เกิดความเข้มแข็ง โดยมีแนวทางการส่งเสริมดังนี้

1.1 มหาวิทยาลัยควรกำหนดจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้อันเกี่ยวเนื่องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ความเชื่อ ภาษา ที่ก่อให้เกิดคุณค่าต่อสังคม

1.2 มหาวิทยาลัยควรกำหนดนิสิตแต่ละภูมิภาคได้ทำวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ความเชื่อ ภาษา ที่ก่อให้เกิดคุณค่าต่อสังคม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สาขาวิชาพระพุทธศาสนาควรมีการสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้เกิดเป็นรูปธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้อันเกี่ยวเนื่องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ความเชื่อ ภาษา ที่ก่อให้เกิดคุณค่าต่อสังคม

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องยันต์ ความเชื่อเรื่องยันต์ในลัทธิ และการวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องยันต์ในลัทธิผ่านมิตินัยพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาในภาพรวมของยันต์ในลัทธิซึ่งอาจจะไม่ครอบคลุมรายละเอียดของยันต์แต่ละชนิดประเภท

- 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับยัณฑ์แต่ละชนิดประเภท โดยศึกษาเฉพาะกรณีไป
- 3.2 การเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับยัณฑ์ของแต่ละภูมิภาคในโลก
- 3.3 ความเชื่อเกี่ยวกับยัณฑ์ในมิติทางวิทยาศาสตร์

กิตติยา อุทวิ. (2550). ความเชื่อและคุณค่าของการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาสำริดในล้านนา. ใน
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). เทศการและพิธีกรรม
พระพุทธศาสนา. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณัฐธัญ มณีรัตน์. (2551). อิทธิพลของพุทธศาสนamahayanที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย. ใน
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปวงคำ ต้อยเขียว. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ (เล่ม 11). กรุงเทพมหานคร:
มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

พระณัฐสิทธิชาญ สหภูมิโม (ฉันทเศรษฐ์). (2556). การศึกษาตีรจฉนวนวิชาในมุมมองของ
พระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเกียรติวิทย์ อุตตสนโต (โอชาวัฒน์). (2548). การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทาง
พระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). พระพุทธศาสนาในเอเชีย. กรุงเทพมหานคร:
ธรรมสภา.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระพิชญ์พล สุวณฺณรูป (รูปทอง). (2544). การศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่). (2548). การศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมพระพุทธศาสนาเรื่องอานิสส์และคัมภีร์ที่ใช้เทศน์ในเทศกาลต่างๆ ของล้านนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศุภชัย ชยสุโก (ศิริเขตสุวรรณ). (2553). ผ้ายันต์ เฉพาะที่ข้าพเจ้าศึกษาพบในภาคเหนือ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มณี พะยอมยงค์. (2543). ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 4). เชียงใหม่: ทรัพย์การพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รอบทิศ ไวยสุศรี. (2551). การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วานิสา บัวแย้ม. (2556). ศึกษาแนวคิดยันต์รูปตัวละครรามเกียรติ์. ภาควิชาประวัติศาสตร์ในประวัติศาสตร์ศิลปะ. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะโบราณคดี สาขาวิชาประวัติศาสตร์ในประวัติศาสตร์ศิลปะ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สรสวดี อ่องสกุล. (2544). ประวัติศาสตร์ล้านนา.(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2541). ศาสนาเปรียบเทียบ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

อรุณี ตันศิริ. (2549). วัฒนธรรมถิ่น วัฒนธรรมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช.

พลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการตนเองลุ่มแม่น้ำตาปี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE CIVIL SOCIETY SELF – MANAGEMENT ENERGETIC IN
THE TAPEE BASIN COMMUNITY IN SURAT THANI PROVINCE

สุขอุษา นุ่นทอง

Sukusar Nuntong

พระครูภาวนาจันทคุณ

Phrakrupavannachuntacoon

พระครูศรีหิรัญธรรมาทร

Phrakrusihiruntammatorn

สุริยะ แชมศรีรัตน์

Suriya Chamsrirat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Suratthani Buddhist College, Thailand

E-mail: Suk.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี 2) เพื่อส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี 3) เพื่อวิเคราะห์ความเป็นพลวัตภาคประชาสังคมการจัดการตนเองลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ พบว่าชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีร่วมกันเสียสละพื้นที่ สร้างสำนักงานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน สร้างถนนของชุมชน สร้างสะพานชมตลาด,ชมธรรมชาติ สร้างศูนย์อาหารชุมชน

* Received 24 April 2019; Revised 29 June 2019; Accepted 29 June 2019

แบ่งเป็นพื้นที่ตั้งร้านค้าชุมชน สร้างห้องสุขาชุมชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปีให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ บริการกิจกรรมสันทนาการ บริการร้านค้าสินค้าโอท็อป, และให้บริการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปีมียามรักษาความปลอดภัย จัดนาเที่ยวโดยเจ้าหน้าที่ สร้างกฎเกณฑ์

2. การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการค้นหาคูณค่าและอัตลักษณ์ของศิลปะในแต่ละชุมชน พบว่า คูณค่าและอัตลักษณ์ของศิลปะในแต่ละชุมชน คือ ธรรมชาติป่าชายเลน วิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์ OTOP สินค้าจากชุมชน ด้านการส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่า พบว่า การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนต้องสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางธรรมชาติ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนและเชื่อมต่อส่งต่อเครือข่ายชุมชนอื่น

3. วิเคราะห์ความเป็นพลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการตนเองของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี พบว่า ลักษณะประการแรกเกิดจากการมีส่วนร่วมในการจัดการตนเอง ทั้งด้านพื้นที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านสภาพแวดล้อม ลักษณะประการที่สองส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเอง 3 ด้าน ได้แก่ การค้นหาคูณค่าและอัตลักษณ์ของศิลปะในแต่ละชุมชน การส่งเสริมพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่า การส่งเสริมอนุรักษ์และเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี

คำสำคัญ: พลวัตภาคประชาสังคม, การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเอง, การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเอง

Abstract

Objectives of this research were to: (1) study of participation in self-management of the Tapee River Basin community (2) promote self-management network of the Tapee River Basin community (3) analyze of civil society dynamics, self-management, Tapee River Basin, Surat Thani Province. The qualitative research collected data from key informants with in-depth-interviewing and participants in focus group discussion and analyzed data by descriptive interpretation.

The results of the study showed that:

1. Participation in self-management of the Tapee River Basin community was divided into three sides. In the area, it was found that the Tapee River Basin community shared spaces. They built a community tourism group office, a community road, a bridge to watch a market, see nature, and a community food center. The land was divided into a community shop area, and a community toilet. Facilities were found that Tapee River Basin Community provided homestay accommodation, recreational activities, OTOP product shop service and provided products for One Tambon One Product. Environment was found that the Tapee River Basin community had security guards. There were tour guides arranged officers and created rules.

2. Promotion of self-management network of the Tapee River Basin community was divided into 2 areas, namely the search for value and identity of art in each community. It was found that the value and identity of art in each community was natural mangrove forest, local fishing lifestyle, and OTOP products from communities. Promoting further development to create value was shown that promoting the self-management network of the community had to create a natural route tourism program and arrange tourism activities within the community and connect within other community networks.

3. Analysis of civil society dynamics, self-management, Tapee River Basin was found that the first aspect came from participation in self-management in both areas of facilities and environment. Second, promoting the network in self-management there was 3 aspects such as searching for value, the identity of art in each community, promotion of further development to create value, promoting conservation and linking the Tapee River Community Tourism Network.

Keywords: Civil Society Dynamics, Participation in self-management, Promote self- management network

บทนำ

สายน้ำลำคลองก่อกำเนิดประวัติศาสตร์ วิถีสังคมและวัฒนธรรม อารยธรรม ที่ทำให้เกิดความหลากหลายภายในชุมชนที่มีสายน้ำไหลผ่าน ชาวบ้านในอดีตได้พึ่งพาอาศัยแม่น้ำลำคลองในการเลี้ยงชีพ เช่น เกี่ยวข้าว จับปลา ล่าสัตว์ และพึ่งพาอาศัยกันในการแบ่งผลผลิต แต่ในขยายเดียวกันสิ่งที่ซ่อนเร้นกับความหลากหลายมาร่วมกันเป็นประวัติศาสตร์ วิถีสังคมและวัฒนธรรม อารยธรรม มีการนับถือความเชื่อของแต่ละชุมชน เมื่อพุทธศาสนาเข้ามาในระดับหมู่บ้านก็มีความยึดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมชุมชนได้เป็นอย่างดีสังคมในยุคชุมชนมีทัศนคติว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และสัมพันธ์อยู่กับธรรมชาติหรือสิ่งสูงสุดอื่น ๆ มนุษย์จึงต้องเรียนรู้ที่จะจัดความสัมพันธ์กับธรรมชาติ และสิ่งสูงสุดด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน โดยอาศัยธรรมชาติ นับถือผี และพระเจ้า การใช้ประโยชน์จึงต้องเกิดขึ้นกับการดูแลรักษา เพราะมนุษย์มิได้เป็นศูนย์กลางของโลก โลกและธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นวงจร กิจกรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของชุมชนส่วนมากอยู่ในแนวราบ เน้นความร่วมมือและการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิกในชุมชน

เมื่อชุมชนได้เข้าสู่ยุคทุนนิยม ระบบที่เคยพึ่งพากันลดน้อยลง แต่หันไปพึ่งพาทุน และความรู้ เทคโนโลยีจากภายนอกสูงมากขึ้น จึงเกิดภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมาย “สาธารณะ” มากกว่าจุดมุ่งหมาย “ส่วนบุคคล” ดังนั้น กลุ่มกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ และเครือข่ายที่มีลักษณะไม่เป็นทางการจะถูกนับรวมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมแบบ CSD ด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง กลุ่มต่าง ๆ ไม้มีความจำเป็นที่ต้องสร้างความเป็นทางการหรือจดทะเบียนกับผู้มีอำนาจหน้าที่ (รัฐ) เพื่อที่จะเป็นองค์กรประชาสังคม (ธีรพัฒน์ อังศุवाल, 2559)

จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะภูมิประเทศ ประมาณร้อยละ 49 ของพื้นที่เป็นภูเขา ภูเขาสำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ เทือกเขาบรรทัด เทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งทอดยาวผ่านเนื้อที่จังหวัดใกล้เคียงหลายจังหวัด และทอดเปิดสู่อ่าวไทยเทือกเขาภูเก็ตด้านตะวันตก เป็นต้นกำเนิดลุ่มน้ำใหญ่น้อยรวม 14 ลุ่มน้ำ มีการเกิดขึ้นขององค์กรชุมชน เครือข่ายการพัฒนาตามพื้นที่และประเด็น และกลไกการทำงานพัฒนาร่วมกันในแนวราบ ทำให้สถานภาพ

ของชุมชนเป็นที่ยอมรับ กระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนและการรู้จักใช้ข้อมูลทำให้ชุมชนรู้จักตัวเอง เกิดการวางเป้าหมายการพัฒนาาร่วมกัน

จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาดังกล่าว คณะวิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความเป็นพลวัตภาคประชาสังคมการจัดการตนเองกลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและการส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองด้านของชุมชนท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำตาปีเพื่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจจนเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี
2. เพื่อส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี
3. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นพลวัตภาคประชาสังคมการจัดการตนเองลุ่มแม่น้ำตาปี

วิธีดำเนินการวิจัย

พลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการตนเองลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสร้างเครื่องมือผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Questions) สืบความหมายชัดเจน เข้าใจง่ายตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก/(In-depth/interview) เจาะจงแบบมีหลักเกณฑ์ ที่เกี่ยวข้องกับพลวัตภาคประชาสังคมการจัดการตนเองลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 29 คน ประกอบด้วย 3 วัตถุประสงค์ ได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี (รอบอ่าวบ้านดอน) 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอไชยาจำนวน 2 คน อำเภอนาตาลจำนวน 2 คน อำเภอพุนพินจำนวน 2 คน อำเภอเมืองจำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 8 คน วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาจำนวน 1 รูป นักวิชาการด้านวัฒนธรรม จำนวน 1 คน นักวิชาการด้านท้องถิ่น จำนวน 1 คน รวมทั้งหมดจำนวน 3 รูป/คน กลุ่มตัวแทนภาคประชาสังคม ได้แก่ ตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 3 คน

ตัวแทนภาคเอกชน จำนวน 3 คน และตัวแทนภาครัฐ จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 12 รูป/คน และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 2 คน ที่ปรึกษานวัตกรรม/เทคโนโลยี จำนวน 1 คน รองประธานหอการค้าจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกองการท่องเที่ยวและกีฬาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 คน ผู้จัดการบริษัทพันทิพย์ (1970) จำกัด จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 คน และนักวิชาการด้านวัฒนธรรมอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 9 รูป/คน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า

1.1 การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนลีเล็ด (ป่าในเมืองบ้านห้วยทรัพย์) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนที่มีการก่อตั้งกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนลีเล็ด นับตั้งแต่ปี 2548 ที่ 1) การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนลีเล็ดด้านพื้นที่ ทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านได้ร่วมกันมอบที่ดินทำเป็นถนนของชุมชน, สร้างสะพานคอนกรีตชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนลีเล็ดด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านร่วมกันสร้างที่พักเป็นบ้านพักโฮมสเตย์ จัดทำกิจกรรมสันถนาการคือ เดินป่า, ล่องเรือชมธรรมชาติ, ปลูกป่าชายเลน, ร้านค้ากลุ่มสินค้าโอท็อปผลิตภัณฑ์ชุมชนลีเล็ด สร้างร้านอาหารชุมชนและเครื่องดื่ม และสร้างป้ายบอกทางมายังชุมชนลีเล็ดอีกด้วย 3) การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนลีเล็ดด้านสภาพแวดล้อม ทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านนำกลุ่มท่องเที่ยวทุกกลุ่มปลูกป่าชายเลนเป็นการเพิ่มของป่าชายเลนและทรัพยากรในน้ำจึงเป็นการช่วยกันรักษาป่าชายเลนและทรัพยากรทางน้ำ และมีการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

1.2 การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนท่าฉาง การจัดการตนเองของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้าน ในด้านพื้นที่ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสภาพแวดล้อม พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองด้านพื้นที่ ทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านรวมกลุ่มจัดการตนเองด้านพื้นที่ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

ได้แก่ กลุ่มชุมชนพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดมูลเหล็ก และกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป นวัตวิถี บ้านธารน้ำร้อน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกันจัดกิจกรรมสันหนากการ ได้แก่ ศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัย แซ่และอาบน้ำในบ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ จัดการเรื่องที่พักเป็นบ้านพักแบบโฮมสเตย์ และรีสอร์ทใกล้เคียง ๆ ตามความสะดวก และสร้างป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวชุมชนด้วย 3) การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองด้านสภาพแวดล้อม ทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านร่วมกันจัดการภูมิเป็นพิพิธภัณฑสถาน การจัดการป่าชายเลนโดยการสร้างบ่อน้ำแร่ร้อนธรรมชาติ 4 จุด

1.3 การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนเลม็ด การจัดการตนเองของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้าน ในด้านพื้นที่ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสภาพแวดล้อม พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองด้านพื้นที่ ทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านได้สร้างศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร, สวนโมกขพลาราม, แหล่งทำนาผลิตไข่เค็ม 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านได้จัดกิจกรรมสันหนากการ ได้แก่ การท่องเที่ยวสถานที่ปฏิบัติธรรม, ศึกษาโบราณสถานประวัติศาสตร์แบบศรีวิชัย, พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, วิธีและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ผู้อื่น 3) การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองด้านสภาพแวดล้อม ทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้าน จัดการบรรยากาศอย่างร่มรื่น เยียบสงบ. อารังรักษาพระวิหารคด ,พระพุทธรูปศิลาทรายแดง 3 องค์, รูปปั้นพระชยาภิวัฒน์, วิหารหลวงพ่อโต , การจัดการด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจในหมู่บ้าน

1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนพุมเรียง การจัดการตนเองของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้าน ในด้านพื้นที่ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสภาพแวดล้อม พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองด้านพื้นที่ ทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านร่วมกันจัดการตนเองบ้านแหลมใหญ่ชายทะเลพุมเรียง, บ้านหัวเลน หมู่บ้านหัตถกรรมตีเค้นกลุ่มทอผ้าไหมพุมเรียง 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านร่วมกันจัดการตนเองตั้งแต่สร้างกิจกรรมปั่นจักรยาน,เที่ยวชมอาหารทะเล, ศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมพุมเรียงศิลปหัตถกรรมวิสาหกิจ

ชุมชนเมืองไชยา 3) การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองด้านสภาพแวดล้อม ทั้งผู้นำชุมชนและ
ผู้ใหญ่บ้านร่วมกันจัดโครงการป่าในเมืองพุมเรียง, ผ้าทอกับวิถีชีวิตคนพุมเรียง

2. ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ชุมชนลีเล็ด (ป่าในเมืองบ้าน
ห้วยทรัพย์) พบว่า การพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนลีเล็ด
สามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนออกมาได้ตามคุณค่าและอัตลักษณ์ ดังนี้ เส้นทาง
1) ศึกษาเส้นทางธรรมชาติป่าชายเลน Walk Way 2) ล่องเรือชมวิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน 3) พาย
เรือแคนู ถีบจักรยานน้ำ 4) ร่วมกิจกรรมปลูกป่าชายเลน 5) เลือกชมเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP
สินค้าจากชุมชน ชุมชนท่าฉาง พบว่า การพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์ของชุมชนท่าฉาง สามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนออกมาได้ตามคุณค่า
และอัตลักษณ์ ดังนี้ เส้นทาง 1) ศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัย ที่
วัดมุลเหล็ก 1) แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ ที่วัดธารน้ำร้อน ชุมชนท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุม
ชนเลม็ด พบว่า การพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเลม็ด
สามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนออกมาได้ตามคุณค่าและอัตลักษณ์ ดังนี้ เส้นทาง
1) วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร 1) สวนโมกข์ 1) แหล่งผลิตและซื้อขายไข่เค็ม และชุมชน
พุมเรียง พบว่า การพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนพุมเรียง
สามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนออกมาได้ตามคุณค่าและอัตลักษณ์ ดังนี้ เส้นทาง
1) แหลมโพธิ์ 1) กลุ่มทอผ้าไหมพุมเรียง

3. ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ชุมชนลีเล็ด ชุมชนท่า
ฉาง ชุมชนเลม็ด ชุมชนพุมเรียง ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่ม
แม่น้ำตาปี และการส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีการมีส่วนร่วม
ในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ประกอบด้วย 1) พลวัตภาคประชาสังคมการ
จัดการตนเองของชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพื้นที่ พบว่ากลุ่มท่องเที่ยวชุมชน
ร่วมกันเสียสละพื้นที่ สร้างสำนักงานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน สร้างถนนของชุมชน สร้างสะพานชม
ตลาด,ชมธรรมชาติ สร้างศูนย์อาหารชุมชน แบ่งเป็นพื้นที่ตั้งร้านค้าชุมชน สร้างห้องสุขาชุมชน
2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่ากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ บริการ
กิจกรรมสันทนาการ เช่น เดินป่า, ล่องเรือชมธรรมชาติ,ปลูกป่าชายเลน บริการร้านค้าสินค้าโอ
ท็อป, และให้บริการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สู่ความเป็นพลวัตภาคประชาสังคมของ

จังหวัดสุราษฎร์ธานีด้านและ 3) ด้านสภาพแวดล้อม พบว่ากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนมีเจ้าหน้าที่นำนักท่องเที่ยวมาจุดแรกคือศูนย์ท่องเที่ยวชุมชนเล่าอดีต เช่นโครงการป่าในเมือง นำชมภูมิทัศน์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเป็นเส้นทางวัฒนธรรมที่เป็นเสน่ห์ของชุมชนและประกอบด้วยการส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี พบว่า การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนต้องประกอบด้วย 2 ประการดังนี้ 1) การค้นหาคุณค่าและอัตลักษณ์ของศิลปะในแต่ละชุมชน พบว่า คุณค่าและอัตลักษณ์ของศิลปะในแต่ละชุมชน คือ ธรรมชาติป่าชายเลน วิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์ OTOP สินค้าจากชุมชน วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร, สวนโมกขพลาราม, พ่อท่านข้าวสุกวัดบางใบไม้ และชายทะเลแหลมโพธิ์ 2) การส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่า พบว่า การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนต้องสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางธรรมชาติ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่น่าสนใจมีโอกาสได้สัมผัสเสน่ห์ชุมชนด้วย และเชื่อมต่อส่งต่อเครือข่ายชุมชนอื่น ส่วนผลการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้เพิ่มอีกข้อ คือการส่งเสริมการอนุรักษ์และเชื่อมโยงเครือข่าย พบว่า การส่งเสริมการอนุรักษ์และเชื่อมโยงเครือข่ายมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นคนชวนทุกเครือข่ายมาเรียนรู้ และตั้งเป็นคณะกรรมการ บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวขับเคลื่อนให้เชื่อมโยงกัน คณะกรรมการรณรงค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการสืบสานเชื่อมโยงโดยการค้นหาคนรุ่นหลังไปร่วม เชื่อมโยงเครือข่ายด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ทุกกิจกรรมจะต้องคืนให้แก่ชุมชน 10 เปอร์เซ็นต์ทุกเครือข่าย

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ พบว่ากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนร่วมกันเสียสละพื้นที่ สร้างสำนักงานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน สร้างถนนของชุมชน สร้างสะพานชมตลาด,ชมธรรมชาติ สร้างศูนย์อาหารชุมชน แบ่งเป็นพื้นที่ตั้งร้านค้าชุมชน สร้างห้องสุขาชุมชน ผลเป็นเช่นนี้เพราะภาคประชาสังคมทั้งผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมเสียสละพื้นที่กันมากเสียสละเพื่อคนส่วนใหญ่ของชุมชนในเบื้องต้นและวางแผนประชุมนโยบายหรือแสดงความเห็นต่าง ๆ กัน และแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วน ๆ เพื่อการจัดการตนเองของชุมชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่ากลุ่มให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ บริการกิจกรรมสนทนาการ เช่น เดินป่า, ล่องเรือชมธรรมชาติ,ปลุกป่าชายเลน บริการร้านค้าสินค้าโอ

ทอป, และให้บริการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านได้แสดงความคิดเห็นเป็นส่วนใหญ่ ส่วน ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมในการคิดกฎระเบียบการให้บริการของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสัมผัสสัมผัสของชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัย (ณัฐพร ดอกบุญนาค และฐาปนกรณ์ ทองคานูช, 2558) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุกอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว นั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านของการจัดการด้านสถานที่ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านวางแผน การประชุมนโยบายหรือแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ด้านของสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นชุมชนจะมีส่วนแค่การแสดงความคิดเห็นว่าดีหรือไม่ ต้องการหรือไม่ต้องการ แต่ไม่ได้เข้ามามีส่วนในการวางแผนคิดนโยบาย หรือการจัดการมากแต่อย่างใด และด้านบุคลากร ประชาชนหรือคนในชุมชนนั้น มีส่วนร่วมมากแต่ในส่วนของการจัดการด้านกฎเกณฑ์ทางการท่องเที่ยวในตลาดร้อยปีสามชุกนั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมลดลงหากเทียบกับด้านอื่น ๆ เนื่องจากปัจจุบันกฎเกณฑ์ต่าง ๆ คือกฎที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา ไม่ได้มีการวางกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ชุมชนแห่งกลุ่มแม่น้ำตาปีมีศักยภาพในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อัจฉรา ศรีลาชัย และภูเกริก บัวสอน, 2561) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนมีศักยภาพในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว โดยมีความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และมีบริการบ้านพักโฮมสเตย์ 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน บ่งชี้จากรางวัลในระดับต่าง ๆ เช่น รางวัลหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และ 3) ควรเร่งจัดทำแผนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น เพราะฉะนั้นพลวัตภาคประชาสังคมนั้นสิ่งจำเป็นจะต้องมีคือการมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนสอดคล้องกับ (ยন্ত্রการ จินะคำปา และ ศิวรักษ์ ศิวารมย์, 2560) ได้วิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาต้นแบบชุมชนบริหารจัดการตนเอง:กรณีของตำบลขมิ้น อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่ามีกระบวนการบริหารชุมชนด้วยการส่งต่อความยั่งยืนของชุมชนโดยมีกระบวนการพัฒนา

ชุมชนคือ ชุมชนมีเป้าหมาย มีทิศทางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ให้สืบทอดไปยังคนรุ่นหลัง มีระบบฐานข้อมูลที่สำคัญของชุมชนที่สามารถนำไปวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนาจนเกิดแผนพัฒนาชุมชนเองในการพัฒนาเน้น เรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานด้านการพัฒนา และติดตามตรวจสอบอย่างเป็นรูปธรรม

2. การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนลีเล็ด (ป่าในเมืองบ้านห้วยทรัพย์) พบว่า การพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนลีเล็ด สามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนออกมาได้ตามคุณค่าและอัตลักษณ์ ดังนี้ เส้นทาง 1) ศึกษาเส้นทางธรรมชาติป่าชายเลน Walk Way 2) ล่องเรือชมวิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน 3) พายเรือแคนู ถีบจักรยานน้ำ 4) ร่วมกิจกรรมปลูกป่าชายเลน 5) เลือกชมเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP สินค้าจากชุมชน 2) การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนท่าฉาง พบว่า การพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท่าฉาง สามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนออกมาได้ตามคุณค่าและอัตลักษณ์ ดังนี้ เส้นทาง 1) ศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัย ที่วัดมูลเหล็ก 2) แชน้ำพุร้อนธรรมชาติ ที่วัดธารน้ำร้อน ชุมชนท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนเลม็ด พบว่า การพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเลม็ด สามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนออกมาได้ตามคุณค่าและอัตลักษณ์ ดังนี้ เส้นทาง 1) วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร 2) สวนโมกข์ 3) แหล่งผลิตและซื้อขายไข่เค็ม 4) การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนพุมเรียง พบว่า การพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนพุมเรียง สามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนออกมาได้ตามคุณค่าและอัตลักษณ์ ดังนี้ เส้นทาง 1) แหลมโพธิ์ 2) กลุ่มทอผ้าไหมพุมเรียง ผลเป็นเช่นนี้เพราะว่าการส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี เป็นสิ่งที่เป็โอกาสสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชนโดยไม่ต้องใช้งบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐแล้วนำมาต่อยอด กลายเป็นอาชีพที่มีรายได้เอกลักษณ์ของคนใต้ ต้องบอกว่าเสน่ห์ของความเป็น Thailand เป็นเสน่ห์ที่ให้เกิดการเคลื่อนไหว จากจุดที่ 1 ไปจุดที่ 2 ของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำตาปี ในชุมชนมีมะพร้าวก็พัฒนามาทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นจนปัจจุบันเป็นสินค้าโอท็อป (OTOP) ระดับ 5 ดาวเรามีป่าจาก นำมาพัฒนาสร้างเป็นอู่มองคจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวนั่งเรือชมอู่มองคต้นจาก,

เราเริ่มก่อตั้งเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน รวมตัวกันแล้วสำนักงานท่องเที่ยวก็หาผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ตั้งนั้นชาวบ้านได้สร้างพลังจากการมีส่วนร่วมและส่งเสริมความเป็นเครือข่ายให้เกิดความเชื่อมโยงกัน สอดคล้องกับ (ปรีชา พันธุ์แน่น และคณะ, 2558) ได้วิจัยเรื่อง โครงการ การใช้ประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างพลังความร่วมมือของคนสายคลองบางบัว ผลการวิจัยพบว่า 1) ชาวบ้านได้สร้างพลังจากการมีส่วนร่วม การวิจัยได้สร้าง ความเชื่อมโยงของคนในสายคลองเข้าด้วยกัน ทำให้ลดความขัดแย้ง และสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน นอกจากนี้ กระบวนการทำวิจัยได้สร้าง การเรียนรู้ร่วมกัน ใช้ความรัก ความเคารพในศักดิ์ศรี เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ การทำวิจัยได้สัมผัสกับชุมชน ชาวบ้านมีความสุขที่ได้เข้าร่วมงานวิจัยที่เป็นกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบ 2) การใช้ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการสร้างพลังชุมชนดีกว่าเครื่องมืออื่น ๆ เพราะว่าประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นเรื่องราวของชาวบ้านที่ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของ ข้อมูลเหล่านี้ปราศจากผลประโยชน์ การเล่าเรื่องราวของตนในอดีตเป็นการเรียนรู้แบบธรรมชาติที่ชาวบ้านทำกันอยู่แล้ว สอดคล้องกับ (วลัยพร สุพรรณและคณะ, 2558) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างยุววิจัยผ้าไหมสันกำแพง เป็นกระบวนการขับเคลื่อนในการสืบทอดอนุรักษ์คุ้มครองศิลปะการทอผ้าในตำบลสันกำแพง อำเภอกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ช่วยให้เกิดการรื้อฟื้นศิลปะการทอผ้าไหมสันกำแพงที่กำลังจะสูญหายไปพร้อมกับตัวภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กลับมาอีกครั้ง และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลสันกำแพง โดยความร่วมมือของหน่วยงานหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาให้สนับสนุนและขับเคลื่อนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มเยาวชนและคนในชุมชน ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม

3. วิเคราะห์ความเป็นพลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี พบว่า ชุมชนลีเล็ด ชุมชนท่าฉาง ชุมชนเลม็ด ชุมชนพุมเรียง ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี และการส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีการมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ประกอบด้วย 1. พลวัตภาคประชาสังคมการจัดการตนเองของชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพื้นที่ พบว่ากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนร่วมกันเสียสละพื้นที่ สร้างสำนักงานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน สร้างถนนของชุมชน สร้างสะพานชมตลาด,ชมธรรมชาติ สร้างศูนย์อาหารชุมชน แบ่งเป็นพื้นที่ตั้งร้านค้าชุมชน สร้างห้องสุขาชุมชน 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่ากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ บริการกิจกรรมสันทนาการ เช่น เดินป่า,

ท่องเที่ยวชมธรรมชาติ,ปลูกป่าชายเลน บริการร้านค้าสินค้าโอท็อป, และให้บริการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สู่ความเป็นพลวัตภาคประชาสังคมของจังหวัดสุราษฎร์ธานีด้านและ 3) ด้านสภาพแวดล้อม พบว่ากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนมีเจ้าหน้าที่นำนักท่องเที่ยวมาจุดแรกคือศูนย์ท่องเที่ยวชุมชนเล่าอดีต เช่นโครงการป่าในเมือง นำชมภูมิเป็นพิพิธภัณฑ์ ทิวทางวัฒนธรรมที่เป็นเสน่ห์ของชุมชนและประกอบด้วยการส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี พบว่า การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนต้องประกอบด้วย 2 ประการดังนี้ 1) การค้นหาคุณค่าและอัตลักษณ์ของศิลปะในแต่ละชุมชน พบว่า คุณค่าและอัตลักษณ์ของศิลปะในแต่ละชุมชน คือ ธรรมชาติป่าชายเลน วิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์ OTOP สินค้าจากชุมชน วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร, สวนโมกขพลาราม, พ่อท่านข้าวสุก วัดบางใบไม้ และชายทะเลแหลมโพธิ์ 2) การส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่า พบว่า การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนต้องสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางธรรมชาติ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่น่าสนใจมีโอกาสได้สัมผัสเสน่ห์ชุมชนด้วย และเชื่อมต่อส่งต่อเครือข่ายชุมชนอื่น ส่วนผลการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้เพิ่มอีกข้อ คือการส่งเสริมการอนุรักษ์และเชื่อมโยงเครือข่าย พบว่า การส่งเสริมการอนุรักษ์และเชื่อมโยงเครือข่ายมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นคนชวนทุกเครือข่ายมาเรียนรู้ และตั้งเป็นคณะกรรมการ บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวขับเคลื่อนให้เชื่อมโยงกัน คณะกรรมการณรงก์เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการสืบสานเชื่อมโยงโดยการเฟ้นหาคนรุ่นหลังไปร่วม เชื่อมโยงเครือข่ายด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ทุกกิจกรรมจะต้องคืนให้แก่ชุมชน 10 เปอร์เซ็นต์ทุกเครือข่าย ผลเป็นเช่นนี้เพราะภาคประชาสังคมในการจัดการตนเองของชุมชนทำให้เกิดความเชื่อมโยงของเครือข่าย สอดคล้องกับ (มัสลิน รัตนภูมิ, 2554) ได้วิจัยเรื่องบทบาทของประชาสังคมในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มประชาสังคมด้านการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาพัฒนาท้องถิ่นเป็นความรับผิดชอบต่อสาธารณะในฐานะพลเมือง

สรุป

ความเป็นพลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการตนเองของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี ได้แก่ ชุมชนลิเก็ด ชุมชนท่าฉาง ชุมชนเลม็ด และชุมชนพุมเรียง ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการ

จัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี และการส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพื้นที่ พบว่ากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนร่วมกันเสียสละพื้นที่ สร้างสำนักงานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน สร้างถนนของชุมชน สร้างสะพานชมตลาด,ชมธรรมชาติ สร้างศูนย์อาหารชุมชน แบ่งเป็นพื้นที่ตั้งร้านค้าชุมชน สร้างห้องสุขาชุมชน 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่ากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ บริการกิจกรรมสันทนาการ เช่น เดินป่า, ล่องเรือชมธรรมชาติ,ปลูกป่าชายเลน บริการร้านค้าสินค้าโอท็อป, และให้บริการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น 3) ด้านสภาพแวดล้อม พบว่ากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนมีเจ้าหน้าที่นำนักท่องเที่ยวมาจุดแรกคือศูนย์ท่องเที่ยวชุมชนเล่าอดีต เช่นโครงการป่าในเมือง นำชมภูมิเป็นพิพิธภัณฑ์ การให้บริการสัมผัสทุนชุมชน 5 ประเภท, ทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นเสน่ห์ของชุมชน

2. การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) การค้นหาคุณค่าและอัตลักษณ์ของศิลปะในแต่ละชุมชน พบว่า คุณค่าและอัตลักษณ์ของศิลปะในแต่ละชุมชน คือ ธรรมชาติป่าชายเลน วิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์ OTOP สินค้าจากชุมชน วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร, สวนโมกขพลาราม, พ่อท่านข้าวสุก วัดบางใบไม้ และชายทะเลแหลมโพธิ์ 2) การส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่า พบว่า การส่งเสริมเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนต้องสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางธรรมชาติ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่น่าสนใจมีโอกาสได้สัมผัสเสน่ห์ชุมชนด้วย และเชื่อมต่อส่งต่อเครือข่ายชุมชนอื่น 3) การส่งเสริมการอนุรักษ์และเชื่อมโยงเครือข่าย พบว่า การส่งเสริมการอนุรักษ์และเชื่อมโยงเครือข่ายมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นคนชวนทุกเครือข่ายมาเรียนรู้ และตั้งเป็นคณะกรรมการ บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวขับเคลื่อนให้เชื่อมโยงกัน คณะกรรมการรณรงค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการสืบสานเชื่อมโยงโดยการค้นหาคนรุ่นหลังไปร่วม เชื่อมโยงเครือข่ายด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ทุกกิจกรรมจะต้องคืนให้แก่ชุมชน 10 เปอร์เซ็นต์ทุกเครือข่าย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัย ได้สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายพลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มน้ำตาปี ดังต่อไปนี้

1.1 ความเป็นพลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ทั้งผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมเสียสละพื้นที่กันมากเสียสละเพื่อคนส่วนใหญ่ของชุมชน ในเบื้องต้นและวางแผน ประชุมนโยบายหรือแสดงความเห็นต่าง ๆ และแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วน ๆ ควรให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ

1.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ทั้งผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน ประชุมนโยบาย กลุ่มท่องเที่ยวจัดการตนเอง ดังนั้นควรให้ผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการตนเองต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผู้วิจัย ได้สรุปข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติพลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มน้ำตาปี ดังต่อไปนี้

2.1 ภาคประชาสังคมต้องต้องเข้ามามีส่วนร่วมวางแผน ประชุมนโยบายหรือแสดงความเห็นต่าง ๆ ทั้งเชิงพื้นที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านสภาพแวดล้อม เพื่อให้การปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

2.2 ภาคประชาสังคมต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี เพื่อเก็บข้อมูลและแก้ไขปัญหาภายในชุมชนในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มน้ำตาปี

2.3 กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเชื่อมต่อเครือข่ายในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มน้ำตาปี

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของชุมชนลุ่มน้ำตาปี

3.2 ควรทำการศึกษาในระดับที่ใหญ่และกว้างขึ้น อาจจะหมายถึงในระดับพื้นที่คาบเกี่ยวของพื้นที่ พื้นที่ลุ่มน้ำต่าง ๆ

3.3 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการจัดการตนเองของชุมชนให้เกิดความเท่าเทียมกันในระดับพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพร ดอกบุญนาค และฐาปกรณ ทองคานุช. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุกอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. รายงานการวิจัย: กองทุนส่งเสริมการวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ธีรพัฒน์ อังศุवाल. (2559). ปูจณาว่าด้วย "ประชาคม" (civic society): บทสำรวจทฤษฎีและแนวคิดจากต่างประเทศสู่การพิจารณาประชาสังคมเชิงปฏิบัติการและองค์การพัฒนาเอกชนไทย. วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, 13(1), 9-11.
- ปรีชา พันธุ์แน่น และคณะ. (2558). โครงการ การใช้ประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างพลังความร่วมมือของคนสายคลองบางบัว. รายงานวิจัย: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- มัสลิน รัตนภูมิ. (2554). บทบาทของประชาสังคมในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. รายงานการวิจัย: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ยন্ত্রการ จินะคำปา และ ศิวรักษ์ ศิวารมย์. (2560). กระบวนการพัฒนาด้านแบบชุมชนบริหารจัดการตนเอง: กรณีของตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วารสารบัณฑิตวิจัย, 8(1), 183-197.
- วลัยพร สุพรรณและคณะ. (2558). การรื้อฟื้นศิลปะการทอผ้าไหมสันกำแพง เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมด้วยสืบพื้นบ้านและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลสันกำแพง. รายงานวิจัย: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อัจฉรา ศรีลาชัย และภูเกริก บัวสอน. (2561). แนวทางการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย

จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรม
ราชูปถัมภ์, 12(1), 218.

ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ*

ADMINISTRATIVE PROBLEMS STUDYING OF BUDDHIST WAY OF LIFE SCHOOL

พระมหาสุวัฒน์ สุขคำ

Phramaha Supawat Sukdam

นิรันดร์ จุลทรัพย์

Niran Chullasap

วันชัย ธรรมสัจการ

Wanchai Dhammasaccakarn

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Hatyai University, Thailand

E-mail: spw2556@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบโรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ 2) เพื่อวิเคราะห์โรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ และ 3) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 54 คน ได้แก่ 1) ผู้บริหารหรือผู้ดูแลโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 4 คน และ 2) ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายการบริหาร 2) ด้าน การวางแผนการดำเนินการ 3) ด้านการนิเทศติดตามผล และ 4) ด้านปัญหาอุปสรรคในการบริหาร และข้อเสนอแนะ ระเบียบวิธีวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (Percentage)

* Received 4 June 2019; Revised 27 June 2019; Accepted 27 June 2019

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลเปรียบเทียบโรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียน วิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนที่มีผลคะแนนระดับมากที่สุด สามารถดำเนินการผ่านเกณฑ์การประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ คิดเป็นร้อยละ 97.59 และโรงเรียนที่มีผลคะแนนระดับน้อยที่สุด ไม่สามารถดำเนินการได้ตามการประเมินอัตลักษณ์ คิดเป็นร้อยละ 63.62

2. ผลการวิเคราะห์โรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียน วิถีพุทธ รอบประเมิน 12 เดือน ปี 2560 ข้อมูลจาก ARS 7 (2) และ ARS 15 (1) ที่มีระดับคะแนนมากที่สุด แยกเป็นรายด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ด้านกิจกรรมวันพระ และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนที่มีผลคะแนนระดับมากที่สุด ด้านกายภาพ ได้คะแนนการประเมินสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 99.35 และโรงเรียนที่มีผลคะแนนระดับน้อยที่สุด ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนได้คะแนนการประเมินสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 78.00

3. ผลการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า สภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขต ได้สนองนโยบายจาก สพฐ. ของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธไว้ในแผนกลยุทธ์ เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ กำหนดให้เน้น การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาได้สนองนโยบายด้วยวิธีการกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายโรงเรียนวิถีพุทธ ครูผู้สอนและนักเรียน มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการร่วมกับคณะผู้บริหาร การปฏิบัติหน้าที่ตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ปกครองและตัวแทนชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนและกิจกรรม วิถีพุทธ เข้าร่วมประชุมวางแผนการดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา และปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา พบว่า การนิเทศติดตามประเมินผลของสำนักงานเขตพื้นที่ยังพบปัญหา ในเรื่องอัตลักษณ์บางตัวชี้วัด มีการติดตามประเมินผล แต่ยังขาดการลงพื้นที่ไปเพื่อติดตาม ผู้อำนวยการหรือครูผู้รับผิดชอบโรงเรียนวิถีพุทธไม่ใส่ใจ ไม่เห็นความสำคัญที่จะเข้ามารายงานการประเมินผ่านระบบตามกำหนดเวลา จึงทำให้ไม่ทันแต่ละรอบของการประเมิน นโยบายขาดความต่อเนื่อง และขาดงบประมาณในการอบรมพัฒนาให้ผู้รับผิดชอบที่เข้ามาดูแล

ระบบเข้าใจระบบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ขาดการเก็บข้อมูลแบบรายงานผลการประเมินจากทางโรงเรียน ขาดการจัดระบบสารสนเทศ

การดำเนินการตามอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ในบางอัตลักษณ์โรงเรียน ไม่สามารถปฏิบัติได้ จึงสมควรมีการปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ใหม่เพื่อให้เข้ากับสังคมพหุวัฒนธรรม หรือควรเปลี่ยนแปลงวิธีการประเมินอัตลักษณ์ โดยเน้นการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่เป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ มากกว่าการประเมินทางด้านกายภาพ

คำสำคัญ: สภาพปัญหา, การบริหาร, โรงเรียนวิถีพุทธ

Abstract

The objective of this research is 1) To compare schools with 29 identity assessment scores to become Buddhist way of life school. 2) To analyze schools that have 29 identity assessment scores to become Buddhist way of life school and 3) Administrative problems studying of Buddhist way of life school in Songkhla Province with the population used in the research totally 54 people, included 1) Executives or school administrators who applied to join with Buddhist way of life school totally 4 people and 2) People who are involved in the administration of Buddhist way of life school totally 50 people. The tools used in the research are structured in-depth interviews with 4 aspects are 1) Management policy 2) Planning Operation 3) Supervision, follow-up and 4) Problems and obstacles in administrative and suggestions, Research methodology by using Mixed Methods Research. Statistic used for finding tool quality is Content Validity and statistic used in research is Frequencies and Percentage

Research result found that:

1. The result of comparing schools with 29 identity assessment scores to become Buddhist way of life school found that schools with the highest score can proceed through the evaluation criteria with 29 identity assessment to become Buddhist way of life school accounted for 97.59 percent and the school with the lowest score can't proceed according to 29 identity assessment accounted for 63.62 percent

2. The analysis result of the school with 29 identity assessment scores to become Buddhist way of life school with assessment period 12 months, year 2017, Data from ARS 7 (2) and ARS 15 (1) with the highest score separated by aspects are Physical, Teaching and learning, Behavior of school administrators, teachers and students, Buddha's day activities and the promotion of Buddhist ways found that the school with the highest score for the Physical with the highest assessment score accounted for 99.35 percent and the school with the lowest score for Behavior of school administrators, teachers and students with the score assessment score accounted for 78 percent

3. The study results from in-depth interviews found that the administrative problem of Buddhist way of life school, Songkhla province. Office of Educational Service Area in each area has fulfilled the policy from Smart OBEC of Buddhist way of life school project in the strategy to proceed the process to make it achieve the objectives. Determined to emphasize moral development and ethics. School administrators have responded to the policy in the formulation of the strategic plan to achieve the goal of a Buddhist way of life school. Teachers and students participate in the planning of operations together with the management team. Performing the duties as planned and received cooperation from all parties in Duty. Parents and community representatives participate in the development of schools and Buddhist activities. Participated in

the planning meeting with the school board. And administrative problems of Buddhist way of life school, Songkhla Province found that the supervision, follow-up, evaluation of Office of Educational Service Area that still encountered the problem in some indicators identities still follow-up evaluation but lack of field work. Director or teachers who are responsible for the Buddhist way of life school do not care, do not see the importance of entering the assessment report through the system on schedule. Therefore, it cannot be done on time of assessment. Discontinuity policy and lack of budget of training and development for the responsible person who came to take care the system to understand the Buddhist way of life school project. Lack of data collection form of evaluation report from the school, lack of information system.

Operation according to 29 identities to become a Buddhist way of life school. In some identities the school cannot perform. Therefore, it is appropriate to revise and change the new identity in order to be compatible with the multicultural society or should change the identity assessment method by focusing on developing desirable characteristics of empirical students rather than Physical assessment.

Keywords: problems, administration, Buddhist way of life school

บทนำ

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนรูปแบบใหม่ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กเยาวชนไทย สามารถพัฒนาตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่งของสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการจึงได้นำความเป็นของที่ประชุมมาหารือต่ออีกหลังครั้งอีกที่ ดร.สิริกร มณีรินทร์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และคณะได้ไปกราบขอคำแนะนำเรื่องการจัดโรงเรียนวิถีพุทธจากพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) วัดญาณเวศกวัน เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 นอกจากนั้นยังมีข้าราชการระดับสูงได้ไปกราบขอคำแนะนำในเรื่องเดียวกันนี้จาก พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต) อธิการบดี มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้ง

นิมนต์ท่านมาให้ข้อคิดในการประชุมระดมความคิดครั้งแรก ในวันที่ 25 - 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 ซึ่งถือว่าเป็นการประชุมหารือเรื่องโรงเรียนวิถิพุทธเป็นครั้งแรกมีพระภิกษุและฆราวาส ผู้ทรงคุณวุฒิมาร่วมประชุมประมาณ 30 รูป/คน ได้ข้อสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสำคัญของการ จัดโรงเรียนวิถิพุทธ และในวันที่ 1 - 4 เมษายน พ.ศ. 2546 เป็นการประชุมหารือครั้งที่ 2 มี พระภิกษุและฆราวาสรวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิมาร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินการต่อจาก หลักการที่ได้ข้อสรุปไว้แล้วประมาณ 50 รูป/คน จากการประชุมใหญ่ 2 ครั้ง ทำให้ได้ข้อสรุป โรงเรียนวิถิพุทธในเรื่องสำคัญ คือ กรอบความคิดแบบโรงเรียนวิถิพุทธ และแนวทางการ ดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธทางกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำ ระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์จัดกับระบบการเรียน การสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อ พัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้ คุณสมบัติของการเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขอย่างแท้จริง ตามความมุ่งหมายและหลักการ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มี จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2551) ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับเป้าหมายโดยแท้ ของพุทธธรรมอยู่แล้วให้มีความชัดเจนขึ้น โดยผ่านการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธอันจะ เป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่การพัฒนาในโรงเรียนอื่น ๆ ในวงกว้างต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงมีความ จำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประเทศไทย โดยเริ่มจากกระแสการปฏิรูป การศึกษา ที่ได้รับความร่วมมือในภาครัฐและเอกชนปรับระบบการเรียนการสอนให้มีความ หลากหลาย เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พุทธ ธรรมมีกรอบการพัฒนาหลักเป็นระบบการศึกษา 3 ประการ เรียกว่า ไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นการฝึกหัดอบรมเพื่อ พัฒนากาย ความประพฤติจิตใจ และปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนิน ชีวิตทุกด้านและทุกวัย อีกมีความง่ายยากตั้งแต่เรื่องเบื้องต้น ทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ จนถึงเรื่อง ที่ละเอียดซับซ้อนที่อยากจะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้ โรงเรียนวิถิพุทธได้มีนโยบายให้ทุก โรงเรียนจัดการเรียนการสอน โดยสอดแทรกหลัก “คุณธรรม นำความรู้” ในทุกกลุ่มสาระการ เรียนรู้ จึงนับได้ว่าโรงเรียนในจังหวัดสงขลาที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธมีความ

พร้อม และบริบทเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการพุทธธรรมตาม วัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

จากข้อมูลสถิติจำนวนโรงเรียนในจังหวัดสงขลา (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2560) มีทั้งหมด 503 โรงเรียน โรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปี พ.ศ. 2560 ในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา มีจำนวน ทั้งหมด 216 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 42.94 ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 เขตพื้นที่การศึกษา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 มีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 141 โรงเรียน มีโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 74 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 52.48 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1, 2560) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 มีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 127 โรงเรียน มีโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 78 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 61.42 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2, 2560) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 มีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 194 โรงเรียน มีโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 53 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 27.32 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3, 2560) และสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 มีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 41 โรงเรียน มีโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 11 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 26.83 (สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา สงขลา เขต 16, 2560)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัด สงขลา จากรายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใน ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา พบปัญหาในการดำเนินงานหลาย ๆ ด้าน ที่ทำให้ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธไม่ประสบผลสำเร็จ สืบเนื่องมาจากการบริหารจัดการของเจ้าหน้าที่ ประจำเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในการให้ข้อมูลเท็จ ชี้แจง และติดตาม ผลการประเมินแต่ละรอบไม่ต่อเนื่อง จึงเป็นเหตุให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการไม่ได้ พัฒนา และดำเนินการให้บรรลุตามอัตลักษณ์ 29 ประการ ในระดับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ในส่วนของผู้รับผิดชอบโครงการขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการ รายงานตัวชี้วัดตามอัตลักษณ์ 29 ประการ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธส่วนใหญ่

ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ที่ประชากรนับถือศาสนาอิสลาม และผู้บริหารสถานศึกษานับถือศาสนาอิสลาม จึงเป็นเหตุให้การดำเนินการตาม อัตลักษณ์ 29 ประการไม่ผ่านการประเมินตามตัวชี้วัดทางด้านกายภาพ นอกจากนี้ โรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสมัครไปแล้วแต่ไม่ดำเนินการอย่างจริงจัง และเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนมาก จึงทำให้ตัวชี้วัดบางตัวชี้วัด ไม่สามารถปฏิบัติได้ (สำนักงานศึกษาธิการสงขลา, 2560) อีกประการหนึ่ง โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ในบริบทพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายในการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา การดำเนินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เมื่อประเมินผลการดำเนินโครงการตามอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธแล้ว ไม่สามารถดำเนินการตามตัวชี้วัดนั้นได้ จึงเป็นเหตุให้โรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการบางโรงเรียนมีผลคะแนนรวมอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้าน การดำเนินการโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ หากได้รับการพัฒนารูปแบบการบริหารใหม่ โดยได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ตัวแทนชุมชนตลอดถึงผู้ปกครองแล้ว การดำเนินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธย่อมเกิดประโยชน์แก่นักเรียนมีความรู้ คู่คุณธรรมตามรูปแบบของการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบโรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อวิเคราะห์โรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ และเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา และทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นแนวทางการวางนโยบาย และทำแผนกลยุทธ์ในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดสงขลา รวมถึงสามารถขยายผลการวิจัยเรื่องรูปแบบบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดอื่น ๆ ต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบโรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

2. เพื่อวิเคราะห์โรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็น
โรงเรียนวิถีพุทธ 3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ โดยมี
ขอบเขตการวิจัยศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา
ประกอบด้วย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ประชากร ได้แก่

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากร ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้บริหารหรือผู้ดูแลโรงเรียนที่
สมัครเข้าร่วมโรงเรียนวิถีพุทธ ได้แก่ รองผู้อำนวยการ หรือศึกษานิเทศก์ ของสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สงขลา เขต 1-3 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 16 และ 2) ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ได้แก่ ผู้บริหาร
สถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

1.2.1 ผู้บริหารหรือผู้ดูแลโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 4 คน
ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ หรือศึกษานิเทศก์ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา สงขลา เขต 1-3 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16

1.2.2 ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 50 คน
ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วย
วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นแบบมีโครงสร้าง และมีประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึกในครั้ง
นี้ 4 ด้าน คือ ด้านนโยบายการบริหาร ด้านการวางแผนการดำเนินการ ด้านการนิเทศติดตาม
ผล และด้านปัญหาอุปสรรคในการบริหารและข้อเสนอแนะ ซึ่งได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิด

ทฤษฎีการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 6 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1-3 และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 จำนวน 4 คน และฉบับที่ 2-6 สัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน จำนวน 50 คน

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.2 กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับร่าง นำเสนอนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาปรับปรุง ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ

3.4 ส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเนื้อหาของ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (IOC) เมื่อผ่านการตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และนำไปเป็นเครื่องมือใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอเก็บข้อมูลจากวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

4.2 ส่งหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1-3 และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบดูแลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ เพื่อขอสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4.3 ผู้วิจัยนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นด้านนโยบาย การบริหาร ด้านการวางแผนการดำเนินการ ด้านการนิเทศติดตามผล และด้านปัญหาอุปสรรคในการบริหาร และข้อเสนอแนะ ของสภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ จังหวัดสงขลา ที่ได้กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้วิธีการตารางแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และร้อยละ (Percentage) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 2 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 2 แบ่งเป็นโรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินตนเองตามอัตลักษณ์ 29 ประการ สูงการเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับมากที่สุด และระดับน้อยที่สุด แล้วนำข้อมูลที่ได้ดังกล่าวมาวิเคราะห์ประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 4 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายการบริหาร 2) ด้านการวางแผนการดำเนินการ 3) ด้านการนิเทศติดตามผล และ 4) ด้านปัญหาอุปสรรคในการบริหารและข้อเสนอแนะ

5.2 ผู้วิจัยนำผลจากการวิจัยมาสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์และเปรียบเทียบโรงเรียน ที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สูงการเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ที่มีระดับมากที่สุด และระดับน้อยที่สุด โดยรวม การวิเคราะห์โรงเรียน ที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สูงการเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ที่มีระดับมากที่สุด และระดับน้อยที่สุด รายด้าน การเปรียบเทียบโรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สูงการเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ที่มีระดับมากที่สุด และระดับน้อยที่สุด ทั้ง 5 ด้าน โดยรวม และการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ จังหวัดสงขลา เพื่อทราบสภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ จังหวัดสงขลา และเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach 's Alpha Coefficient)

6.2 สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) และร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลเปรียบเทียบโรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการสู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนที่มีผลคะแนนระดับมากที่สุด สามารถดำเนินการผ่านเกณฑ์การประเมิน อัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ คิดเป็นร้อยละ 97.59 และโรงเรียนที่มีผลคะแนนระดับน้อยที่สุด ไม่สามารถดำเนินการได้ตามการประเมินอัตลักษณ์ คิดเป็นร้อยละ 63.62

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ รอบประเมิน 12 เดือน ปี 2560 ข้อมูลจาก ARS 7 (2) และ ARS 15 (1) ที่มีระดับคะแนนน้อยที่สุด แยกเป็นรายด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ด้านกิจกรรมวันพระ และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา พบว่า โรงเรียนที่มีผลคะแนนระดับน้อยที่สุด ด้านกายภาพ โรงเรียนที่ 1 มีคะแนน 26 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 92.86 โรงเรียนที่ 2-3 มีคะแนน 14 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 50.00 โรงเรียนที่ 4 มีคะแนน 18 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 64.29 และโรงเรียนที่ 5 มีคะแนน 19 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 67.86 ด้านการเรียนการสอน โรงเรียนที่ 1 มีคะแนน 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75 โรงเรียนที่ 2 มีคะแนน 8 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 40 โรงเรียนที่ 3 และ 5 มีคะแนน 12 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60 และโรงเรียนที่ 4 มีคะแนน 17 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85 ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน โรงเรียนที่ 1 และ 3 มีคะแนน 14 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 70 โรงเรียนที่ 2 มีคะแนน 16 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80 โรงเรียนที่ 4 มีคะแนน 19 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 95 และโรงเรียนที่ 5 มีคะแนน 16 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75 ด้านกิจกรรมวันพระ โรงเรียนที่ 1 มีคะแนน 9 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.25 โรงเรียนที่ 2 มีคะแนน 6 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 37.50 และโรงเรียนที่ 4-5 มีคะแนน 3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ โรงเรียนที่ 1 มีคะแนน 22 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 68.75 โรงเรียนที่ 2 มีคะแนน 16 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 50 โรงเรียนที่ 3 มีคะแนน 18 คะแนน คิดเป็นร้อยละ

56.25 โรงเรียนที่ 4 มีคะแนน 27 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.38 และโรงเรียนที่ 5 มีคะแนน 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.00

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา
ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านนโยบายการบริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขต ได้สนองนโยบายโครงการโรงเรียนวิถีพุทธจาก สพฐ. ไว้ในแผนกลยุทธ์ มีการจัดประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนวิถีพุทธ ส่งหนังสือติดตาม และจัดทำข้อมูลของแต่ละโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยผู้บริหารสถานศึกษาได้สนองนโยบายโดยกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินการ และรองรับการประเมิน มีนโยบายให้นักเรียน และบุคลากรร่วมกันทำกิจกรรมตามหลักธรรมของศาสนา โดยเน้นในการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม ได้ดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหาร เพื่อบรรลุเป้าหมายโรงเรียนวิถีพุทธ นำนโยบายการมีส่วนร่วมโดยใช้หลักบรรณานุกรมหลักวิถีพุทธ และหลักไตรสิกขาทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้ ได้มอบหมายให้ครูดูแลรับผิดชอบดำเนินการตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ และติดตามพฤติกรรมของนักเรียน ครูผู้สอนได้เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา ความสนใจในการปฏิบัติหน้าที่ผู้รับผิดชอบดูแลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ดำเนินการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร นักเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมวิถีพุทธในโรงเรียนเป็นผู้นำ หรือได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมทางศาสนา ตัวแทนผู้ปกครอง มีส่วนสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ และตัวแทนชุมชน มีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานและการทำกิจกรรมตามโครงการ ฯ ของสถานศึกษา

2. ด้านการวางแผนการดำเนินการ พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขตได้มีหนังสือแจ้งเตือนให้โรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโรงเรียนวิถีพุทธรับทราบ และปฏิบัติในแต่ละรอบของการประเมินพบว่าผู้อำนวยการหรือครูผู้รับผิดชอบโรงเรียนวิถีพุทธไม่ใส่ใจ ไม่เห็นความสำคัญที่จะเข้ามารายงาน การประเมินผ่านระบบตามกำหนดเวลา จึงทำให้ไม่ทันรอบของการประเมิน และนโยบายขาดความต่อเนื่อง และการขาดงบประมาณในการอบรมพัฒนาให้ผู้รับผิดชอบที่เข้ามาดูแลระบบเข้าใจระบบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธได้ ในส่วนผู้บริหารสถานศึกษา ได้เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน หรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับวิถีพุทธในแผนปฏิบัติการประจำปี โรงเรียนมีปัญหาดำเนินการตามอัต

ลักษณะ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธไม่สามารถปฏิบัติได้ทั้งหมด และโรงเรียนมีข้อจำกัด ในการดำเนินการตามโครงการวิถีพุทธ เพราะขาดงบประมาณสนับสนุน ครูผู้สอน มีส่วนร่วมในการ วางแผนการดำเนินการร่วมกับคณะผู้บริหาร การปฏิบัติหน้าที่ตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ และความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการปฏิบัติหน้าที่ นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ ตัวแทนผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนและกิจกรรมวิถีพุทธ ตัวแทนชุมชน มีโอกาสเข้าร่วมประชุมวางแผน การดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา

3. ด้านการนิเทศติดตามผล พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขต ได้มอบหมายงานภาระหน้าที่ให้กับศึกษานิเทศก์หรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ นิเทศ ติดตามผลการประเมินไปยังโรงเรียน วิถีพุทธต่าง ๆ การนิเทศติดตามประเมินผลของสำนักงานเขตพื้นที่ยังพบปัญหาในเรื่องอัตลักษณ์บางตัวชี้วัด เช่น การมีพระพุทธรูป การมีพระมาสอน การใส่ชุดขาว การสอบธรรมศึกษา และการรับประทานอาหารมังสวิรัต มีการติดตามประเมินผล แต่ยังขาดการลงพื้นที่ไปเพื่อติดตามสอบถามถึงผลการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ติดตามการดำเนินการตามโครงการวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนมีปัญหาการดำเนินการตามอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่สามารถปฏิบัติได้ทั้งหมด และโรงเรียนมีข้อจำกัด เพราะขาดงบประมาณสนับสนุน ครูผู้สอน ได้รับการอบรม ชี้แจงนิเทศ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ได้ติดตามการนิเทศสภาพปัจจุบันการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ นักเรียน ได้รับการอบรม ชี้แจงให้ความรู้เรื่องการนิเทศ การรายงานผลการดำเนินงานโรงเรียน วิถีพุทธ มีส่วนร่วมในการทำให้โรงเรียนบรรลุผลการประเมินอัตลักษณ์ด้านต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ตัวแทนผู้ปกครอง บางส่วนได้รับการอบรม ชี้แจงให้ความรู้เกี่ยวกับการรายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมใน การพัฒนาอัตลักษณ์ ตัวแทนชุมชน บางส่วนไม่ได้มีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามผล ไม่ทราบผลการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ แต่ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาอัตลักษณ์

4. ด้านปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและข้อเสนอแนะ พบว่า นโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขต ขาดความต่อเนื่อง จึงทำให้ขาดงบประมาณในการพัฒนาในด้าน

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียนวิถีพุทธ การประเมินอัตลักษณ์ไม่ควรเน้นแต่เอกสาร ควรเน้นลงพื้นที่ดูสภาพจริง ควรปรับอัตลักษณ์ใหม่ ให้เหมาะสมกับสังคมพหุวัฒนธรรม ขาดการกระตุ้นเตือน ขาดการช่วยเหลือโรงเรียน และขาดการติดตาม การประเมิน และเป็นโครงการที่ไม่ค่อยได้รับความสนใจและควรมีการแนะนำ ฝึกหัด เพิ่มเติมความรู้แก่ผู้รับผิดชอบโครงการผู้บริหารสถานศึกษา เสนอแนะว่าผู้บริหารจากเขตพื้นที่การศึกษาควรลงมานิเทศ ชี้แจง แก่ครูผู้รับผิดชอบโครงการ และควรประเมินผลผลิตคือนักเรียนมากกว่าที่จะประเมินอัตลักษณ์ ครูผู้สอน เสนอแนะว่าควรมีความชัดเจนในเรื่องของการตีค่าหรือประเมินอัตลักษณ์ มีกระบวนการการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของโครงการอย่างเป็นระบบ และควรมีพระที่มีความรู้ความสามารถมาสอนประจำ นักเรียน อยากให้มีห้องจริยธรรม แหล่งความรู้ทางศาสนาพุทธประจำโรงเรียน ตัวแทนผู้ปกครอง เสนอแนะว่าควรเน้นอัตลักษณ์ที่ทำให้นักเรียนสนใจธรรมมากขึ้น ควรมีพระมาสอนประจำ ตัวแทนชุมชน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ และเห็นว่าอัตลักษณ์บางประการไม่สามารถปฏิบัติได้ เช่น การทานอาหารมังสวิรัต

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบและวิเคราะห์โรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ และศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา จึงสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

ผลเปรียบเทียบโรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียน ที่มีผลคะแนนระดับมากที่สุด สามารถดำเนินการผ่านเกณฑ์การประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ และโรงเรียนที่มีผลคะแนนระดับน้อยที่สุด ไม่สามารถดำเนินการได้ตาม การประเมินอัตลักษณ์ ซึ่งสาเหตุสืบเนื่องมาจากโรงเรียนดังกล่าวได้ตั้งอยู่ที่ของสังคมพหุวัฒนธรรม โดยมีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ที่ประชากรนับถือศาสนาอิสลาม และผู้บริหารสถานศึกษานับถือศาสนาอิสลาม จึงเป็นเหตุให้การดำเนินการ

ตามอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่ผ่านการประเมินตามตัวชี้วัดทางด้านกายภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3, 2560)

ผลการวิเคราะห์โรงเรียนที่มีผลคะแนนการประเมินอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ รอบประเมิน 12 เดือน ปี 2560 ข้อมูลจาก ARS 7 (2) และ ARS 15 (1) ที่มีระดับคะแนนมากที่สุด แยกเป็นรายด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ด้านกิจกรรมวันพระ และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธพบว่า โรงเรียนที่มีผลคะแนนระดับมากที่สุด สามารถดำเนินการตามอัตลักษณ์ 29 ประการสู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านกายภาพ ได้คะแนน การประเมินสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระประวิทย์ สมสนุก และคณะ (พระประวิทย์ สมสนุก และคณะ, 2549) ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสำนักงานนวัตกรรม การจัดการศึกษากระทรวงศึกษาธิการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านกายภาพอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมพร บำรุงผล (อัมพร บำรุงผล, 2549) ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธดีเด่นและวิถีพุทธทั่วไปของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านกายภาพอยู่ในระดับมาก และโรงเรียนที่มีผลคะแนนระดับน้อยที่สุด สามารถดำเนินการตามอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ได้คะแนนการประเมินสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับพัชรพร เทติธรรมไพศาล (พัชรพร เทติธรรมไพศาล, 2550) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ กว้างไกลให้ความสำคัญด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีความคิดริเริ่มในการปฏิบัติงาน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านการปฏิบัติงานและด้านคุณธรรม ควรให้คำปรึกษาที่ดีแก่บุคลากรพยายามกระตุ้นการทำงานของบุคลากรอยู่เสมอและต้องปรับตนให้เข้ากับบุคลากรในโรงเรียน และบุคคลภายนอกได้ดี ควรมีการจัดระบบการบริหารงานที่ชัดเจน จัดให้มีการนิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ และมีการสร้างแบบแผนวัฒนธรรมที่ดีปฏิบัติสืบทอดกันไปในโรงเรียน จึงจะทำให้การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐ

กิตติ์ ศรีสันต์ (ณัฐกิตติ์ ศรีสันต์, 2548) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตามแนวการดำเนินงาน 5 ด้าน คือ ด้านศักยภาพ สภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมพื้นฐาน วิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการและเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในภาคตะวันออกเฉียงใต้และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ผลการศึกษาพบว่าโรงเรียนวิถิพุทธจะประสบความสำเร็จต้องพัฒนาที่ตัวบุคลากร คือ ครูก่อน ครูต้องเป็นครูวิถิพุทธจริง ๆ หรือไม่ก็จะต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กันกับเด็กนักเรียน

ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ จังหวัดสงขลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขต ได้สนองนโยบายโครงการโรงเรียนวิถิพุทธจาก สพฐ. ไว้ในแผนกลยุทธ์ เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้กำหนดให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติ ตามแผนกลยุทธ์โดยกำหนดให้เน้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม มีการจัดประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนวิถิพุทธ ส่งหนังสือติดตาม จัดทำข้อมูลของแต่ละโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ โดยผู้บริหารสถานศึกษาได้สนองนโยบายโดยกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินการ และรองรับการประเมิน มีนโยบายให้นักเรียน และบุคลากรร่วมกันทำกิจกรรมตามหลักธรรมของศาสนา โดยเน้นในการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม ได้ดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหาร เพื่อบรรลุเป้าหมายโรงเรียนวิถิพุทธ ครูผู้สอน มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการร่วมกับคณะผู้บริหาร การปฏิบัติหน้าที่ตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ และความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการปฏิบัติหน้าที่ นักเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมวิถิพุทธในโรงเรียนเป็นผู้นำ หรือได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมทางศาสนา ตัวแทนผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนและกิจกรรมวิถิพุทธ และเห็นว่าแผนการดำเนินการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติได้ ตัวแทนชุมชน มีโอกาสเข้าร่วมประชุมวางแผนการดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา

ปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ จังหวัดสงขลา การนิเทศติดตามประเมินผลของสำนักงานเขตพื้นที่ยังพบปัญหาในเรื่องอัตลักษณ์บางตัวชีวิต เช่น การมีพระพุทธรูป การมีพระมาสอน การใส่ชุดขาว การสอบธรรมศึกษา และการรับประทานอาหารมังสวิรัต มีการติดตามประเมินผล แต่ยังขาดการลงพื้นที่ไปเพื่อติดตาม ผู้อำนวยการหรือครูผู้รับผิดชอบโรงเรียนวิถิพุทธไม่ใส่ใจ ไม่เห็นความสำคัญที่จะเข้ามารายงานการประเมินผ่านระบบตามกำหนดเวลา จึง

ทำให้ไม่ทันรอบของการประเมิน และนโยบายขาดความต่อเนื่อง และการขาดงบประมาณในการอบรมพัฒนาให้ผู้รับผิดชอบที่เข้ามาดูแลระบบเข้าใจระบบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธได้ ไม่ได้เก็บไฟล์งานแบบรายงานผลการประเมินจากทางโรงเรียนไว้ จึงไม่มีการจัดระบบสารสนเทศ โรงเรียนมีปัญหาดำเนินการตามอัตลักษณ์ 29 ประการ ไม่สามารถปฏิบัติได้ทั้งหมด การประเมินอัตลักษณ์ไม่ควรเน้นแต่เอกสาร ควรเน้นลงพื้นที่ดูสภาพจริง ควรปรับอัตลักษณ์ใหม่ ให้เหมาะสมแก่สังคมพหุวัฒนธรรม

สรุป

การดำเนินการตามอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ในบางอัตลักษณ์ โรงเรียน ไม่สามารถปฏิบัติได้ จึงสมควรมีการปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ใหม่เพื่อให้เข้ากับสังคมพหุวัฒนธรรม หรือควรเปลี่ยนแปลงวิธีการประเมินอัตลักษณ์ โดยเน้นการพัฒนาคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่เป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ มากกว่าการประเมินทางด้านกายภาพ และผู้บริหารควรให้ความสำคัญและจริงจังกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อให้โรงเรียนได้ผ่านเกณฑ์ การประเมินตามอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดกิจกรรมประจำสัปดาห์ เช่น การสวดมนต์สรภัญญะ การไหว้พระสวดมนต์เป็นเพียงอย่างย่อ และทำบุญตักบาตรในวันพระ กิจกรรมนักเรียนควรเป็นกิจกรรมที่ครูกับนักเรียนร่วมกันจัดขึ้น ตามความสนใจและความถนัด มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน เป็นกิจกรรมที่ก่อประโยชน์กับนักเรียนโดยตรง เพื่อพัฒนานักเรียนทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของโรงเรียนด้วย

1.2 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อการนิเทศติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยจัดตั้ง คณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา จัดให้มีการประชุม สัมมนาเพื่อชี้แจงผู้ปกครองถึงแนวทางการดำเนินงานตามหลักไตรสิกขา รวมถึง

เปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็นร่วมด้วย ตลอดจนเชิญผู้นำโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมาร่วมประชุมกับคณะกรรมการการศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการให้เข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้สภาวะทางธรรม หรือจิตใจแก่บุคลากรและนักเรียน โดยการอบรมปฏิบัติธรรมเพื่อปลูกฝังให้บุคลากรมีจิตใจที่ตั้งมั่นในศีลธรรม มีศรัทธา พร้อมทั้งจะเรียนรู้และเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ตลอดจนสร้างแรงจูงใจ โดยการให้รางวัลหรือเกียรติบัตรสำหรับผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จัดประชุมผู้ปกครอง นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเพื่อทราบปัญหาและแนวทางแก้ไข นำเอาข้อ ปรับปรุงหรือชี้แนะที่ได้นั้นมาพัฒนางานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธต่อไป พร้อมกันนี้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เน้นความเป็นวิถีพุทธ มีการจัดสถานที่ ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรมให้ครูและนักเรียนอย่างพอเพียง

1.5 คณะกรรมการสถานศึกษา ควรขอความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนเข้ามาใช้ เช่น การเทศนา การจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่เน้นการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ มีการยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงประกอบการเรียนรู้ พัฒนาครูผู้สอนให้เข้าถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งอาจทำได้โดยการจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ถ่ายทอดประสบการณ์ เพื่อให้ซึมซับและค่อย ๆ ยอมรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวิถีพุทธ

1.6 คณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีการกำหนดนโยบายการสร้างสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียนให้มีบรรยากาศเป็นธรรมชาติ เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อความพร้อมในการเรียนรู้ รวมถึงขอความร่วมมือจากองค์กรศาสนาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวิถีพุทธของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นควรดำเนินการเป็นกิจวัตร และจัดตั้งผู้รับผิดชอบและประเมินผลด้วย

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 เนื่องจากพบว่ามีปัญหาเรื่องการขาดงบประมาณในการบริการโรงเรียนวิถีพุทธ จัดบรรยากาศโรงเรียนวิถีพุทธ แหล่งเรียนรู้ และกิจกรรม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร

ควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนในการพัฒนา ปรับปรุง การบริหารงานโรงเรียนวิถีพุทธให้พอเพียงกับการพัฒนา

2.2 เนื่องจากพบว่าครูไม่ได้รับการอบรมให้ความรู้เรื่องโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรวางแผนกำหนดนโยบาย สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรมอย่างทั่วถึง เพื่อให้ครูรวมทั้งบุคลากรในโรงเรียนมีความเข้าใจและมีแนวปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ตระหนักถึงความสำคัญ ศรัทธา และมีเจตคติที่ดีต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธมากขึ้น

2.3 เนื่องจากพบว่า การให้ความสำคัญและเห็นความสำคัญต่อครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนั้นน้อย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักไตรสิกขา โดยสนับสนุนครูพระสอนศีลธรรมให้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงาน จัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ พร้อมทั้งจัดหาสื่อ อุปกรณ์และค่าพาหนะให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

2.4 เนื่องจากพบว่าขาดการนิเทศติดตามผลการรายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมจัดทำแผนปฏิบัติการ/โครงการ กิจกรรม มีการประชุม สัมมนา เพื่อสร้างความร่วมมือทุกฝ่ายมีระบบนิเทศ ติดตาม กำกับ ดูแล มีการตรวจสอบและประเมินผลเพื่อนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

2.5 ควรนำหลักวิถีพุทธมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ และความประพฤติ พร้อมบูรณาการหลักสูตรการเรียนการสอนให้เข้ากับหลักพุทธธรรมอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อการวิจัยต่อไป ดังนี้

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก ในบริบทของสถานศึกษา ที่เป็นสถานศึกษาคุณธรรมชั้นนำหรือโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทานถึงกระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองที่นำบุตรหลานมาเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ รวมถึงนักเรียนได้รับความพึงพอใจสูงสุดด้วย

3.2 ควรศึกษาถึงแนวทางในการสร้างเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อทราบกระบวนการพัฒนาในการดำเนินกิจกรรม การยอมรับ การเปลี่ยนนวัตกรรม รูปแบบการศึกษาแนวใหม่ตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูป การศึกษา โดยยึดหลักคุณธรรม ซึ่งจะส่งเสริม ให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้อย่างบูรณาการ อีกทั้ง สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันด้วย

3.3 ควรศึกษาประเมินผลการดำเนินงานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธที่เข้าร่วม โครงการเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดการรูปแบบการบริหาร การศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

3.4 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการ พัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน เขตภาคใต้

3.5 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในพื้นที่บริบทสังคม พหุวัฒนธรรม

3.6 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้าน จริยธรรม แก่นักเรียนตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

3.7 ควรมีการศึกษาวิจัย เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินการ และรูปแบบการบริหาร ของโรงเรียน ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ และโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียน วิถีพุทธ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. (2551). กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 9 ตามมติคณะรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ณัฐกิตติ์ ศรีสันต์. (2548). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ใน ภาคตะวันออก. มหาคณบดี สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พระประวิทย์ สมสนุก และคณะ. (2549). การศึกษาการบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พัชรพร เทิดธรรมไพศาล. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนวิสุทธิพุทธการวิเคราะห์เชิงปริมาณและคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1. (2560). รายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิพุทธ ประจำปี 2560. สงขลา. สงขลา: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2. (2560). รายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิพุทธ ประจำปี 2560. สงขลา. สงขลา: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. (2560). รายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิพุทธ ประจำปี 2560. สงขลา. สงขลา: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา.
- สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาสงขลา เขต 16. (2560). รายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิพุทธ ประจำปี 2560. สงขลา: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา.
- สำนักงานศึกษาธิการสงขลา. (2560). รายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิพุทธ ประจำปี 2560. สงขลา: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2560). ข้อมูลโรงเรียนวิสุทธิพุทธจังหวัดสงขลา. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2560 จาก : <http://www.vitheeбуд्धा.com>.
- อัมพร บำรุงผล. (2549). การบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.

รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8*

A MODEL OF BUDDHIST EMPOWERMENT FOR SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA 8

ทัศนีย์ นิลผึ้ง

Tassanee Nilphung

สมศักดิ์ บุญปู

Somsak Boonpu

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

อุทัย สติมัน

Uthai Satiman

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

Suan Dusit Rajabhat University, Thailand

อำนาจ บัวศิริ

Amnang Bousiri

นักวิชาการอิสระ

Independent scholar, Thailand

E-mail: krutassanee18@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

* Received 4 June 2019; Revised 27 June 2019; Accepted 27 June 2019

มัธยมศึกษา เขต 8 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 ราย เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง ด้วยการสัมภาษณ์รายบุคคล และการจัดทำสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 17 รูป/คน เลือกแบบเจาะจงวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จำนวน 400 รูป / คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาอุปสรรค พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ด้านนโยบายการเสริมสร้างพลังอำนาจ อยู่ในระดับมาก 4.35 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า มีการประเมินผลโครงการในการพัฒนาบุคลากร 4.45 รองลงมา คือ มีการคำนึงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายหลักของโรงเรียน 4.44 และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ 4.23

2. แนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ได้แก่ ทฤษฎีลำดับความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Needs) และสังคหวัตถุ 4 โดยการนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักคิด เพิ่มความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน มีความเจริญเติบโตทั้งทางด้านพฤติกรรมจิตใจและปัญญา ปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ของโรงเรียนอันนำมาซึ่งความอยู่รอด และจากแบบสอบถามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า ขั้นตอนการบูรณาการกับสังคหวัตถุ 4 ผลที่ได้คือ บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ถูกวิธี มีประโยชน์ และถูกธรรม ขึ้นการฝึกอบรมบูรณาการกับสังคหวัตถุ 4 ผลที่ได้ คือ ผู้บริหารจะได้รับการปรับพฤติกรรม เพิ่มความมั่นใจ มีความละเอียดรอบคอบมากขึ้น และขั้นการพัฒนาบูรณาการกับสังคหวัตถุ 4

ผู้บริหารจะได้รับการพัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิตใจ พัฒนาความคิดหรือสติปัญญาในระดับที่สูงขึ้น เมื่อผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผ่านรูปแบบการบูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 แล้ว ผู้บริหารจะเป็นผู้ประกอบไปด้วย T เป็นคนเก่ง G เป็นคนดี H เป็นคนมีความสุข ในระดับที่สูงขึ้น บรรลุตามแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ทุกประการ

คำสำคัญ: รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจ, หลักพุทธธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research is 1) to study the empowerment condition according to the Buddhist principles For school administrators 2) to develop a model of empowerment according to Buddhist principles For school administrators 3) to present a model of empowerment according to Buddhist principles For school administrators Under the Office of Secondary Educational Service Area 9 Qualitative and quantitative research Qualitative research 17 key informants selected from specific experts Data collection tools are structured in-depth interviews. With individual interviews And the preparation of specific group discussions of 16 images / person Inductive data analysis Quantitative research The sample group is secondary school personnel. Under the Office of Secondary Educational Service Area, District 8, number 400, figure / person. The instrument used is a questionnaire. Data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of the research found that:

1. conditions and problems and obstacles found that the opinions about the empowerment model according to Buddhist principles For school administrators Under the Office of Secondary Education Area 8 4.35 and when considering each item Sort by average, descending, found that the evaluation of

the project in personnel development 4.45, followed by the consideration of vision, mission and the main goal of the school 4.44 and the average mean is the development of personnel for Quality 4.23

2. Concepts, theories and principles of Buddhism That is in line with the empowerment of Buddhism For school administrators under the Office of Secondary Educational Service Area 9, namely the Hierarchy of Needs and 4 Objects By bringing the teachings of the Lord Buddha as the main idea Increasing knowledge and expertise in operations with growth in behavior, mind and intelligence. Adjusted according to the situation of the school which leads to survival and from the main questionnaire of Sangkhavat 4, it was found that the overall picture was at a high level in all aspects.

3. The form of empowerment according to Buddhist principles for school administrators under the Office of Secondary Educational Service Area 9, it was found that the integration process with Sangkhavat 4 resulted in knowledgeable personnel. Correct understanding, correct methods, usefulness and fairness, integrated training process with Sangkhavat 4 The result is that the executives will be adjusted behavior. Increase confidence with more thorough resolution And the development process of integration with Sangkhavat 4, administrators will develop behavior, develop minds, develop ideas or intellect at a higher level. When school administrators Under the Office of Secondary Educational Service Area, District 8 through the form of integration under the Sangkhawattana 4, then the executives will be comprised of T as a talented person, G is a good person, H is happy At a higher level Achieve according to the principles of integrating Buddhism in order to strengthen the power according to the principles of Buddhism For school administrators under the Office of Secondary Educational Service Area 9 in all respects

Keywords: Model of Empowerment, Buddhist, Administrators

บทนำ

การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับครู จะก่อให้เกิดความยึดมั่นผูกพันและมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน มีความพึงพอใจในการทำงาน ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน อันส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักเรียน ครูจะมีลักษณะเช่นนี้ได้ ผู้บริหารต้องใช้กลยุทธ์ในการให้แรงจูงใจ คือ ให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ให้อิสระในการทำงาน ให้การสนับสนุนส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้ขวัญและกำลังใจ ให้การยกย่องยอมรับ ให้ออกาสในการพัฒนาตนเอง รวมทั้งมีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ซึ่งลักษณะดังกล่าว จะทำให้ครูมีความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่าและอำนาจในการทำงาน ดังนั้น ผู้บริหารจึงเป็นตัวการสำคัญในการเสริมสร้างอำนาจให้กับครู เพื่อให้ครูทำหน้าที่ได้อย่างเข้มแข็งจริงจัง มีพลังอำนาจในการทำงาน ครูต้องได้รับการสนับสนุนทั้งปัจจัยและกระบวนการ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ทั้งในด้านผู้เรียนและสถานศึกษา (Lee, In – Sook, and Charles M, 1994) ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาได้ผลบรรลุตามเป้าหมายและเจตนารมณ์ของหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างเสริมอำนาจการทำงานของครู โดยการส่งเสริมให้การสนับสนุนในสิ่งที่เป็เหตุปัจจัย สภาวะการณ์ หรือวิธีการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาสร้างเสริมอำนาจที่มีอยู่ในตัวครูและบุคลากรให้เพิ่มมากขึ้น และใช้พลังอำนาจนั้นให้เกิดประโยชน์ในการทำงานตามบทบาท ภาระหน้าที่อย่างมีความสุข (มนตรี จุฑาวัฒน์พล, 2543) ลักษณะครูที่สังคมต้องการมีคุณธรรมจริยธรรม วิทยุณและความเป็นครู และไม่ทำร้ายรังแกนักเรียน มีความสามารถจัดการและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ มีความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบมีภาวะผู้นำและความสามารถในการบริหารจัดการ เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำด้านความคิดและความรู้ในชุมชน ประกอบด้วยครูที่มีประสบการณ์สามารถปฏิบัติจริงได้ในงานของครู มีความรอบรู้ในวิชาการ ครูที่ทันโลกทันเหตุการณ์ ครูที่รู้จักคิดค้นคว้า รู้จักเลือกรับเลือก ปฏิเสธในกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม สาธารณะ มุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่วนรวม มีความรัก ความศรัทธาและใส่ใจต่อการพัฒนาวิชาชีพครู การจะช่วยเหลือให้ครูมีคุณลักษณะตามคาดหวังและความต้องการของสังคม ต้องทำให้ครูมีพลังอำนาจการทำงานที่ทำให้ครูสามารถเรียนรู้ พัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเอง เปลี่ยนแปลงวิธีคิด วิธีทำงาน สามารถศึกษาวิจัยและพัฒนาความรู้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ทั้งที่เป็นเครือข่ายทางเทคโนโลยีและองค์กรบุคคล เพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการทำงานด้านการให้การศึกษา (อมรวิรัช นาคทรรพ, 2545)

ปัจจุบันพบว่า ความพึงพอใจของครูมีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจในการทำงานทุกกระบวนการ และการมีส่วนร่วมยังก่อให้เกิดผลกระทบด้านขวัญและกำลังใจ หรือ 1. การได้รับอำนาจ คือ ครูได้รับข้อมูลข่าวสาร การส่งเสริมสนับสนุน และทรัพยากรจากสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่มีให้ไม่ทั่วถึง เช่น อุปกรณ์ทางด้านการสื่อสาร แผนการจัดการเรียนการสอน คู่มือและเทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ เนื่องจากสภาพทางด้านภูมิศาสตร์ของที่ตั้งสถานศึกษาแตกต่างกัน สถานศึกษาในเขตพื้นที่ที่มีจำนวนครูแตกต่างกัน และงบประมาณที่ได้ในการบริหารมีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้การได้รับอำนาจทางด้านที่กล่าวมาไม่สะดวกเท่าที่ควร 2. การได้รับโอกาส คือ ครูได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การเพิ่มพูนความสามารถและทักษะ ได้รับคำยกย่องชมเชย การยอมรับ ที่ปฏิบัติงานอยู่น้อย เนื่องจากขาดการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู 3. การได้รับอิสระ คือ ครูไม่ได้รับการยอมรับทางแนวความคิดเนื่องจากผู้บริหารใช้การบริหารงานแบบขาดการมีส่วนร่วม 4. การได้รับความไว้วางใจ คือ ครูไม่ได้รับมอบหมายงานตามที่ตนเองมีความสามารถ ผู้บริหารมอบหมายงานเฉพาะผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้บริหาร 5. การได้รับความเคารพนับถือ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาไม่รับฟังความคิดเห็นของครู หรือ ผู้ปฏิบัติงานโดยตรงมักรับฟังความคิดเห็นของคนเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

จากประเด็นปัญหาทั้ง 5 ที่กล่าวมาย่อมจะส่งผลต่อการทำงานของครูโดยตรง และยังกระทบถึงคุณภาพการศึกษาของนักเรียนอีกด้วย จึงต้องมีการพัฒนาการปฏิบัติของครูในการเสริมสร้างพลังอำนาจ การทำงานทางด้านการพัฒนาบุคลากรครูให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยดำเนินการดังนี้คือ จัดอบรมสัมมนาทางด้านวิชาการ การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ บุคลากรครูที่ได้รับการพัฒนาจึงเกิดความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้กับนักเรียนของตนที่รับผิดชอบมี ความรู้ ความคิดเพิ่มขึ้นในการนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในด้านการดำเนินชีวิต ท้นต่อเหตุการณ์ปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูงและด้านทางจิตใจอารมณ์ ควบคู่กับคุณธรรมที่เกิดกับตัวนักเรียนในสถานศึกษาของบุคลากรครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 เพื่อ

จะได้นำผลของการศึกษาไปเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ การวางแผน และโครงการโดยเฉพาะแผนพัฒนาบุคลากรสายผู้สอน ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการด้านการศึกษาให้เกิดคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8” ในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากการเก็บแบบสอบถาม (Questionnaire) และ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานและการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบเบื้องต้น ก่อนที่จะนำเสนอกรรมการที่ปรึกษาเพื่อให้คำชี้แนะแล้วนำเสนอต่อเวทีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์สุดท้ายนำรูปแบบที่ได้นำเสนอต่อเวทีประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นมาตรฐานก่อนที่นำเสนอผลงานวิจัยต่อสาธารณะในลำดับต่อไป

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา, รองผู้บริหารสถานศึกษา, หัวหน้ากลุ่มสาระ และครูผู้สอน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ในจังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรี 55 โรงเรียน จำนวน 3,328 คน ผู้วิจัยใช้สูตรทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญระดับบริหาร รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 8 จำนวน 17 รูป/คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 16 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ประเภทได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสอบถาม และ 3) การจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 สร้างแบบสัมภาษณ์ตามทฤษฎีและกรอบแนวคิดของการวิจัยโดยมีลักษณะเป็นข้อคำถามที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาทั่วไปและรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ตามหลักธรรม คือ สังคหัตถ์ 4 กับวิธีการการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 และรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 8 ข้อ และนำข้อมูลที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของประเด็นการสัมภาษณ์ที่เหมาะสม

2.2 นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและนำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งก่อนนำไปใช้จริงเมื่อได้แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วผู้วิจัยจึงนำแบบสัมภาษณ์นั้นไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้บริหาร, ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน ซึ่งรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวตามข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์โดยประเด็นคำถามผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นเนื้อหาที่สัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย

2.2.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จากพระไตรปิฎก หนังสือ เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1.1 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

2.2.1.2 กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.2.1.3 สร้างเครื่องมือและนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

2.2.1.4 นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

2.2.1.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

2.2.1.6 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ศึกษาตีความ อธิบายความ และแปลความหมายตามนัยที่ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงออกมาในการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ซึ่ง 3 ข้อแรกจะเป็นการวิเคราะห์ (Analysis) และ 3 ข้อหลังจะเป็นการสังเคราะห์ (Synthesis)

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้ ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งระดับคำตอบในประเด็นเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ออกเป็น 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาอุปสรรคการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ในปัจจุบันพบว่า มีปัญหา โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า เนื่องจากในบางกรณีไม่สามารถใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมได้ เนื่องจากเหตุผลบางประการ เพราะในการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากในบางกรณีเราไม่อาจใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมได้ เนื่องมาจากเหตุผลบางประการ ประกอบกับแนวคิดและการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ (นักเรียน – ครู) จะสนใจเรื่องตนมากกว่าส่วนรวม จึงอยากให้ร่วมกิจกรรมมากขึ้น แนวคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลแตกต่างกันจึงยากที่จะนำการเสริมสร้างพลังอำนาจปรับใช้ได้กับทุกคน เพราะในการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากในบางกรณีเราไม่อาจใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมได้ เนื่องมาจากเหตุผลบางประการ การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากไม่สามารถใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมได้ด้วยเหตุผลบางประการเกี่ยวกับตัวผู้บริหารและผู้ร่วมงาน แนวคิดและการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่จะสนใจเรื่องงานของตนเองมากกว่างานของส่วนรวมและชุมชน การเสริมสร้างพลังอำนาจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากหลักพุทธธรรมที่นำมาเสริมพลังไม่สามารถทำให้ทุกคนพึงพอใจในระดับที่เท่ากันได้ และในบางเหตุการณ์ไม่สามารถใช้หลักธรรมดังกล่าวได้ ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ตลอดจนถึง ผู้บริหารบางท่านไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาได้ด้วยดีหรือเข้าไม่ถึงผู้ใต้บังคับบัญชา

2. รูปแบบการพัฒนาที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะสูงสุด คือ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพราะจะทำให้ผู้รับการพัฒนา ได้เรียนรู้จากการฟังและการปฏิบัติจริงอย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์สูงสุด การจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการเสริมทักษะ ทำให้ได้รับความรู้พร้อม ๆ กับการผ่อนคลาย ทั้งยังได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับงานอีกด้วย นอกจากนี้การฝึกอบรมยังเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อการพัฒนาตนเองนำไปเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของตน การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทำให้ได้ลงมือปฏิบัติจริง ยิ่งทำให้เข้าใจ หรือหากไม่เข้าใจก็สามารถซักถามหาคำตอบได้ทันที เป็นการพัฒนาที่ตรงเป้าหมายมากที่สุด การศึกษาดูงาน ก็เป็นการพัฒนาอีกวิธีหนึ่ง ที่ทำให้ได้เห็นของจริง ได้

สัมผัสของจริง มิใช่สิ่งที่เป็นเพียงตัวหนังสือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เป็นการเพิ่มทักษะ ประสบการณ์และการเรียนรู้จากผู้อื่น เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ แนวคิดทำให้เกิดการพัฒนาได้โดยตรง เป็นวิธีการพัฒนาที่ทำให้เห็นเทคนิค รูปแบบ วิธีการปฏิบัติงาน ที่สามารถนำเอาความรู้ นั้น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อ พัฒนาสมรรถนะของตนเองด้วยรวมถึงการให้คำปรึกษา การสอนงานและระบบพี่เลี้ยง หรือ การมอบหมายงาน ที่อยู่บนสมมติฐานว่า ผู้มอบหมายงาน สามารถสอนงานหรือมอบหมายงาน ที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้รับการพัฒนา

3. รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ขั้นตอนการบูรณาการกับสังคหวัตถุ 4 ผลที่ได้คือ บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ถูกวิธี มีประโยชน์ และถูกธรรม ขั้นการ ฝึกอบรมบูรณาการกับสังคหวัตถุ 4 ผลที่ได้คือ ผู้บริหารจะได้รับการปรับพฤติกรรม เพิ่มความ มั่นใจ มีความละเอียดรอบคอบมากขึ้น และขั้นการพัฒนาบูรณาการกับสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหาร จะได้รับการพัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิตใจ พัฒนาความคิดหรือสติปัญญาในระดับที่สูงขึ้น เมื่อ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผ่านรูปแบบการ บูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 แล้ว ผู้บริหารจะเป็นผู้ประกอบไปด้วย T เป็นคนเก่ง G เป็นคนดี H เป็นคนมีความสุข ในระดับที่สูงขึ้น บรรลุตามแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อ เสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ทุกประการ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาอุปสรรคการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธ ธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ใน ปัจจุบันพบว่า มีปัญหา โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า เนื่องจากในบางกรณีไม่สามารถใช้การ เสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมได้ เนื่องจากเหตุบางประการ เพราะในการเสริมสร้าง พลังอำนาจผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากในบางกรณีเราไม่อาจใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจ ตามหลักพุทธธรรมได้ เนื่องจากเหตุผลบางประการ ประกอบกับแนวคิดและการดำเนินชีวิต ของคนรุ่นใหม่ (นักเรียน – ครู) จะสนใจเรื่องตนมากกว่าส่วนรวม จึงอยากให้ร่วมกิจกรรมมาก

ขึ้น แนวคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลแตกต่างกันจึงยากที่จะนำการเสริมสร้างพลังอำนาจปรับใช้ได้กับทุกคน เพราะในการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากในบางกรณีเราไม่อาจใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมได้ เนื่องจากเหตุผลบางประการ การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากไม่สามารถใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมได้ด้วยเหตุผลบางประการเกี่ยวกับตัวผู้บริหารและผู้ร่วมงาน แนวคิดและการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่จะสนใจเรื่องงานของตนเองมากกว่างานของส่วนรวมและชุมชน การเสริมสร้างพลังอำนาจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากหลักพุทธธรรมที่นำมาเสริมพลังไม่สามารถทำให้ทุกคนพึงพอใจในระดับที่เท่ากันได้ และในบางเหตุการณ์ไม่สามารถใช้หลักธรรมดังกล่าวได้ ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ตลอดจนถึง ผู้บริหารบางท่านไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาได้ด้วยดีหรือเข้าไม่ถึงผู้ใต้บังคับบัญชา โดยผลการวิจัยได้สอดคล้องกับนันทน์ทนต์ ศรีวิเศษ (นันทน์ทนต์ ศรีวิเศษ, 2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2” ผลการวิจัย พบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวม มีการประยุกต์ใช้ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการประยุกต์ใช้ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านหลักการครองงาน ด้านหลักการครองตน และด้านหลักการครองคน 2) การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า โดยภาพรวม ผู้บริหารและครูมีการประยุกต์ใช้ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักการครองงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักการครองตนและด้านหลักการครองงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.01 นั่นคือ ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมมากกว่าผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี

2. รูปแบบการพัฒนาที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะสูงสุด คือ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพราะจะทำให้ผู้รับการพัฒนา ได้เรียนรู้จากการฟังและการปฏิบัติจริงอย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์สูงสุด การจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการเสริมทักษะ ทำให้ได้รับความรู้พร้อม ๆ กับการผ่อนคลาย ทั้งยังได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับงานอีกด้วย นอกจากนี้การฝึกอบรมยังเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อการพัฒนาตนเองนำไปเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของตน การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทำให้ได้ลงมือปฏิบัติจริง ยิ่งทำให้เข้าใจ หรือหากไม่เข้าใจก็สามารถซักถามหาคำตอบได้ทันที เป็นการพัฒนาที่ตรงเป้าหมายมากที่สุด การศึกษาดูงาน ก็เป็นการพัฒนาอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ทำให้ได้เห็นของจริง ได้สัมผัสของจริง มีใช้สิ่งที่เป็นเพียงตัวหนังสือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เป็นการเพิ่มทักษะประสบการณ์และการเรียนรู้จากผู้อื่น เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวคิดทำให้เกิดการพัฒนาได้โดยตรง เป็นวิธีการพัฒนาที่ทำให้เห็นเทคนิครูปแบบ วิธีการปฏิบัติงาน ที่สามารถนำเอาความรู้นั้น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะของตนเองด้วยรวมถึงการให้คำปรึกษา การสอนงานและระบบพี่เลี้ยง หรือการมอบหมายงาน ที่อยู่บนสมมติฐานว่า ผู้มอบหมายงาน สามารถสอนงานหรือมอบหมายงานที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้รับการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา แซ่มช้อย (สุกัญญา แซ่มช้อย, 2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนากลยุทธ์การเสริมสร้างพลังอำนาจครู ในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า ที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่างจำนวน 215 คน ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การเสริมสร้างพลังอำนาจครู ในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วยกลยุทธ์ระดับนโยบาย 5 กลยุทธ์ กลยุทธ์ระดับโครงการ 5 โครงการ และกลยุทธ์ระดับกิจกรรม 5 กิจกรรม ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 สร้างความตระหนักในการทำวิจัยในชั้นเรียน กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาสมรรถนะครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบการจัดการงานวิจัยในชั้นเรียนกลยุทธ์ที่ 4

ใช้ KM เป็นฐานในการการขับเคลื่อนการวิจัยในชั้นเรียน กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนกับหน่วยงานภายนอก

3. รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ขั้นตอนการบูรณาการกับสังคหวัตถุ 4 ผลที่ได้คือ บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ถูกวิธี มีประโยชน์ และถูกระดม ขันการฝึกอบรมบูรณาการกับสังคหวัตถุ 4 ผลที่ได้คือ ผู้บริหารจะได้รับการปรับพฤติกรรม เพิ่มความมั่นใจ มีความละเอียดรอบคอบมากขึ้น และขันการพัฒนาบูรณาการกับสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารจะได้รับการพัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิตใจ พัฒนาความคิดหรือสติปัญญาในระดับที่สูงขึ้น เมื่อผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผ่านรูปแบบการบูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 แล้ว ผู้บริหารจะเป็นผู้ประกอบไปด้วย T เป็นคนเก่ง G เป็นคนดี H เป็นคนมีความสุข ในระดับที่สูงขึ้น บรรลุตามแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ทุกประการ โดยผลการวิจัยในข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตนา โนนหั่วรอ (มณีรัตนา โนนหั่วรอ, 2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประเมินเสริมสร้างพลังอำนาจเพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาของครูประจำการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการประเมินเสริมพลังอำนาจที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) การนำเข้าสู่กระบวนการฝึกอบรม (2) การดำเนินการฝึกอบรม ได้แก่ ขันเตรียมการ ขันนำเสนอเนื้อหา ขันฝึกปฏิบัติ ขันจุดประกาย และขันขยายความคิด (3) การติดตามการดำเนินการของการประเมินเสริมพลังอำนาจ 1) การประเมินเสริมพลังอำนาจเพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาเบื้องต้นประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ (1) แนวคิดและหลักฐานพื้นฐาน (2) วัตถุประสงค์ (3) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (4) เนื้อหา กิจกรรมประเมินเสริมพลังอำนาจ (5) กระบวนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมประเมินเสริมพลังอำนาจ และ (6) การประเมินผล 1) ผลการทดลองใช้รูปแบบการประเมินเสริมพลังอำนาจที่พัฒนาขึ้น พบว่า (1.1) ครูมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษาหลังฝึกอบรมมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (1.2) ครูมีคะแนนความสามารถในการเสริมพลังอำนาจการทำงานในตนเองหลังการฝึกอบรมมีค่าสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.01 (1.3) รูปแบบการประเมินเสริมพลังอำนาจเพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา มีเป็นประโยชน์ มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง และมีความเหมาะสม (1.4) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์และผู้เกี่ยวข้อง มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการประเมินเสริมพลังอำนาจเพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาในระดับมาก

สรุป

รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 บุคลากรต้องปรับกระบวนทัศน์ในการเสริมสร้างพลังอำนาจ ด้วยวิธีการเรียนรู้ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยนำหลักการและแนวคิดการทำงานที่เกิดผลแก่โรงเรียนสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหาร ตะวันตก ให้บุคลากรมีทักษะ (Skill) ความรู้ (Knowledge) ทักษะคิดคำนวณและความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง (Self - Concept) บุคลิกประจำตัวบุคคล (Trait) แรงจูงใจหรือแรงขับเคลื่อน (Motive) เพื่อให้การดำเนินการถูกต้องตามระเบียบและการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมบุคลากรให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่นตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ มุมมองของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หากสามารถทำได้จะเป็นมีประโยชน์ต่อโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา เขต 8 เป็นอย่างมาก การพัฒนาตนเองประกอบด้วย การอบรมและการสัมมนา การศึกษาดูงาน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้งาน มีความเจริญงอกงาม เมื่อคนทำงานอยู่ในโรงเรียนนาน ๆ แล้วไม่ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม จะเกิดการหยุดนิ่งเพราะวิชาการก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นตามลำดับ ดังนั้นบุคลากรของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา เขต 8 ต้องมีการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมสัมมนา หรือการศึกษาดูงานมาปรับร่วมกับความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ มีความก้าวหน้าต่อการเจริญก้าวหน้าของโลกในยุคปัจจุบันวิทยาการเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ ช่วยให้บุคลากรของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา เขต 8 ได้ขยัน ขยายความรู้ ความคิดตนเอง ในการพัฒนางานในปัจจุบัน สร้างแรงจูงใจกระตือรือร้นต่องาน ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมใหม่ ๆ มาใช้ในงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อประสิทธิภาพงานอย่างมาก การศึกษาดูงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา เขต 8 ที่มีการบริหารจัดการที่ดีและมีผู้นำที่

ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติหรือเป็นที่รู้จักกันดี การศึกษาจากโรงเรียนต้นแบบเพื่อเปิดโลกทัศน์ มาประยุกต์เป็นแนวทางการบริหารจัดการตนเอง รวมทั้งการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มด้วยกันเองแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความเป็นสังคมยุคข้อมูลข่าวสารมีมากขึ้นเครือข่ายโยงใยด้านข้อมูลข่าวสารจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น บุคลากรของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 8 ยุคใหม่ต้องสร้างเครือข่ายงานที่กว้างพร้อมที่จะร่วมมือกับทุกฝ่ายในรูปของหุ้นส่วนหรือพันธมิตร การสร้างเครือข่ายนอกจากจะเป็นการร่วมมือกันแล้ว ยังสามารถแข่งขันกันด้วยก็ได้ สามารถปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่อาเซียน ปรับโรงเรียนให้ก้าวทันโลก ที่เปลี่ยนไปทันอย่างเพียงพอพร้อมด้วยคุณภาพ สร้างความเป็นมาตรฐานแก่กิจการงานในโรงเรียน และเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 8 สามารถนำรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมไปบูรณาการส่งเสริมครูให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 นำรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมไปเป็นนโยบายส่งเสริมให้ผู้บริหารกระตุ้นรวมถึงส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนสามารถตอบสนองนโยบายของรัฐได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาหาประสิทธิภาพรูปแบบเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 8 ให้เกิดประสิทธิผล

2.2 ควรนำการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 8 จากการวิจัยนี้ไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตอื่น ๆ ด้วยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่ามีประสิทธิภาพหรือแตกต่างกันหรือไม่

2.3 ควรศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 8 ที่มุ่งเน้นในการพัฒนาบุคลากรด้วยหลักพุทธธรรมหลักอื่น ๆ เช่น นำหลักพละ 5 มาใช้บูรณาการกับการเสริมสร้างพลังอำนาจตามหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- นันทน์ทนต์ ศรีวิเศษ. (2558). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มณีนรีดา โนนท้าว. (2557). การพัฒนารูปแบบการประเมินเสริมสร้างพลังอำนาจเพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาของครูประจำการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2. ใน ดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการทดสอบและการวัดผลการศึกษา . มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มนตรี จุฑาวัฒนทล. (2543). นโยบายการผลิตและการพัฒนาครู สำนักงานปฏิจุวิชาชีพรู. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2556). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษา ภาควิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา . มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อมรวิชัย นาคธรรมพ. (2545). การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร.
- Lee, In – Sook, and Charles M. (1994). Empowering Teachers for New Roles in New Education System. Educational Technology.

การพัฒนานวัตกรรมการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบ
ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา*
DEVELOPMENT OF INNOVATION FOR PROTOTYPE YOUTH
ENHANCEMENT IN ACCORDANCE WITH EDUCATIONAL REFORM
POLICY FOR HIGH SCHOOL STUDENTH

ยุทธนา ขวัญเมือง

Yuttana Kuenmuang

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

Sudhipong Srivichai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

อำนาจ บัวศิริ

Amnang Bousiri

Independent scholar, Thailand

E-mail: Sitthi072@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา 2) เพื่อศึกษานวัตกรรมการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา 3) เพื่อเสนอแนะนวัตกรรมการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 395 คน สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน สทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน

* Received 4 June 2019; Revised 27 June 2019; Accepted 27 June 2019

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ทั้ง 5 ด้าน พบว่า มีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านมีสติตั้งมั่น ความอดทนอดกลั้น ด้านรักประเทศชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจและ เป็นคนเก่งคนดี มีจริยธรรม มีจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม ด้านมีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อและด้านมีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด

ศึกษานวัตกรรมการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ รายวิชาสังคมศึกษามีการจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ เน้นการจัดกิจกรรม ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สื่อ/กิจกรรม) ได้แก่ ยินตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ ใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งการพูด แต่งกาย ใช้เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัยแบบไทย ๆ รักประเทศชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจและ เป็นคนเก่งคนดี การวัดผล ประเมินผล ได้แก่ นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ รายวิชาวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM education) สื่อ/กิจกรรม ได้แก่ ศึกษาสถานการณ์ วิเคราะห์สถานการณ์ กลุ่มสำรวจอุปกรณ์ที่ครูเตรียม ระดมความคิดเห็น สรุปผล ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ) ได้แก่ มีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด และมีสติตั้งมั่น อดทน อดกลั้น การวัดผลประเมินผล ได้แก่ มีความคิดแปลกใหม่รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง บูรณาการสะเต็มศึกษาสู่เศรษฐกิจพอเพียง สื่อ/กิจกรรมได้แก่ ครูชี้แจงกิจกรรม STEM อภิปราย ทบทวนความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรากฏชาวบ้านสาธิตการปฏิบัติ ด้วยวัสดุที่มีในชุมชน นักเรียนปฏิบัติร่วมลงมือวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติ ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ ได้แก่ มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ การวัดผลประเมินผล) ได้แก่ คุณค่าทางเศรษฐกิจ

เสนอแนะนวัตกรรมการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้านรักประเทศชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจและ เป็นคนเก่งคนดี มีจริยธรรม มีจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม รายวิชาสังคมศึกษามีการจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ เน้นการจัดกิจกรรม ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สื่อ/กิจกรรม) ได้แก่ ยินตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ ใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งการพูด แต่งกาย ใช้เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัยแบบไทย ๆ รักประเทศชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความ

พร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจและ เป็นคนเก่งคนดี การวัดผลประเมินผล ได้แก่ นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านมีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด และด้านมีสติตั้งมั่น อุดทน อุดกลั่นในรายวิชาวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM education) สื่อ/กิจกรรม ได้แก่ ศึกษาสถานการณ์ วิเคราะห์สถานการณ์ กลุ่มสำรวจอุปกรณ์ที่ครูเตรียม ระดมความคิดเห็น สรุปผล ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ) ได้แก่ มีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด และ มีสติตั้งมั่น อุดทน อุดกลั่น การวัดผลประเมินผล ได้แก่ มีความคิดแปลกใหม่ด้านมีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อในรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง บูรณาการสะเต็มศึกษาสู่เศรษฐกิจพอเพียง สื่อ/กิจกรรมได้แก่ ครูชี้แจงกิจกรรม STEM อภิปราย ทบทวนความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปราชญ์ชาวบ้านสาธิตการปฏิบัติด้วยวัสดุที่มีในชุมชน นักเรียนปฏิบัติร่วมลงมือวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติ ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ ได้แก่ มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ การวัดผลประเมินผล) ได้แก่ คุณค่าทางเศรษฐกิจจนวัดกรรมกรเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบทั้ง 5 ด้านสามารถปฏิบัติได้ตาม CIACE MODEL

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบ, นโยบายปฏิรูปการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the condition of enhancing the model's youth characteristics in accordance with the educational reform policy 2) to study the innovation to enhance the model's youth characteristics in accordance with the educational reform policy Education for high school students By using a method of research that combines methods such as quantitative research By using a sample of 374 people. Statistics using percentage, mean, standard deviation and qualitative research by interviewing 10 qualified people, discussing 10 expert groups / person

The research found that:

The condition of enhancing the characteristics of the youth model according to the educational reform policy in all 4 aspects found that the overall opinion was at a high level. Sort by average from descending to the most sober

Tolerance Love country Have a moral with both physical and mental readiness and Be a good person, a good person, have ethics, have a volunteer spirit for social development. Side is committed Indomitable and knowledgeable, witty and intelligent

To study the innovation of strengthening the model of youth in accordance with the educational reform policy, namely, social studies courses, teaching and learning management), focusing on activities Learner-centered Media / activities), including standing up to respect the national flag, singing the national anthem, using the correct Thai language, both speaking, dressing, using appliances Thai style living, love the country Have a moral With both physical and mental readiness and A good person, a good person Evaluation: Evaluation of students with creativity Science course Teaching and learning) including STEM education, media / activities, including situation studies Analyze the situation Group surveying equipment that teachers prepare Brainstorming, summarizing the results / features received) including knowledge, wit, intelligence and consciousness, perseverance, tolerance, evaluation, evaluation, including new ideas, sufficiency economy courses Integrate education to the sufficiency economy Media / activities include Teacher clarified STEM activities, discussing and reviewing knowledge on sufficiency economy philosophy. Villagers demonstrating practices with materials in the community Students practice to analyze the results obtained from the practice. The results / features received include: commitment, indefinite, evaluation, evaluation) including economic values

Propose innovation to create youth model based on educational reform policy for secondary school students Love country Have a moral with both physical and mental readiness and Be a good person, a good person, have ethics, have a volunteer spirit for social development. Social Studies courses are taught)

including activities Learner-centered Media / activities), including standing up to respect the national flag, singing the national anthem, using the correct Thai language, both speaking, dressing, using appliances Thai style living, love the country Have a moral With both physical and mental readiness and A good person, a good person Evaluation: Evaluation of students with creativity With knowledge, wit, intelligence, and consciousness, firmly endured in science courses Teaching and learning) including STEM education, media / activities, including situation studies Analyze the situation Group surveying equipment that teachers prepare Brainstorming, summarizing the results / features received), including knowledge, wit, intelligence and consciousness, perseverance, tolerance, evaluation, evaluation, including new ideas, commitment Not indomitable in the sufficiency economy course Integrate education to the sufficiency economy Media / activities include Teacher clarified STEM activities, discussing and reviewing knowledge on sufficiency economy philosophy. Villagers demonstrating practices with materials in the community Students practice to analyze the results obtained from the practice. The result / feature received is determination, indefinite, evaluation, evaluation) namely economic value, innovation, youth development, both prototypes can be practiced according to the CIACE MODEL.

Keywords: Innovation; rototype Youth Enhancement; Accordance with Educational Erform Policy

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบ

ต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง โดยมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม มุ่งเน้นให้สถาบันทางสังคมร่วม ปลุกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่พึงประสงค์โดย (1) การปลุกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดูในครอบครัว (2) การบูรณาการเรื่องความซื่อสัตย์ วินัย คุณธรรม จริยธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา (3) การสร้างความเข้มแข็งในสถาบันทางศาสนา (5) การปลุกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (5) การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมที่พึงประสงค์จากภาคธุรกิจ (6) การใช้สื่อและสื่อสารมวลชนในการปลุกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมของคนในสังคม และ (7) การส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 2) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ประกอบด้วย (1) ช่วงการตั้งครรภ์/ปฐมวัย เน้นการเตรียมความพร้อมให้แก่พ่อแม่ก่อนการตั้งครรภ์ (2) ช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ปลุกฝังความเป็นคนดี มีวินัยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 (3) ช่วงวัยแรงงาน ยกระดับศักยภาพ ทักษะและสมรรถนะแรงงานสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และ (5) ช่วงวัยผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ 3) ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา โดย (1) การปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 (2) การเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ (3) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับ ทุกประเภท (5) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (5) การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบ และการวางตำแหน่งของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และประชาคมโลก (6) การวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และ (7) การสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการการพุทธศาสนาชาติ, 2561)

ไตรสิกขาจึงเป็นระบบการปฏิบัติในพุทธศาสนาเป็นระบบการศึกษาที่สมบูรณ์ และเป็นระบบการศึกษาอบรมทั้งหมดจะต้องมีองค์ประกอบพร้อมทั้งไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าขาดเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งจะกลายเป็นระบบการศึกษาที่ทำลายการศึกษาเสียเอง กล่าวคือ ในการปฏิบัติสิกขา ต้องมีศีล สมาธิ ปัญญาครบ ถ้าไม่ครบก็ไม่สำเร็จ ไม่บรรลุจุดหมายของพระพุทธศาสนา ศีลเป็นตัวหนุน ช่วยให้ใจพร้อมที่จะเจริญสมาธิ สมาธิก็มาช่วยให้รักษาศีลได้หนักแน่นจริงจึงมากขึ้น สมาธิเป็นฐานให้แก่ปัญญา ทำให้มีความคิดจิตใจที่มั่นคง แน่วแน่ กำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดก็คิดสิ่งนั้น ได้ชัด มองเห็นจะแจ้งขึ้น ช่วยให้ปัญญาแก่กล้า ปัญญาดีขึ้นก็ช่วยให้ทำจิตใจได้ดีขึ้น รู้จักว่าควรจะปฏิบัติต่อจิตใจในด้านสมาธิอย่างไรจึงจะได้ผลดี และย้อนมาช่วยให้การรักษาศีล พัฒนาไปถูกต้อง ไม่มั่วมาย เป็นต้น สิกขาทั้ง 3 นี้ ก็บูรณาการกันอยู่ตลอดเวลาแล้วจึงจะเกิดผลที่สมบูรณ์ (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2539)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาวัตกรรมการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อก่อให้เกิดวัตกรรมการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในแง่ความเก่ง ความดี และมีจิตอาสาได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งนับเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีคุณภาพและมีศักยภาพต่อการพัฒนาวัตกรรมการ นอกจากนี้เมื่อการวิจัยเสร็จสิ้นจะทำให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับหลักสูตรการพัฒนาวุฒยวชนต้นแบบที่มีการนำหลักพุทธธรรม มาประยุกต์ใช้ทำให้เกิดความน่าสนใจต่อการเรียนของเยาวชนให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่เน้นให้เยาวชนเป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษา ศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา

3. เพื่อเสนอแนะวัดกรรมการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methot Research) คือ การใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) โดยการทำวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิจัยไว้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการสำรวจเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (Interviewing and focus group)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 10 โดยครอบคลุม 5 จังหวัด ได้แก่ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และ สมุทรสาคร จำนวน 27,783 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 10 โดยครอบคลุม 5 จังหวัด ได้แก่ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และ สมุทรสาคร ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดย การเปิดตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane) เป็นตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 395 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In

depth Interview) รวมทั้งสิ้น 10 คน โดยเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษามากกว่า 10 ปี และมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมเยาวชนต้นแบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยมีลักษณะ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

2. สนทนากลุ่ม (Focus Group) สนทนาพูดคุยกันประมาณ 10 รูป/คน ของผู้ทรงคุณวุฒิรวม 2 กลุ่ม รวม 10 คน

3. แบบสัมภาษณ์ (In-dept Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In Depth Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

2. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.0 และมีบางข้อใช้คำไม่เหมาะสมจึงได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (ในการศึกษารั้งนี้คือ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้สอน และนักเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จำนวน

30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.890

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติเพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร การศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหาร หรือหัวหน้างานกลุ่มเป้าหมาย และเวียนหนังสือขอความอนุเคราะห์ ผู้บริหาร หัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

2. นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดวันที่จะไปขอแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วยตนเอง

3. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหาร อาจารย์ ผู้สอน และนักเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 395 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง

4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลัก โดยการดำเนินการขั้นแรก คือ นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ จำนวน 395 ชุด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจเพื่อความถูกต้องอีก 1 ครั้ง แล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสทั้งหลายลงในแบบฟอร์มถ่ายข้อมูล (Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยการใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เสนอข้อมูล ได้แก่ 1) สถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่

(Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูและ
ผู้ปกครอง ที่มีต่อการพัฒนานวัตกรรมการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูป
การศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ใช้การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) 3) ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด นำมาจับ
กลุ่มคำตอบวิเคราะห์รายข้อวิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content
Analysis techniques) นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง 4) ข้อมูลที่ได้
จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำ
ข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยง
ความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บ
รวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มี
ความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตาม
วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง
ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

ผลการวิจัย

1. สภาพการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ทั้ง 5
ด้าน พบว่า มีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย
คือ ด้านมีสติตั้งมั่น ความอดทนอดกลั้น ด้านรักประเทศชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อม
ทั้งด้านร่างกายและจิตใจและ เป็นคนเก่งคนดี มีจริยธรรม มีจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม ด้านมี
ความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อและด้านมีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด

2. ศึกษา นวัตกรรมการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูป
การศึกษา ได้แก่ รายวิชาสังคมศึกษามีการจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ เน้นการจัดกิจกรรม
ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สื่อ/กิจกรรม) ได้แก่ ยินตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ ใช้ภาษาไทยให้
ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งการพูด แต่งกาย ใช้เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัยแบบไทย ๆ รักประเทศชาติ มี
คุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจและ เป็นคนเก่งคนดี การวัดผล
ประเมินผล ได้แก่ นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ รายวิชาวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนการ
สอน) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM education) สื่อ/กิจกรรม ได้แก่

ศึกษาศานการณ วิเคราะหสถานการณ กลุมสำรวจอุปกรณ์ที่ครูเตรียม ระดมความคิดเห็นสรุปผล ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ) ได้แก่ มีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด และ มีสติตั้งมั่นอดทน อดกลั้น การวัดผลประเมินผล ได้แก่ มีความคิดแปลกใหม่อารยวิชาเศรษฐกิจพอเพียง บูรณาการสะเต็มศึกษาสู่เศรษฐกิจพอเพียง สื่อ/กิจกรรมได้แก่ ครูชี้แจงกิจกรรม STEM อภิปราย ทบทวนความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรากฏชาวบ้านสาธิตการปฏิบัติด้วยวัสดุที่มีในชุมชน นักเรียนปฏิบัติรวมลงมือวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติ ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ ได้แก่ มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ การวัดผลประเมินผล) ได้แก่ คุณค่าทางเศรษฐกิจ

3. เสนอนวัตกรรมเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้านรักประเทศชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจและ เป็นคนเก่งคนดี มีจริยธรรม มีจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม รายวิชาสังคมศึกษา มีการจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ เน้นการจัดกิจกรรม ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สื่อ/กิจกรรม) ได้แก่ ยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ ใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งการพูด แต่งกาย ใช้เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัยแบบไทย ๆ รักประเทศชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจและ เป็นคนเก่งคนดี การวัดผลประเมินผล ได้แก่ นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านมีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด และด้านมีสติตั้งมั่น อดทน อดกลั้นในรายวิชาวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM education) สื่อ/กิจกรรม ได้แก่ ศึกษาศานการณ วิเคราะหสถานการณ กลุมสำรวจอุปกรณ์ที่ครูเตรียม ระดมความคิดเห็น สรุปผล ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ) ได้แก่ มีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด และ มีสติตั้งมั่น อดทน อดกลั้น การวัดผลประเมินผล ได้แก่ มีความคิดแปลกใหม่ด้านมีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อในรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง บูรณาการสะเต็มศึกษาสู่เศรษฐกิจพอเพียง สื่อ/กิจกรรมได้แก่ ครูชี้แจงกิจกรรม STEM อภิปราย ทบทวนความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรากฏชาวบ้านสาธิตการปฏิบัติด้วยวัสดุที่มีในชุมชน นักเรียนปฏิบัติรวมลงมือวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติ ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ ได้แก่ มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ การวัดผลประเมินผล) ได้แก่ คุณค่าทางเศรษฐกิจนวัตกรรมเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบทั้ง 5 ด้าน

อภิปรายผล

1. สภาพการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา โดยภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (3.69) สภาพการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านมีสติตั้งมั่น ความอดทนอดกลั้น ด้านรักประเทศชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจและ เป็นคนเก่งคนดี มีจริยธรรม มีจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม ด้านมีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อและด้านมีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของนายชูชาติ บุญชู ได้ทำการวิจัยเรื่อง การยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของ ผู้บริหารประถมศึกษาในจังหวัดลพบุรี (ชูชาติ บุญชู, 2540) โดยจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจและเปรียบเทียบการยอมรับ นวัตกรรมทางการศึกษา และการบริหารการศึกษาทั่วไป และการยอมรับนวัตกรรมทาง การศึกษาที่ใช้ใน วงการการศึกษาในปัจจุบันของผู้บริหารประถมศึกษาในจังหวัดลพบุรี จำแนกตาม เพศ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์วิชาชีพ และขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหาร ประถมศึกษาในจังหวัดลพบุรี จำนวน 508 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามผลการวิจัย ปรากฏว่า การ ยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาที่ใช้อยู่ในวงการการศึกษาของจังหวัดลพบุรี จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์วิชาชีพและขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหาร ประถมศึกษาจังหวัดลพบุรีอยู่ในระดับสูง ส่วนในด้านการยอมรับนวัตกรรมทาง การศึกษาที่ใช้อยู่ ในวงการการศึกษาในปัจจุบัน พบว่า การยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษา โดยทั่วไปและที่ใช้อยู่ในวงการการศึกษาปัจจุบันไม่แตกต่างกัน ครูและผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียน ที่มีขนาดกลางกับ ขนาด ใหญ่ มีการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาที่ใช้อยู่ในวงการการศึกษา ปัจจุบันแตกต่างกัน

2. ศึกษาขั้นตอนการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูป การศึกษา 1) รายวิชาสังคมศึกษา 2) รายวิชาวิทยาศาสตร์ 3) รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผล การศึกษานวัตกรรมการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของกรทอง อมรัตน์วิศิษฐ์ (กรทอง อมรัตน์วิศิษฐ์, 2552) ได้ศึกษาเชิงวิจัยโดยใช้แบบสำรวจเรื่องผลการใช้ นวัตกรรมทางการศึกษาในโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาของจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพ ปริมาณและผลการใช้นวัตกรรม

การศึกษา ฝ่ายผู้บริหารและครูผู้สอนเห็น ความจา เป็นของนวัตกรรมการศึกษา โดยทาง โรงเรียนได้สนับสนุนส่งเสริมการใช้นวัตกรรม ส่วน ใหญ่ทางโรงเรียนได้รับรับคานาช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรม คือ ครูด้วยกันเองและ ศึกษาพิเศษจังหวัดกับศึกษาพิเศษเขต การศึกษา 8 ส่วนด้านปริมาณการใช้นวัตกรรม พบว่า ครู ส่วนใหญ่ใช้ระดับน้อยได้แก่ การสอน เป็นรายบุคคล การใช้สถานการณ์จำลอง การบูรณาการ เนื้อหาวิชา การสอนแบบสืบสวน สอบสวน การสอนเป็นคณะ บทเรียนโปรแกรม และนวัตกรรมที่ ครู ส่วนมากไม่เคยใช้เลย คือ การสอนโดยใช้ศูนย์มัลติมีเดีย แต่นวัตกรรมที่ครูเห็นว่าให้ประโยชน์ หลายด้านมากที่สุด คือ ศูนย์การเรียนรู้ซึ่งเป็นการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพราะเน้นให้นักเรียนเป็น ศูนย์กลางการเรียน การสอน 2) ปัญหาและอุปสรรคในการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา อยู่ในระดับมากมี 3 ด้าน ได้แก่ ครูมีงานพิเศษมากทำให้มีเวลาเตรียมการสอนน้อย จำนวนนักเรียนในห้องเรียนมีมาก เกินไป นักเรียนมีความแตกต่างกันในด้านความพร้อมและสติปัญญา และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การ ขาดแคลนหนังสือ ตำราเรียน แหล่งวิทยากรสำหรับค้นคว้า งบประมาณที่โรงเรียน จัดสรร ให้ใน การใช้นวัตกรรมไม่เพียงพอขาดบุคลากร ที่เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรม และครูขาด ความรู้ในการใช้ นวัตกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของเอี่ยมอร ชลวร (เอี่ยมอร ชลวร, 2555) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ การจัดการความรู้ในวิทยาการสมัยใหม่ 2) เพื่อวิเคราะห์การจัดการความรู้ในพระพุทธศาสนา เถรวาทและ 3) เพื่อนำเสนอการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ ความรู้มี 2 ประเภทคือ ความรู้ฝังลึกในตัวคน (tacit knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) ใน กระบวนการจัดการความรู้มีหลักในการพยายามนำเอาความรู้ที่ฝังลึกในคนออกมา เป็นความรู้ ชัดแจ้ง โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน แต่กระบวนการจัดการความรู้ก็มี ข้อจำกัดจากหลายเหตุปัจจัย ซึ่งอาจจุดให้กระบวนการจัดการความรู้ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ ในขณะที่การจัดการความรู้ในพระพุทธศาสนามีการสืบทอดองค์ความรู้มายาวนานร่วม 2,600 ปีซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการความรู้ในทางพระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการที่มี ประสิทธิภาพสูงมาก จึงสามารถรักษารักษาองค์ความรู้ทั้งปรัยัติแนวทางปฏิบัติ และปฏิเวธธรรมไว้ได้ อย่างดี หลักธรรมที่โดดเด่นที่ทำให้เกิดกระบวนการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาได้ยาวนานมี อยู่ 5 หมวด คือ 1) การใช้หลักไตรสิกขาในการจัดสร้างสังคมให้เข้าใจซึ่งกันและกัน 2) การ สร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายในด้วยหลักสาราณียธรรม 3) กระบวนการจัดการสังคีติร้อย

กรองพระธรรมและพระวินัยให้เป็นหมวดหมู่ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติและ 4) กระบวนการสร้างสังคมแห่งสงฆ์อันได้แก่การมีพระวินัยและระเบียบวิธีปฏิบัติว่าด้วยการรวมตัวเป็นหมู่สงฆ์จากองค์ความรู้ในการจัดการความรู้และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้นำพุทธธรรมทั้ง 5 หมวดเข้ามาประยุกต์สร้างรูปแบบจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการโดยใช้โมเดลเกลียวความรู้ของอิกุจิโรโนนากะ (Ikujiro Nonaka) ที่เรียกว่าเซกิ (SECI) มาเป็นแนวคิดหลักของการปฏิบัติซึ่งมีองค์ประกอบ 5 แบบด้วยกันคือ 1) การขัดเกลาทางสังคม (socialization) 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) 3) การผสมผสานความรู้ (Combination) 5) การผนึกความรู้ในตน (Internalization) เป็นพลวัตรที่มีการหมุนในลักษณะที่เป็นเกลียว (spiral) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ไม่รู้จบและหลักพุทธธรรม 5 หมวดข้างต้นมาเสริมแรงผลักดันให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนได้เสนอเป็นแบบจำลองใหม่มาทำการตรวจสอบองค์ความรู้ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group) สรุปผลว่า ได้แบบจำลองการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่พร้อมนำไปใช้งานได้ในองค์กรทั่วไป

3. เสนอนวัตกรรมเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 1) รักประเทศชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจและ เป็นคนเก่ง 2) มีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด และมีสติตั้งมั่น อดทน อดกลั้น 3) มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ นวัตกรรมเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ วัฒนชัย และคณะ (สุชาติ วัฒนชัย และคณะ, 2550) ได้ทำวิจัยเรื่องออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดทั้ง 6 มิติของผู้เรียน โดยทำการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการคิด เพื่อนำข้อความรู้มาสร้างกรอบแนวคิดในการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพการคิดของทรัพยากรมนุษย์ และนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการพัฒนา ดังนี้ 1) การกระตุ้นโครงสร้างทางปัญญาและการคิด อาศัยพื้นฐานหลักการ และทฤษฎี คือ Cognitive constructivism (Piaget) และ Situated learning การคิดทั้ง 6 มิติ คือ การคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดเชิงสังเคราะห์ การคิดเชิงมีโนทัศน์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดเชิงประยุกต์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งมีหลักการและองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ สถานการณ์ปัญหา ภารกิจการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริม การคิด 2) การสนับสนุนการปรับสมดุลทางปัญญาและการคิด อาศัยพื้นฐาน

หลักการและทฤษฎี คือ Cognitive constructivism (Piaget) Discovery learning และการคิดทั้ง 6 มิติซึ่งออกแบบในลักษณะที่เป็นธนาคารความรู้ และลิงค์ที่เกี่ยวข้อง 3) การส่งเสริมการขยายโครงสร้างทางปัญญาและการคิด อาศัยพื้นฐานหลักการและทฤษฎี คือ Social constructivism โดยใช้ CLEs และ Multiple perspective ซึ่งออกแบบในลักษณะมุมมองที่หลากหลาย การร่วมมือกันแก้ปัญหา และการสรุปบทเรียน 4) การส่งเสริมและช่วยเหลือการสร้างความรู้และการคิดอาศัยพื้นฐานหลักการ และทฤษฎี คือ OLEs ซึ่งออกแบบในลักษณะ Scaffolding ได้แก่ ด้านความคิดรวบยอด ด้านกระบวนการ ด้านการคิด และด้านกลยุทธ์การแก้ปัญหา จากกรอบแนวคิดการออกแบบ ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดทั้ง 6 มิติ (สุชาติ วัฒนชัย และคณะ, 2550)

สรุป

สภาพการเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา โดยภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (3.69)

ศึกษานวัตกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา รายวิชาสังคมศึกษา C (หลักสูตร) รายวิชาสังคมศึกษา I (การจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ 1) เน้นการจัดกิจกรรม 2) ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน A (สื่อ/กิจกรรม) ได้แก่ 1) ยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ และอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง 2) ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่พลเมืองดีของชาติ 3) มีความสามัคคีปรองดอง 4) มีความรับผิดชอบ มีวินัย 5) ใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งการพูด การอ่าน และการเขียน 6) สนับสนุนและเผยแพร่อาหารไทย ผลไม้ไทยให้เป็นที่นิยมของชาวโลก 7) แต่งกาย ใช้เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัยแบบไทย ๆ ที่เหมาะสมกับโลกสมัยใหม่ C (ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ) ได้แก่ รักประเทศชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจและเป็นคนเก่งคนดี มีจริยธรรม มีจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม E (การวัดผลประเมินผล) ได้แก่ 1) ความคิดสร้างสรรค์ รายวิชาวิทยาศาสตร์ C (หลักสูตร) รายวิชาวิทยาศาสตร์ I (การจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM education) 2) การสร้างสิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมสิ่งใหม่ให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม A (สื่อ/กิจกรรม) ได้แก่ 1) ศึกษาสถานการณ์ที่กำหนดให้ 2) วิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้ 3) ให้แต่ละกลุ่มสำรวจอุปกรณ์ที่

ครูเตรียม 4) ระดมความคิดเห็นเพื่อรวบรวมข้อมูล 5) นักเรียนแต่ละกลุ่มออกแบบ 6) ลงมือปฏิบัติ 7) ทดสอบ 8) นำเสนอผลการทดสอบ 9) ร่วมกันอภิปราย C (ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ) ได้แก่ มีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด และ มีสติตั้งมั่น อดทน อดกลั้น E (การวัดผลประเมินผล) ได้แก่ มีความคิดแปลกใหม่ รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง C (หลักสูตร) รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง I (การจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM education) 2) การสร้างสิ่งประดิษฐ์นวัตกรรมสิ่งใหม่ให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม 3) บูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มศึกษาสู่การประกอบอาชีพตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง A (สื่อ/กิจกรรม) ได้แก่ 1) ครูชี้แจงกิจกรรม STEM โดยเปิด clip 2) อภิปรายว่าเราเรียนรู้สิ่งเหล่านี้เพื่ออะไร 3) ทบทวนความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) ประชาชนชาวบ้านสาธิตการปฏิบัติด้วยวัสดุที่มีในชุมชน 5) นักเรียนปฏิบัติร่วมลงมือปฏิบัติตามประชาชนบ้าน 6) นักเรียนวิเคราะห์สิ่งประดิษฐ์จากโครงงาน STEM และวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติ C (ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ) ได้แก่ มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ E (การวัดผลประเมินผล) ได้แก่ คุณค่าทางเศรษฐกิจ

เสนอแนะกิจกรรมการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 1) รักประเทศชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจและ เป็นคนเก่งคนดี มีจริยธรรม มีจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม C (หลักสูตร) รายวิชาสังคมศึกษา I (การจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ 1) เน้นการจัดกิจกรรม 2) ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน A (สื่อ/กิจกรรม) ได้แก่ 1) ยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ และอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง 2) ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่พลเมืองดีของชาติ 3) มีความสามัคคีปรองดอง 4) มีความรับผิดชอบ มีวินัย 5) ใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งการพูด การอ่าน และการเขียน 6) สนับสนุนและเผยแพร่อาหารไทย ผลไม้ไทยให้เป็นที่ยอมรับของชาวโลก 7) แต่งกาย ใช้เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัยแบบไทย ๆ ที่เหมาะสมกับโลกสมัยใหม่ C (ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ) ได้แก่ รักประเทศชาติ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจและ เป็นคนเก่งคนดี มีจริยธรรม มีจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม E (การวัดผลประเมินผล) ได้แก่ มีความคิดสร้างสรรค์ 2) มีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด และ มีสติตั้งมั่น อดทน อดกลั้น C (หลักสูตร) รายวิชาวิทยาศาสตร์ I (การจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM education) 2) การสร้าง

สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมสิ่งใหม่ให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม A (สื่อ/กิจกรรม) ได้แก่ 1) ศึกษาสถานการณ์ที่กำหนดให้ 2) วิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้ 3) ให้แต่ละกลุ่มสำรวจอุปกรณ์ที่ครูเตรียม 4) ระดมความคิดเห็นเพื่อรวบรวมข้อมูล 5) นักเรียนแต่ละกลุ่มออกแบบ 6) ลงมือปฏิบัติ 7) ทดสอบ 8) นำเสนอผลการทดสอบ 9) รวมกันอภิปราย C (ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ) ได้แก่ มีความรู้ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด และ มีสติตั้งมั่น อดทน อดกลั้น E (การวัดผลประเมินผล) ได้แก่ มีความคิดแปลกใหม่ 3) มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ C (หลักสูตร) รายวิชา เศรษฐกิจพอเพียง I (การจัดการเรียนการสอน) ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM education) 2) การสร้างสิ่งประดิษฐ์นวัตกรรมสิ่งใหม่ให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม 3) บูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มศึกษาสู่การประกอบอาชีพตามแนวทางพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง A (สื่อ/กิจกรรม) ได้แก่ 1) ครูชี้แจงกิจกรรม STEM โดยเปิด clip 2) อภิปรายว่าเราเรียนรู้สิ่งเหล่านี้เพื่ออะไร 3) ทบทวนความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) ประชาชนชาวบ้านสาธิตการปฏิบัติด้วยวัสดุที่มีในชุมชน 5) นักเรียนปฏิบัติร่วมลงมือปฏิบัติตามประชาชนบ้าน 6) นักเรียนวิเคราะห์สิ่งประดิษฐ์จากโครงการ STEM และวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติ C (ผลที่เกิด/คุณลักษณะที่ได้รับ) ได้แก่ มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ E (การวัดผลประเมินผล) ได้แก่ คุณค่าทางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 โรงเรียนนวัตกรรมการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไปบูรณาการในการส่งเสริมเยาวชนให้ปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาให้เยาวชนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

1.2 หน่วยงานที่ดูแลจัดการศึกษาสามารถบูรณาการนวัตกรรมการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นักเรียนสามารถต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้เรียนและปฏิบัติไปพัฒนาความเป็นอยู่ อาชีพให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวัฒนธรรมการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

2.2 ควรศึกษารูปแบบการเสริมสร้างเยาวชนต้นแบบสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

2.3 ควรศึกษาวัฒนธรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กรทอง อมรรัตน์วิศิษฐ์. (2552). การใช้วัฒนธรรมทางการศึกษาในโรงเรียนจักรคา คณาทร.

ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชูชาติ บุญชู. (2540). การยอมรับวัฒนธรรมทางการศึกษาของครูประถมศึกษาในจังหวัด ลพบุรี.

กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2539). การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. โรงพิมพ์

การศาสนา: กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561

– 2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร.

สุชาติ วัฒนชัย และคณะ. (2550). ออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด.

ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา . มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เอี่ยมอร ชลวร. (2555). การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี

บัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี*

THE HISTORY OF THE TAPEE BASIN COMMUNITY SETTLEMENT

พระปลัดสัญญา สณญโต

Phrapaladsunya Chupradit

พระครูปริยัติธำรงคุณ

Phrakhrupariyattamrongkun

พระปลัดนิคม ปญญาวิชโร

Phrapaladnikhom Punyavachiro

พระครูปลัดคำรณ กตปุญโญ

Phrakrupaladkamron Katapunyo

โสภณ บัวจันทร์

Sophon Buachan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Suratthani Buddhist College, Thailand

E-mail: chupradits123@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและลักษณะของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) เพื่อวิเคราะห์และประเมินคุณค่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตามหลักภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ขอบเขตกลุ่มเป้าหมายผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกคัดเลือกตัวแทนจาก 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มปราชญ์วิถีชีวิตภูมิปัญญาชาวบ้าน กลุ่มนักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรม และกลุ่มนักประวัติศาสตร์ ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย ซึ่ง

* Received 24 April 2019; Revised 25 June 2019; Accepted 26 June 2019

ตั้งอยู่รอบอ่าวบ้านดอน นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และตีความ แล้วนำเสนอในรูปแบบของการ
พรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นมาและลักษณะของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีเป็นพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์และการประมง แล้วยังเต็มไปด้วยศิลปและวัฒนธรรมโบราณตามแบบอินเดียซึ่งแสดงหลักฐานให้เห็นแพร่หลายอยู่ในพื้นที่อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง อำเภอพุนพิน อำเภอกีรีรัฐนิคม อำเภอเมืองฯ และอำเภอกาญจนดิษฐ์ ของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์มีลักษณะเป็นอ่าวเหมาะสำหรับนักเดินเรือใช้เป็นพื้นที่หลบภัยมรสุมในคราวเดินทางมาทำการค้าขาย ยังเป็นที่หลบภัยของชาวประมง 2) ปัจจัยด้านคมนาคมขนส่งลดระยะเวลาการเดินทางจากตะโกลา ตะกั่วป่า พังงา) มายังอ่าวบ้านดอนออกสู่อ่าวไทย 3) ปัจจัยด้านอาชีพ เหมาะแก่การเกษตรเพาะปลูกเลี้ยงและประมง 4) ปัจจัยด้านสังคมศาสนาและวัฒนธรรม เป็นที่รวมของชนเผ่าดั้งเดิมชาวอินเดียและชาวจีนที่มาหยุดพักและทำการแลกเปลี่ยนสินค้าพร้อมทั้งนำศิลปประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อของตนมาด้วย

3. วิเคราะห์และประเมินคุณค่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตามหลักภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า 1) คุณค่าความเป็นแหล่งพื้นที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพเกษตรและประมง 2) คุณค่าความเป็นแหล่งรวมศิลปศาสนาประเพณีและวัฒนธรรม มีไทย อินเดีย จีน และอิสลาม เป็นต้น 3) คุณค่าความเป็นชัยภูมิแห่งการค้าพาณิชย์ระหว่างไทยอินเดียและจีน 4) คุณค่าความแหล่งรวมจิตใจของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีตามความเชื่อของผู้นับถือแต่ละศาสนา

4. สร้างองค์ความรู้ใหม่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าองค์ความรู้เกิดจาก 4 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน 2) องค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของชุมชนลุ่มน้ำกับชุมชนพื้นที่อื่น 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้เรื่องการเดินทางข้ามคาบสมุทร 4) ความรู้เรื่องอารยธรรมศรีวิชัยในชุมชน

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์, การตั้งถิ่นฐาน, ชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี

Abstract

This research entitled "The history of the Tapee basin community settlement" has the objectives: 1) To study the background and characteristics of Tapee Basin Community, Surat Thani province, 2) to study the settlement factors of Tapee Basin Community, Surat Thani Province, 3) To analyze and evaluate the settlement value of community according to the geography and culture of the Tapee Basin, Surat Thani Province, 4) Create new knowledge, settlement of the Tapee Basin community, Surat Thani province. This is a qualitative research focused on interviews by studying the concepts, theories and research papers related to the history of settlement of the Tapee Basin Community. The scope of target groups of in-depth interviewers have selected representatives from 4 groups; Life style sage-Folk wisdom group, Sociology and Community Development Academic group, Cultural Academic group, and a group of historians enter the field data area in the target community area which is located around Ban Don Bay, and then analyze, synthesize and interpret and then presented in the form of descriptive analysis.

The research found that:

1. The Background and characteristics of Tapee Basin Community, Surat Thani Province. Tapee Basin Community is a fertile lowland area, suitable for agriculture, cultivation, raising animals and fishing, and also still full of ancient art and culture like India, which shows widespread evidence in Chaiya district, Tha Chang district, Phunphin district, Khiri Rat Nikhom district, Muang district and Kanchanadit district of Tapee Basin Community, Surat Thani Province.

2. The settlement factors of Tapee Basin Community, Surat Thani Province which consists of (1) geographic factors which are bay-like, suitable for seafarers to use as a monsoon refuge when traveling to trade, and also a safe haven for fishermen, (2) Transportation factors which reduced the travel time

from Takola (Takua Pa - Phang Nga) to Ban Don Bay to the Gulf of Thailand, (3) Occupational factors which is suitable for agriculture, planting, raising animals and fishing, (4) Social, religious and cultural factors which is a collection of traditional tribes, Indians and Chinese people who come to rest and exchange products and bring their own traditions, culture and beliefs.

3. Analyze and evaluate the settlement of communities according to the geography and culture of the Tapee Basin, Surat Thani Province, found that (1) the value of being a suitable area for agricultural and fishery occupations, (2) The value of being a source of art, religion, traditions and culture, with Thai, Indian, Chinese and Islam etc., (3) The value of the commercial integrity between Thailand, India and China, (4) The value of the source of the mind of the Tapee Basin community according to the beliefs of each religion.

4. Create new knowledge, the settlements of Tapee Basin Community, Surat Thani Province, found that knowledge originated from 3 aspects: (1) Knowledge about settlement history, 2) Knowledge about the relationship between the watershed community and other communities, (3) Knowledge about knowledge about travel across the peninsula, (4) Knowledge of civilization in Srivichai community.

Keywords: History, Settlement, Tapee Basin Community

บทนำ

สุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดในภาคใต้ตอนบน มีพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นอันดับ 6 ของประเทศไทย และมีประชากรหนาแน่นอันดับ 59 ของประเทศ นับเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีหลักฐานทั้งประวัติศาสตร์และโบราณคดีเก่าแก่ และยังมีแหล่งท่องเที่ยวและอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง จังหวัดสุราษฎร์ธานีตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของอ่าวบ้านดอนในภาคใต้ โดยมีสภาพภูมิประเทศที่หลากหลาย ประมาณร้อยละ 49 ของพื้นที่เป็นภูเขา มีที่ราบสูง รวมทั้งที่ราบชายฝั่ง เป็นต้นกำเนิดลุ่มน้ำใหญ่น้อยรวม 14 ลุ่มน้ำ ซึ่งลุ่มน้ำที่สำคัญ เช่น ตาปี พุมดวง ท่า

ทอง ท่ากระจ่าย ไชยา ท่าฉาง เป็นต้น จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นที่ตั้งของเมืองเก่า เป็นศูนย์กลางของเมืองศรีวิชัย มีหลักฐานแสดงถึงการตั้งรกรากและเส้นทางสายไหมในอดีต บริเวณอ่าวบ้านดอนเป็นพื้นที่สำคัญของอาณาจักรศรีวิชัยในช่วงหลังพุทธศตวรรษที่ 13 (พุทธทาสภิกขุ, 2554) โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องยืนยันความรุ่งเรืองในอดีตภายหลังยังเชื่อว่า เมื่ออาณาจักรตามพรลิงค์หรือเมืองนครศรีธรรมราชมีความรุ่งเรืองมากขึ้นนั้น เมืองไชยาก็น่าจะเป็นหนึ่งในเมืองสิบสองนักษัตรของเมืองนครศรีธรรมราชด้วย ชื่อว่า "เมืองบันไทยสมอ"

เมื่อประมาณ พ.ศ. 236 สมัยเดียวกันกับประเทศศรีลังกา ด้วยการส่งพระสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ 9 สายโดยการอุปถัมภ์ของพระเจ้าอโศกมหาราช สมัยทวาราวดี พระโสมณะและพระอุตตระได้เดินทางจากแคว้นมคธ เข้ามาประดิษฐานพระพุทธศาสนา ณ ดินแดนสุวรรณภูมิ สมัยอาณาจักรศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 13) ในเกาะสุมาตราเจริญรุ่งเรืองในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-13 กษัตริย์ศรีวิชัยทรงมีพระราชศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น ดังหลักฐานที่ปรากฏ ได้แก่ เจดีย์พระบรมธาตุไชยา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557) สายน้ำลำคลองกอกำเนิดประวัติศาสตร์ วิถีสังคมและวัฒนธรรมผู้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมสายน้ำ ได้พึ่งพาอาศัยแม่น้ำลำคลองในการเลี้ยงชีพ และพึ่งพาอาศัยกันในการแบ่งปันผลผลิต แต่ในขณะเดียวกัน สิ่งที่ย้อนแย้งอยู่ในความเชื่อของแต่ละชุมชน (อรศรีงามวิทยาพงศ์, 2549) การไปมาหาสู่กันจึงเป็นการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนภูมิปัญญากัน กล่าวโดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำตาปีและรอบอ่าวบ้านดอน พบว่า สังคมได้วิวัฒน์จากชุมชนยุคหินก้าวกระโดดสู่ชุมชนยุคประวัติศาสตร์ ทั้งนี้โดยการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชนผู้มีอารยธรรมสูง

จากความเป็นมาดังกล่าว คณะวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นมาและลักษณะของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี วิเคราะห์และประเมินคุณค่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตามหลักภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำตาปีและสร้างองค์ความรู้ใหม่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มน้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อหาองค์ความรู้จากประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสมบัติส่วนหนึ่งของชุมทรัพย์ภูมิปัญญาแห่งลุ่มน้ำตาปี และเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานวิจัย “ภูมิปัญญาลุ่มแม่น้ำตาปี” ที่สะท้อนภูมิปัญญาวิถีชีวิตชาวบ้านเชื่อมต่ออารยธรรมศรีวิชัย และใช้ขยายผลสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในอนาคต เพื่อสร้างมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและลักษณะของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อวิเคราะห์และประเมินคุณค่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตามหลักภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี”เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ อาศัยแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการตั้งถิ่นฐาน การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะจากตำนานโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดอนของพุทธทาสภิกขุ และข้อมูลจากภูมิปัญญาชุมชนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปี ได้แก่ ท้องที่อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง อำเภอพุนพิน อำเภอบ้านนาเมืองเก่า (ท่าขนอน) อำเภอเมืองฯ และอำเภอกาญจนดิษฐ์ (ท่าทอง) ซึ่งตั้งอยู่รอบอ่าวบ้านดอน อันเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของอารยธรรมศรีวิชัยโดยศึกษารายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ 1) ความเป็นมาและลักษณะของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) วิเคราะห์และประเมินคุณค่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตามหลักภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มี 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มปราชญ์วิถีชีวิตภูมิปัญญาชาวบ้านจำนวน 10 คน 2) กลุ่มนักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชนจำนวน 3 คน 3) กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรมจำนวน 2 คน และ 4) กลุ่มนักประวัติศาสตร์จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 18 คน รวมข้อมูลมาสังเคราะห์องค์ความรู้จนได้ข้อมูลครบถ้วนเพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้คัดเลือกจากการลง

พื้นที่พบปะชุมชนสอบถามจากผู้นำชาวบ้านแล้วประชุมเลือกสรรตามรายชื่อที่ได้ตามความเหมาะสมและความชำนาญในแต่ละกลุ่มตามจำนวนที่กำหนดไว้

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัยคือ 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง อำเภอพุนพิน อำเภอกีรีรัฐนิคม (ท่าขนอน) อำเภอเมืองฯ และอำเภอกาญจนดิษฐ์ (ท่าทอง)

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ได้แก่ ปีงบประมาณ 2561 (ตุลาคม 2561-กันยายน 2562)

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 ความเป็นมาและลักษณะของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี
ผลการศึกษาพบ 4 ประเด็น ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ ซึ่งมีปรากฏในตำนานโบราณคดี

1.1 ลักษณะของแผ่นดินรอบอ่าวบ้านดอน แผ่นดินในท้องที่อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง อำเภอพุนพิน อำเภอกีรีรัฐนิคม อำเภอเมือง และอำเภอกาญจนดิษฐ์ ซึ่งตั้งอยู่รอบอ่าวใหญ่อ่าวหนึ่ง ในตอนกลางของแหลมมลายูทางด้านตะวันออก อันเรียกกันในปัจจุบันนี้ว่า อ่าวบ้านดอน เมื่อพิจารณาตามนัยแห่งธรณีวิทยา ตามพื้นดินอันเป็นที่ราบต่ำทั่ว ๆ ไปโดยรอบอ่าวนี้แล้ว เราจะเห็นได้ว่าแผ่นดินรอบ ๆ อ่าวบ้านดอนนั้นเป็นแผ่นดินที่เพิ่งจะงอกออกมาและทั้งกำลังงอกอยู่เรื่อย ๆ

1.2 เครื่องมือหินของสมัยอายุหิน รอบอ่าวบ้านดอนการที่ได้พบเครื่องมือหินแห่งสมัยอายุหิน เป็นจำนวนมากในถิ่นใด ย่อมแสดงให้เห็นว่าถิ่นนั้นได้เคยมีมนุษย์อาศัยกันมาแล้วตั้งแต่สมัยอายุหินคือเมื่อหลายพันปีหรือหมื่นปีแล้ว แต่ลักษณะของวัตถุหินที่แสดงอยู่และทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความศักดิ์สิทธิ์ หรือเก่าแก่โบราณของแผ่นดินแถบนั้นแก่ผู้ที่มีภูมิลำเนาในถิ่นนั้น สมัยอายุหินนั้น แบ่งออกเป็นสองยุค คือ สมัยหินยุคแรก อันเป็นสมัยที่ใช้หินทั้งก้อน ๆ หรือตกแต่งแก้ไขบ้าง ก็เพียงหยาบ ๆ ง่าย ๆ และสมัยหินยุคหลัง ซึ่งรู้จักทำหินให้เป็นรูปร่างต่าง ๆ ตามพอใจ รู้จักเลือกหินที่แข็งและสีสวยและขัดจนเป็นมันถึงขนาดที่แม้พวกเราในสมัยนี้ก็อดจะพอใจไม่ได้ เครื่องมือหินที่พบที่รอบอ่าวบ้านดอนโดยเฉพาะ คือ ที่ตำบลเขาพัง เขตอำเภอท่าขนอนนั้นมีเป็นจำนวนมาก

1.3 มนุษย์รอบอ่าวบ้านดอน ก่อนชาวอินเดียเข้ามาเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า ชาวอินเดียได้เกี่ยวข้องกับดินแดนแถบนี้ไม่น้อยกว่า 2,000 ปีมาแล้ว ตามที่ปรากฏชัดปรากฏว่าได้อพยพมาถึงที่หลังชาวอินเดีย แต่จะมีชนชาติไทยเผ่าใดเผ่าหนึ่งซึ่งมิใช่เผ่าปัจจุบันนี้เราจะต้องพิจารณากันให้กว้างออกไปถึงชนเผ่าที่มีอยู่บนแหลมมลายูทั่วไปในเวลานั้นเสียก่อน จึงจะเข้าใจถึงมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอนในเวลานั้นได้ดี ได้แบ่งชนเผ่าดั้งเดิมบนแหลมมลายูทั้งหมดออกเป็น 3 ชั้น คือ 1) ชนเดิมแท้ 2) ชนมลายูเดิม และ 3) ชนมลายูอย่างที่เราเห็น ๆ กันอยู่

2. ตำนานโบราณคดี และเรื่องเล่าเกี่ยวกับพื้นที่ พวกมลายูและพวกคนเดิม ๆ ของถิ่นนี้ โดยเฉพาะในการเล่าสัตรี และมีดไม้ไผ่ก็ยังคงใช้กันในวงการพิธีธรรมนิยม เช่น การตัดสายสะดือเด็ก เป็นต้น” เครื่องมือหินแห่งสมัยหินยุคหลังนี้ คนพื้นเมืองเรียกกันว่า “หินขวานฟ้า” โดยคิดเอาว่าเป็นหินที่ตกลงมาจากฟ้า ในขณะที่ฟ้าผ่าจึงทำให้มีคนออกเที่ยวค้นหา “หินขวานฟ้า” เมื่อผ่าลงมาแล้วในที่ใดที่หนึ่ง ถ้าบังเอิญไปพบวัตถุหินนี้เข้าจริง ๆ ก็ยังยึดถือว่าเป็นของขลังยิ่งขึ้น “ชาวมลายูบนแหลมมลายู เรียกขวานหินนี้ว่า “บาตุลินตา, หะลินตา, หรือ บาตุบิเตอ” ซึ่งทั้งสามคำนี้ล้วนแต่แปลว่าสายฟ้า เป็นเครื่องรางที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ เขาถูเตอยโกที่ก็จะเอาไปชนด้วยหินขวานฟ้านี้ โดยเชื่อกันว่าต้องชนะแน่เพราะเตอยโกของตนจะปกลึกไปในโกที่เป็นคู่ต่อสู้ ในวรรณคดีของอินเดียฝ่ายสันสกฤตมีเรื่องราวต่าง ๆ ในคัมภีร์นั้น ๆ ที่แสดงให้เห็นทราบว่ามีพ่อค้าชาวอินเดียเรือค้าไปยังถิ่นต่าง ๆ รวมทั้งสุวรรณภูมิด้วย ตั้งหลายศตวรรษ ก่อนคริสตศักราชทั้งนี้เพราะถือว่าวรรณคดีต่าง ๆ ที่กล่าวถึงสุวรรณภูมินั้นแต่งขึ้นเมื่อหลายศตวรรษก่อนคริสตศักราชในวรรณคดีของอินเดีย ฝ่ายบาลี โดยเฉพาะพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้มีกล่าวถึงเรื่องการเดินเรือไปยังสุวรรณภูมิเหมือนกัน เช่น สังฆาตกล่าถึงเรื่องพราหมณ์สังฆะกล่าวว่าเงินสำหรับให้ทานในโรงทานของตนจะขาดมือ จึงลงเรือไปค้าทางสุวรรณภูมิ ในมหาชาติกล่าเรื่องพระโพธิสัตว์ ขออนุญาตมารดาไปเสี่ยงโชคทางสุวรรณภูมิ เพื่อหาทรัพย์มากู้ราชบัลลังก์คืน เรือแตกกลางทะเล จนนางเมขลาต้องช่วย ดังนั้นเป็นตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นโดยชัดเจนว่าในสมัยที่แต่งคัมภีร์ชาดกนั้น ได้มีการเดินเรือมายังสุวรรณภูมิแล้ว และคัมภีร์ชาดกนั้นแต่งกันตั้งแต่ราวสมัยไม่น้อยกว่า 3 ศตวรรษก่อนคริสตศักราช นั่นคือไม่น้อยกว่า 2,300 ปีมาแล้ว

3. ประสบการณ์เกี่ยวกับโบราณวัตถุโบราณสถานในพื้นที่ เกิดเหตุการณ์อันสำคัญในสมัยโบราณในด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของอ่าวบ้านดอนเอง หลักแห่งวิชาโบราณคดีคือ หลักฐานพยานปรากฏอยู่เป็นวัตถุแล้วเราอาจกล่าวได้โดยการคำนวณจากจดหมายเหตุจีนหรือชั้นวัตถุ เช่น เศษกระเบื้อง สินค้าหรือแม่ที่สุดแต่รูปประติมากรรมต่าง ๆ ที่ตกหล่นอยู่ เป็นเครื่องบอกเวลาก็กกล่าวได้แต่เพียงว่าเมื่อสัก 2,000 ปีมาแล้วนี่เอง ระยะเวลาเพียงเท่านี้เท่านั้นที่เป็นหลักยึดถือกันในฝ่ายวิชาโบราณคดีโดยไม่อาจจะยึดเวลาออกไปดังเช่นเวลาที่คำนวณเอาด้วยการเกิดในชาติก่อน ๆ ของพระพุทธเจ้าดังที่กล่าวไว้ในชาดกนั้น ๆ เป็นต้น เหมือนกัน จึงเป็นอันยุติในขั้นนี้ว่า ชาวอินเดียได้เข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิในลักษณะพ่อค้า และแสวงหาดินแดนเมืองขึ้นนอกมาตุภูมิตั้งแต่สมัยเมื่อ 2,000 ปีมาแล้ว วางการโบราณคดีเมืองไทยเป็นรูปพระนารายณ์ศิลาทั้งสามองค์ ขนาดโตเท่าคนย่อมน ๆ เป็นแบบสมัยที่ถือกันว่าแบบคุปตะในอินเดีย หรือเรียกกันในวงโบราณคดีเมืองไทยว่าแบบก่อนขอม ซึ่งเรียกกันง่าย ๆ อีกอย่างหนึ่งว่าพระนารายณ์แบบสวามหวกแซก องค์กรอยู่ทางขวามือของผู้อ่าน พบที่เนินบนเกาะติดกับเกาะตะกั่วป่า ซึ่งต่อไปจะเรียกง่าย ๆ ว่าพระนารายณ์ตะกั่วป่า พบที่เวียงสระเมืองเก่าแกกริมแม่น้ำตาปีลึกเข้าไปกลางแผ่นดิน พบบนภูเขาศรีวิชัย ซึ่งสมัยหนึ่งเป็นเกาะศรีวิชัยตั้งอยู่กลางอ่าวบ้านดอนนั่นเอง

4. ข้อสังเกต และความเห็นเกี่ยวกับตำนานโบราณคดีในพื้นที่ ข้อสังเกต และความเห็นเกี่ยวกับตำนานโบราณคดีในพื้นที่ เหตุใดชาวอินเดียจึงใช้เส้นทางตะกั่วป่า-รอบอ่าวบ้านดอนเป็นเส้นทางสำคัญสำหรับข้ามแหลม ทั้งที่ยังมีเส้นทางอื่น ๆ อยู่อีกไม่น้อย เราจะทราบได้ในเมื่อได้ศึกษาเรื่องราวของตะกั่วป่าจนเป็นที่เข้าใจแล้วนั่นเอง ทำไมชาวอินเดียจึงไม่เล่นเรืออ้อมแหลมสิงคโปร์โดยผ่านช่องมะละกา ก็เนื่องจากช่องมะละกาเต็มไปด้วยโจรสลัด เรือชาวอินเดียและเปอร์เซียเล็กและมีคนเรื่อน้อยเกินไป กว่าที่จะสู้โจรสลัดได้จึงนิยมการข้ามแหลม ซึ่งเป็นการปลอดภัยกว่านี้ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็คือการขนถ่ายข้ามแหลมที่ตะกั่วป่า-บ้านดอน เป็นการรวดเร็วกว่าทั้งไม่ต้องรับอันตรายจากการพลาตมรสุมโดยไม่จำเป็น

ประเด็นที่ 2 ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ปัจจัยด้านพื้นที่ภูมิศาสตร์ ชาวอินเดียได้เข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิในลักษณะพ่อค้า และแสวงหาดินแดนเมืองขึ้นนอกมาตุภูมิตั้งแต่สมัยเมื่อ 2,000 ปีมาแล้ว ข้อสังเกต และ

ความเห็นเกี่ยวกับตำนานโบราณคดีในพื้นที่ เหตุใดชาวอินเดียจึงใช้เส้นทางตะกั่วป่า-รอบอ่าวบ้านดอน เป็นเส้นทางสำคัญสำหรับข้ามแหลม ทั้งที่ยังมีเส้นทางอื่น ๆ อยู่อีกไม่น้อย เราจะทราบได้ในเมื่อได้ศึกษาเรื่องราวของตะกั่วป่าจนเป็นที่เข้าใจแล้วนั่นเอง ทำไมชาวอินเดียจึงไม่เล่นเรืออ้อมแหลมสิงคโปร์โดยผ่านช่องมะละกา ก็เนื่องจากช่องมะละกาเต็มไปด้วยโจรสลัดเรือชาวอินเดียและเปอร์เซียเล็กและมีคนเรือน้อยเกินไป กว่าที่จะสู้โจรสลัดได้จึงนิยมการข้ามแหลม ซึ่งเป็นการปลอดภัยกว่านี้ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็คือว่าการขนถ่ายข้ามแหลมที่ตะกั่วป่า-บ้านดอน เป็นการรวดเร็วกว่าทั้งไม่ต้องรับอันตรายจากการพลาตมรสุมโดยไม่จำเป็น เมื่อข้ามมาทางฝั่งตะวันออกก็จะพบที่ดินอันอุดมสมบูรณ์ และเป็นชนิดที่ชาวอินเดียรู้จักมาแล้วเป็นอย่างดีตั้งแต่ยังอยู่ในอินเดีย คือ ที่แบนราบอันเกิดจากการตื้นเขินของทะเลสองฝั่งแม่น้ำอันใหญ่โตพอที่จะหล่อเลี้ยงคนจำนวนมากมาได้ ชาวอินเดียเหล่านั้นจะตื่นเต้นและร้องอุทานว่า “ดินแดนที่ผืนเห็น”

2. ปัจจัยด้านการเชื่อมโยงสัมพันธ์ของชุมชนในพื้นที่ แหลมมลายูหรือแหลมทอง ทั้งหมดนี้มีนามอีกอย่างหนึ่งว่าสุวรรณภูมิ ในภาษากรีกตามบันทึกภูมิศาสตร์ปโตเลมี เรียกว่า ไครเซ เคอซิซิส ซึ่งแปลว่า แผ่นดินทองเหมือนกัน ข้อนี้ทำให้เราทราบได้ว่า คำว่า “เมืองทอง” นี้เรียกกันมาพันกว่าปีแล้ว เมื่อได้ศึกษาวรรณคดีอินเดียในสมัยโบราณจนเป็นที่พอใจแล้วได้ยืนยันว่า เมื่อรวมแหลม มลายูทั้งหมดเข้าด้วยกันกับเกาะสุมาตราเกาะชวาแล้ว วรรณคดีอินเดียโบราณเรียกว่า สุวรรณทวีป ได้มีชนชาติต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คือชาวอินเดีย ชาวจีน ชาวอาหรับ ชาวเปอร์เซีย ชาวกรีก กระทั่งชนชาวโฟนิเซีย ในบรรดาชาติต่าง ๆ เหล่านี้ นับว่าชาวอินเดียเป็นชาติที่สำคัญที่สุดที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะได้นำเอาวัฒนธรรม, ศาสนา, ศิลปกรรมและอื่น ๆ เข้ามาให้ ซึ่งสำเร็จรูปเป็นศาสนาและวัฒนธรรมประจำชาติไทยอยู่ในเวลานี้ จึงนับว่าเรื่องการเข้ามาของชาวอินเดียเป็นตัวเรื่องสำคัญของเรื่องนี้ที่ในปัจจุบันนี้ แผ่นดินตอนที่เป็นกันอ่าว คือเขตอำเภอท่าฉาง อำเภอพนมพิณ อำเภอเมือง และอำเภอกาญจนดิษฐ์ ส่วนที่ติดต่อกับอำเภอทั้งหมดนี้ กำลังงอกออกไปในทะเลโดยอัตราที่รวดเร็ว เพราะอำนาจของแม่น้ำตาปีที่พาเอาโคลนเลนดินทรายมาถมอ่าวให้ตื้นเขินออกไปอย่างไม่รู้จักหยุดหย่อน อีกประการหนึ่ง น่าจะเข้าใจว่าแผ่นดินของโลกตรงที่รอบอ่าวบ้านดอน หรือฝั่งตะวันออกของแหลมมลายูตอนกลางเป็นแผ่นดิน อยู่ในยุคที่กำลังพุดหรือลอยตัวขึ้น ๆ คือตอนที่ได้รับโคลนของ แม่น้ำตาปี ได้กำลังตื้นเขิน เป็นตอนออกไป ปีละประมาณ 10-20 วา ทั้งหมดนี้

ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า อ่าวบ้านดอนในสมัยเมื่อ 2,000 ปีมาแล้ว ทะเลยังกินลึกเข้าไปถึงเขตอำเภอท่าขนอนจริง ๆ ฉะนั้น คนเฝ้าได้อาศัยอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน ในสมัยที่พวกอินเดียเข้ามาเมื่อยุค 2,000 ปีมานี้ก็พอจะมองเห็นคำตอบได้ว่าพวกมลายูเดิม นั่นเองที่เป็นผู้รับหน้าชนอินเดียเหล่านั้น และเมื่อไทยลงมาก็คือพวกมลายูเดิมที่ผสมพันธุ์กันแล้วกับชาวอินเดียอีกนั่นเองที่รับหน้าพวกไทย และกลายเป็นเลือดสามสายที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออกจนกระทั่งทุกวันนี้

3. ปัจจัยด้านการเดินทางข้ามคาบสมุทรเพื่อประโยชน์แก่การค้า การเผยแผ่ศาสนา และวัฒนธรรม เส้นทางข้ามคาบสมุทรเป็นการเดินทางติดต่อระหว่างทะเลอันดามัน และทะเลจีนตอนใต้ นอกเหนือจากการเดินเรือผ่านช่องแคบมะละกาโดยอ้อมแหลมมลายูนั้น ยังมีเส้นทางบกด้วยการข้ามคาบสมุทรอยู่หลายทาง ทางตอนบนของอ่าวไทยมีเส้นทางผ่านจากพม่ามายังด่านเจดีย์สามองค์ตามลำน้ำไทรโยคมายังนครปฐม และที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยผ่านทางช่องสิงขร ในบริเวณจังหวัดภาคใต้มีเส้นทางข้ามคาบสมุทร เรื่องราวเกี่ยวกับอาณาจักรศรีวิชัยเต็มไปด้วยข้อโต้แย้ง แต่ข้าพเจ้าคิดว่าข้อโต้แย้งนั้นไม่ใช่สิ่งจำเป็น ดังนั้นจึงขอเริ่มต้นด้วยหลักฐานที่พิสูจน์ได้ 2 ประการที่โต้แย้งไม่ได้เพื่อให้เกิดความชัดเจน ประการแรก คือหลักฐานเกี่ยวกับกระแสมซึ่งไม่เคยเปลี่ยนทิศทางนับพัน ๆ ปีมาแล้วและจะยังคงเป็นเช่นนี้ต่อไป ในสมัยโบราณการแล่นเรือโดยอาศัยลมมรสุมคนจะออกเดินทางจากทางใต้ของจีนเมื่อลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัด และแล่นเรือมาถึงชายฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู ในสมัยนั้นจะใช้เวลาประมาณ 1 เดือน ไปยังเมืองท่าต่าง ๆ บริเวณอินเดียตอนเหนือหรืออินเดียตอนใต้และเกาะลังกา จากเกาะลังกา เรืออาจจะแล่นต่อไปอีกจนถึงเมืองท่าต่าง ๆ บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงกลาง เมื่อฤดูมรสุมผลัดเปลี่ยนใหม่การเดินทางกลับจะต้องกระทำตามทิศทางลมบังคับ ถ้าไม่พลาดเที่ยวมรสุมหรือเกิดฤดูกาลผันแปรทำให้ล่าช้า เรือจะเดินทางกลับถึงบ้านภายในปีเดียว กันนั้น นี่คือนิยามของการเดินเรือในสมัยโบราณ ประการที่สอง คือการสังเกตนาฬิกาแดด ดังที่ปรากฏข้อมูลในประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถัง และหลักฐานของฮั-ซิง โดยเฉพาะหลักฐานของฮั-ซิง นั้น เราถือว่าเป็นหลักฐานชั้นต้น (first-hand evidence) ที่เขียนขึ้นจากการพบเห็นด้วยตนเองและได้รับการบอกเล่าจากผู้คนตามเมืองต่าง ๆ ที่แวะ ดังเช่น 1) ที่โม-โล-ยู (MO-LO-yu) “เราเห็นเงาของเข็มนาฬิกา (dial-plate) ทอดในลักษณะไม้สั้น และไม่ยาวนักในกลางเดือนแปด 2) ที่โฮ-หลิง (HO-Ling) ในฤดูร้อนตอนเที่ยงวัน เข็มสูง 5 ชี (shih) มีเงาชี้

ไปทางทิศใต้ยาว 2 ซิ 4 ซุน (fsun) 3) ที่โฟ-ชิ (FO-shih) ในฤดูร้อนตอนเที่ยงวัน เช้าสูง 8 ซิ มีเงาชี้ไปทางใต้ 2 ซิ 5 ซุน

ประเด็นที่ 3 วิเคราะห์และประเมินคุณค่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตามหลักภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำตาปิจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบ 4 ประเด็น ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ ทางฝั่งตะกั่วป่ามีที่ทอดสมอหลบมรสุมได้อย่างดีทุกเรือที่มาจากอินเดียได้ เมื่อเดินทางมาถึงหมู่เกาะอันดามันจะต้องอ้อม เพื่อหลบภัยจากการยื้อแย่งของคนป่าบนหมู่เกาะเหล่านั้น เรือจะแล่นตรงไปยังตะกั่วป่าอย่างเหมาะสมที่สุด และที่สำคัญยิ่งไปกว่านี้ก็คือว่าอ่าวบ้านดอนมีแม่น้ำตาปิกเข้าไปทางตะกั่วป่าก็มีแม่น้ำตะกั่วป่าเข้ามา ทำให้มีการขนถ่ายบนบกตอนที่จะเชื่อมกันเหลือน้อยมาก เมื่อพิจารณากันในด้านภูมิประเทศสำหรับทำกิจกรรม ก็จะเห็นได้ว่าแม้ทางฝั่งตะกั่วป่าจะไม่มีที่ดินอันเหมาะสม แต่เมื่อข้ามมาทางฝั่งตะวันออกก็จะพบที่ดินอันอุดมสมบูรณ์ และเป็นชนิดที่ชาวอินเดียรู้จักมาแล้วเป็นอย่างดีตั้งแต่ยังอยู่ในอินเดีย คือ ที่แบนราบอันเกิดจากการตื้นเขินของทะเลสองฝั่งแม่น้ำอันใหญ่โตพอที่จะหล่อเลี้ยงคนจำนวนมากมายได้ ชาวอินเดียเหล่านั้นจะตื่นเต้นและร้องอุทานว่า “ดินแดนที่ฝันเห็น” นั้นเราได้มาถึงแล้วจึงทำให้เกิดการกระจายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ต่อไปนี้จะได้พิจารณากันถึงวัฒนธรรมอินเดียหรือรอยซากของวัฒนธรรมอินเดียที่มีรากลึกอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอนมีร่องรอยอันนี้อยู่ทั่ว ๆ ไปที่เนื่องกันอยู่กับชีวิตประจำวันของคน เช่น การไถนา ตันตาล พรหมณ์ การแห่พระ การทำบุญสารท การเกิด นิยาย หรือนิทาน การปรุงอาหาร ภาษาพูดของคนไทย ทั้งหมดตามที่กล่าวมานี้เป็นอันว่าเมื่อมองดูในด้านวัฒนธรรมโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว เราจะรู้สึกว่าเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการมาของชาวอินเดียสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ ตั้งแต่สมัยเมื่อ 2,000 ปีมาแล้วนั่นเอง

2. การตั้งถิ่นฐานของชุมชนตามหลักภูมิศาสตร์ นักภูมิศาสตร์ชาวกรีกได้เขียนหนังสือภูมิศาสตร์โบราณไว้เล่มหนึ่งบอกที่ตั้งชุมชนโบราณจากหลักฐานโบราณคดี เท่าที่ได้สำรวจทั้งหมดในภาคใต้เป็นที่ยืนยันว่า ยังไม่มีผู้พบชุมชนโบราณที่ตั้งอยู่บริเวณที่เป็นเขตภูเขาเลย ซึ่งก็คล้าย ๆ กับชุมชนโบราณในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ซึ่งมักจะตั้งอยู่ในที่ราบหรือบนเนินใกล้ที่ราบซึ่งน้ำท่วมไม่ถึง และมีพื้นที่ราบกว้างขวางเพียงพอสำหรับใช้เป็นที่พักอาศัยได้ ในบริเวณจังหวัดภาคใต้เท่าที่มีการสำรวจพบและได้ตรวจสอบ ดูแล้วเกือบทุกแห่งตั้งอยู่บนที่ราบริมฝั่งทะเล ตัวชุมชนเองจะตั้งอยู่บนสันทราย บางแห่งมีคูน้ำคันดินล้อมรอบ รอบ ๆ บริเวณ

ที่ตั้งชุมชนเหล่านั้นเป็นที่ราบสามารถปลูกข้าวได้ และอยู่ไม่ไกลจากฝั่งทะเลมากนัก เมืองที่พบอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินคืออ่าวบ้านดอน

3. วัฒนธรรมที่แสดงพัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่ได้มีกล่าวถึงเรื่องการเดินเรือไปยังสุวรรณภูมิเหมือนกัน เช่นสังฆาตกเล่าถึงเรื่องพราหมณ์สังฆะกล่าวว่าเงินสำหรับให้ทานในโรงทานของตนจะขาดมือ จึงลงเรือไปค้าทางสุวรรณภูมิ ในมหาชาติกเล่าเรื่องพระโพธิสัตว์ ขออนุญาตมารดาไปเสี่ยงโชคทางสุวรรณภูมิ เพื่อหาทรัพย์มาบำรุงราชบัลลังก์คืน เรือแตกกลางทะเลจนนางเมขลาต้องช่วย แสดงให้เห็นชัดเจนว่าในสมัยที่แต่งคัมภีร์ชาดกนั้น ได้มีการเดินเรือมายังสุวรรณภูมิแล้ว และการที่ได้พบเครื่องมือหินแห่งสมัยอายุหินเป็นจำนวนมากในถิ่นใด ย่อมแสดงให้เห็นว่าเราได้ว่าถิ่นนั้นได้เคยมีมนุษย์อาศัยกันมาแล้วตั้งแต่สมัยอายุหินและเหตุชาวอินเดียใช้เส้นทางตะกั่วป่า-รอบอ่าวบ้านดอน เป็นเส้นทางสำคัญในการขนส่งค้าขาย อันเป็นภาพเกี่ยวกับร่องรอยของชาวอินเดีย เฟื่องถึงถึงความสมบูรณ์ในด้านที่ดินสำหรับการกสิกรรมของรอบอ่าวบ้านดอนนี้ก็นับว่ามีเหตุผลอยู่สำหรับการค้าหาจุดที่ตั้งเมืองหลวงหรือราชธานีของอาณาจักรสมัยโบราณ เพราะเหตุที่บริเวณรอบอ่าวบ้านดอนสมบูรณ์ด้วยเนื้อที่สำหรับการกสิกรรมยิ่งกว่าจุดใด ๆ ตลอดแหลมมลายู และมีความเหมาะสมที่สุด

4. ข้อสังเกต และความเห็นเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและวัฒนธรรมในพื้นที่ พุทธศตวรรษที่ 13 อิจิง บอกว่า ศรีวิชัย มีเรือเดินทะเลนี้กว่าคงจะเป็นเรือสินค้าเดินระหว่างเมืองจีนและอินเดีย หรือเลยไปจนถึงตะวันออกกลาง นักประวัติศาสตร์ตีความว่า ศรีวิชัยร่ำรวยเพราะการค้า (อ่าวบ้านดอน) ก็คงจะเป็นจริง แต่นักการคลังเห็นว่ารายได้ส่วนใหญ่มาจากภาษีศุลกากร หรือ ภาษีผ่าน หรือที่ เรียกว่า จกอบในสมัยสุโขทัย รายได้ของท่านมเหศวรเพราะท่านคุมช่องแคบมะละกา เรือทุกลำต้องผ่าน ต้องเสียภาษี ท่านเก็บหนักเสียด้วย ถึง กับหนึ่งในสามของราคาสินค้า แต่พอไปถึงเมืองจีนโดนหนักเข้าไปอีก สินค้าบางอย่าง เช่น เครื่องหอมหรือของฟุ่มเฟือย โดนถึง 50% พวกพ่อค้าอาหรับหรืออินเดียก็ไม่ว่า เพราะบวกเข้าไปในราคาขายได้ เช่น สินค้าที่ส่งเข้าไปขายในพระราชวังก็อาจบวกเข้าไป 100% - 1,000% ได้ แต่สิ่งที่ซ่อนอยู่ภายใต้การค้าขายสินค้า คือ การเปลี่ยนแปลง การกระจายและการปรับตัวทางวัฒนธรรมภายในลุ่มแม่น้ำตาปีจนทำให้เกิดชีวิตภูมิปัญญาลุ่มแม่น้ำตาปีจนมาถึงปัจจุบัน

ประเด็นที่ 4 สร้างองค์ความรู้ใหม่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มน้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบ 4 ประเด็น ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน ในปัจจุบันนี้ แผ่นดินตอนที่เปิ่นกันอ่าว คือเขตอำเภอท่าฉาง อำเภอพุนพิน อำเภอเมือง และอำเภอกาญจนดิษฐ์ ส่วนที่ติดต่อกับอำเภอทั้งหมดนี้ กำลังงอกออกไปในทะเลโดยอัตราที่รวดเร็ว เพราะอำนาจของแม่น้ำตาปีที่พาเอาโคลนเลนดินทรายมาถมอ่าวให้ดินขึ้นออกไปอย่างไม่รู้จักหยุดหย่อน อีกประการหนึ่ง น่าจะเข้าใจว่าแผ่นดินของโลก ตรงที่รอบอ่าวบ้านดอน หรือฝั่งตะวันออกของแหลมมลายูตอนกลางเป็นแผ่นดิน อยู่ในยุคที่กำลังฟูหรือลอยตัวขึ้น ๆ คือตอนที่ได้รับโคลนของแม่น้ำตาปี ได้กำลังขึ้นดิน เป็นตอนออกไป ปีละประมาณ 10-20 วา ทั้งหมดนี้ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า อ่าวบ้านดอนในสมัยเมื่อ 2,000 ปีมาแล้ว ทะเลยังกินลึกเข้าไปถึงเขตอำเภอท่าขนอนจริง ๆ ฉะนั้น คนเผ่าไดอาศัยอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน ในสมัยที่พวกอินเดียเข้ามาเมื่อยุค 2,000 ปีมานี้ก็พอจะมองเห็นคำตอบได้ว่าพวกมลายูเดิม นั่นเองที่เป็นผู้รับหน้าชนอินเดียเหล่านั้น และเมื่อไทยลงมา ก็คือพวกมลายูเดิมที่ผสมพันธุ์กันแล้วกับชาวอินเดียอีกนั่นเองที่รับหน้าพวกไทย และกลายเป็นเลือดสามสายที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออกจนกระทั่งทุกวันนี้

2. องค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของชุมชนลุ่มน้ำกับชุมชนพื้นที่อื่น แหลมมลายูหรือแหลมทองทั้งหมดนี้มีนามอีกอย่างหนึ่งว่าสุวรรณภูมิ ในภาษากรีกตามบันทึกภูมิศาสตร์ปโตเลมี เรียกว่า ไครเซ เคอโซนิส ซึ่งแปลว่า แผ่นดินทองเหมือนกัน ข้อนี้ทำให้เราทราบได้ว่า คำว่า “เมืองทอง” นี้เรียกกันมาพันกว่าปีแล้ว เมื่อได้ศึกษาวรรณคดีอินเดียในสมัยโบราณจนเป็นที่พอใจแล้วได้ยืนยันว่า เมื่อรวมแหลม มลายูทั้งหมดเข้าด้วยกันกับเกาะสุมาตรา เกาะชวาแล้ว วรณคดีอินเดียโบราณเรียกว่า สุวรรณทวีป ได้มีชนชาติต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คือชาวอินเดีย ชาวจีน ชาวอาหรับ ชาวเปอร์เซีย ชาวกรีก กระทั่งชนชาวโพนีเซีย ในบรรดาชาติต่าง ๆ เหล่านี้ นับว่าชาวอินเดียเป็นชาติที่สำคัญที่สุดที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะได้นำเอาวัฒนธรรม, ศาสนา, ศิลปกรรมและอื่น ๆ เข้ามาให้ ซึ่งสำเร็จรูปเป็นศาสนาและวัฒนธรรมประจำชาติไทยอยู่ในเวลานี้ จึงนับว่าเรื่องการเข้ามาของชาวอินเดียเป็นตัวเรื่องสำคัญของเรื่องนี้

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้เรื่องการเดินทางข้ามคาบสมุทร เส้นทางข้ามคาบสมุทรเป็นการเดินทางติดต่อระหว่างทะเลอันดามัน และทะเลจีนตอนใต้ นอกเหนือจากการเดินเรือผ่านช่องแคบมะละกาโดยอ้อมแหลมมลายูนั้น ยังมีเส้นทางบกด้วยการข้ามคาบสมุทรอยู่หลายทาง ทางตอนบนของอ่าวไทยมีเส้นทางผ่านจากพม่ามายังด่านเจดีย์สามองค์ตามลำน้ำไทรโยค

มายังนครปฐม และที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยผ่านทางช่องสิงขร ในบริเวณจังหวัดภาคใต้มีเส้นทางข้ามคาบสมุทอยู่หลายเส้นทาง ได้แก่ 1) กระบุรี-ชุมพร นับเป็นเส้นทางที่สั้นที่สุด 2) คลองราชกรุต-พะโต๊ะ-แม่น้ำหลังสวน 3) ท่งตึก-คลองเหล-คลองสก-คลองพุมดวง-แม่น้ำตาปี-อ่าวบ้านดอน 4) คลองมะรุย-คลองชะอุ่น-คลองสก-คลองพุมดวง-แม่น้ำตาปี-อ่าวบ้านดอน 5) คลองปะกาไสย-คลองโตรม-คลองอีปัน-แม่น้ำตาปี-อ่าวบ้านดอน 6) คลองท่อม-คลองสินปุน-แม่น้ำตาปี-อ่าวบ้านดอน 7) ปากแม่น้ำกันตัง-แม่น้ำตรัง-ห้วยยอด-ท่งสง-ร้อนพิบูลย์-นครศรีธรรมราช 8) สตูล-ทะเลสาบสงขลา 9) ไทรบุรี-ทะเลสาบสงขลา

เรื่องราวเกี่ยวกับอาณาจักรศรีวิชัยเต็มไปด้วยข้อโต้แย้ง แต่ข้าพเจ้าคิดว่าข้อโต้แย้งนั้นไม่ใช่สิ่งจำเป็น ดังนั้นจึงขอเริ่มต้นด้วยหลักฐานที่พิสูจน์ได้ 2 ประการที่โต้แย้งไม่ได้เพื่อให้เกิดความชัดเจน ประการแรก คือ หลักฐานเกี่ยวกับกระแสลมซึ่งไม่เคยเปลี่ยนทิศทางนับพัน ๆ ปีมาแล้วและจะยังคงเป็นเช่นนี้ต่อไป ในสมัยโบราณการแล่นเรือโดยอาศัยลมมรสุมคนจะออกเดินทางจากทางใต้ของจีนเมื่อลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัด และแล่นเรือมาถึงชายฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู ในสมัยนั้นจะใช้เวลาประมาณ 1 เดือน ไปยังเมืองท่าต่าง ๆ บริเวณอินเดียตอนเหนือหรืออินเดียตอนใต้และเกาะลังกา จากเกาะลังกา เรืออาจจะแล่นต่อไปอีกจนถึงเมืองท่าต่าง ๆ บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงกลาง เมื่อฤดูมรสุมผลัดเปลี่ยนใหม่การเดินทางกลับจะต้องกระทำตามทิศทางลมบังคับ ถ้าไม่พลัดเที่ยวมรสุมหรือเกิดเหตุการณ์แปรทำให้ล่าช้า เรือจะเดินทางกลับถึงบ้านภายในปีเดียวกันนั้น นี่คือลักษณะการเดินทางเรือในสมัยโบราณ ประการที่สอง คือการสังเกตนาฬิกาแดด ดังที่ปรากฏข้อมูลในประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถัง และหลักฐานของฮั-ซิง หลักฐานของฮั-ซิงนั้น เราถือว่าเป็นหลักฐานชั้นต้น (first-hand evidence) ที่เขียนขึ้นจากการพบเห็นด้วยตนเองและได้รับการบอกเล่าจากผู้คนตามเมืองต่าง ๆ ที่แวะ ดังเช่น 1) ที่โม-ไล่-ยู (MO-lo-yu) “เราเห็นเงาของเข็มนาฬิกา (dial-plate) ทอดในลักษณะไม่สั้น และไม่ยาวนักในกลางเดือนแปด 2) ที่โฮ-หลิง (HO-Ling) ในฤดูร้อนตอนเที่ยงวัน เข็มสูง 8 ชี (shih) มีเงาชี้ไปทางทิศใต้ยาว 2 ชี 4 ชุน (fsun) 3) ที่โฟ-ชี (FO-shih) ในฤดูร้อนตอนเที่ยงวัน เข็มสูง 8 ชี มีเงาชี้ไปทางใต้ 2 ชี 5 ชุน

4. ความรู้เรื่องอารยธรรมศรีวิชัยในชุมชน แม้ว่าเรื่องราวของอาณาจักรศรีวิชัยยังอยู่ในระหว่างการค้นคว้าศึกษาวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างมากก็จริง แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันแล้วในข้อหนึ่ง ว่าศูนย์กลางอำนาจของอาณาจักรนี้ได้เคยตั้งอยู่ที่ดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน เป็นระยะยาว

ระยะหนึ่งโดยแน่นอน คุณงามความดีของการมีอาณาจักรศรีวิชัยที่เคยมีอยู่ในดินแดนนี้ควรจะมีการรื้อฟื้นให้กลับมาในฐานะที่ว่า “วิญญานศรีวิชัยคืนชีพ” เพื่อประโยชน์และความสุขแก่มหาชนในถิ่นนี้ กระทั่งยังมองเห็นอยู่ได้ว่าประชาชนในถิ่นนี้มีวิญญานแห่งกว๊านอยู่ในสันดาน แม้กระทั้งชาวนาก็มีความสามารถกล่าวบทกลอนอันประกอบด้วยธรรมะออกมาได้โดยง่าย แม้ศิลปะแห่งการปรุงอาหาร การนุ่งห่ม ประดับตกแต่งก็ยังมีร่องรอยแห่งวัฒนธรรมอินเดียของสมัยศรีวิชัยนั้นเหลือให้เห็นอยู่ในรูปแบบของวัฒนธรรมระดับสูง และได้ถือเป็นเอกลักษณ์ไทยไปในที่สุด

ในส่วนทางศิลปกรรม ปรากฏในบันทึกของชนต่างชาติ เช่น อาหรับ เป็นต้น ที่เคยมาสู่ดินแดนศรีวิชัย แล้วบันทึกไว้ว่าที่นั่น “ไม่มีใครถือเอาของตก” อาหรับผู้หนึ่งได้ทำการทดลองด้วยการทิ้งทองคำไว้กลางถนนแห่งหนึ่ง แล้วท่องเที่ยวไปในที่อื่นเสียหลายปี กลับมาอีกได้ตรวจดูก็พบว่าทองคำอยู่ที่ตรงนั้นหากแต่ว่ามันจมลึกลงไปใต้ดินตามสมควรแก่เวลาและการเหยียบย่ำของมหาชนที่เดินถนน ศาลาท่านสำหรับคนเดินทาง เป็นศาลาพักมีห้องหับมีข้าวสารเสบียงอาหาร หม้อข้าว เตาไฟ เสื้อหมอนไว้ให้พร้อมวัฒนธรรมนี้พึงจะหายสูญไป

ในส่วน ทางศาสนานั้น เล่ามีความมั่นคงอยู่ในดินแดนนี้ ประชาชนรู้ความหมายของคำว่า “ธรรมะ” ในทุกรูปแบบของทุกคำรู้ความหมายอันลึกซึ้งของคำว่า “โพธิสัตว์” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ ซึ่งแพร่หลายอยู่ในที่ทั่วไป ชุตพบได้เป็นประจำ มีการสร้างปราสาทอิฐดั่งที่บันทึกอยู่ในแผ่นศิลาจารึกของกรุงศรีวิชัย สำหรับเป็นที่ประดิษฐาน พระโพธิสัตว์หรือพระพุทธรูปในลักษณะที่แสดงให้เห็นความมั่นคงของพระศาสนา ศรัทธาของพระราชาและประชาชน จะมีศาสนาพราหมณ์เป็นรากฐานแห่งศิลปกรรมทั่วไปในขั้นต้น และมีพุทธศาสนาเป็นรากฐานแห่งปรมัตถธรรมในขั้นสูง กระทั่งแม้บทกล่อมลูกให้นอน ก็ยังมีใจความเป็นปรมัตถธรรมเรื่องนิพพาน ดังบทกล่อมลูกชื่อ “มะพร้าว นาฬิกา เกร็กกลางทะเลขี้ผึ้ง” เป็นต้น ประชาชนนับถือศาสนาพุทธเคียงคู่กันไปกับศาสนาพราหมณ์ อันเป็นวัฒนธรรมอินเดียเพียงพอที่จะสนองความต้องการทางศิลปกรรมของประชาชน ทุกระดับทุกเพศทุกวัย นับว่าเป็นรากฐานที่มีประโยชน์แก่การปกครอง การเมือง การเศรษฐกิจ เป็นต้น อย่างครบถ้วน

ส่วนทางวัฒนธรรมนั้น มีธรรมเนียมประเพณีสำหรับก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนทุกชั้นทุกเพศและทุกวัย ด้วยการประดิษฐ์ขึ้นมาให้เหมาะสมแก่กาลเวลาในรอบปี คือเหมาะสมกับทุกเดือน จนอาจจะกล่าวได้ประเพณีพิธีทำบุญ 12 เดือนนั้น ดูจะไม่ใช่ว่าจะเริ่มตั้งขึ้นในยุคสุโขทัย

เสียแล้ว หากแต่จะได้มีมาแล้วตั้งแต่ยุคสมัยศรีวิชัยที่เหลือซากให้เห็นอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน ซึ่งพอจะติดตามให้ครบได้ทั้ง 12 เดือนทีเดียว ประเพณีแห่พระบกพระน้ำเป็นสิ่งที่เชื่อได้ว่าได้มีมาแล้วแต่สมัยศรีวิชัย เพราะจำลองแบบมาจากอินเดียซึ่งมีมาแต่โบราณกาลกระทั่งทุกวันนี้

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี” สามารถอภิปรายผลว่า

1. ความเป็นมาและลักษณะของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีเต็มไปด้วยศิลปะ โบราณคดี และวัฒนธรรมตามแบบอินเดียแสดงลักษณะหลักฐานของพื้นที่แผ่นดินรอบอ่าวบ้านดอน แผ่นดินในท้องที่อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง อำเภอพุนพิน อำเภอกีรีรัฐนิคม (ท่าขนอน) อำเภอเมือง และอำเภอกาญจนดิษฐ์ ซึ่งตั้งอยู่รอบอ่าวใหญ่ เครื่องมือหินของสมัยอายุหินรอบอ่าวบ้านดอน การที่ได้พบเครื่องมือหินแห่งสมัยอายุหินเป็นจำนวนมาก มนุษย์รอบอ่าวบ้านดอนก่อนชาวอินเดียเข้ามาเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า ชาวอินเดียได้เกี่ยวข้องกับดินแดนแถบนี้ไม่น้อยกว่า 2,000 ปีมาแล้ว ซึ่งตำนานโบราณคดีและเรื่องเล่าเกี่ยวกับพื้นที่ของพวกมลายูและพวกคนเดิม ๆ ของถิ่นนี้ โดยเฉพาะในการล่าสัตว์และมีดไม้ไผ่ก็ยังคงใช้กันในวงการพิธีธรรมเนียม เช่น การตัดสายสะดือเด็ก เป็นต้น เครื่องมือหินแห่งสมัยหินยุคหลังนี้ คนพื้นเมืองเรียกกันว่าหินขวานฟ้า ขวามลายูบนแหลมมลายู เรียกขวานหินนี้ว่าบาตุลินตา, หะลินตา, หรือบาตุปิเตอ ซึ่งทั้งสามคำนี้ล้วนแต่แปลว่าสายฟ้าซึ่งประสบการณ์เกี่ยวกับโบราณวัตถุโบราณสถานในพื้นที่ทำให้เกิดเหตุการณ์อันสำคัญในสมัยโบราณในด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของอ่าวบ้านดอนเอง หลักแห่งวิชาโบราณคดีคือถือเอาที่หลักฐานพยาน ปรากฏอยู่เป็นวัตถุแล้วเราอาจกล่าวได้โดยการคำนวณจากจดหมายเหตุจีนหรือจีนวัตถุ เช่น เศษกระเบื้อง สินค้าหรือแม่ที่สุดแต่รูปประติมากรรมต่าง ๆ ที่ตกหล่นอยู่เป็นเครื่องบอกเวลาก็กล่าวได้แต่เพียงว่าเมื่อสัก 2,000 ปีมาแล้วเป็นอย่างนี้ เพราะวารอบอ่าวบ้านดอนทั้งชาวบ้านและนักโบราณคดี ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศได้มีการค้นพบเครื่องมือหินของสมัยยุคหินและมนุษย์ที่อาศัยรอบอ่าวบ้านดอนตามเส้นทางตะกั่วป่า-รอบอ่าวบ้านดอนเป็นเส้นทางสำคัญสำหรับข้ามแหลมมาทำการค้าขายในบริเวณรอบอ่าวบ้านดอนนครแห่ง

ประวัติศาสตร์ที่มีการผสมผสานวิถีชีวิต ภูมิปัญญาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงศ์ธน์ว์ สำเภาเงิน (พงศ์ธน์ว์ สำเภาเงิน, 2555) ที่ได้ศึกษาเรื่องความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมท้องถิ่นสมัยอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลวัฒนธรรมและอารยธรรมโบราณ ในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและคาบสมุทรมลายา นำเสนอ การศึกษาแหล่งชุมชนโบราณ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ก่อนปี พ.ศ. 1,800 การศึกษาแหล่งในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เนื่องจากแหล่งโบราณคดีเกือบทั้งหมดมีการศึกษามาก่อนหน้านี้ มีการค้นพบมาเป็นระยะเวลานาน ด้วยคุณลักษณะของแหล่งที่มักประกอบไปด้วยการสร้างอาคาร สิ่งก่อสร้างรูปเคารพที่มีอยู่บนพื้นที่เดียวกัน แหล่งชุมชนในปัจจุบันมีขอบเขตขนาดค่อนข้างชัดเจนซึ่งเป็นที่สังเกตได้ง่ายและเป็นที่รับรู้ของประชาชนในพื้นที่ และยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของชูศักดิ์ วิทยากัด และคณะ (ชูศักดิ์ วิทยากัด และคณะ, 2546) ได้ศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อการเข้าถึงทรัพยากรของคนเมื่อนาน เพื่อการเข้าถึงทรัพยากรได้อาศัยแนวคิดและวิธีการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์และมานุษยวิทยา เพื่อเรียนรู้ถึงเรื่องราวของชาวบ้านที่มักไม่ปรากฏหรือเป็นที่รับรู้ในบทบันทึกอย่างเป็นทางการ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยกำหนดประเด็นการวิจัยเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาโดยมีประเด็นการศึกษาที่อาศัยมโนทัศน์ร่วมกัน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ของชาวบ้าน ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ การบ่งบอกอัตลักษณ์ และการช่วงชิงการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ

2. ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มน้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า พื้นที่ภูมิศาสตร์เป็นจุดเด่นที่ทำให้ชาวอินเดียได้เข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิในลักษณะพ่อค้า และแสวงหาดินแดนเมืองขึ้นนอกมาตุภูมิตั้งแต่สมัยเมื่อ 2,000 ปีมาแล้ว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวอินเดียจึงไม่เล่นเรืออ้อมแหลมสิงคโปร์โดยผ่านช่องมะละกา ก็เนื่องจากช่องมะละกาเต็มไปด้วยโจรสลัด เรือชาวอินเดียและเปอร์เซียเล็กและมีคนเรื่อน้อยเกินไป กว่าที่จะสู้รบกับโจรสลัดได้ จึงนิยมการข้ามแหลม ซึ่งเป็นการปลอดภัยกว่านี้ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็คือการขนถ่ายข้ามแหลมที่สะดวกกว่าบ้านดอน เป็นการรวดเร็วทั้งไม่ต้องรับอันตรายจากการพลาดมรสุมโดยไม่จำเป็น เมื่อข้ามมาทางฝั่งตะวันออกก็จะพบที่ดินอันอุดมสมบูรณ์ และเป็นชนิดที่ชาวอินเดียรู้จักมาแล้วเป็นอย่างดีตั้งแต้อยู่ในอินเดีย คือ ที่แบนราบอันเกิดจากการตื้นเขินของทะเลสองฝั่งแม่น้ำอันใหญ่โตพอที่จะหล่อเลี้ยงคนจำนวนมากมายได้ ชาวอินเดียเหล่านั้นจะ

ต้นตอและร่องอุทานว่า “ดินแดนที่ผืนเห็น” มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์ของชุมชนในพื้นที่แหลมมลายูหรือแหลมทองทั้งหมดนี้มี นามอีกอย่างหนึ่งว่าสุวรรณภูมิ ในภาษากรีกตามบันทึกภูมิศาสตร์ปโตเลมี เรียกว่า ไครเซ เคอซิโนส ซึ่งแปลว่า แผ่นดินทองเหมือนกัน ข้อนี้ทำให้เราทราบได้ว่า คำว่า “เมืองทอง” นี้เรียกกันมาพันกว่าปีแล้ว เมื่อได้ศึกษาวรรณคดีอินเดียในสมัยโบราณจนเป็นที่พอใจแล้วได้ยืนยันว่า เมื่อรวมแหลมมลายูทั้งหมดเข้าด้วยกันกับเกาะสุมาตรา เกาะชวาแล้ว วรรณคดีอินเดียโบราณเรียกว่า สุวรรณทวีป ได้มีชนชาติต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คือ ชาวอินเดีย ชาวจีน ชาวอาหรับ ชาวเปอร์เซีย ชาวกรีก กระทั่งชนชาวพินเซีย ในบรรดาชาติต่าง ๆ เหล่านี้ นับว่าชาวอินเดียเป็นชาติที่สำคัญที่สุดที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะได้นำเอาวัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรมและอื่น ๆ เข้ามาให้ ซึ่งสำเร็จรูปเป็นศาสนาและวัฒนธรรมประจำชาติไทยอยู่ในเวลานี้ จึงนับว่าเรื่องการเข้ามาของชาวอินเดียเป็นตัวเรื่องสำคัญของเรื่องนี้ที่ในปัจจุบันนี้ แผ่นดินตอนที่เป้นกันอ่าวคือเขตอำเภอท่าฉาง อำเภอพนพิณ อำเภอเมือง และอำเภอกาญจนดิษฐ์ และเมื่อไทยลงมาก็คือพวกมลายูเดิมที่ผสมพันธุ์กันแล้วกับชาวอินเดียอีกนั่นเองที่รับหน้าพวกไทย และกลายเป็นเลือดสามสายที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออกจนกระทั่งทุกวันนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของชูศักดิ์ วิทยากัด และคณะ (ชูศักดิ์ วิทยากัด และคณะ, 2546) ที่ได้ศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อการเข้าถึงทรัพยากรของคนเมื่อนาน เพื่อการเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างยุติธรรมและวิธีการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์และมานุษยวิทยา เพื่อเรียนรู้ถึงเรื่องราวของชาวบ้านที่มักไม่ปรากฏหรือเป็นที่รับรู้ในบทบันทึกอย่างเป็นทางการผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยกำหนดประเด็นการวิจัยเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาโดยมีประเด็นการศึกษาที่อาศัยมโนทัศน์ร่วมกัน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ของชาวบ้าน ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ การบ่งบอกอัตลักษณ์ และการช่วงชิงการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ

3. วิเคราะห์และประเมินคุณค่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตามหลักภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำตาปิงจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ชาวอินเดียได้มายังแหลมมลายูหรือดินแดนสุวรรณภูมิเพื่อประโยชน์แก่การค้า การเผยแผ่ศาสนาและวัฒนธรรม ด้วยการแสวงหาดินแดนนอกมาตุภูมิ ตั้งแต่สมัยเมื่อ 2,000 ปีมาแล้ว ได้ใช้ทางคมนาคมขนถ่ายข้ามแหลมที่ตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอนจนเป็นเหตุให้ดินแดนส่วนนี้ยังผลให้คนในอ่าวบ้านดอนมีลักษณะผิดกับไทยเดิมอย่างมากมาย เนื่องด้วยอิทธิพลแห่งวัฒนธรรมอินเดียที่อยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน เมื่อ

พิจารณาในภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ ทางฝั่งตะกั่วป่ามีที่ทอดสมอหลบมรสุมได้ดี ทุกลูกเรือที่มาจากอินเดียได้ เมื่อเดินทางมาถึงหมู่เกาะอันดามันจะต้องอ้อมไปทางใต้ไปตามช่องระหว่างหมู่เกาะอันดามันกับหมู่เกาะนิโคบาร์แล้วเรือจะแล่นตรงไปยังตะกั่วป่าอย่างเหมาะสมที่สุด ส่วนขนบธรรมเนียมหรือประเพณีอันเป็นวัฒนธรรมที่เนื่องกันอยู่กับชีวิตประจำวันของคนในสมัยนั้น ส่วนที่เกี่ยวกับศิลปะ การโขน ดนตรี พราหมณ์ การแพทย์ การทำบุญสารท การเกิด นิยายหรือนิทาน การปรุงอาหาร ภาษาพูดของคนไทย ทั้งหมดตามที่กล่าวมานี้เป็นอันว่าเมื่อมองดูในด้านวัฒนธรรมโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว เราจะรู้สึกว่าเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการมาของชาวอินเดียสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นเส้นทางเรือสินค้าเดินระหว่างเมืองจีนและอินเดีย เปอร์เซีย อาหรับ (แหล่งทองของสุวรรณภูมิ) นักประวัติศาสตร์ตีความว่า ศรีวิชัยร่ำรวยเพราะการค้า (อ่าวบ้านดอน) ก็คงจะเป็นจริง การเปลี่ยนแปลง การกระจายและการปรับตัวทางวัฒนธรรมภายในลุ่มแม่น้ำตาปีจนทำให้เกิดวิถีชีวิตภูมิปัญญาลุ่มแม่น้ำตาปีจนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสักรินทร์ แซ่กู และคณะ (สักรินทร์ แซ่กู และคณะ, 2546) ที่ได้ศึกษาเรื่องวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ภายในท้องถื่นริมฝั่งลุ่มน้ำชี กระบวนการทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “พื้นที่ (Space) ริมฝั่งลุ่มน้ำชี” ในการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นการสร้างความเข้าใจเชื่อมโยงจากพื้นที่ทางกายภาพไปสู่มิติต่าง ๆ เช่น มิติทางความเชื่อและศาสนา มิติทางการจัดการ มิติเชิงพฤติกรรม มิติของการสร้างอัตลักษณ์และการรวมกลุ่มของผู้คน เป็นต้นและสอดคล้องกับวิบูลย์ เข้มเฉลิม และคณะ (วิบูลย์ เข้มเฉลิม และคณะ, 2546) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถื่นชุมชนบ้านป่าต้นน้ำคลองระบม-สียัด พบว่า พื้นที่ของชุมชนบ้านป่า มีความเป็นมาที่ยาวนานเกินกว่าร้อยปีจากหลักฐานทางโบราณคดีของวัดท่าอู่ไทรและโบราณวัตถุทั่วพื้นที่ อีกทั้งยังคงเคยเป็นเส้นทางการค้าภายในประเทศเป็นที่ตั้งเมืองหน้าด่านในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นและมีทางเชื่อมต่อสัญจรไปมายังเมืองจันทน์เมืองเขมรและเมืองลาววันนี้ ของคนบ้านป่า มีความขัดแย้งในชุมชนผลสืบเนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ปัญหาปากท้องและความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติเปลี่ยนแปลง คนรุ่นใหม่เริ่มไม่สนใจชุมชน บางส่วนเดินทางไปรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม คนเฒ่าคนแก่ถูกปล่อยให้อยู่คนเดียว ภูมิปัญญาท้องถื่นจางหายและขาดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ชุมชนให้คุณค่าและความสำคัญในความเชื่อของภูมิปัญญาและประเพณีน้อยลง ณ เวลานี้ คนบางกลุ่มเริ่มหันกลับมาทบทวนตัวเองจากอดีต

จนถึงปัจจุบัน เพื่อเรียนรู้และสร้างความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาเดิมที่ใช้ต่อยอดความรู้ใหม่ สร้างความสัมพันธ์ใหม่แล้วนำไปจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบันของท้องถิ่น

4. องค์ความรู้ใหม่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มน้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งคณะผู้วิจัยหวังอย่างเต็มเปี่ยมว่า การศึกษาครั้งนี้ “เปิดวิญญานแห่งศรีวิชัยจักคืนชีพด้วยร่องรอยทางวิถีชีวิตภูมิปัญญาที่ฝังรากลงสู่พื้นที่อ่าวบ้านดอน” ที่เคยมีในยุคนั้นกลับคืนมาสู่ดินแดนแห่งนี้แห่งนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นที่รองรับวิญญานแห่งศรีวิชัยอันจักคืนชีพมาสู่ดินแดนนี้โดยการขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น ตลาดประชารัฐ ตลาดวัฒนธรรม ถนนสายวัฒนธรรม บ้านแม่น้ำเมืองคนดี วิถีวัฒนธรรมสืบต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แผ่นดินที่เป็นกันอ่าวเหมาะแก่การหลบช่วงมรสุมเมื่อเรือสินค้าจำนวนมาก ๆ มาเจอกันแลกเปลี่ยน ซื้อขายสินค้าทำให้เกิดแหล่งรวมพ่อค้าวานิชต่าง ๆ มาร่วมตัวกัน พุดคุยกัน สือสารกัน ทำความเข้าใจวิถีชีวิตความเป็นกลายเป็นแหล่งรวมการผสมผสานที่มีร่องรอยของความเป็นอารยธรรมที่ทรงคุณค่าฝังรากลงสู่พื้นที่อ่าวบ้านดอนปัจจุบันคือจังหวัดสุราษฎร์ธานีนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุลและคณะ (นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุลและคณะ, 2557) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า ปัจจัยเชิงผล มีจำนวน 6 ปัจจัยย่อย คือ การรวมกลุ่มการเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิม การเรียนรู้วัฒนธรรมของชาวไทยพวน การอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวไทยพวน การสืบทอดวัฒนธรรมของชาวไทยพวน และการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาวไทยพวน การพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน คือ การส่งเสริมปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยพวนอย่างยั่งยืนจำนวน 3 กลุ่มปัจจัย เพื่อนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยพวนอย่างต่อเนื่องยั่งยืนต่อไปและสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุสรณ์ อุณโณ และคณะ (อนุสรณ์ อุณโณ และคณะ, 2547) ได้ศึกษาเรื่องสืบสร้างประวัติศาสตร์วัฒนธรรม อัมพวาสวนนอกตำบลบางนางลี่” พบว่า ท้องถิ่นบางนางลี่ได้ผ่านกระบวนการปรับตัวเข้ากับเงื่อนไขเชิงนิเวศวิทยาเศรษฐกิจและการเมืองมาอย่างต่อเนื่องกล่าวในเชิงนิเวศวิทยาชาวบางนางลี่สมัยบุกเบิกได้ปรับตัวเข้ากับระบบนิเวศบริเวณรอยต่อปากแม่น้ำด้วยการปลูกสร้างบ้านเรือนเป็นแนวตามริมน้ำและพัฒนาระบบสวนยกร่องสำหรับปลูกพืชผักผลไม้มาจนถึงปัจจุบัน

สรุป

1. ความเป็นมาและลักษณะของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีเป็นพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์และการประมง แล้วยังเต็มไปด้วยศิลปและวัฒนธรรมโบราณตามแบบอินเดียซึ่งแสดงหลักฐานให้เห็นแพร่หลายอยู่ในพื้นที่อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง อำเภอพุนพิน อำเภอสัตหิรัญนิคม อำเภอเมืองฯ และอำเภอกาญจนดิษฐ์ ของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์มีลักษณะเป็นอ่าวเหมาะสำหรับนักเดินเรือใช้เป็นพื้นที่หลบภัยมรสุมในคราวเดินทางมาทำการค้าขาย ยังเป็นที่หลบภัยของชาวประมง 2) ปัจจัยด้านคมนาคมขนส่งระยะเวลาก่อนการเดินทางจากตะโกลา (ตะกั่วป่า พังงา) มายังอ่าวบ้านดอนออกสู่อ่าวไทย 3) ปัจจัยด้านอาชีพ เหมาะแก่การเกษตรเพาะปลูกเลี้ยงและประมง 4) ปัจจัยด้านสังคมศาสนาและวัฒนธรรม เป็นที่รวมของชนเผ่าดั้งเดิมชาวอินเดียและชาวจีนที่มาหยุดพักและทำการแลกเปลี่ยนสินค้าพร้อมทั้งนำศิลปประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อของตนมาด้วย

3. วิเคราะห์และประเมินคุณค่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตามหลักภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า 1) คุณค่าความเป็นแหล่งพื้นที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพเกษตรและประมง 2) คุณค่าความเป็นแหล่งรวมศิลปศาสนาประเพณีและวัฒนธรรม มีไทย อินเดีย จีน และอิสลาม เป็นต้น 3) คุณค่าความเป็นชัยภูมิแห่งการค้าพาณิชย์ระหว่างไทยอินเดียและจีน 4) คุณค่าความแหล่งรวมจิตใจของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีตามความเชื่อของผู้นับถือแต่ละศาสนา

4. สร้างองค์ความรู้ใหม่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าองค์ความรู้เกิดจาก 3 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน 2) องค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของชุมชนลุ่มน้ำกับชุมชนพื้นที่อื่น 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้เรื่องการเดินทางข้ามคาบสมุทร 4) ความรู้เรื่องอารยธรรมศรีวิชัยในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยในการศึกษาประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีสามารถให้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในมิติต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ระดับนโยบายควรลดบทเรียน “การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นรอบอ่าวบ้านดอน” ภายใต้หลักคิด ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี เพื่อสร้างพื้นที่มิติใหม่ให้กับจังหวัด สุราษฎร์ธานี

2. ระดับการพัฒนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง “แนวปฏิบัติรูปแบบการสะท้อนวิถีชีวิตชาวบ้าน” ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ขยายเขตพื้นที่จากชุมชนตำบล อำเภอและจังหวัดโดยมีการเชื่อมโยงเครือข่ายในการพัฒนาจังหวัดเป็นศูนย์กลางร่วมแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ผลสัมฤทธิ์จากการพัฒนา “วิถีชีวิตภูมิปัญญาเมืองเกษตรคุณภาพ การท่องเที่ยวยั่งยืน สังคมเป็นสุข” ภายใต้หลักคิด ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ตามนโยบายและยุทธศาสตร์จังหวัดแผน 20 ปีบรรลุเป้าหมายในอนาคตต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ/พระมหาดิลกัรศรีมิ ฐิตจาโร ผู้อำนวยการโครงการขยายห้องเรียน ขอขอบคุณ ศ.ชวน เพชรแก้วม, ศ.ดร.ครองชัย หัตถา, รศ.ดร. ณัฏฐ ศรีวิหะ, รศ.ดร. จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ, รศ.สมเกียรติ ตันสกุล, เรือโท ผศ.ดร.อนันต์ ใจสมุทร, ผศ.सानิตย์ บุญชู และดร. อมรา ศรสุชาติ ที่ได้ช่วยในการชี้แนะรายงานการวิจัยให้สมบูรณ์ทำให้เกิดผลงานวิจัยอันเป็นคุณูปการที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ วิทยาทัด และคณะ. (2546). ประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อการเข้าถึงทรัพยากรของคนเมืองน่าน. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).
- นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุลและคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พงศ์ธันว์ สำเภาเงิน. (2555). ศึกษาความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมท้องถิ่นสมัยอดีตถึงปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) . (2557). กาลานุกรม : พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2554). แนวสังเขปของโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดอน . (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณวิทยา.
- วิบูลย์ เข็มเฉลิม และคณะ. (2546). โครงการวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนบ้านป่าต้นน้ำคลองระบม-สียัด. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สักรินทร์ แซ่ภู และคณะ. (2546). วิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ภายในท้องถิ่นริมฝั่งลุ่มน้ำชี. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).
- อนุสรณ์ อุณโณ และคณะ. (2547). สืบสร้างประวัติศาสตร์วัฒนธรรมอัมพวาสวนนอก ตำบลบางนางลี่. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2549). กระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลง : จากยุคชุมชนถึงยุคพัฒนาความทันสมัย. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*

LEARNING MANAGEMENT PROCESS FOR CIVILIAN CONSCIOUSNESS
CREATION OF HIGHER SECONDARY STUDENTS

พระมหาอุทัย ปณฺญาปภาโส (ภูบังดาว)

Phramaha Uthai Panyapabhaso (Poobangdao)

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

Suddhipong Srivichai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

กฤษฎา นันทเพ็ชร

Krisda Nantapetch

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand

อำนาจ บัวศิริ

Amnang Bousiri

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

E-mail: uthai_pm@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อศึกษาหลักการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 3) เพื่อเสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน สทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน

* Received 4 June 2019; Revised 30 June 2019; Accepted 30 June 2019

1. สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 9 ด้าน นักเรียนมีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (4.29) เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปฏิบัติอย่างซื่อสัตย์ในความ
ความเป็นพลเมือง ด้านวางแผนการปฏิบัติความเป็นพลเมือง ด้านประเมินผลทางเลือกในความเป็นพลเมือง ด้านประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมือง ด้านประเมินระหว่างปฏิบัติในความเป็นพลเมือง ด้านสร้างทางเลือกหลากหลายในความเป็นพลเมือง ด้านปรับปรุงแก้ไขความเป็นพลเมือง ด้านคิด วิเคราะห์ วิจัยในความเป็นพลเมือง และด้านตระหนักในปัญหาและความจำเป็นในความเป็นพลเมือง ตามลำดับ

3. เสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 1) ด้านมีอิสรภาพ โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมสนุกกับเกมहरषा (เล่นเรือโททานิค) 2) ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมสร้างสัมพันธ์ผ่านนิทาน 3) ด้านเคารพความแตกต่าง โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมปวงฉาวิัจฉนาประชาธิปไตย 4) ด้านเคารพหลักความเสมอภาค แตกต่าง โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ ติดไข่เป็นกิจกรรมส่งเสริม 5) ด้านเคารพกติกา แตกต่าง โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมปริศนาประชาธิปไตย 6) ด้านรับผิดชอบต่องสังคม แตกต่าง โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมศิลปะประชาธิปไตย

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the state of learning management to create citizenship awareness of high school students, 2) to study the principles of creating citizenship consciousness 3) to propose a process to create citizenship consciousness. This research uses a mixed method such as a quantitative research by using the sample of 394 persons, Statistics

using percentage, mean, standard deviation and qualitative research by interviewing 10 qualified persons, discussing 10 qualified groups of persons.

The research found that:

1. The state of learning management to create citizen consciousness of all 9 high school students with an average value of (4.29), sorted by average from descending order as follows: practical aspect of admirable in citizenship, in citizenship practice planning, in assessing alternatives to citizenship, in the overall evaluation to make pride in citizenship, in assessment during practice in citizenship, in creating various choices in citizenship, in citizenship improvement, in analytical thinking and criticism of citizenship and in awareness of problems and needs of citizenship, respectively.

2. Studying the principles of citizenship consciousness, including 1) freedom, 2) respect for rights 3) respect for differences 4) respect for equality principle 5) respect for rules and respect for law 6) social responsibility.

3. Propose the process of creating a citizenship consciousness 1) Freedom with activities that promote activities such as fun games (Titanic sail), 2) Respect other people's rights by promoting activities such as relationship creating activities through tales, 3) respect for differences with activities that promote activities such as questions and answers (Pucchavisajjana) on democracy, 4) Respect for equality principle with activities that are promoted, namely, eggs ejected, as a promoting activity, 5) Respect for rules by promoting activities such as democratic puzzle activities, 6) Social responsibility by promoting activities such as democratic art activities.

Keywords: process of learning management, creating consciousness, citizenship

บทนำ

นโยบายการปฏิรูปการศึกษาของประเทศที่มุ่งยกระดับคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งเป็นโจทย์ของกระทรวงศึกษาธิการในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาการศึกษาของชาติและปักหมุดไปข้างหน้าเพื่อพัฒนาคุณภาพสู่การศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยมีนโยบายปฏิรูปการศึกษา 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปฏิรูปครู ได้ดำเนินการโครงการสำคัญในหลายเรื่อง อาทิ การพัฒนาศักยภาพครู โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ผ่านโครงการ Boot Camp การตั้งสถาบันครูพัฒนา 2) การเพิ่ม กระจายโอกาส และพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้ดำเนินโครงการสำคัญต่าง ๆ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 3) การปฏิรูปการบริหารจัดการ ได้มีการปรับระบบการบริหารจัดการพัฒนาการจัดการศึกษาในรูปแบบ Partnership School มีโรงเรียนเข้าร่วม จำนวน 42 แห่ง และบริษัทเข้าร่วม จำนวน 11 แห่ง 4) การผลิตและพัฒนากำลังคน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน เป็นการผลิตและพัฒนาคนให้ตรงกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ ดำเนินโครงการสำคัญ จัดหลักสูตรอาชีวะพันธุ์ใหม่ 5) การปฏิรูปการเรียนรู้ ได้ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถเฉพาะด้าน ผ่านโครงการห้องเรียนกีฬาห้องเรียนดนตรี โครงการสานฝันการกีฬายาแดนใต้ เพื่อให้เป็นไปตามศักยภาพ การเสริมสร้างอุดมการณ์รักชาติ ศาสนาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย 6) การปฏิรูป ICT เพื่อการศึกษา โดยการพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ต และระบบฐานข้อมูล ได้แก่ การดำเนินโครงการจัดหา High Speed Internet ในโรงเรียน ที่ให้โรงเรียนเลือกผู้ให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเอง ทำให้สามารถใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการฐานข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 2562) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย ชี้ให้เห็นว่าคุณธรรมที่สำคัญของเยาวชนในระดับอุดมศึกษานี้จึงมุ่งเน้นไปที่ความรับผิดชอบการมีวินัยความสามารถในการพึ่งตนเองและการมีความตั้งใจที่จะกระทำหรืออีกนัยหนึ่งคือพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นพลเมืองดีของสังคม (สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย, 2543) ส่วนดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศโดยผลการวิจัยในกลุ่มนิสิตนักศึกษาประมวลได้ว่าปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตลักษณะที่สำคัญของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเยาวชนไทยได้แก่ลักษณะมุ่งอนาคตความสามารถในการควบคุมตนทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมการมีสุขภาพจิตดีความเชื่ออำนาจในตนเองผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิโก้ส่วนปัจจัยเชิง

เหตุด้านสถานการณ์ที่สำคัญได้แก่การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลจากบิดามารดาครูอาจารย์การอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธการเห็นแบบอย่างที่ดีในการกระทำพฤติกรรมเชิงจริยธรรมจากคนรอบข้างการสนับสนุนส่งเสริมจากคนรอบข้างและโรงเรียนและการเปิดรับสื่อที่ดีมีประโยชน์และภูมิหลังส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมพลเมืองดีคือเพศฐานะและผลการเรียน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2548)

การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่ง วราภรณ์ ศรีวิโรจน์ ได้กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้มี 9 ประการ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนา ในด้านคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ พัฒนางานและเจตคติที่ดี เป็นกระบวนการที่สังเคราะห์ข้อดีของกระบวนการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การจัดการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องจัดให้ครบทุกลำดับขั้น เพราะบางขั้นไม่จำเป็นต้องใช้ การจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน แต่ควรเรียงตามลำดับขั้น มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น 2) คิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ 3) สร้างทางเลือกหลากหลาย 4) ประเมินผลทางเลือก 5) วางแผนการปฏิบัติ 6) ปฏิบัติอย่างชื่นชม 7) ประเมินระหว่างปฏิบัติ 8) ปรับปรุงแก้ไข 9) ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ (วราภรณ์ ศรีวิโรจน์, 2557)

พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดวิถีชีวิตจากรุ่นสู่รุ่นของคนในสังคมไทยมาช้านาน ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดจากปราชญ์ชาวพุทธที่เป็นนักบวชหรือผู้เคยบวชเรียนมาก่อน การปฏิสัมพันธ์ของคนไทยจึงได้รับคตินิยม ความเชื่อที่ได้รับจากพระพุทธศาสนาเป็นทุนเดิม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระพุทธศาสนายังคงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของคนในสังคมไทยมิเคยเสื่อมคลาย เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ทางศิลปการดำเนินชีวิตเป็นภูมิคุ้มกันทางจิตวิญญาณของคนในสังคมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตอยู่บนพื้นฐานความเอื้ออาทรต่อกัน การถ่ายทอดศิลปการใช้ชีวิตนั้นถูกถ่ายทอดโดยองค์กรจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ซึ่งแนวคิดหลักของพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ยกย่องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การบวชเรียนเขียนอ่านสมัยอดีตก็เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งแนวคิดทางพระพุทธศาสนาถือว่าการเรียนรู้คือวิถีชีวิต พระพุทธองค์ทรงบัญญัติอริยมรรคมีองค์ 8 ไว้เพื่อเป็นวิธีการศึกษาเพื่อ “ปัญญา” มรรคจึงเป็นตัวการศึกษาดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวไว้ว่า มรรคเป็นตัวการศึกษา ส่วนวิธีที่จะเข้าถึงตัวการศึกษานั้นมีสองทาง คือ กัลยาณมิตตาและโยสีโสมนสิการ ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงยก

ย่องการศึกษาว่า เป็นวิถีชีวิต ศึกษาเพื่อจะได้รู้ความจริง การรู้ความจริงทำให้รู้ความถูกต้อง การรู้ความถูกต้องทำให้ปฏิบัติถูกต้อง การปฏิบัติถูกต้องทำให้ชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง ทำให้เกิดความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองซึ่งระบบและกระบวนการจัดการศึกษาโดยองค์กรสงฆ์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545)

จากข้อสรุปดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการเป็นพลเมือง ตามแนวพระพุทธศาสนาและข้อมูลของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ที่มีการจัดการเรียนรู้การสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา สู่การเป็นพลเมืองที่ดีตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาและให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะ ปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พัฒนาเยาวชนอย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาหลักการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อเสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นงานวิจัยหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีการศึกษา ใช้แบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม วิธีการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาคุณลักษณะจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 6 ด้าน
2. ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 9 ด้าน
3. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบบสอบถามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ประชากรที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 394 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 394 ชุด เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมด 394 ชุด คิดเป็น 100% การวิเคราะห์ข้อมูล : ใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) คำนวณระดับความคิดเห็นภาพรวมและรายด้าน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาหลักการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีการศึกษา ใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 10 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษา มีประสบการณ์การบริหาร ไม่นต่ำกว่า 4 ปี หรือเป็นครูผู้สอนมีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อเสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีการศึกษา ศึกษาจาก

1. เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ข้อสรุปจากแบบสอบถาม

3. ข้อสรุปจากแบบสัมภาษณ์กระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 โดยครอบคลุม 4 จังหวัด ได้แก่ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และ สมุทรสาคร จำนวน 27,783 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 โดยครอบคลุม 4 จังหวัด ได้แก่ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และ สมุทรสาคร ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane , 1973) เป็นตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 394 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 10 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษา มีประสบการณ์การบริหาร ไม่นต่ำกว่า 4 ปี หรือเป็นครูผู้สอน มีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) จากกลุ่มผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 จำนวน 10 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษา มีประสบการณ์การบริหาร ไม่นต่ำกว่า 4 ปี หรือเป็นครูผู้สอน มีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป

2. สนทนากลุ่ม (Focus Group) สนทนาพูดคุยกับผู้คุณวุฒิ 2 กลุ่ม รวม 10 รูป/คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 รูป/คน กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 รูป/คน

3. แบบสัมภาษณ์เพื่อเสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. กำหนดนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยอาศัยฐานทฤษฎีและงานวิจัย

3. ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยจะคำนึงถึงการสร้างแบบสอบถามให้เป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้องและการได้แบบสอบถามที่ดีมีคุณภาพมีความตรงทั้งในเชิงโครงสร้าง (construct validity) และความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) รวมทั้งความเชื่อมั่น (reliability)

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำร่างแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้นใน อาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขและปรับปรุงให้มีความเหมาะสม

2. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) การใช้ภาษาและพิจารณาว่า แบบสอบถามครอบคลุมของเนื้อหาหรือไม่ โดยการหาดัชนี (index of congruence: IOC)

3. พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีองค์ประกอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 ถึง 1.00 มีจำนวนรายการ และปรับปรุงแก้ไขภาษาตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การทดลองใช้ต่อไป

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด โดยกำหนดให้บุคลากรจำนวน 30 รูป ได้แก่ พระสอนศีลธรรม จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่า

ความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.850

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. การศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแจกแบบสอบถาม และการเก็บบันทึกด้วยภาพถ่าย เพื่อเก็บข้อมูลตามความเป็นจริงถูกต้องมากที่สุด
4. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการแจกแบบสอบถาม แล้วจัดบันทึกลักษณะการบรรยาย (Descriptive) เพื่อที่จะนำข้อมูลวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ วิเคราะห์ผลการศึกษานี้จะใช้แบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดของสุรางค์ จันทวานิช (สุรางค์ จันทวานิช, 2540)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นวิธีการสรุปข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่สัมผัสได้ หรือมองเห็น เป็นต้น
2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ได้แก่การจำแนกข้อมูลออกเป็นอย่าง ๆ (Typological) ในการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนรู้ 9 ประการ ได้แก่ 1) ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น 2) คิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ 3) สร้างทางเลือกหลากหลาย 4) ประเมินผลทางเลือก 5) วางแผนการปฏิบัติ 6) ปฏิบัติอย่างชื่นชม 7) ประเมินระหว่างปฏิบัติ 8) ปรับปรุงแก้ไข 9) ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 9 ด้าน นักเรียนมีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (4.29) เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปฏิบัติอย่างชื่นชมในความเป็นพลเมือง ด้านวางแผนการปฏิบัติความเป็นพลเมือง ด้านประเมินผลทางเลือกในความเป็นพลเมือง ด้านประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมือง ด้านประเมินระหว่างปฏิบัติในความเป็นพลเมือง ด้านสร้างทางเลือกหลากหลายในความเป็นพลเมือง ด้านปรับปรุงแก้ไขความเป็นพลเมือง ด้านคิด วิเคราะห์ วิจัยในความเป็นพลเมือง และด้านตระหนักในปัญหาและความจำเป็นในความเป็นพลเมือง ตามลำดับ

2. ศึกษาหลักการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 1) ด้านมีอิสรภาพ และพึ่งตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ โดยเสริมสร้างควมมีอิสรภาพในตนเองให้กับเยาวชน ประเมินการปฏิบัติงานหรือผลงาน ให้รางวัลหรือกล่าวชมเชยเมื่อปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างดี 2) ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น โดยส่งเสริมให้เคารพสิทธิของกันและกัน ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3) ด้านเคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟัง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง ต้องปลูกฝังการยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกันให้กับนักเรียนเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ 4) ด้านเคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน ต้องปลูกฝังความเสมอภาคตั้งแต่เด็กและดำเนินต่อไปไม่สิ้นสุดจนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา และเข้าสู่วัยทำงาน 5) ด้านเคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช้กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย ผู้บริหารและครูจัดกิจกรรมส่งเสริมการเคารพกติกา เคารพกฎหมายภายในโรงเรียน เช่น กิจกรรมเลือกตั้งประธานนักเรียน 6) ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคม ผู้บริหารและครูมีนโยบายและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง

3. เสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 1) ด้านมีอิสรภาพ และพึ่งตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ เสริมสร้างควมมีอิสรภาพในตนเอง

ให้กับเยาวชน และประเมินการปฏิบัติงานหรือผลงานเพื่อพัฒนาสิ่งที่บกพร่องพร้อมกับให้ข้อเสนอแนะ ให้รางวัลหรือกล่าวชมเชยเมื่อปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างดีเพื่อเสริมสร้างกำลังใจ โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมสนุกกับเกมहरषा (เล่นเรือโททานิค) 2) ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยมีกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ผ่านนิทาน 3) ด้านเคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟัง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ให้เกียรติ และความเคารพ โดยมีกิจกรรมปลูกจาวาสัจฉนาประชาธิปไตย 4) ด้านเคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน ฝึกฝนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการเคารพกติกาแบบง่าย ๆ ที่ปฏิบัติอยู่แล้วในห้องเรียนโดยมีกิจกรรมดีดไข่เป็นกิจกรรมส่งเสริม 5) ด้านเคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมายปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ตามบทบาทหน้าที่ โดยยึดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยกิจกรรมปริศนาประชาธิปไตยเป็นกิจกรรมส่งเสริม 6) ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคมยอมรับความผิดพลาดของตนเอง โดยมีกิจกรรมศิลปะประชาธิปไตย รวมใจสมานฉันท์เป็นกิจกรรมส่งเสริม

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 9 ด้าน นักเรียนมีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปฏิบัติอย่างชื่นชมในความเป็นพลเมือง ด้านวางแผนการปฏิบัติความเป็นพลเมือง ด้านประเมินผลทางเลือกในความเป็นพลเมือง ด้านประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมือง ด้านประเมินระหว่างปฏิบัติในความเป็นพลเมือง ด้านสร้างทางเลือกหลากหลายในความเป็นพลเมือง ด้านคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ในความเป็นพลเมือง ด้านปรับปรุงแก้ไขความเป็นพลเมือง และด้านตระหนักในปัญหาและความจำเป็นในความเป็นพลเมือง ตามลำดับ โดยผลการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับงานวิจัยของปลินธร เพ็ชรฤทธิ์ ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของครูสังคมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดเนื้อหาในหลักสูตร เน้นการใช้เฉพาะเนื้อหาในสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมในการสอน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในด้านทักษะพื้นฐานน้อยกว่าด้านอื่น ๆ 3) การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เน้นการใช้ข่าวและบทความที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียนและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมาเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ 4) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ เน้นการวัดและการประเมินผลควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้วิธีการประเมินจากการทดสอบและการสังเกตพฤติกรรมการทำงานใช้แบบทดสอบและแบบฝึกหัดเป็นเครื่องมือ และใช้ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินเพียงผู้เดียว (ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์, 2550)

2. ศึกษาหลักการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 1) ด้านมีอิสรภาพ และพึ่งตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ โดยเสริมสร้างความมีอิสรภาพในตนเองให้กับเยาวชน ประเมินการปฏิบัติงานหรือผลงาน ให้รางวัลหรือกล่าวชมเชยเมื่อปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างดี 2) ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เคารพสิทธิของกันและกัน โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3) ด้านเคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟัง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง 4) ด้านเคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน 5) ด้านเคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช้กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคม โดยผลการวิจัยในข้างต้นได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิชา จิรภักพงษ์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนบนฐานพุทธธรรมของภาคการศึกษาและพระสอนศีลธรรม ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามแนวพระพุทธศาสนาจะต้องเริ่มที่เด็กและเยาวชน โรงเรียนสถาบันที่สำคัญยิ่งในการฝึกฝนเยาวชนให้คุ้นเคยกับพื้นฐานการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของวัด ชุมชน บ้าน และหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้โรงเรียนต้องตระหนักและจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้เด็กมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีโดยบูรณาการนโยบายการจัดการศึกษาในหลักสูตรผ่าน

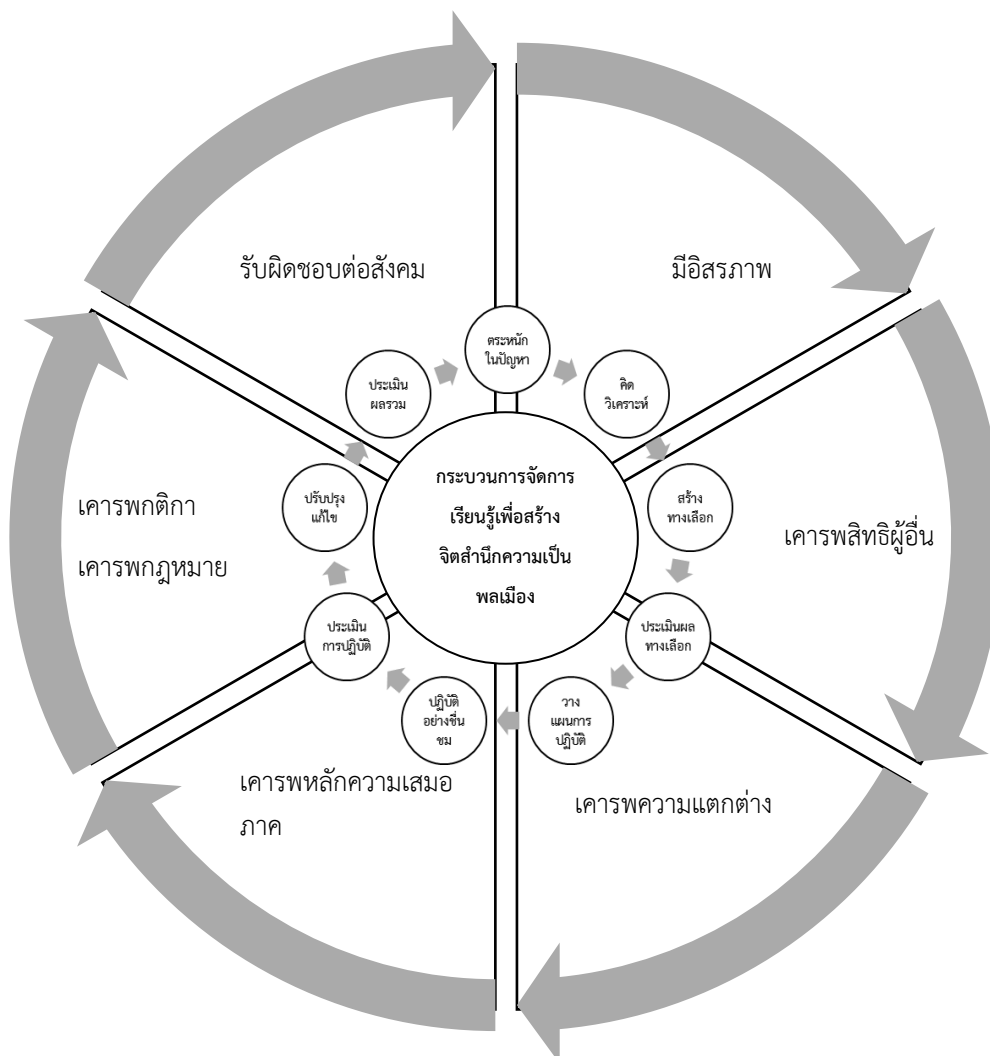
กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมนักเรียนที่เน้นการปฏิบัติจริง (ชลธิชา จิรศักดิ์พงษ์ และคณะ, 2561)

3. เสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 1) ด้านมีอิสรภาพ และพึ่งตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ เสริมสร้างความมีอิสรภาพในตนเองให้กับเยาวชน และประเมินการปฏิบัติงานหรือผลงานเพื่อพัฒนาสิ่งที่บกพร่องพร้อมกันให้ข้อเสนอแนะ ให้รางวัลหรือกล่าวชมเชยเมื่อปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างดีเพื่อเสริมสร้างกำลังใจ โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมสนุกกับเกมหรรษา (เล่นเรือไททานิค) 2) ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยมีกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ผ่านนิทาน 3) ด้านเคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟัง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ให้เกียรติ และความเคารพ โดยมีกิจกรรมปฐกฐาวิัจฉนาประชาธิปไตย 4) ด้านเคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน ฝึกฝนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการเคารพกติกาแบบง่าย ๆ ที่ปฏิบัติอยู่แล้วในห้องเรียนโดยมีกิจกรรมดีดไข่เป็นกิจกรรมส่งเสริม 5) ด้านเคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมายปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ตามบทบาทหน้าที่ โดยยึดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยกิจกรรมปริศนาประชาธิปไตยเป็นกิจกรรมส่งเสริม 6) ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคมยอมรับความผิดพลาดของตนเอง โดยมีกิจกรรมศิลปะประชาธิปไตย รวมใจสมานฉันท์เป็นกิจกรรมส่งเสริม

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สรุป

กระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เสริมสร้างควมมีสรีภาพในตนเอง ให้กับเยาวชน และประเมินการปฏิบัติงานหรือผลงานเพื่อพัฒนาสิ่งที่บกพร่องพร้อมกันให้ ข้อเสนอแนะ ให้รางวัลหรือกล่าวชมเชยเมื่อปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างดีเพื่อเสริมสร้างกำลังใจ เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ให้เกียรติ และความเคารพ เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน ผักผ่อนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการเคารพ กติกาแบบง่าย ๆ ที่ปฏิบัติอยู่แล้วในห้องเรียน เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการ แก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมายปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการอยู่ ในสังคมประชาธิปไตย ตามบทบาทหน้าที่ โดยยึดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหา สังคมยอมรับความผิดพลาดของตนเอง โดยมีกิจกรรมศิลปะประชาธิปไตย รวมใจสมานฉันท์ เป็นกิจกรรมส่งเสริม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 โรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถนำไปบูรณาการร่วมกับหลักพุทธธรรมในการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีให้กับนักเรียนได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูเป็นตัวอย่างในความเป็นพลเมืองที่ดีแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ เน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้มากขึ้น

3. ผู้บริหารและครูสร้างทางเลือกให้ผู้เรียนเคารพความแตกต่างของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคภายในห้องเรียน ภายในโรงเรียน เป็นการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ และความแตกต่างทางด้านความคิดเห็นของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิชา จิรภัคพงษ์ และคณะ. (2561). ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี ของเยาวชนบนฐานพุทธธรรมของภาคการศึกษาและพระสอนศีลธรรม. วารสาร มหาวิทยาลัยนครพนม, 8(3), 102-105.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2548). การใช้ผลิตผลวิจัยระบบพฤติกรรมศาสตร์ไทยสร้างเครือข่าย พัฒนาเยาวชนบทความประกอบการสัมมนาเรื่องผลิตผลวิจัยระบบพฤติกรรมไทยเร่ง ไขปัญหาร่วมพัฒนาเยาวชน. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ.
- ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์. (2550). สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้นักเรียนมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2545). ธรรมานุชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 46). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมศาสนา.
- วรารณ ศรีวิโรจน์. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เรื่องปริมาณสารสัมพันธ์ แบบเน้นการบูรณาการการฝึกอบรมกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และการเรียนรู้ แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(3), 1-13.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน สังกัดสำนักงาน พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ปีการศึกษา 2561. เรียกใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2561 จาก https://data.bopp-obec.info/emis/school.php?Area_CODE=101710

สุภางค์ จันทวานิช. (2540). วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนา
คุณธรรมระดับบุคคล เพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย :
การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ. ใน รายงานผลการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หนังสือพิมพ์แนวหน้า. (3 กุมภาพันธ์ 2562). ปฏิรูปการศึกษา 6 ด้าน รูปธรรมความสำเร็จการ
พัฒนาศักยภาพกำลังคนของประเทศ. เข้าถึงได้จาก <http://www.kruthai.info/985>

Taro Yamane . (1973). Statistics: An Introductory Analysis. 3rd Ed. New York:
Harper and Row Publications.

รูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย*

A MODEL OF SANGHA ADMINISTRATOR'S SOCIAL WELL-BEING PROMOTION IN THAI SOCIETY

พระครูสิทธิปัญญาโนโยค

Phrakhrusiripanyanuyok

พระสุธีรัตนบัณฑิต

Phrasuthirattanabundit

วิวัฒน์ หามนตรี

Wiwat Harmontree

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkonrajavidyalaya University, Thailand

ชลวิทย์ เจียรจิตต์

Cholvit Jearajit

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: gomiyut@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมและการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า

1. การส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย ตามหลักสุขภาวะ 4 พบว่า 1) ด้านกาย มีการส่งเสริมให้ออกกำลังกายทุกวันพุธ จัดกิจกรรมการออกกำลังกายด้วยตาราง 9 ช่อง ภายใต้การบริหารในลานวัด ลานกีฬา และกิจกรรมตรวจสุขภาพ 2) ด้านจิต มีการส่งเสริมให้นั่งสมาธิ เจริญภาวนาทุกวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้จัด

* Received 4 June 2019; Revised 29 June 2019; Accepted 30 June 2019

กิจกรรมนั่งสวดมนต์ทุกวันตอนเย็น ตลอดถึงการสวดมนต์ข้ามปี และส่งเสริมจิตอาสา เพื่อเป็นพลวัตแรงขับเคลื่อนในการทำงานด้านการส่งเสริมสุขภาวะที่มีความยั่งยืน 3) ด้านปัญญา มีการแบ่งปันสิ่งของและให้ความรู้เพื่อเป็นต้นแบบสังคมแห่งการโอบอ้อมอารีย์ มีน้ำใจ มิตรไมตรี และ 4) ด้านสังคม มีการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา ภายใต้การขับเคลื่อนงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 และการสร้างเสริมชุมชนสัมพันธ์

2. รูปแบบและกระบวนการการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย พบว่า 1) กระบวนการให้ความรู้ มีการจัดโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจ 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคมในการพัฒนาสุขภาวะให้เป็นเอกภาพ 3) กระบวนการบริหารจัดการ มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม สามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสุขภาวะให้กับประชาชน และ 4) กระบวนการเชิงจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพในกระบวนการทัศน์ใหม่ เช่น สุขภาพองค์รวม ที่เน้นการบูรณาการอย่างมีดุลยภาพของส่วนต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับมิติทางปัญญา

3. รูปแบบการส่งเสริมและการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย พบว่า 1) ด้านกาย มีการส่งเสริมให้ออกกำลังกาย กายบริหารในลานวัด ลานกีฬา จัดตั้งชมรมวิ่ง และจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ 2) ด้านจิต มีการส่งเสริมให้นั่งสมาธิ เจริญจิตตภาวนา 3) ด้านปัญญา มีการแบ่งปันสิ่งของ ให้คำปรึกษาด้านสุขภาวะ และการบริหารจัดการความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และ 4) ด้านสังคม มีการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการ ในการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: รูปแบบ, การส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม, พระสังฆาธิการ

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the social well-being promotion in the Buddhist ecclesiastical official monks in Thailand. 2) To study the model and the process of the social well-being promotion in the Buddhist ecclesiastical official monks in Thailand. 3) To present the model of the social well-being promotion in the Buddhist ecclesiastical official monks in Thailand.

The findings of the research are as follows:

1. The social well-being promotion in the Buddhist ecclesiastical official monks in Thailand following to the four principles of wellbeing. It was found that 1) The Physical – Promote the Wednesday Physical Exercise activity, the 9-Square Exercise in the Buddhist monastery and the sports arena including physical check-up 2) The Mind – Enhance the meditation activity in the Buddhist Holy Day, the evening chanting including the new year overnight chanting to support the volunteer activities to be the sustainable power for wellbeing work. 3) The Wisdom – Share things and knowledge to create the model of the community full of kindness, friendship and spiritual supporters 4) The social – The well-being and the Buddhist studies promotion following to the village of the five precepts project and the community relations enhancement.

2. The model and the process of the social well-being promotion in the Buddhist ecclesiastical official monks in Thailand. It was found that 1) The Teaching Process – Hold the training projects for mind development. 2) The Participation Process – The participation from the governmental section, the private section and the people to develop the unity of wellbeing. 3) The Management Process – the proper management can enhance the quality of life and wellbeing. 4) The Spiritual Process – It is the new vision about health such as holistic health which focuses on the balance of any parts connecting to the wisdom dimension.

3. The model of the social well-being promotion and development in the Buddhist ecclesiastical official monks in Thailand. It was found that 1) The Physical – The promotion to exercise in the Buddhist monastery area and the sports arena, the establishment of the running club and the check-up 2) The Mind – The meditation activity to purify the mind. 3) The Wisdom – The sharing of things and the wellbeing consult including the information to exchange the

local wisdom, the value and the good attitude. 4) The Social – The training for the Buddhist ecclesiastical official monks' development to enhance the wellbeing in the frame of the Buddhism as well as to drive the mobile wellbeing work in the frame of the Buddhism.

Keywords: The Model, The social well- being promotion, the Buddhist ecclesiastical official monks

บทนำ

การขับเคลื่อนงานพัฒนาและสร้างเสริมสุขภาวะทางสังคมให้บรรลุเป้าหมายนั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย ทั้งองค์กรภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา รวมทั้งชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้เสนอยุทธศาสตร์ “ไตรพลัง” ในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านสุขภาพ ว่ามีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) พลังปัญญา 2) พลังนโยบาย และ 3) พลังสังคม ที่ชุมชนควรมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นแกนกลางของกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งวิธีการประเมินการทำงานสร้างเสริมสุขภาพด้วย โดยภาครัฐและท้องถิ่นมีบทบาทเพียงสนับสนุนแนวทางและเพิ่มพลังให้กับประชาชน ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และสร้างภูมิคุ้มกันของประชาชนด้วยตนเอง (ชยภรณ์ บุญเรืองศักดิ์ และสุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อง, 2561)

พระสงฆ์ชาวไทยในประเทศไทยโดยเฉพาะในเขตจังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดปทุมธานีได้พัฒนาความสามารถจนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี ทั้งที่เป็นสมาชิกในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน โดยได้รับการสนับสนุนของสังคม ซึ่งมีส่วนสำคัญในการช่วยให้ร่างกายสามารถฟื้นตัวจากโรคภัยไข้เจ็บได้เร็วขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยลดผลกระทบของความเครียดที่มีต่อสุขภาวะทางกายและทางอารมณ์ รวมทั้งช่วยลดอัตราการเจ็บป่วยและอัตราการตายด้วย สำหรับพื้นฐานทางสังคมนั้น จะส่งผลกระทบอย่างมากต่อพฤติกรรมหรือวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลนั้น และเพื่อเป็นการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพ พระสงฆ์สงฆ์สงฆ์ที่มีสุขภาวะทางสังคม (Social Health) อันเป็นความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาสุขภาวะด้านปัญญา (Intellectual Health) มีความสัมพันธ์กับการประสบผลสำเร็จในชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นได้จากการทำงาน การเรียน การบริการในชุมชน งานอดิเรก หรือการทุ่มเวลาให้กับงาน

ด้านวัฒนธรรมสุขภาวะทางปัญญา จะแสดงถึงผลกระทบต่อสุขภาพในองค์กรรวม โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาต่อกับวิถีการดำรงชีวิต เพื่อสุขภาพที่ดี การว่างงานกับการเกิดโรค สภาวะทางเศรษฐกิจสังคมกับการใช้บริการทางการแพทย์และความภาคภูมิใจหรือความสำเร็จในชีวิต (กรรณช ลิ้มสมมุติ, 2558) ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน พระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดปทุมธานี จึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาสุขภาวะทางสังคม โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม กล่าวคือ หลักไตรสิกขา 3 หลักภวนา 4 หลักทิวฐัมมิกัตถะ 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการ เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนในการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการพัฒนาคนในชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย
3. เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมและการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เริ่มด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามกรอบคำถามในแบบสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้ากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เป็นพระสงฆ์ที่อยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ วัดหัวคู้ และวัดบางพลีใหญ่ใน และจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ วัดปัญญานันทารามและวัดมุจลินดาราม โดยกำหนดคุณสมบัติ คือเป็นผู้ที่มีบทบาทด้านสุขภาวะทางสังคมที่โดดเด่นที่สุด ที่มีรูปแบบและบทบาทด้านสุขภาวะทางสังคม ซึ่งแบบสัมภาษณ์นั้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพการส่งเสริมสุขภาพทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

1.1 ด้านกาย

1.1.1 มีการส่งเสริมให้ออกกำลังกาย จัดกิจกรรมการออกกำลังกาย และกิจกรรมนวดเท้า สร้างสุขภาพแข็งแรง ทำให้คนในชุมชนมีลักษณะของบุคคลที่แสดงออกให้ปรากฏเห็นได้ภายนอกอย่างชัดเจน เช่น ลักษณะการแต่งกายสะอาด สง่าผ่าเผย รูปร่างหน้าตา สีสหน้า กริยาท่าทาง

1.1.2 มีการจัดสถานที่ออกกำลังกายเพื่อชุมชน กายบริหารในลานวัด ลานกีฬา การจัดตั้งชมรมวิ่ง ชมรมผู้สูงอายุ การให้การสงเคราะห์ผู้ป่วยยากจน

1.1.3 มีการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ จัดตั้งโรงทานช่วงเทศกาล ศูนย์รับฝากผู้สูงอายุ ศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียง และศูนย์ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ การฝึกโยคะ การทานอาหารเพื่อสุขภาพ หรือการทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ และการไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

1.2 ด้านจิต

1.2.1 มีการส่งเสริมให้นั่งสมาธิทุกวันพระ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จิตใจบริสุทธิ์ผ่องใส ปลอดโปร่ง เป็นมูลเหตุ ทำให้เกิดปัญญา ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ เลเล็ก อบายมุขทั้งหลายทั้งปวง

1.2.2 ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมนั่งสวดมนต์ทุกวันตอนเย็น เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ธรรมะขัดเกลาจิตใจ และนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติให้เป็นแนวทางในการใช้ชีวิต ให้เกิดการแข่งขันทำความดีระหว่างหมู่บ้าน และมีการส่งเสริมการสวดมนต์ข้ามปี ซึ่งเป็นการช่วยลดอุบัติเหตุ ลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน อันจะเป็นมูลเหตุทำให้สังคมมีสันติสุขไม่เปียดเบียนเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ยึดถือระบบคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

1.2.3 ส่งเสริมการมีจิตสาธารณะหรือมีจิตอาสา อบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ และการครองตนในชีวิตประจำวัน และเป็นการยึดมั่นในกฎระเบียบวินัย จริยธรรม ค่านิยม ภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งจะเป็นผลผลิตที่ดีที่เป็นพลวัตแรงขับเคลื่อนในการทำงานด้านการส่งเสริมสุขภาวะเป็นการทำงานที่มีความยั่งยืน

1.3 ด้านปัญญา

1.3.1 มีการแข่งขัน ทำให้เป็นสังคมแห่งการโอ้อวดอารีย์ เป็นสังคมแห่งน้ำใจ และมิตรไมตรี อันส่งผลให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น มีการแข่งขันฐานข้อมูล กลไกสนับสนุนการทำงาน ตลอดจนพัฒนานโยบายอย่างยั่งยืน

1.3.2 การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ การบริหารจัดการความรู้ข้อมูลข่าวสาร

1.3.3 พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เน้นการพัฒนาชีวิตและสังคม ที่ช่วยให้สังคมมีการแบ่งปันเอื้ออาทรต่อกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม และทัศนคติที่ดีต่อกัน ยึดหลักประชาธิปไตย

1.4 ด้านสังคม

1.4.1 มีการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาชุดความรู้และศักยภาพพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อขับเคลื่อนงานในลักษณะของสุขภาวะเชิงพุทธสังฆา โดยมีการบรรยายให้ความรู้และจัดการระดมความคิดเห็น เพื่อสร้างเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผ่านกระบวนการศึกษาข้อมูลด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ทั้ง เชิงปริมาณและคุณภาพ ภายใต้การขับเคลื่อนงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ซึ่งเป็นการเสริมสร้างและสมานฉันท์ของคนในชาติให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคี กลมเกลียว สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการสร้างความปรองดองสมานฉันท์

1.4.2 มีการเสริมสร้างชุมชนสัมพันธ์ที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันทำให้ชุมชนเกิดทัศนคติที่ดี มีความศรัทธาต่อพระสงฆ์ และการบูรณาการการจัดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ร่วมกัน

2. รูปแบบและกระบวนการการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

2.1 กระบวนการให้ความรู้ มีการจัดโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาจิตใจ โดยกราบนิมนต์พระภิกษุหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ มีการให้บริการแก่ประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยความเป็นธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจ ตลอดจนมีการส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น

2.2 กระบวนการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการพัฒนาสุขภาพนั้น มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ วิธีการปฏิบัติด้วยการมีสติในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของบุคคลทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ คุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในกฎระเบียบวินัยจริยธรรม ค่านิยม และภาพลักษณ์ที่ดีงาม

2.3 กระบวนการบริหารจัดการ มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม สามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีให้กับประชาชนได้เห็นผลจริง มีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานที่เหมาะสม มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ผู้สูงวัย แจกทุนการศึกษา จัดอบรมค่ายพุทธบุตร จัดให้มีการเรียนการสอนแผนกธรรม ส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของประชาชน ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน

2.4 กระบวนการเชิงจิตวิญญาน มีการบริหารจัดการระบบสุขภาพในกระบวนการทัศน์ใหม่ เช่น สุขภาพองค์รวมที่เน้นการบูรณาการอย่างมีคุณภาพของส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลพอดี แนวคิดสุขภาวะทางจิตวิญญานชี้ให้เห็นถึงสุขภาวะที่เชื่อมโยงกับมิติทางปัญญา

3. รูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะและการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

การส่งเสริมสุขภาวะของพระสังฆาธิการในสังคมไทย มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลที่จะช่วยให้พุทธศาสนิกชนมีโอกาสดำเนินการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการผลักดันบทบาทของพระสังฆาธิการให้เกิดกิจกรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม มีองค์กรทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมบทบาทความร่วมมือ เพื่อการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม ในการที่จะแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน โดยให้ความสำคัญที่หมู่บ้าน และมี

ความเข้าใจในความสัมพันธ์ของการเกิดโรคที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชน คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของประชาชน มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคม และสภาวะการเกิดโรค มีมาตรการทางสังคม สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในและนอกชุมชน มีการสร้างขวัญกำลังใจและเชิดชูเกียรติ ตลอดจนถอดบทเรียน เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนกลไกการยกระดับสุขภาวะองค์กรรวมในอนาคต ซึ่งนำไปสู่การคิดค้นนวัตกรรมวิถีพุทธหรือนวัตกรรมทางสังคม เช่น ธรรมนูญสุขภาพชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา โดยคนไทยจะสุขภาพดีครบใน 4 มิติ คือ กาย จิต ปัญญา และสังคม

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นที่สำคัญและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย มีการส่งเสริมให้ออกกำลังกาย มีการจัดสถานที่ออกกำลังกายเพื่อชุมชน กายบริหาร ในลานวัด ลานกีฬา และมีการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ มีการส่งเสริมให้นั่งสมาธิ เจริญภาวนาทุกวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จิตใจบริสุทธิ์ผ่องใส ปลอดโปร่ง เป็นมูลเหตุ ทำให้เกิดปัญญา ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ละเลิกอบายมุข มีการส่งเสริมจิตสาธารณะหรือมีจิตอาสา อบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ และการครองตนในชีวิตประจำวัน ตลอดจนมีการแบ่งปันทำให้เป็นสังคมแห่งการโอบอ้อมอารี เป็นสังคมแห่งน้ำใจและมิตรไมตรี อันส่งผลให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น มีการแบ่งปันฐานข้อมูล กลไกสนับสนุนการทำงาน ตลอดจนพัฒนานโยบายอย่างยั่งยืน เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่การบริหารจัดการความรู้ข้อมูลข่าวสาร และพระสังฆาธิการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เน้นการพัฒนาชีวิตและสังคม ที่ช่วยให้สังคมมีการแบ่งปันเอื้ออาทรต่อกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาสุทิตย์ อากาศโร ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 9 วัด ในกรุงเทพมหานคร มีขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยวัดให้ความสำคัญกับคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในเชิงรูปธรรม พุทธศิลปกรรม และมีการนำความรู้ทางพระพุทธศาสนาเผยแผ่แก่นักท่องเที่ยว มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวภายในวัด

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม การจัดพื้นที่ภายในวัด เช่น สถานที่ไหว้พระ สถานที่ถ่ายรูป หรือที่นั่งสมาธิ ไหว้พระ สวดมนต์ การให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของวัดหรือทางพระพุทธศาสนา การกำหนดเขตพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยวและการเที่ยวชมภายในวัด ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า วัดถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย แต่ก็จะต้องมีการวางระบบการจัดการให้เหมาะสม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2550)

2. รูปแบบและกระบวนการการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสงฆ์ในการในสังคมไทย มีการจัดโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาจิตใจ โดยกราบนิมนต์พระภิกษุหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ มีการให้บริการแก่ประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยความเป็นธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจ ตลอดจนมีการส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการพัฒนาสุขภาพนั้น มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ วิธีการปฏิบัติด้วยการมีสติในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม สามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีให้กับประชาชนได้เห็นผลจริง มีการบริหารจัดการระบบสุขภาพในกระบวนการที่คนใหม่ เช่น สุขภาพองค์กรรวมทั้งเน้นการบูรณาการอย่างมีคุณภาพของส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลพอดี แนวคิดสุขภาวะทางจิตวิญญาณชี้ให้เห็นถึงสุขภาวะที่เชื่อมโยงกับมิติทางปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ ได้วิจัยเรื่อง คู่มือผู้นำสุขภาวะตำบล: การสร้างนโยบาย ยุทธศาสตร์ โครงการนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ โครงการพัฒนาและวิจัยสุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุข รายงานผลการวิจัย พบว่า ผลลัพธ์จากการสร้างเสริมสุขภาวะ สามารถบรรเทาความทุกข์ทางร่างกายและจิตใจได้บ้าง ด้านสังคม ผู้สูงอายุรู้สึกตนเองมีคุณค่า เกิดความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น ด้านปัญญา เกิดการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา การติดต่อทางปัญญา วิเคราะห์หาสาเหตุ จากการเรียนรู้ในการทำตัวชี้วัด ข้อมูลแผนที่สุขภาพ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และโครงการทำให้ชุมชน และอบต. เกิดความเข้าใจในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น แต่ยังไม่บรรลุผลการพัฒนาสุขภาวะเพื่อความอยู่ดีมีสุข ซึ่งต้องใช้ระยะเวลายาวนานและต้องมีระบบสนับสนุนการทำงานอย่างต่อเนื่อง (สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, 2553)

3. รูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย มีการส่งเสริมการประยุกต์หลักธรรมะ ซึ่งเป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนทุกคนนำมาปฏิบัติ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ดีงาม และมีการให้ความรู้ด้าน สุขภาวะ ประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย เพื่อทำให้เกิดระบบสุขภาวะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาสะอาด ปญญาทีโป (ดิษฐ์สุวรรณค์) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2” ผลการวิจัย พบว่า ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนตามหลักภาวนา 4 นั้นประกอบด้วย การพัฒนาด้านกาย (กายภาวนา) ได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพในชุมชน กิจกรรมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธ การพัฒนาด้านศีล (ศีลภาวนา) ได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 กิจกรรมการส่งเสริมหมู่บ้านปลอดอบายมุข การพัฒนาด้านจิตใจ (จิตภาวนา) ได้แก่ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด กิจกรรมปฏิบัติธรรม ส่งเสริมด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และกิจกรรมอบรมค่ายคุณธรรม การพัฒนาด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) ได้แก่ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (พระครูใบฎีกาสะอาด ปญญาทีโป (ดิษฐ์สุวรรณค์), 2558)

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสงฆ์ในสังกัดคณะสงฆ์ไทย ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ คือ 1. กาย 2. จิต 3. ปัญญา 4. สังคม ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. กาย มีการส่งเสริมให้ออกกำลังกาย จัดกิจกรรมการออกกำลังกาย และกิจกรรม นวดเท้าสร้างสุขกายแข็งแรง มีบุคลิกภาพเป็นที่น่านิยม มีการจัดสถานที่ออกกำลังกายเพื่อ ชุมชน กายบริหารในลานวัด ลานกีฬา การจัดตั้งชมรมวิ่ง ชมรมผู้สูงอายุ การให้การสงเคราะห์ ผู้ป่วยยากจน และมีการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ จัดตั้งโรงงานช่วงเทศกาล ศูนย์รับฝาก ผู้สูงอายุ ศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียง

2. จิต มีการส่งเสริมให้นั่งสมาธิ เจริญภาวนาทุกวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จิตใจบริสุทธิ์ ผ่องใส ปลอดโปร่ง เป็นผลทำให้เกิดปัญญา ให้รู้จัก

บาปบุญคุณโทษ เล็กน้อย อบายมุข มีการจัดกิจกรรมนั่งสวดมนต์ทุกวันตอนเย็น เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ธรรมะขัดเกลาจิตใจ มีการส่งเสริมการสวดมนต์ข้ามปี ซึ่งจะเป็นการช่วยลดอุบัติเหตุ ลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน อันจะเป็นมูลเหตุทำให้สังคมมีสันติสุข และมีการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะหรือมีจิตอาสา อบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ และการครองตนในชีวิตประจำวัน

3. ปัญญา มีการแบ่งปันสิ่งของและการให้คำปรึกษาด้านสุขภาวะ ทำให้เป็นสังคมแห่งการโอบอ้อมอารีย์ เป็นสังคมแห่งน้ำใจ และมีมิตรไมตรีอันส่งผลให้สังคมมีความสุข และมีการแบ่งปันฐานข้อมูล กลไกสนับสนุนการทำงาน ตลอดจนพัฒนานโยบายอย่างยั่งยืน มีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ การบริหารจัดการความรู้ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม และทัศนคติที่ดีต่อกัน

4. ด้านสังคม มีการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ ในการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อขับเคลื่อนงานสุขภาวะเชิงพุทธสังฆาธิปไตย โดยมีการบรรยายให้ความรู้และจัดการระดมความคิดเห็น เพื่อสร้างเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องผ่านกระบวนการศึกษาข้อมูลด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ภายใต้การขับเคลื่อนงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 อันจะเป็นการเสริมสร้างและสมานฉันท์ของคนในชาติให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคี กลมเกลียว

สรุป

การส่งเสริมสุขภาวะของพระสงฆ์ในสังคมไทย มีส่วนช่วยให้พุทธศาสนิกชนมีโอกาสได้เข้ามาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการผลักดันบทบาทของพระสงฆ์ให้เกิดกิจกรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม มีองค์กรทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมบทบาทความร่วมมือ เพื่อการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม ในการที่จะแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน โดยให้ความสำคัญที่หมู่บ้าน และมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของการเกิดโรคที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชน คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของประชาชน มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคม และสภาวะการเกิดโรค เนื่องจากภาวะโลกร้อน และภัยธรรมชาติ ครอบครัวยุคใหม่ และหมู่บ้านจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การส่งเสริมระบบสุขภาวะของสังคมไทยนั้น มีการศึกษาวิจัยองค์ความรู้ มีศูนย์ประสานงาน

เครือข่าย มีฐานข้อมูลที่พร้อมใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างจิตสำนึกและศรัทธา มีมาตรการทางสังคม สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในและนอกชุมชน มีการสร้างขวัญกำลังใจ และเชิดชูเกียรติ ตลอดจนถอดบทเรียน เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนกลไกการยกระดับสุขภาวะองค์กรรวมในอนาคต ซึ่งนำไปสู่การคิดค้นนวัตกรรมวิถีพุทธหรือนวัตกรรมทางสังคม เช่น ธรรมนูญสุขภาวะชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา โดยคนไทยจะสุขภาพดีครบใน 4 มิติ คือ กาย จิต ปัญญา และสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 พระสังฆาธิการควรมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่องค์ความรู้และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม ในความแตกต่างและหลากหลายของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมให้ประชาชนได้รับทราบ

1.2 พระสังฆาธิการควรบริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่ร่มเย็น เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน มีความเป็นสปปายะควรแก่การประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจและประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้

1.3 พระสังฆาธิการควรส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพของประชาชน และค้นหากลวิธีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์และประชาชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 พระสังฆาธิการควรนำข้อมูลสารสนเทศ และหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะให้ประชาชนได้รับรู้ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและสร้างจิตสำนึกในการดูแลสุขภาพและประพฤติตนเป็นพลเมืองที่ดีร่วมกันพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่คู่คุณธรรม

2.2 พระสังฆาธิการควรส่งเสริมให้ประชาชน ลด ละ เลิกอบายมุข รักษาศีล 5 เป็นประจำเคารพกันตามสิทธิของบ้านเมือง มีการอบรมศีลธรรมจริยธรรม โครงการต้นไม้พูดได้ เน้นพฤติกรรม ที่เกี่ยวกับการประกอบสัมมาอาชีพ

2.3 พระสังฆาธิการควรขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ในจัดซื้อเวชภัณฑ์และทำกิจกรรมการพัฒนาสุขภาพ และส่งเสริมให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี เวลอาพาธ และ

พระสงฆ์ที่เป็นผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูสุขภาพที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพระสงฆ์

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพ เครือข่ายของพระสงฆ์ในสังคมไทย

3.2 ควรทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนในการพัฒนา สุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการแบบยั่งยืน ของพระสงฆ์ในสังคมไทย

3.3 ควรทำการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระ สงฆ์ในสังคมไทย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

เอกสารอ้างอิง

กรกฤช ลิ้มสมมุติ. (2558). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนอำเภอ ต.รอน จังหวัดอุดรธานี. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, 5(2), 153-161.

ชยภรณ์ บุญเรืองศักดิ์ และสุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อน. (2561). “การจัดการสุขภาวะชุมชนเพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลชัยภูมิ จังหวัดเพชรบูรณ์”. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 1(1), 57-87.

พระครูใบฎีกาสะอาด ปณฺญาทีโป (ดิษฐ์สุวรรณ). (2558). “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของ พระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2”. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2550). “รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดใน กรุงเทพมหานคร”. กรุงเทพมหานคร: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2553). “คู่มือผู้นำสุขภาวะตำบล: การสร้างนโยบาย ยุทธศาสตร์ โครงการนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ, โครงการพัฒนาและวิจัยสุขภาวะชุมชนเพื่อ ความอยู่ดีมีสุข”. ขอนแก่น: คลังนาโนวิทยา.

การพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการ*

THE COMPETENCY DEVELOPMENT OF THE ROYAL THAI ARMY'S CHAPLAINS BASED ON BUDDHIST INTEGRATION

อักรินทร์ กำไญบุญ

Akkarin kamjaiboon

กรมยุทธศึกษาทหารบก

Army Training Command, Thailand

E-mail: saichol_kamjaiboon@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาสมรรถนะตามศาสตร์สมัยใหม่ และหลักพุทธธรรมของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย 2) เพื่อศึกษาบทบาทภารกิจ และสภาพปัญหาสมรรถนะของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) จำนวน 17 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูป/คน จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่เป็นพระสงฆ์นักวิชาการ ผู้บังคับบัญชาระดับสูงของอนุศาสนาจารย์ และอนุศาสนาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ นำข้อมูลเชิงประจักษ์มาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาสมรรถนะตามศาสตร์สมัยใหม่ พบว่า เป็นทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทฤษฎีการพัฒนาสมรรถนะ และทฤษฎีวงจรการบริหารคุณภาพ PDCA และหลักพุทธธรรมของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย พบว่า หลักไตรสิกขาเป็นหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย ซึ่งสมรรถนะที่ต้องการพัฒนามี 3 อย่าง คือ สมรรถนะทางกาย (ศีล) สมรรถนะทางจิตใจ (สมาธิ) และสมรรถนะทางปัญญา (ปัญญา)

* Received 30 April 2019; Revised 30 June 2019; Accepted 30 June 2019.

2. บทบาท การกิจ ของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยที่สำคัญ พบว่า มี 4 ด้าน คือ 1) การอบรมการสอนศีลธรรม 2) การปฏิบัติธรรม 3) การปฏิบัติศาสนพิธี และ 4) การเยี่ยมไข้ และสภาพปัญหาสมรรถนะของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย พบว่า ปัญหาสมรรถนะทางกาย คือ ความมีร่างกายไม่แข็งแรง มีร่างกายอ่อนแอ ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ ปัญหาสมรรถนะทางจิตใจ คือ เป็นผู้ที่มีจิตใจที่ไม่สงบ จิตใจที่ขาดสมาธิส่งผลทำให้การทำงานมีความผิดพลาดได้ง่าย และปัญหาสมรรถนะทางปัญญา คือ ขาดความแตกฉานในหลักธรรม ทำให้ไม่สามารถอธิบายธรรมะได้ดี

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการ เรียกว่า PACKED MODEL ประกอบด้วย P = Planning การวางแผนเตรียมการเพื่อการปฏิบัติ A = Army's Goal เป้าหมายของกองทัพบกหรือผลที่ต้องการบรรลุถึง C = Cooperation ความร่วมมือกันทั้งทางด้านกายภาพจิตใจและสติปัญญา มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด K = Kick-off คือ การเริ่มต้นลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง E = Elation อนุศาสนาจารย์มีความภาคภูมิใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง D = Dharma คือ หลักธรรม อนุศาสนาจารย์นำหลักพุทธธรรม ได้แก่ 1) อิทธิบาท 4, 2) พรหมวิหาร 4, 3) ภาวนา 4, 4) กัลยาณมิตรธรรม 7, และ 5) อนุศาสนูปาฏิหาริย์ มาบูรณาการประยุกต์ใช้ เพื่อนำไปสู่ความมีคุณภาพแห่งสมรรถนะทางกายทางจิตใจและทางปัญญา

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ, อนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย, พุทธบูรณาการ

Abstract

The objective of this research was as follows; 1) To study the concept and theory on competency development according to modern sciences, and principle of Buddhaddhamma of Thai army chaplain 2) to study the role, mission and state of problem on competency of Thai army chaplain. 3) to offer the guideline for competency development of Thai army chaplain in Buddhist integration. This is the qualitative research by studying from documents, research works, in-depth interview for 17 persons and focus group discussion for 9 persons from specialist, monks, scholars, the highest commander of chaplain and

specialist chaplain for collecting reality data for analysis and synthesis respectively.

The results reveal that:

1. The concept and theory on competency development according to modern sciences reveal that there are human resource development theory, theory of competency development and PDCA theory and the principle of Buddhaddhamma of Thai army chaplain reveal that the principle of Tri Sikkha is the Buddhaddhamma for development competency of Thai army chaplain which are composed of three competencies i.e. Physical competency (Sila), mind competency (Samadhi) and wisdom competency (Panna)

2. The role and mission of Thai army chaplain, the main important are composed of four things i.e. 1) the training on moral teaching 2) Dhamma practice 3) religious ceremony performance 4) patient visiting and state of problem on competency of Thai army chaplain reveals that Physical competency is so weak, not strong as a result they are lack of efficiency on work performance, mind competency (Samadhi) reveals that there are not calm mind lack of concentration as a result it is easy to mistake and wisdom competency(Panna) reveals that they are not clear on Dhamma principle as a result they can't explain Dhamma as well.

3. The guideline for competency development of Thai army chaplain in Buddhist integration calls PACKED MODEL they are compose of P means Planning, A means Army's goal, C means cooperation, K means kick off, E means elation, D means Dhamma i.e. 1) Iddhipada 4, 2) Brahmavihara 4, 3) Bavana 4, 4) Kallayanamittadhamma⁷, and 5) Anusasanipathihara for integration and applying for quality of physical, mind and wisdom competency.

Keywords: Competency Development, The Royal Thai Army's Chaplains, Buddhist Integration.

บทนำ

การปฏิบัติการทางทหารด้านการรบ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งชัยชนะ ซึ่งถือว่าเป็นพลังอำนาจทางการทหาร ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ พลังอำนาจกำลังรบที่มีตัวตน เช่น กำลังพล ยานพาหนะ และอาวุธยุทโธปกรณ์ และพลังอำนาจกำลังรบที่ไม่มีตัวตน (Intangible) เช่น ความกล้าหาญ ความเสียสละ ความอดทน เห็นได้ว่าคนเป็นได้ทั้ง กำลังรบ ที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน (คงชีพ ตันตระวาณิชย์, 2543) ขึ้นชื่อว่าสงครามแม้จะพยายามลดโทษให้น้อยลงเท่าไรแล้วก็ตาม ก็ยังเป็นที่ยึดสยของแก่มวลมนุษยชาติอย่างเหลือ ที่จะพรรณนาอยู่นั่นเอง ซึ่งสิ่งที่ดีที่สุด คือ สันติภาพ ความสงบเป็นสิ่งอันประเสริฐ จึงจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development : HRD) ด้วยการให้ การศึกษา เพราะการศึกษาจะกระทำบุคคลเป็นอารยะชน และในที่สุดก็จะมีอิทธิพลและ โอบอ้อมประ (กองทัพบก, 2470)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การทำให้มนุษย์เจริญขึ้นมีสมรรถนะมากขึ้นจน กลายเป็นทรัพยากรที่มีค่าในสังคมและในประเทศ กระบวนการที่ส่งเสริมให้บุคคลเพิ่มพูน ความรู้และทักษะมีพฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ ซึ่งเป็นการเพิ่ม สมรรถนะของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพการพัฒนาสมรรถนะของ มนุษย์จึงเป็นสิ่งที่สำคัญในกระบวนการ พัฒนาประเทศ ทั้งนี้ เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่า ยิ่งกว่าทรัพยากรธรรมชาติใด ๆ รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มาก ยิ่งขึ้นเพราะได้เล็งเห็นแล้วว่า แม้จะมีทรัพยากร ธรรมชาติจำกัด แต่ถ้าพลเมืองในประเทศมี คุณภาพมีสมรรถนะดีมีการศึกษามีความสำนึกดีในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศชาติย่อม มีความเจริญก้าวหน้า ถ้าประเทศใดประกอบด้วยพลเมืองที่ไร้คุณภาพ แม้จะมี ทรัพยากรธรรมชาติอย่างอุดมสมบูรณ์เพียงใด ก็ไม่สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่และ ใช้ทรัพยากรนั้นให้คุ้มค่าได้

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเลื่อมใสและใฝ่พระราชศรัทธาในพระ บวรพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในทางปริยัติและทางปฏิบัติ ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเกี่ยวกับ ธรรมะไว้เป็นจำนวนมาก กับได้ทรงริเริ่มให้มี “อนุศาสนาจารย์” เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในกองทัพบก เพื่อเป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ปลูกปลอมนใจแก่บรรดาทหารหาญ (ปธาน ทองขุนนา, 2559) ดัง พระราชปรารภเมื่อคราวที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงกลาโหมจัดส่งกองทหาร

อาสาไปช่วยราชสัมพันธ์มิตรในงานราชการสงคราม โดยมีกระแสพระราชปรารภ ใจความว่า “ทหารที่จากบ้านเมืองไปคราวนี้ต้องไปอยู่ในถิ่นไกล ไม่ได้พบเห็นพระเหมือนอยู่ในบ้านเมืองของตน จิตใจจะเหินห่างจากธรรมะ ถึงยามคณองก็จะฮึกเหิมเกินไป เป็นเหตุให้เสื่อมเสีย ไม่มีใครจะคอยให้โอวาทตักเตือน ถึงคราวทุกข์ร้อน ก็อาจดูกระสับกระส่าย ไม่มีใครจะช่วยปลดเปลื้องบรรเทาให้ ดูเป็นการว่าเหว่น่าอนาถ ถ้ามีอนุศาสนาจารย์ออกไป จะได้คอยอนุศาสน์พรั้งสอนและปลดปล่อยปลดเปลื้องในยามทุกข์” (กองทัพบก, 2538) คำว่า “อนุศาสนาจารย์” จึงเป็นพระราชมติที่ทรงเริ่มบัญญัติขึ้นในราชการคราวนั้นเป็นครั้งแรก

อนุศาสนาจารย์ คือ ผู้ให้การศึกษาด้านการพระศาสนาในหน่วยงานทหาร ต้องใช้ความรู้ความสามารถและความพยายามเป็นอย่างมาก จึงจะได้ผลสำเร็จ นั่นคือ ทหารของชาติยึดมั่นอยู่ในความประพฤติดี มีศีลธรรมจรรยางดงาม คู่ควรแก่ศักดิ์ศรีแก่การเป็นรัฐของชาติ และรักษาความมั่นคงของชาติให้ยั่งยืนตลอดไป โดยสภาพบรรยากาศของกองทัพนั่น สายการบังคับบัญชา ทำให้คนที่มีอำนาจโดยเฉพาะผู้ที่ขึ้นสู่อำนาจโดยวิธีที่ไม่ถูกต้องตามระบบ รู้สึกโดดเดี่ยว ว้าเหว ไม่ปลอดภัย เกิดความกลัว ไม่มั่นใจ หวาดระแวงว่าอำนาจจะลดลง จึงพยายามที่หาเวทย์มนต์คาถา การสะเดาะเคราะห์ การสืบชะตามาช่วย ปรากฏการณ์เช่นนี้บ่งบอกถึงความไม่มั่นใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา (วิเชียร ปราบพาล, 2540)

บทบาทหรือภารกิจของอนุศาสนาจารย์ ในปัจจุบันตามที่ได้รับมอบหมายจากกองทัพบกมีหน้าที่ความปรากฏตามหมายเลขชำนาญการทางทหาร (ชกท.) 5310 ความว่า อนุศาสนาจารย์ หน้าที่ทั่วไป ปฏิบัติการหรืออำนวยการเกี่ยวกับการศาสนาและให้คำแนะนำแก่ผู้บังคับบัญชาในปัญหาทั้งปวงเกี่ยวศาสนาและขวัญ หน้าที่เฉพาะ ปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริการทางศาสนาและวางแผนโครงการให้ทหารมีโอกาสได้ปฏิบัติศาสนกิจ เยี่ยมเยียนผู้เจ็บป่วยและนักโทษทหาร ช่วยเหลือและประสานงานในการดำเนินการให้ทหารมีขวัญดี มีส่วนในการอบรมผู้คัดเลือกเข้ามาเป็นทหารและทำการบรรยายอบรมทหารเกี่ยวกับศาสนา ติดต่อประสานงานกับองค์การสงเคราะห์ต่าง ๆ เช่น สภากาชาด หรือวัดในท้องถิ่นรับและแจกจ่ายเอกสารเกี่ยวกับศาสนา และรายงานการปฏิบัติของตน (กองทัพบก, 2538)

อนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย บางส่วนยังมิได้ใช้สมรรถนะของตนเองในการปฏิบัติภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากกองทัพบกอย่างเต็มที่ ทำให้ผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่ในหน่วยทหารมิได้มองอนุศาสนาจารย์ในฐานะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ซึ่งมีได้ตรงกับเจตนารมณ์ของ

การก่อเกิดกำเนิดอนุศาสนาจารย์ตามที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปรีชาญาณให้มีอนุศาสนาจารย์ รวมถึงอนุศาสนาจารย์ยังขาดทักษะในการสอน การอบรม การนำกำลังพลเข้าปฏิบัติธรรม เนื่องจากขาดองค์ความรู้และความเข้าใจ รวมถึงขาดหลักวิธีคิดและอุดมการณ์ในความเป็นอนุศาสนาจารย์

ดังนั้น อนุศาสนาจารย์ซึ่งเป็นบุคลากรของกองทัพ มีหน้าที่อันสำคัญ คือ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในหน่วยงานทหาร การนำพากำลังพลปฏิบัติธรรมเจริญจิตภาวนา การปฏิบัติศาสนพิธี และการเยี่ยมบำรุงขวัญกำลังพลผู้เจ็บป่วย จึงควรมีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อความสำเร็จในการกิจและหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ถ้าขาดสมรรถนะความรู้ความสามารถก็จะเป็นปัญหาต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การปฏิบัติธรรมเจริญจิตภาวนา การปฏิบัติศาสนพิธี และขวัญกำลังใจของกำลังพลในกองทัพอันจะมีผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าด้านคุณธรรมจริยธรรมของกำลังพลในกองทัพได้ ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยโดยนำหลักพุทธธรรมเข้ามามีบูรณาการมีความสำคัญยิ่ง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการ” องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารสายวิทยาการอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยและอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยสามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย ให้มีความรู้ความชำนาญและถึงความเจริญรุ่งเรืองในสายวิทยาการอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาสมรรถนะตามศาสตร์สมัยใหม่ และหลักพุทธธรรมของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย
2. เพื่อศึกษาบทบาท การกิจ และสภาพปัญหาสมรรถนะของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (an in-depth interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนใหญ่ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Document Study) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการพัฒนาศมรณะของบุคคลตามศาสตร์สมัยใหม่ รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย ที่เกี่ยวกับการพัฒนาศมรณะของบุคคล ศึกษาหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องเหมาะสมกับการพัฒนาศมรณะ การศึกษาบทบาท ภารกิจ สภาพปัญหา จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา และเอกสารหนังสือที่เกี่ยวข้อง และสมรณะของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยที่พึงประสงค์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาและให้ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เพื่อให้มีความครบถ้วนถูกต้องสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 ลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 17 รูป/คน ประกอบด้วยพระสงฆ์ที่มีความรู้และเข้าใจบทบาทของอนุศาสนาจารย์ จำนวน 6 รูป ผู้บังคับบัญชาที่มีความเกี่ยวข้องกับอนุศาสนาจารย์โดยสายการบังคับบัญชา จำนวน 5 คน และอนุศาสนาจารย์ชั้นผู้ใหญ่ในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งอนุศาสนาจารย์มาโดยตลอด จำนวน 6 คน และการประชุมกลุ่มย่อยกับพระสงฆ์นักวิชาการพระพุทธศาสนา อดีตอนุศาสนาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ และอนุศาสนาจารย์ที่ยังรับราชการอยู่ จำนวน 9 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย มาสู่การวิเคราะห์ การสังเคราะห์เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แล้วนำมาเป็นกรอบในการอธิบายและแสดงทัศนะของผู้วิจัย เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาศมรณะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการ

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาสมรรถนะตามศาสตร์สมัยใหม่ และหลักพุทธธรรมของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย พบว่า มนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจึงต้องมีผู้นำ รวมทั้ง มีการควบคุมกำกับดูแลหรือจัดระเบียบกันภายในกลุ่ม ซึ่งอาจเรียกว่า “การพัฒนาสมรรถนะ” เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การพัฒนาสมรรถนะ หมายถึง การนำเอาคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ อุปนิสัย อัตมโนทัศน์ บทบาททางสังคม องค์กรความรู้ และทักษะ ซึ่งเป็นความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในตัวบุคคล นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีกระบวนการ แนวทางหลักในการพัฒนาสมรรถนะ ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ

1. Training (การฝึกอบรม) หมายถึง การเรียนรู้ซึ่งเน้นงานปัจจุบันอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และพฤติกรรมในการทำงานของบุคคล (Ivancevichj.m., 2007) ในปัจจุบันและอนาคตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น การฝึกอบรมจึงเป็นโครงการที่ถูกจัดขึ้นมาเพื่อช่วยให้บุคคลมีคุณสมบัติในการทำงานสูงขึ้น การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และเกิดทักษะ จากประสบการณ์ตลอดจนเกิดเจตคติที่ดีและถูกต้องต่อกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของงาน

2. Education (การศึกษา) หมายถึง การเรียนรู้ซึ่งเน้นงานในอนาคต โดยการศึกษาเป็นระบบที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาขีดความสามารถทางปัญญา แนวคิด ความเข้าใจสังคม และผลการปฏิบัติงานผ่านกระบวนการเรียนรู้ เป็นการดำเนินการด้วยกระบวนการทุกอย่าง ที่ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ รวมทั้งทัศนคติและพฤติกรรมอื่น ๆ ตามค่านิยมและคุณธรรม เพื่อความเจริญของงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ช่วยเพิ่มคุณวุฒิของบุคคลให้มีความรู้ที่ดีขึ้นหรือได้รับความรู้ใหม่ ๆ (สุจิตรา ธนानันท์, 2550) และยังหมายรวมถึงศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ในอดีตซึ่งรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบสำหรับคนรุ่นใหม่

3. Development (การพัฒนา) หมายถึง การเตรียมบุคลากรให้พร้อมต่อความเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตขององค์กรในอนาคต เป็นกระบวนการของการเกี่ยวข้องเชื่อมโยงจากภาวะขั้นหนึ่งไปสู่ภาวะอีกขั้นหนึ่ง เช่น จากผลการปฏิบัติงานระดับทั่วไปสู่ผลการปฏิบัติงานระดับดีและพัฒนาสู่ระดับดีเยี่ยม มุ่งขยายโลกทัศน์ของผู้ปฏิบัติงาน เป็นการดำเนินการด้านวิธีการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มและขยายโลกทัศน์สำหรับการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน

หลักพุทธธรรมของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย พบว่า พระพุทธศาสนามีลักษณะสำคัญอย่างหนึ่ง คือ ยืนยันในความมีสมรรถนะสูงสุดของมนุษย์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547) ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา ซึ่งเป็นความสามารถที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ เกิดมีขึ้นแต่กำเนิดหรือการฝึกฝนอบรมพัฒนา สมรรถนะในตัวมนุษย์แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ สมรรถนะทางกาย สมรรถนะทางจิตใจ และสมรรถนะทางปัญญา ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะ หรือขีดความสามารถจะเริ่มต้นที่หลักการของการศึกษา เพราะการพัฒนานั้นเป็นสิ่งเดียวกับการศึกษาหรือสิกขา ซึ่งสิ่งที่ต้องศึกษาหรือพัฒนาแยกออกไปเป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ โดยสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี 3 ด้าน คือพฤติกรรมทางกายวาจา จิตใจ และปัญญา โดยพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงหลักการศึกษาว้ 3 ประการ เรียกว่า ไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ดังนั้น หลักพุทธธรรมของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย ก็คือ ไตรสิกขา

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาท ภารกิจ และสภาพปัญหาสมรรถนะของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย พบว่า บทบาท ภารกิจของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย ประกอบด้วยภารกิจหลัก 4 ด้าน คือ 1) การอบรมและสอนศีลธรรม หมายถึง การดำเนินการอบรมและการสอนศีลธรรมวัฒนธรรมแก่ทหารและบุคคลในสังกัดกองทัพบก ให้มีความประพฤติและอัธยาศัยดีงาม ดำเนินการสอนวิชาการศาสนาและศีลธรรมในโรงเรียนเหล่าและสายวิทยาการต่าง ๆ ของโรงเรียนหน่วยงานทหาร 2) การปฏิบัติธรรม/การเจริญจิตภาวนา หมายถึง ดำเนินการนำกำลังพลปฏิบัติธรรมในโอกาสต่าง ๆ สร้างสรรค์อุดมธรรมของพระพุทธศาสนาแก่กำลังพลทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการทั้งในที่ตั้งปกติและในสนามรบ 3) การปฏิบัติศาสนพิธี หมายถึง ดำเนินการในด้านศาสนพิธีและให้บริการทางศาสนา ปฏิบัติการเกี่ยวกับพิธีการรวมถึงการวางโครงการให้ทหารมีโอกาสได้ปฏิบัติศาสนกิจ 4)

การเยี่ยมไข้ หมายถึง ดำเนินการในเรื่องบำรุงรักษาขวัญและกำลังใจของทหารให้ทหารมีขวัญและกำลังใจเข้มแข็ง พบปะเยี่ยมเยียนกำลังพล ผู้เจ็บป่วยผู้ถูกคุมขังและผู้มีปัญหา เพื่อปลูกปลอบขวัญให้กำลังใจทั้งในยามปกติและยามสงคราม

สำหรับสภาพปัญหาสมรรถนะของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย พบว่า การที่อนุศาสนาจารย์ไม่สามารถปฏิบัติการกิจทั้ง 4 ด้าน ให้ได้ผลดีเป็นที่ยอมรับ รวมถึงเป็นที่เชื่อถือเชื่อมั่นเป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชาตลอดถึงกำลังพลและครอบครัวพร้อมทั้งประชาชนโดยทั่วไป ก็เพราะปัญหาอันเนื่องมาจากสมรรถนะทั้ง 3 อย่าง คือ สมรรถนะทางกาย สมรรถนะทางจิตใจ และสมรรถนะทางปัญญา

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า หลักธรรมที่สามารถนำมาบูรณาการมาประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะทั้ง 3 อย่าง ของอนุศาสนาจารย์ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นสามารถสรุปหลักธรรมที่สำคัญได้ ดังนี้

1. หลักอิทธิบาท 4 มีอยู่ 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในเป้าหมาย ในการพัฒนาสมรรถนะทางกายทางจิตใจและทางปัญญา ด้วยความเต็มใจไม่เบื่อหน่ายที่จะทำเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญทำให้เกิดคุณธรรมข้อต่อไปทุกข้อ 2) วิริยะ คือ มีความพากเพียรมีความพยายามในการพัฒนาสมรรถนะทางกายทางจิตใจและทางปัญญา ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรและมีมานะอดสาหัสไม่ทอดทิ้งจนกว่าจะประสบผลสำเร็จ 3) จิตตะ คือ มีความเอาใจจดจ่อ ไม่วางธุระ ต้องเอาใจใส่ในการพัฒนาสมรรถนะทางกายทางจิตใจและทางปัญญา ทำสิ่งที่เป็เป้าหมายตามต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แล้วให้อยู่ในใจเสมอ และ 4) วิมังสา คือ คิดพัฒนาสมรรถนะทางกายทางจิตใจและทางปัญญา ก็ทำด้วยความรู้จักไตร่ตรองรู้จักพิจารณาใคร่ครวญรู้จักพิจารณาวิเคราะห์ทดลองทดสอบ ตรวจสอบหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ เมื่อเกิดปัญหาด้านสมรรถนะทางกายทางใจและทางปัญญา อนุศาสนาจารย์นำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหา เพื่อให้ประสบความสำเร็จที่มุ่งหวังไว้

2. หลักพรหมวิหาร 4 เป็นธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐประกอบด้วย 1) เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข 2) กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยเหลือให้พ้นจากความยุ่งยากเดือดร้อน 3) มุทิตา คือ ความยินดี คิดส่งเสริมให้กำลังใจในเมื่อเขาประสบความสำเร็จ และ 4) อุเบกขา คือ ความวางเฉย วางใจเป็นกลาง หลักธรรมข้อนี้นับว่าเป็นสิ่ง

สำคัญสำหรับอนุศาสนาจารย์ ผู้ทำหน้าที่ให้การอบรมหรือการสอนศีลธรรมการปฏิบัติธรรมการปฏิบัติศาสนพิธีและการเยี่ยมไข้ อนุศาสนาจารย์นำพรหมวิหาร 4 มาปรับใช้หรือบูรณาการใช้ในการแก้ไขปัญหาสรรณะทางกายทางจิตใจและทางปัญญา เพื่อความประพจน์ที่ประเสริฐบริสุทธิ์ และกำกับความประพจน์ให้เป็นไปโดยชอบถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

3. หลักภาวนา 4 หมายถึง การเจริญ เป็นหลักธรรมเพื่อการพัฒนา โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) กายภาวนา คือ การพัฒนากายให้มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เบียดเบียน ให้มีมีบุคลิกภาพทางกายสดชื่นแจ่มใสสง่างาม ร่างกายคล่องแคล่วว่องไว มีทักษะในการใช้วาจา 2) ศีลภาวนา คือ การพัฒนาความประพจน์ โดยเฉพาะที่สำคัญอันจะต้องมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ไม่มีการเบียดเบียน ไม่โกหกหลอกลวงผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งทางกายและทางวาจา ไม่ทำร้ายตนเองและผู้อื่น 3) จิตตภาวนา คือ พัฒนาจิตใจให้สงบให้มีสมาธิ พยายามทำจิตให้เป็นสุข ให้อิ่มเอิบ ให้เบิกบานแจ่มใส ให้เกิดปราโมทย์ ไม่ให้จิตใจขุ่นมัว มีจิตใจหนักแน่นไม่หวั่นไหวในเพราะอิฏฐารมณ์หรืออนิฏฐารมณ์ และ 4) ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาปัญญา ใช้ปัญญาในการศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ทั้งทางโลกและทางธรรม และนำความรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติภารกิจด้านต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาปัญญาของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวทางของมหาสติปัฏฐาน 4 อนุศาสนาจารย์พัฒนา สรรณะทางกายทางจิตใจและทางปัญญาด้วยหลักภาวนา 4

4. หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 คือ 1) ปิโย คือ อนุศาสนาจารย์เป็นบุคคลมีบุคลิกภาพ น่ารัก เพียงแค่เห็นก็เกิดศรัทธา เห็นแล้วรู้สึกสบายใจ ชวนให้เข้าใกล้ปรึกษา ไต่ถาม มีความร่าเริงผ่องใส เบิกบานอยู่เป็นประจำ 2) ครุ คือ อนุศาสนาจารย์มีความหนักแน่นหรือนำเคารพที่อุดมภูมิรู้ภูมิธรรม เกิดความตระหนักและซาบซึ้งได้ว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรเป็นบุญอะไรเป็นบาป ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งเย้ายวนต่าง ๆ 3) ภาวนียะ คือ อนุศาสนาจารย์มีบุคลิกภาพที่น่ายกย่อง ทรงความรู้มีภูมิปัญญาเป็นเลิศ มีความสามารถอันยอดเยี่ยม 4) วัตตะตา คือ อนุศาสนาจารย์มีความสามารถด้านการพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ สามารถพูดโน้มน้าวใจให้ทำตามในสิ่งที่ดีให้เหตุให้ผล คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี เป็นผู้ฉลาดในการใช้คำพูด 5) วจนักขโม คือ อนุศาสนาจารย์มี สรรณะทางจิตใจอดทนฟังได้ในคำตำหนิว่าร้ายพร้อมที่จะรับฟัง วิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อหน่ายไม่ฉุนเฉียว ไม่เสียอารมณ์แม้จุกจิก 6) คัมภีริญจะ กะถัง กัตตะตา คือ อนุศาสนาจารย์มีทักษะทางวาจาที่สามารถพูดใช้ถ้อยคำได้ลึกซึ้ง แล่งชี้แจงเรื่อง

ที่ลืกล้ำได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ สามารถแปลงชี้แจงได้จนเห็นภาพพจน์ 7) ใน จักรฐาเน นิโยชะเย คือ อนุศาสนาจารย์มีสติปัญญาพิจารณาไม่เป็นบุคคลที่ชักนำไปในทางเสื่อมเสียหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามตลอดเวลา

5. หลักอนุศาสนิปาฏิหาริย์ คือ คำสั่งสอนอันอาจจูงใจคนให้นิยมเชื่อถือนำไปปฏิบัติตามจนได้ผลอย่างน่าอัศจรรย์ บทบาทภารกิจหน้าที่อันสำคัญยิ่งของอนุศาสนาจารย์ คือ ให้การอบรมหรือการสอนศีลธรรมการปฏิบัติธรรมการปฏิบัติศาสนพิธีและการเยี่ยมใช้เป็นกิจหน้าที่อันสำคัญ เป็นภารกิจที่อนุศาสนาจารย์ทุกนายต้องตระหนักและใส่ใจอยู่เสมอ ดังนั้น การที่อนุศาสนาจารย์ใส่ใจในการทำหน้าที่พร่ำสอนอยู่เสมอจัดได้ว่าเป็นอนุศาสนิปาฏิหาริย์

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะตามศาสตร์สมัยใหม่ พบว่า การพัฒนา เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง มนุษย์มีการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มต้องมีผู้นำ รวมทั้งมีการควบคุมกำกับดูแลหรือจัดระเบียบกันภายในกลุ่ม ซึ่งอาจเรียกว่า การบริหาร หรือ การพัฒนา เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการพัฒนาได้ และอาจกล่าวได้ว่า “ที่ใดมีกลุ่ม ที่นั่นย่อมมีการพัฒนา” ในปัจจุบัน เทคโนโลยีมีการเจริญเติบโตไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมทั้งในระดับประเทศ หรือแม้แต่ในระดับหน่วยของสังคมที่เล็กที่สุดคือครอบครัว ระบบของเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา ไม่มีผู้ใดกำหนดได้ว่าการพัฒนาของระบบเทคโนโลยีจะถึงจุดสิ้นสุดเมื่อใด และคนเราเกิดมาไม่มีใครดีพร้อมไปทุกด้าน มีจุดอ่อนและจุดเด่นแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตน เพื่อให้เป็นคนทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีรากฐานอยู่ในเรื่องการฝึกอบรมและการพัฒนา เพื่อให้มนุษย์มีสมรรถนะ สูงขึ้น มีเป้าหมายสำคัญในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดี ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคคลให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ขององค์การและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้ ความสำคัญของการพัฒนาคนเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากคนหรือมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มี

คุณค่าสูงสุดและเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดงาน และงานที่มีคุณภาพต้องเกิดจากคนที่มีคุณภาพ นั่นคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะนำไปสู่งานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในการพัฒนาความรู้ความสามารถจากที่เป็นอยู่ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น เกิดประโยชน์ต่อตนและหน่วยงาน อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาสมรรถนะ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาให้ดีขึ้น เพื่อเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ตลอดจนเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การพัฒนาสมรรถนะ หมายถึง การนำเอาคุณลักษณะพื้นฐาน (Underlying Characteristic) ของบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ อุปนิสัย ทักษะ จินตภาพส่วนตน บทบาททางสังคม องค์ความรู้ ซึ่งเป็นความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในตัวบุคคล นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีกระบวนการ การพัฒนาสมรรถนะหรือขีดความสามารถ ถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญเพื่อช่วยพัฒนาบุคลากรขององค์กร และใช้ต่อยอดในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรบุคคล โดยต้องนำไปใช้งานต่อในเรื่องการบริหารผลการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธธัญญ์ โอบอ้อม ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา” ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ 1) ด้านการฝึกอบรม จัดโครงการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะ ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล การฝึกอบรมขั้นศีล คือ ปรับแก้การแสดงออกของพฤติกรรมกาย วาจา ชันสมาธิ คือ พัฒนาจิตใจให้มีสภาวะอดทน ชันปัญญา คือ ชี้นำให้เห็นพฤติกรรมที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ 2) ด้านการศึกษา ได้ส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ขั้นศีล คือ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยระบบการศึกษา ชันสมาธิ คือ พัฒนาพฤติกรรมจิตใจให้มี EQ ชันปัญญา คือ ให้มีการศึกษาเพิ่มเติม 3) ด้านการพัฒนา ขั้นศีล คือ ให้การบ่มเพาะพฤติกรรมนิสัยที่ดีงาม ชันสมาธิ คือ ฝึกจิตใจให้เป็นไปในทิศทางที่ควร ชันปัญญา คือ ส่งเสริมพัฒนาให้มีการศึกษาเพิ่มเติม ส่วนการพัฒนาศักยภาพ คือ กลุ่มของความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และคุณลักษณะ (attributes) ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งมีผลกระทบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ โดยกลุ่มความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะดังกล่าวสัมพันธ์กับผลงานของตำแหน่งงานนั้น ๆ และสามารถวัดผลเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้ โดยผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนา แนว

ทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา (สุทธญาณ โอบอ้อม, 2557)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ทำการศึกษาบทบาท ภารกิจ ของอนุศาสนาจารย์ทหารบก ไทย บทบาทและความรับผิดชอบของอนุศาสนาจารย์ ต้องสามารถปฏิบัติภารกิจในการเผยแพร่ ธรรมะ การบำบัดทุกข์ บำรุงขวัญ และสร้างสรรค์อุดมธรรมของพระพุทธศาสนาแก่กำลังพลได้ ทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการ ทั้งในที่ตั้งปกติและในสนามรบ บทบาทหรือภารกิจ ของอนุศาสนาจารย์ในมิติที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม บทบาทหรือภารกิจของอนุศาสนาจารย์ ทหารบกไทยโดยภาพหลัก ๆ แล้วก็เป็นภารกิจเกี่ยวกับงานด้านการพระศาสนา จำนวน 4 ด้าน คือ 1) การอบรมและสอนศีลธรรม ดำเนินการอบรมและการสอนศีลธรรมวัฒนธรรมแก่ทหาร และบุคคลในสังกัดกองทัพทำให้มีความประพฤติและอัธยาศัยดีงาม ดำเนินการสอนวิชาการ ศาสนาและศีลธรรมในโรงเรียนเหล่าต่าง ๆ 2) การปฏิบัติธรรม/การเจริญจิตภาวนา ดำเนินการ นำกำลังพลปฏิบัติธรรมในโอกาสต่าง ๆ สร้างสรรค์อุดมธรรมของพระพุทธศาสนาแก่กำลังพล ได้ทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการทั้งในที่ตั้งปกติและในสนามรบ 3) การปฏิบัติศาสน พิธี ดำเนินการในด้านศาสนพิธีและให้บริการทางศาสนา ปฏิบัติการเกี่ยวกับพิธีการรวมถึง การวางแผนโครงการให้ทหารมีโอกาสได้ปฏิบัติศาสนกิจ 4) การเยี่ยมไข้ ดำเนินการในเรื่อง บำรุงรักษาขวัญและกำลังใจของทหารให้ทหารมีขวัญและกำลังใจเข้มแข็ง พบปะเยี่ยมเยียน กำลังพลผู้เจ็บป่วย ผู้ถูกคุมขัง และผู้มีปัญหา เพื่อปลุกปลอบขวัญและให้กำลังใจ ทั้งในยาม ปกติและยามสงคราม และได้พบปัญหาสมรรถนะของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยที่สำคัญใน 3 ด้าน คือ 1) ปัญหาสมรรถนะทางกาย 2) ปัญหาสมรรถนะทางจิตใจ และ 3) ปัญหาสมรรถนะ ทางปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร ปราบพาล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การ วิเคราะห์บทบาทอนุศาสนาจารย์ : ศึกษาเฉพาะกรณีอนุศาสนาจารย์ทหารอากาศไทย” ผลการวิจัยพบว่า การกำเนิดอนุศาสนาจารย์นั้นมีความศักดิ์ศรีสูงมาก เพราะมีกำเนิดขึ้นโดยพระ บรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 กล่าวได้ว่าฟ้าประทานการกำเนิด การอนุศาสนาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่อนุศาสนาจารย์นั้นมีความยากถึง 2 ชั้น ชั้นที่ 1 คือ ต้อง รักษาระเบียบวินัยของข้าราชการดังเช่นข้าราชการทั่วไปเป็นพื้นฐาน และชั้นที่ 2 จะต้องรักษา วินัยของอนุศาสนาจารย์ หรือเคร่งครัดเอาจริงเอาจังยิ่งกว่าข้าราชการทั่วไป บางสิ่งบางอย่างที่ ข้าราชการทั่วไปทำได้ แต่อนุศาสนาจารย์ทำไม่ได้ เช่น การดื่มสุราเมรัย การเล่นเกมพนัน การ

มีภรรยาหลายคนในเวลาเดียวกัน บทบาทของอนุศาสนาจารย์มีบทบาทเป็นหลักการทางด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม มีบทบาทในหลักความประพฤติที่ดี ซึ่งต้องมีไว้เพื่อพัฒนาความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่และการยอมเสียสละตนเองโดยสมัครใจ ด้วยการประพฤติ ตนเองเป็นคนดีและมีบทบาทในทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยทัศนคติของข้าราชการที่ต่อบทบาทของอนุศาสนาจารย์ ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญด้านการให้คำปรึกษางานพิธีกรรม และงานบรรยายธรรม เพราะมีความเชื่อถือว่าอนุศาสนาจารย์สามารถช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาได้ โดยเฉพาะด้านศาสนาและพิธีกรรม พร้อมกันนี้ ข้าราชการส่วนใหญ่ก็ยังให้ความสำคัญต่ออนุศาสนาจารย์ว่า ในกองทัพควรจะมีอนุศาสนาจารย์ เพราะจะได้มีบุคลากรเป็นที่คอยให้คำปรึกษาและเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่กำลังพลของหน่วย (วิเชียร ปราบพาล, 2540)

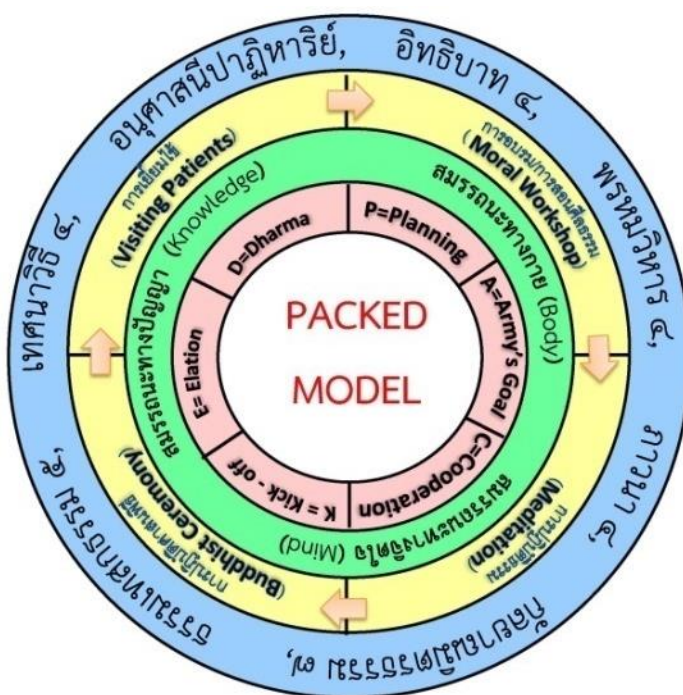
จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากแนวทางการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการ (PACKED MODEL) พบว่า บทบาทและภารกิจของอนุศาสนาจารย์ตามที่รับมอบหมายจากกองทัพบกมีอยู่ 4 ด้าน แต่ละด้านต้องอาศัยทักษะความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ความมีจิตใจเชื่อมั่นศรัทธา และหลักวิชาความรู้ เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานออกมามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แนวทางการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการรูปแบบที่เป็น (PACKED MODEL) จึงเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติภารกิจหรือหน้าที่ราชการของ อนุศาสนาจารย์ ทั้งในด้านนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาแก้ไขปัญหาและส่งเสริมพัฒนายังทำให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาสมรรถนะทางกายทางจิตใจและทางปัญญาเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาองค์กรที่เป็นสายงานอนุศาสนาจารย์มีหลักการพัฒนาที่เป็นสากล มีการประเมินจุดอ่อนจุดแข็ง มีการเรียนรู้รอบด้านอยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับปรุงแก้ไขส่วนที่เป็นจุดอ่อน เพื่อส่งเสริมส่วนที่เป็นจุดแข็ง ทำให้การพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยบรรลุวัตถุประสงค์มุ่งสู่วิสัยทัศน์ขององค์กรหรือหน่วยงาน คือ ผลสัมฤทธิ์ (RBM) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญยัง ศรีสมพงษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษามโนทัศน์ในการสอนธรรมของอนุศาสนาจารย์กองทัพบก” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของอนุศาสนาจารย์กองทัพบกในสังคมไทย โดยสรุปมี 2 อย่าง คือ บทบาทในหน่วยทหารกับบทบาทนอกหน่วยทหาร ซึ่งบทบาทของอนุศาสนาจารย์ในหน่วยทหารนั้น หน้าที่หลัก คือ การสอน/การอบรมศีลธรรมทหารในหน่วยทหารที่ตนประจำการอยู่ รวมทั้งการสอนวิชาการศาสนาและศีลธรรมในโรงเรียนเหล่าต่าง ๆ ของทหาร หน้าที่รอง คือ การเป็นพิธีกรปฏิบัติ

พิธีกรรมทางศาสนาให้กับหน่วยทหารและกำลังพลทุกคน การไปเยี่ยมเยียนทหารที่เจ็บป่วยที่โรงพยาบาลและที่บ้าน การเป็นที่ปรึกษาปัญหาด้านจิตใจของทหารและครอบครัว การเป็นที่ปรึกษาข้อราชการด้านศาสนาและขั้วทหารของผู้บังคับบัญชา และการดำเนินการสอนศีลธรรมในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อสอนศาสนาและศีลธรรมแก่เยาวชนลูกหลานทหารและประชาชนใกล้เคียง ส่วนบทบาทนอกหน่วยทหารนั้น อนุศาสนาจารย์ได้ไปบรรยายหรืออภิปรายธรรม และเป็นพิธีกรปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรด้านศาสนาต่าง ๆ ตามที่เชิญมา เช่น วัด โรงเรียน กรมราชทัณฑ์ พุทธสมาคม และสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (บุญยัง ศรีสมพงษ์, 2545)

สรุป

ผู้วิจัย ได้ใช้ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลที่ได้รวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 17 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา นายทหารระดับผู้บังคับหน่วย ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของอนุศาสนาจารย์ และนายทหารอนุศาสนาจารย์ซึ่งเป็นผู้บริหารดูแลรับผิดชอบสายวิทยาการอนุศาสนาจารย์ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูป/คน ใช้เป็นแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยที่เกี่ยวกับขีดความสามารถทางกาย ทางจิตใจ และทางปัญญา โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์ร่วมกับการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ ซึ่งได้แนวทางการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการ สามารถสรุปออกมาเขียนให้อยู่ในรูป MODEL ที่ได้ เรียกว่า “PACKED MODEL” ซึ่งมีรูปแบบดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 PACKED MODEL

การพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย คณะผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้บริหารหน่วยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเกิดประสิทธิภาพกำหนดแนวทางปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายเพื่อความสำเร็จอันหมายถึงการให้ความสำคัญต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนำหลักการพัฒนาสมรรถนะตามวิทยาการศาสตร์สมัยใหม่เพื่อการพัฒนาสมรรถนะให้ได้ความทันยุคทันสมัยและเป็นสากลนอกจากนั้นต้องเล็งเห็นสาเหตุที่อาจจะนำมาซึ่งปัญหาในการพัฒนาสมรรถนะและทำการป้องกันคอยระมัดระวังทุกขั้นตอนในการพัฒนาสมรรถนะต้องนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาผสมผสานเพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะมีการตรวจตราควบคุมอำนวยความสะดวกและเพิ่มพูนความรู้ทั้งจากประสบการณ์และความรู้รอบตัวให้ทันต่อเทคโนโลยีให้ทันต่อสภาวะจิตใจเพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายโดย PACKED MODEL แทนคำอธิบาย ดังนี้ 1) P = Planning คือ การวางแผน 2) A = Army's Goal คือ เป้าหมายของ

กองทัพบก 3) C = Cooperation คือ ความร่วมมือ 4) K = Kick-off คือ การเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ 5) E = Elation คือ ความภาคภูมิใจ และ 6) D = Dharma คือ หลักธรรมะ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กองทัพบก โดยกรมยุทธศึกษาทหารบกควรให้การสนับสนุนส่งเสริมกองอนุศาสนาจารย์ให้จัดทำหลักสูตรการศึกษาหรือหลักสูตรการฝึกอบรมแนวทางการพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักภาวนา 4 หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และหลักอนุศาสนีปาฏิหาริย์ ไปบูรณาการเข้ากับการปฏิบัติหน้าที่ของอนุศาสนาจารย์ ในการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของอนุศาสนาจารย์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการปลุกจิตสำนึกให้อนุศาสนาจารย์ได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำมาใช้เป็นหลักยึดถือประพฤติปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า แนวคิดตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา มีความสอดคล้องกับแนวคิดสมรรถนะ (Competency) คือ คุณลักษณะเฉพาะพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่ แรงจูงใจ (Motive) อุปนิสัย (Trait) อัตมโนทัศน์ (Self-Image) บทบาททางสังคม (Social Role) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) ที่มีความสัมพันธ์ซ่อนอยู่ภายในตัวของบุคคล ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานในงานที่ตนรับผิดชอบได้สูงกว่าหรือเหนือกว่าเกณฑ์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น อนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยพึงเอาแนวคิดสมรรถนะตามหลักหลักไตรสิกขา และแนวคิดสมรรถนะ คือ คุณลักษณะเฉพาะพื้นฐาน 6 ประการ มาบูรณาการร่วมกันกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ ในมิติความสัมพันธ์สอดคล้องกันเชิงเหตุผลได้ยึดถือเป็นข้อปฏิบัติ เพื่อให้การทำงานประสบความสำเร็จมีผลงานได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดหรือสูงกว่า

3. ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยเชิงพุทธบูรณาการสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ ผู้วิจัยพบว่ายังมีประเด็นที่เป็นสาระสำคัญที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้า ดังนี้

3.1 ควรทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาท ภารกิจ และสมรรถนะของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทยกับอนุศาสนาจารย์ทหารเรือไทย”

3.2 ควรทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาบูรณาการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติภารกิจการเยี่ยมไข้ของอนุศาสนาจารย์ทหารบกไทย”

3.3 ควรทำวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติธรรมกับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาบุคลากรของกองทัพบก”

เอกสารอ้างอิง

กองทัพบก. (2470). ตำรายุทธศาสตร์ของกรมยุทธการทหารบก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อรุณการพิมพ์.

กองทัพบก. (2538). คู่มือการอนุศาสนาจารย์กองทัพบก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก.

คงชีพ ตันตระวาณิชย์. (2543). คุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารชั้นประทวน สังกัดกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรัชกาลที่ 9. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา รัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญยัง ศรีสมพงษ์. (2545). “การศึกษาบทบาทในการสอนธรรมของอนุศาสนาจารย์กองทัพบก”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปธาน ทองขุนนา. (2559). รัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. นิตยสารยุทธโกษ, 125(1), 2.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2547). ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: เกล็ดไทย.

- วิเชียร ปราบพาล. (2540). การวิเคราะห์บทบาทของครู : ศึกษาเฉพาะกรณี
ครูสอนพิเศษชาวไทย. ใน สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม . มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุจิตรา ธนินันท์. (2550). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุทธยาณ์ โออ้อม. (2557). “การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ตามแนวพระพุทธศาสนา”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขา
พระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Ivancevichj.m. (2007). Human ResourceManagement 10th ed. New yok: McGraw
hill.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิทยาศาสตร์ บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่นๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK (ขนาดอักษรคลิกเพื่อดูตัวอย่าง) ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า

การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุวุฒิการศึกษาสูงสุด พร้อมระบุตำแหน่งทางวิชาการพิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่องโดยเรียงมาทางด้านขวา และให้ตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียนเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการและชื่อหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300-320 คำตอบบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น(ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

7) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) ข้อเสนอแนะ (Suggestion)
- 6) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้การส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้

วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์เล่มที่ชื่อเครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/15/16/282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/16/256-320)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย อากาศโร, 2554)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระมหาสุทิตยอากาศโร และเชมณัฏฐ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า1รายการให้ใช้เครื่องหมายอฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิงเช่น (พระธรรมโกศาจารย์ประยูรธมมจิตโต, 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า2รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่าและคณะเครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระเทพโสภณ, ประยูร ธมมจิตโตและคณะ, 2548)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Hersey & Blanchard, 2000) และให้ใช้เครื่องหมาย อฒภาค (;)

คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Keown, 2003 ; Hersey & Blanchard, 2000)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง (Kaiser et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี

2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. :สถานที่พิมพ์. :สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อหนังสือ. //(ครั้งที่พิมพ์). //สถานที่พิมพ์. :สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. (// การวรรค 2 ครั้ง)

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สุจโน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. *ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม*. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In *The encyclopaedia America*, (Vol. 24, pp.390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เพ็ญสกลนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). // ชื่อวิทยานิพนธ์. // ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา/ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน
ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). // ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้
สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง
โหราศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่). // ชื่อเรื่อง. // เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้
เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). **เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป
ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 .**

เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/>
คำสั่ง-ประกาศ/

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). *โลกทัศน์ชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

พงศ์สานต์ พัทธกัณหาเกตุ. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดใน
การจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
พระปกเกล้า.

โกนิฐ์ ศรีทอง.(2558). *การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุล
ของระบบนิเวศวิทยาชุมชน*. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและ
วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก
[http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=](http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274)
274

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก
2500*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol.1 and 2.
World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of
Allergy*, 6 (5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาจุฬานาครทรรศได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาจุฬานาครทรรศ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาจุฬานาครทรรศ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิขสิทธิ์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

.....(16.pt).....

วัตถุประสงค์การวิจัย : Research Objectives (16 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย : Research Methodology (18 pt)

.....(16.pt).....

ผลการวิจัย : Results (18pt)

.....(16.pt).....

อภิปรายผล: Discussion (18pt)

.....(16.pt).....

สรุป : Conclusion (18 pt)

.....(16.pt).....

ข้อเสนอแนะ : Recommendation (18 pt)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ (16 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (ถ้ามี) (16 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

.....(16.pt).....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความ วิชาการ

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

...(16 pt).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt).....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

.....(16.pt).....

.....

.....

เนื้อหา : Body (18pt)

.....(16.pt).....

.....

.....

สรุป : Conclusion (18 pt)

.....(16.pt).....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

.....ไทย (16.pt).....

.....

.....Eng.(16.pt).....

.....